

Traducere după:
ΑΡΧΙΜ. ΕΦΡΑΙΜ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ,
ΓΕΡΩΝ ΙΩΣΗΦ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΣ,
ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ, ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2018,
Γ' ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
EFREM VATOPEDINUL, arhimandrit
Gheronda Iosif Vatopedinul : Un surás din veșnicie/Arhimandritul
Efrem Vatopedinul ; trad. din lb. greacă: Mănăstirea Diaconești. - Bacău :

Editura Bonifaciu, 2021
ISBN 978-606-8439-20-4
I. Mănăstirea Diaconești (trad.)

929

2

Concepție grafică: Mănăstirea Diaconești
Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

© Mănăstirea Diaconești

Arhimandritul Efrem Vatopedinul

**CHERONDA
IOSIF VATOPEDINUL**

(1.07.1921 - 1.07.2009)

Traducere din limba greacă
Mănăstirea Diaconești

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului IOACHIM,
Arhiepiscopul Romanului și Bacăului

Editura Bonifaciu 2021

Scrisoarea nr. 12 din 1998

ACORDUL DE IDENTIFICARE TEROR

1998

Părintelui nostru duhovnicesc,
cu dragoste de fi...

Gheronda Iosif Vatopedinul nu este o carte, ci este duh și este viață (cf. Ioan 6, 63). Este parcursul unui om care la 15 ani L-a văzut pe Hristos viu, L-a urmat pe calea pătimirii, a fost defăimat, prigonit, a murit și a surâs după moarte, adevărind Învierea. Iar ucenicul lui a văzut și a mărturisit (cf. I Ioan 4, 14), așternându-i viața în scris, atât cât este cu puțință cuvintelor a o cuprinde. Așa s-a alcătuit cartea de față, care, pe lângă cele opt capitole, cuprinde și o bogată colecție de fotografii din arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, completate în ediția în limba română cu Addenda și un Epilog.

Cu evlavie și metanie, aducem adâncă mulțumire Preacuviosului Arhimandrit Efrem, Starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, pentru cinstea de a ne fi încredințat traducerea și tipărirea acestei cărți. Mulțumim, de asemenea, părinților vatopedini, care ne-au ajutat cu dragoste frățească la plinirea lucrării. Și nu în ultimul rând, mulțumim prietenilor Vatopedului și tuturor celor care, cu dăruire și „întru ascuns” (Matei 6, 4), au sprijinit în felurite chipuri apariția acestei ediții. Fie ca Domnul, „Cel ce vede întru ascuns”, să răsplătească dragostea și jertfa fiecăruia, iar cartea să aducă îmbelșugat roada Duhului Sfânt în inimile celor ce o vor citi.

Mănăstirea Diaconești, 1 iulie 2021, la prăznuirea Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian din Roma și a 100 de ani de la nașterea Cuviosului Iosif Vatopedinul

†Bartolomeu I, din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop
al Constantinopolului – Noua Romă și Patriarh Ecumenic

Preacuvioși Părinți, Preacuvioase Părinte Stareț și Arhimandrit Efrem și ceilalți părinți ai Sfintei Mănăstiri Vatoped, Stavropighie Împărătească și Patriarhală din Sfântul Munte, fii ai noștri iubiți în Domnul, harul și pacea lui Dumnezeu să fie cu voi!

Cu bucurie am fost înștiințați prin scrisoarea voastră nr. 174/4.1.0 din 3 februarie anul curent despre intenția de a începe editarea biografiei fericitului vostru Părinte duhovnicesc și al întregii obști vatopedine, Gheronda Iosif, sfințitul monah plin de virtuți din Muntele cel cu nume sfânt.

Noi, cunoscând viața sa îmbunătățită, în scrisoarea noastră patriarhală din 29 decembrie, anul mântuirii 1998, trimisă Arhiepiscopului de atunci al Ciprului, am scris următoarele:

„Cunoscând din experiență, prin mijlocirea obștii de sub povățuirea lui Gheronda Iosif – ca unii care am contribuit la revigorarea duhovnicească a Sfintei Mănăstiri Vatoped, în calitatea pe care o aveam atunci de Mitropolit al Filadelfiei –, integritatea caracterului și a duhului său, dar și duhovniceasca lui strălucire în Sfântul Munte și în spațiul mai larg al Ortodoxiei, voim și prin prezenta scrisoare să mărturisim aceasta și să o întărim înaintea Voastră, Preafericite Frate, pentru că toți suntem responsabili de smintirea turmei noastre în clipa în care Sfânta Ortodoxie întâm-

pină pretutindeni probleme de la casnicii ei și de la străini și ar fi de prisos, cu siguranță, să adăugăm și noi altele asemenea și să înstrăinăm poporul lui Dumnezeu de Biserica Lui, cu atât mai mult când este vorba despre un părinte de 80 de ani, împodobit cu virtuți, mărturisit îndeobște a se număra între chipurile cuvioase din Sfântul Munte, renumit în nevoița monahicească și în arena duhovnicească, întemeietorul unei obști alese și autorul multor cărți cu conținut duhovnicesc ce dovedesc în chip neîndoielnic duhul și caracterul său”.

Aceleași cuvinte le putem repeta și astăzi, după două decenii, deoarece amintirea fericitului Gheronda rămâne încă neștearsă în inimile închinătorilor din Sfântul Munte, ale monahilor și ale clericilor care au avut, fie și pentru puțin, binecuvântarea de a-l întâlni și de a vorbi cu dânsul.

Statornica lui ucenicie din primii ani la picioarele fericitului său Părinte duhovnicesc, Gheron Iosif Isihastul¹, precum și deșăvârșita lui ascultare au adus rod însutit. Dobândind prin nevoițe ascetice, prin osteneli și sudori, virtuțile evanghelice ale făpturii ce au rodit în pământul mănos al inimii sale preacurate, s-a înălțat, asemenea Sfinților Părinți, la vederea duhovnicească, primind darurile Duhului Sfânt. S-a îmbogățit prin fericita smerenie și dragoste, urcând la treapta discernământului, vârful virtuților, și s-a arătat mare Părinte duhovnicesc al obștii și păstor în Sfântul Munte, nefiind lipsit nici de darul teologiei, care i s-a dat de Sus, după prorocia pururea pomenitului său Părinte duhovnicesc. Neclintirea sa mucenicească întru păzirea cu acivie a conștiinței

¹ Scrisoarea de binecuvântare a Patriarhului Ecumenic Bartolomeu a fost întocmită în martie 2018, dată la care Gheron Iosif Isihastul nu era canonizat. În ședința din 9 martie 2020, Sfântul Sinod al Patriarhiei Ecumenice i-a înscris în calendarul Bisericii Ortodoxe pe Sfinții: Iosif Isihastul (cu data de prăznuire 16/28 august), Efrem Katunakiotul (cu data de prăznuire 14/27 februarie) și Daniil Katunakiotul (cu data de prăznuire 7/21 septembrie). În temeiul acestui act de canonizare și cu incuviințarea autorului, în ediția de față am folosit pentru Cuvioșii Părinți sus-pomeniți titulatura de „Sfânt”. [n.tr.]

monahale a adeverit, ca într-o altă *Scară*, suișul său duhovnicesc, așa cum reiese din fericirile Domnului, de la „fericiți cei săraci cu duhul” (*Matei 5, 3*), până la mai marea și înalta treaptă care este „fericiți veți fi când vă vor ocări pe voi și vă vor goni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine” (*Matei 5, 11*). Astfel, fericitul Gheronda s-a ridicat deasupra celorlalți, rugându-se pentru cei ce îl asupreau și îl năpăstuiau, iubind, după porunca evanghelică, pe cei ce din neștiință sau din îmboldirea celui viclean cugetau cele rele împotriva lui.

De asemenea, deși lipsit de învățătura lumească, dar având luminarea Duhului Sfânt sălășluind pururea înlăuntrul lui, a scris cărți ziditoare de suflet care lămuresc cu prisos de limpezime viața duhovnicească, de la făptuirea nevoințelor până la vederea lui Dumnezeu adusă de trezvie, între aceste cărți numărându-se și viața fericitului său Părinte duhovnicesc, Gheron Iosif Isihastul.

De asemenea, s-a ostenit la reînnoirea a două mănăstiri din Sfântul Munte, mai întâi a Mănăstirii Cutlumuș, iar apoi a Mănăstirii Vatoped, pe care a rânduit-o ca pildă de viață de obște, lăsând ca moștenire de mare preț fiilor săi duhovnicești tradiția ascetică a ascultării, a isihiei și a celorlalte virtuți prin care se împodobește și se întărește viața monahală.

Mai ales și mai întâi de toate a fost însă un fiu credincios și ascultător al Patriarhiei de Constantinopol în ce privește aspectele ecleziologice și ecleziastice, așa cum a moștenit de la Părintele său duhovnicesc, care în vremea când Sfântul Munte era tulburat de problema calendarului, a primit înștiințare de Sus că „Biserica adevărată, canonică, se află la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol”.

Pe vremea când se afla la Noul Schit, în jurul anului 1983 – perioadă în care cei mai mulți dintre părinții de acolo, cu un zel fără discernământ, se abătuseră de la drumul canonic – i-a readus pe toți, prin personalitatea sa, prin exemplul personal și prin pașnica lui putere de convingere, la pomenirea numelui Patriarhului la toate sfintele slujbe și la Dumnezeiasca Liturghie.

Așadar, îndemnăm părintește ca toți cititorii acestei cărți – mireni, clerici și monahi – să aibă ca pildă viața și duhul bisericesc al lui Gheronda Iosif, cugetul lui eclezial sănătos și legătura sa cu Maica Sfântă a Marii Biserici a lui Hristos – Patriarhia de Constantinopol, precum și virtutea și ascultarea acestuia, astfel încât să fie și împreună-următori pe calea dragostei și a ascultării, virtuți pe care fericitul Părinte Iosif le socotea părți ființiale ale sufletului ce se nevoiește duhovnicește și ale omului care în cele din urmă se sfințește.

De aceea, felicitându-vă părintește și din tot sufletul, prin scrisoarea noastră patriarhală, pentru această inițiativă, vă dăm din inimă părinteasca și patriarhala noastră binecuvântare, rugându-ne ca Domnul Dumnezeu, pentru mijlocirile Preasfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare, ocrotitoare Sfintei voastre Mănăstiri, și cu binecuvântarea fericitului Părinte Iosif să vă întărească pe toți în săvârșirea cu bine a luptei voastre monahale și să binecuvânteze cinstitele voastre lucrări, spre slava și lauda Patriarhiei de Constantinopol, Maica noastră a tuturor, și spre zidirea poporului lui Dumnezeu, al Căru har și nemărginită milă să fie cu voi cu toți, fii în Domnul iubiți și preadoriți.

15 martie 2018

†Bartolomeu, al Constantinopolului
rugător fierbinte către Dumnezeu

✠ 700718218
✠ Bartolomeu ✠
✠ Diavolul se ține de noi cu răutate ✠

INTRODUCERE

De mic copil am avut evlavie față de Biserică, fapt pe care, în chip neașteptat, l-a acceptat și l-a respectat și tatăl meu, cu toate că nu era deloc un om credincios. Îmi îngăduia să merg la sfintele slujbe. Deși pe ceilalți frați ai mei îi trimitea chiar și duminica, dacă era nevoie, să lucreze la câmp, pe mine mă lăsa să mă duc la biserică și să ajut la strană. Ca să învăț muzica psaltică, pe care o iubeam foarte mult, îmi dădea voie să merg câteva seri pe săptămână la o școală gimnazială din Lefkóniko, la cinci kilometri distanță de satul meu¹, lucru primejdios în acea vreme pentru un băiat de 16 ani.

Mama, bunica și mătușile mele erau foarte evlavioase, iar aceasta, fără îndoială, a avut înrâurire și asupra mea. Preotul din satul nostru era simplu, neprefăcut, cu dragoste și râvnă pentru sfintele slujbe și trăia cumpătat și cu luare-aminte. Mi-a arătat multă dragoste și de aceea m-a sfătuit mai târziu să merg la Școala Preoțească². Eu mă sfiam de gândul preoției, cumpănind pe de o parte măreția ei, iar pe de altă parte, nevrednicia mea. Însă odată, după lecția de psaltică, profesorul mi-a spus:

- Nu vii să te facem diacon aici, în Lefkóniko, unde este nevoie?

Îndată ce mi-a zis aceste cuvinte, s-a aprins un foc în inima mea să slujesc Biserica lui Hristos. Dar cum să îi spun asta tatălui meu? Însă când un lucru este de la Dumnezeu, se înfăptuiește, oricât ar părea de greu sau chiar cu neputință de împlinit omenește. Mătușa mea, căreia îi descoperisem taina, a vorbit cu tata, iar el, spre surprinderea noastră, a tuturor, a zis:

¹ Satul natal al Părintelui Stareț Efrem Vatopedinul, Peristeronopighí, se află din 1974 până astăzi sub ocupație turcească. [n.tr.]

² Școala Preoțească funcționează în Cipru ca o școală postliceală pentru cei care doresc să devină preoți. Aici este vorba de Școala Preoțească „Apostolul Varnava” din Nicosia. [n.tr.]

- Ca să facă astfel de studii este nevoie de bani, dar să meargă!

După terminarea liceului, m-am înscris la Școala Preoțească, însă în 1974 a avut loc Invazia turcă în Cipru³ și școala și-a întrerupt activitatea. Mi-am continuat studiile la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, iar după patru ani, în 1978, îndată după ce am terminat, am fost numit profesor la Școala Preoțească unde învățasem ca elev.

Despre Sfântul Munte nu știam prea multe. Aflasem prima oară dintr-o revistă din Cipru, care îi dedicase un articol. Pe atunci eram elev la Școala Preoțească și articolul mă impresionase foarte mult. Mai târziu, când am ajuns student la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, câțiva colegi mi-au vorbit despre Sfântul Efrek Katunakiotul și despre Gheronda Iosif, starețul meu de mai târziu. Amândoi erau fii duhovnicești ai Sfântului Iosif Isihastul, însă atunci nu știam aceasta.

Aflând despre darurile duhovnicești ale Sfântului Efrek Katunakiotul, am hotărât să îi trimit o scrisoare. Desigur, nu așteptam răspuns, însă Gheronda Efrek mi-a scris și, cu toate că nu știa nimic despre căminul studentesc în care locuiam, a amintit în scrisoare amănunte despre viața noastră de acolo și despre greutățile pe care le întâmpinam din partea celorlalți.

Noi eram un grup de studenți care doream să ne rugăm. De aceea, mergeam în bisericuța căminului și făceam acolo slujbele și

³ Invazia turcă este un eveniment tragic din istoria contemporană a Ciprului. În 1960, Ciprul a obținut independența de stat, dar cele două populații din insulă, ciprioții greci și ciprioții turci, au continuat să se înfrunte. În iulie 1974, ciprioții greci au organizat o lovitură de stat în scopul unirii Ciprului cu Grecia. Drept urmare, pe 20 iulie 1974, pretextând „protejarea ciprioților turci”, trupele turcești au invadat Ciprul și au luat în stăpânire nordul insulei. Mii de greci ciprioți au fost uciși, iar alții au rămas dispăruți până astăzi. Pe acest teritoriu, care reprezintă 36% din suprafața țării, s-a constituit Republica Turcă a Ciprului de Nord, un stat militarizat nerecunoscut internațional. Întrucât ciprioții greci din nordul insulei s-au refugiat în sud, iar turcii din teritoriul ocupat sunt puțini, regiuni întregi au rămas nepopulate, existând chiar „orașe-fantomă”, ca Famagusta, unde toate au rămas așa cum au fost părăsite în ziua refugiului din 1974. [n.tr.]

Acatistul Bunei Vestiri. Cum însă biseriçuța nu avea un program oficial de rugăciune, inițiativa noastră deranja administrația și riscam să fim pedepsiți. Duhul acelei epoci era unul antimonahal.

Sfântul Efrem primise înștiințare duhovnicească despre atmosfera care domnea în cămin, iar la sfârșitul scrisorii îmi spunea: „Te aștept în Sfântul Munte”. Ne-am dus la Katunakia⁴ șase luni mai târziu, în 1975, dar am fost dezamăgiți, fiindcă Sfântul Efrem era bolnav. Citisem în *Pateric* că atunci când cineva merge să întâlnească un nevoitor sfânt, se cade să facă răbdare, așa că am așteptat până târziu, spre seară, dar nu am izbutit decât să îi dăm monahului care îl îngrijea pe Gheronda un pomelnic, ca să se roage pentru noi. Eram cinci colegi. Am plecat de la Coliba⁵ lui și am mers să înnoptăm mai sus, la obștea Daniileilor⁶, adânc mâhniți că dorința noastră de a-l vedea pe Gheronda nu se împlinise. După apusul soarelui, a venit la Chilia⁷ Daniileilor un medic mirean care trecuse pe la Gheronda și a întrebat:

⁴ Katunakia este o zonă prăpăstioasă din sud-vestul peninsulei, la poalele vârfului Athon și cuprinde 22 de Chilii cu 35 de monahi, care țin administrativ de Marea Lavră. Cea mai cunoscută este Chilia Daniileilor, unde se adună în sărbători toți monahii din împrejurimi și unde sunt găzduiți închinătorii. [n.tr.]

⁵ Coliba (gr. Καλύβα) este un așezământ monahal ce aparține de un schit idioritmic, cu un număr mic de viețuitori și un stareț (Gheronda), cu câteva chilii și un mic paraclis. Scris cu majusculă, cuvântul se diferențiază de substantivul omonim „colibă”, care desemnează un adăpost simplu și sărăcăcios. [n.tr.]

⁶ În schiturile aghiorite, obștile sunt pomenite după numele întemeietorilor lor. Aici este vorba de obștea întemeiată de Sfântul Daniil Katunakiotul (1846-1929). Obștea Daniileilor este renumită în Sfântul Munte pentru cântarea psaltică. Timp de peste 60 de ani, cei patru protopsalți vestiți ai obștii, veniți în Athos în 1947 – Părintele Daniil (starețul de astăzi al Chiliei), fericitul întru adormire Părinte Grigorie (fostul stareț), Părintele Acachie și Părintele Ștefan (adormit în 2015) – au împodobit mii de hramuri ale mănăstirilor și schiturilor cu cântări psaltice în duh aghiorit de rugăciune și de pocăință. [n.tr.]

⁷ Chilia (gr. Κελλι) este un așezământ monahal ce aparține de o mănăstire, având o mică obște de viețuitori și un stareț (Gheronda). Este mai mare decât Coliba, are biserică, chilii pentru monahi, iar uneori ateliere pentru rucodelie și un mic arhondaric, precum și o suprafață de pământ în jur. Scris cu majusculă, cuvântul se diferențiază de substantivul omonim „chilie”, care desemnează încăperea unde locuiește monahul. [n.tr.]

– Este aici cineva cu numele Vasile Kuțú⁸?

– Da, am spus eu.

– Gheronda Efrem îl cheamă acum jos, la Coliba lui!

Am plecat împreună cu un alt coleg, care astăzi este ieromonahul Varnava de la Sfânta Mănăstire Grigoriu. Ardeam de dorul de a-l cunoaște pe Gheronda. Îndată ce ne-a văzut, s-a întors spre mine cu privirea sa pătrunzătoare și plină de har și mi-a spus:

– Tu ești din neamul nostru și vei purta epitrahil!

Aceasta însemna că aveam să devin ieromonah. Desigur, nu am înțeles atunci ce binecuvântare era pentru mine să aparțin neamului duhovnicesc al Sfântului Iosif Isihastul, fiindcă nici nu auzisem despre dânsul.

Spunându-mi că voi fi „din neamul lui”, Sfântul Efrem vedea că aveam să urmez viața monahală și să ucenicesc la fratele său duhovnicesc, Gheronda Iosif [Vatopedinul], care a fost un ucenic de seamă în aleasa obște a Sfântului Iosif Isihastul.

Pe atunci nu cunoșteam deloc temeierile monahismului, iar gândul că voi ajunge monah la Katunakia – căci așa tâlcuiam atunci vorbele Sfântului – m-a umplut de mâhnire. Da, primeam că poate mă voi face monah, dar nu la Katunakia! Această descoperire pro-rocească m-a zguduit, căci mă aflam pentru prima oară în Sfântul Munte, și încă într-unul din cele mai aspre, greu de străbătut și ascetice locuri ale sale. Nu vizitasem încă mănăstirile chinoviale, în care monahii viețuiau având toate de obște. Nu mă familiarizasem duhovnicește cu Sfântul Munte. Aveam o mamă văduvă și frați orfani, pentru că turcii îl omorâseră pe tatăl meu în timpul Invaziei⁹, iar eu eram fiul cel mai mare, ocrotitorul întregii familii. Toate acestea mă împiedicau, nu puteam primi să devin monah, și

⁸ Vasile Kuțú este numele de mirean al autorului, Părintele Stareț Efrem Vatopedinul. [n.tr.]

⁹ În august 1974, tatăl Părintelui Stareț Efrem, Sotirios Kuțú, și doi frați mai mici, Panaghiotis și Anastasie, au fost arestați de turci fără motiv. Tatăl a fost bătut fără milă și împușcat sub ochii copiilor, iar copiii au scăpat ca prin minune. Însuși Gheronda Efrem a fost izbăvit atunci de moarte prin rânduială dumnezeiască. [n.tr.]

în orice caz nu la Katunakia, cum socoteam că prorocise Sfântul Efrem. Din această pricină am fost cuprins de întristare și nu am putut dormi toată noaptea la Chilia Daniileilor.

În ziua următoare am mers la Mănăstirea Grigoriu, unde i-am destăinuit atât întâmplarea, cât și mâhnirea mea fericitului Părinte Gheorghe¹⁰, starețul de atunci al obștii, iar acela mi-a răspuns:

- Ți-a zis Gheronda Efrem așa? Atunci s-a terminat, vei deveni monah! Acela nu vorbește niciodată la întâmplare!

Cum fericitul Părinte Gheorghe era cunoscut pentru măsura lui duhovnicească, întristarea m-a copleșit cu totul.

Continuându-ne drumul, am ajuns la Chilia Burazeri, care aparține de Mănăstirea Hilandar, unde mai locuia încă pe atunci obștea Părintelui Haralambie, starețul de mai târziu al Mănăstirii Dionisiu, frate duhovnicesc al Părinților Iosif Vatopedinul și Efrem Katunakiotul. I-am povestit Părintelui Haralambie întâmplarea, iar el a exclamat:

- Gheronda Efrem are darul înainte-vederii!

Același lucru mi l-a spus și fericitul Ioanichie, care mai târziu a viețuit la Dionisiu și a fost de mai multe ori Protos¹¹ al Sfântului Munte.

¹⁰ Părintele Gheorghe Kapsanis, fost profesor de teologie la Universitatea din Atena și autor a numeroase scrieri teologice, a fost stareț al Mănăstirii Grigoriu din Sfântul Munte vreme de 40 de ani. A avut o bogată lucrare misionară, o viață aleasă, împodobită cu multe virtuți, și un sfârșit cuvios chiar în ziua praznicului Cincizecimii, pe 8 iunie 2014. [n.tr.]

¹¹ Protosul este primul în rang între monahii din conducerea Sfântului Munte. La începuturile monahismului aghiorit, Protosul era starețul Lavrei Careia, care deținea atunci autoritatea duhovnicească și administrativă în Sfântul Munte. El conducea întrunirile stareților mănăstirilor athonite și reprezenta comunitatea aghiorită în relațiile externe (cu împăratul, patriarhul etc.). Mai târziu, rangul de Protos a fost înlocuit cu cel de Protepistat (Πρωτεπιστάτης, „Supraveghetor”). Astăzi se folosesc ambele denumiri. Protosul sau Protepistatul este ales pe un an de zile dintre părinții primelor cinci mănăstiri din ierarhia aghiorită (Mănăstirea Marea Lavră, Mănăstirea Vatoped, Mănăstirea Iviron, Mănăstirea Hilandar și Mănăstirea Dionisiu) și este întâi-stătătorul Sfintei Chinote, autoritatea supremă în Sfântul Munte, și al organului ei executiv, Sfânta Epistasio. [n.tr.]

Cuprins deopotrivă de uimire și de întristare – de uimire, fiindcă îmi dădeam seama că darurile Sfântului Duh împodobesc și astăzi Biserica, iar de întristare, deoarece eram cu totul lipsit de experiența unei cunoașteri duhovnicești mai adânci –, am plecat să mă închin la Mănăstirea Filotheu. Aici era stareț tot un frate duhovnicesc al lui Gheronda Iosif [Vatopedinul], Părintele Efrem, pe atunci filotheit, care astăzi se află în Arizona, în America¹².

Ajungând la Mănăstirea Filotheu, m-am minunat de rânduiala și de viața duhovnicească de acolo, precum și de râvna pentru rugăciune pe care starețul o însufla monahilor săi. Erau anii în care Sfântul Munte începea să se umple din nou de monahi. Am vorbit cu Părintele Efrem, care se bucura de cinstire din partea tuturor, i-am povestit întâmplarea cu Sfântul Efrem Katunakiotul, iar el a întărit ceea ce îmi spusese ceilalți.

De la Mănăstirea Filotheu am plecat spre Careia, capitala Athosului, pregătindu-ne să ieșim din Sfântul Munte. În drum am trecut să ne închinăm la Mănăstirea Cutlumuș. Acolo am aflat că viețuia un alt cinstit părinte, Gheronda Iosif Vatopedinul de mai târziu. Ne-am întâlnit cu dânsul. Nimerisem la o oră nepotrivită. Se odihnea și cred că îl sculasem din somn, căci era după priveghere. Avea însă atâta trezvie duhovnicească, încât nu s-a necăjit deloc că îl treziser, ba chiar s-a bucurat. A stat afară cu noi aproape un ceas și ne-a vorbit cu avânt și cu însuflețire despre cele duhovnicești, lămurindu-ne cu mare ușurință multe subiecte teologice grele.

Mai târziu, când auzeam spunându-se că Gheronda Iosif avea darul teologiei, adeveream aceasta din experiență. Legat de acest lucru, Sfântul Efrem Katunakiotul mi-a spus odată:

– Iosif, dacă își deschide inima, izvorăște teologie. Eu nu sunt ca el!

¹² La data scrierii cărții de față, Părintele Efrem Moraitis, cunoscut cu numele de Efrem Filotheitul, cel mai tânăr dintre ucenicii direcți ai Sfântului Iosif Isihastul, era încă în viață. A adormit în Domnul pe 8.12.2019 la Mănăstirea Sfântul Antonie din Arizona, unde este și înmormântat. [n.tr.]

Și mi-a povestit o întâmplare. Pe când era bolnav la spitalul N.I.K.E.¹³ din Atena și se afla cu el și Gheronda Iosif, au venit să îl vadă cinci fete care voiau să se așterosească lui Dumnezeu.

„Eu – mi-a zis Sfântul Efrem – l-am pus pe Iosif să le vorbească:

– Gheronda, spune-le tu câteva cuvinte, că tu o scoți la capăt mai bine!

Le-a vorbit atât de frumos, că le-a aprins dorul pentru monahism. Așa de frumos le-a grăit! M-am minunat și eu de dânsul!”

Am plecat atunci din Sfântul Munte fără să știu că expresia Sfântului Efrem Katunakiotul, „vei fi din neamul nostru”, se referea tocmai la acești Părinți pe care îi cunoscusem chiar de la primul meu pelerinaj acolo. Toți aceștia aparțineau familiei duhovnicești a Sfântului Iosif Isihastul și, desigur, și a Părintelui meu duhovnicesc de mai târziu, Gheronda Iosif.

În 1987, când ne-am mutat la Vatoped¹⁴, l-am cunoscut acolo pe Părintele Evdochim duhovnicul, care mi-a zis bucuros:

– Ce fericire că ați venit la Vatoped și ați înviat mănăstirea!

Apoi mi-a povestit:

„Auzisem despre obștea voastră de la unchiul meu, Iannis Bîțios. El mergea pe la Gheronda Iosif Isihastul și, văzându-i acolo pe tinerii călugări de atunci Iosif și Efrem, l-a întrebat:

– Ai tăi sunt călugărașii ăștia, Gheronda?

Gheronda a zâmbit, a rămas puțin cufundat în rugăciune, ca și când ar fi cugetat adânc, apoi i-a răspuns:

– Îi vezi pe călugărașii ăștia, Iannis? Mai târziu vor umple Sfântul Munte de monahi!”

După 1975, am revenit de multe ori în Sfântul Munte, până în 1978, când m-am întors în Cipru și am devenit profesor la Școala Preoțească. Pe Gheronda Iosif l-am reîntâlnit la Atena, în octom-

¹³ Νοσοκομειακό Ίδρυμα των Κληρικών της Ελλάδος (Așezământul Spitalicesc al Clericilor din Grecia). [n.tr.]

¹⁴ Este vorba de mutarea lui Gheronda Iosif și a obștii sale (din care făcea parte și Părintele Efrem, starețul de astăzi al Sfintei Mănăstiri Vatoped) de la Noul Schit la Vatoped, unde au reînviat tradiția monahală a vieții chinoviale. [n.tr.]

brie 1978, când, la sfatul Sfântului Paisie Aghioritul, a mers în Cipru. M-am legat și mai mult de dânsul, dar nu mă gândeam să mă fac monah și să rămân în obștea lui.

Gheronda Iosif, în urma îndemnurilor stăruitoare primite la începutul anului 1978 de la credincioșii și episcopii din Cipru, se gândea să rămână acolo, dacă nu definitiv, cel puțin un răstimp mai îndelungat. Pe 15 august 1978 (după calendarul nou), mergând să se închine la icoana Maicii Domnului din Tinos¹⁵, a primit înștiințare în rugăciune că dacă va rămâne în Cipru, va avea ispite mari. Cu toate acestea, n-a vrut nicidecum să urmeze gândului său, ci, așa cum obișnuia întotdeauna, i-a întrebat pe părinții duhovnicești din Sfântul Munte, ca să afle de la dânsii cu adevărită voia lui Dumnezeu. Astfel, cu smerenie și cu lepădare de sine, Gheronda Iosif nu și-a făcut niciodată voia.

Până în 1978, când a plecat în Cipru, Gheronda obișnuia să meargă să ceară sfat Sfântului Efreim Katunakiotul sau Sfântului Paisie Aghioritul. Apoi îl înștiința pe Gheronda Arsenie și lui îi punea metanie, ca unuia ce se nevoise cu Sfântul Iosif Isihastul și era urmaș al acestuia. La acea vreme, Gheronda Arsenie viețuia încă la Chilia Burazeri împreună cu Părintele Haralambie.

Pe 15 august 1978 (după calendarul vechi), Gheronda Iosif a prăznuit Adormirea Maicii Domnului în Sfântul Munte, la Mănăstirea Cutlumuș, și l-a cercetat, ca întotdeauna, pe Sfântul Paisie, ca să îl întrebe despre plecarea în Cipru. Înainte de aceasta, Gheronda Iosif vizitase Ciprul, mergând în mai multe locuri, unde vorbise pe tot felul de teme duhovnicești, fără ca omiliile să fi fost stabilite dinainte. Acolo simțise dorul cu care credincioșii și arhieriei locului îl chemau să le rămână alături, fiindcă, spuneau ei cu amărăciune, „Ciprul nu are monahi, nu are monahism”.

Gheronda Iosif era prins la mijloc între două gânduri. Cu toate că harul lui Dumnezeu îl înștiințase că în Cipru va avea ispite

¹⁵ Icoana Maicii Domnului din insula Tinos a fost aflată prin minune în anul 1823 și împodobeste astăzi Catedrala Bunei Vestiri din insulă, care a devenit unul dintre cele mai însemnate locuri de pelerinaj din Grecia. [n.tr.]

mari, el se lăsa deoparte pe sine și căuta voia lui Dumnezeu. Așa obișnuia să facă întotdeauna, pentru că nu urmărea niciodată interesul său și avea credință în pronia dumnezeiască, dar și dragoste de Dumnezeu și de oameni. Așadar, un gând îi spunea să meargă în Cipru pentru a reînvia monahismul și tradiția patristică, în vreme ce un alt gând îi zicea: „Și cine ești tu, ca să îți asumi o asemenea lucrare acolo?”

După ce i-a povestit toate acestea Sfântului Paisie Aghioritul, Gheronda Iosif a adăugat:

– Îmi zice gândul: ce să fac în Cipru eu, un monah netrebnic? Eu nu sunt nici preot, nici duhovnic, nici episcop. Desigur, înțeleg amărăciunea celor de acolo. Toți episcopii mi-au spus: „Gheronda, vino să ne ajuți, pentru că la noi în Cipru monahismul nu dă rod!”.

– Gheronda, doar nu o să merg eu în Cipru! Este țara ta, tu trebuie să te duci acolo! i-a răspuns Sfântul Paisie.

Gheronda Iosif i-a zis iarăși:

– Am o șovăială înlăuntrul meu. Da, înțeleg, este țara mea și trebuie să merg. Dar cine sunt eu ca să îmi asum această mare lucrare de slujire a poporului în Cipru? Sunt un monah simplu, fără carte. Nu am nici vreo poziție, nici vreo putere în Biserică!

Sfântul Paisie, care întotdeauna primea înștiințare nemijlocită de la Dumnezeu prin har, mai cu seamă când cineva venea să îi mărturisească sincer frământările sale duhovnicești, i-a răspuns:

– Du-te fără niciun plan! Două lucruri, Gheronda, te sfătuiesc frățește să faci acolo și să le păzești: să aprinzi candela Sfintei Cruci¹⁶, care este stinsă, și să lucrezi duhovnicește în sufletele tinerilor ce se vor aduna în jurul tău!

Și într-adevăr, Gheronda avea să pună în Cipru temelia obștii pe care mai târziu va continua să o povățuiască în Sfântul Munte. Gheronda Iosif a fost mișcat de cuvântul Sfântului Paisie și a răspuns:

¹⁶ În Cipru, Părintele Iosif a viețuit la mănăstirea de la Mînthi cu hramul Înălțarea Sfintei Cruci. Acolo, viața sa virtuoasă a atras mulți tineri, dintre care unii au devenit monahi în obștea lui sau în alte mănăstiri din Athos. [n.tr.]

– Să fie binecuvântat, așa voi face!

Venind în Cipru, s-a așezat la mica mănăstire închinată Sfintei Cruci din Mînthi, în Pafos, unde a fost chemat de arhiepiscopul Hrisostom al II-lea al Ciprului. După ce s-a stabilit acolo, am mers să îl cercetez în mai multe rânduri. De câteva ori l-am chemat să vorbească la Școala Preoțească și astfel, încet-încet, ascultându-i cuvintele de Dumnezeu însuflate și văzând petrecerea lui virtuoașă, a început să se aprindă în sufletul meu dorul după viața monahală. Stăruia însă în mine – în afară de gândul mai vechi legat de misiunea creștină pe care îmi plăcea să o săvârșesc în mijlocul poporului cipriot – și un lucru pe care îl auzisem de la câțiva monahi tineri și necercați din Sfântul Munte, anume că Gheronda Iosif era omul care slujea cu fapta și că nu se desfătase de rugăciunea minții. Toate acestea au stârnit în sufletul meu o neliniște legată de încrederea în Gheronda. Iar încrederea în Părintele duhovnicesc este un lucru esențial nu numai pentru ca monahul să se lepede de lume, ci și pentru ca el să rămână statornic și să sporească în viața monahală.

Gheronda a simțit lăuntric această neîncredere a mea și se pregătea să îmi spună că nu avea rost să mă chinui atât cu gândurile, că eram liber să urmez orice fel de viețuire duhovnicească voiam și să mă afierosesc lui Dumnezeu în altă parte decât în obștea sa. Cum însă Dumnezeu nu îl lăsa fără înștiințare în problemele hotărâtoare, pe când cugeta să îmi spună acestea, într-o dimineață, înainte să se trezească, a văzut un tânăr luminos și plin de măreție, purtând schima monahală, care ținea în mâini o carte și îl îndemna să iscălească. Gheronda Iosif l-a întrebat unde să iscălească, iar tânărul i-a răspuns să iscălească în dreptul lui „Vasile Kuțú”, care era numele meu de mirean. Gheronda a iscălit cu litere mari și caligrafice.

Într-o scrisoare trimisă pe 10 octombrie 1980 Părintelui Atanasie, în prezent mitropolit de Limassól¹⁷, care atunci era diacon

¹⁷ Mitropolitul Atanasie de Limassól (născut în 1959) a fost cel dintâi ucenic din obștea monahală pe care Gheronda Iosif a întemeiat-o în Cipru. L-a

și studia la Facultatea de Teologie a Universității din Tesalonic, Gheronda îi scria cu privire la mine: „Am văzut în vis ceva despre el care mă face să cred că s-ar putea să vină să ni se alătore”¹⁸.

La vremea când Gheronda a primit această înștiințare de la Dumnezeu, îmi biruisem și eu îndoielile și mă hotărâsem deja să mă fac monah în obștea lui. Urma să duc la capăt niște îndatoriri pe care le aveam, iar de pe 1 iulie 1981 să merg lângă dânsul pentru totdeauna. Așa s-a și petrecut. Am rămas împreună de pe 1 iulie 1981 până la cuvioasa lui adormire din 1 iulie 2009, adică exact 28 de ani.

Despre persoana și lucrarea fericitului nostru Gheronda Iosif se păstrează o mulțime de mărturii, întâmplări și învățături, culese din omiliile sale (care au fost înregistrate începând din 1982), din textele scrise (publicate deja în 16 cărți), din numeroasele lui scrisori (poate că este unul dintre ultimii părinți îmbunătățiți care au scris mai multe epistole duhovnicești), precum și din povestirile părinților contemporani și din însemnările făcute de mulți dintre monahii din obștea noastră. Toate acestea pun în lumină numeroase aspecte ale vieții sale.

Am ales să scriem viața lui Gheronda nu atât într-un stil narativ, cât mai ales lăsându-l să ne înfățișeze el însuși, prin mijlocirea epistolelor și a cuvintelor sale scrise sau rostite, o seamă de

cunoscut pe Gheronda cu mulți ani înainte de a-i deveni ucenic și l-a însoțit pretutindeni unde pronia lui Dumnezeu l-a purtat, de aceea și mărturiile sale sunt bogate și prețioase. Astăzi, Mitropolitul Atanasie este cel mai cunoscut ierarh din Cipru, povățuitor duhovnicesc a șase obști monahale și întemeietorul Așezământului „Acoperământul Maicii Domnului” pentru recuperarea persoanelor dependente de droguri, așezământ care dă cele mai bune rezultate din lume. Totodată, Mitropolitul Atanasie de Limassól este predicatorul cu cea mai bogată activitate omiletică din întreg spațiul grec (cu peste 4.000 de omilii înregistrate din 1991 până astăzi). Cuvântul său cu putere multă îndeamnă la pocăință, în duhul rugăciunii și al dragostei de aproapele moștenit de la Părintele său duhovnicesc, Gheronda Iosif Vatopedinul. [n.tr.]

¹⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Părintele Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), 10 octombrie 1980 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

aspecte însemnate și necesare. Ca urmare, citatele folosite sunt adesea destul de lungi, tocmai pentru a contura cât mai autentic personalitatea lui Gheronda.

De asemenea, am socotit necesar să amintim și să zugrăvim și chipurile celor care au avut legătură nemijlocită cu dânsul, precum Sfântul Iosif Isihastul, Sfântul Efrem Katunakiotul ș.a., pentru ca cititorul să poată intra în atmosfera istorică și duhovnicească în care a trăit Gheronda.

Ca unii ce l-am cunoscut personal, putem spune cu încredințare că străluminarea Duhului Sfânt, smerenia și dragostea dumnezeiască pe care sufletul său curat și sfânt le trăia la o intensitate de negrăit, precum și tainicele sale nevoințe nu pot fi cercetate și înțelese în toată adâncimea lor.

Gheronda se silea să nu vorbească despre sine, pentru a-și păzi inima de atingerea trufiei. Însă de multe ori, umplându-se de avânt din multa dragoste pe care o avea pentru întărirea și formarea noastră duhovnicească, ne mai descoperea câte ceva despre el, chiar dacă nu în chip deslușit. Se întrista însă când îi auzea câteodată pe unii monahi tineri și lipsiți de cercare povestind cu ușurință trăirile lor duhovnicești, mai ales pe cele din prima perioadă a vieții monahale, când Domnul obișnuiește să dea sufletului har îmbelșugat pentru a-l aduce la cunoașterea duhovnicească și a-l atrage spre monahism și spre lupte mai înalte.

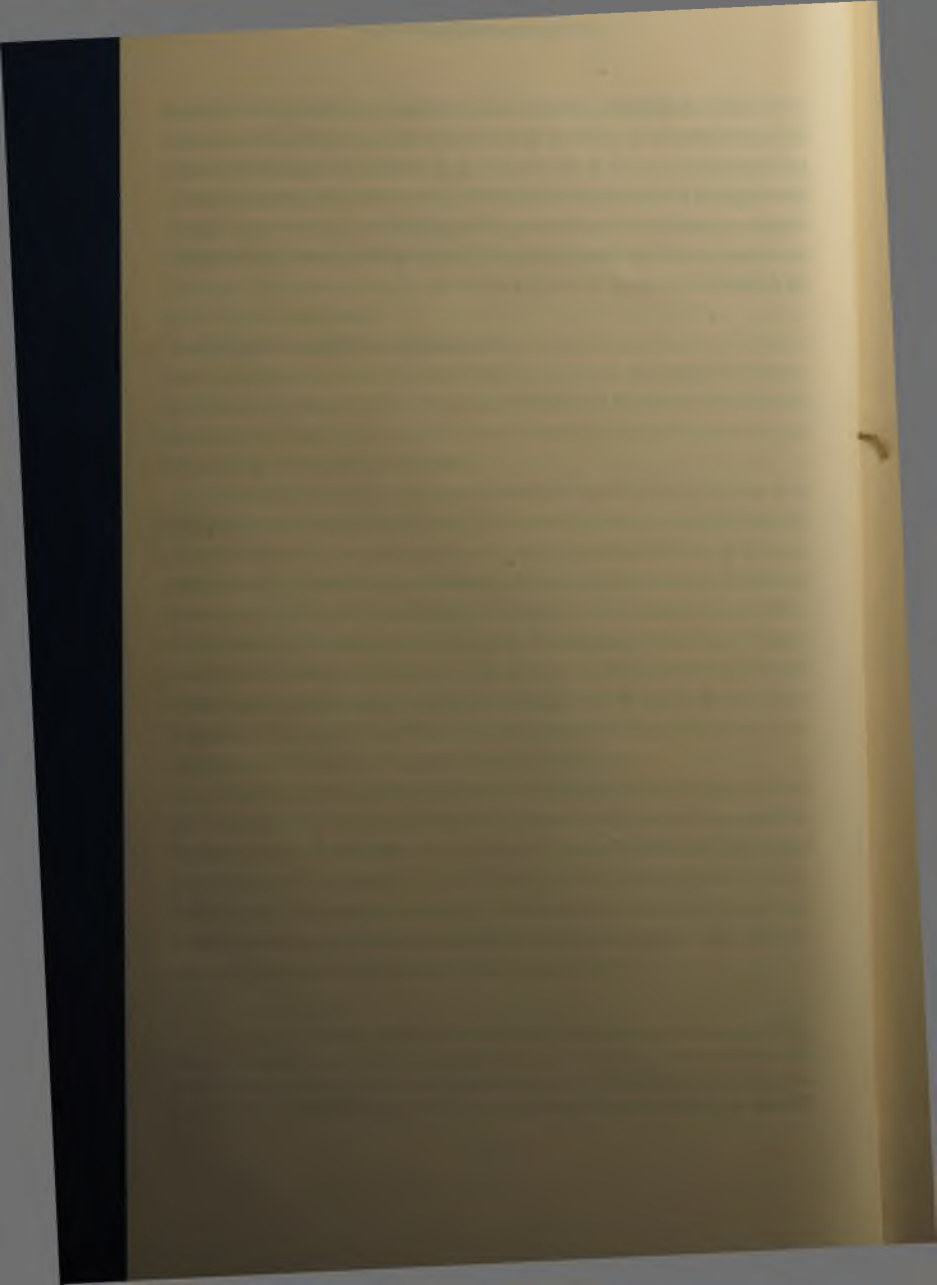
A înfățișa viața sfinților bărbați îmbunătățiți ai Bisericii este un lucru de trebuință și însemnat duhovnicește, mai cu seamă în zilele noastre. Încercarea de a prezenta, în cartea de față, viața și petrecerea îmbunătățită a lui Gheronda Iosif Vatopedinul este o îndrăzneală din partea noastră, fiindcă îmi este teamă că nu am izbutit poate să cuprindem la adevărata ei măsură persoana lui virtuoasă și să ne apropiem de „inima lui adâncă”¹⁹.

¹⁹ Psalmi 63, 7. [Citatele scripturistice din ediția de față sunt preluate din *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi și a celei Nouă*, Ediția Sfântului Sinod, București, 1914. Acolo unde, pentru o mai bună înțelegere a textului, am apelat la alte variante de traducere, am menționat în notele de subsol. (n.tr.)].

Cu toate acestea, cartea rămâne o expresie a dragostei noastre față de Gheronda, precum și un smerit prinos pentru aceia care, în răstimpul scurs de la adormirea sa, ne-au cerut să publicăm câte ceva despre dânsul. Am îndrăznit să scriem tot ceea ce am înțeles, după puterea noastră, din viața virtuoaasă a lui Gheronda, „ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit”²⁰.

Arhimandritul Efrem Vatopedinul

²⁰ I Ioan 1, 1.

CAPITOLUL I ANII COPILĂRIEI ȘI AI TINEREȚII

Familia

Gheronda Iosif s-a născut pe 1 iulie 1921 din părinți țărani, Evghenia și Pantelimon Pantélas. Oameni evlavioși și deprinși cu osteneala și munca, aceștia au întemeiat o familie numeroasă, cu opt copii: Sava, Maria, Evristéni, Stavrula, Nicolae, Arghir, Socrate și Gheorghe. Al șaptelea dintre frați era Socrate, Gheronda Iosif de mai târziu. Din familie mai făceau parte, de asemenea, bunicul și bunica. Atât părinții, cât și micul lor sat, Drúsia, aflat în regiunea Pafos din „Insula Sfinților”, cum este numit Ciprul, erau neînsemnați.

Evlavioșii lui părinți erau oameni cu credință în Hristos și cu respect pentru tradiție, simpli, morali, corecți, cinstiți, harnici, iubitori de milostenie și gospodari, virtuți cu care i-au deprins din plin și pe copiii lor. Toți munceau cu jertfelnicie și cu dragoste. De aceea, chiar dacă familia lor era numeroasă, nu au dus niciodată lipsă de cele materiale.

Nu cunoaștem prea multe întâmplări din copilăria lui Gheronda, dar pentru a înțelege parcursul său duhovnicesc de mai târziu, vom înfățișa ceea ce știm despre viața rudelor și a familiei sale înainte de plecarea lui la mănăstire spre a se aferosi lui Dumnezeu.

În familia Pantélas domnea felul de viață tradițional ortodox, întemeiat pe credință adâncă, pe respectarea posturilor, participarea la slujbele Bisericii și rugăciune. De altfel, bunicul dinspre mamă era preabunul și preavrednicul de cinstire preot al satului, Părintele Arghir. El păzea cu credincioșie poruncile lui Hristos și i-a învățat și pe copiii lui să îi urmeze pilda. Mama lui Gheronda, fiica Părintelui Arghir, o femeie întotdeauna harnică și tăcută, nu lăsa niciodată posturile, rugăciunea și milostenia.

De aceea, spre sfârșitul vieții sale Dumnezeu a și învrednicit-o de schima monahală, pe care a primit-o în 1963 în Mănăstirea Sfântul Gheorghe Alamanul¹. L-a avut ca naș de călugărie pe însuși fiul ei, Gheronda Iosif, iar după câteva luni de la tundere a adormit în chip cuvios.

Mama sa avea o bună-așezare sufletească și o inimă atât de milostivă, încât, după cum povestea Gheronda însuși, „când mergeam la vie, grădină sau livadă să culegem roadele și ne întorceam, era vai de noi dacă ajungeam vreodată acasă cu coșul plin. Treceam printr-o vamă strașnică. Mama ne întreba: «Oare nu ai întâlnit pe cineva pe drum ca să îi dai milostenie?»”. În felul acesta, osândea iubirea de sine și nemilostivirea și naștea în copii simțământul dragostei și al împreună-pățimirii. La fel se întâmpla și la sărbătorile de Crăciun, când țaranii, după datină, tăiau porcii și puneau carnea la sărat pentru tot anul. Atunci, nimeni din familie nu se atingea de mâncare până când copiii nu mergeau să împartă cu mâna lor la văduve, la orfani și la bătrânii bolnavi din sat, fiecăruia după cum avea trebuință.

Tatăl său era foarte evlavios. Duhovnicul Mănăstirii Stavrovúni², Părintele Ciprian, spunea despre dânsul că viețuia cu ceretare de sine, cu trezvie și paza simțurilor. A adormit în ziua pomenirii Sfântului Pantelimon, al cărui nume îl purta, fiind și aceasta o încredințare că dusesese o viață bineplăcută lui Dumnezeu. Tatăl lui l-a cinstit toată viața și l-a respectat în chip aparte pe sfântul său ocrotitor. În ziua prăznuirii lui a fost la biserică și s-a împărtășit, apoi a mers să își vadă țarinile și animalele. După aceea s-a întors acasă și i-a chemat pe copii și pe nepoți, urându-le să aibă parte toată viața de binecuvântarea lui Dumnezeu. A trimis

¹ Mănăstirea Sfântul Gheorghe Alamanul se află în eparhia de Limassól și își trage numele de la ctitorul ei, monahul german (alaman) Gheorghe, venit din Palestina după ocuparea Regatului Ierusalimului de către musulmani. [n.tr.]

² Mănăstirea Stavrovúni este una dintre cele mai vestite vetre monahale din Cipru. A fost ctitorită pe Muntele Olimp de Sfânta Împărăteasă Elena, care i-a lăsat ca odor o parte însemnată din Lemnul Sfintei Cruci, de unde și numele de „Stavrovúni”, adică „Muntele Crucii”. [n.tr.]

un ultim cuvânt și copiilor săi plecați în America, îndemnându-i să nu uite că sunt creștini și greci, după care a plecat la cer cu un sfârșit cuvios, de care mulți ar dori să aibă parte. Gheronda Iosif ne zicea mai târziu: „Sfântul Pantelimon este temelia familiei mele. Rădăcina noastră și întreaga noastră familie se cuprind în acest nume³”.

Duhul Sfânt sălășluia din plin în viața lor de oameni harnici și iubitori de osteneală, dăruind pace, bucurie lină și bună așezare întregii familii. Ei nu puteau tâlcui lucrul acesta, pentru că erau oameni cu puțină știință de carte sau chiar cu totul neînvățați. Trăiau însă dragostea, fiind cu totul străini de iubire de sine, de invidie, pizmă, clevetire, de purtarea trufașă ce iscă tulburare, de mânie, împotrivire și ținere de minte a răului.

Aveau conștiința faptului că dulceața plăcerii trecătoare a păcatului pricinuieste nefericire și Duhul Sfânt își întoarce fața de la ea. Păcatul, odată săvârșit, îl lasă pe om gol în întunericul nemărginit al egoismului și al singurătății sale. În cei ce îl fac și îl socotesc ca pe ceva ce ține de fire, el dă naștere unor întrebări grele, zdrobitoare și fără răspuns adresate lui Dumnezeu: „Suntem copleșiți de întristări. Ce mai vrei de la noi? Nu Tu ai plăsmuit firea? Unde ai greșit de ne chinuim așa?”. Dar în oameni ca ei, care împlineau cuvântul lui Dumnezeu după datina din strămoși și care cunoșteau din lucrarea poruncilor evanghelice că „Dumnezeu dragoste este”⁴, nu se nășteau astfel de întrebări. Problema întristării și a deznădejzii și întrebările fără răspuns se nasc înlăuntrul omului din pricina păcatului, iar acesta, prin energiile lui, nu ne lasă deloc să înțelegem că adevărata problemă este de fapt chiar el, păcatul, precum și mândria din noi care îl însoțește.

Mătușile lui Gheronda erau femei simple, pline de credință și de evlavie. Nu știau carte, dar păzeau legea Duhului, pe care o

³ Gheronda Iosif folosește aici un joc de cuvinte. În limba greacă, Pantelimon (Παντελεήμων) înseamnă „atotmilostiv”, iar familia sa a cultivat ca virtute de căpetenie milostenia. [n.tr.]

⁴ I Ioan 4, 8.

aveau scrisă în inima lor. Gheronda ne povestea adeseori despre mătușa sa Despina, minunându-se de îndrăzneala ei la Dumnezeu și de sfințenia vieții sale. Era atât de simplă, încât nu știa să pronunțe corect nici numele Sfintei Treimi și în loc să spună „al Tatălui”, zicea „al Tatei”⁵. Gheronda povestea:

„În familia noastră, mătușa mea, sora mamei, era sfântă, făcea minuni. Da, făcea minuni! Și asta fără să zică vreo rugăciune anume, de pildă: «Dumnezeul meu, Te rog, ajută-l să se tămăduiască pe acesta care mă roagă!». Nu! Atâta îndrăzneală avea, atât de simplă, nevinovată și bună era! Era ca un prunc, după cuvântul lui Hristos: «De nu vă veți întoarce și să vă faceți ca pruncii, nu veți intra întru Împărăția cerurilor»⁶.

Îi aduceau copiii mici aflați în pragul morții. Știti, acum 100 de ani nu erau doctori... Mamele copișilor strigau, plângeau, iar ea le zicea:

– Hai, fata mea, nu te teme! Unde ți-e pruncul? Adă-l aici!

Și îndată:

– În numele Tatei și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin!

Și se scula pruncul și începea să plângă.

Încă și cu animalele făcea la fel. Venea altul și zicea:

– Chiră Despina, boul meu trage să moară! Stă culcat, nu mai mănâncă și o să piară. Cu ce am să cumpăr alt bou? Cu ce voi semăna ogorul? Îmi vor muri copiii de foame!

– Nu te teme, copilul meu, nu te teme! Nu ne lasă Dumnezeu! Unde ții boul? Este departe?

– Nu, este aici, aproape!

O lua și se duceau acolo.

– În numele Tatei și al Fiului și al Sfântului Duh!

Și boul se ridica pe loc, se scutura și începea să pască. Nu făcea o rugăciune anume pentru asta, așa îndrăzneală avea la Dumnezeu! Era o femeie fără știință de carte și văduvă. Odată, un șarlatan a izbutit să îi fure tot ce avea. Sătenii nu au putut răbda

⁵ În original: Ἀντί „τοῦ Πατρός” ἔλεγε „τοῦ Πατροῦ”. [n.tr.]

⁶ Matei 18, 3.

una ca aceasta și au silit-o să îl dea în judecată. Au luat-o și au mers cu ea la tribunal. Judecătorul, îndată ce a văzut-o, i-a zis:

– Chiră Despina, nu vreau să îmi spui nimic. Pune doar mâna aici și am să îl prind eu, că știi cine este!

– Da' de ce să pun mâna acolo?

Judecătorul a lămurit-o că trebuia să facă un jurământ cu mâna pe Evanghelie, că așa zice legea:

– Asta este legislația de judecată, iar dacă nu se depune jurământul, noi, ca judecători, nu putem face nimic!

– Nu! Cum o să jur, de vreme ce sunt creștină?

Judecătorul i-a spus că dacă refuză să jure, nu poate face nimic pentru dânsa.

– Nu mă jur nici în ruptul capului! Creștină și să mă jur?! Nu a zis Domnul nostru: «Să nu te juri nicidecum»?⁷

– Bine, dar o să pierzi tot avutul!

– Să-l pierd!

A pierdut tot și a plecat. Cu așa acrivie⁸ trăia! Și era o femeie fără carte.

Ei bine, noi ne tragem din acești strămoși. Adică suntem urmași nu numai ai Sfinților Părinți pe care îi avem duhovnicește, ci și ai rudeniilor noastre după trup.

Bunicii mei, de pildă, câtă dragoste aveau unul pentru altul! Bunicul, la 85 de ani, îi vorbea bunicii ca în prima săptămână după cununie. Și era bătrân bunicul, nu mai avea nici simțiri pătimase, nici nimic. Avea însă dragoste pentru Dumnezeu, și pe aceasta ne-a învățat să o cultivăm și noi în familie.

Eram în casă, cu tot cu bunicii, vreo 12 persoane, dar nicio dată nu s-a pomenit între noi nici cea mai mică neînțelegere. Așa ne una legătura dragostei! Să mă iertați, am spus asta nu ca să mă laud, ci ca să înțelegem ai cui urmași suntem. Iar noi, la rândul

⁷ Matei 5, 34.

⁸ În limbajul duhovnicesc, „acrivia” (ἀκρίβεια) înseamnă scumpătate, rigurozitate, conștiinciozitate, desăvârșire în păzirea a tot ce ține de poruncile evanghelice și de viața duhovnicească îndeobște. [n.tr.]

nostru, suntem datori să predăm această moștenire celor ce vor veni. Să le transmitem, adică, ai cui suntem, cine suntem, de unde ne tragem și care este istoria noastră”⁹.

Impresionante la acești oameni erau conștiința și înțelegerea adâncă a faptului că păcatul pricinuieste o apăsare și o întinare cumplită nu numai în suflețe, ci și în cele ce ne înconjoară. Odată, bunicul lui Gheronda Iosif a mers la una dintre țarinile sale și acolo a văzut un bărbat și o femeie păcătuind. Bland, smerit și iubitor de pace cum era, nu s-a mâniat, nici nu i-a muștrat pe cei doi care săvârșeau păcatul. A plecat însă de acolo cu sufletul plin de durere. Acasă, fără să îi dezvăluie bunicii vreun nume, i-a spus, adânc întristat, doar atât:

– Va pleca binecuvântarea lui Dumnezeu!

Numai un suflet rugător și plin de harul Duhului Sfânt poate înțelege marea însemnătate a acestor cuvinte. Acești oameni simpli știau că Dumnezeu oferă îmbelșugat daruri materiale și duhovnicești făpturilor Lui când ele viețuiesc în chip bineplăcut Duhului Sfânt.

Ei pricepeau măreția învățaturii pe care Dumnezeu a dat-o oamenilor, învățătură cu cele mai adânci înțelesuri, dar pe care, din nefericire, înțelepții lumii acesteia nu o pricep până astăzi: „Omul, în cinste fiind, n-a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor”¹⁰.

Ei știau că bucuria duhovnicească și desfătarea veșnică se nasc în suflet din înfrânarea de la plăceri și din chivernisirea cu înțelepciune a avutului și a oricărui fel de dorințe. Aceasta fiindcă bucuria omului vine din părtășia lui la însușirile lui Dumnezeu și din cunoașterea lor ființială, care îl preschimbă tainic pe omul lăuntric. Căci zice imnograful: „Ca să arăți luminat cea negrăită a Ta a doua pogorâre, ca să Te faci văzut Dumnezeu cel preainalt, stând în mijlocul dumnezeilor în Tabor, Apostolilor și lui Moise și

⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 3 februarie 2002.

¹⁰ Psalmi 48, 12.

lui Ilie negrăit ai strălucit"¹¹; acum în chip tainic, iar în ceasul celei de-a doua venituri a lui Hristos „vom vedea cu mintea Dumnezei-rea cea fără de materie a Tatălui și a Duhului în Fiul Unul-Născut strălucind"¹².

Gheronda povestea despre surorile sale că erau niște copile pe cât de frumoase, pe atât de cuviincioase și de harnice. Vrând să laude sfiala pe care o aveau, ne dădea un exemplu grăitor. Când voiau să meargă la cineva în sat, nu o luau pe drumul principal, care era cel mai scurt, ca să nu treacă pe lângă cafenea unde stăteau bărbații, ci mergeau pe drumul ce înconjura satul, care era mai lung. Părinții le îndemnau să nu se mai ostenească ocolind atât, fiindcă bărbații de la cafenea erau unchii și verișorii lor, dar ele nu și-au schimbat niciodată obiceiul. Gheronda mai spunea despre surorile sale că nu au băut niciodată vin. Îi știau gustul numai de la Sfânta Împărtășanie pe care o primeau la biserică.

În 1985, când Gheronda Iosif era cu obștea sa la Noul Schit, a adormit sora lui cea mai mare, Evristeni. După mama sa, ea îl crescuse, iar Gheronda își aducea aminte cum îl purta pe umeri când era mic. De asemenea, își amintea din copilărie un amănunt din viața ei care poate pentru altcineva, la vârsta aceea, ar fi trecut neobservat. Un om pizmaș o hărțuia în fel și chip pe Evristeni și ea a făcut multă răbdare, păzind poruncile lui Dumnezeu și ferindu-se să îi răsplătească răul cu rău. Însă odată, când ajunsese la capătul răbdării, s-a întâmplat să treacă pe lângă ogorul acelui om și să vadă acolo animalul lui înjugat la plug. Stăpânul lipsea. Atunci Evristeni a cedat pentru o clipă ispitei răzbunării. A desprins resteu care ținea animalul legat de plug, l-a azvârlit puțin mai departe și a plecat. După aceea, desigur, și-a venit în sine, iar de fiecare dată când își amintea acea întâmplare, se tânguia cu pocăință și vărsa lacrimi pentru că se lăsase biruită de ispita răzbunării. Mai târziu,

¹¹ Utrenia praznicului Schimbării la Față, Cântarea a 9-a, Canonul al doilea, troparul al doilea.

¹² Utrenia praznicului Schimbării la Față, Cântarea a 9-a, Canonul al doilea, troparul al treilea.

tânguirea inimii născută din pocăință și lacrimile de umilință au devenit și pentru Gheronda meșteșug duhovnicesc de căpătâi ce îl înalță pe om de pe pământ la cer.

Gheronda își amintea cu multă emoție câtă dragoste aveau între ei ca frați în familia lui Pantelimon și a Evgheniei, ca urmare firească a pildei tăcute pe care le-o dădeau părinții lor, prin iubirea pe care și-o purtau unul altuia. Așa se face că atunci când au ajuns la vârsta majoratului, cei cinci băieți au renunțat la partea de moștenire care li se cuvenea după datină, lăsând-o celor trei surori ale lor, ca să aibă o zestre mai mare.

De asemenea, Gheronda își amintea că atât de mult își iubea frații, încât odată, în copilărie, când se juca pe câmp și a găsit un galben, înainte să îl curețe de pământ ca să vadă ce era, a alergat îndată și i l-a dăruit surioarei sale, ca să îl curețe ea și astfel să devină al ei. Și pe urmă nu doar că nu i l-a cerut înapoi, dar nici prin gând nu i-a trecut că el îl găsisse și că ar fi fost al lui!

Tot Gheronda ne-a povestit și despre Sava, fratele lui cel mai mare, care era cu deosebire un om puternic la trup, ager la minte, întreprinzător și priceput la toate. Pe lângă aceasta, avea un suflet foarte bun și un caracter cinstit și corect. Când a ajuns la vârsta bărbăției, a hotărât să emigreze în America, pentru a-și face un viitor mai bun. Însă chiar în ajunul plecării, și-a amintit că o bătrână dintr-un sat vecin îl rugase să îi altoiască niște pomișori, iar el îi făgăduise să o ajute, desigur, fără să ceară vreo plată. Atunci a lăsat îndată toate pregătirile pentru călătoria de a doua zi și a pornit spre satul bătrânei. A făcut trei ore numai ca să ajungă acolo și astfel a altoit pomișorii femeii. Îi făgăduise să o ajute – zicea – și nu putea să își calce cuvântul!

Mai târziu, în America, în statul Florida unde s-a stabilit, Sava, muncind cinstit și cu râvnă, și-a făcut o situație materială bună și a luat inițiativa de a construi împreună cu alți ciprioti un mic cartier al lor, pe care l-au numit Cyprus Village.

Fratele cel mai mic al lui Gheronda, Gheorghe, a emigrat și el în America după ce s-a pensionat. Continuând să trăiască în duhul

evlaviei moștenite de la părinți, a slujit fără plată ca paracliser în biserica pe care o zidise împreună cu alți ciprioți în orașul unde se stabilise. În 1990 s-a reîntâlnit cu Gheronda Iosif, după o despărțire de 27 de ani, la Mănăstirea Vatoped. Ultima dată se văzuseră în 1963, în Cipru, la tunderea în monahism a mamei lor.

Copilăria și tinerețea

Mama lui Gheronda Iosif, pe când era însărcinată cu el în luna a șaptea, a mers la hramul Mănăstirii Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian din Ghiolu, pe 1 iulie 1921. Pe neașteptate a simțit cum o apucă durerile nașterii, lucru nefiresc la acea dată. Desigur, de vină era călătoria istovitoare făcută ceasuri întregi cu catării, ca să ajungă la timp la hram.

Prin urmare, Socrate s-a născut prematur, la șapte luni, și cu greu au putut să își dea seama dacă trăia sau nu. Mama sa era incredințată că murise, dar mătușa lui, urmărind cu atenție pruncul mic cât palma, a văzut că începuse să se miște.

– Evghenia, trăiește! a zis ea bucuroasă.

Așa, cu necazuri, și-a început micuțul această viață vremelnică; încă și spre a-l hrăni a trebuit să îl alăpteze o vecină, fiindcă mama lui nu avea lapte din pricina nașterii premature.

Mai târziu, Gheronda făcea și din nașterea sa prematură pricină de osândire de sine, zicând că era o lepădătură care a trăit numai și numai din negrăita milă a lui Dumnezeu. Și astfel, gândindu-se la această covârșitoare binefacere, îi mulțumea încă o dată Celui Care îi dăruise binecuvântarea vieții.

Micul Socrate a crescut în atmosfera plină de dragoste curată a familiei, sub cerul liber, printre treburile gospodăriei, în duhul evlaviei cultivat de părinții săi. Din păcate, la școală nu a mers decât trei ani, și atunci numai iarna, fiindcă toamna și primăvara trebuia să stea acasă, să îl ajute pe tatăl său la câmp și la animale. Era din fire foarte ager la minte și reținea lecțiile doar din ceea

ce preda învățătorul la școală. Acasă oricum nu ar fi avut timp să învețe, pentru că de mic muncea în gospodărie.

În perioadele secetoase din timpul verii, tatăl lui se muta cu turma în regiunea Akáma¹³, unde erau niște iazuri. Acolo, pe lângă ajutorul pe care i-l dădea tatălui său, micuțul se bucura în voie de natură, ferindu-se și de tovărășiile vătămătoare. Așa s-a scurs zi după zi viața lui Socrate până pe la 15 ani, când a ajuns la vârsta adolescenței.

La vremea aceea, în 1935, frații lui cei mai mari erau deja în America, unde munceau pentru a-și întemeia o familie și un viitor. Acolo unde se stabiliseră, în Miami și în Florida, aveau deja o situație materială bună. Nu își uitaseră însă familia din Cipru, și îndeosebi pe fratele lor adolescent, Socrate, de al cărui viitor erau foarte preocupați. Plănuiau chiar să îl aducă în America, unde visau ca el să studieze dramaturgia. Era drept că nu făcuse școală în Cipru, dar îl știa foarte isteț, harnic, vesel și cu un fel plăcut de a fi. Pentru Socrate se deschidea astfel perspectiva unei cariere strălucite.

În acea perioadă, Ciprul era sub ocupație engleză¹⁴. Foarte mulți ciprioți înaintau conducerii engleze cereri de a pleca din țară pentru a-și face un viitor mai bun, fapt pentru care englezii îngrediseră emigrările. Ținând cont de data la care depusese cererea, lui Socrate i-ar fi venit rândul să primească permisiunea de emigrare în 10 ani! Legea îngăduia însă și excepții, aprobând emigrarea imediată a celor care plăteau o taxă foarte mare în dolari, pe care însă puțini își permiteau atunci să o achite. Dar frații lui Socrate, fiindcă îl iubeau mult, au luat din economiile pe care le făcuseră muncind în America și, fără să mai stea pe gânduri, au depus taxa cerută, obținându-i astfel permisul de emigrare chiar în acel an.

Micul Socrate era bun și sensibil din fire. Iubea truda, dragostea și jertfa, chiar dacă cereau osteneală, și nu putea suferi aroganța, ura și răutatea.

¹³ Peninsula din zona Pafosului.

¹⁴ Ciprul a fost sub ocupație engleză în perioada 1878 - 1960. [n.tr.]

Duhul în care a crescut în familie l-a ajutat să dobândească, de asemenea, înțelepciune de viață, cumpătare și maturitate, virtuți care l-au caracterizat apoi până la sfârșit. Niciun păcat trupesc nu a înrobii sufletul lui de copil, pentru că în anii aceia, modelele tinerilor erau cu totul diferite de cele de astăzi.

În orașul Pafos

Se apropia timpul ca Socrate să plece în America. Dar împotriva așteptărilor, lucrurile au luat o cu totul altă întorsătură, căci negreșit „nu este a omului calea lui”¹⁵. Deși nu făcuse prea multă școală, micul Socrate era ager la minte și plin de noblețe. De aceea s-a gândit că un băiat de la țară ca el, înainte de a pleca în America, unde oamenii erau „civilizați”, trebuia să meargă într-un oraș apropiat, cu prăvălii mari, și să muncească acolo, ca să deprindă obiceiurile orașenilor și „să se cultive”, cum zicea el. Așa a ajuns să lucreze din greu la o prăvălie mare de pânzeturi.

Se înțelese cu patronii lui să îl plătească în fiecare lună și să nu le slujească și la alte treburi din gospodărie, cum erau muncile câmpului. Dar în ciuda înțelegerii pe care o făcuseră și a faptului că lucra din greu de dimineață până seara, muncind chiar și la câmp, patronii nu îi dădeau plata ce i se cuvenea. Asta îl mâhnea mult pe Socrate, fiindcă nu putea să le trimită părinților bani din salariul lui. Atunci, cu mintea lui de copil, a judecat că era drept să trimită acasă, în locul banilor pe care nu îi primea de la stăpâni, niște pânzeturi din prăvălia unde lucra.

Însă patronii nu au întârziat să descopere ce se întâmplase și acuzația gravă de furt pe care i-au adus-o lui Socrate a împovărat sufletul mărinimosului copil, obișnuit de mic să crească înconjurat de dragoste. Acum înfruntau pentru prima dată duhul acestei lumi a nedreptății. Mai târziu, Gheronda însuși ne zicea: „Atunci am înțeles cu adevărat ce mă aștepta în societate – și îndeobște în

¹⁵ Ieremia 10, 23.

viață – și ce aveam de înfruntat pe viitor. Asta m-a pus foarte tare pe gânduri și perspectiva vieții în lume a început să îmi devină respingătoare”.

Conștiința deșertăciunii lucrurilor omenești a copleșit simțirile sale duhovnicești cu atâta putere, încât a stins într-însul orice dorință de a înfăptui ceva în această lume deșartă. Gândind la zădărnicia celor trecătoare, la care majoritatea oamenilor cugetă prea puțin, Socrate a ajuns, în ciuda vârstei sale fragede, la o altă înțelegere a lucrurilor. Cuvintele prorocești pe care le auzea cântându-se în biserică răsunau în el și îl înrăureau până în adâncul ființei: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; așa va înflori. Că duh a trecut într-însul și nu va mai fi și nu-și va mai cunoaște încă locul său”¹⁶ și „Omul deșertăciunii s-a asemănat; zilele lui ca umbra trec”¹⁷.

L-a văzut viu pe Domnul cel Viu...

Socrate avea 15 ani când Dumnezeu, prin negrița Sa pronie, l-a condus în chip mai presus de fire la starea de adâncă deznădejde ce se dă ca dar de la Dumnezeu și la simțirea golului lăuntric pe care îl încearcă omul în fața deșertăciunii acestei lumi și a morții. Era cufundat în acest gol întunecat, deplin și dureros, când Domnul i-a dat să Îl vadă viu și să trăiască o experiență pe care mulți o râvnesc, dar de care puțini au parte.

După ce a văzut la cinematograful din Pafos un film documentar cu scene din Primul Război Mondial și Catastrofa din Asia Mică¹⁸, Socrate a simțit până în străfundul ființei sale un gol înfri-

¹⁶ Psalmi 102, 15-16.

¹⁷ Psalmi 143, 5.

¹⁸ „Catastrofa din Asia Mică” este denumirea cu care a rămas în istorie războiul greco-turc din perioada 1919-1922. Miza acestui război a fost stăpânirea asupra a două teritorii de importanță strategică, Tracia răsăriteană (Turcia europeană de astăzi) și Anatolia (Asia Mică). După Primul Război Mondial, Grecia a avut câștig de cauză în fața Turciei înfrânte, dar războiul greco-turc care a

coșător. Toate visurile tinereții, în loc să îl umple de încântare, îl duceau spre simțirea profundă că toate cele vremelnice sunt sortite pieirii. Pomenirea morții, care se primește ca un dar al harului, l-a covârșit. Urcase pe o stâncă înaltă din Pafos, iar așa cum stătea acolo singur, la ceas de seară, l-a cercetat pe neașteptate o lumină lină, de dincolo de lume, care a reînsuflețit simțirile inimii sale rănite de întristare. Înăuntrul acestei lumini se contura chipul plin de pace, de mângâiere și dragoste al Domnului. Hristos Însuși i S-a arătat și i-a spus:

– Socrate, oare pentru aceasta l-am zidit Eu pe om? Omul este nemuritor!

După această descoperire și încredințare lăuntrică pe care a primit-o, golul înfricoșător din sufletul lui a dispărut, iar Socrate a cunoscut din trăire scopul pentru care Dumnezeu l-a zidit pe om: „omul este nemuritor”, poate să devină fiu al lui Dumnezeu. Privirea blândă și preadulce a lui Hristos a dat inimii sale un avânt nou și o nouă însuflețire, iar glasul Lui cel mai presus de lume a răsunat într-un chip dincolo de cuvinte, melodos și măreț, înlăuntru și în afară, în toată ființa sa.

Cuvintele acestea au pătruns în inima lui Socrate ca o „sufare de vifor ce vine repede”¹⁹, preschimbându-i ființa și umplând-o de lumină, de acel foc dumnezeiesc ce ardea în inimile lui Luca și Cleopa în drum spre Emaus, când Domnul li S-a arătat „într-alt chip” și le-a vorbit²⁰. Simțământul golului, al morții și al tristeții a dispărut. După ce arătarea Domnului s-a sfârșit, inima lui Socrate

urmat s-a încheiat cu victoria Turciei. Prin Tratatul de la Lausanne (1923), Turcia a primit din nou în stăpânire cele două teritorii și Grecia a fost silită să accepte schimbul de populații. Peste 1.100.000 de greci s-au refugiat atunci din Asia Mică în Grecia, printre care și familiile Sfinților Paisie Aghioritul și Iacov Țalikus. A fost una dintre cele mai dureroase pagini din istoria grecilor, care, după 4.000 de ani de ședere neîntreruptă pe meleagurile Anatoliei, au fost siliți să își lase bisericile, cimitirele, casele și pământurile lor pe mâinile păgânilor. [n.tr.]

¹⁹ Cf. Fapte 2, 2.

²⁰ Cf. Luca 24, 32 și Marcu 16, 12.

a fost rănită de o nesățioasă dorință de a lăsa toate și de a rămâne aproape de El, spre a nu pierde experiența lui Hristos cel Înviat pe care o trăise.

Cuvintele Lui i s-au întipărit adânc în inimă, iar după mulți ani, când le-a povestit puținilor săi învățăcei – cum îi socotea pe ucenicii aflați sub ascultarea lui²¹ – cele trăite atunci, și-a amintit și a repetat întocmai aceste cuvinte:

– Socrate, oare pentru aceasta l-am zidit Eu pe om? Omul este nemuritor!

Domnul, la fel de neașteptat și de uimitor cum i S-a arătat, la fel a și plecat. Numai că de atunci, în sufletul tânărului Socrate toate s-au schimbat. Fiiința lui a fost atrasă de Acela, dragostea Lui i-a rănit inima, iar o pace adâncă însoțită de o bucurie mai presus de lume a risipit întunericul adâncii întristări și al descurajării ce îl cuprinsese.

Prin prezența Lui, viața căpăta un nou orizont. De acum era fresc să Îl caute pe Hristos. De aceea, mai târziu Gheronda repeta mereu că rostul omului este să biruiască moartea. În acea clipă unică și mai presus de fire a arătării Domnului, el s-a încredințat că omul se mută, prin lucrare, „din moarte la viață”²². Socrate a înțeles atunci că trebuia să se afierosească lui Hristos, însă la vremea aceea nu știa încă nimic despre viața monahală și nici despre locul și felul în care I s-ar fi putut afierosi.

Între timp, rudele îi pregăteau bucuroase venirea în America, pentru a-și începe noua lui carieră. Visul unei vieți pline de reușite și de desfătări pământești, cu o profesie prețuită, râvnită de orice tânăr, era ceva nemaipomenit și însemna, desigur, tot ce își putea dori cineva pentru ai lui: recunoaștere socială și reușită în viață. Însă pentru Socrate, după arătarea Domnului, toate se schimbaseră.

²¹ Din smerenie și din noblețe duhovnicească, Gheronda Iosif nu îi numea pe ucenicii săi *υποτακτικοί*, adică „supuși”, „ascultători”, termenul folosit curent în limbajul duhovnicesc, ci *μαθητές*, adică „ucenici”, „învățăcei”, așa cum îi numește Mântuitorul Hristos în Noul Testament pe apostoli. [n.tr.]

²² Ioan 5, 24.

Simțirea deșertăciunii acestei lumi stinsese înlăuntrul lui orice dorință lumească. Amintirea preadulcelui chip al Domnului, pe care Îl văzuse cu ochii lui, îi purta pașii spre o singură cale: aceea de a-și închina viața lui Hristos.

La vârsta de numai 15 ani, după ce L-a văzut pe Domnul Dumnezeu întrupat, Socrate a înțeles cu toată ființa lui că numai cei ce se fac părtași dumnezeieștii lumini „văd” și simt mândria – și păcatul indeobște – ca pe cea mai cumplită stricăciune, ca pe un mijloc prin care, așa cum avea să scrie mai târziu, omul se pregătește în viața de aici pentru împărăția veșnică a iadului.

Vederea lui Hristos este o experiență pe care au mai trăit-o și alții, căci Domnul Se arată celor despre care harul știe că își vor închina viața căutării Lui cu dor și râvnă nemărginită. Și alți părinți îmbunătățiți din vremurile noastre s-au învrednicit să Îl vadă pe Hristos, fie la începutul vieții lor duhovnicești, fie mai târziu. Așa s-a întâmplat, de pildă, cu Sfinții Serafim de Sarov, Siluan Athonitul, Iosif Isihastul, Efrem Katunakiotul, Paisie Aghioritul, Iacov Țalikus și cu Părintele Averchie de la Noul Schit²³. Tuturor acestora, vederea lui Hristos li s-a făcut temelie vieții și izvor de însuflare din care s-au adăpat până la sfârșit.

Sfântul Sofronie Saharov, analizând acest aspect în viața Sfinților Serafim și Siluan, spune: „Experiența de veacuri a Bisericii a arătat că astfel de cazuri sunt cât se poate de rare. Poate din pricina faptului că nu este o cale a nevoinței mai dureroasă decât calea celor ce dintru bun început au văzut pe Hristos”²⁴.

Gheronda Iosif însuși zicea adeseori mai târziu: „Nimeni nu devine întâmplător monah. Pe fiecare l-a chemat glasul lui Dum-

²³ Părintele Averchie a fost un monah îmbunătățit care s-a nevoit în secolul XX. Pentru simplitatea și nerăutatea lui și pentru dragostea pe care o avea către Hristos și Maica Domnului, s-a învrednicit de multe descoperiri cerești. [n.tr.]

²⁴ Arhimandritul Sofronie, *Ολοδομώντας τον ναό του Θεού μέσα μας και στους αδελφούς μας*, vol. 2, Ed. Mănăstirii Sfântul Ioan Botezătorul, Essex, Anglia, 2013, p. 67 [Arhim. Sofronie, *Cuvântări duhovnicești*, vol. 2, ediția a 2-a, trad. de Ierom. Rafail Noica, Ed. Accent Print, Suceava 2013, p. 54 (n.tr.)].

nezeu prin acel: «Vino după Mine!»²⁵. El accentua că atunci când Domnul spune: „Nimeni nu poate să vină către Mine de nu îl va trage pe el Tatăl”²⁶, se referă la chemarea monahală și tâlcuia că El nu doar ne-a chemat, ci ne-a și atras, dându-ne prin aceasta încredințarea că vom izbândi deplin și vom împlini chemarea noastră la viața monahală, la înfiere și la veșnicie. Vorbind despre această chemare, Gheronda spunea în chip foarte plastic:

„Când Dumnezeu Își face cunoscută voia, toate Cerurile sunt adânc mișcate: Heruvimii dăruiesc înțelepciunea; Serafimii cei de foc dăruiesc lumina, focul, dorul dumnezeiesc; iar Puterile și celelalte cete îngerești dăruiesc tăria și orice altă lucrare și energie mai este de trebuință ca să se săvârșească taina cea negrăită a chemării omului la viața monahală, a cărei țintă și menire este înfierea”²⁷²⁸.

După acea vedere dumnezeiască, Socrate, îngândurat și adâncit în sine, s-a dus și i-a spus mamei sale că nu va mai pleca în America. De atunci, mergea să pescuiască singur în Akáma, îi plăcea să stea retras și să petreacă în singurătate, dar încă nu știa mai nimic despre viața monahală.

Un grup de cunoscuți și prieteni care mergeau în pelerinaj la Karpasía, la promontoriul Sfântului Apostol Andrei²⁹, l-au luat cu ei. Amintindu-și de aceasta, Gheronda zicea:

²⁵ Matei 8, 22.

²⁶ Ioan 6, 44.

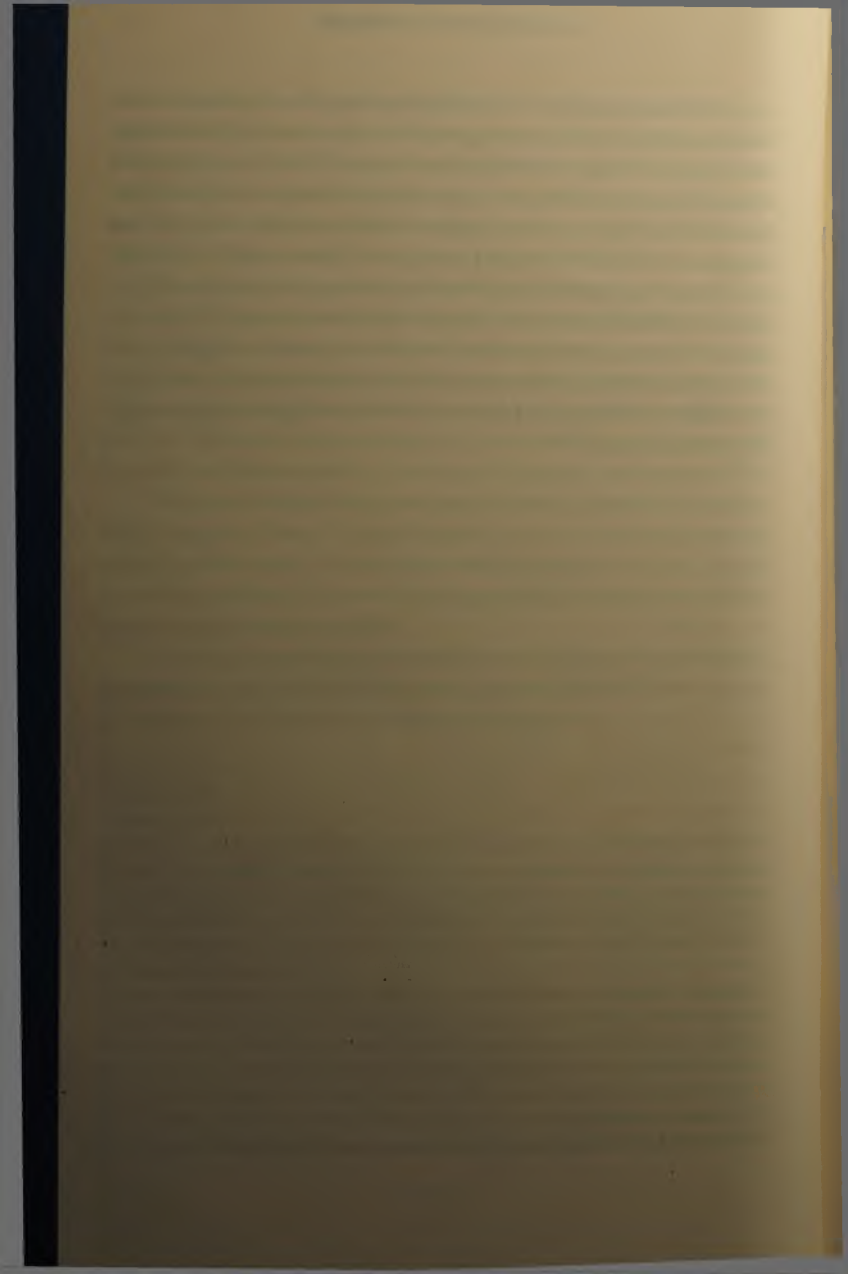
²⁷ „Înfierea” este una din temele cele mai însemnate ale omiliilor lui Gheronda Iosif Vatopedinul. Este vorba despre ceea ce spune în chip lămurit Sfântul Apostol Pavel, anume că prin Botez, prin împlinirea poruncilor și viața în Biserică, creștinii devin prin har ceea ce Hristos, Cuvântul Întrupat, este prin fire: fii ai lui Dumnezeu (Cf. Romani 8,15 și 23; 9, 4; Galateni 4, 5; Efeseni 1, 5). A se vedea și Addenda. [n.tr.]

²⁸ Însemnările unui monah din mănăstire (Arhiva Sfintei Mănăstiri Vatoped).

²⁹ Un loc de pelerinaj foarte cunoscut în Cipru, situat astăzi în zona de ocupație turcească. Tradiția spune că Sfântul Apostol Andrei s-ar fi oprit acolo în timpul unei călătorii pe mare și ar fi făcut prin rugăciune să izvorască apă din stâncă. Fiul căpitanului corabiei, care era orb, și-a spălat ochii cu această apă și s-a tămăduit, iar tatăl lui, drept mulțumire, a zidit o biserică pe locul unde s-a petrecut minunea. [n.tr.]

„Nu știam pe atunci că acela este loc de pelerinaj, dar am mers fiindcă mă gândeam că acolo pot să mă afierosesc lui Dumnezeu. Mă simțeam foarte atras de viața duhovnicească, iar acolo am aflat pentru prima dată că se poate afierosi cineva lui Dumnezeu. Atracția lăuntrică pe care o simțeam era de nebiruit, dar nu știam ce anume căutam. Vorbind cu unii și cu alții, mai mulți cunoscuți m-au lămurit că ceea ce căutam eu era mai degrabă viața monahală și m-au îndemnat să vizitez Sfânta Mănăstire Stavrovûni, care în vremea aceea ajunsese în culmea înfloririi ei, având o obște numeroasă de părinți cu viață aleasă. Unii dintre aceștia se nevoiseră și în Sfântul Munte, așa cum era Gheronda Ciprian, duhovnicul meu de mai târziu”³⁰.

³⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit 1984.

CAPITOLUL 2

CHEMAREA MONAHALĂ LA SFÂNTA MĂNĂSTIRE STAVROVUNI

Chemarea dumnezeiescului har când Socrate avea 15 ani

În primăvara anului 1937, am mers la Sfânta Mănăstire Stavrovuni. Când am ajuns la porțile ei, am simțit cum toate se preschimbă. Peisajul strălucea, scăldat într-o lumină neobișnuită. O bucurie nespuse de mare m-a cuprins. În inimă mi se revărsa o pace adâncă, ce izvora din fiecare colț al mănăstirii. O mireasmă cum nu mai întâlnisem până atunci m-a învăluit cu totul. Așa ceva nu mai simțisem niciodată. Mireasma covârșea toată mănăstirea și răzbătea dincolo de zidurile ei. În același timp, ceva ca un foc lăuntric mi-a potopit sufletul și trupul și mă întrebam de ce se strânseseră atâția preoți la un loc în mănăstirea aceea. M-au lămurit că cei adunați acolo nu erau preoți, ci monahi. Apoi ne-au dus să ne închinăm la Sfânta Cruce – odor primit de la Sfânta Împărăteasă Elena și păstrat de atunci în mănăstire – și m-am încredințat că de acolo veneau strălucirea și mireasma ce mă copleșiseră. Strălucirea revărsată din Sfânta Cruce era ca un nor luminos. Din clipa aceea eu am devenit monah. Din acel ceas, toate au murit în mine și în ceasul acela eu m-am făcut monah. Un har tainic izvora de pretutindeni. Nu îmi mai simțeam greutatea trupului. Ochii mi s-au umplut de lacrimi și am simțit în inimă un dor fierbinte de a mă număra și eu între monahi, deși nu știam nimic despre viața lor.¹

Mai târziu, vorbind despre acest simțământ, Gheronda Iosif avea să îi scrie din Sfântul Munte unui fiu duhovnicesc:

„Chemarea la viața monahală nu este un fapt întâmplător, nici urmarea raționamentelor noastre, ci este o descoperire dum-

¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1984.

nezeiască ce ne arată fiecăruia menirea noastră. Drept aceea, suntem datori să o păzim cu acrivie, căci dacă o vom nesocoti cât de puțin, vom suferi o pierdere de neîndreptat. Nu doar a lepăda chemarea monahală, ci chiar numai a zăbovi să o împlinim ne păgubește, fiindcă ne primejduim ca Dumnezeu să retragă de la noi acest dar. Dacă singur gândul stăruitor de a te face monah este semn limpede al chemării la viața monahală, cu cât mai limpede este această chemare când mângâierea sau gustarea harului ei a cercetat deja sufletul tău!².

Socrate, tânărul de 15 ani, primise lăuntric chemarea dumnezeiescului har. Atunci s-a închis în urma lui poarta lumii și s-au deschis porțile cerurilor. Atunci a auzit tainic în inima sa acel cuvânt: „Vino după Mine!”³. La scurt timp, părinții din mănăstire, ca unii ce cunoșteau aceste stări lăuntrice, au început să îi tâlcuiască ce înseamnă viața duhovnicească. I-au explicat, așadar, că monahul este cel care se afierosește lui Dumnezeu și dorește să urmeze viața lui Hristos; că spre a-I putea sluji fără împrăștiere, el trebuie să viețuiască departe de lume și de grijile și îndeletnicirile pământești; că monahii poartă rasă asemenea preoților, ca semn al afierosirii lor lui Dumnezeu.

De atunci, Socrate a rămas la mănăstire. În ciuda vârstei sale fragede, părinții l-au primit, înțelegând că era vorba de chemarea lui Dumnezeu. Dar la început îl refuzaseră, spunându-i:

– Du-te acasă și să vii când ai să fii major!

Însă el se așezase afară, la poarta mănăstirii, plângând întruna.

– Nu plec! le zicea părinților.

Cum să fi plecat, de vreme ce acolo îl „robise” dumnezeiescul har?

Atunci părinții au făcut pogorământ și i-au îngăduit să rămână în mănăstire ca muncitor neplătît, până când avea să devină major, ca să poată purta rasă. A rămas deci acolo, lucrând ca mirean, însă

² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassol), 7 noiembrie 1974 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

³ Matei 9, 9. [n.tr.]

nu au trecut multe luni și dorul lui de a purta rasa monahală s-a întetit fulgerător, după cum el însuși ne povestea:

„Într-o zi, pe când mă aflam în bisericuța Sfintei Varvara⁴, am simțit o asemenea ardoare, străluminare și dorință de a deveni grabnic monah și a îmbrăca rasa – chiar dacă ceilalți frați începători nu purtau rasă –, încât am mers la Părintele Stareț și i-am cerut să mi-o dea. Și într-adevăr, m-au îmbrăcat în rasă, lucru care m-a ajutat mult în viața duhovnicească. Și totul datorită acestei copilițe (Sfânta Varvara)! Iar ca să îmi arate purtarea ei de grijă, mai târziu, când am venit în Muntele Athos, la mica mea Colibă de la Noul Schit, un țăran mi-a adus o icoană mare a Sfintei Varvara. Am luat-o plin de bucurie și am spus:

– Copilița mea, fecioară Muceniță Varvara, m-ai ocrotit când eram acolo, la Stavrovuni, iar acum, când am venit aici, ai venit și tu și m-ai găsit!

De aceea am și pus icoana ei în bisericuța mea și îi rostim mereu troparul⁵6.

Părinții și frații lui nu știau nimic despre toate acestea, pierduseră orice legătură cu el. Începuseră să se răspândească tot felul de zvonuri că Socrate s-ar fi înecat pe când pescuia cu barca la Akáma. Odată cu trecerea timpului, cum Socrate cel iubit de toți nu dădea niciun semn de viață, rudele s-au încredințat că nu mai trăia și au început să facă parastase pentru sufletul lui. Socrate însă se lepădase de toate din dragoste pentru Acela Care, El mai întâi, l-a iubit⁷, devenind străin pentru Dumnezeu în propria lui țară. Mai târziu, rudele sale au aflat de la un consătean care a mers să se închine la Stavrovuni că Socrate trăia și că era monah acolo. Atunci, câțiva dintre frații lui s-au dus să îl înduplece să se întoarcă

⁴ Este vorba de biserica de la metocul Mănăstirii Stavrovuni. [n.tr.]

⁵ În ultimii ani ai vieții, Gheronda Iosif a petrecut retras într-o mică sihăstrie. Când se săvârșea Sfânta Liturghie acolo, pe lângă troparele zilei, se cântau întotdeauna și troparele Sfintelor Mucenițe Varvara (4 decembrie) și Parascheva (26 iulie), la care avea o evlavie aparte. [n.tr.]

⁶ Însemnările unui monah din mănăstire (Arhiva Sfintei Mănăstiri Vatoped).

⁷ Cf. I Ioan 4, 19. [n.tr.]

acasă. A fost însă cu neputință. El Îl primise deja pe Hristos și nimeni nu îi mai putea schimba gândul. Atunci mama lui i-a dat cu toată inima binecuvântare să se lepede de lume și i-a înduplecat și pe ceilalți copii ai ei să accepte chemarea și hotărârea lui.

Frate începător la Mănăstirea Stavrovúni

Sfânta Mănăstire Stavrovúni este una dintre cele mai vechi din Cipru și se află așezată pe vârful muntelui care încheie la est lanțul Tróodos din regiunea Lárnaka. Situată la o altitudine de peste 700 de metri, este izolată de restul lanțului muntos, fiind inconjurată pe trei laturi de văi prăpăstioase.

Tradiția – care este totodată și conștiința adâncă a poporului – atribuie zidirea acestei mănăstiri Sfintei Împărătese Elena, care a ctitorit-o în jurul anilor 327-330 d.Hr., pe când se întorcea de la Ierusalim, unde aflase Sfânta Cruce. Pe locul acela se afla înainte o statuie a zeiței Afrodita. Împărăteasa-mamă a lăsat mănăstirii și o parte însemnată din Lemnul Sfintei Cruci. Mănăstirea are împrejurimi liniștite și este până astăzi un loc prielnic pentru isihie și rugăciune. În vremea aceea, în 1937, se nevoiau acolo în jur de 60 de monahi – un număr însemnat, având în vedere populația Ciprului⁸ –, iar mănăstirea avea o viață duhovnicească aleasă.

Gheronda Iosif își amintea mereu cu recunoștință de părinții care îl născuseră duhovnicește la Mănăstirea Stavrovúni. Despre câțiva dintre ei, care ajunseseră la măsuri duhovnicești înalte și erau ocârmuitorii mănăstirii, a scris în cartea *Amintiri de chipuri cuvioase*⁹, unde a înfățișat luptele și izbânzile lor duhovnicești.

Începutul reînvierii mănăstirii l-au pus trei frați după trup: Varnava, care apoi a fost stareț vreme de 40 de ani, Calinic și Grigorie. Aceștia au venit și au ucenicit pe lângă Părintele Dionisie,

⁸ În 1937, populația Ciprului număra în jur de 400.000 de locuitori. [n.tr.]

⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Όσίων μορφῶν ἀναμνήσεις*, ed. a 3-a, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2019, pp. 15-72.

pe atunci singurul viețuitor al mănăstirii, care mai înainte (la sfârșitul veacului al XIX-lea și începutul celui următor) se nevoise la Kavsokalívia¹⁰. De la dânsul au deprins cei trei frați abecedarul călugăriei și lângă el s-au maturizat duhovnicește, după ce mai înainte viețuiseră și ei o vreme la Sfântul Munte.

Când tânărul începător Socrate a intrat în obște la Mănăstirea Stavrovûni, a găsit acolo o rânduială de viață aghiorită și o tradiție ascetică autentică. I-a găsit, de asemenea, pe cinstitul stareț al chinoviei, Gheronda Varnava, precum și pe un alt duhovnic minunat al Bisericii Ciprului înzestrat cu mari daruri duhovnicești, Gheronda Ciprian.

Părinții care viețuiau în mănăstire erau ascultători, trezvitori, adânciți în sine, silitori spre dobândirea Împărăției cerești, neagonisitori – unii dintre ei având doar o singură haină –, îmbrăcați în zdrențe, postitori, iubitori de privegheri, nevoitori ascunși și nearătați, smerit-cugetători, tăcuți, evlavioși, binevoitori, harnici, iubitori de slujbe, liniștiți, blânzi, cu dulceață în purtare, înfrânați, plini de pace, însuflețiți de râvnă sfântă și arzătoare, cu o neobosită iubire de osteneală și sfântă întrecere în virtute, petrecând cu tânguirea inimii, cu lacrimi și cu Rugăciunea lui Iisus rostită neîncetat.

Gheronda ne povestea mai târziu despre viața lui de zi cu zi în Mănăstirea Stavrovûni. Primind o educație severă și fiind obișnuit de mic cu lucrul la câmp, nu lua în seamă osteneala și greutățile muncii, făcând ascultare cu bucurie de toți, mici și mari. Fiind cel mai mic din obște, își luase asupra lui grija de a-i trezi pe părinți cu jumătate de oră înainte de Utrenie, după care la slujbă împlinea ascultarea de citeț și adesea de paracliser.

Ziua muncea la câmp, ajutându-i cu jertfelnicie pe toți frații care aveau nevoie. Apoi se întorcea istovit la Vecernie, iar noaptea, pe cât îi stătea în putere, priveghea și se ruga. În scurt timp, a

¹⁰ Schit în regiunea stâncoasă din sudul peninsulei. Își trage numele de la Sf. Maxim Kavsokalivitul (gr. Καυσοκαλύβης, „arzătorul de colibe”), care s-a nevoit acolo în veacul al XIV-lea în colibe din crengi pe care apoi le ardea. [n.tr.]

învăţat pe de rost *Everghetinosul*, această mare culegere de pilde şi învăţături de la Cuvioşii Părinţi ai Bisericii. Cu luminarea pe care i-o dădea cu prisosinţă dumnezeiescul har, tâlcuia scrierile lor şi altor fraţi începători, care nu ştiau carte deloc.

Inima şi înţelegerea sa curate, dar mai ales experienţa vederii lui Hristos, pe care o avusese nu cu mult timp în urmă, i-au dat putinţa să înţeleagă, încă de la intrarea lui în mănăstire, tainele adânci care se ascundeau în spatele vieţuirii virtuozose şi sfinţite a părinţilor îmbunătăţiţi sau a fraţilor mai mari alături de care se nevoia. Ca să ne sporească râvna în cele duhovniceşti, Gheronda Iosif ne povestea adesea în sinaxele obştii¹¹ despre evlavioşii părinţi din Mănăstirea Stavrovúni, vorbind întotdeauna despre ei cu adâncă cinstire.

Părinţii îmbunătăţiţi din Mănăstirea Stavrovúni

O pildă aparte de vieţuire pentru tânărul începător a fost, între alţii, Părintele Calinic, care trăia o viaţă în ascultare şi lepădare de sine, cu rugăciune neîncetată şi cercetare lăuntrică. Avea mereu o înfăţişare plină de pace, era tăcut şi iubitor de isihie. Se întâmpla să nu scoată o vorbă câte o săptămână întreagă, încât ai fi zis că era mut. Dar el vorbea în taină cu Acela pe care Îl iubea. Cu toate că avea o poziţie însemnată în conducerea mănăstirii, fiind proistamen¹² în Sinaxa stăreţască¹³, era cu totul liniştit, plin de

¹¹ Sinaxele (gr. *σύναξις* „adunare”) sunt întâlniri la care participă întreaga obşte şi în cadrul cărora stareţul vorbeşte pe diferite teme duhovniceşti. Gheronda Iosif ţinea astfel de sinaxe la Vatoped de două ori pe săptămână. [n.tr.]

¹² Proistamenii sunt monahii care fac parte din conducerea mănăstirii şi îl ajută pe stareţ în ocărnuirea ei. Sunt aleşi pe viaţă din rândul părinţilor îmbunătăţiţi ai obştii. Numărul lor este fixat de regulamentul mănăstirii. Când stareţul lipseşte din mănăstire, desemnează unul din proistameni spre a-l înlocui. [n.tr.]

¹³ Mănăstirile de obşte sunt ocărnuite de stareţ şi de Sinaxa stăreţască (a proistamenilor). Stareţul şi proistamenii se întâlnesc regulat spre a se sfătui şi a lua hotărâri în privinţa problemelor legate de bunul mers al mănăstirii. [n.tr.]

evlavie și de râvnă pentru lucrarea duhovnicească. Simplitatea și neagonisirea lui erau de nedescris. Nu a purtat niciodată vreun lucru nou sau haine de sărbătoare, ci totdeauna avea îmbrăcăminte peticită și veche. După ce a adormit, nu s-a aflat în chilia lui niciun lucru de valoare, ci doar o saltea putredă de paie.

Părintele Dionisie fusese stareț, dar avea o fire liniștită și blândă, o dragoste părintească, o prezență plină de dulceață, un duh împăciuitor și adâncă smerită-cugetare. Era postitor și peste măsură de înfrânat. Chiar și în zilele când era dezlegare la toate, el dezlega numai la untdelemn. Petrecea în sărăcie și neagonisire. Era bun, lin, netulburat, nu vorbea aspru sau tăios. Mir și mireasmă a lui Hristos era purtarea sa. Îi mângâia și îi ocrotea pe toți. Toate acestea erau roadele mării lui trezvii și ale cercetării tainice de sine. Nu zăbovea mult la rugăciune într-un singur loc, fiindcă răspândea în jur o ușoară mireasmă duhovnicească ce îi vădea prezența, în vreme ce el căuta să se ascundă. Era un tainic vas ales, care a plecat în veșnicie la măsura deplinătății virtuților și a sfințeniei.

Mai erau și alți monahi îmbunătățiți și vrednici a fi iubiți, ca Părintele Paisie și Părintele Damaschin, care erau plini de râvnă dumnezeiască ce izvora din nenumăratele osteneli duhovnicești pe care le făceau, în ciuda vârstei lor înaintate. De obicei, la bătrânețe râvna se împuținează, însă acești cinstiți părinți își luaseră ca lucrare de căpătâi ascultarea, iar pe lângă aceasta, Părintele Paisie, mai simplu de fel, era cuprins de flacăra dragostei dumnezeiești, încât părea ieșit din sine, în vreme ce Părintele Damaschin era cufundat în smerenie și în lacrimi de umilință.

Chipul plin de bucurie al cinstitului Părinte Paisie și osârdia pe care o avea pururea la toată fapta bună însuflau evlavie și sfială înaintea lui. Nu se dădea niciodată înapoi să citească sau să cânte la strană, ba citea chiar și la trapeză, neluând în seamă nici bătrânețea, nici faptul că se număra între părinții de frunte ai obștii. Deși trupul le era cu totul uscat, acești părinți aveau o asemenea lepădare de sine și osârdie la orice slujire, încât de multe

ori Gheronda Iosif se întreba dacă astfel de oameni mai simțeau lucrând într-înșii legile firii. Aceasta îi amintea de cuvântul Sfântului Ioan Sinaitul din *Scara* că „cel ce a biruit trupul, a biruit firea; iar cel ce a biruit firea, negreșit a ajuns mai presus de fire”¹⁴.

Mulți dintre cuvioșii părinți alături de care a trăit și s-a nevoit i-au dat lui Gheronda Iosif pildă și întărire prin viața lor. Însă cel care l-a călăuzit cu adevărat, l-a povățuit prin sfaturile sale părintești, l-a întărit și l-a îndemnat în cele din urmă spre monahismul aghiorit – și îndeobște spre Sfântul Munte ca loc de isihie și sfințire prielnic pentru urcușuri duhovnicești mai înalte – a fost fericitul Părinte Ciprian. El i-a fost și duhovnic în răstimpul cât a viețuit la Stavrovūni.

Acest cinstit părinte avea o minte foarte ageră și multă acrivie în păzirea făgăduințelor monahale și era un duhovnic încercat. Când Mănăstirea Stavrovūni a trecut printr-o perioadă mai grea din punct de vedere material, a plecat pentru un timp la Sfântul Munte. Acolo a rămas un an ca preot slujitor la Mănăstirea Simonos Petras, unde s-a dovedit un neobosit săvârșitor al slujbelor zilnice și al Sfintei Liturghii, lăsând pildă de acrivie și de aspră viețuire. Dormea numai patru ore din 24, iar în restul timpului studia și se ruga. Locuia într-o chilie foarte smerită. Se uscasa cu totul din pricina nevoinței, dar privirea lui străbătătoare pătrundea în mintea și în inima celui cu care vorbea, încât toți i se mărturiseau și se supuneau judecății sale duhovnicești.

După aceea a viețuit vreme de aproape șase luni la Katunakia, lângă marii părinți isihaiști aghioriți Calinic și Gherasim, iar înainte de a se întoarce pentru totdeauna la mănăstirea sa de metanie, Stavrovūni, a cercetat ca închinător multe mănăstiri și sihăstria din Sfântul Munte.

¹⁴ Sfântul Ioan Sinaitul, *Κλίμαξ* 15, 70, ediția a 7-a, Sfânta Mănăstire Paraklitu, Oropós Attikis, 1997, p. 209 [Reproducem citatele după traducerea românească: Sfântul Ioan Sinaitul, „Scara dumnezeiescului urcuș” 15, 69 în *Filocalia*, vol. IX, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1980, p. 240 (n.tr.)].

Acest binecuvântat părinte, pe lângă faptul că era stâlpul și sufletul sfintei sale mănăstiri, reprezenta și vârful duhovnicesc al întregii Biserici a Ciprului din vremea sa¹⁵.

Nimeni din cei care se nevoiau în preajma lui nu putea să îi urmeze lepădarea de sine și necurmata osteneală la ascultare și la slujbele de noapte și de zi, la care stătea în picioare mai tot timpul. De asemenea, paza cu care își îngrădea simțurile era de necrezut. Legat de paza simțurilor, Gheronda Iosif își amintea o întâmplare pe care i-o povestise însuși Părintele Ciprian.

Când părinții au început să iasă la lucru în afara mănăstirii, pe pământurile din jur, au fost nevoiți să lucreze și cu muncitori mireni, dintre care unii locuiau tot timpul la metoace, fiindcă monahii munceau acolo doar peste zi. Șeful de echipă o adusese la metoc și pe soția sa, o femeie cuviincioasă și gospodină, care slujea mai peste tot unde lucra și Părintele Ciprian. Părintele a rămas în slujirea aceasta aproape cinci ani, după care mănăstirea l-a chemat să ia asupra sa ascultarea de preot slujitor și duhovnic, fiindcă era deja hirotonit. Odată, pe când spovedea, a primit-o la mărturisire și pe soția șefului de echipă de care am pomenit. Când a întreat-o de unde era de loc, aceea a început să rădă și abia așa, după voce, a recunoscut-o. Cinci ani de zile lucrase cu ea și nu îi privise nici măcar o dată chipul! Lucrarea duhovnicească pe care o făcea înlăuntrul său, neîncetata tânguire a inimii ce vine din pocăință și răbdarea lui de neclintit i-au dăruit o stăpânire de sine rar întâlnită.

Cele povestite de Gheronda Ciprian despre Sfântul Munte și despre viața duhovnicească de acolo născuseră deja în sufletul tânărului nevoitor tânjirea și dorul adânc de a trăi, pe cât i-ar fi stat în putere, o astfel de viață de liniștire, lângă un Părinte duhovnicesc iscusit în rânduiala viețuirii isihaste, în pocăință, în virtuți, în lucrarea minții și a rugăciunii și îndeobște în viața în Hristos lăuntrică și tainică a monahului.

¹⁵ Părintele Ciprian Stavrovunitul (1878-1955) a fost duhovnicul Arhiepiscopului de atunci al Ciprului, Leontie, și al mai multor demnitari ciprioți. [n.tr.]

Lupte și har la Mănăstirea Stavrovûni

Gheronda Iosif a fost chemat de la o vârstă fragedă să lucreze pentru Domnul în această mănăstire, alături de bărbații duhovnicești amintiți mai sus, care, ca unii ce erau stâlpii ei de sprijin, erau trăitori și învățători ai vieții de nevoință adevărate.

Tipicul mănăstirii era preluat din Sfântul Munte, unde viețuiseră o vreme cei mai mulți dintre acești părinți. Timpul de odihnă era de numai patru ore din 24, întrucât rânduiala cuprindea slujbe lungi, iar în afara lor, ceasuri întregi de muncă la câmp. Pe atunci mănăstirea, la îndemnul duhovnicului obștii, Gheronda Ciprian, își asigura cele necesare traiului din cultivarea pământului și din creșterea animalelor, pentru a evita colectele și daniile, care dădeau naștere altor obligații ce tulburau liniștea părinților.

Cum Gheronda Iosif se trăgea dintr-o familie de țărani, fiind obișnuit de mic cu munca la câmp și cu creșterea animalelor, și cum era și foarte harnic, a îmbrățișat jertfa de sine și iubirea de osteneală¹⁶, cu râvna înflăcărată pe care Dumnezeu o dă la început monahilor tineri.

Lucra ceasuri întregi pe zi la câmp, alături de alți părinți cu care viețuia de obște la metoc. Grijă lui duhovnicească o purta Părintele Ciprian, la care se spovedea, dar în același timp, Gheronda lua pildă și de la Părintele Gherman, starețul de mai târziu al Mănăstirii Stavrovûni, care pe atunci era diacon. De la acesta din urmă, Gheronda Iosif a deprins marea acrivie în luptele duhovnicești, precum și rânduiala vieții de obște. Nu mâncau niciodată nimic în afara celor rânduite la masă. Odată erau la secerat și, fiindcă se osteneau mult, un părinte a cerut să cumpere ceva dulce ca mângâiere pentru frați. Însă Părintele Gherman i-a răspuns:

– Nu, la mănăstire părinții nu au asta la trapeză, deci nici noi nu vom lua!

Gheronda alerga cu dragoste peste tot să îi ajute pe părinți. Ne spunea:

¹⁶ Pentru „iubirea de osteneală”, a se vedea și Addenda. [n.tr.]

„Îmi amintesc cum eram la început la Stavrovûni, când, cu harul lui Dumnezeu, nici nu simțeam că am trup. Unde este acum râvna aceea? Unde este acel har? Unde este osârdua cu care, după ce îmi terminam treaba, nu stăteam, ci mă duceam să mai ajut un frate, să termin și treaba lui, iar apoi să mai ajut pe încă unul? Aveam atunci 16 ani și toată ziua săpam și seceram. După-amiaza, când mă întorceam de la câmp la metoc pentru slujbă – Ceasul IX și Vecernia –, se întâmpla, din pricina oboselii, să mă ia somnul pe măgăruș și să cad, fiindcă nu mai apucam să mă țin. Când ajungeam la metocul Sfintei Varvara, mergeam să aprind candelile și să slujesc ca citeț și canonarh. Și asta de bunăvoie, fără să îmi ceară nimeni. Îmi spuneam: «Este rușinos să meargă Părintele Ștefan să aprindă candelile!»¹⁷.

Vădindu-se a fi destoinic, în foarte scurtă vreme i s-a încredințat răspunderea pentru turmele mănăstirii, o slujire foarte ostenitoare, deoarece toate treceau prin mâinile sale, de la pregătirea stânelor și îngrijirea animalelor până la prepararea produselor din lapte. Și asta nu era tot. Lucra cu încordare. Ne spunea: „Îmi amintesc cum odată am fost asudat zi și noapte 90 de zile la rând. Dormeam pe scânduri, fără nimic altceva dedesubt, și nu simțeam, mi se părea că stau pe o plapumă. Iată ce face râvna!”¹⁸. Și toată această osteneală nu numai că nu isca în el vreun simțământ de nemulțumire, ci, dimpotrivă, așa cum spunea, sufletul îi sălta de bucurie, de parcă ar fi trăit în Rai!

Ne mai povestea Gheronda că în vremea sa, obștea Mănăstirii Stavrovûni se mărise, încât frații începători, precum și mulți alți părinți viețuiau de nevoie la metocul mănăstirii, care era închinat Sfintei Mucenițe Varvara. Acest metoc se afla la poalele muntei, în timp ce mănăstirea era sus, pe vârf. Pe atunci, numai frații începători erau 18. Întrucât nu existau chilii libere, părinții și frații locuiau câte trei în fiecare chilie: unul mai în vârstă și doi mai tineri.

¹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

¹⁸ *Ibidem*.

Așa cum am spus, Gheronda Iosif învățase la școala primară numai trei ierni. Cu toate acestea, silința lui personală, setea de învățătură, mințea odihnită pe care o are omul la tinerețe și luminarea Sfântului Duh, ce a lucrat atât de minunat lepădarea sa de lume, l-au făcut să izbutească în scurt timp să citească fără cusur; și nu doar să parcurgă cărțile duhovnicești din biblioteca mănăstirii, ci să se și adâncească în studiul lor.

Mai târziu, când Gheronda Iosif a ajuns să aibă el însuși obște, le spunea părinților, spre folos duhovnicesc:

„La prima mea mănăstire munceam cel puțin 16 ore pe zi, și cu toate acestea am citit cu atenție tot *Vechiul Testament* de trei ori, am citit cele 14 *Sinaxare* de două-trei ori¹⁹, fără să le mai socotim pe celelalte; nu mai zic de tropare, condace și altele asemenea, pe care le știam pe de rost. Vă spun acestea nu ca să mă laud, ci ca să vă folosiți. Ne deprinsesem să ne silim la citit. Niciodată nu stăteam să vorbim în deșert sau mai știu eu ce.

Așa și voi. S-a terminat treaba? Puneți mâna pe carte! Cărți avem, slavă Domnului! De acolo să sorbiți și voi folos cu toată puterea! Studiul cărților duhovnicești nu este simplu, fiindcă nici ele nu sunt niște simple tipărituri, ci sunt cuvintele Sfinților Părinți, iar aceștia niciodată nu au vorbit prin voie omenească, «ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit purtându-se de Duhul Sfânt»²⁰. Aceste cărți sunt cu adevărat viață pentru noi. Au știut Părinții de atunci că vom ajunge la această uscăciune duhovnicescă și că vom fi lipsiți de mângâiere; și de aceea, cu toate că erau smeriți în cuget, au stat și au scris aceste cuvinte, ca să le găsim și să le avem noi astăzi²¹.

Lui Gheronda îi plăcea să învețe pe de rost pasaje din *Noul Testament*, din *Pateric*, din *Everghetinos*, precum și tropare, con-

¹⁹ Este vorba de cele 12 *Sinaxare* pentru lunile anului, un *Sinaxar* pentru perioada Triodului și unul pentru perioada Penticostarului, care cuprind cuvinte despre Sfinții și praznicele bisericești din perioada respectivă. [n.tr.]

²⁰ Cf. II Petru 1, 21.

²¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 4 decembrie 2000.

dace și stihiri din slujbele închinare Praznicelor împărătești, Maicii Domnului și Sfinților. Ne spunea că primul condac pe care îl învățase de mic în mănăstire era cel din *Triod* care se cântă pe glasul întâi în Duminica lăsatului sec de carne: „Când vei veni, Dumnezeuule, pe pământ cu slavă și toate se vor cutremura, iar râul cel de foc înaintea divanului va curge, cărțile se vor deschide și cele ascunse se vor vădi, atunci să mă izbăvești de focul cel nestins și să mă învrednicești a sta de-a dreapta Ta, Judecătorule preadrepte”. În scurtă vreme, a ajuns să știe pe de rost toată *Evanghelia* de la Matei și multe alte pasaje de la ceilalți evangheliști, din *Pateric* și din *Everghetinos*. Povestea:

„Când m-am dus la mănăstire, nu puteam să citesc. Ce erau cele două-trei buchii pe care le cunoșteam?! Și părinții, când am venit, m-au întrebat dacă știu să citesc. Le-am spus că da, dar nu m-au crezut; și ca să se încredințeze, mi-au dat să citesc dintr-o cărticică. Firește, ceva-ceva le-am citit. Îmi dăduseră o povestire simplă, *Oglinda duhovnicească*, în care era vorba despre însușirile sufletului. Pe atunci, biblioteca de la metocul Sfintei Varvara era micuță cât un dulăpior din acesta medical pentru prim ajutor. Poate se mai păstrează și astăzi. Găseai acolo cele douăsprezece *Mineie*, *Războiul nevăzut* și *Deprinderi duhovnicești* ale Sfântului Nicodim Aghioritul, *Scara Sfântului Ioan Sinaitul*, un *Everghetinos*, un volum al Sfântului Efrem Sirul și alte cărți editate de cei de la «Zoi»²². Acestea alcătuiau biblioteca noastră.

În vremea aceea, acolo, la Stavrovúni, munca era un fel de dogmă. Dacă munceai câte 18 ore pe zi, erai monah de frunte.

²² Frăția „Zoi” (gr. ζωή, „viață”), înființată în 1907 la Atena, este o organizație misionară ce urmărește, potrivit statutului ei, „frățietatea, desăvârșirea morală a membrilor și răspândirea principiilor creștine prin cateheze și publicarea de cărți religioase”. Activitatea Frăției a fost controversată de-a lungul timpului, îndeosebi din pricina atitudinii antimonahale și a abordării protestante a unor probleme bisericesti. Mulți părinți îmbunătățiți (între care Teoclit Dionisiatul, Ioannis Romanidis, Sfântul Sofronie Saharov) au atras atenția asupra primejdiei de a identifica desăvârșirea creștină – la care se ajunge urmând tradiția isihastă a Sfinților Părinți – cu moralitatea, pietismul și misionarismul. [n.tr.]

Dacă munceai 16 ore, erai puțin mai jos. Dacă munceai 12 ore pe zi, nu însemnai nimic. Ei, cum de mai găseam timp, sărmanii de noi? Zile libere nu erau îngăduite. În sărbători, numai jumătate de zi era de odihnă, fiindcă se socotea că sărbătoarea ține până la prânz. Dar la prânz abia se termina slujba de priveghere. Făceam toate privegherile însemnate în *Ceaslov* și nu dezlegam niciodată la vin și la untdelemn, nici măcar când îngăduia tipicul. Așadar, când citeam?! Și vă spun sincer, la Stavrovúni nu am împlinit doi ani ca frate începător – eu am fost făcut rasofor abia după șaseșapte ani –, și totuși știam pe dinafară cele patru volume ale *Everghetinosului*! Oare când le-am citit?! Iar *Mineiele*, de câte ori nu le-am parcurs?”²³.

Gheronda citea și *Filocalia* în original²⁴. Nu voia niciodată să citească traduceri, deoarece observase că acestea știrbesc înțelesurile. *Everghetinosul* și *Filocalia* au fost cărțile lui dragi, pe care nu le-a lăsat până la apusul vieții. Ne amintim până astăzi cât de mult îl proslăvea pe Pavel, starețul Mănăstirii Everghétis, care a adunat învățături din înțelepciunea Sfinților Părinți, le-a așezat pe teme și le-a lăsat rânduite gata în cartea sa numită *Everghetinos*, spre întărirea Bisericii.

Osândire de sine – osteneală – ascultare

Prima mare lecție duhovnicească și mântuitoare căreia i s-a dedicat Gheronda – urmând părinților îmbunătățiți, ascultând învățăturile lor și citind scrierile Sfinților Părinți – a fost osândirea de sine. Aceasta este începutul și sfârșitul pocăinței și al smeritei-cugetări celei fără de sfârșit. Ne spunea:

²³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

²⁴ Limba greacă veche folosită de Sfinții Părinți în scrierile lor se deosebește mult de limba greacă contemporană (neogreaca). Aceasta din urmă, mult simplificată, nu poate cuprinde și reda în întregime bogăția de sensuri, adâncimea înțelesurilor, cuviința dumnezeiască și frumusețea lingvistică a textelor originale. [n.tr.]

„Să nu vă lipsească osândirea de sine! Să o aveți în tot ceasul! Osândirea de sine este leacul care tămăduiește orice patimă, fiindcă îl aduce pe om cu picioarele pe pământ și astfel, încet-încet, smerita-cugetare – despre care Părinții spun că are aceeași putere ca și nepățimirea – i se face a doua fire. Cei din afară abia văd o mică parte din neajunsurile noastre, pe celelalte nu le cunosc. Dar noi, care le știm, trebuie să ne osândim singuri pentru toate. Dacă vom face așa, oare ne vom mai tulbura când ceilalți ne ocărăsc pentru cele pe care le văd la noi, de vreme ce noi ne ocărâm singuri mai tare și cu vorbe mai grele decât aceia? O să îmi zici poate că în împrejurarea aceasta concretă în care te acuză, nu ești vinovat. Da, dar ce se întâmplă cu toate celelalte împrejurări în care ești vinovat? Dacă «oricine va păzi toată legea și va greși într-una s-a făcut tuturor vinovat»²⁵, atunci cel care greșește în mai multe nu este oare vrednic de ocară?

Pot să spun că dacă am ajuns monahul care sunt astăzi, aceasta se datorează faptului că am deprins de mic osândirea de sine. Când am intrat în mănăstire, aveam 15 ani și s-a întâmplat să citesc atunci scrierile Sfântului Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* și *Deprinderi duhovnicești*, în care vorbește despre tema aceasta a osândirii de sine. Și de atunci m-am apucat să o pun în lucrare. M-a ajutat mult. Însă la un moment dat, am depășit măsura. Atât de mult o cultivasem, încât am ajuns lăuntric la deznădejde și lăncezeală, deși în afară eram plin de energie. Am ajuns să mă conving pe mine însumi că nu eram vrednic să îmi pun nici apă să beau și am început să mă pierd. Atunci am lăsat-o mai ușor. Am dat înapoi și mi-am revenit²⁶.

Osândirea de sine era pentru Gheronda o stare bună, ce izvora dintr-o dragoste care ajungea până la ura de sine²⁷. Îl iubea atât de

²⁵ Iacob 2, 10.

²⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1986.

²⁷ Ura de sine trebuie înțeleasă ca ură față de tot ce este păcătos în noi, după cuvântul Apostolului Pavel: „Căci știm că Legea duhovnicească este, dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat. Că ceea ce lucrez nu știu, căci nu ceea ce voiesc fac, ci ceea ce urăsc, aceea lucrez” (Romani 7, 14-15). [n.tr.]

mult pe Hristos, încât voia să se micșoreze, să se înjosească și să nu se socotească deloc pe sine. Mai târziu, la Mănăstirea Vatoped, un părinte din obște l-a întrebat:

– Gheronda, până la ce adâncime a osândirii de sine trebuie să ajungem?

Și i-a răspuns:

– Să știi, copilul meu, că oricât de adânc s-ar osândi omul pe sine, tot este prea puțin!

Uimitor cuvântul lui Gheronda! Nu punea margini și hotare. Osândirea de sine este în esență o stare de har, nu o născocire a minții. Nu se poate atinge această stare, adâncul smereniei, decât cu harul lui Dumnezeu, altfel luptătorul se va afunda în deznădejde. „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui!”²⁸, i-a spus Hristos Sfântului Siluan Athonitul. Această stare o trăia Gheronda Iosif și pe aceasta o preda, în felul său personal și expresiv, ucenicilor lui.

Amintindu-și de perioada de început a lepădării sale de lume de la Stavrovúni, Gheronda ne spunea spre folos duhovnicesc:

„La începutul vieții noastre monahale, erau multe lucruri pe care nu le știam. Nu îmi amintesc dacă eram rasoforit când s-a petrecut următoarea întâmplare.

Un frate din mănăstire mai mare cu un an decât mine, care o făcea nițel pe deșteptul și pe priceputul, a pricinuit o pagubă însemnată. A dat peste cap mașinăriile pe care le aveam acolo și s-au stricat fără să bage de seamă. Nu și-a dat seama. Eu i-am strigat de afară:

– Frate, ai grijă că s-a stricat mașinăria!

Însă acela, în loc să ia seama, a început să mă ocărăscă. Ei, și eu, pe atunci un tânăr voinic – să fi avut vreo 22 de ani –, m-am mâniat în sinea mea. Aș fi putut să îi trag o palmă, dar m-am gândit și mi-am zis: «Ia stai puțin! Ce spun Sfinții Părinți?». Citeam

²⁸ Arhim. Sofronie, *Γέροντας Σιλουανός*, ed. a 10-a, Ed. Sfintei Mănăstiri a Cinstitului Înaintemergător, Essex, Anglia, 2003, p. 370 [Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, trad. de Ierom. Rafail Noica, Ed. Accent Print, Suceava, 2013, p. 443 (n.tr.)].

atunci *Războiul nevăzut* al Sfântului Nicodim. Asta puteam atunci să citesc. Deci am căzut la pământ, i-am pus metanie și am zis:

– Iartă-mă, fratele meu, iartă-mă!

Atunci acela și-a venit în sine și a început să plângă. Însă dacă m-aș fi împotrivit, ne-am fi certat și m-aș fi făcut de rușine în fața lumii. Vedeți?! Ei, pe toate acestea vi le spun nu ca să mă laud, ci ca să învățați din ele, «îngăduind unul altuia cu dragoste»²⁹, «unii altora purtând sarcinile și așa împlinind legea lui Hristos»³⁰.

Și rog dragostea voastră, părinții și frații mei, fiți cu luare-aminte la rânduială³¹! Stărui să nu uitați asta. Ați terminat treaba? Faceți îndată ceea ce cere rânduiala! Îndată! Să nu ieșiți din rânduială! Ceea ce este rânduit, aceea să împlinim cu acrivie!³²

Părinții din Mănăstirea Stavrovúni erau foarte nevoitori. La începutul Postului Mare, în primele trei zile era post negru, nu lua nimeni nici măcar pâine și apă, și se făcea toată rânduiala de slujbe din timpul zilei și al nopții. În acest răstimp, ascultările care puteau fi amânate încetau. Existau însă și slujiri care nu puteau fi întrerupte, cum era îngrijirea turmelor de oi, așa încât Gheronda, care avea această ascultare, nu se putea opri din treabă. Într-un an, din pricina istovirii, s-a întâmplat chiar să leșine în biserică, la slujbă, într-una din cele trei zile de ajunare desăvârșită din Postul Mare. A continuat însă postul după rânduială, respectând tipicul aspru al mănăstirii.

Tănărul frate începător Socrate, cu osârdia ce îl caracteriza, dar mai ales cu desăvârșita sa ascultare și supunere, a atras harul lui Dumnezeu, precum și dragostea părinților. Legat de râvna cu care împlinea poruncile primite de la părinții din mănăstire, ne-a

²⁹ Efeseni 4, 2.

³⁰ Cf. Galateni 6, 2.

³¹ În învățătura lui Gheronda Iosif Vatopedinul, moștenită de la Sfântul Iosif Isihastul, „rânduiala” (πρόγραμμα) este un cuvânt cuprinzător, care se referă atât la programul zilnic al monahului (orele rânduite pentru slujbe, pravilă, masă și rucodelie), cât și la întreaga lui petrecere monahală, care trebuie să urmeze cu acrivie predania Sfinților Părinți. A se vedea și Addenda. [n.tr.]

³² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, 2 octombrie 2000.

povestit o întâmplare grăitoare. Odată se întorsese de la ascultare și a mers istovit la Vecernie, în biserica de la metocul închinat Sfintei Mucenițe Varvara, unde, așa cum am spus, locuiau frații începători. Când a ajuns acolo, unul dintre părinți, Teodosie, a spus că s-a terminat tămâia și că trebuia să meargă cineva repede sus, la mănăstire, să aducă. Pe atunci nu exista drum de legătură și trebuia străbătută pe jos o distanță destul de mare. Gheronda își dorea și se ruga în sinea lui să meargă el. În mod obișnuit, oricui i-ar fi venit greu, după o zi întreagă de muncă istovitoare, să meargă pe jos o jumătate de oră pe un drum pieptiș și să se întoarcă. Dar harul lui Dumnezeu, care dă râvnă celor iubiți ai săi și care i-a însuflețit și pe mucenici spre dorirea muceniciei, l-a însuflețit și pe tânărul începător spre iubirea de osteneală, ca să aducă bucurie și odihnă sufletească părinților și fraților lui. Îndată ce a rostit tainic această dorință, Părintele Teodosie, ca și când ar fi simțit freacă din sufletul tânărului nevoitor, a propus să meargă Socrate. Atunci el, neținând seama de oboseală, a urcat în fugă și a coborât tot în fugă, astfel încât a adus tămâia degrabă, iar slujba Vecerniei s-a săvârșit cu o întârziere ce a trecut neobservată.

Altă dată ne-a mai spus că cele patru ore de somn prevăzute de rânduiala mănăstirii, pentru el erau de fapt mai puține. Asta pentru că odată l-a auzit spunând pe Părintele Macarie – care avea ascultarea de tipicar, precum și îndatorirea de a-i trezi pe părinți la slujbă, – că era obosit fiindcă se trezea cu cel puțin o jumătate de ceas mai devreme decât ceilalți; atunci, cuprins de râvna dumnezeiască pe care o simțea în sufletul lui tânăr și voind să îl odihnească pe Părintele Macarie, nu s-a lăsat până ce nu l-a înduplecat să îi dea lui în grijă această îndatorire. Astfel, și-a luat ascultarea de a-i trezi pe părinți. Acest lucru era foarte anevoios, deoarece îi lua din timpul și așa scurt îngăduit pentru somn, astfel încât se odihnea foarte puțin. În plus, din pricina oboselii, părinții se trezeau greu sau, după ce răspundeau că s-au trezit, adormeau din nou fără să vrea. De aceea, urmărea cu mare grijă dacă se treziseră sau nu, ca să le bată din nou la ușă.

Ne-a mai povestit încă și aceasta: „Odată, fiind foarte obosit, m-a biruit pentru scurtă vreme somnul, încât i-am deșteptat pe părinți cu puțină întârziere. Atunci Părintele Macarie m-a muștruluit zdravăn pentru neglijența mea, cu toate că omenește era îndreptățită”³³. Gheronda a primit însă musturarea cu osândire de sine, fără nici cea mai mică îndreptățire, știind că ocările aduc folos și agonisesc blândețe și smerenie celor care le iau asupra lor.

Într-o altă împrejurare, pentru a ne învăța cât de însemnată este blândețea, Gheronda ne-a povestit o experiență pe care o avusese la Mănăstirea Stavrovuni. Câțiva părinți încărcaseră tot felul de lucruri într-un car și au pus să tragă la jug doi boi ai mănăstirii, ca să le transporte. Când au ajuns la un loc unde pietrele nu erau bine fixate în caldarâm și au început să facă zgomot, animalele au simțit nesiguranță și nu au mai înaintat. Atunci, părintele care le mâna a cerut ajutor. A venit cineva care a început să răcnească în chip nesăbuit, făcând în același timp tot felul de gesturi iuți. Animalele s-au întărâtat și nu au mai putut fi stăpânite, încât era cât pe ce să rupă jugul. Gheronda știa din experiență că este foarte primejdios să întărâți animalele, și mai ales boii, care se întărâtă greu, dar când se întărâtă devin foarte primejdioși. „Atunci – ne povestea – am intervenit. M-am așezat dinaintea animalelor, le-am arătat afecțiune și le-am vorbit cu multă pace, ca să se liniștească. Apoi am apucat funia și, mergând înaintea lor, le-am îndemnat domol și cu dragoste să mă urmeze. Astfel au înaintat fără greutate”³⁴.

Rasofoi cu numele Sofronie

În 1944, după ce îl încercaseră vreme de șapte ani, părinții din mănăstire l-au tuns rasofoi³⁵ cu numele Sofronie. Toți îl

³³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1986.

³⁴ Însemnările unui monah din mănăstire (Arhiva Sfintei Mănăstiri Vatoped).

³⁵ Rasoforia este o treaptă a afierosirii în viața monahală. După ce trece de perioada de încercare (ce poate dura de la câteva luni la câțiva ani), fratele in-

iubeau și fiecare ajuta în felul său, cu pilda și cu cuvântul, la spori-
 rirea lui. Îndeosebi Părintele Stareț Varnava și Părintele Ciprian
 duhovnicul se preocupau mult de creșterea lui duhovnicească.
 Părintele Sofronie se spovedea la Gheronda Ciprian, pentru că el
 avea răspunderea duhovnicească a obștii, în vreme ce Părintele
 Stareț Varnava era responsabil doar de problemele administrative
 ale mănăstirii.

Gheronda Ciprian nu pierdea niciun prilej de a-i aprinde
 râvna cu povestiri ascetice despre tainica cercetare lăuntrică și
 lucrarea minții pe care le aveau nevoitorii sfinți cu care viețuise în
 Athos, precum Gheronda Calinic Isihastul din pustia Katunakia și
 alții. Auzind aceste povestiri, tânărul călugăr înțelegea că există o
 viață duhovnicească mai înaltă și adeseori îi mărturisea duhovni-
 cului său dorința de a viețui ca monah în Sfântul Munte.

În 1924, în Biserică a izbucnit controversa calendarului³⁶,
 care, după cum era de așteptat, s-a răspândit apoi și în mănăstiri.
 Atunci, așa cum se întâmplase și în Sfântul Munte, s-a pus și la
 Mănăstirea Stavrovúni problema dacă obștea trebuia să urmeze
 rânduiala Bisericii canonice, care recunoscuse noul calendar, sau
 să săvârșească slujbele după calendarul vechi. Mănăstirea a trimis
 o delegație la Patriarhia Ierusalimului și la Patriarhia Alexandriei,
 care țineau calendarul vechi, cerându-le sfatul în această privință.
 Cei de acolo, cugetând cu înțelepciune, le-au răspuns să urmeze
 rânduiala Bisericii Ciprului, de care aparținea mănăstirea. Din
 păcate însă, mulți dintre părinți nu s-au lăsat înduplecați și au con-
 tinuat să țină vechiul calendar. Pe atunci, problema calendarului
 era la început și nu dăduse încă naștere la schisme, așa încât mulți

cepător este tuns rasofor, i se dă un nume nou și primește camilafca, fără a face
 însă făgăduințele monahale de la călugărie. [n.tr.]

³⁶ În 1923, Biserica Ortodoxă a luat hotărârea îndreptării calendarului, pentru
 corelarea anului civil cu cel astronomic, între care exista o diferență de 13 zile.
 Astfel, s-a trecut de la calendarul vechi (calendarul iulian) la calendarul nou
 (calendarul iulian îndreptat). Această hotărâre a fost socotită de mulți drept o
 inovație sau chiar o erezie, iar problema a căpătat proporții exagerate, ducând
 mai târziu la schismă în sânul Bisericii. [n.tr.]

părinți din Sfântul Munte și de la Mănăstirea Stavrovuni au continuat pur și simplu să săvârșească slujbele după calendarul vechi. Astfel, s-a ajuns ca unii să țină sărbătorile și posturile după calendarul nou, iar alții după cel vechi.

Când Gheronda Iosif a intrat ca frate începător în mănăstire, a găsit această stare de lucruri, care din păcate pricinuia dezbinare de la o zi la alta. Acest fapt lovea în unitatea și în armonia obștii, încât întreaga așezare chinovială a mănăstirii începuse să se clatine. Atunci, unii dintre părinți au început să plece, mergând în alte locuri în căutarea unei viețuiri liniștite.

Văzând neorânduiala care domnea în mănăstire, Părintele Sofronie s-a dus la duhovnicul său, Gheronda Ciprian, și i-a spus:

– Gheronda, ce se întâmplă? Cât va mai ține această neorânduială?

Atunci, așa cum ne-a povestit mai târziu³⁷, sfințitul său duhovnic i-a răspuns:

– Îți aduci aminte că mi-ai spus odată cât de mult ți-ai dori să mergi în Sfântul Munte? Iată, a sosit ceasul! Căci dacă vei mai rămâne aici, te vei vătăma duhovnicește. Mergi, așadar, în Sfântul Munte și îngrijește-te ca acolo unde te vei așeza, să găsești un Părinte duhovnicesc! Și când spun să găsești un Părinte, înțeleg să găsești un om cu adevărat duhovnicesc, cu experiență, cercat în faptuire și în vederea lui Dumnezeu, și acestuia să i te supui desăvârșit³⁸. Să nu intri sub ascultarea unui părinte găsit la întâmplare,

³⁷ Cf. Însemnările unui monah din mănăstire (Arhiva Sfintei Mănăstiri Vatoped).

³⁸ În tradiția ortodoxă, Părinte duhovnicesc (numit și Avvă, Gheronda, Bătrân, Stareț) este cel care a ajuns la curățirea inimii, a primit luminarea minții și – prin harul Duhului Sfânt – poate tămădui sufletele. El nu este neapărat preot și duhovnic, ci poate fi simplu monah (monahie) sau, mai rar, chiar mirean. Darurile duhovnicești care îl deosebesc sunt discernământul, dragostea, rugăciunea minții, precum și cercarea în viața duhovnicească, dobândită de obicei prin ascultarea pe care, la rândul său, a făcut-o lângă un Părinte. El își povățuiește fiii duhovnicești la viața în Hristos prin lucrarea mărturisirii gândurilor, prin cuvânt, rugăciune și pildă. În zilele noastre, între cele mai cunoscute exemple de Părinți duhovnicești care au fost simpli monahi sunt Sfântul Iosif Isihastul și Sfântul Paisie Aghioritul. [n.tr.]

nici să nu viețuiești de unul singur, căci amândouă aceste lucruri duc la neizbândă!

În acea clipă, Părintele Sofronie a primit cuvântul duhovnicului său ca pe un dar de la Dumnezeu, socotind că astfel i se deschidea calea spre aflarea unui om cu adevărat duhovnicesc, ca acei nevoitori despre care îi povestise Gheronda Ciprian, pe care el îi întâlnise și alături de care viețuise în Sfântul Munte.

Ca o pecetluire văzută a binecuvântării sale pentru plecarea în Athos, Gheronda Ciprian i-a dăruit rasa lui, pe care Părintele Sofronie a primit-o ca întărire duhovnicească pentru viața sa de nevoiță de mai târziu. Și, știind că Gheronda Ciprian avea o singură rasă, Părintele Sofronie, la rândul său, i-a dăruit-o pe a lui.

Astfel, cu binecuvântarea duhovnicului său, Gheronda Ciprian, Părintele Sofronie a început să se pregătească de plecarea în Sfântul Munte.

Când i-a spus Părintelui Stareț Varnava, acesta – așa cum ne povestea mai târziu Gheronda – l-a rugat cu lacrimi să rămână la Stavrovúni, căci și acolo, zicea el, va afla harul lui Dumnezeu după care tânjea. Starețul îl iubea mult, fiindcă Părintele Sofronie era foarte ascultător și smerit, cu râvnă și cu osârdie în nevoița postului, a privegherii și a rugăciunii, îndemânat și energic în slujiri, și toate îi erau prielnice spre a păși pe o cale duhovnicească aleasă. Ar fi putut ajunge un monah cu măsură duhovnicească înaltă și un om de nădejde în conducerea mănăstirii.

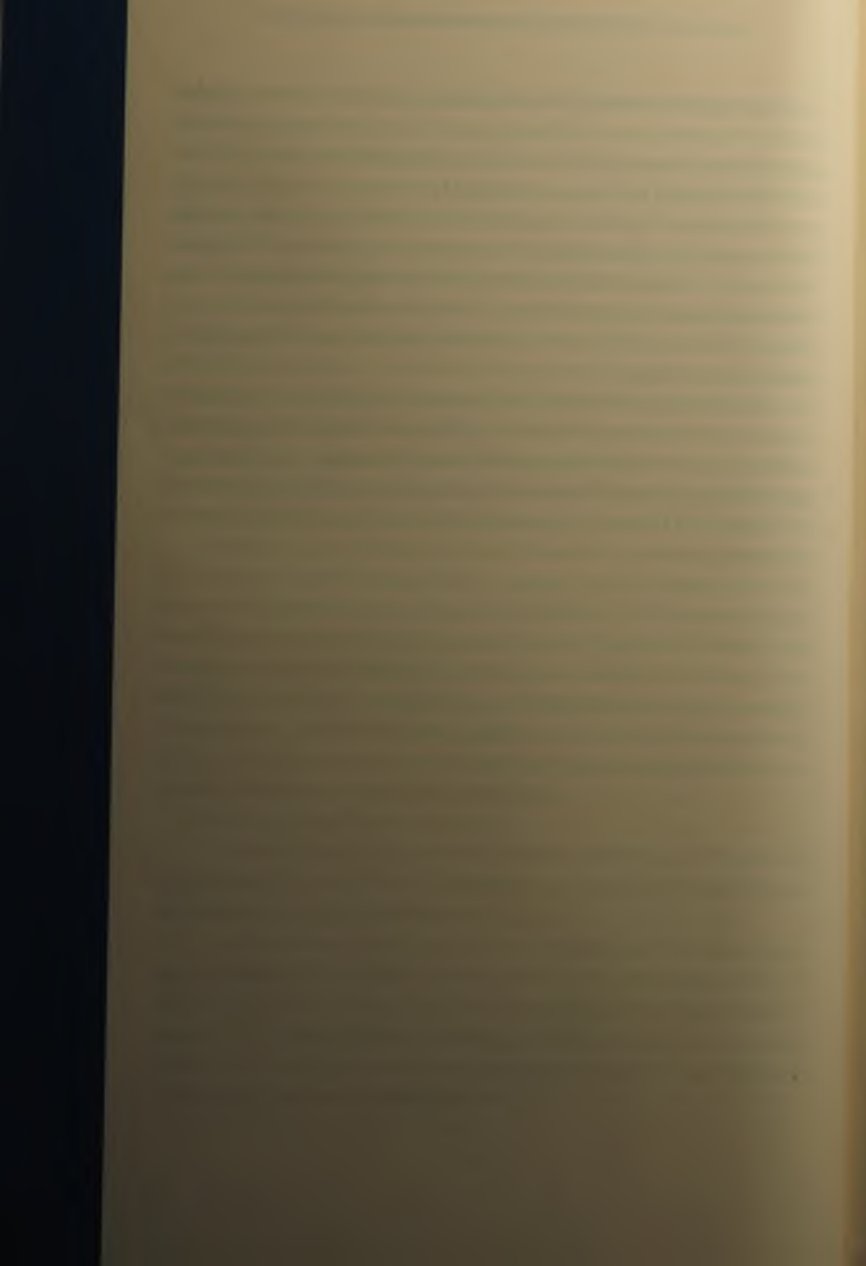
Însă Părintele Sofronie i-a spus:

– Gheronda, eu de mic mi-am lăsat părinții ca să Îl aflu pe Dumnezeu, și asta vreau să dobândesc cu orice preț! Binecuvântați-mă deci să îmi împlinesc dorirea!

Și Gheronda Varnava cel plin de evlavie i-a dat într-adevăr binecuvântare Părintelui Sofronie pentru noua luptă ascetică ce îl aștepta în Sfântul Munte. Iar parcursul vieții duhovnicești de mai târziu a lui Gheronda Iosif a adevărat că fusese cu adevărat voia lui Dumnezeu ca el să își continue drumul nevoiței în acest chivot al Ortodoxiei care este Sfântul Munte.

Părinții îmbunătățiți din Mănăstirea Stavrovuni erau duhovnicești, dar petreceau în adâncă tăcere. În mijlocul unei chinovii atât de mari, fiecare își trăia viața duhovnicească în ascuns. În afară de Gheronda Ciprian, care învăța și prin cuvânt, ceilalți părinți nu dădeau povețe despre viața tainică în Hristos, cu toate că erau foarte nevoitori, monahi ai lacrimilor și ai pocăinței. Părintele Sofronie își dădea seama de viața lor îmbunătățită pentru că avea simțuri duhovnicești pe măsură, dobândite după experiența vederii lui Hristos, dar și pentru că trăise în preajma lor încă de la vârsta adolescenței.

Gheronda nu doar că a avut evlavie la părinții de acolo, ci i-a iubit. Când vorbea despre ei, o făcea cu însuflețire, chipul îi strălucea, iar din ochi îi curgeau lacrimi. Îi simțea ca pe părinții lui. Duhovnicul său, Gheronda Ciprian, a fost pentru el „în locul și în chipul lui Hristos”, iar pentru Părintele Stareț Varnava a avut o evlavie aparte.

CAPITOLUL 3
SFÂNTUL MUNTE
LA SCHITUL SFÂNTA ANA MICĂ

Pelerinaj la Ierusalim

Părintele Sofronie își dorea foarte mult ca înainte de a pleca în Sfântul Munte, să se închine la Sfintele Locuri, unde Domnul și Stăpânul cel Atotbun a plinit toată iconomia întrupării Sale pentru mântuirea lumii. Voia să ia binecuvântare de acolo și apoi să ajungă în muntele cel preadorit, Grădina Maicii Domnului. În august 1946 a plecat de la Mănăstirea Stavrovúni, s-a închinat la icoana Maicii Domnului de la Mănăstirea Kýkku¹, a trecut – întâia oară după nouă ani – să revadă casa părintească și pe mama sa, după care a pornit spre Ierusalim.

În acea perioadă se aflau la Ierusalim doi frați gemeni foarte sporiți în virtute, Părintele Elpidie și Părintele Filumen – noul sfințit mucenic de mai târziu, care a fost mucenicit pe 29 noiembrie 1979 la Fântâna lui Iacov. Acești doi frați se lepădaseră de lume singuri, fără să îi îndemne nimeni, la vârsta de 12 ani, mergând tot la Stavrovúni, mănăstirea de metanie a Părintelui Sofronie. De la același stareț, Gheronda Varnava, primiseră apoi binecuvântare să meargă la Ierusalim și acolo să își continue școala și să se supună proniei lui Dumnezeu, oriunde avea să îi povățuiască ea.

Pe acești doi frați plini de evlavie i-a întâlnit Gheronda la Ierusalim. A rămas cu dânșii pentru scurtă vreme și ei s-au îngrijit de șederea lui în Sfânta Cetate și de pelerinajul la locurile sfinte de închinare.

¹ Mănăstirea Kýkku este una dintre cele mai cunoscute din Cipru și adăpostește icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Kikkótissa”, înaintea căreia vin să se închine tot timpul anului mii de pelerini. [n.tr.]

În cartea sa numită *Amintiri de chipuri cuvioase*, Gheronda Iosif scria mai târziu:

„În anul 1937, Părintele Elpidie a fost hirotonit diacon, iar în 1940, preot, dându-i-se posibilitatea să termine acolo gimnaziul. De atunci a slujit în mai multe locuri care țineau de Patriarhia Ierusalimului: la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul, ca stareț, apoi la Tiberiada, iar mai târziu la Nazaret, ca exarh patriarhal. Acolo a primit vrednicia de arhimandrit, și tot acolo l-am întâlnit și noi în toamna anului 1946, când am vizitat Palestina. Nu vom uita niciodată bunăvoința frățească și căldura cu care ne-a îndrumat pașii. Iar emoția noastră a ajuns la culme când, în vreme ce urcam Muntele Taborului, a psalmodiat cu negrăită dulceață troparele cuvenite aceluia loc, precum și cutremurătoarea stihiră: «Iată ne suim în Ierusalim și Se va da Fiul Omului precum scrie pentru Dânsul²...»³.

Părintele Sofronie a trăit această adâncă emoție și umilință a inimii de-a lungul întregului pelerinaj, îndeletnicindu-se cu cerești cugetări legate de viața de pe pământ a Mântuitorului. Cu aceste cugetări s-a desfățat apoi neconținut tot restul vieții, minunându-se și uimindu-se de nespusa lui Dumnezeu bunătate și de pogorământul pe care l-a făcut El neamului omenesc. În peștera sărăcăcioasă de la Betleem, care se tâlcuiește „Casa pâinii”, a trăit – pe cât îi este cu putință omului a cuprinde cu înțelegerea – acest negrăit pogorământ, cum Dumnezeu cel nemărginit, cel fără de început, Atotțitorul, S-a deșertat pe Sine din dragoste și S-a făcut Prunc mic, Pâinea vieții noastre. Gheronda sublinia faptul că taina aceasta a deșertării de Sine a lui Dumnezeu Cuvântul va rămâne de nepătruns și în veacul ce va să vină.

Cu o deosebită emoție s-a închinat la Iordan, unde a simțit din plin harul și prezența Sfântului Înaintemergător și Botezător Ioan. Acolo, cel mai mare proroc „între cei născuți din femei”⁴ L-a

² *Triod*, Laudele din Sfânta și Marea Luni, stihira întâi, gl. 1.

³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁσίων μορφῶν ἀναμνήσεις*, p. 138.

⁴ Luca 7, 28.

arătat ucenicilor săi – care au devenit apoi ucenici ai lui Hristos – pe Cel ce vine: „Iată mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii”⁵. Pelerinajul a continuat la Mormântul cel de viață purtător, din care a izvorât lumii Învierea și „s-au umplut de lumină toate: și cerul, și pământul, și cele de dedesubt”⁶. Dar în vreme ce sufletul îi era adâncit neconținut în cugetarea la viața Celui iubit al său, prezența lui acolo nu a trecut neobservată.

Patriarhul Ierusalimului, Preafericitul Părinte Timotei Thémelis (1935-1955), l-a chemat să vorbească deosebi cu el, vrând să afle cine era și ce căuta acolo. La sfârșit l-a rugat să rămână la Ierusalim, să petreacă la liniște în părțile acelea, să aleagă oricare dintre mănăstirile deja reînnoite și să o orânduiască. De asemenea, o familie evlavioasă și bogată din Alexandria l-a rugat să preia refacerea vechii mănăstiri a Sfântului Teodosie, începătorul vieții de obște, aflată atunci în ruină.

Însă Părintele Sofronie căpătase încredințarea nestrămutată că izbânda în viața duhovnicească era legată în chip nedespărțit de aflarea unui Părinte duhovnicesc încercat. Și cum de-a lungul pelerinajului nu întâlnise ceea ce căuta, dorul său pentru Grădina Maicii Domnului a biruit. Plecând de la Ierusalim, a trecut iarăși pe la casa părintească din Cipru. Acolo, câteva rudeni mai tinere au căutat să îl înduplece să renunțe la viața monahală și să rămână în lume, îmbiindu-l cu tot felul de desfătări materiale. Singura care l-a sprijinit a fost mama sa. Bunul nevoitor nu a cedat, ci și-a continuat drumul spre Sfântul Munte. Încercarea lui s-a lovit însă de noi greutăți legate de lucruri practice.

În vremea aceea, Ciprul se afla sub ocupație engleză și nu se putea pleca din țară decât cu o invitație oficială din afară. După multe rugăciuni și strădanii stăruitoare, Părintele Sofronie a aflat că la Schitul Sfintei Ana, mama Maicii Domnului, sihăstreau niște ciprioți pe care îi cunoștea. Mai mult decât atât, starețul Colibei Înălțării Domnului, Gheronda Nicodim, era chiar dintr-un sat

⁵ Ioan 1, 29.

⁶ *Penticostar*, Canonul Sfințelor Paști, Cântarea a 3-a.

vecin. Astfel, invitația și toate actele necesare au fost întocmite, iar Părintele Sofronie a ajuns în portul Famagusta din Cipru, pregătit să ia vaporul care avea să îl ducă pentru început la Pireu. De acolo urma să meargă cu un alt vapor spre Tesalonic, iar apoi spre Dafne, portul Sfântului Munte.

În Sfântul Munte – minunata pronie a lui Dumnezeu

Pregătindu-se să părăsească Ciprul, Gheronda i-a spus tatălui său că pleca pentru totdeauna în Sfântul Munte. S-au văzut pentru ultima dată în portul din Famagusta. Copleșit de emoție, Gheronda a îmbrățișat cu tot sufletul sfatul pe care i l-a dat tatăl său:

– Copilul meu, acolo unde mergi, ai grijă să duci la capăt lucrarea pe care ai început-o când te-ai făcut monah!

Iar rugăciunea și binecuvântarea lui venite din inimă le-a primit ca pe un acoperământ și ca pe o hrană duhovnicească pentru mai târziu:

– Binecuvântarea lui Dumnezeu și rugăciunea mea să fie cu tine în toată viața ta!

Și bătrânul Pantélas cel cu chipul ars de soare și plin de bărbăția omului de la țară, s-a încovoiat simțind că nu avea să își mai vadă niciodată copilul. Nu și-a putut stăpâni lacrimile, nici nu a conștientizat să fluture mâna lui bătătorită, petrecându-și fiul cu ochii până ce vaporul a dispărut în largul mării, îndreptându-se spre Pireu. Împreună cu Gheronda era și Părintele Hrisostom, fratele său duhovnicesc din obștea de la Stavrovuni, care luase și el binecuvântare să meargă în Sfântul Munte.

Au ajuns la Pireu la sfârșitul lui decembrie 1946 și au găsit un vapor care mergea spre Tesalonic. Părinții s-au dus la căpitan și l-au rugat să îi ia și pe ei. Însă în mod inexplicabil, acesta i-a refuzat. I-au spus că sunt monahi ciprioți și că vor să ajungă în Sfântul Munte pentru a rămâne acolo. I-au zis că au și bani să plătească

biletul. Dar, deși l-au rugat în repetate rânduri, a fost cu neputință să îl înduplece. Le spunea de fiecare dată că nu mai erau locuri, însă când veneau alți pasageri, îi primea. În cele din urmă, căpitanul i-a alungat și ei au plecat descumpăniți.

Ar fi putut merge la căpitania portului să depună plângere, dar s-au încredințat proniei lui Dumnezeu și au hotărât să aștepte altă ocazie. Între timp, vaporul acela a pornit spre Tesalonic. În ziua următoare au aflat că undeva, între Atena și Tesalonic, vaporul se scufundase și mulți dintre pasageri se înecaseră. Auzind cele întâmplare, părinții au dat mulțumire lui Dumnezeu, Care prin împotrivirea pătimășă a căpitanului le arătase de fapt părinteasca Sa purtare de grijă. De aceea, Gheronda ne zicea mereu:

– Lăsați viața voastră în mâna lui Dumnezeu! Niciodată să nu forțați lucrurile! Dacă o ușă nu se deschide, nu încercați să o spargeți! Fiindcă până și în spatele împătimirii și răutății oamenilor se ascunde tot pronia mântuitoare a lui Dumnezeu pentru noi.

Până la urmă, au ajuns la Tesalonic cu o altă cursă. Dar și acolo îi așteptau necazuri. Izbucnise Războiul civil⁷ și primejdiile nu erau deloc mici, așa încât frica morții i-a însoțit tot drumul până la Tripiti, portul din care se pleca atunci spre Sfântul Munte. Au înnoptat în port, bântuși până în zori de teama arestării și de amenințarea morții. În sfârșit, cu ajutorul lui Dumnezeu, dimineața au izbutit să plece din Tripiti spre Dafne, portul Sfântului Munte. Au ajuns în Sfântul Munte pe 30 decembrie 1946 (după calendarul nou) și s-au oprit mai întâi la Mănăstirea Grigoriu. Noaptea au luat parte la slujbă, la pomenirea Sfântului Modest, gustând astfel întâia oară dulceața unei privegheri aghiorite.

În ziua următoare, Gheronda se afla deja în vârful pustiei athonite, la Schitul Sfintei Ana, mama Maicii Domnului. Lacrimile de recunoștință față de Preabunul Dumnezeu și Părinte, precum și o

⁷ Războiul civil din Grecia (1946-1949) a fost confruntarea dintre grecii democrați, sprijiniți de Anglia și Statele Unite ale Americii, și grecii comuniști, aflați sub protecția Uniunii Sovietice. Războiul s-a încheiat cu înfrângerea comuniștilor și plasarea Greciei în sfera de influență apuseană. [n.tr.]

adâncă umilință au fost cei dintâi însoțitori ai lui în binecuvântata Grădină a Maicii Domnului.

Auzise atât de multe lucruri despre viața duhovnicească de la Athos! Părinții de la Stavrovûni îi povestiseră despre Gheronda Calinic Isihastul, despre luptele lui mai presus de fire, despre pos-tirea, privegherea și traiul său zăvorât, despre rugăciunea minții și dumnezeieștile iluminări de care se învrednicise; iar el, ascultându-i, visa stâncile din pustie și sfințita tăcere care domnea acolo. Auzise, de asemenea, despre Părintele Sava duhovnicul, despre Părintele Ilarion, Părintele Cosma, Părintele Gherasim și despre atâția alții, care trecuseră de treapta agonisirii virtuților și dobândiseră darurile mai presus de fire ale înainte-vederii, prorociei, tămăduirilor și teologiei. În sufletul său se întărise convingerea că trebuia să întâlnească un astfel de Părinte duhovnicesc, să facă ascultare de el – așa cum învață toți Sfinții Părinți – și, pe cât îi va fi cu putință, să se asemene învățătorului său. Era incredințat că trebuia să cunoască și el lucrările harului, pe care Dumnezeu le dă cu îmbelșugare celor ce ascultă de Părinții purtători de Dumnezeu și, prin iubire de osteneală, se smeresc și se fac buni ca pruncii.

Gheronda scria mai târziu:

„Toți acei oameni erau plini de râvnă dumnezeiască, iubitori de osteneală, nevoitori adevărați, adunați în sine, trezvitori, plini de har și de darul înainte-vederii. Iar aceste povestiri vii, împlete-tite cu râvna fierbinte pe care, tineri fiind, o aveam atunci, ne-au întriripat într-atât, încât ne-au aprins dorința să cercetăm și noi acest loc sfânt (...), ca să sărutăm moaștele lor, să vedem cu ochii noștri sfintele sihăstrie și locuri unde s-au nevoit și să învățăm de la urmașii lor cât mai multe cu putință despre viața lor minunată și mai presus de fire. Astfel de îndemnuri lăuntrice ni s-au făcut pricină de a porni la drum. Și așa, cu harul lui Dumnezeu, am ajuns în mult sfințitul Athos”⁸.

⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής, Βίος - Διδασκαλία - Ἡ Δεκάφωνος Σάββιγξ*, „Introducere”, ed. a 11-a, Sfânta Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2016, p. 29. [Ediția în lb. română: Monahul Iosif Vatopedinul,

Deși în Sfântul Munte au existat mereu și există până astăzi nevoitori smeriți, tăinuți de lume și cuvioși, totuși, în vremea aceea, judecând după cele din afară, părea că se înstăpânise acolo delăsarea duhovnicească, iar această primă imagine a fost o mare lovitură pentru Părintele Sofronie. Un val de deznădejde a izbit sufletul lui tânăr și lipsit de experiența vieții aghiorite. În anii aceia ai Războiului civil, aflai mai mult delăsare în cele duhovnicești decât osârdie. Părintele Sofronie nu a găsit în Sfântul Munte viața iubitoare de osteneală și de nevoință de la Stavrovúni. Văzând cu multă tristețe că uneori nu se țineau posturile rânduite, ba în anumite situații se mânca și carne, lucru neîngăduit de tipicul călugăresc, simțea că ar fi fost mai bine să se întoarcă, să se ducă înapoi la Ierusalim sau la Stavrovúni. Acolo, părinții, și îndeosebi duhovnicul lui, Gheronda Ciprian, nici măcar sâmbăta și duminica nu dezlegau la untdelemn și lactate, iar tânărul Sofronie își însușise aceste pilde și rânduieli de viață. Într-un sfârșit, a auzit însă înlăuntrul său glasul Domnului și inima lui înflăcărată a rămas statornică în dorul după o viață duhovnicească mai înaltă, spre care râvnea și pe care era incredințat că o va găsi până la urmă în Athosul cel sfințit.

Pentru început, Părintele Sofronie a fost primit de Gheronda Nicodim și obștea sa de șase părinți la Coliba Înălțării Domnului, mai jos de kiriakónul⁹ Schitului Sfânta Ana Mică. Așa cum am arătat, Gheronda Nicodim era dintr-un sat vecin cu al Părintelui Sofronie și îi întocmise invitația pentru a veni din Cipru în Sfântul Munte. Acolo, la Coliba Înălțării Domnului, sufletul Părintelui Sofronie s-a întraripat cu isihia, cu rugăciunea, cu slujirea dragostei, cu cercetarea și adâncirea în înțelesurile cuvintelor dumnezeiești, care îl umpleau de desfătare. Însă dorul lui nestins era să

Cuviosul Iosif Isihastul. Nevoințe. Experiențe. Învățături. Trâmbița cu zece glasuri mișcată de Duhul, Ed. Evangelismos, București, 2009 (n.tr.)

⁹ „Kiriakón” provine de la gr. Κυριακή, „duminică”, și desemnează biserica principală a schitului, unde duminica și în sărbători se adună la slujbă monahii de la toate Colibele. [n.tr.]

întâlnească un Părinte cu adevărat sfânt și purtător de Dumnezeu, ca cei din *Viețile Sfinților*, și să se alipească de el ca ucenic.

În viața Sfântului Iosif Isihastul pe care a scris-o în câteva epistole din 1962, la trei ani după adormirea Sfântului, Gheronda Iosif povestește:

„Când eram tânăr în patria mea și îi auzeam pe părinții din mănăstirea noastră spunând că la Sfântul Munte se află monahi care se îndeletnicesc cu rugăciunea minții, simțeam o bucurie aparte, iar curiozitatea nu mă lăsa să mă liniștesc, încât îl tot rugam pe fericitul meu duhovnic să îmi povestească cât mai amănunțit despre aceasta. Trebuie spus că Gheronda Ciprian viețuise din 1920 până în 1922 la Sfântul Munte, unde cunoșcuse bine viața duhovnicească a locului, după care revenise în țara noastră [Cipru]. Ne vorbea despre pururea pomenitul Gheronda Calinic, cu care petrecuse aproape un an, un părinte de seamă al Sfântului Munte și al monahismului îndeobște, iscusit mai ales în cele ale trezviei. Mai vorbea și despre Gheronda Gherasim, care viețuia atunci aproape de Gheronda Calinic și care era foarte râvnitor în toate, îndeosebi în înfrânare și neagonisire. Fericitul acesta avea tânguirea neîncetată a inimii. Când se întâmpla să îi spună cineva că ar vrea, chipurile, să ducă și el viață pustnicească, îi zicea: «Copilul meu, dacă nu ai tânguirea inimii, nu încerca! Fără tânguirea inimii, isihastul nu sporește». Înainte de a coborî la Katunakia, precum am spus, la Gheronda Calinic, acest fericit se nevoise – nu îmi mai amintesc câți ani – pe vârful Carmel¹⁰, unde este o bisericuță a Prorocului Ilie, și a făcut răbdare în acel frig cumplit, din pricina căruia iarna este cu neputință să stea cineva acolo. Mi-a mai spus și alte amănunte pe care acum le las deoparte”¹¹.

¹⁰ Vârful Carmel sau „Athonul Mic” (887 m) se află în partea de sud a Sfântului Munte, mai jos de vârful Athon (2033 m) și este din vechime un loc de nevoiță pentru pustnicii aghioriți. [n.tr.]

¹¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θείας Χάριτος ἐμπειρίες. Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής, Ἐπιστολιμαία βιογραφία - Ἀνέκδοτες ἐπιστολές καὶ ποιήματα*, ed. a 2-a, Sfânta Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2006, pp.17-18 [Reproducem citatele după traducerea românească: Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale*

Aceasta era, așadar, căutarea lui și rugăciunea sa de fiecare zi către Maica Domnului, Stăpâna Sfântului Munte. Pe ea, pentru care nutrise dintotdeauna o dragoste aparte, o ruga să îi arate un povățuitor adevărat, un Părinte duhovnicesc sfânt și nevoitor. „Strigat-au dreptii și Domnul i-a auzit pe ei”¹².

La începutul biografiei Sfântului Iosif Isihastul cuprinsă în epistole, Gheronda continuă, vorbind despre sine:

„Toate acestea au fost pricina care mi-a aprins dorința de a merge în Sfântul Munte și de a nu mă stabili îndată într-un loc până ce nu aveam să găsesc astfel de oameni silitori și îmbunătățiți și, de ar fi fost cu puțință, să petrec cu ei. Slavă Domnului că la sfârșitul anului 1946, după multe peripeții, am ajuns în Sfântul Munte. Nu eram singur când am venit, eram doi monahi, și cred că amândoi aveam același scop. Ne-am dus mai întâi la o Colibă din Schitul Sfânta Ana. Cu toate că viețuiam acolo și, potrivit rânduielii pentru frații începători, nu aveam binecuvântare să mergem prin Sfântul Munte să ne închinăm, nu am întârziat să ne încredințăm din auzite despre viața a feluriți pustnici și isihaști din vremea noastră. Foarte mult mi-a stârnit interesul petrecerea pururea pomenitului meu Gheronda, când părinții la care locuiam mi-au povestit despre el. De atunci am încercat să îmi împlinesc dorința de a-l cunoaște, lucru pe care l-am izbutit în august 1947”¹³.

Întâlnirea cu Sfântul Iosif Isihastul

Obștea lui Gheronda Nicodim avea ca rucodelie tâmplăria. Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, când Sfântul Iosif Isihastul a avut nevoie de o ușă de lemn pentru bisericuța de la Coliba

dumnezeiescului har. O epistolă despre viața lui Gheron Iosif Isihastul. Epistole inedite, trad. de Ierom. Agapie Corbu, Ed. Sf. Nectarie, Arad, 2008, pp. 12-13 – trad. revizuită (n.tr.)].

¹² Psalmi 33, 16.

¹³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, pp.18-19 [Monahul Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p. 13].

lui închinată Sfântului Ioan Botezătorul, a cerut să i-o facă obștea de la Schitul Sfânta Ana, în care a viețuit pentru o vreme Părintele Sofronie.

Sfântul Iosif Isihastul petrecea la liniște cu împreună-nevoitorul său, Gheronda Arsenie, la „Sfânta Ana Mică”, în cele mai abrupte peșteri din apropierea Schitului Sfânta Ana, unde se nevoia Părintele Sofronie. Monahii râvnitori de acolo îl aveau la evlavie pe Sfântul Iosif și îl cinsteau ca pe un dascăl al liniștirii minții și al rugăciunii și învățător al petrecerii monahale.

De la Coliba unde locuiau, Părintele Sofronie și Gheronda Nicodim au pornit să urce poteca anevoie de străbătut ce ducea la Schitul Sfânta Ana Mică. Mergeau la Sfântul Iosif Isihastul ca să ia măsuri pentru ușa pe care acesta o ceruse. Apropiindu-se de peșterile abrupte, rugăciunea, dar și zbuciumul Părintelui Sofronie au ajuns la culme. Peste puțin timp avea să îl întâlnească pe încercatul nevoitor al vremii sale. Într-adevăr, așa cum auzise, chipul și întreaga înfățișare a Sfântului Iosif erau luminoase. Era mic de statură, nici gras, nici slab, cu ochii mari, albaștri, plini de pace. Părul, odinioară castaniu, îi încărunțise destul de mult la cei 50 de ani pe care îi avea atunci. Cu toate că era îmbrăcat sărăcăcios și neîngrijit, prezența lui avea ceva nobil și slăvit, datorită dumnezeiescului har ce se revărsa dintr-însul, iar în jurul său se simțea o mireasmă delicată.

Avea un fel de a se purta plin de dulceață duhovnicească, încât până și cel mai tulburat suflet se însenina când îl vedea. Chipul, care oglindea strălucirea sufletului său îndumnezeit, era și el preadulce. Avea o înfățișare de înger, iar datorită nevoințelor sale, însufla o evlavie nemăsurată. Era aspru, dar în același timp bun și blând, cu totul lin în vorbire, plin de dragoste dumnezeiască. Era cu adevărat mireasmă a Duhului Sfânt. Cuvintele lui, ca niște fulgere dumnezeiești, au făcut să se cutremure sufletul arzând de dor dumnezeiesc al tânărului Părinte Sofronie de atunci. Împrejurimile aceluia loc pustnicesc, retras de lume, îi aminteau de locurile de nevoie ale sfinților din vechime, ale marilor bărbați ai Bise-

ricii. Și inima lui a primit înștiințare: „Acesta este cel pe care îl cauți. De acesta să ascuți!”

Sfântul Iosif le-a pregătit el însuși tratația tradițională cu lukúmi și úzo¹⁴ – căci pe atunci nu avea ucenici tineri care să facă aceasta – și a început să le spună cuvinte duhovnicești ce izvoarau din binecuvântatul său suflet. Era prima dată de la venirea lui în Sfântul Munte când Părintele Sofronie auzea astfel de lucruri. Între altele, i-a mers la inimă o pildă cu adânc tâlc duhovnicesc. Sfântul Iosif le-a spus că monahul se aseamănă unui vânător foarte încordat, pregătit cu degetul pe trăgaci, astfel că îndată ce vine gândul rău, nu doar că nu îl primește, ci îl și alungă, prin adâncă smerenie, prin rugăciune și osândire de sine; și, de asemenea, că monah este cel care, tot prin luare-aminte și trezvie, robește fiecare gând al său spre ascultarea lui Hristos¹⁵.

În timpul cât i-a servit cu obișnuita tratație, Sfântul Iosif le-a mai spus și alte cuvinte de folos. Aceasta l-a mișcat pe tânărul monah, fiindcă peste tot pe unde mergea auzea vorbindu-se numai despre rucodelie și despre cele materiale. Pentru că știa să secere, Gheronda Nicodim îl trimitea la lucru pe la mănăstiri, unde Părintele Sofronie suferea din pricină că muncitorii nu aveau deloc frică de Dumnezeu. Fiind tânăr și fără niciun sprijin duhovnicesc în Sfântul Munte, îi venea foarte greu.

A doua zi după această întâlnire duhovnicească unică, Părintele Sofronie, luându-l cu el și pe Părintele Hrisostom, cu care viețuise la Stavrovúni, a mers din proprie inițiativă să îl vadă pe Sfântul Iosif, pe ascuns, fără știrea lui Gheronda Nicodim, fiindcă acesta voia să îi țină lângă el. I-a spus Sfântului Iosif că doreau să rămână acolo, să viețuiască în obștea sa ca monahi. Însă Sfântul nu s-a învoit:

¹⁴ În mănăstirile și schiturile din Sfântul Munte, oaspeții sunt întâmpinați cu o tratație tradițională numită „kérasma” (gr. κέρασμα, „cinstire”), constând din apă rece, lukúmi (rahat) și un pahar mic de úzo (băutură alcoolică tradițională grecească). [n.tr.]

¹⁵ Cf. II Corinteni 10, 5. [n.tr.]

– Copilul meu, noi de acum am îmbătrânit... Și apoi, pe lângă că locul este foarte abrupt și nu avem spațiu, nu vezi cât de aspru viețuim?

Dar stăruința tânărului Părinte Sofronie l-a înduplecat. Sfântul i-a făgăduit că se va ruga și l-a chemat să vină după o săptămână să îi dea răspunsul. Au făcut așa cum s-au înțeles, iar după o săptămână, în ciuda lacrimilor vărsate de părinții de la Coliba Înălțării Domnului, care nu voiau să se despartă de el, tânărul Sofronie a intrat în ascultare la Sfântul Iosif. Atunci acesta i-a spus zâmbind:

– Da, copilul meu, este voia lui Dumnezeu să rămâi lângă noi!

Mai târziu s-a aflat și descoperirea prin care Sfântul luase încredințare să îl primească pe tânărul Sofronie ca cel dintâi ucenic al său. Sfântul Iosif văzuse o pasăre mică zburând și așezându-se pe umărul Părintelui Sofronie. Pe când el o privea nedumerit, pasărea aceea mică și-a deschis ciocul și, în loc să ciripească, așa cum fac toate păsărele, a început să teologhisească.

În felul acesta, harul lui Dumnezeu l-a înștiințat că tânărul Sofronie avea să înainteze duhovnicește sub povățuirea sa, să devină vas ales al harului și să primească darul teologiei. Și așa a fost. Toți cei care l-au cunoscut pe Gheronda Iosif ori i-au cercetat scrierile, au văzut cuvintele lui ca pe un rod al teologiei de Dumnezeu însuflăte, care izvorăște din inima ce a primit străluminările Duhului Sfânt. Sfântul Iosif i-a spus atunci lui Gheronda Arsenie:

– Arsenie, se pare că monahul ăsta care va veni la noi va face procopseală!

Și i-a tâlcuit bunului său împreună-nevoitor vedenia avută.

Cât despre Părintele Hrisostom, Sfântul Iosif l-a sfătuit să intre în ascultare la Gheronda Stahie din pustia Katunakiei și să îl ajute pe bătrânel, ca unul care știa să facă lucru de mână, fiind de meserie croitor. Părintele Hrisostom l-a ascultat și mai târziu spunea:

– Și eu sunt de-al lui Gheronda Iosif Isihastul, fiindcă datorită lui am mers la Părintele Stahie! M-a trimis la el pentru că știam să fac lucru de mână.

Mai târziu, Gheronda scria cum tâlcuise el faptul că Sfântul Iosif nu se învoise la început să îl primească ucenic:

„Dragostea pentru viața de isihie lipsită de griji și roadele Duhului care se nasc dintr-însa i-au făcut pe părinții noștri să uite câteodată legea ajutorării celorlalți și a dragostei, spre a nu se lipsi de mult dorita lor îndeletnicire cu Dumnezeu, singuri cu El singur. Însă numai cei care trăiesc ei înșiși o astfel de stare cunosc această limbă duhovnicească și îi pot înțelege pe nevoitorii ce duc o asemenea viață. Aceasta a fost pricina pentru care părinții nu s-au învoit a mă primi când i-am rugat să mă țină lângă ei ca monah. «Nici locul nu o îngăduie, nici rânduiala noastră nu mai încape aici și pe alții, copilul meu», a fost răspunsul lor. Nu mi-am pierdut curajul și am repetat rugămintea, implorându-i până când le-am smuls făgăduința că se vor ruga și vor face ce îi va lumina Dumnezeu. Iar la următoarea noastră întâlnire, când, după o așteptare plină de zbucium, am auzit încuviințarea lui Gheronda de a mă primi, s-a deschis pentru mine, netrebnicul, o nouă filă din cartea smeritei mele vieți. Din acea clipă nu am mai avut îndoieli sau nedumeriri, ci cu toată deplinătatea înștiințării primite de la Dumnezeu și a credinței, am găsit ceea ce cu dor dorisem și căutasem a dobândi, visul meu ce mi se părea atât de greu de împlinit”¹⁶.

Bucuria Părintelui Sofronie era mare și din altă pricină însemnată, precum însuși spunea mai târziu:

„Sporirea în viața duhovnicească depinde în chip absolut de povățuirea unui Părinte duhovnicesc încercat. Nu știu dacă exageram cu concluzia mea, dar această convingere mă stăpâna atât de mult, încât îmi era absolut cu neputință să o înlocuiesc cu orice altă teorie sau cu o viață monahală nedeplină. De aceea am și spus că se deschidea o nouă filă din cartea vieții mele”¹⁷.

Fericitul Iosif Isihastul a urmat cel mai anevoios chip de viață monahală – desăvârșita liniștire și lipsa de griji. Viața lui este

¹⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 119-120.

¹⁷ *Ibidem*, p. 120.

deja cunoscută din cărțile care s-au scris¹⁸. A fost unul dintre cei mai mari nevoitori pe care i-a avut Sfântul Munte. De aceea cinstitul Părinte Emilian Simonopetritul spunea despre el: „Dacă Athosul ar naște la fiecare 200 de ani un asemenea nevoitor, se poate spune că își împlinește menirea în cea mai înaltă măsură”.

Sfântul Iosif Isihastul și obștea sa

Sfântul Iosif Isihastul (1897-1959), în lume Francisc Kóttis, se trăgea dintr-o familie săracă material, dar bogată în cucernicie și în virtute. Era al cincilea din cei nouă copii ai familiei. La nașterea lui, în noiembrie 1897, mama sa a primit înștiințare că mai târziu acest copil își va închina viața lui Dumnezeu.

La 23 de ani, pe când lucra la Atena, a început să cerceteze cu luare-aminte cărțile patristice și viețile sfinților nevoitori. Nu peste mult timp, a simțit în sufletul său chemarea dumnezeiască, prin mijlocirea unei vedenii minunate prin care Domnul îl chema să slujească în „palatul Împăratului”.

După această întâmplare, harul lui Dumnezeu i-a dăruit simțirea deșertăciunii acestei lumi, precum și puterea de a disprețui toate cele vremelnice. Nu mai cugeta la nimic din cele ale lumii. Astfel s-a îndepărtat de zarva orașului. Se retrăgea în împrejurimile Atenei, care pe atunci erau nelocuite, și trăia acolo în nevointă, în multă postire și priveghere. Gândul a început să i se îndrepte spre

¹⁸ Pentru viața pe larg a Sfântului Iosif Isihastul, a se vedea cărțile scrise de ucenicii săi: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής. Βίος - Διδασκαλία - Ἡ Δεκάφωνος Σάλπιγξ*, ed. a 11-a, Sfânta Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2016 [Ediția în lb. română: vezi cap. 3, nota 8 (n.tr.)]; Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θείας Χάριτος ἐμπειρίες. Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἐπιστολιμαία βιογραφία - Ἀνέκδοτες ἐπιστολές καὶ ποιήματα*, ed. a 2-a, Sfânta Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2006 [Ediția în lb. română: vezi cap. 3, nota 11 (n.tr.)]; Gheronda Efrem Filotheitul, *Ὁ Γέροντάς μου Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής καὶ Σπηλαιώτης (1897-1959)*, Mănăstirea Sfântul Antonie, Arizona, SUA, 2008 [Ediția în lb. română: Arhim. Efrem Filotheitul, *Starețul meu Iosif Isihastul*, Ed. Evanghelismos, București, 2010 (n.tr.)].

locurile pustnicești unde sălășluiau părinții nevoitori. În 1921, la vârsta de 24 de ani, a ajuns pentru prima dată în Sfântul Munte și a rămas acolo. Luase hotărârea să se așeze în cele mai aspre ținuturi ale Athosului.

La început l-a întâlnit la Katunakia pe Gheronda Daniil Katunakiotul, de loc din Smirna, învățatul, înțeleptul, duhovnicescul și mult-încercatul nevoitor și întemeietor al obștii evlavioase a Daniileilor¹⁹. Apoi, râvnind o viețuire mai aspră, s-a îndreptat spre altă zonă a Athosului, în părțile liniștite ale Viglei²⁰. Tânjea să găsească un loc de petrecere statornic și să întâlnească pustnici cu viață duhovnicească, spre a se folosi și a putea trăi tradiția vieții isihaste a Sfântului Munte.

Însă Dumnezeu, cu pronia Lui care îl veghea în chip aparte, nu a îngăduit să afle degrabă de la oameni ceea ce căuta, ca să Îi dăruiască El Însuși, la începutul lepădării sale de lume, harisma rugăciunii minții, care se dobândește cu greu chiar și după mulți ani de nevoințe și izbânzi duhovnicești.

În ziua Schimbării la Față a Domnului din anul 1923, Francisc a urcat pe vârful Athonului împreună cu părinții care mergeau la slujba praznicului. Acolo l-a întâlnit pe Părintele Arsenie, cel care avea să devină tovarășul său nedespărțit și împreună-nevoitor cu dânsul. Părintele Arsenie se trăgea din Pont. Era simplu

¹⁹ Sfântul Daniil (1846-1929) a fost un monah cărturar și un aghiorit vestit al vremii sale. A venit în Sfântul Munte la 19 ani, a viețuit la Mănăstirea Sfântul Pantelimon, apoi la Vatoped, iar în 1881 a întemeiat la Katunakia Chilia Daniileilor. A fost un neîntrecut povățuitor de suflete. Când a cercetat Athosul, Sfântul Nectarie a aflat la el mult folos duhovnicesc și l-a rugat să le povățuiască prin scrisori și pe maicile de la mănăstirea din Eghina. Se păstrează până astăzi corespondența celor doi Sfinți și regulamentul mănăstirii din Eghina întocmit de Părintele Daniil. Viața și învățătura lui au fost întemeiate pe cele două virtuți cuprinse în cuvântul de folos pe care îl dădea tuturor: „Diavolul se teme de omul smerit și ascultător”. [n.tr.]

²⁰ Vigla (gr. βίγλα, „post de observație”) este unul din cele mai aspre locuri de nevoință din Sfântul Munte. Situat în capătul de sud-est al peninsulei, îngăduia pustnicilor să observe de departe când se apropiau corăbiile piraților, de unde și denumirea regiunii. [n.tr.]

și fără răutate. Cu toate că era deja schimonah, a început să facă ascultare de tânărul Francisc, pentru că se încredinșase de așezarea lui duhovnicească, de înțelepciunea și râvna lui pentru Dumnezeu. S-au înțeles și au mers împreună să îl vadă pe Gheronda Daniil de la Katunakia, care i-a sfătuit să intre sub ascultarea unui Părinte duhovnicesc. Atunci au mers la Coliba învecinată, închinată Bunei Vestiri, și s-au supus cu osârdie părinților care locuiau acolo, Gheronda Efrem și Gheronda Iosif. Pe 31 august 1925, la patru ani de la lepădarea de lume a tânărului Francisc, Gheronda Efrem l-a tuns schimonah, dându-i numele Iosif. Slujba tunderii s-a făcut în peștera Sfântului Atanasie, fiind săvârșită de duhovnicul de acolo, Părintele Eftimie. Părintele Iosif era atunci un tânăr de numai 28 de ani, dar dobândise deja înțelepciune unui bătrân, precum și trăiri duhovnicești și descoperiri de care foarte rar au parte chiar și duhovnicii încercați. Nu obișnuia să meargă la privegheri, ci se retrăgea zilnic în singurătate vreme de șase ceasuri, nevoindu-se cu rugăciunea minții, prin mijlocirea căreia s-a învrednicit de vederi duhovnicești înalte. Harul dumnezeiesc îi întărea râvna de început și îl lumina, ca să poată mai târziu înfrunta și învinge cu bărbăție marile ispite pe care duhurile răutății le ridică asupra celor ce Îl caută pe Dumnezeu.

Din pricină că oamenii le tulburau isihia și lipsa de griji, la sfârșitul anului 1928 s-au mutat la Schitul Sfântul Vasile, unde au rămas până în 1938, când au plecat din aceeași pricină și s-au așezat la Schitul Sfânta Ana Mică. Stabilirea la Schitul Sfântul Vasile a fost însoțită de greutăți. Cum nu existau colibe goale în care să poată locui, au fost nevoiți să își zidească singuri, lucru anevoios în acele ținuturi unde nu se găseau materialele necesare. Gheronda Iosif plecase la Domnul în vremea când locuiau la Coliba Bunei Vestiri de la Katunakia, iar Gheronda Efrem a adormit în chip cuvios la Schitul Sfântul Vasile, simțindu-și dinainte sfârșitul și pregătindu-se după cuviință. După adormirea lui Gheronda Efrem, cei doi nevoitori au început să își părăsească la răstimpuri chiliile lor improvizate și să meargă pe Athon, pentru a

vieții acolo, pe cât era cu putință, slobozi cu desăvârșire de orice împrăștiere și dorință pământească.

În 1929, Sfântul Iosif a ieșit din Athos împreună cu Părintele Arsenie și a tuns-o în monahism pe mama lui, care avea atunci 62 de ani, schimbându-i numele din Maria în monahia Agatanghela. Aceasta a rămas să locuiască la sora lui din Pireu, Erghina, și a adormit în 1934 în casa fiicei sale Marusó, în Noul Iraklie din Atika, la vârsta de 67 de ani. După călugăria mamei sale, Sfântul Iosif i-a vizitat în Eghina pe Gheronda Ieronim și pe sora Părintelui Arsenie, Monahia Eupraxia, care îl slujea. A stat de vorbă deosebi cu Gheronda Ieronim, făcându-l și pe acest om îmbunătățit să îmbrățișeze isihasmul.

După aceea au mai vizitat alte câteva rude ale Părintelui Arsenie care se refugiaseră în Drama după Catastrofa din Asia Mică. Între acestea era și fratele Părintelui Arsenie, Leonid Galanópulos. L-au întâlnit acolo și pe fiul lui Leonid, Haralambie, care fusese botezat de Părintele Arsenie și care avea să devină mai târziu Părintele Haralambie.

În lupta sa ascetică, Sfântul Iosif lua multă întărire din legătura duhovnicească pe care o avea cu vestitul Părinte Daniil Isihastul, care se nevoia la Chilia Sfântului Petru de la Apele Reci ce aparținea de Marea Lavră. Gheronda Daniil era un isihast adevărat și trăia aproape zăvorât. Nu ieșea din îngrăditura chiliei sale, se nevoia cu privegherea și cu rugăciunea și liturghisea zilnic vreme de multe ceasuri, scăldat în lacrimi de umilință. Chiar și în Postul Mare săvârșea în fiecare zi Liturghia Darurilor mai înainte sfințite. Mai târziu, înrăurit de tipicul Părintelui Daniil, Gheronda Iosif ne-a predat și nouă rânduiala de a sluji zilnic în Postul Mare Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

Încredințându-se de sfințenia vieții Părintelui Daniil, Sfântul Iosif l-a rugat să le îngăduie, lui și Părintelui Arsenie, să vină acolo la slujbă din când în când și să se spovedească la el, fiindcă Schitul Sfântului Vasile unde locuiau nu era departe. Părintele le-a împlinit rugămintea. Atât de îmbelșugat sălășluia dumnezeiescul har în

inima lui, încât știa în amănunt și cu precizie lucruri care se petreceau departe și pe care nu le cunoștea nimeni. Nu și-a întrerupt felul de viețuire până la adormirea sa, deși ajunsese foarte bătrân și neputincios.

În jurul anului 1935, la vârsta de 38 de ani și după 14 ani de viețuire monahală, Sfântul Iosif dobândise experiența vieții de nevoiță și prezența neîncetată a harului Duhului Sfânt în inima lui. În ciuda strădaniilor de a rămâne necunoscut, faima sa de mare ascet a început să se răspândească. Drept urmare, au început să vină la el tot felul de mireni și de monahi, cu dorința de a-i deveni ucenici. Sfântul, cu duhul lui adânc de smerenie și dragoste, i-a primit la început pe toți. Însă foarte curând s-a încredințat că, în ciuda buneii lor intenții, nu aveau puterea să urmeze rânduiala sa de nevoiță, ba chiar îl sileau să facă pogorăminte și să o încalce, până acolo încât se primejduia el însuși să ajungă la deznădejde. Se împuținase atât de mult duhovnicește din pricina piedicilor mari pe care le întâlnea, încât, pentru a putea răbda și pentru a se mângâia, i s-a arătat Însuși Domnul pe Cruce și i-a spus: „Vezi cât am răbdat Eu pentru voi, iar voi așa de repede obosiți?”²¹. Atunci ochii Sfântului Iosif s-au umplut de lacrimi și inima i s-a zdrobit de recunoștință. A simțit încă o dată neputința firii omenești și a spus: „Doamne, ajută-ne pe noi, păcătoșii, și nu ne părăsi!”²².

Sfântul Efrem Katunakiotul

Între cei care primeau învățătura Sfântului Iosif erau însă și unii care se dovedeau în stare să umble pe calea vieții isihaste. Dintre ei se deosebea Părintele Efrem Katunakiotul, pe care Sfântul Iosif l-a învățat tainele nevoiței și ale harului la Schitul Sfântul Vasile, începând din 1935. Mai târziu, după 1972, când Sfântul Munte a început să se umple iarăși de monahi, Sfântul Efrem a

²¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ο Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 109-110.

²² *Ibidem*, p. 110.

întărit, la rândul său, generația noastră de călugări, prin pilda, cuvântul și darurile sale duhovnicești.

Părintele Efrem a devenit frate începător în 1933, la Coliba Sfântului Efrem de la Katunakia. Ieromonahul Nichifor, starețul lui de drept, nu cunoștea prea bine cele duhovnicești ale petrecerii monahale, iar aceasta îl mână pe ucenicul său, care râvnea o viețuire călugărească mai înaltă. Din fericire însă, când tânărul monah Efrem l-a întâlnit pe Sfântul Iosif Isihastul, Gheronda Nichifor i-a îngăduit să îl viziteze și să primească povățuire duhovnicească de la dânsul. Gheronda Nichifor îl numea pe Sfântul Iosif „Dascălul”.

Sfântul Iosif Isihastul păstra legături frățești de dragoste cu obștea Părintelui Nichifor încă din vremea când viețuia la Katunakia împreună cu Părintele Arsenie și cu Gheronda lor, Efrem dogarul. Iar când mica lor obște s-a mutat la Schitul Sfântul Vasile, lucrurile pe care le aveau le-au dăruit Colibei lui Gheronda Nichifor, fiindcă erau vecini. Aceasta se întâmpla până să vină la Colibă Părintele Efrem Katunakiotul. Încă înainte să devină preot, tânărul monah Efrem îl însoțise de câteva ori pe starețul lui, Părintele Nichifor, când acesta mergea să slujească la micul schit închinat Sfântului Vasile. Sfântul Iosif a fost singurul care din prima clipă l-a întrebat pe starețul lui doar cele duhovnicești²³. Așa a avut loc prima lor întâlnire.

Când Părintele Efrem i-a descoperit Sfântului Iosif stările duhovnicești pe care le trăia, acesta și-a dat seama îndată că avea înaintea lui un adevărat nevoitor al duhului, în stare să înmulțească darurile Duhului Sfânt din care deja gustase. Dar tânărul nevoitor era necercat și, neavând un povățuitor duhovnicesc, s-ar

²³ Sfântul Iosif Isihastul l-a întrebat atunci pe Gheronda Nichifor dacă ucenicul lui, tânărul Efrem, făcea ascultare. Aceasta l-a mișcat mult pe Părintele Efrem, care mărturisea mai târziu: „În acea clipă mi-a venit să cad înaintea Starețului Iosif și să îi sărut picioarele, pentru că în sfârșit auzisem și eu un cuvânt duhovnicesc. Căci nimeni nu îl întreba pe starețul meu ceva duhovnicesc despre mine, ci numai: «Este deștept tânărul monah? Este harnic? Deprinde lucrul de mână?»”. (Ieromonahul Iosif Aghioritul, *Starețul Efrem Katunakiotul*, trad. de Ieroschim. Ștefan Nuțescu, Ed. Evanghelistos, București, 2004, p. 36). [n.tr.]

fi primejduit mai târziu pe căile întortocheate ale vieții ascetice. Sfântul Iosif primise de la Duhul Sfânt luminarea minții și cunoștea din cercare cum se dobândesc virtuțile și cum poate nevoitorul să agonisească și să păstreze harul. Și pe toate acestea le-a descoperit și tânărului monah Efrem.

Părintele Efrem împlinea canonul de rugăciune pe care i-l dăduse Sfântul Iosif și lacrimi de umilință curgeau șuvoi din ochii săi. Inima îi ardea de dragoste pentru Hristos. Atunci Sfântul i-a mărit pravila, iar după numai trei luni, Părintele Efrem s-a făcut în întregime văpaie de râvnă duhovnicească și de har. La început se ducea la Schitul Sfântului Vasile o dată pe săptămână, dar mai târziu a început să meargă de patru ori – marțea, joia, sâmbăta și duminica. Urca și cobora neostenit noaptea, ca să liturghisească și să îl împărtășească pe Sfântul Iosif. Iar Gheronda Nichifor îl trimitea din toată inima, văzând că sub povățuirea „Dascălului”, ucenicul său devenea tot mai ascultător și mai blând. În viața de zi cu zi, Părintele Efrem făcea ascultare de Gheronda Nichifor, îngrijindu-se de cele ale obștii cu lepădare de sine, cu jertfelnicie, cu osteneală și fără cârtire. Prin lucrarea ascultării mucenicești²⁴, a ajuns la adâncă smerenie și dragoste. În felul acesta, Sfântul Iosif a zidit casa sufletului tânărului său ucenic. Iar prin harul Duhului Sfânt ce sălășluia îmbelșugat în inima lui, i-a dăruit cunoașterea duhovnicească a tainelor lui Dumnezeu.

Când Sfântul Iosif, după ce a primit vestire de la Dumnezeu în privința calendarului²⁵, a revenit la Patriarhia Ecumenică – așa

²⁴ Sfântul Efrem Katunakiotul a rămas până la sfârșit lângă starețul său „de drept”, un monah aspru și mai puțin cercat în viața duhovnicească, ducând 40 de ani, cu răbdare, crucea ascultării, deși adesea îl lupta gândul să plece. [n.tr.]

²⁵ Poziția oficială a Sfântului Munte în problema schimbării calendarului a fost aceea de a păstra calendarul vechi, menținând însă comuniunea cu Patriarhia Ecumenică și cu Bisericile Ortodoxe surori care adoptaseră calendarul nou. Dar a existat și un grup de părinți aghioriți care s-au intitulat „zeleți” și au întrerupt pomenirea Patriarhului Ecumenic la slujbe, precum și comuniunea cu „nou-calendariștii” și cu toți aghioriții care păstrau în continuare calendarul vechi, însă mențineau comuniunea cu Patriarhia Ecumenică. La început, Sfântul Iosif Isihastul s-a alăturat zeloților, dar făcând rugăciune pentru aceasta, a

cum făcuseră și mănăstirile din Sfântul Munte –, în viața Părintelui Efrem a urmat o perioadă grea. Ar fi vrut să se reîntoarcă și el în sânul Patriarhiei Ecumenice, dar Gheronda Nichifor, starețul lui, nu voia să plece de la zeloți. Atunci, Sfântul Iosif Isihastul l-a îndemnat pe Părintele Efrem să facă ascultare de starețul lui, pentru a nu-l mâhni, iar după adormirea acestuia, să plece de la zeloți. Acest lucru l-a durut pe Părintele Efrem, evlaviosul liturghisitor al Celui Preainalt, deoarece socotea că se va păgubi duhovnicește. Însă pentru ascultarea pe care a făcut-o, a continuat să primească mare binecuvântare. Îmi aduc aminte cum îmi povestea că atunci când slujea cu zeloții, la sfințirea Cinstitelor Daruri „vedea” harul venind cu o oarecare împiedicare, în vreme ce mai târziu, după ce a plecat de la ei, dumnezeiescul har se făcea simțit foarte viu în vremea prefacerii Darurilor, ca de altfel în tot răstimpul Sfintei Liturghii, care era cu adevărat o dumnezeiască Mistagogie.

Mutarea de la Schitul Sfântul Vasile la Schitul Sfânta Ana Mică

Îndeosebi din dorința de mai multă liniștire, Sfântul Iosif a hotărât să schimbe locul de nevoință și, plecând de la Schitul Sfântul Vasile, să coboare la peșterile strămte de la Schitul Sfânta Ana Mică, unde era aproape cu neputință să mai aibă pe cineva în vecinătate. La Sfânta Ana Mică, peșterile în care s-au așezat se aflau înspre mare, mai jos de sihăstria pururea pomenitului Părinte Sava duhovnicul. În aceste locuri este situată și peștera în care, potrivit tradiției, a viețuit și a scris cartea *Mântuirea păcătoșilor* spiritul nevoitor Agapie Lándos. În peșterile acestea locușeră cândva niște monahi ruși, de la care se mai păstrau două mici rezervoare de apă pe jumătate distruse. Se mai vedeau și câteva ruine de ziduri și colibe. Acestea erau singurele „dotări” pe care le-au găsit acolo când au coborât de la Schitul Sfântului Vasile,

primit descoperire de la Dumnezeu că poziția dreaptă era cea a comuniunii cu Patriarhia Ecumenică. [n.tr.]

la începutul lui ianuarie 1938. Locul era liniștit, pustiu și ferit de oameni. Într-una din peșteri au zidit cu multă trudă o bisericuță închinată Sfântului Ioan Botezătorul, ocrotitorul iubit al obștii lor. În această bisericuță, Sfântul Iosif Isihastul, Sfântul Efrem Katunakiotul și toți părinții care li s-au alăturat mai târziu au trăit atât de puternic prezența lui Dumnezeu și cercetările Lui, încât bisericuța răspândește bună mireasmă până astăzi.

Mica biserică de la Schitul Sfântului Vasile, închinată tot Înaintemergătorului, era și ea plină de har. Când Sfântul Efrem Katunakiotul, spre sfârșitul vieții sale pământești, a mers să vadă pentru ultima oară această bisericuță, pe atunci părăsită, de la Coliba unde locuise Sfântul Iosif Isihastul, râuri de lacrimi curgeau din ochii lui. Cu vădită emoție, i-a spus însoțitorului său:

„Veșnica lui pomenire! Veșnica lui pomenire! Ne-am îndesultat de har! Aici, vreme de trei ani, alături de Gheronda Iosif, am băut apă din apa Raiului! O, ce vremuri erau acelea când mergeam la Schitul Sfântului Vasile, la Gheronda Iosif, ce har era! Ce stări de har trăiam! Ce Liturghii! Ce vederi dumnezeiești! Ce taine! Ce descoperiri! Ai fi zis că și arbuștii, și stâncile, și întreaga zidire slăveau și laudau pe Dumnezeu!”²⁶.

Părintele Sofronie intră în obștea Sfântului Iosif Isihastul

Când tânărul Părinte Sofronie li s-a alăturat, Sfântul Iosif și obștea lui alcătuită din Părintele Arsenie și Părintele Atanasie viețuiau deja de nouă ani la Schitul Sfânta Ana Mică. Pentru a îngradi intrarea la colibele lor simple și retrase și pentru a putea orându-i orele de primire a închinătorilor și a monahilor din alte părți, părinții au ridicat o împrejmuire din piatră, cu o mică poartă de lemn. În prima jumătate a zilei, de dimineața până la prânz, făceau rucodelie și primeau vizitatori, iar după prânz închideau poarta și

²⁶ Gheronda Efrem Filotheitul, *Ὁ Γέροντάς μου Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής καὶ Σπηλαιώτης (1897-1959)*, Mănăstirea Sfântul Antonie Arizona, SUA, 2008, p. 182.

se linișteau. Sfântul Iosif ținea la această rânduială ca la ochii din cap. Nu îngăduia nici cea mai mică abatere de la ea, fiindcă acest lucru le-ar fi tulburat rugăciunea. Așadar, după masa de prânz, Sfântul Iosif închidea poarta și nu mai primea niciun închinător, fiindcă trebuia să se pregătească pentru privegherea de noapte. Odată i-a strigat cuiva care întârziase:

– Și inger să fii, la ora asta nu te primesc!

Tânărul Părinte Sofronie se minuna de iubirea de osteneală a părinților. Îi erau cunoscute ostenele nevoinței, căci viețuise în obștea de la Stavrovúni, dar rânduiala ascetică a Sfântului Iosif era neasemuit mai înaltă și mai plină de rod duhovnicesc, așa cum avea să descrie mai târziu:

„Când i-am găsit noi la Schitul Sfânta Ana, erau oarecum aranjați, dar în condiții atât de sărace și de improvizate, încât dacă le-aș descrie, mă tem că nu voi fi crezut de generația noastră, care este învățată cu traiul bun. Ajunge să spun că la chiliile lor, fereastră ținea loc și de ușă. Dacă ai fi vrut să îți întinzi bine picioarele în așternut – dacă putem numi așternut ceea ce aveau –, nu ar fi fost cu puțință, deoarece spațiul nu îngăduia. Pururea pomenitul Gheronda nu își uita niciodată menirea, nici nu i se împuțina vreodată râvna pentru reaua-pățimire. De aceea, întreaga sa viețuire și locul în care trăia erau întotdeauna smerite, sărace, provizorii și îndestulătoare doar pentru stricta trebuință, iar uneori nici pentru aceasta.

Câteodată, când noi, aflându-ne într-un loc neasemuit mai larg și mai comod decât al lui, cârteam din pricina micimii noastre de suflet, ofta și ne spunea:

– Eu, în ce privește odihna, nu îmi amintesc să mă fi îndestulat vreodată!²⁷

O dată sau de două ori pe săptămână aveau Sfânta Liturghie la bisericuța aferosită Sfântului Ioan Botezătorul. Cât de pline de har și de binecuvântate erau aceste Liturghii! Din 1938 până în

²⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θελας Χάριτος ἐμπειρες...*, pp. 84-85 [Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale dumnezeiescului har...*, p. 58].

1951 – când a venit în obște și a fost hirotonit Părintele Haralambie, starețul de mai târziu al Sfintei Mănăstiri Dionisiu – a liturghisit acolo Părintele Efrem Katunakiotul. Cu câtă emoție își amintea mai târziu Gheronda Iosif al nostru de aceste slujbe! După Sfânta Liturghie se odihneau până în zori, când se apucau de rucodelie, ca să aibă din ce se întreține.

Cine a fost în acele peșteri neprimitoare de la Schitul Sfânta Ana, fără îndoială a rămas nedumerit cum de puteau trăi acolo oameni. Locul era aspru: stânci înalte, care formau scobituri și peșteri, și coborâș abrupt spre mare, fără vreun loc unde să poți pune temelie nici măcar unui adăpost pentru trebuințele minime ale unui om. De multe ori se petreceau alunecări de teren, fapt care i-a silit să își ascundă colibele în spatele stâncilor sau să se adăpostească în peșteri. Nu exista nicio înlesnire. Locul dădea mărturie de la sine despre duhul ce stăpânea acolo.

Inima tânărului Părinte Sofronie s-a cutremurat. Mireasma duhovnicească și liniștea care domneau în acel loc se făceau simțite adânc. Nu a întârziat să îi vină nici încredințarea lăuntrică: „Acesta este cel pe care îl cauți. De acesta să ascuți!”

Nu era deloc ușor să mai zidească acolo alte chilii, căci locul era și foarte înclinat. Din vârful stâncii înalte și abrupte de deasupra peșterilor și până jos, la mare, nu exista niciun loc mai larg și drept unde să se poată așeza cineva sau să își zidească un adăpost. În cele trei chilii care alcătuiau Coliba locuiau Sfântul Iosif, Părintele Arsenie și preotul slujitor, Părintele Efrem Katunakiotul, când venea să săvârșească Sfânta Liturghie. Chilioarele acestea erau foarte strâmte, încât cu anevoie se putea sluji de ele chiar și un om deprins cu viața ascetică și fără mari pretenții. Aveau dimensiunea de 1.80 pe 1.50 metri, iar în loc de ușă, o fereastră. „Cele două-trei încăperi, dacă pot fi numite astfel, erau pentru ei și nu mai încăpea altcineva”²⁸, scria mai târziu Gheronda.

Inima sa înflăcărată de dorul după Dumnezeu l-a făcut pe tânărul monah să treacă peste toate greutățile materiale și să le

²⁸ *Ibidem*, p. 21 [*Ibidem*, p. 14].

făgăduiască părinților că, încetul cu încetul, își va zidi singur o chilioară. Neagoniseala lor făcea însă și mai anevoios acest lucru, întrucât nu exista nicio posibilitate materială și niciun sprijin pentru o asemenea lucrare. Despre felul viețuirii lor de atunci, Gheronda Iosif scria mai târziu:

„Bogația neagoniselii, care îl umple pe omul lăuntric cu simțirea lui Dumnezeu, i-a făcut să restrângă cât mai mult cu putință felurile trebuințe. Minte care înoată în liniștea lipsei de griji se depărtează cât poate de grija pentru multe lucruri materiale. De aceea, când am mers să rămân la ei, în vara anului 1947, nu am găsit aproape nimic”²⁹.

În cele din urmă, pentru a se liniști nestingherit, Sfântul Iosif a hotărât să îi dea chilia sa Părintelui Sofronie, iar pentru el să fie zidită una puțin mai departe, la vreo 200 de metri distanță, și să se retragă acolo.

Această nouă chilie a Sfântului Iosif a construit-o Părintele Sofronie. Materialele le căra în spate: lemne din munte, pământ argilos de la Karúlia³⁰ și pietriș din mare. Până să termine construcția, a fost greu pentru Părintele Sofronie. Cel puțin două zile pe săptămână nu avea unde sta, întrucât îi dădea chilia sa preotului slujitor, Părintele Efrem Katunakiotul, când acesta venea să liturghisească. Astfel, de multe ori Părintele Sofronie rămânea să privegheze în rugăciune toată noaptea sau dormea cu Sfântul Iosif în chilia lui mică, pe jos, chiar lângă patul său. Legat de acest lucru, ne povestea: „Timpul de odihnă, și așa foarte scurt, se scurta și

²⁹ Idem, *‘Ο Γέροντας Ίωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, p.119.

³⁰ Karúlia, numită și „înfricoșătoarea Karúlie”, este cea mai izolată și mai greu accesibilă regiune din Sfântul Munte. Este un loc stâncos și abrupt din capătul sudic al peninsulei, pe ai cărui pereți sunt „agățate” deasupra mării colibele pustnicilor. Numele regiunii provine de la scripetele (gr. καρούλι) pe care pustnicii îl fixaseră în stâncă, pentru ca atunci când treceau corăbii, să coboare într-un coș rucodelia lor și să primească în schimb alimente. Potrivit altei tradiții, numele vine de la gr. καρπούλι („post de pază”), fiindcă pustnicii de aici vedeau sosirea pe mare a turcilor sau a piraților și îi înștiințau pe cei din mănăstiri aprinzând focuri pe stânci. [n.tr.]

mai mult pentru mine, fiindcă de îndată ce auzeam scârțâind patul lui de lemn, săream repede, căci zgomotul putea însemna că voia să se ridice, ceea ce uneori chiar făcea”³¹.

Părintele Sofronie a deprins îndată felul de viețuire al părinților, care era cu adevărat isihast. De dimineață până la prânz se îndeletniceau cu lucrul de mână, ca să își câștige cele ale traiului. Desigur, potrivit rânduiei, nu se îngăduia prelungirea rucodeliei dincolo de ceasul de amiază stabilit. După aceea, fiecare făcea Vecernia singur, cu metanierul sau adăugând și puțină citire³². Urma masa de prânz, sau mai degrabă cina, care se termina la ceasul al nouălea aghiorit (în jur de 15.00 sau 16.00 după ora obișnuită)³³, apoi lua bincuvântare de la Sfântul Iosif și mergeau să se culce. După odihnă, dacă era nevoie, pregăteau ce mai trebuia pentru a doua zi, după care fiecare priveghea cu rugăciune în chilă lui până la miezul nopții. Dacă aveau Sfânta Liturghie, începea întotdeauna la miezul nopții, iar când nu aveau Liturghie, foloseau timpul pentru studiu duhovnicesc.

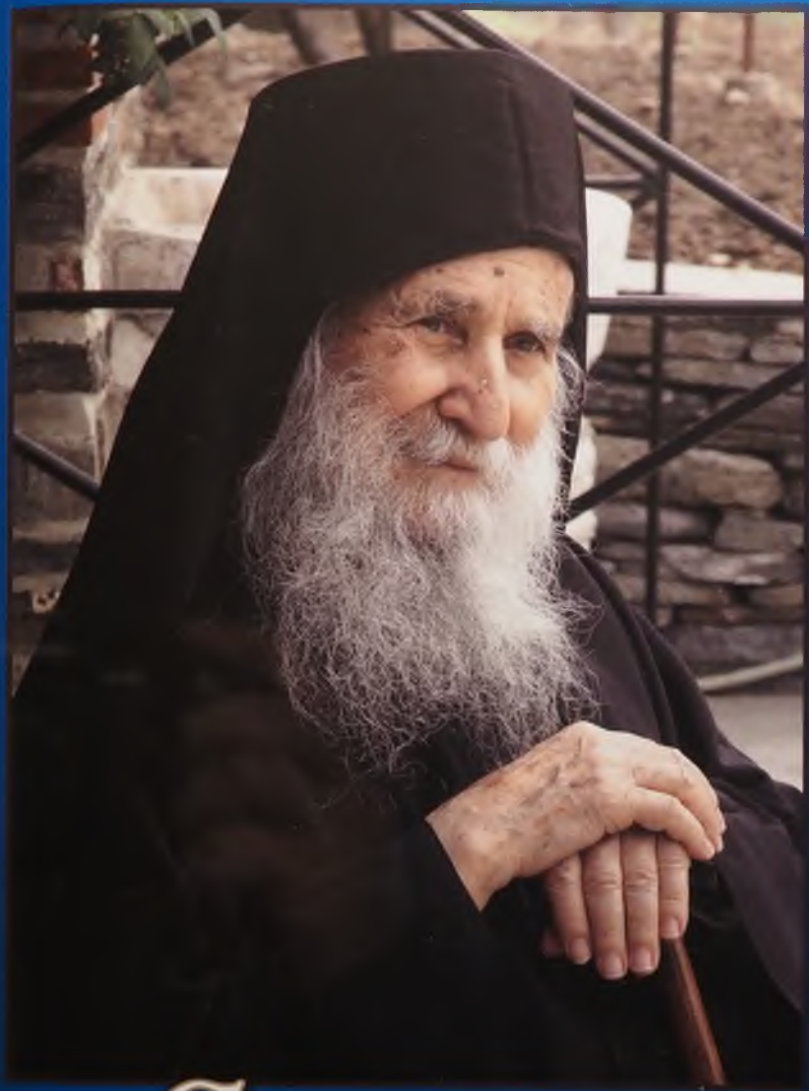
Mai târziu, Părintele Iosif povestea:

„Astfel, rămâneam singuri, iar după miezul nopții sau chiar puțin mai repede, eu mergeam la Gheronda, a cărui colibă era mai departe de noi, și îi mărturiseam gândurile și tot ce mi se mai întâmplase. Iar el îmi vorbea despre cele duhovnicești și despre toate câte mai erau de trebuință pentru îndreptarea în viața duhovnicească. Acest tipic îl țineau și ceilalți părinți, când numărul nostru a crescut. Însă înainte de ora aceasta, Gheronda nu primea pe

³¹ Însemnările unui monah din mănăstire (Arhiva Sfintei Mănăstiri Vatoped).

³² În unele obști mai retrase, cu rânduială isihastă, monahii se adună în biserică doar la Sfânta Liturghie, iar cele șapte Laude le săvârșesc la chilie, rostind pe metanier Rugăciunea lui Iisus. Această rânduială o țin și monahii care, din felurite pricini (boală etc.), nu pot fi prezenți la slujbele din biserică. Fiecărei slujbe îi corespunde un anumit număr de boabe pe metanier. [n.tr.]

³³ În Sfântul Munte, timpul se măsoară după ora bizantină. Aceasta este stabilită în funcție de apusul soarelui, socotit ora 24.00, fapt pentru care ora bizantină este întotdeauna cu câteva ore înaintea orei obișnuite. Diferența dintre cele două este mai mare iarna, când soarele apune mai devreme, și mai scurtă vara, când soarele apune mai târziu. [n.tr.]

Eu de mic mi-am lăsat părinții
ca să Îl aflu pe Dumnezeu...

2. Părinții lui Gheronda: Pantelimon și Evghenia (mai târziu monahia Evghenia)

3. Fotografie din pașaportul lui Gheronda (1946)

4. Casa părintească a lui Gheronda în satul Drúsia-Pafos

5. Sfânta Mănăstire Stavrovúni,
unde Gheronda s-a nevoit în cei dintâi nouă ani de viață monahală

— Η εἰς Ἑλλάδα ἀδελφική Ἑλληνικὴ χρημάτων
11
παροργίζεται ὀνόματι τοῦ νόσου

Εἰσερχομένη VISAS

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ROYAUME DE GRECE
ΠΡΟΞΕΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝ ΚΥΠΡΟΣΙΑ
AUTORITE CONSULAIRE A

θεωρούμεν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀδελφὸν τοῦ πατρῶος
Viza pour parent "frère de naissance en Grèce"

Ἀριθμὸς ἀδειοδόχου 577
Nombres de visa

Ὄνομα καὶ προσωνύμια Σωτηρίου Μουραίου κα-
τὰ τὸ ὄνομα Παντίζα
Nom et prenom

Συνήθη ὀνόματα Παντίζα.
ACCOUSÉMENTS

Ὅτι δὲ διηγήθηται "Εἰς ταξίδιον εἰς
YALOUDE DU VISA τὴν πόλιν
Συγγενὸς τοῦ πατρῶος ΜΗΑΙΩΝΟΣ τῆς Αἰγύπτου
Est de naissance "Des parents"

Ἄδεια ἐπιπέρας ἀξ. Ὁδὸς πειρίγιαλοι
PERMIS DE TRAVAIL DE ΓΡΑΒΙΝ.
Αἰσώματα παραμονῆς Δόκιμοι
Droit de séjour

Β. Νουμάρια 18 Δεκεμβρίου 1946
O PEEENOS

6. Viza Consulatului Grec din Cipru pe pașaportul lui Gheronda, pentru călătoria „cu scopul de a ajunge și a rămâne în Sfântul Munte” (decembrie 1946)

7. Sfântul Iosif Isihastul (1897-1959)

8. Obștea Sfântului Iosif Isihastul la Coliba Bunei Vestiri de la Noul Schit

9. La Noul Schit. De la stânga la dreapta: Părintele Atanasie (fratele după trup al Sfântului Iosif), ieromonahul Efrem (Filotheitul, apoi Arizonitul), Părintele Arsenie (împreună-nevoitorul Sfântului Iosif), Gheronda Iosif (Vatopedinul), Sfântul Iosif Isihastul (șezând), Părintele Teofilact, ieromonahul Haralambie (Dionisiatul)

10. Gheronda in 1958 la Noul Schit

nimeni, iar acest lucru, după cum mi-a spus mai târziu, l-a păzit dintru început”³⁴.

Alături de Sfântul Iosif, Părintele Sofronie a învățat prin trăire că monahismul nu este nimic altceva decât simțirea Împărăției cerurilor încă din această viață. Spunea cu orice prilej că nu a uitat niciodată acele zile, nici însuflețirea pe care i-o dădea felul acela duhovnicesc de viețuire, care îi suie grabnic pe cei silitori la o stare duhovnicească înaltă. Lipsurile – legate chiar și de îmbrăcăminte, mai ales iarna, fiindcă venind din Cipru, unde clima este mai caldă, nu se îngrijise să își ia haine groase –, căratul istovitor al poverilor și asprimea locului lipsit de orice mângâiere nu doar că nu l-au doborât, ci, dimpotrivă, cu harul lui Dumnezeu, îi dădeau bucurie, dar și un fel de teamă ca nu cumva părinții, din pricina vreunui neajuns al său, să nu îl mai țină. Se călise prin ascultare și ostenele la Mănăstirea Stavrovúni, trăind lângă părinții sfinți ai obștii, și de aceea era plin de osârdie și pregătit să facă față greutăților. Mai târziu, Sfântul Iosif Isihastul a scris către Părintele Stareț Varnava și către părinții de la Stavrovúni o scrisoare de mulțumire pentru această pregătire pe care Părintele Sofronie o făcuse acolo.

Dorul Părintelui Sofronie era să primească povățuire de la un Părinte duhovnicesc încercat în viața isihastă. Ceea ce îl preocupa îndeosebi era dobândirea rugăciunii minții și a dumnezeiescului har. Povestea:

„Încă din prima zi când am mers la dânsul, mi-a tâlcuit în amănunt înțelesul vieții duhovnicești. Încerca să îmi lămurească mai ales cele despre har, faptul că este lucrul cel mai de seamă ce trebuie să ne preocupe, întrucât fără har omul nu poate izbuti nimic. Încetul cu încetul, având în ajutor și ceea ce citisem, precum și sfaturile primite mai înainte, am început să pricep înțelesul cuvintelor lui. Dar în practică nu cunoșteam nici ce este, nici cum se petrece această lucrare”³⁵.

³⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θελας Χάριτος έμπειριες...*, p. 22 [Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale dumnezeiescului har...*, pp. 14-15].

³⁵ Idem, *Ο Γέροντας Ίωσήφ ο Ήσυχαστής...*, p. 121.

„În tot răstimpul cât am viețuit împreună, dar mai ales când eram începători, strădania lui era să ne silească să spunem rugăciunea. Nouă, neobișnuiți și delăsători cum eram, ne venea greu să o facem, mai ales că, desigur, nu este lucru ușor. Ne silea să o spunem cu voce tare, ca în felul acesta să ne ajute și auzul și să nu o uităm. Într-adevăr, pentru cei ce doresc să dobândească lucrarea rugăciunii minții, acest chip de a rosti rugăciunea este plin de roade în perioada de început. Stăruința naște obișnuința, iar obișnuința ușurează osteneala, până când vine harul lui Dumnezeu. Este cu neputință ca dulcele Iisus, chemat stăruitor, să nu Își descopere prezența prin harul Său, pe măsura silirii și a dorinței celui ce bate la ușa bunătății Lui”³⁶.

„Întotdeauna Gheronda Iosif [Isihastul] era foarte mângâietor și dulce, iar grija lui părintească era atât de vădită, încât nu mai era nevoie de nimic altceva pentru a închea o legătură duhovnicească strânsă între cei povățuiți de el, legătură pe care nicio împrejurare nu ar fi putut să o slăbească.

Se străduia mult să ne dea folos duhovnicesc și nu cruța nicio osteneală sau jertfă pentru aceasta. Strădania lui cea mai mare era să ne îndemne la rugăciunea «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!». În același timp, urmărea cum ne purtam de-a lungul zilei, cum lucram lepădarea de sine și ascultarea, cum vorbeam, cum răspundeam, urmărea râvna noastră pentru feluritele treburi practice și îndeobște întregul nostru comportament”³⁷.

„Ca să ne lămurească problemele și să ne răspundă, nu era nevoie să ne întrebe despre ele. Iar eu mă uimeam cum de știa atât de amănunțit cele ce erau înlăuntrul meu și pe care eu însumi cu greu le-aș fi putut descrie”³⁸.

Vrând ca învățăcelul și ucenicul lui să înțeleagă din trăire care este cununa și răsplata celor ce luptă, Sfântul Iosif s-a îngrijit, din prisosul iubirii părintești și al bogăției sale duhovnicești, să înști-

³⁶ Idem, *Θελας Χάριτος ἐμπειρίας...*, pp. 85-86.

³⁷ *Ibidem*, p. 22-23.

³⁸ Idem, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, p. 121.

ințeze sufletul Părintelui Sofronie printr-o trăire duhovnicească, înainte ca el să fi făcut nevoințele care se cer pentru aceasta.

Odată, la miezul nopții, după ce a sfârșit una din obișnuitele sale privegheri, Părintele Sofronie s-a dus la Sfântul Iosif, care, pe lângă felurite sfaturi duhovnicești, l-a întrebat pe tânărul său învățăcel ce simțea în vremea rugăciunii. Tânărul ucenic încă nu știa cum lucrează harul Duhului Sfânt și care sunt felurile chipuri în care se arată iubirea și prezența lui Dumnezeu în om, așa cum trăiau aceste lucruri isihăștii.

Avea experiența vieții de obște și a făptuirii, dar nu cunoștea simțământul bogat al prezenței harului lui Dumnezeu, nici legile acriviei ce trebuie păzite pentru dobândirea și păstrarea harului. Avea, desigur, experiența vederii lui Hristos din anii adolescenței, care îl și îndemnase spre monahism, însă aceea fusese un dar, o binecuvântare de o clipă, neobișnuită și înaltă, pe care încă nu o cuprinsese în toată adâncimea ei. Fiindcă abia spre sfârșitul vieții ajunge nevoitorul să își însușească binecuvântările, darurile și harul lui Dumnezeu, după ce acesta din urmă vine și se retrage de mai multe ori.

Cât privește întrebarea Sfântului Iosif despre ceea ce simțea în vremea rugăciunii, Gheronda scria:

„Nu am știut ce să îi răspund, pentru că nu simțisem nimic în afara mulțumirii pe care o află cel ce se silește să facă un lucru care socotește că îi place lui Dumnezeu. Pe atunci nu cunoșteam acest fel de rugăciune și nici nu îl mai încercasem”³⁹.

„Meșteșugul” Sfântului Iosif Isihastul era rugăciunea minții, de vreme ce primise darul rugăciunii de la însăși Maica Domnului și își afierosise întreaga viață lucrării și însușirii ei. Sfântul i-a lămurit Părintelui Sofronie felurile rugăciunii, dar mai ales cele despre rugăciunea minții, arătându-i la ce înălțime a virtuții și a harului îl ridică ea pe cel ce vrea să o dobândească.

³⁹ Idem, *Θείας Χάριτος ἔμπειρές...*, p. 93 [Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale dumnezeiescului har...*, p. 64].

Trăirea prezenței Duhului Sfânt

Într-o după-amiază, Sfântul Iosif i-a spus Părintelui Sofronie foarte bucuros și vesel: „Du-te, iar diseară îți voi trimite un pachetel și vei vedea cât de dulce este Iisus al nostru!”⁴⁰. Părintele Sofronie nu a înțeles despre ce vorbea, nici nu i-a zis nimic. A plecat preocupat să își facă ascultarea. După odihnă și-a început obișnuita priveghere și s-a pregătit să se roage, adunându-și pe cât putea mintea, așa cum primise sfat. Cât despre „pachetel”, uitase de el cu desăvârșire! El însuși povestește:

„Nu îmi amintesc cum am început, dar știu bine că îndată ce m-am așezat la rugăciune, nu am apucat să rostesc de multe ori numele lui Hristos, că inima mi s-a umplut de dragoste pentru Dumnezeu. Și dintr-odată această dragoste s-a aprins atât de tare, încât nu mă mai rugam, ci mă minunam, uimit de revărsarea ei. Voiam să îmbrățișez și să sărut toți oamenii și toată zidirea, dar în același timp aveam o asemenea smerită cugetare, încât mă simțeam mai prejos de toată făptura. Însă plinătatea și flacăra dragostei mele erau îndreptate spre Hristos, pe Care Îl simțeam de față, dar nu puteam să Îl văd, ca să mă arunc la precuratele Sale picioare și să Îl întreb cum de învăpăiază atât de mult inimile și totuși rămâne ascuns și necunoscut. Am primit atunci o înștiințare lină că acesta este harul Duhului Sfânt și aceasta este Împărăția cerurilor despre care Domnul spune că se află înlăuntrul nostru. Îmi spuneam: «Doamne, să rămân așa și nu îmi mai trebuie nimic!». Această stare a durat destulă vreme, după care încet-încet am revenit la starea dinainte. Așteptam cu zbucium și cu nerăbdare să vină ora rânduită să merg la Gheronda, ca să îl întreb ce fusese ceea ce trăisem și cum se petrecuse.

Era în jur de 20 august, într-o noapte cu lună strălucitoare. Am alergat la Gheronda și l-am găsit afară din chilie, plimbându-se prin mica lui curte. De cum m-a văzut, a început să zâmbească și până să îi pun metanie, mi-a spus:

⁴⁰ *Ibidem*, p. 95 [*Ibidem*].

- Ai văzut cât de dulce este Hristos? Ai înțeles acum în faptă ce este lucrul despre care mă întrebai cu atâta stăruință? Acum silește-te să îl dobândești și să nu ți-l fure delăsarea!"⁴¹.

Cugetând la tot ce îi spunea Sfântul Iosif despre harul dumnezeiesc, Părintele Sofronie a simțit din plin că om adevărat se poate numi doar cel ce are înlăuntrul său acest har. Lacrimile vărsate în tăcere și „vederea păcatului său înaintea lui”⁴² în chip de negrăit au adevărit că trăirea lui nu fusese o înșelare. Atât cât a durat această trăire harică, ar fi vrut, dacă ar fi fost cu putință, să rămână pentru totdeauna în starea aceea de fericire, deoarece simțise că aceasta era Împărăția lui Dumnezeu aflată înlăuntrul omului.

Spunea, ca unul ce cunoscuse din cercare, că cei care s-au invrednicit să primească harul Îl „văd” pe Hristos Însuși și simt că este neîncetat înlăuntrul lor și lucrează cu dumnezeiasca Lui măreție, uneori mângâindu-le inima cu dragostea arzătoare și cu iubirea Sa dumnezeiască, alteori luminându-le mintea cu străluciri și vederi mai presus de fire, iar alteori împărășind peste simțurile lor cu pacea Sa care covârșește toată mintea. Pătrunsese înțelesul cuvântului Sfântului Simeon Noul Teolog că cine nu L-a văzut pe Dumnezeu în viața aceasta nu Îl va vedea nici în cealaltă⁴³.

Sfântul Iosif Isihastul accentua întotdeauna faptul că scopul fiecărui credincios, și cu atât mai mult al monahului, este dobândirea harului Duhului Sfânt. De aceea i-a spus cu smerenie Părintelui Sofronie: „Iată că Dumnezeu te-a miluit și ți-a arătat harul Lui. Silește-te de acum să nu te arăți nemulțumitor și să îl pierzi din pricina delăsării!”⁴⁴.

Puțin mai târziu, pe 26 septembrie 1947, când s-a alăturat obștii și Iannakis din Volos, viitorul ieromonah Efrem⁴⁵, nevoile

⁴¹ Idem, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, pp. 123-124.

⁴² Cf. Psalmi 50, 4. [n.tr.]

⁴³ Cf. Sfântul Simeon Noul Teolog, *Ἠθικά 5*, 115, SC, vol. 129, p. 88.

⁴⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θελας Χάριτος ἐμπειρες...*, p. 97.

⁴⁵ Este vorba de Părintele Efrem Moraitis, care a preluat mai târziu stăreția Mănăstirii Filotheu din Sfântul Munte, iar apoi a făcut un adevărat apostolat în America, unde a întemeiat 19 mănăstiri ortodoxe. [n.tr.]

s-au înmulțit. După război nu mai erau bani. Greutățile economice l-au silit pe Sfântul Iosif să îl trimită pe Părintele Sofronie să lucreze – cel mai adesea la felurite munci agricole de la mănăstiri –, ca astfel obștea să aibă din ce trăi, de vreme ce rucodelia nu se mai vindea. Alături de ucenicii altor stareți, mergea la culesul măslinilor sau alunilor, lucra la culesul viei, la grădini și la alte munci agricole, primind ca plată o parte din recoltă. Îi era mult mai greu, fiindcă se afla departe de Părintele său duhovnicesc și încă nu se familiarizase nici cu duhul aghioritic. Judecând omenește, cineva poate spune că Părintele Sofronie era nedreptățit duhovnicește în răstimpurile, fie și scurte, când lipsea din pricina acestor munci. Însă nu era deloc așa, deoarece încă din vremea când era frate începător la Mănăstirea Stavrovúni, el avea mereu această dispoziție lăuntrică de a se jertfi pentru frații săi, de a se asemana Celui Ce S-a făcut ascultător „până la moarte, iar moarte de Cruce”⁴⁶.

Toată viața lui, Părintele Sofronie s-a distins printr-o nemăsurată iubire de osteneală și prin jertfă pentru ceilalți, după asemănarea jertfei lui Hristos. Prin această mare și plină de noblețe jertfă, a atras la sine dragostea lui Hristos, care acum i se descoperea la o cu totul altă măsură, de vreme ce se afla sub ascultarea unui părinte purtător de Dumnezeu, care se desăvârșise ducând el însuși lupte duhovnicești. Astfel, ori de câte ori se întâmpla să fie istovit și în primejdie să i se împuțineze răbdarea sau când vreo nedumerire în cele duhovnicești ajungea să îl copleșească, atunci, după cum el însuși scria, sosea „o scrisoare de la Gheronda, prin cursa regulată Noul Schit-Dafne. În ea aflam descrisă starea mea, precum și de ce și de unde se nășteau cele dinlăuntru mele care mă frământau. Și uimitor este că starea mea lăuntrică se schimba încă înainte să deschid scrisoarea, iar toate mâhnirile se risipeau, lăsându-mă plin de bucurie duhovnicească. Nimic din cele care puțin mai înainte mă înăbușeau și mă apăsau nu mă mai preocupau. Aceasta mi se întâmpla uneori și fără să primesc vreo scrisoare de la el, doar simțindu-i prezența lângă mine în chip mai presus de

⁴⁶ Cf. Filipeni 2, 8.

fire. Întotdeauna înțelegeam când venea lângă mine, și asta într-un fel de netăgăduit⁴⁷. În încheierea scrisorilor, Sfântul Iosif îi spunea de obicei: „Ai grijă să nu lași să se întoarcă înapoi pachetelele pe care ți le trimit!”⁴⁸.

Gheronda Iosif s-a învrednicit să aibă un astfel de povățuitor duhovnicesc fiindcă și el însuși își îndreptase toată dorirea spre Dumnezeu; căci din ziua în care Îl văzuse pe Hristos cel Viu, nimic altceva afară de El nu a mai dorit și nu a mai iubit pe pământ. Cu adâncă smerenie, mărturisea despre Părintele său: „Toate acestea le scriu eu, netrebnicul, din ceea ce am trăit eu însumi, fiindcă am văzut că era plin de harul lui Dumnezeu, iar ceea ce ne spunea nu era simplă cunoaștere seacă, venită din lecturi și din judecăți ome-nești, ci ne grăia din prisosul inimii lui, iar ceea ce ne împărtășea izvora din comoara sa lăuntrică”⁴⁹.

Din vremea când lucra la mănăstiri împreună cu alți monahi de la schituri, Gheronda își amintea cu recunoștință de un monah nevoitor care se apropiase de el și îl ajuta cu povețe. Acesta se deosebea prin evlavie și prin luare-aminte la sine și îl îndemna mereu să nu își împuțineze nevoița. Printre altele, îl sfătua să fugă de iubirea de sine, să aleagă la masă mâncarea proastă și pe jumătate stricată și să lase cele bune pentru ceilalți. Iar el, urmându-i sfatul, spunea mai târziu: „Câtă mângâiere sfântă îmi dădea Dumnezeu!”.

Ca ucenic, Părintele Sofronie dobânda tainic ajutorul harului prin credința și evlavia pe care le avea față de Părintele său duhovnicesc. Știa din cercare că în felul acesta, ascultătorul se izbăvește din primejdii și din neazuri, primește înștiințare lăuntrică în felurite împrejurări fără ieșire și îndeobște simte o binecuvântare tainică ce îl păzește în orice situație. Spunea că aceasta o simte ascultătorul chiar și în chip simplu, fără ca povățuitorul lui să știe. El însă a avut aleasa binecuvântare de a primi acest har

⁴⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, pp. 126-127.

⁴⁸ Idem, *Θείας Χάριτος ἐμπειρίες...*, p. 97 [Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale dumnezeiescului har...*, p. 66].

⁴⁹ *Ibidem* [Ibidem].

aparte de la Părintele său duhovnicesc, care, „ca unul ce avea putere”⁵⁰, i-l trimitea cu bună știință și din proprie inițiativă, atât cât voia și când voia. El ucenicea la picioarele unui om care agonisise harul Duhului Sfânt și cunoștea chipurile în care acest har vine și se retrage.

Legat de acest lucru, era impresionantă experiența – de care amintea și Sfântul Efrem Katunakiotul – pe care ucenicii o trăiau lângă el, căci Sfântul Iosif „împărțea” cumva harul fiecăruia dintre ei. Când le zicea ucenicilor: „Astăzi, pentru ce ai făcut, vei primi din belșug harul lui Dumnezeu!”, se desfătau din belșug de el, după cuvântul său; iar dacă spunea: „Nu vei avea nicio simțire a harului!”, nu aveau. Despre această experiență, dar altfel înfățișată, scria și Gheronda Iosif mai târziu:

„Poate că le par de neînțeles și exagerat celor ce nu cunosc această limbă. Dar ar fi o lipsă dacă nu aș da la lumină tot adevărul numai ca să plac unora, știrbind realitatea cu privire la felul de a cugeta și de a făptui al oamenilor lui Dumnezeu. Gheronda Iosif cunoștea starea lăuntrică a fiecăruia dintre noi și ne lămurea în amănunt cum și de ce ni se întâmplau toate și cum să ne tămăduim și să ne izbăvim de ele, fie că era vorba de gânduri sau de lucrări ale patimilor. De asemenea, ne tâlcuia în chip desăvârșit și lucrările harului. Era plin de harul lui Dumnezeu și de luminare și ne dăruia cu îmbelșugare – din prisosul inimii, nemeșteșugit, fără osteneală sau afectare, ci în chip simplu și convingător – din vistieria experienței și a trăirilor sale. Pe acestea le împărțea în chip diferit, potrivit cu ceea ce ne preocupa pe fiecare, iar sfaturile și învățăturile care întreceau puterea de înțelegere a ucenicului le plinea cu rugăciunea sa. Pururea pomenitul Gheronda avea și acest obicei pe care îl ținea cu sfințenie: să nu facă nimic fără rugăciune și fără înștiințare de la Dumnezeu. De aceea nici nu ne răspundea îndată când îl întrebam despre vreun lucru pe care aveam de gând să îl facem”⁵¹.

⁵⁰ Cf. Matei 7, 29. [n.tr.]

⁵¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, p. 127.

De asemenea, Gheronda Iosif scria:

„Toate câte ni le poruncea să le facem mergeau bine, chiar dacă adeseori semnele arătau că vom da greș; iar toate lucrurile în privința cărora avea o îndoială, dar în care ceda pentru a nu stârni în noi sfadă sau cărtire, le făceam cu atâtea piedici, încât era cu neputință să le ducem la bun sfârșit fără osteneți covârșitoare și trude zdrobitoare”⁵².

Râvna dumnezeiască și neputința trupului

Mai târziu, scriind viața Părintelui său duhovnicesc, Gheronda Iosif povestea el însuși despre nevoințele pline de har și despre felul în care ei, cei mai tineri, se străduiau să urmeze petrecerea părinților sfinți lângă care se nevoiau:

„Pe lângă posturile rânduite de Biserică, ei își luaseră și niște canoane de nevoință proprii, pentru a se putea osteni mai mult. Au continuat să țină acest obicei și după ce am venit noi, doar că nouă, celor mai tineri, nu ne îngăduiau să îi urmăm. Părintele Haralambie încă nu venise în obște atunci când eu și fratele meu mai tânăr, Iannakis, l-am silit mult pe Gheronda Iosif să ne lase să urmăm rânduiala lor. A început Postul Mare, iar rânduiala noastră prevedea tăcere desăvârșită tot timpul, în afară de sâmbătă și duminică, precum și post aspru, diferit de la an la an. Potrivit rânduiei din acel an, fierbeam fiecare, într-o cutiuță de conserve, 25 de dramuri (adică 75 de grame) de făină obișnuită în puțină apă cu sare. Aceasta o făceam după Vecernie, la ceasul al nouălea bizantin (cu trei ore înainte de apusul soarelui). Sâmbăta și duminica era mâncare la trapeză, dar și atunci mâncam pâine cu măsură, nu cât voiam. Aceasta era rânduiala din Postul Mare al acelui an. L-am înduplecat pe Gheronda Iosif și a încuviințat să urmăm și noi acest tipic. Am început cu mare bucurie, după

⁵² Idem, *Θελας Χάριτος ἐμπειρες...*, p. 23 [Idem, *Trăiri ale dumnezeiescului har...*, pp. 15-16].

miercurea din prima săptămână a Postului⁵³. Toate au mers bine până prin săptămâna a cincea, când am început să resimțim din plin istovirea și slăbiciunea. Spre sfârșitul acelei săptămâni, într-o dimineață, cu toate că Părintele Arsenie ne-a bătut în geam, nu ne-am mai deșteptat la ora obișnuită. Gheronda Iosif a întrebat de ce nu ne vedea la ascultări ca de obicei, iar Părintele Arsenie i-a spus că eram bolnavi și nu ne puteam ridica.

– Nu, Arsenie, nu fi naiv! i-a zis el. N-au nimic! Dă-le numai puțină pâinică și îndată se vor face bine, fără nimic altceva!

Și, într-adevăr, îndată ce am primit acest «medicament», ne-am și făcut bine! Așa am învățat să stăm în banca noastră și să nu tindem la lucruri care ne întrec puterile⁵⁴.

Mai târziu, vrând să ne învețe din trăire și cercare despre acrivia pe care trebuie să o avem în viața monahală, Gheronda Iosif ne spunea:

„Am trăit la picioarele acestui mare Părinte duhovnicesc și cu adevărat am văzut în faptă, în mod simțit, stări mai presus de fire; iar dacă aş spune altfel, aş minți. Așa cum le vedeți voi pe cele ce se văd și se simt, tot așa vedeam noi cum izvorau cele mai presus de fire din acești viteji care L-au iubit pe Dumnezeu din toată ființa lor. Ei nu împlineau nici măcar cele de absolută trebuință firii, la care aveau dreptul și de care aveau nevoie, ci le biruiau și pe acestea prin osteneli, prin postiri și privegheri ce covârșeau firea⁵⁵.

Gheronda ne mai învăța și despre bogăția duhovnicească pe care o moștenește ucenicul adevărat de la povățuitorul său:

„Ucenicul care a înțeles rostul ascultării moștenește de la Părinții săi duhovnicești harul, întocmai cum copiii care au părinți bogați primesc de la ei moștenirea fără să se fi ostentat pentru ea⁵⁶.

⁵³ Potrivit unei vechi tradiții a Bisericii, în primele trei zile din Postul Mare se ajunează desăvârșit. Abia miercuri seara, după săvârșirea Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite, se mănâncă pâine uscată și fiertură fără untdelemn. [n.tr.]

⁵⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 129-130.

⁵⁵ Idem, *Omilie în sinaxa obiștii*, Noul Schit, 1984.

⁵⁶ *Ibidem*.

Povătuire în duh de nevoie spre lucrarea a toată virtutea

Sfântul Iosif se îngrijea duhovnicește de ucenicii săi în toată vremea. Nu pierdea niciun prilej de a-i învăța iubirea de osteneală, lepădarea de sine, smerenia, ascultarea, tăcerea, rugăciunea minții și isihia. Odată l-a trimis pe Părintele Sofronie de la Schitul Sfânta Ana până la Mănăstirea Esfigmenu⁵⁷ cu un sac de grâu în spate, ca să îl macine și să îl aducă înapoi, poruncindu-i ca pe drum să nu vorbească, să nu mănânce și să nu se oprească nicăieri.

Părinții de acolo i-au măcinat grâul, iar pe lângă făină, i-au mai dat și o pungă cu pește sărat, ca să i-o ducă în dar Sfântului Iosif. Când s-a întors la schit și a lăsat din spate sacul cu grâu măcinat, Sfântul Iosif i-a zis:

– Mi-a sosit o scrisoare la Marea Lavră, să mergi să mi-o aduci!

Povestea Gheronda Iosif:

„Nici nu am dat bine jos sacul din spate, că m-a pus să mănânc și mi-a zis să mă duc la Marea Lavră să iau scrisoarea. Să merg patru ore dus, patru ore întors, și asta după ce abia mă întorsesem de la Mănăstirea Esfigmenu la Schitul Sfânta Ana Mică!”

Erau însă încercări și mai mari, care depășeau puterea de rezistență fizică a ucenicului. Sfântul Iosif cel plin de înțelepciune se folosea de orice prilej pentru a-i da puțința să se nevoiască în ascultare până la moarte, ca astfel să își arate credințioșia și supunerea până la moarte față de voia lui Dumnezeu, Care zice: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește pe ele, acela este care Mă iubește pe Mine; și cel ce Mă iubește pe Mine iubi-se-va de Tatăl Meu și Eu îl voi iubi pe el și Mă voi arăta lui”⁵⁸.

„Odată – ne-a povestit Gheronda Iosif – a trebuit să cumpărăm un strung ca să ne putem face rucodelia. La Schitul Lacu⁵⁹ era un monah român care avea unul de vânzare. Gheronda mi-a zis:

⁵⁷ Aproximativ opt-nouă ore de mers pe jos. [n.tr.]

⁵⁸ Ioan 14, 21.

⁵⁹ Schitul Lacu este al doilea așezământ românesc ca mărime din Athos. Aparține de Mănăstirea Sfântul Pavel și are 15 Colibe locuite de monahi români [n.tr.]

– Du-te să îl vezi, află cât costă și vino să îmi spui!

Așadar, am plecat pe jos. Am văzut strungul, am aflat prețul și m-am întors la Gheronda ca să iau binecuvântare să îl cumpăr. Gheronda a dat binecuvântare și m-am întors iarăși la Schitul Lacu, am demontat strungul – cu toate complicațiile pe care le presupune acest lucru – și l-am luat în spate să îl car”.

Puterile Părintelui Sofronie erau slabe, iar strungul, de neur-nit. Cu această povară trebuia să străbată cărări anevoioase, cu urcușuri și coborâșuri, ca să ducă strungul de la Schitul Lacu la Schitul Sfânta Ana Mică.

„Când am luat în spate acele piese – spunea –, am ajuns la o așa grozavă istovire sufletească și trupească, încât, căznindu-mă fără izbândă să fac față efortului, am căzut la pământ, am crezut că leșin și mi-au venit gânduri de împrăștială sufletească și de cârtire. Însă mi-am spus: «Încă nu ai murit! Mai ai încă suflare. Ai să lupți până la capăt și atunci vei muri. Cale de întoarcere nu există!»». Ci singuri într-o nouă judecată morții am avut⁶⁰, cum zice apostolul⁶¹.

Ca să se asemene lui Hristos, Părintele Sofronie se nevoia în ascultare până la moarte. Astfel de fapte par astăzi un basm. Și totuși, harul Duhului Sfânt a încununat această mucenicie a conștiinței.

Sfântul Iosif îl trimitea pe Părintele Sofronie la muncile cele mai grele. Părintele Efrem era mai tânăr, avea 19 ani, și nu îl trimitea la ascultări în afara Colibei, fiindcă era mic și neputincios cu trupul. Părintele Haralambie nu venise încă în obște. Însă dragostea Părintelui Sofronie era atât de îmbelșugată, încât din prisosul ei ajungea la o mare jertfă de sine. Astfel, când fratele său mai tânăr, Efrem, se primejduia să fie luat în armată (fiindcă statul nu le recunoștea tunderile în monahism, întrucât, la vremea aceea, obștea lor era de partea zeloților), Părintele Sofronie s-a oferit pe dată să meargă în locul lui; dar până la urmă, Maica Domnului nu a îngăduit să se petreacă aceasta cu nici unul din fiii ei.

⁶⁰ II Corinteni 1, 9.

⁶¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1984.

„Alergam... Eram pe drumuri zi și noapte. «Nu ai binecuvântare să vorbești cu nimeni!», îmi spunea Gheronda Iosif. Odată m-a trimis să merg cu Părintele Efrem la Mănăstirea Pantocrator, să ne târguim cu ei să ne vândă o colibă din Kapsála⁶², ca să îl înscriem acolo pe Părintele Efrem, fiindcă cei de la Marea Lavră nu voiau să îl înscrie⁶³. Doream să îl scăpăm de recrutare. Era vorba de un drum de două-trei zile. Gheronda ne-a spus:

– Să nu vorbiți deloc între voi!

Și trei zile am mers împreună fără să ne spunem un cuvânt⁶⁴.

Urmând predaniei Părinților, Sfântul Iosif îl învăța că „făptuirea este treaptă spre vederea lui Dumnezeu”⁶⁵. Prin osteneala de a lucra jertfa de sine, ascultarea, smerenia și dragostea, credința Părintelui Sofronie căpăta „carne și oase”, devenea mai adâncă prin lucrarea Duhului Sfânt. Vedea cu simțurile sale duhovnicești rostul pedagogic al crucii și prezența proniei lui Dumnezeu în lucrarea lui duhovnicească. Și astfel, înțelegea din cercare că puterea monahului în nevoița pentru dobândirea Duhului Sfânt nu este acea credință începătoare că Dumnezeu există, ci aceea care se numește și este credința din vedere⁶⁶. Altfel spus, credința care se naște din prezența tainică a Duhului Sfânt înlăuntrul celui ce se

⁶² Kapsála este o regiune pustnicească din valea Adin, lângă Careia. Numele ei înseamnă copac ars sau pădure pârjolită, fiind legat de un incendiu care, potrivit tradiției, a mistuit cândva pădurile din valea Adin. În Chiliile și Colibele de la Kapsála au viețuit de-a lungul vremii mulți Sfinți și monahi virtuoși. [n.tr.]

⁶³ Mănăstirea Marea Lavră nu înscrisa în documentele oficiale monahii de la schiturile și Chiliile care nu adoptaseră poziția oficială a Sfântului Munte în problema calendarului. [n.tr.]

⁶⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

⁶⁵ Sfântul Grigorie Teologul, *Λόγος* 20, 12, PG 35, 1080BC. 3 [PG – Patrologiae cursus completus, Series Graeca, έκδ. J.-P. Migne, Παρισί 1857 κ.έ.].

⁶⁶ Gheronda Iosif vorbea adesea despre „credința începătoare” (εἰσαγωγικὴ πίστις) sau „credința din auzire” și „credința din vedere” (πίστις τῆς θεωρίας). Prin cea dintâi înțelegea credința de la începutul vieții duhovnicești, când omul crede în existența lui Dumnezeu în virtutea celor citite sau auzite despre El. Prin cea de a doua, credința pe care o dobândește omul prin luminarea Duhului Sfânt și prin care vede lămurit în toate încercările vieții sale pronia și ajutorul lui Dumnezeu. [n.tr.]

luptă, credință care este o lucrare dumnezeiască necreată, ce „îl învață pe nevoitor toate”⁶⁷.

Mai târziu, Gheronda Iosif lămurea cu mare ușurință toate aceste trăiri și stări duhovnicești izvorâte din jertfa de sine și din dragostea lui pentru Crucea lui Hristos, așa cum le trăise lângă povățuitorul său duhovnicesc. Spunea:

„Pe când trăia pururea pomenitul nostru Gheronda, care ne povățuia pe calea purtării crucii, pe care el însuși umbla, simțeam atâta mângâiere, încât de multe ori mă întristam că venea seara. Îmi ziceam: «Iată, s-a făcut târziu. Oare nu voi mai face niciun drum? Nu voi mai adăuga puțină osteneală?». Fiindcă vedeam că seara, la rugăciune, acest prisos al iubirii de osteneală făcută din ascultare și din dragoste de Hristos mă înălța la cer! Trăiam cu pocăință și cu o asemenea acrivie a conștiinței – pe care o însufla în noi, din adâncurile Sale, Duhul Sfânt –, încât nopțile îi întăram pe djavolii care veneau să ne războiască și începea lupta. Când mintea este la locul ei⁶⁸, știți ce frumos mânuiește aceste lucruri? Te bucuri din toată inima!

Eu, în tinerețe, când viețuiam cu Părintele meu duhovnicesc și ne iscusea în acestea, așteptam cu nerăbdare ceasul rugăciunii de noapte. După aceea, veneau diavolii să mă ispitească, iar eu mă bucuram să îi iau în râs. Mă bucuram! Și îi așteptam, îi simțeam. De câte ori îi simțeam de acolo, de la mica mea colibă... Îi simțeam de când erau la Uranopolis. Și într-o clipă ajungeau la mine. Le spuneam: «Bine ați venit! De ce ați venit acum? Ați venit să mă ispitiți, da? De ce? Vi s-a scurtat vremea și începeți să vedeți iadul vostru?». Năvăleau și mă apucau de gât, dar nu îi lăsam.

Așadar, în mijlocul acestor lupte eu mă bucuram. Mă întărea harul lui Dumnezeu și mă luptam cu ei. Așteptam de fiecare dată

⁶⁷ Cf. Ioan 14, 26.

⁶⁸ Gr. Ὁταν ὁ νοῦς εἶναι στῆν θέση του. Gheronda Iosif folosește adesea această expresie pentru a desemna acea stare a minții în care ea petrece cu trezvie până în cele mai mici amănunte, ca un ostaș care stă de gardă la postul său și este atent la cea mai mică mișcare. [n.tr.]

să se înnopteze, ca să vină ceasul luptei și să îmi bat joc iarăși de ei. Așa este! Avem de partea noastră dumnezeiescul har. Suntem fiii lui Dumnezeu. De cine ne vom teme? De diavol? De cel fugăr din cer? De tâlhar? De furul pentru care Dumnezeu a pregătit iadul, pentru care Dumnezeu S-a răstignit ca să îl osândească? De acesta ne vom teme?!

Noaptea mergeam să ne împlinim canonul de rugăciune. Nu apucam bine să ne facem cruce și să zicem începutul: «Veniți să ne închinăm...», că îndată mintea era răpită. Era răpită și treceau așa în jur de două ceasuri. Nu mai simțeam dacă eram în trup sau afară de trup⁶⁹. Apoi starea aceasta se micșora încet-încet. Acesta era rodul micii noastre iubiri de osteneală! Nu putem să zicem minciuni. Aceasta este realitatea. Și nu o spun ca să mă laud. Pentru voi, de dragul vostru o zic. Că uite ce spune Pavel: «Făcutu-m-am fără de minte!»⁷⁰⁷¹.

„Ce dor am pentru acele zile, în care stăruiam mult în nevoi-
nța ascultării și a lepădării de sine, iar Domnul îndrepta șuvoiul
desfătării Sale⁷² spre smeritul meu suflet! Cu cât dor ardeam să
aud porunca lui Gheronda și mă avântam să o împlinesc cu toată
osârdia, fără vreo judecată sau îndoială, fără vreun comentariu,
fără teamă, fără «dacă» sau «poate»! Nu exagerez când spun
că zile și luni întregi eram necurmat lac de sudoare, fără ca acest
lucru să mă stânjenească sau să mă îngrijoreze cătuși de puțin. De
multe ori nici greutatea trupului nu o mai simțeam, nebăgând în
seamă oboseala, căci pe toate le plinește și le face ușoare harul
mucenicesc al ascultării și al lepădării de sine.»⁷³

„De ce vă spun toate aceste lucruri? Ca să înțelegeți că rostul
vieții noastre aici este unul singur, oricât ar încerca tot felul de
teorii împotriva gândirii sănătoase să îl zădărnicească: împlinirea

⁶⁹ II Corinteni 12, 2. [n.tr.]

⁷⁰ Cf. II Corinteni 12, 11.

⁷¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

⁷² Cf. Psalmi 35, 8.

⁷³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Βατοπαιδινές Κατηχήσεις* 20, Sfânta Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2006, p. 173.

poruncilor lui Hristos. Cu cât mai deplină este ascultarea mucenicească pe care o facem, cu atât mai adânc capătă contur în noi dragostea de Dumnezeu și de aproapele, și cu atât mai vădit trăim porunca cea nouă: «Acestea poruncesc vouă, ca să vă iubiți unul pe altul!»^{74,75}

Crescând într-o familie tradițională așezată, Gheronda Iosif și-a păzit curăția sufletului de mic, și cu atât mai mult după ce s-a făcut monah. Alături de virtutea ascultării și a lepădării de sine, alături de postiri, privegheri, osteneți, rugăciuni, adâncă pocăință și smerenie, el trăia curăția sufletului ca pe o stare de neprihănire, nepătimind niciodată război trupesc și neîngăduind duhurilor vicleniei să îl necăjească nici în somn. Dimpotrivă, când se apropiau zugrăvinduo-i felurite chipuri desfrânate, le îndemna pe acestea la înțeleptire, după cum arată și Sfântul Ioan Scărarul: „Cel ce a înaintat nu lucrează numai când veghează, ci și când doarme. De aceea, unii îi ocărăsc pe draci chiar când vin la ei în vise, iar pe femeile desfrânate (care se arată în visele lor) le îndeamnă la neprihănire”⁷⁶.

Alteori le amintea diavolilor de ceasul Judecării. Ne spunea:

„Există un lucru care îl face pe diavol câine turbat când i-l spui. Eu, când eram începător, îi ziceam: «Hai, sărmame, că nu mai ai timp! Din clipă în clipă va veni Hristos să te osândească veșnic!». Și se făcea foc. Odată, când i-am spus așa, era cât pe ce să mă sugrume!»⁷⁷.

Aceste stări, ne lămurea Gheronda, se petrec între somn și trezvie, de obicei la începători. Mai spunea:

„Pentru a smeri sufletul și a da război împietririi inimii, mult ajută iubirea osteneților aspre și lepădarea de sine. Acestea, după cum spun Sfinții Părinți, atrag harul lui Dumnezeu. Iar sufletul,

⁷⁴ Ioan 15, 17.

⁷⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

⁷⁶ Cf. Sfântul Ioan Sinaitul, *op. cit.* 27, 43, pp. 351-352 [Sfântul Ioan Sinaitul, *op. cit.* 27, 42, p. 400].

⁷⁷ Mărturia Mitropolitului Atanasie de Limassol.

simțind dumnezeiasca dragoste ca pe o lucrare a lui Dumnezeu înlăuntrul său, se întoarce și el cu dragoste spre semenul lui⁷⁸.

Lucrarea diavolului

Odată cu venirea Părintelui Sofronie, condițiile lor de trai de la Schitul Sfânta Ana Mică s-au îmbunătățit. Însă, precum el însuși scria, le lipseau încă multe lucruri.

„Până să ne organizăm mai bine, starea sănătății noastre s-a înrăutățit. Gheronda era cu sănătatea la pământ. Făcea orice mișcare cu greutate, iar viața îi devenise un chin. Îi plăcea să lucreze și lucra fără oprire în ceasurile rânduite pentru rucodelie. Pe atunci, lucrul nostru de mână erau cruciulițele de lemn, pe care el le sculpta cu mare ușurință și repeziciune, după ce mai întâi îi pregăteam lemnul. Stătea singur la coliba lui, pe care i-o zidisem puțin mai departe de noi. Acolo mergeam să îl vedem la amiază și apoi plecam și petreceam fiecare deosebi.

Acolo locul era retras și liniștit, dar era mai supus schimbărilor vremii. Deoarece frigul era mai aspru, l-am înduplecat pe Gheronda să îi punem o sobă ca să aibă căldură. Eu, netrebnicul, am luat măsurile pentru sobă și am pregătit materialele. Urma să o fac pe dinafară din tablă, iar pe dinăuntru din lut. M-am pregătit pentru ziua următoare, așa cum i-am făgăduit de cu seară. Dimineață mi-am adunat uneltele și materialele și m-am dus undeva în apropiere, ca să fac soba și apoi să o instalez la locul ei. I-am pus metanie lui Gheronda, ca de obicei, și am început treaba.

Timpul era frumos, lucram sub cerul liber. Dar numai cât am măsurat, am tăiat bucățile care îmi trebuiau și m-am apucat de lucru, că dintr-odată vremea s-a stricat. Apoi am început să simt o opreliște ciudată în orice încercam să fac. Sufla un vânt straniu, care nu bătea într-o direcție anume, ci ridica toate spre mine și îmi arunca în față orice găsea în acel loc: bucăți de tablă, scânduri,

⁷⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

hârtii vechi și nisip. În chip ciudat, uneltele îmi scăpau din mână și se rostogoleau până departe, cu toate că terenul nu era prea înclinat. Cuiele se îndoiu fără pricină, la cea mai ușoară lovitură, burghiile se rupeau, bucățile de materiale pe care le măsurasem și le tăiasem cu exactitate nu se mai potriveau.

La început nu am dat deloc importanță, silindu-mă să pun iarăși lucrurile în rânduială și să continui. Dar în scurtă vreme a devenit foarte limpede că se petrecea ceva ciudat. M-am oprit puțin, fiindcă îmi zdrobisem toate degetele și simțeam înlăuntrul meu o tulburare stranie, care îmi pricinuia mânie, zăpăceală și nerăbdare. «Ciudat lucru, este ceva la mijloc!», mi-am zis. Între timp, fiindcă vremea se stricase, am fost nevoit să mă opresc și m-am dus la Gheronda.

Zidirea sobei lua cel mult două-trei ceasuri, dar trecuseră mai mult de șase ore și eu nu făcusem nimic. Atunci mi-am amintit cuvintele pe care mi le spusese Gheronda în dimineața aceea, înainte să încep lucrul, și cărora eu nu le dădusem importanță:

- Hai să vedem, o să faci ceva astăzi?!

Nu luasem aminte la înțelesul acestor vorbe, gândindu-mă că Gheronda, intrucât eram iscusit în meșteșugul acesta, îmi spusese așa ca să mă smerească. Ba aveam ambiția să termin treaba chiar mai repede și mai bine, ca să îl odihnesc. Simțeam o bucurie ascunsă pentru faptul că îmi îngăduise să îi pun sobă - ca să aibă căldură - și că cel care o făcea eram eu, iar nu altul.

Așadar, am mers la Gheronda, am bătut la ușă și mi-a deschis. De cum m-a văzut tulburat, a început să râdă.

- Gheronda, ce se petrece? l-am întrebat. Și de ce ați spus dimineață, ca o prorocie, să vedem dacă o să isprăvesc ceva? Doar știți că pentru mine asta era o joacă!

- Tu ce crezi că a fost? m-a întrebat el vesel.

- Ispită, lucrare diavolească! i-am răspuns.

- Da, asta a fost! Și ascultă aici, ca să pricepi ceea ce îți pare de nepriceput! Aseară, după ce mi-am terminat rugăciunea și voiam să mă liniștesc, l-am văzut pe diavol amenințându-mă că

îmi va zădărnici hotărârea prin piedici și ispite. Atunci I-am spus lui Hristos: «Nu îl împiedica, Doamne, ca să îi arăt că Te iubesc și că voi răbda frigul atât cât vei îngădui Tu!». Iată, copilul meu, de ce s-au petrecut toate: ca să nu am parte prea curând de sobă, așa cum ați fi vrut voi!

Ca unul ce văzusem cu ochii mei cele întâmplate, când am auzit acest amănunt și tainele proniei ascunse cu care lucrează legea duhovnicească, am rămas uimit și ziceam în sinea mea: «Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale și niciun cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale!»⁷⁹. Faptul acesta m-a ajutat să înțeleg puterea pe care o are cuvântul Părinților duhovnicești. Acest cuvânt, după cum învață Avva Pimen și Avva Dorotei, ascunde în el puterea și lucrarea harului, ca semn al măsurii duhovnicești înalte și al experienței Părinților. Amândoi acești luminători, ca și mulți alți părinți îmbunătățiți, își întemeiau părerile și povețele lor mai mult pe scrierile Sfinților Părinți decât pe Sfânta Scriptură. Căci aceste scrieri sunt în esență tot Scriptura, dar tâlcuită în duhul tradiției patristice⁸⁰.

Cuvântul în Duhul Sfânt pe care îl dau Părinții duhovnicești unui om oglindește râvna aceluia om de a cunoaște voia lui Dumnezeu anume pentru el și anume pentru acea clipă în care el cere zicând: „Avvo, spune-mi cuvânt cum să mă mântuiesc!”⁸¹. De aceea, cuvântul aceluiași Părinte duhovnicesc diferă de la om la om, ba chiar și pentru același om în momente diferite al vieții sale. Acest cuvânt al Părinților duhovnicești vine din cercare și este plin de discernământ, este cuvânt pătruns de Duhul Sfânt, este cuvânt mântuitor.

Legea duhovnicească o înțeleg limpede în primul rând cei care duc o viață isihastă, dar și orice om care are cuget isihast și își

⁷⁹ Rugăciune din slujba de sfințire a apei la Bobotează. [n.tr.]

⁸⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 133-136.

⁸¹ *Ἀποφθέγματα Πατέρων* (Avva Evprepie 7), PG 65, 172CD [Reproducem citatele după trad. românească: *Patericul Mare. Apoftegmele Părinților pustiei*, trad. Pr. prof. dr. Constantin Coman, Ed. Bizantină, București, 2015, p. 123 (n.tr.)].

păzește cu luare-aminte conștiința. Gheronda Iosif accentua faptul că legea duhovnicească lucrează cu multă acrivie chiar și atunci când greșim din neputință sau din neștiință. Spunea:

„De nimic nu m-am temut în viață, afară numai de legea duhovnicească. Am făcut ascultare de Părintele meu duhovnicesc și îl «adoram», iar dacă fie și din greșeală făceam ceva ce el nu voia, nu scăpam de legea duhovnicească, plăteam înșeptit! Îmi aduc aminte că odată mi-a spus ceva și nu am înțeles. Și fiindcă eram plecat și nu era lângă mine să îl întreb, am făcut pe dos decât îmi spusese. Iar el mi-a zis:

– Ca să împăcăm legea duhovnicească, astfel încât să nu te îndrepte ea singură mai cu asprime, trebuie să faci o osteneală!

Și m-a trimis să merg pe jos, fără vreo pricină anume, de la Schitul Sfânta Ana Mică până la Careia și înapoi, drept canon pentru voia pe care mi-o făcusem atunci din greșeală”⁸².

Acest drum pe jos dura mai bine de 10 ore. Atâta acrivie și iubire de osteneală aveau Părinții noștri duhovnicești!

Credință neclintită în pronia lui Dumnezeu

Erau foarte săraci, căci așa alesese Sfântul Iosif să trăiască. Nu îi preocupau deloc banii și lucrurile materiale. Aveau în inima lor dragostea de Dumnezeu, o lucrare a harului mult mai înaltă decât credința începătoare. Dragostea lui Dumnezeu le purta de grijă cu adevărat, încât niciodată nu au fost înșelați în așteptările lor. Sărăcia în care trăiau le îngăduia totodată să aibă o viață lipsită de griji, care dădea minții puțința să înainteze spre urcușuri duhovnicești. Despre griji, Sfântul Iosif spunea că sunt prăpăd pentru monah. Le numea „oftică”, adică le asemena cu tuberculoza, molimă care bântuia în vremea aceea. Întâlnirile cu oamenii erau și ele chivernisite cu strictețe, pentru a putea respecta rânduiala de rugăciune și de isihie.

⁸² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1984.

În ciuda rânduiei lor aspre, aveau din belșug dragoste de aproapele și împreună-pățimire, fiindcă aceste virtuți sunt roade ale rugăciunii și ale păzirii rânduiei. Vorbind despre Sfântul Iosif Isihastul, Gheronda Iosif scria:

„Avea dragoste față de aproapele și împreună-pățimire, care nu se împuținau nicicând și pe care le lucra cu fapta, îndeosebi față de cei slabi și săraci, fie ei monahi sau mireni. Îmi aduc aminte că avea grijă aproape tot timpul de câțiva bătrâni neputincioși de la Karúlia, trimițându-le mereu tot ce aveau nevoie, chiar și mâncare gătită.

Împreună-pățimirea ca pârgă a sufletului iubitor de Dumnezeu și credința ca întăritură nebiruită erau pricinile pentru care nu lăsa nimic în smeritele noastre colibe. Nouă ne venea greu să răbdăm acest lucru, fiindcă nu cunoșteam încă din cercare cum lucrează credința. Tot ce aveam, Gheronda dădea celor care îi cereau, iar nouă ne lăsa doar nădejdea. Totuși, în felul acesta ne-a ajutat grabnic să înțelegem pronia credinței din vedere, lucru care ne-a fost de mare folos în viața noastră de mai târziu”⁸³.

Conștiința trebuia însă păzită nu numai cu privire la oameni. Sfântul Iosif îi învăța cu multă grijă pe ucenicii săi să nu facă risipă nici în cele mai mărunte lucruri materiale, pe care le dobândiseră cu trudă și care erau afierosite lui Dumnezeu. Gheronda Iosif scria:

„Prin cuvinte pilduitoare de la Sfinții Părinți și din Sfânta Scriptură, pe care le păstram apoi în minte, Gheronda ne învăța cât de necesar era acest lucru pentru ca binecuvântarea lui Dumnezeu să rămână asupra noastră. Și cu adevărat, am înțeles aceasta foarte limpede.

Biserica noastră avea hramul Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, prăznuit pe 24 iunie, iar Înaintemergătorul Domnului ne era ocrotitor. Când scăpam ceva pe jos, oricât de mic ar fi fost, de pildă un bob de fasole sau de linte, Gheronda se apleca să îl ridice, cu toate că era un mare chin pentru trupul său bolnav și pe jumătate paralizat. Ne spunea:

⁸³ Idem, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, p. 136.

- Nu le disprețuiți nici pe cele foarte mici, fiindcă și aceasta este socotită risipă și va pleca binecuvântarea lui Dumnezeu de la casa noastră! Datorită faptului că avem luare-aminte și suntem cumpătați în toate, eu l-am văzut de multe ori pe Sfântul Ioan Botezătorul aruncându-ne în curte multe lucruri de care aveam nevoie.

Gheronda ne puna să facem semnul Sfintei Cruci asupra fiecărui lucru pe care îl foloseam, la început și la sfârșit, iar dacă uitam, ne atrăgea atenția și ne silea să îndreptăm greșeala. Trăiam mulțumindu-ne doar cu strictul necesar, iar Gheronda făcea milostenii fără să lase vreodată destul pentru noi. Din câte am trăit și am văzut, toate cele de trebuință traiului nostru erau mai mult o binecuvântare aparte trimisă de Dumnezeu, decât rodul preocupării sau grijii noastre de a le dobândi. Ne-am încredințat de multe ori de lucrul acesta și așa a sporit credința noastră în Dumnezeu și în Stăpâna noastră, care ne purtau de grijă mai mult decât am fi făcut-o noi prin orice strădanie omenească⁸⁴.

Astfel, Gheronda Iosif deprindea neobosit felurile subțirimi ale vieții monahale, așa încât mai târziu, când l-am cunoscut noi, strălucea de virtuțile pe care le dobândise cu atâtea osteneți. Vorbind despre Părintele său duhovnicesc, Gheronda Iosif spunea:

„Pe cât ținea scumpătatea în cele materiale, pe atât ținea și simplitatea și fugea de tot ce nu era necesar. Toate lucrurile noastre și toate câte aveau legătură cu traiul nostru erau fără valoare și de nimic. Gheronda se străduia să nu se nască în noi vreo împătimire către acestea, încât dacă ar fi trebuit să ne mutăm în alt loc, să nu avem multe de luat.

Primul care ținea sărăcia era el însuși, iar ca să o păzească, folosea lucruri atât de smerite, încât dacă le-am descrie, nu ne-ar crede nimeni. Pomenesc numai faptul că atunci când a adormit, nu am găsit absolut nimic de folos sau vrednic a fi moștenit, afară numai dacă, din evlavie și pentru binecuvântare, cineva ar fi dorit să păstreze vreun lucru ca amintire. Credea mult în lucrarea nea-

⁸⁴ *Ibidem*, pp. 143-144.

goniseli, nu atât ca nevoință a lepădării de sine și a sărăciei, cât mai cu seamă ca mijloc de a dobândi lipsa de griji și viețuirea neîmprăștiată, care ajută foarte mult mintea să se adune în sine și să se roage⁸⁵.

Gheronda Iosif învățase de la Sfântul Iosif Isihastul și ne-a predat și nouă grija de a păstra orice lucru trebuincios cu osârdie și cuviință, ca să nu se uzeze, și de a folosi uneltele, și îndeobște orice obiect, cu luare-aminte, ca să nu le stricăm. Socotea că această grijă amănunțită este o condiție de câpătâi pentru a-I arăta lui Dumnezeu că ne păzim conștiința, că suntem pregătiți să ne poată da harul și că vom ști să îl păzim. De aceea ne și amintea cuvintele Domnului: „Dacă cele pământești am spus vouă și nu credeți, cum veți crede de voi spune vouă cele cerești?”⁸⁶ și pe cele ale Apostolului Pavel: „Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi, și mai vartos de ai casei sale, de credință s-a lepădat și mai rău este decât cel necredincios”⁸⁷. Ne amintea, de asemenea, porunca pe care a dat-o Dumnezeu în Rai celor întâi-zidiți, „să lucreze și să păzească”⁸⁸, poruncă ce arată cât de mult prețuiește Dumnezeu dorința bună a omului de a fi paznic credincios al bunurilor ce i-au fost dăruite și de a nu le lăsa să se strice din nepăsare. Fiindcă acestea sunt daruri dumnezeiești, pe care El le-a făcut din bunătate și ni le-a dat spre a ne sluji de ele. „Fericită este sluga aceea pe care, venind domnul său, o va afla făcând așa!”⁸⁹. Orice fel de risipă care se face din patima iubirii de plăcere și a tovarășului ei, egoismul, este o lipsă de mulțumire și de recunoștință față de Dumnezeu. Ea alungă harul, astfel încât inima care trăiește în risipă „de vie este moartă”⁹⁰, așa cum spune Apostolul Pavel, referindu-se la moartea sufletului pe care o aduce îndepărtarea harului din pricina aplecării omului spre risipă.

⁸⁵ *Ibidem*, pp. 145-146.

⁸⁶ Ioan 3, 12.

⁸⁷ I Timotei 5, 8.

⁸⁸ Cf. Facere 2, 15.

⁸⁹ Matei 24, 46.

⁹⁰ I Timotei 5, 6.

Merită să povestim aici o minune care arată marea îndrăzneală la Dumnezeu a Sfântului Iosif, dar și nevoița lui aspră. Pe când el și Părintele Arsenie se nevoiau la Schitul Sfântul Vasile, s-au hrănit o vreme numai cu posmagi. Cu toate că porția lor zilnică era fixă, Părintele Arsenie băga de seamă că posmagii se terminau repede, ceea ce însemna că cineva îi fura. Și a descoperit că erau șoarecii. I-a zis despre aceasta Sfântului Iosif, iar el i-a răspuns:

– Aha, așa fac?!... Las' că le arăt eu lor!

Drept urmare, seara a făcut „o sinaxă” cu șoarecii. I-a chemat la el și le-a zis:

– Uite ce este, de acum înainte nu o să ne mai furați posmagii! O să pun aici, în partea asta, porția voastră, iar de aici încolo este porția noastră. Voi o să luați numai din partea voastră. Nu aveți binecuvântare să luați de la noi!

Și așa au făcut. Și nu este lucru de mirare, căci oamenii lui Dumnezeu, care au ajuns la starea de dinainte de cădere, pot să poruncească până și necuvântătoarelor.

Privegherea

Părintele Sofronie, încă de la începutul vieții sale monahale la Mănăstirea Stavrovúni, iar apoi la Schitul Sfânta Ana Mică, sub ascultarea Sfântului Iosif Isihastul, a deprins nevoița privegherii. Privegherea este socotită nevoița de temelie pentru înfrânarea poftelor trupești, dar și un mijloc de neapărată trebuință pentru lucrarea rugăciunii. Iar de rugăciune depinde măsura izbânzii duhovnicești a monahului, pe orice treaptă a virtuții s-ar afla el, de vreme ce monahul, așa cum ne spunea Gheronda, este „fînță rugătoare”.

Ne povestea despre războiul pe care îl pătimea de la diavol în timpul privegherilor la Schitul Sfânta Ana Mică. Pe atunci erau tineri, plini de râvnă pentru nevoița, și se dăruiseră trup și suflet privegherii și rugăciunii. Râvna le era aprinsă neîncetat de pilda

vie a celor doi părinți, care, în ciuda tuturor ostenețelor – căci Sfântul Iosif era neîncetat chinuit de boli –, nu renunțau la rânduiala lor de priveghere. Îi războia însă foarte tare somnul, atât din pricină că în fiecare noapte, potrivit rânduiei, privegheau până în zori, cât și, desigur, din pricina vârstei, fiindcă un trup tânăr are nevoie de somn chiar mai mult decât de hrană. Se adăuga însă și lucrarea diavolului, care adesea întetește și înmulțește oboseala trupeză în felul știut de el, fapt pe care îl cunosc toți nevoitorii. Cea mai dureroasă apăsare o pricinuește războiul somnului venit de la diavol.

Când, în ciuda strădaniilor sale repetate, războiul împotriva somnului s-a întetit, Părintele Sofronie l-a întrebat pe Sfântul Iosif câtă vreme pătimize el acest război și ce făcuse în răstimpul lui. Atunci, Sfântul Iosif i-a povestit:

„Acest război nu doar că a fost aspru și neîntrerupt, dar s-a prelungit toată tinerețea mea. Când eram foarte tânăr, încă înainte de a mă întâlni cu Părintele Arsenie, mai precis când stăteam la peștera Sfântului Atanasie, mă sileam mult să priveghez, iar odată am petrecut o săptămână fără să dorm deloc. Noptile stăteam în picioare sau mă plimbam, ca astfel să îmi strâmtorez firea să reziste, pe cât era cu putință. În cele din urmă, odată, cum stăteam acolo, atât de mult m-am îngreuiat de somn, încât am căzut și cred că m-am lovit puțin la cap. Locul era în pantă, denivelat, cu pietre mari, dar nu am simțit când am căzut. Fiind nedormit de atâta vreme, se pare că acolo unde am căzut, am și adormit pe loc. Abia când m-am trezit și mi-am revenit, mi-am dat seama ce se întâmplase.

Încă și după aceea, când am intrat în rânduială și am început nevoia, m-a luptat mult somnul. Și fiindcă mă dăruisem în mod deosebit privegherii, mă istovea foarte tare această luptă, mai ales iarna, când nu puteam ieși din chilie ca să alung somnul. Pe lângă pricinile firești ce aduc toropeală trupului la orele de odihnă obișnuite, se adaugă și războiul de la diavol. Însă această patimă îmbracă cel mai înfricoșător chip atunci când harul se ascunde,

iar omul rămâne pradă delăsării și întunericului, fără a întrezări de nicăieri vreo lumină mângâietoare. Atunci nevoitorul este pus cu adevărat la încercare, iar «de nu ar fi fost Domnul întru noi, nimeni dintre noi nu ar fi putut sta împotriva vrăjmașului» și cu adevărat «cei ce biruiesc, de aici se înalță»⁹¹.

Odată, într-o astfel de împrejurare, când trupul meu slăbise și nu mai rezista la priveghere, am fost mult încercat. Mă luptam să țin rânduiala, însă ajunseseam la capătul puterilor. Atunci m-am oprit pentru o clipă și, cu adâncă întristare, am lăcrimat și am zis: «Doamne, oare și buna intenție a omului o vor frânge diavoli?». Și îndată am auzit dinlăuntru o voce dulce care mi-a spus: «Oare nu vei răbda toate pentru dragostea Mea?». Atunci norul întunecat și greu care mă apăsa s-a ridicat și am devenit ca un copil mic. Am căzut la pământ și am strigat cu lacrimi, plin de bucurie duhovnicească: «Da, Doamne al meu, pentru Tine voi răbda! Ajută neputinței mele!»⁹².

La rândul său, Gheronda Iosif, întemeindu-și teologic cuvântul, ne învață din cercare despre priveghere, zicând:

„La începutul viețuirii sale, monahul, aflându-se pe prima treaptă, cea a curățirii, folosește toate mijloacele făptuirii. Pe această treaptă, când începătorul se nevoiește cu ostenelele trupеști, cea mai bună lucrare pentru supunerea patimilor și pentru curmarea păcatului cu fapta este privegherea. Ea ajută în lupta cu pornirile împotriva firii⁹³, pe care adeseori le întetește și constituția trupului, căci în oamenii puternici, desigur, astfel de porniri sunt mai multe. Niciun alt fel de nevoieță nu aduce atât de mult folos ca înfrânarea de la somn. Cu adevărat, privegherea topește trupul, ne spunea pururea pomenitul nostru Gheronda.

Privegherea este absolut necesară și pe treapta a doua, cea a luminării, după ce, prin harul și prin mila lui Hristos, vor fi căzut

⁹¹ Utrenia Învierii, gl. 6, Antifon 2, troparul întâi.

⁹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp.142-143.

⁹³ În sintagma de acest fel, Gheronda Iosif se referă la firea omului așa cum a fost zidită de Dumnezeu la început, înainte de căderea celor întâi-zidiți. [n.tr.]

zidurile Ierihonului⁹⁴. Pe această treaptă precumpănește «legea strictului necesar»⁹⁵, iar tirania poftei și a patimilor ce însoțesc pofta este cu totul surpată. Cu alte cuvinte, atunci simțurile dobândesc bună-rânduială și se supun minții și nu mai săvârșesc nimic fără încuviințarea ei. Într-un fel, omul se îndepărtează atunci de păcătoșenia purtării și a viețuirii împotriva firii, încât este socotit, potrivit purtătorilor de Dumnezeu Părinți, ca unul ce a biruit firea. Așadar, lucrarea privegherii este socotită cu totul de trebuință și pe această treaptă, fiindcă prin suspinele negrăite și prin rugăciunile fierbinți înălțate cu adâncă smerenie în timpul ei, mintea iubitoare de Dumnezeu primește neconținut, prin harul preasfântului și de viață făcătorului Duh, mângâiere și ajutor care o luminează.

Nici aceia care, cu harul și cu mila preabunului nostru Stăpân Hristos și a preabinecuvântatei Sale Maici, au străbătut această sfântă cale de mijloc și punte de trecere și au pășit pe a treia treaptă – spre calea «desăvârșirii nedesăvârșite»⁹⁶ a odihnei și a dragostei, pe care, din păcate, întotdeauna doar puțini ajung – nu se despart deloc de binecuvântata priveghere. Unii ca aceștia o săvârșesc fără osteneală sau, mai bine-zis, le devine nedespărțită, datorită duhului de rugăciune neîncetată ce precumpănește într-înșii⁹⁷.

Gheronda Iosif lega întotdeauna privegherea de rugăciune și, continuând învățătura despre ea, spunea:

„Sufletul purtător de Hristos are între însușirile sale de căpătâi nu numai mișcărilor⁹⁸ nepătimașe, ci și rugăciunea neîncetată.

⁹⁴ Cf. Iosua 6. În drum spre Țara Făgăduinței, poporul israilit condus de Iosua a ajuns sub zidurile Ierihonului. Cucerirea cetății părea cu neputință, dar Dumnezeu a venit în ajutorul israeliților și uriașele ziduri de piatră au căzut. În sens anagogic, „zidurile” sunt patimile, omul cel vechi, iar când lucrăm nevoința curățirii lăuntrice, ele se prăbușesc prin harul și prin mila lui Dumnezeu. [n.tr.]

⁹⁵ Este vorba de limitarea monahului doar la cele strict necesare vieții, fără prisos de hrană, odihnă, îmbrăcăminte etc. A se vedea și Addenda. [n.tr.]

⁹⁶ Cf. Sfântul Ioan Sinaitul, *op. cit.*, 29, 3, p. 419. [n.tr.]

⁹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 139-141.

⁹⁸ „Mișcări” înseamnă aici toate gândurile, dorințele, cuvintele și faptele omului, care nu mai sunt dictate de patimi, ci „se mișcă” în sfera nepătimirii. [n.tr.]

El nu încetează niciodată a se ruga, iar un astfel de om duhovnicesc îi ajută în chip tainic pe ceilalți, voit sau prin puterea rugăciunii sale⁹⁹ – Dumnezeu știe. Uneori, un astfel de om este așezat de pronia lui Dumnezeu ca povățuitor sau proistamen într-o obște monahală, unde îi ajută mult și în multe chipuri pe ceilalți. Alteori, viețuiește simplu și ascuns, petrecând aproape necunoscut, fiindcă așa dorește el, iar Dumnezeu îi împlinește dorința. Atunci el își întoarce atenția asupra întregii obști a credincioșilor și a Bisericii și se roagă zi și noapte pentru ei, ridică durerea tuturor oamenilor și se întristează cu cei ce se întristează, împreună-pățimind cu poporul lui Dumnezeu¹⁰⁰, așa cum cere legea dragostei. Fericite sunt societatea și generația ce au în mijlocul lor astfel de Ațlași¹⁰¹, care stau nu pe pământ, ci mai degrabă între cer și pământ”¹⁰².

Însemnătatea rânduiei în viața duhovnicească

Părintele Sofronie a descoperit în scurt timp și un alt aspect de mare însemnătate pentru viața duhovnicească, deși în aparență mărunț: programul și buna-rânduială. Grijă de a păzi rânduiala aduce înmulțirea harului, dar și păstrarea lui în suflet. Mare ajutor a aflat din respectarea cu strictețe a rânduiei, pe care o urma întocmai, oriunde s-ar fi aflat. Păzirea cu acrivie a rânduiei făcea ca rugăciunea să nu se îpuțineze. Iar prin rugăciunea neîncetată, o energie dumnezeiască mai presus de fire și dătătoare de viață îi

⁹⁹ Uneori, omul duhovnicesc se roagă în mod voit pentru cineva, iar acea persoană anume primește ajutor de la Dumnezeu. Alteori, el se roagă fără a avea intenția să ajute pe cineva anume, iar Dumnezeu, în marea Lui iubire de oameni, folosește puterea rugăciunii dreptului spre a-i ajuta pe cei în nevoie. De pildă, Sfântul Paisie Aghioritul se ruga noaptea la modul general pentru anumite categorii de oameni (tinerii care se drogau, care voiau să se sinucidă etc.), iar Dumnezeu îi „folosea” rugăciunea pentru a-i izbăvi concret pe cei care în acel ceas săvârșeau aceste păcate. [n.tr.]

¹⁰⁰ Cf. Evrei 11, 25.

¹⁰¹ Atlas este în mitologia greacă titanul care ține pe umeri bolta cerească. [n.tr.]

¹⁰² Gheronda Iosif Vatopedinul, *‘Ο Γέροντας Ίωσήφ ὁ Ἡουχασιτής...*, p.141.

aducea căldură și răvnă, lacrimi de pocăință, luminare minții și vederi duhovnicești care îi făceau ușor de purtat jugul Domnului. Acest lucru rămâne necunoscut celor mulți. Aceasta, precum ne spunea, este taina cea vie a purtătoarei de viață Cruci, care i-a înșuflat pe mucenici, pe cuvioși și pe toți dreptii.

Spre a oferi „silitorilor”¹⁰³ acest dar, Împărăția cerurilor, Dumnezeu S-a făcut om și a pășit pe calea anevoioasă a morții pe nedrept, pentru ca moartea să nu mai aibă putere asupra Sa și asupra celor ce cred în El și urmează drumul dătătoarei de viață Cruci, pe care El Însuși a pășit cel dintâi.

„Când se întâmpla să încalcăm tipicul obișnuit în privința hranei, a tăcerii și a trezviei îndeobște, atunci toate se clătinau, iar apoi țineam cu osteneală rânduiala. Pățaniile pe care le-am avut în mai multe rânduri ni s-au făcut o lecție bună.

Îmi amintesc că într-o vară am mers cu Părintele Atanasie la Mănăstirea Esfigmenu să ajutăm la lucru de obște¹⁰⁴. Ca răsplată pentru truda noastră, părinții de acolo ne-au dăruit un pește care cântărea 11 ocale¹⁰⁵. Am pornit pe jos de la mănăstire în zori, ca să ajungem cât mai devreme la peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică, unde locuiam atunci. Când, în cele din urmă, după multă osteneală, am ajuns la amiază târziu la Chilia noastră, i-am pus metanie lui Gheronda și i-am spus că trebuia să curățăm peștele și să îi punem sare îndeajuns, ca să nu se strice. Singura metodă care se folosea atunci pentru a conserva peștele era sărarea. Însă Gheronda ne-a răspuns că la ora aceea, potrivit rânduiei, aveam odihnă și apoi priveghere, așa încât de pește urma să ne ocupăm a doua zi. Noi, desigur, ne-am dat seama că peștele nu avea să mai țină

¹⁰³ Cf. Matei 11, 12. [n.tr.]

¹⁰⁴ Παγκοινιά poate desemna în mănăstire atât o activitate la care este chemată să participe întreaga obște (curățat pește, stivuit lemne etc.), cât și o activitate de mai mare amploare, de obicei condiționată de timp (culesul măslinelor, culesul viei etc.), la care participă, pe lângă obștea mănăstirii, și persoane din afară, monahi sau mireni. [n.tr.]

¹⁰⁵ Ocaua este o veche unitate de măsură pentru greutate, egală cu aproximativ un kilogram și un sfert. [n.tr.]

până ziua următoare, fiindcă afară era foarte cald, iar el arăta jalnic încă de pe drum și nici nu știam de cât timp îl aveau bunii părinți care ni-l dăduseră. Am ascultat însă de porunca lui Gheronda și abia a doua zi ne-am dus să curățăm și să sărăm peștele, care între timp se stricase, încât până la urmă l-am aruncat. De dragul rânduiei, Gheronda nu ținuse seama nici de osteneala noastră, nici de faptul că am fi avut la masă hrană îndestulătoare”¹⁰⁶.

Este limpede că prin întâmplarea mai sus amintită, Sfântul Iosif a vrut să îi facă pe ucenicii lui să își amintească toată viața cât de însemnată este pentru monah – și îndeosebi pentru monahul isihast – păzirea rânduiei. Mai târziu, când Gheronda a povestit la Mănăstirea Vatoped această întâmplare, cineva l-a întrebat:

– Gheronda, și nu ați simțit nicio împotrivire înlăuntrul vostru când v-ați dat seama că, urmând porunca Sfântului Iosif, vă veți osteni până la urmă în zadar și veți arunca și peștele?

Iar Gheronda a răspuns scurt:

– Unde este smerenie, nu încape împotrivire!

Odată, Părintele Sofronie l-a întrebat pe Sfântul Iosif:

– De vreme ce din fire nu sunteți aspru, ci împreună-pătimitor cu aproapele, cum de vă arătați atât de neînduplecat când este vorba de rânduiala noastră, fapt care îi smintește pe ceilalți?

Gheronda a zâmbit și a răspuns:

– Încercările și experiența m-au silit să fac așa, căci altfel nu aș fi putut continua lucrarea la care Dumnezeu m-a povățuit. Apostolul Pavel zice: „Că de fac aceasta de voie, plată am; iar dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredințată”¹⁰⁷.

„Când pururea pomenitul ne spunea acestea, vorbele sale vădeau cu câtă osteneală izbutise să se lepede de sine ca să țină această rânduială, dar și credința neclintită că propășirea lui în petrecerea isihastă nu era o simplă întâmplare, ci rânduială dumnezeiască”¹⁰⁸.

¹⁰⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *‘Ο Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 186-187.

¹⁰⁷ I Corinteni 9, 17.

¹⁰⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *‘Ο Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 187-188.

Cu privire la isihie, Gheronda spunea că Sfântul Iosif Isihastul înțelegea lucrurile astfel:

„Pretenția oamenilor ca monahii să îi primească fără nicio opreliște ține de calea obișnuită a Sfinților Părinți, care cu harul lui Dumnezeu prisosește și în acest loc sfințit. Oriunde mergi, primești ușor găzduire. Însă datoria noastră de a sluji lumea prin liniștire, urmând tradiția Sfinților Părinți în latura ei cea mai isihastă, este un lucru pe care nu toți îl cunosc și îl pot împlini. Sfântul Grigorie Palama, când petrecea aici, în Sfântul Munte, se îndeletnicea cu viața isihastă. Fugea, se ascundea, își săpa gropi în pământ, căutând cu orice chip însingurarea. Pe cine primea și cu cine se întâlnea el atunci? Iată o dovadă de netăgăduit că rânduiala este lucrul cel mai însemnat în viață pentru a spori duhovnicește! Acesta este și rostul pentru care omul a primit legi și porunci din cele mai vechi timpuri, fie de la Dumnezeu, fie de la oameni. După căderea celor întâi-zidiți, unitatea ființei sale a fost zdruncinată și este trebuință de lege pentru a cumpăni puterile sale sufletești și trupești fărămițate»¹⁰⁹.

Odată, luând prilej dintr-o anumită întâmplare, Părintele Sofronie i-a spus Sfântului Iosif despre vizitatori:

– Poftim, nu le deschidem și se smintesc!

„Iar Gheronda mi-a răspuns:

– Dacă nu facem așa, copilul meu, nu vom putea afla nicio-dată liniștire. Oamenii vor găsi pricini la nesfârșit. S-a dus generația aceea care prețuia măreția duhovnicească, iar dacă nu ne vom îngriji singuri să fim puțin mai stricți, este cu neputință să găsim pace, liniște și toate câte se nasc din ele. Sunt de ajuns ceasurile pe care le-am rânduit pentru primirea închinătorilor. Cine are trebuință să vină, să vină atunci!

– Dar cum rămâne cu cei care fac din asta o pricină ca să ne învinuiască?

– Nu te teme, cei care o fac sunt obișnuiți oricum să învinuiască; și oricât le-ai face pe plac, se va găsi totuși o pricină pen-

¹⁰⁹ *Ibidem*, pp. 188-189.

tru care nu îi vei putea odihni o dată, și atunci tot te vor învinui. De unde acest drept, ca om pe om să învinuiască? Deci osândirea nu vine din vreo pricină din afară, ci din înclinarea lăuntrică rea. Putem noi oare să îi facem pe toți oamenii să ne înțeleagă? Nu! Putem însă să Îl mulțumim pe Dumnezeu, iar El le va da cândva să cunoască adevăratul nostru rost»¹¹⁰.

Apoi, Sfântul Iosif a continuat:

„Precum văd din puțina mea cercare, isihia, pe lângă multele lucruri pe care le scriu Sfinții Părinți despre ea, este rădăcina nepăcătuirii și calea către cunoașterea de sine. Uitați-vă la voi înșivă și veți vedea singuri deosebirea! Înainte să veniți aici, ați stat cu oamenii și ați încercat, ca să zic așa, toate modalitățile obișnuite pe care le folosesc cei ce viețuiesc împreună în lume ca să fie bineplăcuți lui Dumnezeu. Rода o cunoașteți, dovadă că ați venit aici să încercați și așa”¹¹¹.

În Mănăstirea Stavrovúni, Părintele Sofronie deprinsese iubirea de osteneală, ascultarea și truda. La acestea, Sfântul Iosif a adăugat cea mai înaltă cunoaștere duhovnicească a tainelor dumnezeiești, care se naște din isihie și ascultare, din lacrimile pocăinței, din rugăciunea neîncetată, din paza minții și din urmarea până la moarte a rânduiei aspre de nevoiță. „De aceea și ziceau despre el că era rătăcit, ciudat și toate câte le mai spun cei care nu văd cu ochi curați”¹¹².

O pricină încă și mai întemeiată pentru care Sfântul Iosif nu îngăduia încălcarea rânduiei pe care el însuși o pusese și o ținea era aceea de a se putea ruga toți neîncetat.

„Ne însuflase această lucrare ca pe o datorie și se înrădăcinase în noi ca o a doua conștiință faptul că fiecare gând și fiecare faptă a noastră trebuie să urmărească pomenirea lui Dumnezeu”, spunea mai târziu Gheronda. El observa că oamenii duhovnicești nu au voia sau părerea lor proprie, ci supun toate faptele lor voii lui

¹¹⁰ Idem, *Θελας Χάριτος έμπειριες...*, pp. 24-25.

¹¹¹ Idem, *Θελας Χάριτος έμπειριες...*, pp.25-26.

¹¹² Însemnările unui monah din obște (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

Dumnezeu: „De multe ori îi explicam ceva legat de îndeletnicirile noastre zilnice și îl întrebam cum să facem. Sau îi ziceam că lucrul cutare trebuia făcut doar într-un anumit fel. Iar el niciodată nu își spunea părerea fără să se roage. Răspundea numai după ce se ruga și primea înștiințare de la Dumnezeu”¹¹³.

Gheronda Iosif a ucenicit lângă Sfântul Iosif Isihastul vreme de 12 ani. În răstimpul acestei ucenicii, a primit cu fapta lecții de tăcere și de păzire a simțurilor. La Coliba unde se nevoiau, nu erau îngăduite discuțiile, afară de cele legate de lucrurile absolut necesare viețuirii lor. Această nevoiță se înăsprea mai mult ca oricând în posturi, și îndeosebi în Postul Mare, când păstrau tăcere desăvârșită – în afară de sâmbătă și duminică –, înțelegându-se numai prin semne în privința lucrurilor necesare.

Totodată, Sfântul Iosif era deosebit de aspru, însă nu cu ucenicii săi, ci cu patimile lor. Ca un „bun păstor”¹¹⁴, se străduia din răspuțeri să le tămăduiască patimile, până acolo încât ajungea să folosească mijloace pe care astăzi mulți le-ar socoti extreme. Așa cum el însuși spunea undeva, patimile sunt „Munții Urali”¹¹⁵, iar voia omului este „zid de aramă”¹¹⁶ care îl desparte pe om de Dumnezeu. Munții și zidurile acestea nu se surpă cu lingușeli și cu prefăcătorii, care sunt născociri ale veacului al optulea¹¹⁷, ci, pe lângă o nevoiță aspră, dusă uneori până la moarte, este nevoie și de muștrări și canoane. Când Sfântul Iosif înțelegea, cu discernământul pe care îl avea, că ucenicii săi doreau să îi formeze și că aveau tăria duhovnicească să rabde, le dădea chiar și palme.

¹¹³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii, Noul Schit*, 1985.

¹¹⁴ Ioan 10, 11.

¹¹⁵ Gheron Iosif, *Ἐκφρασις μοναχικῆς ἐμπειρίας*, Ἐπιστολὴ 35, ed. a-6-a, Mănăstirea Filotheu, Sfântul Munte, 2003, p. 205 [Ediția în lb. română: Cuviosul Iosif Isihastul, *Mărturie din viața monahală*, Ed. Bizantină, București, 2021 (n.tr.)].

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 239.

¹¹⁷ În învățăturile multor Părinți ai Bisericii (Sf. Nil Athonitul, Sf. Cosma Etolianul, Sf. Nifon al Constanțianeii etc.), „veacul al optulea” este înțeles ca ultimul veac al acestei lumi, caracterizat prin înmulțirea fărădelegii, răcirea dragostei și apropierea celei de a Doua Veniri. [n.tr.]

Formare și povățuire duhovnicească

La sfârșitul Sfintei Liturghii, potrivit rânduielii, preotul binecuvântează coliva care se face fie pentru prăznuirea Sfinților, fie pentru pomenirea celor adormiți. Gheronda Arsenie avea în grijă să așeze farfurioara cu colivă pe un braț al stranei, pe un suport de lemn făcut anume pentru aceasta de Părintele Iosif, pentru ca la timpul potrivit, preotul să vină să citească rugăciunea de binecuvântare. Gheronda Arsenie puneă întotdeauna farfurioara pe margine, iar când se așeza în strană, de obicei coliva cădea. Odată, la o Sfântă Liturghie, când a pus din nou farfuria pe margine, Părintele Iosif l-a văzut și, înțelegând că iarăși avea să cadă, i-a spus repezit:

– Binecuvântatule, așază coliva mai bine, pune-o mai pe mijloc!

Atunci, Sfântul Iosif a socotit că purtarea tânărului monah față de Gheronda Arsenie, care era mult mai vechi în viața monahală, a fost oarecum obraznică și jignitoare.

Mânia sa duhovnicească și felul cum s-a purtat au fost nepătimăse, și tot fără patimă a fost și asprimea cu care l-a scos din biserică pe tânărul monah, dându-i și câteva palme și zicându-i:

– Patruzeci de zile nu vei mai intra în biserică, nu vei mai lua anafură și nimeni nu va mai vorbi cu tine. Vei fi ca o oaie râioasă!

Acesta a fost canonul pe care i l-a dat, spre sporirea lui duhovnicească. Vreme de 40 de zile nu i-a vorbit nimeni, nici nu a luat anafură, nici nu a intrat în biserică. Asculta Sfânta Liturghie de afară. Într-o zi, Sfântul Efrem Katunakiotul i-a spus, glumind vesel:

– Măi Iosife, au fost zdravene palmele pe care le-ai încasat de la Gheronda?

Părintele Iosif, desigur, a arătat în această încercare osândire de sine, credință, blândețe, smerenie, răbdare și dragoste către Părintele și povățuitorul său duhovnicesc. Iar Sfântul Efrem, înțelegând din cercare lupta lui lăuntrică, ca unul ce trecuse și el prin astfel de pățanii, râdea mulțumit că fratele său de nevoie a întâmpinase fără murmur și corect duhovnicește cele petrecute. La acea Sfântă Liturghie fusese preot slujitor chiar Sfântul Efrem.

Astfel de întâmplări aducătoare de smerenie erau primite de tânărul Părinte Iosif, ucenicul și învățacelul cel adevărat, nu numai fără murmur, ci chiar cu recunoștință, de vreme ce îi umpleau inima de veselie duhovnicească, după cum spune și psalmul: „După mulțimea durerilor mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu”¹¹⁸. La credința nespuse de adâncă a Sfântului Iosif răspundea pe potrivă credința ucenicului său, iar harul Duhului Sfânt încununa cu binecuvântata Lui venire dorul sufletelor lor de a se nevoi în duhul tradiției Sfinților Părinți.

Când au venit în obște frații lui de nevoie Efrem și Haralambie, Părintele Iosif a avut de înfruntat din nou mari greutăți. Au fost nevoiți să zidească în grabă pentru ei, în condițiile vitrege de acolo și cu unelte foarte proaste, niște adăposturi rudimentare. Toate materialele au trebuit cărate în spate de jos, de la mare, coborând și urcând 1200 de trepte. Mai târziu, Gheronda scria:

„Nu îndrăznesc să descriu cât de greu a fost! (...) Numai Dumnezeu știe în ce condiții și cu câte și ce fel de mijloace am construit acele locuințe rudimentare. Astfel de fapte le poate face numai râvna de început a tinereții, când harul acoperă ochii și îmbată inimile de dragostea lui Dumnezeu, încât devii «surd și mut»¹¹⁹, precum zice psalmistul”¹²⁰.

Pe lângă faptul că se nevoia în post și priveghere, Părintele Iosif cobora la țarm și urca înapoi uneori chiar de mai mult de trei ori pe zi, încărcat cu greutate mari, de peste 50 de kilograme, cărând fie cele necesare traiului unei obști de șase viețuitori, fie materiale de construcții pentru zidirea sau repararea micilor colibe rudimentare în care se nevoiau. Și toate aceste ostenele le punea pe seama râvnii dumnezeiești, așa cum spunea mai târziu:

„Cu toții, ca să zic așa, cunoaștem din cercare acest lucru. Și l-am trăit și noi personal, fiindcă îmi amintesc de cele prin care

¹¹⁸ Psalmi 93, 19.

¹¹⁹ Psalmi 37, 13.

¹²⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, p.129.

am trecut când eram tineri. Cum a fost cu putință să urcăm cele 1200 de trepte de la mare, de trei-patru ori pe zi, cu o greutate de 45-50 de ocale în spate, și să nu simțim oboseala? Este firesc așa ceva? Nu este! Însă așa dor de nevoie de nevoită aveam, fiindcă socoteam că suntem ucenici și trebuie să facem ascultare. Și o făceam cu toată inima. Ne pătrundea râvna dumnezeiască însoțită de mângâierile harului și alunga osteneala și nu o mai simțeam”¹²¹.

De multe ori, desprins de cele pământeste, Gheronda spunea: „Dumnezeu meu, lasă-mă așa cum sunt acum și nu îmi mai trebuie nici Rai, nici nimic!” De ce? Fiindcă avea simțirea dumnezeiescului har în inima sa. Și ce era această simțire a harului? Simțirea lui Dumnezeu! Desigur, harul nu lucrează niciodată în nevoitor cu aceeași putere. El, ca o maică, lasă uneori să i se simtă prezența mai puțin, și atunci sufletul se tânguiește. Atunci, precum adesea ne zicea Gheronda, ne luăm „diploma”, așa cum fac oamenii de știință. Simțirea lui Dumnezeu, trăirea dumnezeiescului har este „diploma” monahului. Gheronda trăia dumnezeiescul har. El însuși spunea: „De câte ori nu am zis: «Dumnezeu meu, lasă-mă așa cum sunt acum!»? Să roștiți numele lui Hristos și cutremur să se facă înlăuntrul vostru! Nu ați auzit cum fac cei îndrăgostiți?”¹²².

Gheronda ne-a povestit ce pășise odată, în vremea războiului cu partizanii, când plecase cu ascultare la Dafne ca să ia un pachet:

„Veniseră partizani în Sfântul Munte, la Careia, la Xiropotamu și la Dafne. Și ne-am ascuns în munți, și ședeam sub niște foi de tablă, lângă niște cocini vechi de porci de acolo, din Dafne”¹²³. A plouat toată noaptea. Era iarnă. Știți ce înseamnă să îți fie frică și să nu poți să te miști de teamă să nu te împuște partizanii de jos? Ei, eu am trăit astfel de zile, când se pierduse pacea și nu se mai găsea între oameni!”¹²⁴. Ca unul ce trecuse prin astfel de încercări,

¹²¹ Idem, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1984.

¹²² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1984.

¹²³ La Dafne, principalul port din Sfântul Munte, un fel de mic centru comercial, se creșteau în vechime porci pentru vânzare. [n.tr.]

¹²⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1985.

Gheronda vorbea adesea despre o posibilă prigoană, având ca pricină fie războaiele, fie credința noastră ortodoxă. El îndemna ca acum, în vreme de pace, să ne silim să ne facem locașuri ale harului, ca să avem „provizii” pentru vremurile acelea:

„Fiți cu luare-aminte! Zilele sunt grele. Trebuie să sporim duhovnicește! Cine știe dacă vom mai avea parte și de alte zile pașnice? Eu am trăit și zile de tulburare. De asta și vorbesc, pentru că știu ce a fost. În timpul războiului cu partizanii, în Grecia, cu adevărat nu știam ce va aduce dimineața, dacă aveam să mai trăim a doua zi, iar dimineața nu știam dacă urma să mai ajungem până seara”¹²⁵.

Tunderea monahală

Acolo, în peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică, tânărul Părinte Sofronie i-a dovedit Părintelui său duhovnicesc că îi era ucenic adevărat, plin de jertfelnicie, împodobit cu ascultare, smerenie și dragoste, cu duhul liniștirii și al curăției, dăruit cu totul rugăciunii, viețuind cu pocăință și cu zdrobirea inimii, scăldat în dumnezeiescul har. Trăia cu însuflețire taina viețuirii călugărești și era pregătit să primească tunderea în monahism, care însemna îmbrăcarea mării și îngereștii schime¹²⁶. A fost de ajuns un an de

¹²⁵ *Ibidem.*

¹²⁶ Schima mare sau analavul este un veșmânt brodat cu însemnele Patimilor Mântuitorului, care se dă celui ce este tuns în monahism. Această rânduală a fost urmată în monahismul ortodox până în veacul al X-lea și se păstrează până astăzi în Sfântul Munte, Grecia, Cipru etc. Ulterior, în unele țări ortodoxe (Rusia, România etc.) s-a făcut o „împărțire” a schimei în „mică” (pe care o primesc la călugărie toți monahii) și „mare” (care se dă de obicei numai monahilor înaintați în vârstă, cu o viață îmbunătățită și retrași în sihăstrie). În acest caz, schima mare nu mai este înțeleasă, precum în vechime, ca o armă care se dă nevoitorului în războiul nevăzut, ci ca o răsplată și o încununare a nevoițelor. Mulți Sfinți ai Bisericii socotesc însă că „Părinții nu cunosc și nici nu au predat” o astfel de împărțire (Sf. Grigorie Palama) și că „una este schima, cum și Botezul unul este” (Sf. Teodor Studitul). [n.tr.]

viețuire ascetică la Schitul Sfânta Ana Mică pentru ca Sfântul Iosif Isihastul să hotărască ceasul binecuvântat al săvârșirii acestei taine. De altfel, Părintele Sofronie avea deja 10 ani de nevoiță bineplăcută lui Dumnezeu la Mănăstirea Stavrovúni. Tunderea lui în schima mare a avut loc în Sâmbăta lui Lazăr a anului 1948.

Sfântul Iosif a hotărât să îi dea noului schimonah numele său, dar ceilalți din obște s-au împotrivit oarecum întemeiat, zicând:

– Nu este frumos să îi pui numele tău!

Iar isihastul cel pururea smerit, pentru a păstra pacea și dragostea, le-a răspuns:

– Să fie binecuvântat! Atunci să tragem la sorți!

Celelalte nume alese erau Lazăr și Gheorghe. Și sorții au căzut pe numele Iosif. Astfel, Părintele Sofronie a primit numele Părintelui său duhovnicesc, ca o cinste și o binecuvântare aparte, de vreme ce își dorea să se asemene acestuia întru toate.

După mărturia Sfântului Iosif însuși, noul schimonah era „plin de har” și „lucrător al ascultării”. Preotul care a săvârșit tunderea a fost Sfântul Efrem Katunakiotul. După adormirea Sfântului Iosif Isihastul, Sfântul Efrem a devenit și duhovnicul lui. Și cum avuseseră parte de aceeași povățuire și oblăduire duhovnicească, o negrăită dragoste în duh i-a legat pe cei doi nevoitori.

După tunderea Părintelui Iosif, Sfântul Iosif Isihastul îi scria nepoatei sale, monahia Vriena:

„Sfântul Munte, 10 iunie 1948

Copilul meu iubit, sufletul meu, buna și preabuna mea Vriena, dimpreună cu toată sfânta și sfințita obște, mă rog să fiți bine întru toate. Copilașul meu, am primit acum câteva zile scrisoarea ta din 23 mai și am citit-o, dar fiindcă acum noaptea este scurtă, ți-am răspuns cu întârziere. (...)

Noul monah și frate al vostru în Hristos a fost tuns în Sâmbăta lui Lazăr, îndată ce au sosit schimele, deoarece avem multă corespondență de dus, iar Părintele Atanasie vrea ca de acum încolo să se liniștească¹²⁷. L-am numit și pe el Iosif, după cum am primit

¹²⁷ După tunderea în schima mare, Părintele Sofronie urma să preia ascultarea

îndemn¹²⁸. Este plin de har și lucrător al ascultării și se roagă pentru voi, așa cum îmi ceri¹²⁹.

Părintele Iosif se silea cu multă acrivie să se asemene, după putere, Părintelui său duhovnicesc. A ales să rămână simplu monah ca și el, cu toate că de multe ori ar fi fost nevoie să primească preoția, atât în anii de început, ca să slujească nevoilor obștii, cât și după aceea. Căci Patriarhul Ecumenic Dimitrie l-a îndemnat mai târziu prin scrisoare să devină preot ca să ia stăreția Mănăstirii Cutlumuș, iar Arhiepiscopul de azi al Ciprului, Hrisostom al II-lea, când era mitropolit de Pafos l-a chemat în Cipru ca să ajute duhovnicește insula și a stăruit să primească preoția, zicându-i:

– Gheronda, trebuie să te faci preot! Nu poți să îi ajuți duhovnicește pe oameni și să le aduci folos dacă ești simplu monah!

Iar Gheronda i-a răspuns:

– Ascultați, Preasfințiți! Dacă mă mai siliți încă puțin să primesc hirotonia, îmi iau lucrurile și plec. Vă rog, nu vreau să mă fac preot! Nu m-am preoțit eu în vremea când trăia Părintele meu duhovnicesc, și mă voi preoți acum?!

Cândva îl îndemnase și Sfântul Iosif Isihastul să devină preot, iar atunci Părintele Iosif îi spusese rugător:

– Gheronda, eu vreau să vă urmez, vreau să trăiesc cum trăiți sfinția voastră. Precum mi-ați dat a vă purta numele, tot așa voi urma și petrecerii voastre. Nu vreau să iau asupra mea lucrarea preoției!

A avut mereu credința că viața lui va fi asemenea cu cea a Sfântului Iosif. De dragul nevoinței și din smerită cugetare a fugit de preoție. Dacă ar fi primit-o, atunci mai târziu, după cum a rânduit lucrurile pronia lui Dumnezeu, ar fi putut deveni stareț a două mănăstiri din Sfântul Munte.

Părintelui Atanasie de a transporta corespondența obștii. [n.tr.]

¹²⁸ Se pare că monahiile îl rugaseră pe Sfântul Iosif să îi dea Părintelui Sofronie la tundere numele său. [n.tr.]

¹²⁹ Gheron Iosif Isihastul, *Επιστολές και Ποιήματα*, ed. a 2-a, Sfânta Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2019, Scrisoarea 46, pp. 204-205 [Ediția în lb. română: Cuviosul Iosif Isihastul, *Simfîrea iubirii dumnezeiești. Scrisori și poezii*, Ed. Bizantină, 2020 (n.tr.)].

Părintele Haralambie (1910-2001)

Pe 7 iulie 1950 s-a alăturat obștii și Părintele Haralambie, care avea să devină stareț al Sfintei Mănăstiri Dionisiu. El era nepotul și finul de botez al Părintelui Arsenie, împreună-nevoitorul Sfântului Iosif Isihastul. Despre Gheronda Haralambie de mai târziu, Părintele Efrem din Arizona, fratele său duhovnicesc, scria:

„Era simplu din fire. Ascultarea lui curată și fără vicleșug l-a umplut de har. Marele nostru Părinte Iosif îl iubea foarte mult pentru simplitatea și nerăutatea sufletului său lipsit de prefăcătorie și i-a dăruit rugăciunea minții și râvnă duhovnicească în toate. Pentru aceasta și eu, cel din urmă în viața duhovnicească și cel mai mic cu vârsta între frații din obștea noastră, luam aminte la el și mă minunam de uimitorul său urcuș în nevoințele duhovnicești. Îl iubeam mult pentru această sporire a lui. Sufletul său strălucea de harul cu care era împodobit”¹³⁰.

În 1950, când Părintele Haralambie a intrat în obștea Sfântului Iosif Isihastul, Părintele Iosif avea deja 14 ani de experiență în viața monahală. Monahul Haralambie cel nou venit și-a dat seama îndată de marea luare-aminte, de discernământul și de cercarea lui în lupta duhovnicească, după cum el însuși povestea:

„În perioada când se culegeau alunele, Gheronda obișnuia să îi trimită pe frații mei duhovnicești Atanasie și Iosif la Mănăstirea Caracálu, ca să ajute la cules și să primească în schimb câteva provizii pentru obștea noastră. Într-o zi, Gheronda mi-a zis pe neașteptate:

– Copilul meu, să mergi să îi ajuți pe frații tăi la cules alune!

A doua zi eram deja la Mănăstirea Caracálu. Era prima dată când lucram la strâns alune, dar mi s-a părut o muncă foarte

¹³⁰ Părintele Efrem, fostul Stareț al Mănăstirii Filotheu, „Prolog” în Monahul Iosif Dionisiatul, *Παπα-Χαράλαμπος Διονυσιάτης. Ὁ ἀπλοϊκὸς Ἠγούμενος καὶ διδάσκαλος τῆς νοεῖας προσευχῆς*, ed. a 4-a, Tesalonic, 2010, p.7 [Ediția în lb. română: Monahul Iosif Dionisiatul, *Starețul Haralambie – Dascălul rugăciunii minții*, Ed. Evanghелиsmos, București, 2005 (n.tr.)].

plăcută. Lucrezi mecanic și astfel mintea poate să se adune fără împrăștiere în rugăciunea neîncetată. Însă, așa cum se întâmplă de obicei când muncesc mai mulți la un loc, încep discuții, glume, anecdote și altele, ca să treacă ziua mai plăcut. Pentru cei care nu se ocupă cu rugăciunea și mai ales pentru mireni, ziua trece foarte ușor cu glume și cu vorbărie. Însă când te îndeletnicești cu rugăciunea neîncetată, nu doar că te mâhnești, ci îi și judeci în sinea ta pe ceilalți, chiar fără să vrei, sau te fură mândria că tu faci ceva mai înalt, iar ceilalți nu. Și eu, ca începător, mă primejduiam să pățimesc una ca aceasta, dar fratele meu Iosif a înțeles și, vrând să mă păzească, mi-a zis:

– Vino să îți arăt un nevoitor adevărat!

Ne-am apropiat de un monah care lucra rostind neîncetat rugăciunea, fără să stea de vorbă cu nimeni. Atunci i-am zis Părintelui Iosif:

– Cu adevărat acesta trebuie că are așezare (adică sporire duhovnicească). Cine este?

– Este Părintele Eftimie Cipriotul și este ucenic al unui părinte aspru din Kerasia¹³¹.

– Putem să mergem puțin lângă el să ne spună vreun cuvânt de folos?

– Nu obișnuiește să vorbească, dar dacă vrei, încearcă!

Atunci m-am apropiat de el și l-am salutat. Monahul mi-a răspuns dând din cap și și-a văzut mai departe de lucru.

– Gheronda, i-am zis, eu sunt începător și de aceea te rog să îmi spui un cuvânt de folos!

Dar el tăcea. L-am rugat iar, o dată, de două ori, de trei ori, până când s-a înduplecat și mi-a zis:

– Vrei să afli rugăciunea? Vrei să Îl afli pe Hristos? Iată, aici, în mijlocul acestora cu care lucrăm, o vei afla! Îi auzi cum vorbesc în deșert, cum glumesc și râd? Ia aminte, pe cât poți, să nu faci ca ei, dar nici să spui în sinea ta: «Măi, ce fel de oameni sunt și

¹³¹ Kerasia este o mică regiune situată în sudul peninsulei athonite, socotită cea mai veche așezare pustnicească din Sfântul Munte. [n.tr.]

aceștia?!» și să îi judeci. Să fii tăcut ca și când ai lucra singur și să rostești neîncetat rugăciunea. Vei vedea atunci ce rugăciune vei afla aici, pe munte, când trudești și ești frânt de oboseală!”¹³².

Dorița Părintelui Iosif ca frații săi duhovnicești să fie mai slăviți decât el arată cât de mult biruise patima invidiei prin adâncă lui smerită-cugetare.

În anul ce a urmat intrării în obște a Părintelui Haralambie, s-a pus problema ca acesta, care abia venise, să fie hirotonit preot. Știind însă că în lume el fusese de partea stiliștilor, părinții se întrebau dacă va primi să fie hirotonit de un arhiereu al Bisericii canonice. Atunci Părintele Iosif s-a străduit să îl lămurească pe Părintele Haralambie cu privire la schimbarea calendarului și astfel să afle și părerile lui despre această problemă. Înțelegând repede că avea aceleași păreri ca și ei și aceeași deschidere față de Biserică și dorind să îl vadă hirotonit, l-a înștiințat cu multă bucurie pe Sfântul Iosif că Părintele Haralambie vedea lucrurile corect. Astfel, după ce au primit încuviințare de la Marea Lavră, în 1952, la Schitul Sfânta Ana, Părintele Haralambie a fost hirotonit preot, iar Părintele Efrem, diacon.

Gheronda Iosif ne vorbea de multe ori despre dragostea care îl lega de frații săi duhovnicești în vremea când viețuiau la Schitul Sfânta Ana Mică. Fiindcă erau cei mai vigouroși, el și Părintele Haralambie, fratele său duhovnicesc, ieșeau împreună la muncile mai grele. Gheronda ne povestea o întâmplare din viața lor:

„Rucodelia noastră era să facem peceți pentru prescuri, iar pentru aceasta aveam nevoie de lemne. Mergeam în pădure cu desaga pe umăr, tăiam copaci potriviți, îi ciopleam, puneam bucățile de lemn în desagă și ne întorceam. Sculptam pecețile și apoi mergeam cu ele în spate până la Careia, ca să le vindem.

Aveam atâta dragoste între noi, încât, dacă ar fi fost cu puțință, ne-am fi dat viața unul pentru altul!

¹³² Monahul Iosif Dionisiatul, *Παπα-Χαράλαμπος Διονυσιάτης. Ὁ ἀπλοϊκός Ἡγούμενος καὶ διδάσκαλος τῆς νοεῖας προσευχῆς*, ed. a 4-a, Tesalonic, 2010, pp. 95-97.

Cu adevărat, fiecare cugeta tot timpul cum să facă el treburile mai grele ca să nu se ostenească celălalt; să ridice el sarcina cea mai grea, să apuce el înainte să facă o treabă, încât să nu mai fie nevoie să se obosească celălalt. Și lucrul acesta îl făceam amândoi de la sine, fără să fi vorbit vreodată între noi, ca o roadă a dragostei în Hristos ce iubește să se jertfească¹³³.

¹³³ Insemnările unui monah din obște (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

CAPITOLUL 4 LA NOUL SCHIT

Pricinile mutării

Din pricina condițiilor aspre de viață din peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică, cu cât trecea timpul, cu atât puterile Sfântului Iosif slăbeau. Trupul lui devenise un focar de boli, purtând neîncetat semnele istovitoare sale nevinovate. La vremea aceea, întrucât aveau preotul lor, pe Părintele Haralambie, săvârșeau Sfânta Liturghie zilnic. Sfântul Iosif ținea să ia parte la slujbă, iar acest lucru era obositor pentru el, deși distanța de la coliba sa până la bisericuță nu era mare.

Rânduiala lor cuprindea în fiecare zi priveghere până la miezul nopții, iar apoi Sfânta Liturghie. Vara, acest program devenea foarte obositor, deoarece miezul nopții după ceasul bizantin este mai târziu de ora 12 noaptea. Dar Sfânta Liturghie trebuia să înceapă întotdeauna la miezul nopții bizantin, adică la ceasul al șaselea din noapte¹.

Gheronda Iosif povestea mai târziu:

„Verile erau istovitoare acolo, în peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică. Terminam privegherile sleiți și frânți de nesomn și de căldură și, fiindcă se lumina de ziuă foarte devreme, nu mai aveam timp să ne odihnim. Eu cel puțin, îndată după slujbă mergeam să car cele de neapărată trebuință obștii. Se mai adăugau și alte lipsuri pe care le aducea situația de acolo, iar toate acestea mi-au zdruncinat sănătatea și mie, deși eram om de la țară, obișnuit oarecum cu viața aspră. Simțeam neîncetat o durere în piept, scuiam sânge, aveam hemoragii la stomac și aproape tot timpul îmi era rău. Frațele nostru mai tânăr, Efrem, era mai firav, încât se număra și el

¹ Ceasul al șaselea din noapte bizantin înseamnă, vara, aproximativ ora trei noaptea după ceasul obișnuit. [n.tr.]

printre cei «inapți». Acest lucru îl preocupa mult pe Gheronda și a fost pricina de căpătâi care l-a făcut să se gândească la mutare².

Acolo, la Schitul Sfânta Ana Mică, Părintele Iosif a viețuit alături de frații săi duhovnicești și de Sfântul Iosif vreme de șase ani (1947-1953). Deși problemele de sănătate pe care le avea – hemoragiile la stomac și hemoptiziile – îi primejduiau viața, condițiile de trai au continuat să rămână grele, iar rânduiala, foarte aspră. Cu toate acestea, tânărul monah avea multă credință și nu dădea înapoi. Chiar și sănătatea o lăsa în seama purtării de grijă părintești a lui Dumnezeu, urmând pilda Părintelui său duhovnicesc, care în toate mergea prin credință, nu prin judecata omenească. Când Părintele Iosif a început să scuie sânge, Sfântul Iosif a zis:

– Arsenie, s-a terminat! Trebuie să plecăm. Dacă și Iosif s-a îmbolnăvit, ce vom face aici?

Părintele Haralambie era preot slujitor, Părintele Efrem fusese bolnăvicios de la început, Gheronda Arsenie avea aproape 70 de ani. Se gândeau cum se vor întreține și cine va duce la bun sfârșit treburile zilnice, pe care până atunci le făcea Părintele Iosif.

Părintele Ioachim Spețieris și ucenicul lui, Părintele Teofilact

Mai jos de Schitul Sfânta Ana se află Noul Schit, ce aparține de Mănăstirea Sfântul Pavel. Acolo, la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, viețuia în nevoință și în virtute Părintele Ioachim Spețieris (1858-1943) împreună cu ucenicul lui, Părintele Teofilact (1897-1986).

Părintele Ioachim era un om duhovnicesc. S-a învrednicit să o vadă pe Maica Domnului. A fost elev al Sfântului Nectarie la Seminarul Rizarios³ și a auzit de la el multe povețe duhovnicești.

² Gheronda Iosif Vatopedinul, 'Ο Γέροντας 'Ιωσήφ ὁ 'Ησυχαστής..., pp. 146-147.

³ Părintele Ioachim Spețieris s-a înscris ca elev la Seminarul Rizarios din Atena la vârsta de 33 de ani și a urmat cursurile acestei școli teologice în perioada 1891-1897. [n.tr.]

Pe acestea i le-a împărtașit Părintelui Teofilact, cu care Părintele Iosif a viețuit apoi opt ani la Noul Schit. Părintele Ioachim se trăgea din Kefalonía. În 1877, la vârsta de 19 ani, a intrat în ascultare la Părintele Hristofor de la Noul Schit, la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți. Între anii 1885 și 1925, a împlinit felurite slujiri la Patriarhia Ierusalimului, a fost predicator în diferite Mitropolii ale Greciei și s-a legat duhovnicește de mulți părinți îmbunătățiți. În aprilie 1890, a întâlnit-o la Iordan pe Cuvioasa Fotini pustnica (1840-1928). Aceasta i-a povestit viața ei minunată, pe care el a scris-o apoi spre folosul Bisericii.

Pe Cuvioasa Fotini a cunoscut-o în chip minunat și Părintele Arsenie, împreună-nevoitorul Sfântului Iosif. În 1915, când pustia Iordanului a fost invadată de soldați, Cuvioasa s-a văzut nevoită să își părăsească sihăstria. Atunci s-a întâmplat să fie la Sfintele Locuri și Părintele Arsenie, în răstimpul cât a avut ascultare la Sfântul Mormânt (1910-1918). Părintele Arsenie povestea:

„În acel răstimp, un monah neobișnuit, spân, era văzut adesea la priveherile de noapte de la Sfântul Mormânt. Stătea la slujbă cu atâta luare-aminte și evlavie, încât a devenit ținta curiozității pelerinilor evlavioși. În vreme ce toți ceilalți îl urmăreau cu adâncă evlavie, el, dimpotrivă, adunat în sine, părea să trăiască într-o lume cerească, răpit în neîncetată slavoslovie adusă lui Dumnezeu.

Însă, lucru ciudat, când trecea pe lângă mine, mă privea drept în față. Dar cum să vă descriu acea privire? Era lină, blândă, smerită, plină de dulceață și de dragoste. Dar o dragoste nu așa cum și-o închipuie oamenii lumești, ci acea dragoste care îți desprinde mintea de pământ. Și îmi venea să spun: «Hristoase, oare ești Tu și mă încerci? Oare este vreun înger din cer? Oare este vreun Sfânt? Și de ce numai mie îmi dăruiește această privire plină de dragoste? Ce să însemne oare?».

Fiind cuprins de aceste gânduri, odată, în timp ce mă rugam, am auzit înlăuntrul meu un glas zicându-mi: «Acesta pe care îl vezi nu este bărbat, ci femeie, și se numește Fotini!». Astfel mi s-a dezlegat oarecum nedumerirea, dar s-a ivit o nouă întrebare: cine

era această Fotini? Mai târziu, când s-a răspândit cartea *Pustnica Fotini* (a Arhimandritului Ioachim Spețieris), nedumerirea mea s-a dezlegat deplin, însă era prea târziu! Eu mă aflam atunci în Sfântul Munte, iar ea, poate, în ceruri”⁴.

Atenția deosebită arătată Părintelui Arsenie de Cuvioasa Fotini se explică prin faptul că Sfânta – care, se știe, „vedea” foarte departe – cunoștea faptul că Părintele Teofilact urma să intre mai târziu în obștea Sfântului Iosif Isihastul și să facă astfel o legătură duhovnicească nemijlocită între această obște și Părintele Ioachim Spețieris.

Într-unul din pelerinajele sale la Ierusalim, Părintele Ioachim l-a văzut și pe Sfântul Arsenie Capadocianul – cel care l-a botezat pe Sfântul Paisie Aghioritul – cum strălucea preschimbat cu totul, în timp ce slujea în Biserica Învierii. A primit multe cercetări ale sfinților și ale Maicii Domnului. Pe 7 iulie 1925, s-a întors la locul său de metanie de la Noul Schit, la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, unde a dus o viață de nevoiță, s-a învrednicit să primească harul lui Dumnezeu și a adormit pe 29 septembrie 1943.

Părintele Teofilact s-a născut pe 4 iulie 1897 din părinți virtuoși și bine-credincioși. A intrat în ascultare la Părintele Ioachim în 1925, după întoarcerea acestuia la Noul Schit. În anul 1926 a fost tuns rasofoar, primind numele Teofilact, în loc de Teofan, cum îl chema din botez. L-a avut ca povățuitor în viața duhovnicească pe Părintele Ioachim, alături de care s-a nevoit până la adormirea acestuia în anul 1943. Părintele Teofilact era evlavios, tăcut, iubitor de rugăciune și isihie și cultiva dincolo de orice închipuire virtutea neagoniseli. Vedea adesea în răpire soborul celor 20 de Sfinți Doctori fără de arginți, în frunte cu Sfântul Pantelimon. În ultimii ani ai vieții sale a orbit. Într-una din dățile când i s-a arătat, Sfântul Pantelimon i-a spus: „Te-aș putea tămădui cât ai clipi

⁴ Monahul Iosif Dionisiatul, *Ὁ Γέρον Ἀρσένιος ὁ Σπηλαιώτης (1886-1983), συνασκητής Γέροντος Ἰωσήφ τοῦ Ἡουχαστοῦ*, Tesalonic, ed. a 3-a, 2004, pp. 40-41 [Ediția în lb. română: Monahul Iosif Dionisiatul, *Bătrânul Arsenie pustnicul (1886-1983)*, Ed. Evanghelistos, București, 2003 (n.tr.)].

din ochi, dar nu îți este de folos!". Gheronda Iosif scria mai târziu despre Părintele Teofilact:

„După ce povățuitorul său duhovnicesc, Părintele Ioachim, a murit, el a rămas singur. Fiindcă nu știa să facă nicio rucodelie, viețuia în mare sărăcie, nu doar din pricină că nu avea niciun venit, ci mai ales pentru că se deprinsese să trăiască simplu și fără griji. Mergea din când în când la Colibele din vecinătatea schitului și ajuta la treburi cum și cât putea, iar părinții de acolo îi dădeau în schimb puțină mâncare. (...) Când Părintele Teofilact a venit să ne vadă, noi locuiam încă la peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică. Pururea pomenitul nostru Gheronda l-a primit cu bunătate și l-a întrebat despre viața lui, despre cum petrecea la Coliba sa și dacă era mulțumit. După ce i-a răspuns în câteva cuvinte cum se afla și ce se gândea să facă și după ce a aflat cum viețuiam, Părintele Teofilact l-a rugat pe Gheronda să îi îngăduie să vină și să rămână la noi, pentru că nu îl odihnea să mai trăiască la fel ca până atunci”⁵.

Iar Sfântul Iosif, înainte de a răspunde, s-a rugat, după cum obișnuia mereu, să îi descopere Dumnezeu dacă era voia Lui ca Părintele Teofilact să rămână în obștea sa. Atunci a văzut o lumină cerească strălucind în bisericuța Sfinților Doctori fără de arginți și a înțeles că voia lui Dumnezeu nu era ca părintele să locuiască împreună cu ei la Schitul Sfânta Ana Mică, ci să rămână la Coliba lui de la Noul Schit. Așa că l-a mângâiat sufletește și i-a spus să nu plece de la Coliba sa, dar să vină din când în când să stea cu ei, iar apoi să se întoarcă iarăși la Noul Schit. Puțin mai târziu, în primăvara anului 1952, Părintele Teofilact a fost tuns schimonah în bisericuța Sfântului Ioan Botezătorul din peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică, avându-l ca naș de călugărie pe Sfântul Iosif.

„După aceea, legătura noastră a devenit mai strânsă. Când ne duceam pentru diferite treburi la Noul Schit, treceam și noi pe la Coliba lui, și astfel eram deja ca o obște”, scria Gheronda Iosif⁶. Faptul că Părintele Teofilact a rămas la Coliba lui s-a dovedit mai

⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁσίων μορφῶν ἀναμνήσεις*, pp. 147-149.

⁶ *Ibidem*, p. 149.

târziu a fi fost din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, căci peste puțină vreme, obștea Sfântului Iosif Isihastul avea să își continue viața de nevoință la Noul Schit.

La Noul Schit

„Atunci Gheronda ne-a chemat și ne-a spus că se gândise și hotărâse să ne mutăm în altă parte, într-un loc aflat mai jos și mai aproape de mare, potrivit cu nevoile noastre de viață. Însă pricina de căpătâi era, așa cum am arătat, iconomisirea noastră. Și m-am minunat de discernământul lui Gheronda, că alesese să jertfească liniștea și pacea lui pentru a iconomisi neputința noastră, în timp ce cu sine însuși era foarte aspru de fel”⁷.

La îndemnul Părintelui Teofilact, care mereu își dorise să fie cu ei, au ales Noul Schit. Atunci, Sfântul Iosif a făcut din nou rugăciune și s-a încredințat că hotărârea pe care o luase era după voia lui Dumnezeu. În septembrie 1953, într-o noapte cu lună, au luat în spate puținele lucruri pe care le aveau și au coborât la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, âfiată în mijlocul așezării de la Noul Schit.

„Am mers acolo deoarece Gheronda își dorea mult acest lucru, dar nu ne odihnea locul strâmt și îngrădit și faptul că schitul avea foarte mulți viețuitori.

Atenția noastră, și mai ales a lui Gheronda, a fost atrasă îndată de colibele pustnicești din afara schitului, care atunci se întâmpla să fie nelocuite. Astfel, după ce ne-am înțeles cu conducerea Mănăstirii Sfântul Pavel – de care aparținea administrativ schitul⁸

⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής...*, pp. 147-148.

⁸ în Sfântul Munte, schitul idioritmic este un așezământ monahal subordonat unei mănăstiri și format din mai multe Colibe. În sărbători, toți monahii de la Colibe se adună la slujbă în biserica centrală a schitului. Administrarea în problemele de interes comun revine dicheului schitului și Sinaxei stareților. Pe lângă schiturile idioritmice, există și schituri chinoviale, care au un regulament de organizare internă asemănător cu cel al mănăstirilor de obște. [n.tr.]

- am luat toate aceste colibe retrase din jurul Turnului. Erau niște colibe mici, pustnicești, care îl odihneau mai mult pe Gheronda, tocmai pentru că erau izolate și nu îngăduiau să se adune mulți oameni în acel loc. În fiecare colibă stăteam câte unul sau doi și numai la anumite ceasuri din zi și la Sfânta Liturghie ne adunam cu toții”⁹.

Acele colibe de la Noul Schit se găseau într-o stare jalnică în urma luptelor civile izbucnite în perioada de după război. Atunci, ca să își salveze turmele, mulți ciobani au venit cu ele în Sfântul Munte. Ei s-au adăpostit în chiliile și în colibele nelocuite, unde au făcut prăpăd. Ca să se încălzească, au pus pe foc tot ce era de lemn: uși, ferestre, dușumele, tavane, polițe, mese și paturi. Au distrus până și tencuielile și zidurile. Era nevoie de multă ostenală pentru a repara colibele și a le face din nou bune de locuit. Fiind priceput la treburile practice, tânărul Părinte Iosif s-a ocupat el de acest lucru. Dragostea pentru frați și râvna lui pentru ascultare îi ușurau povara osteneții pentru refacerea chiliilor. La căratul materialelor și la munca brațelor îl avea întotdeauna tovarăș pe iubitul său frate duhovnicesc, Părintele Haralambie.

„Vechea obișnuință a lui Gheronda de a nu avea nimic al nostru ne-a chinuit atunci mai mult ca oricând, pentru că nu aveam nici materiale de lucru, nici bani ca să putem cumpăra cele necesare. Eram strâmtorați și îngrădiți din toate părțile. Dar fiindcă eram deprinși dinainte cu astfel de locuri și de împrejurări, am putut îndura toate.

După ce ne-am aranjat cât de cât în chilii, a apărut nevoia de a construi grabnic o bisericuță, fiindcă Gheronda nu se putea deplasa la distanțe mari, dar nici nu putea rămâne fără Sfânta Împărtășanie. La dorința sa, a fost ales din nou ca ocrotitor nedespărțit al nostru Sfântul Ioan Botezătorul. În scurt timp, am avut iarăși bisericuța noastră, lângă chilia unde se nevoia Gheronda. Și de aici a început noua noastră viață”¹⁰.

⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p. 148.

¹⁰ *Ibidem*, p. 150.

La început, Părintele Haralambie a stat într-o colibă fără paraclis¹¹, aflată aproape de Coliba Sfântului Ioan Botezătorul unde locuiau Sfântul Iosif și Părintele Arsenie. Părintele Iosif a locuit și el într-o chilie asemănătoare, așezată puțin mai jos, spre mare, în timp ce Părintele Efrem a rămas vreme de aproape doi ani cu Părintele Teofilact la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți. Mai târziu, după 1955, când a fost hirotontit preot, Părintele Efrem s-a mutat la Coliba Bunei Vestiri de astăzi, unde au zidit și o biserică. Părintele Atanasie a rămas să locuiască în schit, la Chilia aferosită Adormirii Maicii Domnului și Sfântului Acoperământ. Părintele Iosif și-a reparat coliba și a rămas acolo. Mai târziu, a aranjat puțin mai sus și un atelier unde să își poată face rucodelia, sculptarea pecetilor pentru prescuri. Pentru ca Părintele Teofilact, care acum făcea parte din obștea lor, să nu rămână singur, Sfântul Iosif l-a trimis prin 1957 pe Părintele Iosif să stea cu el și să îl întărească, fiindcă Părintele Teofilact suferea de un fel de melancolie cu care îi era greu să lupte. Și întrucât locuiau amândoi la Chilia Sfinților Doctori fără de arginți ce aparținea administrativ de Noul Schit, trebuia ca la anumite intervale de timp, când îi venea rândul, să împlinescă și ascultarea de dicheu¹² al schitului.

Din pricina nevoinței fără cruțare de sine, a ostenețelor, a pos-tirilor îndelungate, a privegherilor în arșița de nesuferit a verii și în frigul și umezeala iernii, precum și din pricina jertfei și a relei-pă-timiri de până la mutarea la Noul Schit, Părintele Iosif avea acum ca tovarăș hemoptiziile. Era în pragul tuberculozei, o boală foarte grea la vremea aceea. Însă coborârea la Noul Schit i-a fost priel-nică sănătății, așa cum el însuși scrie:

¹¹ În gr. ξεροκάλυβο („colibă uscată”), o colibă fără paraclis pentru rugăciune, locuită de unul sau doi monahi, care merg pentru Sfânta Liturghie la Chiliile vecine sau la kiriakón. Denumirea „uscată” se poate explica atât prin asprimea locului și a viețuirii lipsite de orice mângâiere, cât și prin lipsa „apei celei vii” a Sfintei Liturghii. [n.tr.]

¹² În schiturile idioritmice, Sinaxa stareților alege prin vot un dicheu, care reprezintă schitul și îl administrează în problemele de interes comun pe o perioadă de un an. [n.tr.]

„Față de chiliile unde viețuisem înainte, care erau foarte departe de locurile de care ne slujeam (arsanaua și altele), aici, truda de a căra în spate și celelalte mari osteneli s-au împușinat, iar lucrul acesta și-a arătat curând roadele și în noi, cei mai tineri. Ne-am redobândit sănătatea și am câștigat mai mult timp pentru îndeletnicirile duhovnicești, pe care, în râvna noastră tinerească, le iubeam atât de mult”¹³.

După experiența acestei schimbări a locului cu unul mai accesibil, care, desigur, le îngăduia să țină fără abatere rânduiala vieții isihaste, Sfântul Iosif spunea:

„Dacă aș fi avut la început experiența pe care o am acum, aș fi zidit colibele noastre lângă mare. La ce bun să car posmagii până la Schitul Sfânta Ana Mică sau până la Schitul Sfântul Vasile, când pot să îmi fac chilia mai jos și să îl car cu mai puțină osteneală, astfel încât timpul, puterea și energia mea să le dăruiesc cu totul pomenirii lui Dumnezeu?”

În noul loc de viață

La Noul Schit, tipicul a rămas la fel ca la Schitul Sfânta Ana. Toți urmau aceeași rânduială: priveghere, Sfânta Liturghie zilnic, ascultare, rucodelie, rugăciune neîncetată și isihie. În fiecare zi, la amiază, Sfântul Iosif își aduna fiii duhovnicești la masă. Aveau rânduială de chinovie. Masa era de obște, la fel și banii. Sfântul s-a odihnit mult în noul loc de viață. Spunea într-o scrisoare:

„Noi aici suntem bine, cu darul lui Hristos. Cu ajutorul Sfințelor Liturghii, ne chivernisim traiul destul de bine. Primim sărindare și facem și puțină rucodelie. Preotul cel tânăr este bolnăvicios. Iosif este dicheu anul acesta, se ocupă de închinători, nu ne poate da niciun ajutor. Atanasie locuiește singur la o Colibă. Părintele Haralambie mai face câte o pecete. Părintele Arsenie este grădinar, iar eu bucătar. Teofilact este cu Iosif. Am avut și doi bătrâni

¹³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p.151.

care au murit, nu i-ai cunoscut. Cu harul lui Dumnezeu, suntem foarte mulțumiți. Avem și o bărcuță cu care pescuim. Prindem bibani, scoici mari și arici de mare. Iosif este căpitanul bărcii. Dar lucrarea noastră de căpetenie rămâne tot rugăciunea minții, tot tânguirea inimii și lacrimile, tot trezvia și vederea dumnezeiască. O, milele Tale cele bogate, Doamne!”¹⁴.

Încă de când se lepădase de lume în Mănăstirea Stavrovúni, Părintele Iosif se dăruise cu mărimă de suflet iubirii de aproapele și neîncetatei jertfe de sine. Oriunde s-ar fi aflat, se socotea pe sine mai mic decât toți și slujitorul tuturor, după sfatul Sfântului Isaac Sirul¹⁵. Întotdeauna se îngrijea să cultive smerenia, slujindu-i cu osârdie pe toți și împlinind astfel cu fapta cuvântul care zice: „Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește”¹⁶.

Vreme de un an, din mai 1957 până în mai 1958, a slujit ca dicheu al schitului. Această ascultare se încredințează anual, prin rotație, părinților de la fiecare Colibă din schit. Este o îndatorire pe care o prevede regulamentul intern, ca astfel cineva să poarte răspunderea și grija problemelor obștești – primirea oaspeților, îngrijirea kiriakónului, lucrul de obște la instalarea conductelor de apă sau la curățarea cărărilor și orice ține de viețuirea în comun a părinților. În răstimpul slujirii sale ca dicheu, Părintele Iosif găzduia adesea închinători străini și îl durea să vadă câtă nevoie aveau de sprijin duhovnicesc. Fiindcă nu știa limba engleză decât prea puțin, s-a gândit să o învețe sistematic, ca să o deprindă mai bine. A renunțat însă repede, pentru a-și feri mintea de împrăștierea care o îndepărtează de Dumnezeu fie și pentru scurt timp.

Vreme de mulți ani, fără să fi fost dator să o facă, a împlinit slujirea de paracliser al bisericii schitului. Despre acest lucru, spu-

¹⁴ Gheron Iosif, *Ἐκφρασις μοναχικῆς ἐμπειρίας*, ed. a 6-a, Sfânta Mănăstire Filotheu, Sfântul Munte, 2003, Scrisoarea 60, pp. 325-326.

¹⁵ Cf. Isaac Sirul, *Λόγος 7*, ed. I. Spețieris, *Τοῦ Ὁσίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου τὰ εὐρεθέντα δοκητικά*, Atena, 1895, p. 33 [Sfântul Isaac Sirul, „Cuvântul VII” în *Filocalia*, vol. X, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 60 (n.tr.)].

¹⁶ Luca 22, 27.

nea: „Ca paracliser am simțit mult har, poate chiar mai mult decât al preotului!”. Prin ascultarea și rugăciunea sa, prin lepădare de sine, iubire de osteneală, smerenie și celelalte virtuți ale lui, sufletul său curat s-a făcut locaș al dumnezeiescului har.

Pururea iubitor de isihie, Părintele Iosif, încheindu-și slujirea de dicheu, îi scria unui frate duhovnicesc:

„Noul Schit, 17 noiembrie 1958. (...) Iată, cu harul lui Dumnezeu, am dus la bun sfârșit îndatoririle mele față de obște, iar de acum mă voi liniști, așa cum obișnuiam să fac înainte, pentru ca Bunul Stăpân să mă învrednicească și pe mine de mila Lui. Întâlnirile și îndeletnicirea cu oamenii ne despart de îndeletnicirea și petrecerea cu Dumnezeu”¹⁷.

Iar în decembrie 1958, îi scria din nou aceleiași: „Gheronda este bine și se roagă pentru tine, la fel și părinții. Acum ne-a pus să ne liniștim locuind deosebi, așa cum fac el și Părintele Arsenie”¹⁸.

Părintele Iosif era plin de virtuți. Prin smerenia și rugăciunea sa, „provoca” harul, și astfel primea cercetări dumnezeiești. Scria:

„Frățiorul meu, puternic este Dumnezeu – Care ne-a uns și ne-a pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului întru inimile noastre¹⁹ – să facă prisoselnic în noi tot harul, încât, cu toată micimea noastră, să nu fim lipsiți de roadele scopului nostru bun. Că «tot cel ce cere ia și cel ce caută află și celui caree bate i se va deschide»²⁰. Și fericit este cel ce lucrează această rugăciune purtătoare de Hristos, iar printr-însa Îl «silește» pe Iisus cel iubit să îl asculte”²¹.

Dar ostenelele peste măsură, jertfa de sine, postirile și relele-pățimiri i-au pricinuit din nou probleme de sănătate. Desigur, rămăsese cu o sensibilitate și în urma celor pățimite până atunci.

¹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 17 noiembrie 1958.

¹⁸ *Ibidem*, 18 decembrie 1958.

¹⁹ Cf. II Corinteni 1, 21-22. [n.tr.]

²⁰ Matei 7, 8.

²¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 18 decembrie 1958.

Cu puțin timp înainte de adormirea Sfântului Iosif, au apărut primele semne de boală. Însă el întâmpina bolile duhovnicește, mulțumind lui Dumnezeu, așa cum învăță Sfinții Părinți. Pe 8 octombrie 1959, spunea într-o scrisoare:

„Acum îți scriu din nou, fiindcă mi-ai spus că te bucuri când primești scrisori de la noi. De obicei îți scriu noaptea, așa cum fac și acum, după ce termin micile mele îndatoriri duhovnicești. Trupul pătimizește de câteva boli care mă chinuie în ultima vreme. Îndeosebi graiul m-a lăsat cu totul și nu mai pot vorbi aproape deloc din pricina afecțiunii laringelui. Dar să mulțumim, dragul meu Panteláki, lui Dumnezeu, Cel Ce ne face pe noi pururea biruitori întru Hristos și arată mireasma cunoștinței Sale prin noi în tot locul²². Cu adevărat, frățiorul meu, cuvântul corifeului Pavel: «Când slăbesc, atunci sunt tare»²³ se adeverește și întru noi²⁴.

Într-o altă scrisoare, laudă mult bunătățile duhovnicești pe care le aduce boala când cineva o rabdă cu mulțumire:

„Cât despre boli, ce să spun? Îngrijește-te cât ține de tine, iar mai departe mulțumește lui Dumnezeu, fiindcă este mare har să rabde omul în boală și mult ajutor duhovnicesc primește omul bolnav, ba încă și smerenia se dobândește fără osteneală! Dumnezeu să te acopere pururea, așa cum cerem neîncetat și în rugăciunile noastre!”²⁵.

Încă înainte de adormirea Sfântului Iosif Isihastul, Părintele Iosif agonisise bogăție duhovnicească, pe care o revărsa din multa lui dragoste asupra celor ce aveau trebuință de sfat și de mângâiere. Scrisorile sale vădesc înălțimea trăirii duhovnicești la care ajunsese, deși teologia lui nu izvora din cunoașterea academică – fiindcă nu avea așa ceva –, ci din propria sa trăire. În decembrie 1958, îi scria unui tânăr:

²² Cf. II Corinteni 2, 14. [n.tr.]

²³ II Corinteni 12, 10.

²⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 8 octombrie 1959.

²⁵ *Ibidem*, Vinerea luminată 1960.

„Știind dar că nicio clipă nu încetează curgerea năvalnică a șuvoiului deșertăciunii lumești, târându-i cu el pe toți cei ce nu au temelie trainică, să ne întoarcem cu luare-aminte spre temelia cea neclintită – Hristos. De acum încolo, nicio strădanie sau lucrare a noastră să nu se facă fără Acesta, încât cu adevărat El să fie totul întru toate. Așadar, potrivit legii influențării – ca să folosim termenii din fizică –, dacă așezăm în noi icoana-prototip a caracterului lui Hristos, Acesta nu va întârzia să ne atragă spre El, ba chiar ne va preschimba după caracterul Lui, făcându-ne precum este El. Iar întrucât firea noastră este slabă și nu își poate desăvârși singură caracterul, vom da răspuns dacă nu o vom călăuzi cu înțelepciune către ceea ce este mai bun și adevărat, opunându-ne celor înșelătoare și fără valoare pe care ea, stându-ne împotriva, le dorește. Prin urmare, trebuie neapărat să lucreze în noi o putere mai mare decât a noastră, ca să ne preschimbe potrivit ei. Această putere să fie înrâurirea lui Hristos, Cel Ce S-a făcut om pentru noi ca să ne facă pe noi dumnezei după har! Să nu ți se pară exagerat ceea ce îți spun, fratele meu bun și drag, ci ascultă! Dacă apropierea și legătura dintre un ucenic și învățătorul său îl face pe ucenic asemenea învățătorului – și avem în istorie nu puține exemple pentru aceasta –, cu cât mai mult nu ne va preschimba pe noi legătura cu Hristos? O spun cu atât mai mult cu cât Hristos nu este un învățător fără putere, ci Dumnezeu mai presus de fire”²⁶.

Părintele Iosif cunoștea deja roadele lucrării duhovnicești pe care Sfântul Iosif le-o predanise prin cuvântul, purtarea și rugăciunea sa. Astfel, scria din cercare:

„Ca să Îl atragem pe Dumnezeu spre noi, așa încât însușirile Sale luminoase să se întipărească în sufletele noastre, trebuie să Îl iubim pe El, «fiindcă El întâi ne-a iubit pe noi»²⁷. Fiecare gând și fiecare lucrare a noastră să aibă ca țintă dragostea lui Hristos, și astfel Îl vom atrage degrabă, iar El ne va trage la Dânsul. În fiecare zi, dimineața, seara și, de este cu putință, în tot ceasul, să înnoim

²⁶ Idem, *Scrisoare către Eustatie*, Noul Schit, 31 decembrie 1958.

²⁷ I Ioan, 4, 19.

în noi icoana lui Hristos prin viața, minunile și cuvintele Sale, prin rugăciunile Lui către Tatăl pentru noi, prin făgăduințele Sale cele preadulci și îndeobște prin dragostea Lui cea mai presus de fire pentru noi. Astfel, în scurtă vreme vom simți în sufletele noastre lucrarea Sa, prin care ne va preschimba și ne va face asemenea Lui, adică vom deveni «creștini». Prin urmare, dacă în felul acesta vom rămâne întru El, precum Însuși ne îndeamnă, atunci și El va rămâne întru noi și nu vom păcătui, iar cel viclean nu se va atinge de noi. Așa să fie! Te îmbrățișez sincer. Al tău, Iosif monahul²⁸.

Harului lui Dumnezeu ce sălășluia într-însul începuse să se facă simțit, iar el, din multa lui dragoste, ațierosea timp pentru a mângâia prin cuvânt și prin rugăciune poporul lui Dumnezeu. În ianuarie 1959, scria:

„Câtă nevoie este astăzi, mai mult ca oricând, de oameni duhovnicești încercați, ca să mângâie mulțimile deznădăjduite, care sunt bătute de toate vânturile, asemeni oilor fără păstor! Din toate zărilor sosesc zilnic la noi și la cei ce se nevoiesc aici scrisori de la creștini răniți, care se zvârcolesc sub talpa păcatului și nu au pe nimeni să îi ajute. (...) Soarta creștinilor rămâne pradă discursurilor și împilărilor de tot felul, până când sfârșitul cel vrednic de tânguire își va pune cumplita lui pecete²⁹.”

Pe temelia nemăsuratei sale credințe și smerenii, virtuți prin care s-a deosebit toată viața, a zidit dragostea în Hristos pentru aproapele. Spunea:

„Fără a dori să învinuiesc pe nimeni, scriu acestea cu durere, iubitul meu frate, împărțind pe de-a-ntregul dorința ta și a altora de a exista vreo cale prin care creștinii, oriunde s-ar afla, să găsească un cât de mic ajutor. Slabi și neputincioși mai mult ca oricând – și din fire, dar și din pricina împrejurărilor –, nu numai pe ceilalți, dar nici pe noi înșine nu ne putem ajuta. Însă prinzând curaj de la Cel Ce poate să învieze morții, Dumnezeuul

²⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Eustatie*, Noul Schit, 31 decembrie 1958.

²⁹ Idem, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 12 ianuarie 1959.

nostru, vom îndrăzni să îi mângâiem, fie și prin cuvânt sau prin pomenire, pe frații noștri în Hristos căzuți în deznădejde, cunoscând că Dumnezeu poate lucra cele mari și prin cei mici. Acestea îți le scriu, iubitul meu frate, spre a te întări în scopul tău bun. De aceea m-am și aplecat asupra acestei teme, fără să mai țin seamă de netrebnicia mea”³⁰.

Roadele nevoinței sale în Hristos lângă Sfântul Iosif se făceau deja vădite. Multa lui dragoste, dar și smerenia îl făceau să se jertfească mereu pentru părinți, nu doar pentru cei din obștea sa, ci pentru întreaga frățime a schitului. Pe atunci, la Noul Schit lipseau până și lucrurile elementare pentru trebuința și mângâierea părinților. Nu aveau apă, deși în vecinătate erau niște izvoare ce curgeau îmbelșugat și se vărsau în mare. Ca să scoată ulei, părinții erau nevoiți să zdrobească măslinile cu mijloace rudimentare. La arsana de unde pleca vapoarașul pentru curse nu exista nici măcar un mic adăpost care să îi apere pe părinți și pe pelerini de ploaie și de soare. Țăran priceput și deprins mulți ani cu viața în obște, Părintele Iosif se preocupa, pe lângă lucrarea lui isihastă, să îi ajute și pe părinții din schit. În scurt timp, a înțeles că era nevoie de o mică farmacie pentru părinți, fie ea cât de simplă. În schit era un părinte care se pricepea puțin la medicamente, iar Părintele Iosif s-a străduit să îl ajute, scriindu-le cunoscuților despre el:

„Acesta nu primește plată decât ca să cumpere medicamente și instrumente medicale pentru a-i ajuta pe bolnavi, îndeosebi pe monahii săraci. Pentru aceasta cred că v-ar scrie și vouă, și Maicii Starețe Magdalena, și oricui ar putea să ajute la împlinirea unei fapte atât de plăcute lui Dumnezeu, ca să aibă alinare monahii săraci din acest loc atât de lipsit de orice mângâiere omenească”³¹.

Părintele Iosif se îndepărta de orice grijă care i-ar fi putut pricinui întunecare minții și delăsare în îndatoririle sale duhovnicești. De aceea, adresându-se fratelui său în Domnul, îi scria cu multă finețe: „Cu privire la tot ce dorești pentru tine și pentru

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem*, 1 martie 1959.

cercul nostru de prieteni și de cunoscuți, nu mai încape vorbă, dar legat de grijile mari, deocamdată nu pot să te ajut. Să nu te mâhnești că îți scriu așa!". Plin de dragoste, adăugase la lipsa de griji și ne iubirea de arginți. Astfel, în scrisoarea de mai sus continua zicând:

„Vreau ca din banii pentru peceți să păstrezi și să folosești cât îți trebuie. Nu înseamnă că dacă ești în America trebuie să duci lipsă de cele necesare! Am să stărui iar și iar asupra acestui lucru și mă vei mâhni dacă nu vei păstra măcar jumătate din sumă. Dăruiește-i și Mitropolitului³² câteva din pecețile bune cu cruce, să le aibă amintire de la mine, fiindcă nu am cu ce îi răsplăti îndeajuns că este atât de bun și te iubește. Dă-i și Maicii Starețe o pecete, pe care o vrea și care îi place, și să nu primești bani. Nu avem nimic al nostru, iubitul meu frate, nu am venit cu nimic în această lume și cu nimic nu vom putea pleca din ea. Un singur lucru suntem datori și avem neapărat răspunderea să îl ținem și să îl dăm mai departe cu îmbelșugare și din toată inima, fratele meu iubit, și acesta este dragostea. Orice dorești, spune-mi, și să nu îți faci nicio grijă!”³³.

Părintele Pantelimon (1935-2016)

Părintele Pantelimon Mitrópulos, adormit pe 27 decembrie 2016, era grec din America și a devenit monah la Mănăstirea Sfântul Pantelimon din Athos (numită „Rusikon”) în anul 1956. În America, auzise despre Sfântul Iosif Isihastul de la un fiu duhovnicesc al lui, Părintele Efrem Karaiánnis, care făcuse parte din prima obște a Sfântului Iosif de la Schitul Sfântului Vasile. Părintele Efrem se străduise să rămână în obștea aceea, dar nu izbutise, și în

³² Este vorba de Atenagora Kokkináki, pe atunci episcop de Eleas (1950-1961), mai târziu arhiepiscop al Tiatierei și Marii Britanii (1963-1979), care la vremea aceea avea legături duhovnicești cu obștea Sfântului Iosif Isihastul.

³³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 30 martie 1959.

cele din urmă ajunsese în America. El îl îndemnase pe Părintele Pantelimon:

– Să mergi să îl cunoști pe Gheronda Iosif!

Părintele Pantelimon însuși ne-a povestit despre aceasta:

„În Detroit locuiau patru frați ciprioți, care erau frații după trup ai Părintelui vostru Iosif Vatopedinul. Aveau copii de o vârstă cu mine. Acești frați ai lui, când au auzit că urma să plec în Sfântul Munte, mi-au zis:

– Avem un frate acolo. Du-te să îl vezi și spune-i că ne cunoști, că îi cunoști pe nepoții lui și că îi transmitem urări de bine și îl iubim!

Căci Părintele Iosif fugise pe ascuns de acasă și se dusese la Mănăstirea Stavrovúni, în Cipru, și se făcuse monah. După război, plecase împreună cu alți monahi la Ierusalim, râvnind o viață mai înaltă. În cele din urmă ajunsese în Sfântul Munte, la Gheronda Iosif Isihastul. Așadar, m-am dus să transmit salutări Părintelui Iosif cipriotelul de la frații săi, iar lui Gheronda Iosif Isihastul, de la Părintele Efrem Karaiánni, căruia îi fusese Părinte duhovnicesc.

Când m-am dus la mănăstire la Rusikon și am devenit frate începător, nu îmi dădeau voie să ies din mănăstire. Așa era rânduiala, părinții erau severi. Dar la jumătatea Postului Sfinților Apostoli, când m-au rasoforit, mi-au dat binecuvântare să merg până la Kavsokalívia. (...) La întoarcere, am plecat pe jos de la Kavsokalívia la Karúlia, apoi m-am dus la Kerasia și am coborât la Noul Schit. Era târziu când am coborât de la Schitul Sfânta Ana la Noul Schit, era în amurg, se înnopta. Mi-am zis: «Acum, că nu cunosc pe nimeni, unde mă voi duce?». Am găsit o cărare îngustă și pietruită pe care o reparau niște monahi. Erau vreo cinci-șase la număr și aprinseseră un felinar ca să vadă, fiindcă se întunecase.

– Știți vreun Părinte Iosif care locuiește aici, la schit? i-am întrebat.

– De ce? Ce treabă ai cu el?

– Aduc salutări de departe. Este aici și Părintele lui duhovnicesc, Gheronda Iosif?

- Da, da, este aici. Așteaptă, terminăm îndată și te conduc eu! mi-a spus unul dintre ei.

Au terminat în vreo 10 minute și m-a condus. Era chiar Părintele Iosif cipriotul. M-a dus la mica Chilie a Sfinților Doctori fără de arginți pe care o aveau la Noul Schit. Mi-a zis:

- Eu sunt Părintele Iosif cipriotul.

- O, îi cunosc pe frații tăi, îi cunosc și pe nepoții tăi! i-am răspuns.

S-a bucurat mult.

- Să te servesc cu ceva!

Mi-a făcut o salată de roșii. Îmi amintesc de ea până astăzi, pentru că eram nemâncat. După aceea, mi-a zis:

- Acum să te odihnești!

- Uite ce este, i-am răspuns eu, nu am timp, fiindcă mâine după-masă, înainte să apună soarele, trebuie să fiu la mănăstirea mea. Mai bine să merg acum să îl salut pe Gheronda, să îi sărut mâna, și mâine dimineață în zori voi lua barca spre Dafne, iar de acolo voi merge pe jos până la «Sfântul Pantelimon».

- Nu, nu este vremea acum. Acum să te odihnești!

Eu nu știam pe atunci rânduiala lor. În fine, m-am culcat, m-am odihnit.

Eram atât de ostenit, eram frânt de oboseală, nu pot să vă spun! Ei făceau Sfânta Liturghie la miezul nopții, așa aveau obiceiul, dar eu nu știam. Și în plină noapte, adică în toiul nopții, pe la două, când au terminat, m-a trezit Părintele Iosif. Se întorsese de la Chilia Sfântului Ioan Botezătorul, unde aveau bisericuța și unde locuia și Părintele Haralambie. Pe atunci, nu aveau încă paraclis la Chilia Bunei Vestiri. Și mi-a spus:

- Scoală-te să mergem să îl vedem pe Gheronda!

- În toiul nopții?!

- Da, acum este vremea!

Am luat un felinar aprins și am plecat. Am mers, am mers, până am ieșit din schit.

- Părinte, eu credeam că locuiți în schit! i-am zis.

- Ei, este puțin mai departe!

Așa m-am dus și l-am cunoscut pe Gheronda Iosif. M-a impresionat mult, pentru că avea un duh profund isihast. Stătea pe prispă. Era cu spatele rezemat de perete. Lângă ușa de la intrare era Părintele Arsenie, în picioare, dar eu nu l-am văzut. Era noapte. Am înțeles doar că cineva stătea cu metanierul în mână. Gheronda era vlăguit din pricina deselor boli. Ședea jos pe prispă, cu picioarele încrucișate. Părintele Iosif a înaintat câțiva pași și mi-a zis:

- Aici este Gheronda!

Am pus metanie. Nu vedeam prea bine, era noapte. I-am sărutat mâna. Părintele Iosif cipriotul s-a dus după un scăunel. Până l-a găsit, până s-a întors, eu m-am așezat pe jos, în fața lui Gheronda.

- Ridică-te, ridică-te acum! mi-a spus Părintele Iosif când s-a întors.

- Nu, de acum m-am așezat! Nu vreau! i-am răspuns.

- Lasă-l, dacă s-a așezat copilul! i-a zis Gheronda.

Apoi m-a întrebat:

- Cum de ai venit așa, copilul meu?

Eu nu știam că era isihast, nu știam nici rânduiala lor, că nu primeau vizite. Că știi, de la prânz ei nu mai vorbeau cu nimeni. Și nici după Sfânta Liturghie până la prânz nu vorbeau între ei. În fine, când i-am zis că am venit din America, m-a întrebat:

- O, așa de departe? De la neuitatul nostru Părinte Efrem?

L-a laudat pe Părintele Efrem și a zis:

- Eu i-am scris acum și i-am spus că nu mai suntem ca mai demult, în peștera Sfântului Ioan Botezătorul, unde nu aveam nici apă, nici pământ, nici grădini. Acum avem apă și o mică grădină. Să vină să îl îngrijim la bătrânețe!

După aceea mi-a spus:

- Noi aici, în Grecia, suntem sărăcuți. Voi, în America, sunteți înstăriți, faceți școală... Cum de ai venit tu, tânăr și cu studii, să te faci monah la noi?

- Ei, de mic mi-a plăcut mănăstirea! Am avut o bunică ce fusese în pelerinaj la Locurile Sfinte și îmi povestea vieți de sfinți.

– Auzi, Părinte Arsenie? A avut o bunică ce a fost în pelerinaj la Locurile Sfinte!

– Avea lacrimi bunica ta?

– Oh! Două izvoare îi erau ochii când rostea numele lui Iisus!

– Auzi, Părinte Arsenie? Bunica lui știa «tatlı İisum»³⁴. Avea și lacrimi. Nu este nevoie să îmi spui mai mult. Am înțeles cum de ai venit aici și de ce ai vrut să te faci monah. Pentru că aceste suflete care Îl au înlăuntru lor pe Hristos dau și celui alt însuflare.

Așa i-am cunoscut pe părinți. Apoi m-am ridicat să plec, să cobor la țarm, căci peste puțin avea să se lumineze de ziuă. Gheronda m-a chemat înapoi:

– Vreau să îmi făgăduiești ceva!

– Dacă pot...

– Poți! Să mai vii încă o dată să mă vezi. A doua oară. Am ceva să îți spun. Dar nu acum. O să îți spun când o să vii a doua oară!

– O, cu bucurie, dar trebuie să iau binecuvântare!

– Rușii sunt evlavioși. Dacă le spui că mă cunoști și că ți-am cerut să mai vii, îți vor da binecuvântare.

Așa s-a și întâmplat³⁵.

Când l-a întâlnit pe Sfântul Iosif, Părintele Pantelimon a rămas uimit de faptul că, deși era întuneric și nu ardea nicio lumină, el îl vedea în lumină, în atâta lumină încât nu îi putea desluși trăsăturile feței. Totodată, simțea o pace mai presus de fire, se liniștise și îi dispăruseră toate gândurile care îl chinuiau. Spunea:

„De îndată ce am intrat la Gheronda, deși nu îl vedeam, pentru că era întuneric, l-am zărit așa, ca pe o lumină. Dar era o

³⁴ „Tatlı İisum”, adică „Preadulce Iisus” în limba turcă, era o rugăciune rostită de creștinii evlavioși greci din zonele aflate sub ocupație turcească. Ea începea cu chemarea „Preadulcelui Iisus” și continua cu revărsarea dragostei către El în cuvinte spontane, pline de gingășie și de însuflare. O mărturie impresionantă despre lucrarea acestei rugăciuni dă una dintre ucenicele Sfântului Iosif Isihastul (cf. Stareța Macrina Vassopúlu, *Cuvinte din inimă*, Ed. Evanghelismos, București, 2015, pp. 126-128). [n. tr.]

³⁵ Monahul Pantelimon, *Relatare înregistrată*, 5 februarie 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

lumină, cum să spun, nu o lumină tare, care să aibă un centru. Era o lumină lină, frumoasă, liniștită, ca și cum ai pune lumină îndărătul unui vas de alabastru și ar răzbate prin el. M-a impresionat adânc, dar nu am strigat: «Ce este aceasta?». Doar a venit înlăuntrul meu o liniște, cum zice psalmul: «Oprți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu»³⁶³⁷.

A doua oară, Părintele Pantelimon a mers la Sfântul Iosif în ziua de după prăznuirea Sfintei Maria Magdalena, pentru că fusese la priveghere la Mănăstirea Simonos Petras, care se afla în apropiere. El însuși povestește:

„Atunci l-am văzut pe Gheronda Iosif și la lumina zilei. Multe lucruri minunate mi-a spus, lucruri duhovnicești, frumoase, iar mintea mea a fost robită. Dar eu eram deja monah la Mănăstirea Sfântul Pantelimon. Fiindcă eu eram dintr-o țară străină și nu știusem că străinilor le trebuie viză ca să rămână în Sfântul Munte³⁸ și avusesem necazuri³⁹».

A rămas câteva zile cu ei. I-a plăcut viața de nevoiță pe care o ducea obștea acolo, dar în cele din urmă nu a putut rămâne în Sfântul Munte. Avea o problemă cu cetățenia. După adormirea Sfântului Iosif, a fost tuns în schima mare, avându-l ca naș pe Părintele Arsenie, și s-a întors în America, de unde a continuat multă vreme să țină legătura cu obștea și îndeosebi cu Părintele Iosif. Multe din scrisorile Părintelui Iosif îi sunt adresate lui și putem afla lucruri însemnate din ele. Mai târziu, din păcate, Părintele Pantelimon nu a urmat calea obștii, aceea de a rămâne în sânul Bisericii, ci a condus mișcarea stilistă din America.

³⁶ Psalmi 45, 10 [*Biblia sinodală*, EIBMBOR, București, 1993].

³⁷ Monahul Pantelimon, Înregistrare transcrisă, 5 februarie 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

³⁸ Pentru a rămâne în Sfântul Munte era nevoie de o viză specială, care în anii aceia se obținea greu, iar Mănăstirea Sfântul Pantelimon îl ajutase pe Părintele Pantelimon să o obțină și îl închinoviasse acolo. [n.tr.]

³⁹ Monahul Pantelimon, Înregistrare transcrisă, 5 februarie 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

Fericita adormire a Sfântului Iosif Isihastul

Sfântul Iosif era un om cu o voință puternică și cu o mare lepădare de sine. Pentru a fi bineplăcut lui Dumnezeu și a agonisi harul Duhului Sfânt, s-a nevoit peste măsură în lucrarea virtuților, făcând osteneți atât de aspre, încât trupul său nu putea îndura o asemenea osârdie a duhului. De foarte timpuriu arăta cu totul îmbătrânit, iar bolile de care niciodată nu se îngrijea au început să îl doboare trupește. În ciuda asprimii pe care o avea față de sine, cu aproapele era întotdeauna îngăduitor, plin de compătimire, blând și cu dragoste în purtare. Iar aceasta este mărturia trăirii adevărate în Hristos.

Părintele Iosif, care îi urmărea cu luare-aminte viețuirea pentru a dobândi folos, scria cum înfățișa Sfântul Iosif însuși această linie monahală pe care o urma:

„Aspră este lupta cu iubirea de sine, însă pe toate le poate face harul lui Dumnezeu. Dacă omul, mai ales la început, nu se nevoiește cu asprime, teama și iubirea de sine îi înăbușă râvna. Și dacă omul nu intră în marea ispitelor numai cu credință și fără a se cruța, nu află ajutor simțit de la Dumnezeu și nu înaintează niciun pas. Așa cum scriu Sfinții Părinți (se referea la Avva Isaac, pe care îl avea tovarăș nedespărțit⁴⁰), dacă mintea nu vede în chip simțit ajutorul lui Dumnezeu – ceea ce se numește «cercarea ajutorului dumnezeiesc» –, nu dobândește lepădare de sine, iar iubirea de sine vine cu îndreptățirile ei și o amăgește. Astfel, ea se clatină și ajunge să facă pogorăminte.

De aceea, să nu fiți lași, mai cu seamă acum, la începutul vieții voastre duhovnicești! Așa veți «provoca» harul lui Dumnezeu. El obișnuiește să îi mângâie pe cei ce sunt neclintiți în credință și pe toți cei care, pentru porunca sfântă a lui Dumnezeu și pentru dragostea Lui, se avântă în marea lepădării de sine. Când mintea, în

⁴⁰ Această carte a Avvei Isaac, cu sublinierile făcute de Sfântul Iosif Isihastul, a moștenit-o Gheronda Iosif Vatopedinul, iar după adormirea lui, Gheronda Efrem, starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped. [n.tr.]

cele din urmă, primește înștiințare despre ajutorul pe care Dumnezeu îl dă celor ce au credință neclintită, atunci pătrunde într-un alt fel de credință, care nu mai este una începătoare, cum are orice credincios, ci este «credința din vedere», cum o numesc Părinții. Acesta este primul stadiu, în care omul începe să se deosebească de cei mulți. Dacă nu se încovoiaie din pricina batjocurilor celor neștiutori și delăsători și dacă nu cedează, el înaintează pe calea cea strâmtă și cu chinuri a mărturisitorilor ce petrec nevădiți și necunoscuți. Și fericit va fi dacă va avea și pe cineva care să îl călăuzească, să îl sprijine și să îl încredințeze că înaintează bine, cu harul lui Dumnezeu, în viața duhovnicească. Eu nu am avut pe cineva care să mă înțeleagă și mult am pățimit din pricina puținei credințe pe care o aduce neștiința; pe lângă aceasta, am avut parte cu prisosință de ocări și de batjocuri de la cei ce mereu stau în preajmă și fac împiedicare⁴¹.

În ajunul zilei de 1 ianuarie 1958, a apărut o boală primejdi-oasă pentru sănătatea Sfântului Iosif: pseudo-antraxul⁴². Nu s-a lăsat înduplecat să primească îngrijire medicală, astfel încât a ajuns în pragul morții. A fost salvat pentru o vreme, cu mare greutate, prin strădaniile mărinimoase ale fiilor săi duhovnicești. Când a ajuns să i se vlăguiască simțirile, l-a îngrijit Părintele Artemie, iscusitul doctor al schitului, care deprinsese acest meșteșug nu din cărți, ci din practică. Boala aceasta l-a chinuit mai bine de cinci luni, iar ca să se întremeze a fost nevoie de un an de zile.

Nu se vindecase încă deplin de pseudo-antrax atunci când a început să își vădească semnele și insuficiența cardiacă. Era în ajunul anului nou 1959. Sfântul Iosif nu știa ce are. Dorea însă mult să plece din această viață – ca să Îl întâlnească pe Cel pe Care Îl iubea – și se bucura. Avea dispnee⁴³ și crize puternice de inimă, dar cu cât se simțea mai rău, cu atât se bucura mai mult, având

⁴¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *‘Ο Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής...*, pp. 94-95.

⁴² O boală infecțioasă la nivel cutanat, care se manifestă prin furuncule mari și care netratată, provoacă septicemie. [n.tr.]

⁴³ Dificultate în respirație cauzată mai ales de boli cardiace sau respiratorii. [n.tr.]

conștiința împăcată. Lacrimile i se făcuseră „pâine ziua și noaptea”⁴⁴. Și din nou nu a vrut doctor, lăsându-le pe toate în mâna lui Dumnezeu, cu bărbăție și cu multă credință.

Părintele Iosif scria:

„Atâtea lacrimi și atâtea tânguire a inimii a avut în răstimpul bolii, încât ochii nu i se uscau niciodată. Orice fel de convorbire și orice împrejurare erau pentru el prilej de tânguire și de plâns. Cât privește moartea, o întâmpina cu cea mai mare bucurie. Singura lui desfătare și dorire era să plece din lumea aceasta și de aceea spunea mereu: «Când vom pleca de aici?». Cât timp a suferit de dispnee din pricina bolii de inimă, nu a putut deloc să se întindă și stătea fie în picioare, fie așezat pe scaun”⁴⁵.

Toți fiii săi duhovnicești și-au îndreptat cu osârdie grija către Părintele lor suferind și, de dragul iubirii ce i-o purtau, au încălcat cu discernământ duhovnicesc legea ascultării. Despre aceasta, Părintele Iosif spunea într-o scrisoare:

„Fără să îl întreb, fiindcă nu m-ar fi lăsat, ne-am îngrijit cu Părintele Efrem și am adus un doctor din afara Sfântului Munte. Și, slavă Domnului, se pare că am câștigat lupta! Doctorul, așa cum ne doream, s-a dovedit un bun specialist și a pus bine diagnosticul. Acum facem tratamentul prescris și rezultatele sunt bune. Este o boală de inimă și se află într-un stadiu înaintat, însă nădăjduim în rezultate bune față de situația dinainte, când totul părea pierdut”⁴⁶.

În următoarele sale scrisori către Părintele Pantelimon din America, Părintele Iosif povestește cu de-amănuntul evenimentele de atunci:

„Îți scriu deci acum, iar de vreme ce dorești atât de mult, îți voi zugrăvi amănunțit cele despre boala lui Gheronda. Se împlinește o lună de când, începând din ziua de 2 februarie, se află într-o stare foarte rea. Pe cât de brusc a venit boala, pe atât de

⁴⁴ Psalmi 41, 3.

⁴⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θελας Χάριτος ἐμπειρίας...*, p. 129.

⁴⁶ Idem, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 10 iunie 1959.

stăruitor îl chinuie. Abia acum două zile am izbutit să îl restabilim cu noul medicament trimis din afară. Astfel, tragem nădejde că moartea care părea de neocolit a fost îndepărtată.

Examinarea arată că boala lui se datorează unor răceli puternice și postirii peste măsură din Postul Nașterii Domnului. Pe de o parte, postirea i-a zdruncinat sănătatea întregului organism și mai ales a inimii, iar pe de altă parte, răcelile i-au pricinuit astm bronhopulmonar. Trupul i s-a umflat foarte tare de la mijloc în jos, asta și din pricina faptului că a stat numai în picioare sau pe scaun, neputând deloc să se întindă. Atât de grav a fost astmul, că nu putea nici să doarmă, nici să mănânce, nici să stea întins pe spate ca să se odihnească. Din când în când, îl apucau niște crize și o dispnee atât de puternică, încât era înfricoșător numai să îl privești. Așa cum se zvârcolește de durere animalul junghiat când trage să moară și cere deznădăjduit ajutor, așa pătimea el când avea crizele de care îți scriu. Iar când îl apucau, îl țineau de la trei până la șapte ore.

Ședeam toți în jurul lui, plângând și rugându-i pe Sfinții Doctori fără de arginți și pe Maica Domnului să îl ajute. I-am făcut în mai multe rânduri Sfântul Maslu și l-am împărtășit, și-a luat rămas-bun de la noi ca pentru ultima dată, dar nu a murit. Cât despre mine și despre frați, suntem nemângâiați. Am adus icoana Sfinților Doctori fără de arginți din paraclisul nostru, am pus-o lângă el și a simțit de multe ori mângâiere de la Sfântul Pantelimon. Prin cele duhovnicești, dar și pe alte căi, ne-am străduit fără încetare să îl ajutăm, și nici medical nu am stat degeaba. La început, din păcate, nu a vrut să primească îngrijire medicală, iar aceasta a dus din plin la agravarea bolii. Căci ce altceva putea să se întâmple într-un trup atât de bolnav și de istovit, când boala se dezlănțuie în el fără nici cea mai mică stavilă? Urmarea a fost că boala l-a răzbit cu totul și s-a întărit atât de mult, încât mai târziu nu am fost siguri că mai putea fi salvat. Când, în cele din urmă, l-am silit și s-a învoit să ia tratamentul, era deja destul de târziu, însă nu ne-am pierdut nădejdea.

De atunci până astăzi, luptăm cu înfrigurare și priveghem zi și noapte, mai ales Părintele Efrem și cu mine. Eu mi-am luat pătura și m-am așezat acolo, lângă el. Dar îngrijirile medicale de aici, precum știi, sunt foarte sărace. Totuși, i-am făcut până acum 120 de injecții intravenos, intramuscular și subcutanat și i-am dat și multe alte medicamente de uz intern și extern. Nu exagerez spunând că am declarat război bolii la propriu, dar apoi am văzut că nu puteam izbândi din pricină că examinarea era sumară. Însă nu era numai asta. Lovind într-o boală, am provocat alta, iar tratând-o pe a doua, am dat din nou peste alta. Trupul doborât de nemâncare a devenit pradă ușoară tuturor suferințelor. Iar medicamentele nu și-au mai făcut efectul cum trebuie, deoarece era nevoie și de un anumit regim alimentar, de care nu a putut fi vorba, fiindcă Gheronda avea o lipsă totală de poftă de mâncare.

În cele din urmă, am izbutit să înfrângem pe deplin răceala împreună cu câteva efecte ale ei. Însă dispneea nu ceda deloc, iar picioarele umflate și mai ales insomnia îl doborau cu totul. Atunci am scris o prezentare amănunțită a stării sale de sănătate și am trimis-o unui medic din afara Sfântului Munte care îl cunoaște bine pe Gheronda. În urma descrierii medicale pe care i-am făcut-o, acela ne-a trimis niște medicamente eficiente. Și iată că acum, când îți scriu, sunt două zile de când am văzut deja o îmbunătățire simțitoare. Încă mai avem tratament și, cu harul lui Hristos, nădăjduim să izbândim, ca astfel sufletele noastre să afle cu adevărat mângâiere⁴⁷.

Ucenicii lui se îngrijeau de doctori și de medicamente și aveau acum o vedere limpede asupra bolii. Pe 20 iulie 1959, ei știau deja că Sfântul Iosif urma să moară. Părintele Iosif vedea lucrurile duhovnicește:

„Concluzia mea este că starea lui Gheronda nu mai depinde de niciun ajutor omenesc. Toate arată că hotărârea este definitivă, că va pleca să mijlocească față către față la Hristos pentru fiii lui duhovnicești. Așa cum stau lucrurile acum, este mai bine să plece

⁴⁷ Idem, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 1 martie 1959.

cât mai repede, deoarece a mai rămâne în viață înseamnă pentru el durere și osteneală”⁴⁸.

Când făcea cele mai mari crize de dispnee și toți erau încredințați că își va da sufletul, Sfântul Iosif știa, prin vestire de la Dumnezeu, că nu îi venise încă ceasul. Și cu adevărat așa se petrecea. Când avea acele crize mari și grele de respirație, stătea lângă el și Părintele Efrem, fratele duhovnicesc mai tânăr al Părintelui Iosif. La fiecare criză puternică de inimă, însoțită de o dispnee gravă și de primejdia morții, acesta îl întreba:

– Gheronda, o să plecați la Domnul?

– Nu! răspundea Gheronda și cerea să i se facă Sfântul Maslu, cu ajutorul căruia criza trecea.

La începutul lui iulie 1959, Sfântul Iosif a primit înștiințare de la Dumnezeu că va muri în ziua Adormirii Maicii Domnului, așa cum își dorea. A dat și porunci legate de aceasta, încât toate să fie pregătite.

Așa cum Părintele Iosif simțea duhovnicește că se apropia vremea mutării cuviosului său povățuitor, tot astfel și Sfântul Iosif însuși avea simțirea aceluia ceas și îi scria unui fiu duhovnicesc:

„Eu nu sunt bine. Multe cheltuieli și medicamente, dar sănătate deloc. Pășesc încet-încet spre patria de dincolo. «Că nu avem aici cetate stătătoare»⁴⁹. Obștea se străduiește prin toate mijloacele să mă întorcă, dar, din nefericire, mă îndrept cu repeziciune spre mormânt. Voi merge acolo să vă aștept”⁵⁰.

Sfântul Iosif îi învăța pe ucenicii lui să întâmpine duhovnicește tot ceea ce se întâmplă, așa cum el însuși făcea întotdeauna. Înainte să plece la Domnul, a venit Arhanghelul Mihail și i-a dat vestea adormirii sale, rostind cuvintele: „Până la o vreme”. La mai puțin de o lună de la arătarea Arhanghelului, pe 15 august 1959, în ziua Adormirii Maicii Domnului, către care avea atât de mare evlavie, Sfântul Iosif Isihastul a adormit în chip cu adevărat

⁴⁸ *Ibidem*, 20 iulie 1959.

⁴⁹ Evrei 13, 14.

⁵⁰ Gheron Iosif, *op. cit.*, Scrisoarea 61, p. 327.

cuvios, la vârsta de 62 de ani. Două zile mai târziu, Părintele Iosif îi scria Părintelui Pantelimon:

„Mult iubitul meu frățior, trebuia, așadar, trebuia să se împlinească cele scrise, că «pământ ești și în pământ te vei întoarce»⁵¹. Dar ce înseamnă aceasta? Că somn cinstit este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui. La ora 2.30 dimineața după ceasul bizantin (8.30 după ora obișnuită), în ziua de 15 august, după ce s-a încheiat praznicul mutării la cer a Maicii Domnului, a adormit și pururea pomenitul nostru părinte după duh. Încovoiat sub povara sufocării pricinuite de boală, purtând semnele vădite ale răbdării sale mucenicești, aștepta ziua aceasta. O aștepta cu neclintită nădejde că Preacurata Stăpână îl va socoti vrednic și de acest dar. Și s-a desfășurat de el deplin, pe măsura credinței lui, adormind în ziua mutării la cer a Maicii Domnului. (...) A doua zi, pe 16 august, cam la ceasul în care a adormit, toți părinții schitului l-am îngropat acolo, aproape de coliba lui, așa cum i-a fost dorința și porunca. Preasfințitul nu a apucat să ajungă, am aflat doar că a venit la Tesalonice și că a întrebat despre Gheronda⁵². (...) O îmbrățișez pe sora noastră, iubita maică Magdalena, și o rog să te mângâie duhovnicește. Iosif”⁵³.

La o lună după adormirea Sfântului Iosif Isihastul, Părintele Iosif simțea din belșug prezența harului ce izvora din binecuvântarea lui și din îndrăzneala pe care o dobândise la Hristos:

„Noi suntem cu totul copleșiți de ajutorul pe care ni-l dă, dar mai ales de faptul că simțim și avem înștiințare de îndrăzneala lui Gheronda la Hristos. Părintele Arsenie așteaptă «invitația» să plece ca să îl întâlnească pe Gheronda. Acum se liniștește la coliba de jos, unde stătea înainte Părintele Efrem. Gheronda le-a rânduit pe toate și apoi ne-a lăsat, dându-ne toată binecuvântarea

⁵¹ Facere 3, 19.

⁵² Este vorba de Episcopul de Eleas, Atenagora Kokkinaki, mai târziu Arhiepiscop al Tiatiirelor și Marii Britanii.

⁵³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 17 august 1959.

lui. A lăsat fiecăruia câte o «obște». Pe Părintele Efrem l-a lăsat la Coliba Bunei Vestiri cu un monah pe nume Timotei, care este din același oraș cu el. Pe Părintele Haralambie, la Coliba Sfântului Ioan Botezătorul, cu un monah sârb foarte evlavios și osârduitor, pe care cred că îl cunoști și care acum se numește Gheorghe în loc de Branko. Iar pe mine m-a lăsat la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, împreună cu Părintele Teofilact și cu un tânăr din Atena, Gheorghe, de care ai auzit. Este evlavios și format duhovnicește, însă foarte bolnăvicios și neputincios cu trupul, neputând lucra mai nimic. Oricum, suntem atât de limpede înștiințați și încredințați de marea îndrăzneală la Hristos a lui Gheronda, încât nu găsim cuvinte să ne exprimăm, iar lucrul acesta îl vei simți și tu⁵⁴.

Povestirea Părintelui Andrei

La Noul Schit, printre alte obști se afla și cea a Avrameilor. Era o vrednică de pomenire obște, care își avea Coliba învecinată cu cea a Părintelui Teofilact, închinată Sfinților Doctori fără de arginți. Această obște s-a oferit cu bunătate să îl îngrijească la bătrânețe pe Părintele Teofilact, fiindcă acesta nu mai avea la Noul Schit niciun frate duhovnicesc. În 1954, la un an după ce obștea Sfântului Iosif coborâse la Noul Schit, s-a alăturat Avrameilor și Părintele Andrei. O vreme el a fost vecin cu Părintele Iosif și, petrecând împreună la ascultări, a cunoscut în parte virtuțile sale. Părintele Andrei povestește:

„Când am venit eu, Gheronda Iosif al II-lea (se referă la Părintele Iosif) locuia lângă arsana, în partea de sus, acolo unde erau peșterile. Eu am venit în august 1954. Acolo l-am prins vreme de mulți ani, în locul acela, sus, unde stă acum Părintele Teoctist. Părinții, spre cinstea lor, oriunde mergeau, erau oameni ai propășirii. Construiau, erau întreprinzători. Îndeosebi Părintele Iosif trudea cu brațele. Lucram împreună jos, la kiriakón. Sus, la Coliba

⁵⁴ *Ibidem*, 16 septembrie 1959.

Sfântului Ioan Botezătorul, acolo unde stă acum Părintele Gheorghe, locuiau Gheronda Iosif I [Isihastul] și Gheronda Arsenie.

Această obște a lui Gheronda Iosif I ținea alt tipic decât ceilalți schitioți, unul al lor. Mâncau după-amiaza, pe la ora trei, după care dormeau. Se trezeau înainte de apusul soarelui și făceau rugăciune. Nu se culcau seara. Spuneau pe metanier Rugăciunea lui Iisus. Făceau slujbele cu metanierul, iar la o anumită oră – nu știu precis care, pentru că eu, desigur, fiind pe atunci începător, nu mergeam acolo – se adunau noaptea la Gheronda și Părintele Haralambie slujea Sfânta Liturghie. După Liturghie mâncau și se despărțeau iarăși, mergând fiecare la chilia sa.

Fratele lui Gheronda Iosif I (se referă la Părintele Atanasie) viețuia singur în schit, la Chilia lui Mantzaroda, care este așerosită Sfântului Acoperământ. Părintele Efrem a stat mai întâi ca ucenic la Părintele Teofilact, deoarece, când s-au mutat de dincolo, nu aveau loc toți în chiliile de la Turn, nu încăpeau mulți acolo. Și au primit niște colibe care sunt ca niște katisme⁵⁵ ale schitului. Cei de la katisme primesc ajutor de la schit pentru toate lucrările, pentru arsana, pentru drumuri. Dar când vor să ia o aprobare pentru ceva, nu o iau întâi de la schit și apoi de la mănăstire, cum fac eu, ci merg direct la mănăstire. Nici nu au îndatoriri legate de kiriakónul schitului. Aceasta era rânduiala și situația părinților din obștea lui Gheronda Iosif I. Mai târziu, Părintele Efrem a plecat să locuiască la katismele lui Gheronda Iosif. Atunci Gheronda Iosif l-a trimis pe Iosif al II-lea la Părintele Teofilact, când acestuia i-a venit rândul să fie dicheu. Din pricina vârstei și fiindcă era singur, Părintele Teofilact fusese slobozit de această îndatorire, dar când a venit Părintele Iosif, el făcea toate ale administrației, toate. Moara și

⁵⁵ Katisma (κάθισμα) este o așezare monahală mică și simplă, cu una-două chilii, cu sau fără paraclis, aflată pe teritoriul unei mănăstiri. Este locuită de obicei de un singur monah (sau, la nevoie, împreună cu un alt monah care îl slujește). Monahii aceștia se numesc katismatari și aparțin administrativ de obștea mănăstirii, care se îngrijește de nevoile lor materiale fără a-i îndatora cu nimic, spre a-i lăsa să se așerească deplin rugăciunii. [n.tr.]

presa pentru măslina le-am reparat cu mâinile noastre. Părintele Iosif era în frunte, iar eu, Părintele Gheorghe și Părintele Trifon îl urmam. Am făcut moară de măcinat grâu pentru făină. Moara o aveam sus, acolo unde sunt acum animalele. Dar nu aveam apă pentru moară. Țevile de azbest se crăpaseră, iar apa se scurgea și rezervorul nu se umplea niciodată. Am adus motoare, unul să învârtă moara, altul să sfărâme măslina, iar altul să scoată uleiul. Toate acestea s-au făcut la inițiativa lui. (...) Era un ansamblu de clădiri, cum intri spre kiriakón, iar acum am făcut și o poartă.

L-am cunoscut bine pe Iosif al II-lea. O să vă spun și despre celălalt, Gheronda Iosif I, că este vorba de o minune. Eu și părinții de la Coliba mea, Părintele Serafim și Părintele Pavel, încetam rucodelia la ora 11.00 după ceasul bizantin. Așa ne spunea Gheronda Avramie:

– Cu o oră înainte de apusul soarelui, să vă opriți! Dacă nu aveți vreo treabă acasă, la grădină, faceți o plimbare până la mare!

Și în fiecare zi, Părintele Serafim și Părintele Pavel aveau acest tipic: coborau la mare, urcau cu Iosif al II-lea la Părintele Haralambie, la Gheronda Iosif I, iar apoi se întorceau la chilie. Eu, ca unul ce eram mai tânăr, nu mergeam cu ei, fiindcă nu era îngăduit să fie de față cei tineri. Nu te uita că acum s-au schimbat lucrurile! Tânjea inima mea să cresc și eu ca să merg să îl ascult pe Gheronda Iosif. Toți știau că este un om al virtuții. Față de asemenea oameni simțeam ceva aparte, întotdeauna m-au atras.

Așadar, Părintele Efrem a plecat de la Părintele Teofilact și s-a dus la Gheronda, la Iosif I. Ei, și pe urmă a murit Gheronda chiar în ziua Adormirii Maicii Domnului, după privegherea ce s-a făcut la Chilia Părintelui Chiril. De cum am intrat în casă, îndată ce m-am așezat să mă odihnesc, am auzit clopotul de jale: «Dang, dang!».

Am ieșit și am întreat:

– Cine?

– Gheronda Iosif!

M-am întors în chilie, cât pe ce să mă prăbușesc de durere. Ce veste era asta? Eu îl vedeam numai de Paște, când mergeam în

procesiune și treceam pe acolo și coboram la Turn. El ieșea cu o cățuie în mână, iar Părintele Arsenie cu o strachină cu ouă roșii. Atâta tot. Nimic mai mult. Rămâneam doar cu dorul să cresc și eu și să merg la el, să mă desfățez și eu de cele de care se desfătau părinții mei, Serafim și Pavel.

Deci atunci m-a cuprins o tristețe, mi s-a pus o greutate în piept și m-am apucat de plâns, sfâșiat de durere. M-am dus plângând la chilia Părintelui Serafim și i-am zis:

– Să mergem să îi punem metanie lui Gheronda, că o să mor, o să mă prăbușesc de durere, nu mai pot!

Ne-am dus. Am urcat până acolo plângând. Îl țineau în biserică, pe o pătură, jos pe podea, sub policandrul din mijloc. Am căzut peste dânsul plângând și l-am îmbrățișat. L-am îmbrățișat, l-am sărutat. Și din acea clipă m-am potolit, m-am liniștit. Eu socotesc asta o minune. Din acea clipă și până acum, când vorbesc, am simțit harul lui Gheronda în chip minunat, uimitor. Nu a fost o simplă întâmplare. Asta este tot ce știu despre Gheronda Iosif I.

Cu Gheronda Iosif al II-lea, după ce a venit la Părintele Teofilact, am fost vecini, ne despărțea doar o ușă. Și când deschidea gura, îi sorbeam cuvintele. Câtă carte știam eu, atâta știa și el. Eu făcusem școala primară, iar el tot câteva clase de școală primară făcuse. Dar el a mai învățat singur, nu știu ce a făcut. În orice caz, mai presus de toate, avea dar dumnezeiesc. Darul de a vorbi este dar dumnezeiesc. Părintele Iosif, și despre politică să fi vorbit, încheia duhovnicește; și despre economie să fi vorbit, sfârșea duhovnicește; și despre tehnică să fi vorbit, tot cu cele duhovnicești încheia. Acesta era darul lui de la Dumnezeu. Eu îl aveam pe Gheronda Avramie ca stareț, dar pe el îl aveam Părinte duhovnicesc. Ajunsesse la nepătimire. La un moment dat, mi-a spus:

– Copilul meu, nu mă supără deloc patima trupească!⁵⁶.

⁵⁶ Părintele Andrei Neoskitiotul, Relatare înregistrată, 1 martie 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped). Părintele Andrei de la Coliba Avrameilor de la Noul Schit a adormit pe 2/15 septembrie 2017.

Viața Părintelui Iosif la Noul Schit
după adormirea Sfântului Iosif Isihastul

„Acum, cerând rugăciunea lui Gheronda, voi aduna toate datele și îi voi scrie viața. (...) Acum, când fiecare dintre noi stă singur, suntem separați doar părelnic, cu trupul, ca să petrecem mai mult în isihie, așa cum ne-a poruncit Gheronda, dar de fapt suntem nedespărțiți și uniți. (...) Părintele Arsenie, care s-a făcut un adevărat isihast, îți urează din tot sufletul cele bune. Acum mai mult ca oricând, dar și în toată vremea, să ne întărească rugăciunile sfântului nostru Gheronda, ca și în omul nostru cel dinlăuntru să locuiască Hristos, precum spune dumnezeiescul Pavel, și astfel, «întru dragoste fiind înrădăcinați și întemeiați», să fim întăriți ca să înțelegem – împreună cu toți cei ce urmează rânduiala noastră, după predania Părintelui nostru duhovnicesc – «ce este lățimea și lungimea și adâncimea și înălțimea» și să cunoaștem «dragostea lui Hristos cea mai presus de cunoștință»⁵⁷. Da, iubitul meu frate, ca pătruși fiind de dragostea Domnului nostru și ținânduți de ea, să ne rupem de lumea aceasta și de pricinile ei, care sunt o mare piatră de poticnire pentru generația de astăzi. Primește îmbrățișările fraților. Te îmbrățișez și eu din tot sufletul și aștept scrisoarea ta dragă. Iosif»⁵⁸.

„Dragostea, după calitate, este asemănarea cu Dumnezeu pe cât e cu putință muritorilor. Iar după lucrare, este o beție a sufletului. După însușire, este izvorul credinței, adâncul fără fund al îndelungii-răbdări, oceanul smereniei.»⁵⁹ În acest chip frumos și cuprinzător vorbește Sfântul Ioan Scărarul despre virtutea evanghelică a dragostei.

După 23 de ani de viață monahală, Părintele Iosif ajunsese la acea stare duhovnicească ce îi îngăduia să se ascundă sub „manta

⁵⁷ Cf. Efeseni 3, 16-19.

⁵⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 16 septembrie 1959.

⁵⁹ Sfântul Ioan Sinaitul, *op. cit.* 30, 3, p. 374 [Idem, *op. cit.* 30, 3, p. 425].

călugărească” a ascultării și a slujirii iubitoare de osteneală, a isihiei și a rugăciunii lăuntrice. Principiul lui era: „Trăiește în ascuns!”⁶⁰. Rareori pomenea despre trăirile sale duhovnicești. Întotdeauna îi avea ca dreptar pe Părintele său duhovnicesc sau pe Sfinții Părinți. Spunea: „Greu este să dobândești dumnezeiescul har, dar și mai greu este să îl tăinuiești”. De aceea, accentua: „Părinții noștri nu erau ca noi (din smerenie și din noblețe spunea «noi», referindu-se și la sine), care de îndată ce trăim o mică mângâiere duhovnicească, o și trâmbițăm. Ei, deși erau la măsuri atât de înalte, știau că aceste lucruri erau ale lui Dumnezeu, și nu ale lor. Ale lor erau altele”⁶¹. Prin cuvintele „ale lor erau altele” înțelegea patimile și neputințele omenești, pe care ei le biruiseră prin rugăciune, prin nevoință și prin agonisirea sfințelor virtuți. Însă, deși simțeau că se înălțaseră mai presus de patimi, știau că prin delăsare puteau aluneca iarăși în patimi și în păcate și de aceea se păzeau mereu în hotarele smereniei.

În octombrie 1959, la scurtă vreme după adormirea Sfântului Iosif și la îndemnul fiilor săi duhovnicești, Părintele Iosif a început să îi scrie viața. Dar la sfatul celorlalți frați, nu a tipărit-o, pentru că nu trecuse mult timp de la adormirea Sfântului, iar unii clevertori ar fi putut stârni cu ușurință ispite. Îi scria despre aceasta Părintelui Pantelimon:

„Temându-mă ca nu cumva, presat de episcop sau de altcineva, să publici sau să tipărești ceva oficial, nu îți voi trimite viața lui Gheronda, pe care deja o întocmesc pe larg și care va fi gata curând. Până nu vom face, la vremea rânduită, dezgroparea ose-

⁶⁰ În gr. „*Λάθε βιώσας*”, principiu filozofic al lui Democrit (460-360 î.Hr.) preluat mai târziu de Epicur (341-270 î.Hr.), potrivit căruia omul nu trebuie să se implice în viața cetății, ci să trăiască retras, discret, fără să atragă atenția asupra sa. „Aplicarea acestui principiu filozofic al lui Democrit este caracteristica principală a monahismului aghiorit. Monahul aghiorit nu urmărește nicio recunoaștere în această viață și se străduiește, pe cât este cu putință, să își ascundă virtutea”. (Arhim. Efreim Vatopedinul, *Ἀθωνικός Λόγος*, Sfântul Munte, 2010, p. 137). [n.tr.]

⁶¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie la trapeză*, Noul Schit, 8 ianuarie 1985.

mintelor și până nu vom primi înștiințare de la Gheronda, nu poate fi vorba să edităm ceva oficial pentru publicul larg”⁶².

Așa cum învățase de la Sfântul Iosif și de la Sfinții Părinți, nu se alipea cu inima de niciun lucru sau om. Astfel, se ferea să țină legătura cu rudele, deși familia lor era unită printr-o dragoste adâncă. Se bucura însă mult când auzea despre ei că trăiau cu luare-aminte și creștinește în America, unde se stabiliseră. Pe 29 octombrie 1959, scria:

„Cât de mult m-am bucurat că mi-ai scris despre frații mei, nu atât pentru veștile legate de ei, cât pentru faptul că te-ai apropiat de ei și că i-ai aflat trăind creștinește! Acum singura mea dorință este să rămâi aproape de ei – când poți, după cum simți și după cum îngăduie împrejurările – și să îi îndemni spre o viață creștinească. Le voi scrie să te în locul meu și cred că mă vor asculta, fiindcă mă iubesc, precum și eu îi iubesc pe ei. Dacă va da Domnul să se petreacă asta și cu cei mari, voi fi foarte fericit; asta numai harul lui Dumnezeu ar putea face. Facă-se voia Domnului!”⁶³.

Cu alt prilej, fiind cu desăvârșire nepătimăș față de simțămintele omenești, însă plin de dragoste creștinească, scria:

„Cât de mult mă bucur că am primit fotografiile și că ești cu ai mei! Te privesc și îmi zic: «Ia te uită, parcă aș fi eu!»». Deosebirea dintre noi este doar de nume. Și mai este o deosebire: dacă aș fi venit să îi văd eu, așa cum își doresc, nu aș fi putut să îi folosesc stând cu ei, în vreme ce cu tine nu se întâmplă așa. Prin urmare, Dumnezeu pe toate le iconomisește cu înțelepciune”⁶⁴.

Era împodobit îndeosebi cu virtutea smereniei, fiindcă din fragedă vârstă cultivase adânc osândirea de sine, dar și fiindcă se jertfea în ascultare nu doar de Părintele său duhovnicesc, ci de toți. Cu multă smerenie, sfătuia cu privire la slujirea pastorală:

„Dau slavă lui Dumnezeu că m-a lipsit de orice înzestrare, ca să nu pot aduce nimănui niciun folos! Grecii de acolo, din Ame-

⁶² Idem, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 29 octombrie 1959.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*, 2 noiembrie 1959.

rica, sunt ca oile fără păstor și nu trebuie să facă multe ca să aștefie folos. Două lucruri mai însemnate sunt de ajuns ca să li ajute pe cei ce doresc viața veșnică: moralitatea și neagonisirea. Dacă atât clerul, cât și monahismul se sprijină pe aceste două virtuți, pot face minuni, și asta fără ca limba să grăiască ceva. (...) Tu, fratele meu, rămâi în cele pe care le-ai învățat și la care ai fost povățuit, dând mai departe mărturia cea bună a vieții creștine, iar binecuvântarea Părintelui nostru și harul Domnului nostru să fie cu tine! Amin”⁶⁵.

Despre sănătate

Cu privire la problemele de sănătate, Părintele Iosif sfătuia cu foarte mult discernământ. Din cele pe care le învățase din viața plină de experiență și de jertfă de sine a Sfântului Iosif, dar și din propria lui cercare și din citirea cuvintelor Sfinților Părinți, îndeosebi a poveștelor Sfântului Nectarie, scria despre aceasta:

„Ne scrii vag că ești bolnav. Și eu simt că suferi mult, ba și că ai slăbit foarte tare. De ce faci așa și nu te îngrijești deloc de tine? Nu știi că se va slăbăni trupul și îți vei pierde apoi și lucrarea duhovnicească? Trupul nostru este o armă. Dacă o stricăm, vom fi luați robi, pentru că nu vom mai opune nicio rezistență. Noi aici suntem mai mulți, iar dacă unul cade, celălalt se va îngriji de el; dar de tine, care nu ai încă un loc al tău, cine se va îngriji acolo? Nu fi nepăsător față de sănătatea ta, mai târziu îți vei da seama că și aceasta este o lipsă de măsură!

Îmi amintesc de poveștele Sfântului Nectarie, care le spunea și le scria maicilor [de la Eghina] cum să își îngrijească sănătatea, urmând și el însuși din plin sfaturile pe care le dădea turmei sale. De aceste povățuiri mult s-a folosit și pururea pomenitul nostru Gheronda și așa s-a înduplecat să primească îngrijiri medicale. Era însă prea târziu când le-a citit”⁶⁶.

⁶⁵ *Ibidem*, 23 februarie 1960.

⁶⁶ *Ibidem*, 8 octombrie 1959.

După ce au coborât de la Schitul Sfânta Ana Mică, în răstimpul viețuirii la Noul Schit, sănătatea Părintelui Iosif s-a îmbunătățit pentru scurtă vreme. Însă necontenitele osteneli și postiri au făcut să apară din nou probleme. În ciuda acestui fapt, el încerca să împlinească ceea ce văzuse la Sfântul Iosif și învățase de la el. Se ferea să alege îndată la îngrijiri medicale și se silea să afle dezlegarea problemelor prin credință. Astfel, în noiembrie 1959, scria:

„În scrisoarea pe care poate vei fi primit-o acum, îți scriam că urma să plec la Tesalonic pentru tratament. Din fericire, s-a anulat totul în ultima clipă. Au ajutat Sfinții Doctori fără de arginți și așa am scăpat de o osteneală și de o poveste în plus. Vezi, când se întâmplă ceva, omul judecă situația omenește, dar când o trece prin focul rugăciunii și îndeobște al nădejzii în Dumnezeu, atunci se întâmplă ca lucrurile să se desfășoare cu totul contrar hotărârilor dintâi”⁶⁷.

Ne sfătuia să fim cu luare-aminte la problemele de sănătate, ca să nu ne îmbolnăvim din nepurtarea noastră de grijă. Avea mereu în minte învățăturile și descoperirile duhovnicești pe care i le înfățișase Sfântul Iosif. Scria:

„Văd la mine însumi, din cercare, ce lucru prețios este sănătatea. Când o am, și îndatoririle duhovnicești mi le fac, și pe alții îi slujesc. Însă când mă doare ceva, nu fac nici una, nici alta, ba mai degrabă devin povară pentru ceilalți. Desigur, nu vorbesc de acele boli obișnuite, care vin și pleacă fără să le pricinuim noi. Mă refer la atenția pe care trebuie să o avem ca să nu ne îmbolnăvim din nepurtarea noastră de grijă, mai ales când trupul este firav și bolnăvicios și cumva predispus la asta. Dacă vezi că trupul îți tremură și amețește fiindcă nu îl hrănești îndeajuns, nu înțelegi că îl nedreptățești în privința mâncării? Nu te uita că altul trăiește mâncând puțin sau ajunând și nu te sili să faci ca el! El are alt organism. Sfântul Vasile cel Mare sublinia deosebirea dintre oameni și dădea o pildă înțeleaptă, spunând că pe cât se deosebește fierul de iarbă, pe atât se deosebește un organism de altul.

⁶⁷ *Ibidem*, 2 noiembrie 1959.

Odată, Gheronda ne-a povestit că în vremea când se silea cu îndârjire să își chinuie trupul ca Părinții din vechime, iar trupul nu îl ajuta, dar el totuși stăruia, Dumnezeu i-a arătat un uriaș din vremurile de demult, care avea drept toiag o bârnă și îl îndemna să o ia și să se rezeme într-însa. Gheronda i-a zis:

– Dar eu nu pot să o ridic!

Și uriașul i-a răspuns râzând:

– Dacă nu poți, de ce te îndârjești să faci ca mine?

Și de atunci s-a liniștit cu nevoițele peste măsură⁶⁸.

Desigur, Părintele Iosif știa și el din cercare cum lucrează harul Duhului Sfânt, iar prin lepădare de sine și prin ascultare de Părintele său duhovnicesc, trecuse dincolo de orice limită firească a rezistenței. Bunăoară, după adormirea Sfântului Iosif, când a rămas singur, fiind de acum un nevoitor încercat, întâmpina feluritele boli urmând aceeași cale a jertfei de sine și a credinței. Pe lângă celelalte probleme de sănătate, a trecut și printr-o altă mare încercare. A făcut abces la un dinte și nu i-a dat atenție, așteptând să iasă din Sfântul Munte pentru vreo nevoie a obștii și atunci să meargă la doctor. Părintele Pantelimon povestea:

„Părintele vostru Iosif avea în perioada aceea probleme cu dantura. Făcuse abces la un dinte. I-au spus să meargă la Tesalonic să îl opereze, să îl curețe. Am plecat împreună. Ne-am dus la Tesalonic. Starea lui era foarte gravă, iar cei de acolo nu au putut să îl ajute. I-au zis:

– Va trebui să mergeți la Atena. Noi nu putem opera acest caz.

Am luat trenul seara, iar dimineață am ajuns la Atena. M-am dus la Editura Astir⁶⁹, al cărei proprietar era Papadimitriu. Publi-

⁶⁸ *Ibidem*, 10 noiembrie 1962.

⁶⁹ Editura Astir a fost înființată în secolul trecut la Atena de frații Papadimitriu și se ocupa cu publicarea de cărți religioase. Alexandru Papadimitriu și soția sa Maria s-au apropiat duhovnicește de Sfântul Iosif Isihastul, cu care țineau legătura prin ucenicii săi și prin scrisori (cf. Scrisorile 89, 90, 91 în Cuviosul Iosif Isihastul, *Simțirea iubirii dumnezeiești...*, pp. 372-379). Editura există și astăzi la Atena, dar poartă numele fondatorului ei, Papadimitriu, și continuă să publice cărți duhovnicești. [n.tr.]

case atâtea cărți frumoase! Îmi era ca un tată. El și soția lui Maria mă aveau ca pe copilul lor de suflet. Am mers să găzduim la ei.

Pe când stăteam în librăria lor, a sunat telefonul. Era doamna Catinca Pateras:

– Este cumva acolo diaconul, Părintele Pantelimon?

Și zice bietul Papadimitriu:

– Este aici, este aici!

M-a vădit. M-am dus la telefon.

– Unde o să stați? m-a întrebat.

– La domnul Papadimitriu.

– De ce la Papadimitriu? Eu am la parter o casă întreagă pentru oaspeți. Să veniți!

– Este și un monah cu mine, i-am zis.

– Și doi, și cinci monahi să fie, să veniți! Aici o să stați!

Ne-am dus și am stat acolo. Așa a cunoscut și Părintele vostru Iosif familia lor. A cunoscut-o pe fiica lor, Irina, care era foarte bolnavă. Apoi Părintele Iosif s-a operat, l-au dus la Clinica «Sfânta Cruce». A fost o intervenție foarte serioasă. I se umflase toată fața și au fost nevoiți să îi curețe abcesul în adâncime. Vai, vai! A fost în primejdie atunci Părintele Iosif. I-a luat o săptămână să își revină și făcea mereu drumuri dus-întors de la spital acasă⁷⁰.

Operația a avut loc în noiembrie 1960. În timpul acelei operații cumplite, Părintele Iosif a trecut prin chinuri mari. Își amintea doar că anestezia nu își făcuse efectul, iar el leșina din pricina durerilor îngrozitoare, după care își revenea puțin și leșina din nou. Aceasta s-a petrecut de mai multe ori în timpul intervenției. După aceea, fiindcă operația nu a avut rezultatul așteptat, continua din vreme în vreme să se chinuie. În ceasul când a avut loc intervenția, Sfântul Efrem, la Katunakia, a primit înștiințare de la Dumnezeu că Părintele Iosif era în primejdie. A pătimit și s-a rugat mult pentru el. Simțea în rugăciune că părintele trecea prin dureri mari și printr-o grea încercare. Aceasta ne-a povestit-o însuși Sfân-

⁷⁰ Monahul Pantelimon, Relatare înregistrată, 5 februarie 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

tul Efreem Katunakiotul. Spunea că îl vedea cu ochii sufletești și că pătimea împreună cu el. După această operație, Părintele Iosif ne spunea că i-a slăbit mult memoria. Pe 15 decembrie 1960, scria:

„Nici eu nu sunt bine. Cu mare întârziere, starea mea de după operație se îmbunătățește. Dar ca și cum asta nu mi-ar fi de ajuns, mi-a venit și altă ispită. Simt o durere înăuntru, în piept, deasupra stomacului, mai ales noaptea, încât de multe ori nu pot citi Ceesurile înainte de Sfânta Liturghie. Cine știe ce o mai fi și asta? Oare va trece sau este o încercare la care voi fi supus pentru păcatele mele?”⁷¹.

Făcea multă răbdare în suferință și doar când ajungea la limita rezistenței, îndemnat de frații lui și de Sfântul Efreem Katunakiotul, se ducea la doctor să vadă ce are, fără să se grăbească să afle îndată o rezolvare care să îl izbăvească de dureri. În martie 1961, scria:

„Nu mai puteam, din zi în zi îmi era tot mai rău, până când o durere puternică, stăruitoare și îndelungată de rinichi și de burtă m-a silit să cedez din nou. Credeam că este apendicită. După ce am ajuns rău de tot și nu mai eram în stare să fac nimic, m-au îndemnat iarăși să ies să văd ce se întâmplă, ca să nu se înrăutățească lucrurile. La raze au descoperit un ulcer la stomac (duodenal), vechi de ani de zile și foarte înaintat. Însă nu am făcut operație, cu toată stăruința unui medic evlavios și foarte priceput, ci am spus că voi ține regim și poate mă voi vindeca așa. Medicamente nu mi-au dat, fiindcă nu există, din câte mi s-a spus. Mi-au prescris doar unele pentru calmarea durerii, care au avut reacții adverse asupra organismului meu și am renunțat la ele. Acum țin un regim sever, naturist, doar cu fiertură de grâu”⁷².

Un an mai târziu, în februarie 1962, starea lui s-a înrăutățit. În ciuda acestui fapt, Îl slăvea pe Dumnezeu și scria: „Slavă Ție, Doamne! Stomacul meu s-a îmbolnăvit și nu mai poate mistui nimic. Nu mai suportă deloc postul, dar nici cu mâncare de dulce

⁷¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 15 decembrie 1960.

⁷² *Ibidem*, 3 martie 1961.

nu își revine”⁷³. Continua să se chinuie. Voia să isprăvească toate mijloacele de a face față bolii prin credință, așa cum ne învăța și pe noi să facem, în ciuda primejdiilor pe care le presupune acest lucru pentru un trup bolnav. Nu alerga cu ușurință la soluția omenească.

Ca să se întraripeze în nevoie, cugeta și la crucea grea a Părintelui și fratelui său duhovnicesc, Sfântul Efrem Katunakiotul. Scria:

„Tare mai suferă Gheronda Efrem de la Katunakia din pricina acestei grele încercări aduse de boala lui, care acum s-a înrăutățit mult! Când mă gândesc la el și la pătimirile lui, simt că ale mele sunt nimic, mai ales că are și trei bătrânei pe care îi slujește”⁷⁴.

Întotdeauna purta grijă cu deosebită dragoste de fratele și duhovnicul lui, Sfântul Efrem Katunakiotul. Cu smerenie și iubire, îi scria cuiva: „Nu uita, fratele meu, de alifia pentru fratele nostru Efrem, căci acest om ne va scoate la liman când fărădelegile noastre ne vor potopi și nu vom mai putea răzbi”⁷⁵. Iar în alt loc scria:

„Mă întrebi despre Părintele Efrem și eczema lui. Este mai bine, căci până să îi aducem noi această alifie, i-au dat alta, din afara Sfântului Munte, și a aflat multă alinare. Acum este iarnă și nu îl văd des, însă mă bucur că l-ai cunoscut și că astfel o să se roage pentru tine. Avem mare nevoie de rugăciunile lui. Îndeosebi eu am simțit foarte mult ajutor de la dânsul. De câte ori, în timp ce eu dorm, el plânge pentru mine! Sufletul lui este plin de dragoste duhovnicească”⁷⁶.

În altă scrisoare, vorbind despre sănătate, încheia:

„Cât despre boli, ce să îți spun? Îngrijește-te cât ține de tine, iar mai departe mulțumește lui Dumnezeu, fiindcă este mare har să rabde omul în boală și mult ajutor duhovnicesc primește omul bolnav, ba încă și smerenia se dobândește fără osteneală!”⁷⁷.

⁷³ *Ibidem*, 5 februarie 1962.

⁷⁴ *Ibidem*, 10 noiembrie 1962.

⁷⁵ *Ibidem*, 4 octombrie 1960.

⁷⁶ *Ibidem*, 15 decembrie 1960.

⁷⁷ *Ibidem*, Vinerea luminată 1960.

Jertfa de sine

În ciuda sănătății sale șubrede, se îngrijea de ceilalți cu desăvârșită jertfă de sine, fără ca cineva să i-o ceară. Răbda încă și purtarea celor ce s-ar fi convenit să îi arate recunoștință pentru faptul că le dăruia din timpul său atât de prețios. Spunea într-o scrisoare: „Acum am primit în casă și un călugăr bătrânel, care este aproape de moarte și nu are pe nimeni să îl îngrijească, și îmi dă mult de lucru, fiindcă este pretențios din fire”⁷⁸. Afierosea multă vreme rugăciunii cu lacrimi pentru cei bolnavi, pentru cei îndurerați, pentru cei care treceau prin felurite încercări, încă și pentru cei care îl defăimaseră sau îl prigonitoriseră de-a lungul vieții. Pătimea și suferința împreună cu toți.

Dragostea ca rod al lucrării poruncilor lui Hristos împărătea în inima lui. Se ocupa de nevoitorii care nu puteau să își poarte singuri de grijă, făcându-se smerit slujitor al lor. Le gătea, îi spăla, le făcea curat, ducea la țarm tot ce aveau nevoie sau urca de acolo cu lucrurile pe care aceia le primeau ori de care aveau trebuință. Rămânea lângă ei până când se făceau bine.

Jertfelnicia sa era necurmată. Nu doar că purta grijă de nevoitorii săraci, de cei singuri și neajutorați, ci se preocupa cu însuflețire și de nevoile obștești ale părinților din schit. Astfel, s-a îngrijit să asigure veniturile pentru repararea kirkonului, care avea probleme cu structura; a reparat moara și presa de măslină, ca să aibă făină și ulei și să nu mai iasă părinții în lume; a montat conducte prin care să aducă apă în schit, ca să poată cultiva cele necesare traiului; a construit un adăpost pentru închinătorii care așteptau vaporășul la arsanaua de la Noul Schit pe vremea grea de ploaie sau arșiță; a salvat Turnul de la Noul Schit, care stătea să se prăbușească. Împuternicit de părinții din schit, s-a dus de multe ori să ceară ajutor la ministerele din Atena, dar s-a amărât din pricina lipsei de interes pe care a întâlnit-o. Și a mai făcut și alte astfel de lucruri.

⁷⁸ *Ibidem*, 2 noiembrie 1959.

Dragostea lui se arăta cu o duiosie aparte față de frații săi duhovnicești. Fiindcă și Sfântul Iosif, pe când era cu ei, îi încredințase lui toate ascultările din afară ale obștii, se îngrijea și acum, în chip deosebit, ca frații săi și obștile pe care urmau să le întemeieze să poată rămâne cu statut administrativ de viețuitori în sihăstrie, pentru a ține astfel rânduiala duhovnicească moștenită de la Sfântul Iosif Isihastul și totodată pentru a nu se împrăștia cu multele griji ale vieții.

Mediul duhovnicesc din Atena

În răstimpul cât Părintele Iosif a stat la Atena pentru operație, prezența lui plină de cuviință, virtute și cunoaștere duhovnicească a impresionat adânc. Au fost găzduiți în casa armatorilor Panágos și Catinca Pateras⁷⁹. A cunoscut-o și pe fiica lor, Irina, care, așa cum am zis, era foarte bolnavă. În casa familiei Pateras se înfiripase o atmosferă duhovnicească ce se datora atât acestei familii, cât și

⁷⁹ Familia de armatori Pateras are o istorie cu adevărat impresionantă. Panágos și Ecaterina (Catinca) s-au căsătorit în 1931 și au moștenit o avere uriașă. Au dobândit trei copii: Caliopia, Diamantis și Irina. Traiul luxos, cu bogății nenumărate și cu recepții fastuoase la conacul lor din Atena, le-au însoțit la început viața de familie. Îmbolnăvirea domnului Panágos și apoi a Irinei le-a schimbat cu totul viața. Conacul lor monden a devenit o adevărată mănăstire. Bucatele alese, hainele de lux și recepțiile au fost înlocuite cu post aspru, straie cernite și privegheri noapte. Cei mai vestiți părinți duhovnicești ai vremii (Filothei Zervakos – duhovnicul familiei, Teoclit Dionisiatul, Ieronim din Eghina, Amfilohie Makrís, Ioannis Romanidis ș.a.) veneau în casa lor, ținând omilii și povățuindu-i duhovnicește. Sume uriașe din averea familiei au fost dăruite spitalelor, mănăstirilor și celor nevoiași. În 1960, Irina a murit ca schimonahie. În 1966, Panágos Pateras a fost tuns monah cu numele Xenofont și după câteva luni a adormit. În 1977, Ecaterina Pateras a primit și ea schima monahală, cu numele Maria Mirtidiótissa, și a devenit stareță la mănăstirea din Inússes. În 1978, a murit cealaltă fiică a ei, Caliopia, iar în 1983 i-a murit fiul, Diamantis. Ca un alt Iov, maica Maria a primit toate încercările cu credința neclintită că „Dumnezeu nu săvârșește niciodată nici greșeli, nici nedreptăți”. A adormit în anul 2005 și odihnește în mănăstirea de la Inússes, alături de soțul și copiii ei. [n.tr.]

tânărului teolog și preot Ioannis Romanidis⁸⁰. Doamna Catinca l-a întâlnit prima dată pe Părintele Ioannis prin anii 1954-1955.

„A stat atunci o vreme la New York și l-a cunoscut pe Arhiepiscopul Mihail. Când i-a cerut să îi recomande un duhovnic la care să se spovedească, arhiepiscopul a îndrumat-o îndată spre Părintele Ioannis. I-a zis: «Să nu te stingherească faptul că este tânăr, căci este foarte duhovnicesc și are multă iscusință!». În 1956, când „se ostenea” cu cartea *Păcatul strămoșesc*⁸¹, Părintele Ioannis a stat în casa ei cea nouă de la Paleó Psyhikó. Apoi a mai rămas o bună bucată de vreme cu preoteasa într-un apartament al vilei. Acolo au locuit timp de opt ani și fericitul Panagópulos⁸² cu soția lui Anghelikí, care s-au folosit mult duhovnicește de legătura cu Părintele Ioannis. În scrisorile părintelui, «Míțos» și «Kikí» sunt soții Panagópulos⁸³.

Părintele Gheorghe Metallinos scria despre Părintele Ioannis Romanidis: „În viața lui au precumpănit duhul monahal, nevoița și rugăciunea, precum și legătura duhovnicească pe care a avut-o

⁸⁰ Părintele Ioannis Romanidis (1927-2001) s-a născut în America, într-o familie de greci refugiați din Asia Mică. Mama sa, o femeie cu viață sfântă, l-a deprins de mic cu Rugăciunea lui Iisus și cu trăirea vie a credinței. A studiat la un colegiu catolic, apoi la cele mai vestite facultăți protestante ale vremii, ceea ce nu a făcut decât să îi sporească setea după Ortodoxia autentică. Și-a susținut doctoratul la Atena, unde a găsit o teologie purtând rănile scolasticii apusene. După un răstimp petrecut în America, în 1970 a fost numit profesor de Dogmatică la Facultatea de Teologie din Tesalonic, unde a făcut o adevărată „revoluție”, denunțând litera moartă a teologiei scolastice și propovăduind Ortodoxia ca „terapie de curățire, luminare și îndumnezeire a omului”. [n.tr.]

⁸¹ „Păcatul strămoșesc” (Προπατορικό άμάρτημα) a fost lucrarea de doctorat a Părintelui Ioannis Romanidis, întâmpinată cu critici dure de mulți profesori de la Facultatea de Teologie. Controversată atunci, lucrarea a devenit mai târziu referențială pentru susținerea teologiei patristice și a întoarcerii la tradiția isihastă a Sfinților Părinți. [n.tr.]

⁸² Dimitris Panagópulos (1916-1982), cunoscut predicator mirean, proprietar al unei edituri și librării de carte religioasă. [n.tr.]

⁸³ Părintele Gheorghe Metallinos, Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Σ. Ρωμανίδης: Ὁ „προφήτης τῆς Ρωμησούνης” προσωπογραφούμενος μέσα ἀπὸ ἀγνωστα ἢ λιγο γνωστά κείμενα, Armós, Atena, 2003, pp. 78-79.

cu familia Pateras și îndeosebi cu fericita lor fiică Irina, care a murit de tânără ca monahie⁸⁴.

Părintele Ioannis vorbise familiei Pateras despre monahul Pantelimon și despre petrecerea duhovnicească a obștii Sfântului Iosif Isihastul. Într-una din scrisori, le spunea:

„27 Decembrie 1958 (Massachusetts). Acum îl am mângâiere pe monahul Pantelimon și vorbim mereu despre viața monahală din America. Este un tânăr foarte luminat și are ca Părinte duhovnicesc pe un anume Gheronda Iosif din Sfântul Munte, care are opt ucenici foarte buni. Inșuși acest Gheronda Iosif este, poate, cel mai iscusit nevoitor al rugăciunii minții. Citim împreună scrisorile lui și ce să vă spun?! Ucenicii lui sunt foarte buni, iar dacă se va face mănăstire aici, ar putea veni unul dintre ei să pună temelie⁸⁵.

Mare a fost bucuria acestei familii să îl găzduiască și să îl cunoască pe Părintele Iosif când a venit la Atena pentru probleme de sănătate, iar apoi să păstreze legătura cu el. În vremea aceea erau frământați de o problemă duhovnicească delicată și foarte însemnată a familiei lor, care și-a aflat dezlegare datorită prezenței și sfaturilor înțelepte ale Părintelui Iosif. Soțul doamnei Catinca, monahul Xenofont de mai târziu, avea boala Hodgkin⁸⁶. Când tânăra și evlavioasa lor fiică Irina l-a văzut pe tatăl său chinându-se, inima ei de copil s-a rănit de durere. Se străduia să nu o arate. Plină de milostivire cum era, a îngenuncheat și s-a rugat din adâncul inimii să primească ea această boală, iar tatăl ei să se facă bine. Părintele ceresc a ascultat rugăciunea ei nevinovată și plină de jertfelnicie, iar după 15 zile, febra ridicată a doborât-o la pat.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 86.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 134. A fost hărăzit ca gândul și dorirea aceasta a pururea pomenitului Părinte Ioannis Romanidis să se îplinească într-un chip minunat, căci prin Părintele Efrem Filotheitul, venit din obștea Sfântului Iosif Isihastul, s-au întemeiat mai multe mănăstiri ortodoxe în America, deja 19 la număr până astăzi. La Mănăstirea Sfântul Antonie din Arizona se află și capul cel plin de har al Sfântului Iosif Isihastul.

⁸⁶ Boala Hodgkin este o formă de cancer a sistemului limfatic. [n.tr.]

Acestea se petreceau în vremea când Irina era elevă la Colegiul Arsákio, prin octombrie 1955 sau 1956. Tânăra Irina a întrebat-o pe mama ei:

- Mamă, poate am boala tatălui meu?
- Ce tot spui acolo, copilul meu? îi răspundea mama.

Socoteau că era o boală trecătoare, fiindcă Irina nu avusese niciodată probleme de sănătate.

Când directorul de la Colegiul Arsákio a vizitat-o pe Irina la spital, iar părinții ei i-au mulțumit pentru cinstea pe care i-o făcuse, acela a răspuns:

- Oare eu o cinstesc pe Irina sau Irina face cinste Colegiului Arsákio?

Atât de bogată era în virtute! S-a chinuit fiindcă i s-a pus un diagnostic greșit. În cele din urmă, după 40 de zile, a fost trimisă în Elveția. Acolo, doctorul a fost surprins să constate că suferea de boala tatălui ei, lucru cu totul neobișnuit. Era boala Hodgkin. Irina s-a mâhnit că nu îi spusese mai repede, ca să se pregătească, dar nu i-a reproșat nimic mamei. A vorbit cu sora sa și i-a povestit despre rugăciunea ei de taină. Iar după ce i s-a pus diagnosticul, vorbea despre moarte ca despre o călătorie de nuntă.

În anii în care Irina s-a luptat cu boala, tatăl ei nu a mai avut dureri și a încetat tratamentul. Irina se bucura duhovnicește că Dumnezeu o învrednicise să sufere pentru porunca dragostei dată de El. Boala nu avea vindecare și durerile erau foarte mari. Familia dorea ca ea să devină monahie, poate fiindcă știa că avea să moară curând. Părintele Iosif a vegheat starea duhovnicească a copilei și a mângâiat-o în purtarea crucii. Fata avea atunci 21 de ani și nu voia să îmbrace schima monahală din mărînimie, fiindcă din pricina bolii nu mai putea împlini canonul de rugăciune și rânduiala slujbelor. Părintele Iosif a lămurit-o că nu era nevoie să facă niciun canon, de vreme ce avea drept canon durerile bolii. Iar când a văzut că nu se lăsa înduplecată, i-a zis, cu obișnuita sa jertfelnicie, că va lua asupra lui canonul ei monahal. Totodată, a făgăduit să le spună Părintelui Arsenie și fraților din obștea Sfântului Iosif Isihastul să

se roage pentru ea. Atunci Irina, cu binecuvântarea părinților ei și spre marea lor bucurie, a încuviințat să devină monahie și a primit numele Irina Mirtidiótissa⁸⁷. Slujba tunderii a săvârșit-o Părintele Filothei Zervakos. Canonul ei monahal l-a făcut Părintele Iosif, pe lângă al lui, până la cuvioasa ei adormire.

Cu aproape o lună înainte de moartea Irinei, Părintele Iosif i-a trimis o scrisoare:

„Sora mea iubită, harul Domnului să fie cu tine!

Iată, cu harul lui Dumnezeu am ajuns cu bine în mijlocul fraților mei duhovnicești și vă trimit de aici caldă mulțumire și îmbrățișările mele în Hristos. Nu am uitat deloc nici făgăduințele, nici mai ales îndatoririle mele față de iubita mea soră, iar de cum am ajuns, i-am înștiințat despre tine pe frații mei dragi care mă așteptau și ne-am bucurat duhovnicește. Pe de o parte, iubită surioară, frații au ascultat înduioșați și tăcuți despre povara crucii tale, rugându-se și dorindu-ți din adâncul sufletului să primești grabnică alinare, dacă îți este de folos, iar pe de altă parte, s-au bucurat duhovnicește pentru nuntirea ta cu Mirele Hristos cel încununat cu spini și răstignit.

Ce altceva mai potrivit să spunem toți decât: «Binecuvântat este Domnul din Sion, Cel Ce locuiește în Ierusalim»⁸⁸, că în toată vremea și în tot locul și în tot neamul dăruiește partea Sa de moștenire acelor suflete alese care sunt chemate spre nuntire cu Unul Născut Fiul Său? O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al harului Mântuitorului nostru Hristos, că prin cele mai lămurite dovezi ne dă în suflet încredințarea și mângâierea că este și va fi cu noi, de vreme ce ne-a ales și ne-a oșebit pe noi, cei neputincioși și nebăgați în seamă, cei slabi și nebuni și cu totul nevrednici, ca să se arate covârșitoarea bogăție a harului Său. Cu adevărat, Acestuia I se cuvine slava în veci. Amin.

⁸⁷ În Grecia se obișnuiește ca la tundera în monahism să se dea maicilor și numele unor icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului. Icoana „Mirtidiótissa” este una dintre cele mai cunoscute și îndrăgite din Grecia. [n.tr.]

⁸⁸ Psalmi 134, 41.

Iată, iubită soră, că fiind noi străini de jugul cel greu pe care tu îl ridici acum, filozofăm aflându-ne în odihnă, dar nu uităm că tu vei merge înaintea noastră în Împărăția cerurilor.

Da, iubita noastră soră, fără vreo pizmuire și cu toată încredințarea, înștiințați fiind deplin din toate părțile, mărturisim că deja se apropie simțit izbăvirea ta. Pentru aceasta, înalță cu îndrăzneală mintea și vederea ta la cele ce au fost gătite și osebite încă de la întemeierea lumii pentru cei ce Îl iubesc pe Domnul nostru Iisus. Căci pe acestea văzându-le marele Pavel în răpire și voind să ni le înfațișeze și nouă, nu a putut, ci s-a mărginit doar a zice: «cele ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit, nici la inima omului nu s-au suit...»⁸⁹ și celelalte pe care le știm toți. Căci precum după noapte vine ziua, după iarnă, primăvara, iar după furtună, liniștea, așa și după cele dureroase vine odihna, după cum învață și dumnezeieștii Părinți.

Sora mea iubită, amintește-ți de Acela Care ne-a ales din pântecul maicii noastre și ne-a pus de partea moștenirii celei sfințite, ca să fim împreună-cetățeni cu Sfinții și casnici ai Lui, că El prin Cruce și prin moarte a deschis calea și poarta ce duc într-acolo – și așa vei afla mângâiere în ridicarea crucii tale grele. Încă amintește-ți că înainte să răsună cântarea cea de bucurie a toată lumea, «Ziua Învierii...»⁹⁰, s-a auzit cu tânguire: «Astăzi a fost spânzurat pe lemn Cel Ce a spânzurat pământul pe ape...»⁹¹. Dar nu mult după ce Îl vedem pe Iisus micșorat cu puțin față de îngeri din pricina morții pe care a suferit-o⁹², Îl vedem Arhiereu Mare străbătând cerurile⁹³ și descoperindu-Se cu îndrăzneală întregii zidiri, pentru că I s-a dat toată puterea în cer și pe pământ.

Nici vremea, nici nepriceperea mea nu îmi îngăduie, iubită surioară, să descriu mărețiile și harul ce stau ascunse în spatele

⁸⁹ I Corinteni 2, 9.

⁹⁰ Slava *Laudelor* de la Utrenia Învierii. [n.tr.]

⁹¹ Tropar din Antifonul al 15-lea din *Slujba Sfințelor și Mântuitoarelor Patimi ale Domnului Iisus Hristos*, Denia de Joi seara. [n.tr.]

⁹² Cf. Evrei 2,9. [n.tr.]

⁹³ Cf. Evrei 4,14. [n.tr.]

crucii, deși până în ceasul de acum tu o ridici singură și cu adevărat este plină de durere. De aceea, după dreptate spun iar că tu vei merge înaintea noastră în Împărăția iubitului tău Mire Iisus. Pentru aceasta ne rugăm și aceasta dorim fierbinte pentru tine și mare va fi bucuria și lauda noastră să auzim că sporești în Hristos, încât să putem nădăjdui cu îndrăzneală că dorința noastră se va împlini.

Cuprinzând în smeritele mele rânduri evlavia, dragostea și rugăciunile tuturor părinților, îi trimit cu osârdie iubitei noastre surori toate binecuvântările, așa încât, lipsind noi cu trupul, însă fiind de față cu duhul, să sărbătorim împreună cu tine această zi însemnată de prăznuire. Cu privire la ultima mea făgăduință, pe care ți-am făcut-o nu ca să te măgulesc și să te mângâi duhovnicește pe moment, toți părinții au primit cu multă bunăvoință ca, din datorie față de sora noastră bună, să luăm asupra noastră săvârșirea sfintelor slujbe și a celorlalte îndatoriri cerute de tipic, deși tu nu ai trebuință să îplinești pravila de rugăciune și de slujbe a celor sănătoși. Și iarăși, după dorința ta, vom păstra aceasta în taină. Îți voi scrie din nou mai târziu⁹⁴.

În zorii zilei de 13/26 noiembrie, monahia Irina se pregătea de ieșirea pe care o „văzuse” dinainte. Chipul i se făcuse ca alabastrul și strălucea de o lumină ce venea dinlăuntru ei. În dimineața zilei de sâmbătă, mireasa lui Hristos și-a luat zborul în pace către Mirele ei ceresc. Fața îi strălucea de bucuria Învierii. În timpul slujbei de înmormântare, toată lumea se întreba nedumerită: „Ce cântăm noi acum, cântări de îngropare sau Slujba Învierii?”. Mai târziu, când s-a făcut dezgroparea ei, toți au simțit bună mireasmă. În timpul dezgropării, trupul a fost găsit nesticat. Părintele Filothei Zervakos scria în revista *Proia* din Hios: „Trupul monahiei Irina Mirtidiótissa nu a rămas neîngropat, a fost îngropat în pământ, ca toate celelalte trupuri ale celor adormiți. L-am îngropat eu, ca preot duhovnic al ei, și au fost martori la aceasta toți câți au luat parte la înmormântarea sa, rude, prieteni, cunoscuți. (...)”

⁹⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahia Irina Mirtidiótissa*, Noul Schit, 4 octombrie 1960.

După trei ani s-a făcut dezgroparea, iar Dumnezeu, Care îi slăvește pe cuvicioșii Lui, i-a păstrat trupul nestruciat⁹⁵.

Când a primit vestea adormirii monahiei Irina, Părintele Iosif a spus cuvintele Scripturii: „Sfârșindu-se curând, a plinit ani îndelungați”⁹⁶. Iar mai târziu scria cu osândire de sine:

„Fratele meu, cu multă osteneală se câștigă bunătățile și ce voi face eu, ticălosul, care dorm și mă fac învățător numai altora? Uită-te la Irina cum a câștigat Împărăția, însă prin ce mucenicie!”⁹⁷.

Gheronda începuse deja să devină cunoscut printre oamenii duhovnicești ai vremii sale și adeseori se întâlnea la Atena cu vestitul și eruditul iconar Fotie Kóntoglu⁹⁸, cu preotul teolog Ioannis Romanidis și cu alții. În casa bine-credincioșilor armatori Pataras erau chemați pentru folos duhovnicesc monahi aghioriti și alți părinți. Părintele Ioannis scria: „Casa aceea era o binecuvântată obște, un stup colivar⁹⁹ în inima trufașei străluciri a bogăției și a superficialității aristocrației din Paleó Psychikó”¹⁰⁰.

În 1963, Părintele Iosif scria din Atena:

„Zilele trecute, vineri, am mers la Nea Makri, la mănăstirea de maici a Sfintei Parascheva, unde am stat la slujbă și i-au făcut Mirungerea ginerelui domnului Kóntoglu, care înainte era catolic.

⁹⁵ Părintele Filothei Zervakos, *Πρωτα*, 5 iulie 1969.

⁹⁶ Înțelepciunea lui Solomon 4, 13.

⁹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 20 ianuarie 1961.

⁹⁸ Fotie Kóntoglu (1895-1965), iconar și scriitor grec vestit în epocă, propovăduitor al revenirii la tradiția iconografică bizantină. [n.tr.]

⁹⁹ La mijlocul veacului al XVIII-lea, s-a iscat în Sfântul Munte o dispută legată de ziua în care se săvârșesc parastase cu colivă pentru cei adormiți și de împărtășirea cu Sfintele Taine. Mai mulți părinți îmbunătățiți ai vremii (între care Sfinții Nicodim Aghioritul, Macarie din Corint, Atanasie din Paros), care au fost numiți în derâdere „colivari”, au susținut atunci slujirea parastaselor sâmbăta, nu duminica, precum și primirea deasă a Sfintei Împărtășanii. Dincolo de această dispută, „colivarii” susțineau, în fapt, reinnoirea vieții bisericești pe temeul predaniei isihaste a Sfinților Părinți. Ei s-au îngrijit de editarea în epocă a *Filocaliei*, fapt pentru care mișcarea lor a rămas în istorie și cu denumirea de „Mișcarea filocalică”. [n.tr.]

¹⁰⁰ Părintele Gheorghe Metallinos, *op. cit.*, p.80.

Ne-am bucurat mult că ne-am închinat Sfântului Mucenic Efrem cel nou arătat. (Povestea Kóntoglu trebuia ținută în taină, dar nu au izbutit să facă așa cum le-am spus, iar acum cred că îl vor boteza din nou, după cum i-am îndemnat și eu, și Părintele Filothei)¹⁰¹.

De asemenea, Părintele Iosif urmărea cu interes duhovnicesc viața de nevoință a aghioriților îmbunătățiți care, asemenea lui, aveau dor pentru Dumnezeu și, trăind cu acest dor, împărțeau și altora viața și trăirea patristică. În perioada aceea, tradiția aghiorită nu era deloc cunoscută, ci abia atunci reînvia prin ostenețile unor monahi din Sfântul Munte, între care se numărau însuși Părintele său duhovnicesc Sfântul Iosif Isihastul, frații lui duhovnicești – Sfântul Efrem Katunakiotul; Părintele Efrem cel tânăr, starețul de mai târziu al Mănăstirii Filotheu; Părintele Haralambie, starețul de mai târziu al Mănăstirii Dionisiu –, Sfântul Sofronie de la Essex din Anglia, Părintele Teoclit Dionisiatul și alții. Legat de aceasta, scria:

„Am primit o scrisoare de la familia Papadimitriu și îmi spun că Părintele Teoclit ține mereu conferințe și lumea este foarte entuziasmată, mai ales că în Duminica Ortodoxiei a rostit un cuvânt deosebit, de mare însemnătate, despre Ortodoxie. Cred că acum îl editează pe Sfântul Grigorie Palama și poate din pricina aceasta zăbovește la Atena”¹⁰².

Prin mijlocirea Părintelui Iosif, familia Pateras a oferit o donație pentru refacerea bisericii mari a schitului. Atunci el a socotit că era un prilej bun de a pune părinților din schit problema ocrotirii obștilor celor doi frați ai lui, Efrem și Haralambie. Scria:

„Le-am spus părinților schitului și i-am rugat ca, din recunoștință sau mai degrabă din dragoste, să le dea tot timpul puțină apă fraților noștri și să îi lase să își urmeze nestingheriți tipicul și mi-au fâgăduit că o vor face”¹⁰³.

¹⁰¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Atena, Duminica Orbului 1963.

¹⁰² *Ibidem*, Duminica Sfântul Grigorie Palama 1963.

¹⁰³ *Ibidem*, 6 aprilie 1961.

Niciodată Părintele Iosif nu a cerut ceva pentru sine. Totdeauna spunea cu multă smerenie:

„De câte ori m-a chemat Dumnezeu, am dat tot ce am avut și am arătat toată buna intenție. Ei, suntem oameni mici, nu am izbutit nimic, însă, da, știe Dumnezeu că tot ce am avut, am dat. Sărmane Iosif, noi nu avem nimic de preț să dăruim celorlalți, ce ar putea primi de la un călugăr sărac? Cu toate acestea, mie nu îmi trebuie nimic din averiile lor. Și după aceea vine înlăuntrul meu harul și îmi spune: «Vezi cum îmi țin eu fâgăduințele?»¹⁰⁴.

Aceasta o spunea Părintele Iosif văzând cum, în ciuda ispitelor pe care le avea, pronia lui Dumnezeu îl însoțea întotdeauna. Cu multe strădanii și, desigur, nu fără greutăți, s-a îngrijit să obțină niște bani pentru conductele de apă ale schitului. Scrisa în legătură cu aceasta: „Acum, cu o subvenție de la stat de 300.000 de drahme, construim rețeaua de conducte în schit și vom avea apă¹⁰⁵”.

În altă scrisoare, spunea pe această temă:

„Banii pe care ni i-a dat statul pentru conductele de apă nu ne-au ajuns și am fost siliți să ieșim iar pe la ministere și să îi rugăm să nu ne lase cu treaba la jumătate. Mi-am văzut și de sănătate și a trebuit să mă întâlnesc și cu doamna Pateras, fiindcă îmi este mai greu să îi scriu. Am ieșit cu Părintele Chiril și ne-am ostenit mult și ne-am întors abia după 14 zile pline de întâmplări. Cât privește problemele mele de sănătate, nu am făcut operație, fiindcă regimul și niște tratamente practice mi-au îmbunătățit puțin starea, iar doctorul a spus că deocamdată nu este nevoie să mă operez; însă cheltuielile sunt mai mari. Pe la ministere am irosit vreo nouă zile și nu am primit încă o decizie definitivă în privința cererii noastre, dar avem nădejdi. Doamna Pateras avea mici probleme cu ochii. Mi-a spus că a fost mai bine că am venit și am vorbit personal, fiindcă astfel de lucruri se rezolvă greu prin scrisori¹⁰⁶”.

¹⁰⁴ Idem, *Omilie la trapeza de la bolnița Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped*, 14 ianuarie 1988.

¹⁰⁵ Idem, *Scrisoare către monahul Pantelimon, Noul Schit*, 6 aprilie 1961.

¹⁰⁶ *Ibidem*, 31 mai 1961.

Deși întotdeauna se ferea să vorbească despre sine sau despre darurile lui, totuși, pentru a-l mângâia și întări duhovnicește pe fratele său, îi scria: „Eu am văzut de mult timp greutățile pe care urma să le întâmpini într-o astfel de lucrare și mereu le spuneam fraților mei că vei suferi și te vei osteni mult. Iar ceea ce la început era doar încredințarea mea, acum a devenit realitate și trebuie să te ajutăm”¹⁰⁷. Deși a văzut dinainte toate câte aveau să i se întâmple fratelui său, nu a cultivat nicio clipă încrederea în sine. Pentru aceea și scria în continuare: „Nu îmi este necunoscut nimic din câte pătimești, fiindcă, așa cum ți-am spus, cu toată netrebnicia mea, totuși le-am văzut pe toate dintru început”¹⁰⁸.

În ciuda sănătății lui șubrede, s-a dus la Sfântul Efrem Katunakiotul să îi ceară să îl ajute pe fratele lui cu rugăciunea. Scria:

„La Părintele Efrem mă voi duce personal să îi dau scrisoarea. Eu, sârmanul, abia acum sunt mai bine, încât să pot merge până acolo. După ce m-am întors de la doctor, starea mea s-a înrăutățit mult, iar din pricina Postului Mare, boala s-a agravat și mă întrebam dacă voi mai putea răbda până la Paște. Dar acum, cu harul lui Dumnezeu, parcă mă simt mai bine și voi face răbdare. Însă țin un regim sever și sunt foarte atent. Dacă mănânc ceva care nu este indicat, oricât de puțin, îmi face rău pe loc și de aceea sunt cu multă grijă. Ce să fac, frățiorul meu? Și dacă scăpăm de asta, oare nu o să dăm de alta? Viața noastră este un șir nesfârșit de încercări. Fie ca Dumnezeu să nu ne părăsească!”¹⁰⁹

Într-o altă scrisoare, spunea:

„Mult iubitul meu frate, te îmbrățișez din nou cu dragoste. Astăzi am mers la Katunakia și l-am văzut pe fratele nostru, Părintele Efrem, și i-am dat tot ce mi-ai trimis. Vreau să îl fac să înțeleagă că trebuie să se ostenească mai mult în rugăciune pentru tine, fiindcă într-adevăr te afli în mare nevoie. Ți-am mai spus și altă dată că mult ajutor am văzut venind din rugăciunea acestui

¹⁰⁷ *Ibidem*, 13 aprilie 1961.

¹⁰⁸ *Ibidem*.

¹⁰⁹ *Ibidem*, 6 aprilie 1961.

om, așa cum numai la pururea pomenitul nostru Gheronda am mai văzut. Ce puteam să fac mai mult pentru tine? Neavând nimic în stare să îți fie cu adevărat de folos, m-am străduit să te apropii de el, și atunci când te-am dus să îl cunoști, și mai târziu, pe cât a fost cu puțință, iar acum iarăși i-am povestit pe îndelete despre încercările tale. Am plecat mulțumit că se va ruga cu adevărat pentru tine Mântuitorului Hristos, cu durere, cu multă stăruință și cu nerușinarea vrednică de laudă¹¹⁰, ca pentru un mădular deplin și ales al trupului obștii noastre. Trebuia să fac lucrul acesta și cred că l-am împlinit în primul rând fiindcă a lucrat și dragostea ta. (...) Cere cu durere și fără niciun interes personal voia lui Dumnezeu, iar Dumnezeu nu ne va părăsi.

Cât privește sănătatea mea, am început din nou să mă șubrelesc. Și întrucât toți, și îndeosebi Părintele Efrem, mă îndeamnă să mă operez, mi se pare că trebuie să iau această hotărâre¹¹¹.

Ca să îl încerce „ca pe aur în topitoare”, vrăjmașul neamului omenesc a ridicat împotriva bunelor sale intenții invidia. Scria:

„S-au silit să zădărnicească strădaniile mele, ajungând până acolo încât au împiedicat lucrările la conducte ca să nu aibă părinții apă. Pentru prima oară, fratele meu, am văzut invidia lucrând în toată puterea ei. Bine scriu Sfinții Părinți că «pizma nu știe să cinstească lucrul cel de folos»¹¹². (...) Mult necaz am avut, deoa rece, deși certurile s-au potolit și le-am dat banii ca să meargă să cumpere imobilul pentru kiriakón, nu i-au primit. Atât de mult i-a învârtoșat diavolul... Ce era de făcut? I-am rugat din nou, dar au rămas neînduplecați¹¹³.

¹¹⁰ „Nerușinarea vrednică de laudă” este un paradox duhovnicesc: deși „nerușinarea” presupune o stăruință obraznică și fără cedare, este „vrednică de laudă” pentru că are un scop bun și se întemeiază pe o credință neclintită în bunătatea lui Dumnezeu. A se vedea și Addenda. [n.tr.]

¹¹¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 13 aprilie 1961.

¹¹² *Triod, Laudele din Miercurea Mare*, gl. 1, a patra stihiră idiomelă.

¹¹³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 31 iulie 1961.

Atunci, împreună cu ceilalți părinți – care, privind situația fără părtinire, au judecat lucrurile cu chibzuință – s-a luat hotărârea de a cumpăra un imobil:

„S-a stabilit să ies iarăși cu Părintele Chiril, să pună și el banii lui și să cumpărăm împreună un loc; și câtă vreme trăiesc el și frațele lui, să împartă venitul pe jumătate cu kiriakónul, iar când vor muri, să rămână totul kiriakónului. Așa s-a făcut și am început. (...) Mult m-am ostenit și multe cheltuieli am făcut, dar din păcate ei nu recunosc nici măcar o strădanie din câte am făcut. Cu adevărat, fratele meu, acum am cunoscut din cercare că atunci când cineva face ceva nu pentru sine, ci pentru Dumnezeu, va avea de înfruntat ispita în față. Deci pe bună dreptate și tu ai ispite, doar că tu întâmpini unele mai mari, fiindcă lucrarea ta este neasemănat mai mare. Acestea ți le scriu foarte pe scurt, căci dacă ți le-aș scrie pe larg, te-ar cuprinde deznădejdea”¹¹⁴.

După moartea Sfântului Iosif, pentru marea lui curăție și pentru osârdia și nevoințele sale alături de un părinte atât de îmbunătățit, Părintele Iosif devenise deja, în jurul vârstei de 40 de ani – dintre care 25 petrecuți în viața monahală –, un cunoscător al tainelor vieții în Hristos. Numai un suflet nepătimaș și plin de iubire duhovnicească putea spune cu adâncă smerenie:

„Ieremia I-a zis lui Dumnezeu, când Acesta l-a trimis să procească evreilor, că nu va mai încerca altă dată să grăiaască aceloră în numele Lui; și îndată, zice el, s-a făcut «un fel de foc aprins în oasele mele»¹¹⁵, astfel că a fost silit să își schimbe pe loc hotărârea. Aceasta este însușirea dragostei și a unirii duhovnicești. Dar de ce îți spun acestea? Oare nu le știi și mă silești să ți le scriu? (...) După cuvântul Sfinților Părinți, este nu greu, ci aproape cu neputință pentru om să afle de unul singur voia lui Dumnezeu. Însă Dumnezeu Își descoperă voia Sa prin sfatul aproapelui”¹¹⁶.

¹¹⁴ *Ibidem.*

¹¹⁵ Ieremia 20, 9. [n.tr.]

¹¹⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 4 noiembrie 1961.

Bogat în experiențe duhovnicești, putea fi și altora dascăl

Avea o bogată experiență a vieții duhovnicești și a felului cum lucrează harul, cum cercetează el sufletul omului și cum se retrage. Trăia cele dumnezeiești „din cele ce a pățimit”¹¹⁷. Mai întâi l-a trăit pe „a face” și apoi a primit harul lui „a învăța”¹¹⁸. Scria:

„Spun iarăși că harul lui Hristos s-a sălășluit bogat în sufletele tău sfințit, deși el, precum obișnuiește să lucreze, se retrage din vreme în vreme sau mai degrabă se ascunde, ca să se facă dorit și să îl cerem neconținut cu durere și cu stăruință. Cine este acum lângă fratele meu, ca să îl mângâie în astfel de împrejurări? Noi aici suntem aproape unul de altul și ne mângâiem sufletește, însă tu ești atât de departe, încât tot ce poate ajunge la tine este o scrisoare seacă și fără rod.

Apoi mă tem și pentru mediul de acolo, care este potrivit nobililor tale intenții și îndeobște țelului nostru. Tu le faci bine tuturor și, rămânând așa cum ești, toți te laudă, însă nu încetează să te descurajeze cu teoriile și cu vorbele lor, fiindcă nu cunosc adevărul despre țelul nostru. Ce să zic, suflet drag și atât de iubit? Îți spun drept, Dumnezeu știe că am scris cele de față cu tânguire”¹¹⁹.

El însuși, cu toate strădaniile pentru acoperirea feluritelor trebuințe ale părinților din schit, nu uita predania Părintelui său duhovnicesc, care era adunarea în sine¹²⁰ și rugăciunea minții prin lucrarea pocăinței. Despre nevoița adunării în sine, scria:

„Nu îți voi reaminti rânduiala noastră generală, pe care o știi atât de bine. Îți voi zice însă ce ne spunea fericitul nostru Gheronda până la ultima lui suflare: «Fugiți de lume – adică de lucrările din afară – și adunați-vă în sine, în lucrarea lăuntrică,

¹¹⁷ Evrei 5, 8. [n.tr.]

¹¹⁸ Cf. *Fapte* 1, 1: „Cuvântul cel dintâi l-am făcut, o, Teofile, despre toate cele ce a început Iisus a face și a învăța”. Omul duhovnicesc începe prin a săvârși el însuși virtutea, iar apoi îi învață și pe alții să o săvârșească. [n.tr.]

¹¹⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 13 februarie 1960.

¹²⁰ Gr. εσωστρέφεια; a se vedea și Addenda. [n.tr.]

deoarece acolo este Împărăția Domnului nostru împreună cu El Însuși!». Pururea pomenitul nostru Gheronda socotea că toate celelalte fapte bune sunt secundare și trebuie făcute doar dacă am înfăptuit mai întâi scopul principal. Dar pentru acest lucru este nevoie de un mediu mai liniștit. Iar asta mă face să mă îngrijorez mult, fiindcă nu știu dacă mediul de acolo îți îngăduie să găsești lucrarea duhovnicească pe care o cunoști și o iubești atât de tare și întru care harul Domnului ți-a dat atât de multă mângâiere. Știu însă, fratele meu iubit, că tu, cu rugăciunea lui Gheronda, nu doar că nu rămâi în urmă, ci chiar ne-o iei înainte cu mult și ai spor, în vreme ce noi ne rătăcim. Nu contează, să dea Domnul să nu fie așa, iar temerile mele să fie neîntemeiate și fără rost. Dorința mea, dorul meu arzător, rugăciunea cu durere și cererea mea sunt ca propășirea ta duhovnicească să fie vădită tuturor, ca astfel lauda mea pentru tine să fie adevărată¹²¹.

Înaintase deja cu scrierea primei biografii a Sfântului Iosif Isihastul. Cu toate acestea, sfătuia din nou, cu socotință duhovnicească, să nu fie editată deocamdată, pe de o parte fiindcă aștepta o înștiințare în duh de la Sfântul Iosif însuși, iar pe de altă parte, fiindcă trăiau încă mulți dintre cei care îl pizmuiseră și îl defăimaseră pe Sfânt. La fel îl sfătuiseră și Cuviosul Efrem Katunakiotul și ceilalți frați duhovnicești ai săi. Legat de aceasta, scria:

„Despre biografia lui Gheronda ce să îți spun? Am scris-o după putere într-un caiet, într-o primă variantă de aproape 100 de pagini, ca să o lucrez în liniște, încet-încet, astfel încât să poată circula între noi sau chiar într-un cerc mai larg. Îmi pare rău că pizma și prejudecățile sunt neînchipuit de mari și nu ne vor îngădui să înaintăm cu nimic deocamdată; dar vom întârzia și fiindcă – lucrul cel mai însemnat – așteptăm din partea lui Gheronda un semn care să ne înștiințeze că îi este bineplăcut ceea ce vrem să facem. Însă ție, celui de un suflet cu mine, îți voi trimite curând biografia lui, așa cum dorești. Dar să mai faci puțină răbdare până o transcriu curat pe foi, ca să ți-o pot trimite. Să ai grijă să nu o

¹²¹ *Ibidem.*

vadă nimeni, fiindcă pot să te constrângă și să ia fragmente să le publice. Și tare mă tem, pentru că știu ce sminteli se pot naște mai târziu, căci cunosc felul de a gândi al oamenilor. Bătrânelul acela pe care îl luasem să îl îngrijesc a murit, dar vreau să îmi fac încă și mai mult timp, deoarece este Postul Mare, perioadă în care îndatoririle noastre duhovnicești cresc simțitor și ne iau mai multă vreme”¹²².

Conștiința bisericească

Pe lângă formarea duhovnicească și rânduiala de nevoință pe care le-a preluat de la Sfântul Iosif Isihastul, Părintele Iosif a moștenit și poziția lui sănătoasă față de Biserică, pe care se cade să o aibă orice credincios, cinstind „una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”. Astfel, când i s-a cerut să sprijine întemeierea unei mănăstiri de maici din America, Părintele Iosif, socotind că acest lucru se face, cum este și firesc, cu binecuvântarea Bisericii locale, îi scria Părintelui Pantelimon:

„Mai întâi de toate, eu nu primesc să învieze sub numele și sub oblăduirea noastră nici forma, și cu atât mai puțin fondul mateismului¹²³. Eu și fericitul meu Gheronda am dus o luptă neînțetată cu duhul acesta care se împotrivesc Bisericii și o războiește. (...) Noi dorim să îi folosim duhovnicește pe cei de un neam cu noi, care se primejduiesc zi de zi, nu să îi smintim. Când este vorba doar de noi înșine, putem să ne tănuim în vreo chilie și să trăim cum vrem. Când însă este vorba de o mănăstire, adică de mai mulți, trebuie să renunțăm la ceea ce ne aduce mulțumire nouă și să dăm întâietate la ceea ce este de folos celor mulți pentru

¹²² *Ibidem*, 23 februarie 1960.

¹²³ Schismă din sec. XX, care a luat amploare în cadrul mișcării zelotiste a știștilor din Grecia, avându-l ca întemeietor pe Episcopul Matei de Brestena, caterisit ulterior de Biserică. La vremea respectivă, Părintele Pantelimon începuse deja să aibă legături cu membrii mișcării stiliste din America, mișcare ce l-a atras până la urmă în rândurile ei. [n.tr.]

mântuire. Cu alt prilej îți voi scrie despre cugetul lui Gheronda, precum și despre înțelegerea sănătoasă în privința calendarului, adică despre faptul că fără Biserică nu se face nimic. Gheronda s-a rugat mult pentru această problemă și a primit limpede înștiințare de la Dumnezeu cu privire la atitudinea față de ea”¹²⁴.

Mai târziu, în 1983, când se afla la Noul Schit, în perioada când cei mai mulți părinți schitioți, înrâuriți de un zel nechibzuit, încetaseră pomenirea Patriarhului Ecumenic, Părintele Iosif, având sensibilitate duhovnicească și cuget bisericesc sănătos, a lucrat cu discernământ. Așa a izbutit, fără certuri și înfruntări, ci cu autoritatea sa bisericească și teologică, dar mai ales cu personalitatea lui duhovnicească, să le dea părinților o încredințare launtrică și să îi aducă din nou la calea bisericească dreaptă a pomenirii numelui Patriarhului Ecumenic la slujbe¹²⁵.

„Nu poate cetatea a se ascunde..”

„Nu poate cetatea a se ascunde deasupra muntelui stând”¹²⁶. La fel, și trăirea virtuoaasă a Părintelui Iosif a devenit cunoscută din om în om, deși el se purta cu totul dimpotrivă, ascunzându-și

¹²⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 23 februarie 1960.

¹²⁵ După 1983, când Gheronda Iosif și obștea sa au venit la Noul Schit, cei doi ieromonahi pe care îi avea în obște, Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól) și Efrem (astăzi stareț al Mănăstirii Vatoped), slujeau, când le venea rândul, în biserica mare a schitului sau la Colibele unde erau chemați să săvârșească Sfânta Liturghie. Cei doi, făcând ascultare de Gheronda Iosif, îl pomeneau la toate slujbele pe Patriarhul Ecumenic, în ciuda împotrivirii părinților bătrâni, care fie ieșeau din biserică, fie murmurau, fie îi luau în răs pe tinerii ieromonahi. Cu timpul, prin stăruința și cu rugăciunea lui Gheronda Iosif, fără a se ajunge la dezbinări, părinții bătrâni au început să renunțe la poziția lor greșită și așa s-a ajuns iarăși în Noul Schit la pomenirea Patriarhului, care fusese întreruptă mulți ani. Gheronda Iosif dădea întotdeauna o cinste deosebită celor rânduiți de Dumnezeu să aibă vrednicii în Biserică (arhieriei, stareți etc.) și îi învăța acest lucru și pe ucenicii săi. [n.tr.]

¹²⁶ Matei 5, 14.

în orice chip aşezarea duhovnicească. Legat de propunerile care i se făceau ca urmare a recunoaşterii măsurii sale duhovniceşti, spunea cu multă osândire de sine într-o scrisoare:

„Primesc stăruiitor scrisori din țara mea să merg acolo ca să refacem o mare mănăstire istorică a Maicii Domnului, care, ca și mănăstirile din Sfântul Munte, s-a pustiit. Oamenii, frățiorul meu, nu și-au dat încă seama de goliciunea noastră sufletească și ne văd cu alți ochi. Vai și amar, că acum vom da îndoit răspuns, fiindcă ni se va cere socoteală nu numai pentru noi înșine, ci și pentru oamenii pe care îi vom sminti! Noi, dacă am putea, am vrea să ne ascundem undeva încă și mai adânc, iar ei ne cer să ne arătăm întregii lumi, ca să ne descopere și să se scârbească de noi un ceas mai devreme. Astăzi, eu și Părintele Efrem am primit iarăși o scrisoare din partea unui tânăr teolog de la «Zoi», dintre aceia care au evlavie față de Sfântul Munte și indeobște față de monahism. Acesta ne roagă să mergem vineri în Săptămâna Brânzei la Mănăstirea Dionisiu, unde vor veni vreo 40 dintre ei, ca să le vorbim alături de Părinții Teoclit și Gherasim¹²⁷, fiecare pe o anumită temă. (...) Toată dragostea noastră pentru fratele Richard, pentru Părintele Romanidis și ceilalți. Te îmbrățișează părinții și eu, cel din urmă. Cu dragoste, Iosif¹²⁸».

Într-o altă scrisoare, spunea:

„La mănăstirea aceasta (se referă la Mănăstirea Maherá¹²⁹), care este asemenea Mănăstirii Kykku, au o icoană a Maicii Domnului ca cea de la Ivion, iar mănăstirea are un statut independent față de episcopul locului, fiind stavropighie. Eu, sârmanul, vreau să plec și de la Colibă, doar-doar voi afla puțină liniște, iar aceștia

¹²⁷ Este vorba de Părinții Teoclit Dionisiatul și Gherasim Imnograful de la Schitul Sfânta Ana Mică. [n.tr.]

¹²⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 5 februarie 1962.

¹²⁹ Mănăstirea Maherá este una dintre cele mai importante mănăstiri din Cipru și a fost, de-a lungul veacurilor, un centru de cultură și de rezistență națională. Este cunoscută îndeosebi pentru icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Maheríotissa”, care împodobește biserica mare a mănăstirii. [n.tr.]

se gândesc la lucruri mărețe. Dumnezeu să nu ne părăsească, iubitul meu frățior!”¹³⁰.

Cu cât trecea timpul, cu atât dorința lui arzătoare de a petrece viață isihastă creștea. Legat de aceasta, scria: „Doresc cu orice chip să mă însingurez ca să îmi aflu calea. Roagă-te, iubitul meu frate, să nu ne părăsească Dumnezeu!”¹³¹.

Cerea cu viu interes să afle de la Părintele Pantelimon dacă exista acolo, în preajma lor, vreo mișcare în duh patristic, gândindu-se că Părintele Ioannis Romanidis, fiind un om duhovnicesc și un teolog foarte bun, putea contribui la aceasta:

„Ce mai fac Părintele Ioannis Romanidis și fratele Richard? Cum vedeți lucrurile? (...) Se întrezărește vreo schimbare în bine? S-a aprins pe undeva râvna pentru voi și pentru cugetul vostru sau lucrurile nu se clintesc deloc? Uneori, un om râvnitor poate să facă mult bine, iar unul potrivnic să facă contrariul. Noi ne rugăm neîncetat și așteptăm cu sufletul la gură să auzim vești îmbucurătoare. (...) Vă transmite salutări Părintele Gheorghe sârbul, care înainte se numea Branko. Stă la mănăstirea veche a Rusikonului”¹³².

Monahul Gheorghe Vitkovici (1920-1972)

Monahul Gheorghe (Branko Vitkovici) s-a născut în Serbia. Părinții lui au murit de timpuriu și el a fost luat spre ocrotire de o rudă a sa, Mitar Vitkovici. În 1942 a absolvit în Serbia studiile Facultății de Inginerie, cu rezultate excepționale. După al Doilea Război Mondial a fost luat într-un lagăr de prizonieri din Italia, iar după doi ani a fost eliberat de Puterile Aliate și a plecat în Franța. Apoi s-a dus în Germania, ca să își continue studiile în cadrul Facultății de Mecanică și Electrotehnică de la München. În timp ce se întrezărea pentru el o înaltă carieră științifică, l-a cercetat

¹³⁰ *Ibidem*, 14 februarie 1963.

¹³¹ *Ibidem*, 27 ianuarie 1963.

¹³² *Ibidem*, Duminica lăsatului sec de brânză 1962.

harul lui Dumnezeu. Astfel, în 1952 și-a întrerupt studiile pentru a urma cursurile Institutului Teologic Saint-Serge din Paris.

A mers la Mănăstirea Sfântul Sava de la Ierusalim, iar după multe osteneli a ajuns în sfințitul Athos. A fost mai întâi la Mănăstirea Hilandar, însă nu a rămas acolo, căutând un loc mai isihast. S-a legat duhovnicește de Sfântul Iosif, în vremea când obștea acestuia se afla la Noul Schit. Însuflețit de râvnă dumnezeiască, a fost uimit de bogata experiență și de măsura duhovnicească a Sfântului Iosif. S-a alăturat obștii sale și a început să lucreze virtuțile sub povățuirea lui, fiindcă până atunci se călăuzise singur.

De la Sfântul Iosif a învățat că harul dumnezeiesc se apropie la început cu o putere deosebită de cei pe care i-a chemat și își face simțită în mod vădit prezența. Aceasta este prima perioadă a harului. După o oarecare vreme, simțirea harului se împuținează, iar cel care trăiește aceasta simte „părăsirea lui Dumnezeu”. Această simțire a părăsirii este o adevărată mucenicie pentru cel ce o trăiește, deși ea este doar părelnic o părăsire, fiindcă harul lui Dumnezeu rămâne înlăuntrul omului prin lucrarea sa. Dumnezeu nu își părăsește niciodată făptura. Astfel, în această a doua îndelungată perioadă, cel atras la început de har trebuie să își arate credințioșia. Sfântul Iosif i-a tâlcuit că acest lucru se petrece deoarece Dumnezeu voiește ca cel atras de El să aibă la început putere să se lepede de felurile lui patimi și poftă. Însă mai departe se cuvine ca cel atras să se nevoiască din propria lui alegere și credință, fără să mai aibă o simțire puternică a prezenței harului. Sfântul Iosif i-a lămurit Părintelui Gheorghe: „La început ai primit putere pentru a te lepăda de lume și a te înstrăina, acum trebuie să agonisești dumnezeiescul har prin ascultare de voia lui Dumnezeu”.

Părintele Gheorghe avea gândul să se întoarcă în Franța, fiindcă acolo gustase prima cercetare cu putere a harului dumnezeiesc. Însă când Sfântul i-a tâlcuit „calea Domnului”, s-a alăturat ucenicilor lui. Din păcate nu a mai trecut mult timp și Sfântul Iosif a adormit. Părintele Gheorghe l-a îngrijit cu o dragoste aparte în vremea bolii de dinaintea adormirii sale. El a deprins temeiurile

unei vieți duhovnicești statornice în obștea Sfântului Iosif și, cu toate că a ajuns în cele din urmă să se nevoiască la Rusikon, după adormirea Sfântului venea întotdeauna la Noul Schit și se sfătua cu Părintele nostru Iosif, a cărui viață duhovnicească o prețuia.

A fost mare isihast, postitor, cu desăvârșire sărac în bunuri lumești și bogat în virtuți. Părintele nostru Iosif vorbește adesea de el în scrisorile sale:

„Acum îl am lângă mine pe Părintele Gheorghe sârbul. Vrea să vină aproape de noi și i-am spus că după Paște o să îi fac o colibă alături de mine, ca să se nevoiască acolo, și a primit. Gheronda (se referă la Gheronda Arsenie) este bine și vă pomenește și toți părinții sunt în pace”¹³³.

Părintele Gheorghe a adormit în cele din urmă la Rusikon, se pare că din pricina inimii sau, spun alții, din pricina unor ciuperce otrăvitoare. Părinții aghioriți păstrează pomenirea lui ca pe a unui mare nevoitor, un silitor al Împărăției cerurilor și un chip de monah cuvios al vremurilor noastre.

Tunderea mamei sale în schima monahală

În februarie 1962, Părintele Efrem Filotheitul, fratele său duhovnicesc, a tuns-o în monahism pe mama sa, dându-i numele Teofana. Așa s-a aprins și în Părintele nostru Iosif râvna duhovnicească de a o călugări pe mama lui, dacă și ea, desigur, ar fi dorit aceasta. De altfel, așa făcuse și Sfântul Iosif Isihastul cu mama lui, care devenise monahia Agatanghela. Trecuseră deja 16 ani de când Părintele Iosif se afla în Sfântul Munte și nu își vizitase niciodată țara natală, Cipru. Spunea într-o scrisoare:

„Efrem a făcut-o monahie pe mama lui și a numit-o Teofana. Tare aș vrea să o văd și eu pe mama înainte să moară, fiindcă mă tot roagă să vin și este tare bătrână! Mult îi sunt eu dator mamei,

¹³³ *Ibidem*, 29 decembrie 1964.

fiindcă m-a făcut monah și m-a trimis în Sfântul Munte, și rugăciunilor ei se datorează petrecerea mea în această haină monahală. În sfârșit, facă-se voia Domnului!”¹³⁴.

În Duminica Tomei din anul 1963, a luat binecuvântare de la Gheronda Arsenie și de la Sfântul Efrem Katunakiotul să o vadă pentru ultima dată pe mama lui. În cele din urmă, în luna iunie, la îndemnul lui, aceasta a devenit monahie cu numele Evghenia și a adormit după numai câteva luni, de sărbătoarea Sfântului Dimitrie. Părintele Iosif îi scria despre ea Părintelui Pantelimon:

„Eu însă, așa cum ți-am scris, l-am întrebat pe Gheronda (Arsenie) ce părere are, dacă să merg să o văd pe mama, și mi-a spus să merg și poate să o fac și monahie. Așa că am hotărât să mă duc și așa pleca acum, după Paște, dar aștept să se întoarcă Părintele Efrem. Cu adevărat, bine a zis Gheronda de călugărie, căci de îndată ce îi voi spune, cred că mama va primi, fiind acum și în vârstă. Va sta în casa ei. Așa mi-a spus și Părintele Efrem Katunakiotul, că este mai bine în casa ei decât oriunde în altă parte. (...) Părintele Gheorghe sârbul este acum aici și i-am spus despre compatriotul lui de care îmi scrii. A spus că îl știe, că i-ați scris. Acum vrea să stea cu noi. Poate după Cincizecime să îi construim o colibă undeva, aproape de strung, să poată locui acolo”¹³⁵.

Dragoste, lepădare de sine, jertfelnicie

Părintele Iosif nu se îngrijea numai să găsească venituri pentru a acoperi nevoile părinților din schit, cum era alimentarea cu apă, ci lua parte și practic la treburile obștești, în ciuda problemelor sale de sănătate. Scria: „De a doua zi după ce ați plecat, muncim la lucru de obște, pe munte, montăm țevile, și sunt frânt de oboseală. Azi și mâine vom merge iar și nu știu dacă vom termina”¹³⁶.

¹³⁴ *Ibidem*, 2 martie 1962.

¹³⁵ *Ibidem*, Duminica Tomei 1963.

¹³⁶ *Ibidem*, 20 august 1962.

În septembrie 1962, se găsea încă la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, care făcea parte din schit, așa încât avea și îndatorirea de a lua parte la treburile obștești. De acum însă el dorea să petreacă la chilia lui sihăstrească. Era deja obosit de neînțelegerile mari din schit. Unele dintre acestea erau iscate de pomenirea la slujbe a Patriarhului Ecumenic Atenagora. Mulți dintre părinți nu voiau să fie pomenit, deoarece socoteau feluritele sale acțiuni drept inovații.

Părintele Iosif își dorea cu înflăcărare viață de isihie. Scria:

„Mă tot mâhnesc din pricina felului în care trăiesc aici și poate că la primăvară voi merge dincolo, la coliba mea. Ne-am înțeles cu Părintele Teofilact să vină mai sus, unde este strungul, aproape de locul unde stă preotul, fiindcă pe măsură ce trece timpul, îi este tot mai greu să urce des la biserică, îndeosebi noaptea. În felul acesta, iată că mi s-a deschis o porțiță”¹³⁷.

Așa cum am arătat, scrisese deja într-o primă formă viața Sfântului Iosif Isihastul și o trimisese în America Părintelui Pantelimon, cu condiția să nu o tipărească până ce nu aveau să primească o înștiințare de la Sfântul Iosif. Legat de acest lucru, el singur povestește:

„Odată, iarăși, pe când scriam viața pururea pomenitului nostru Gheronda și ajunseseam pe la jumătate, m-a biruit descurajarea și m-a făcut să mă opresc cu totul din scris. După ce au trecut mai multe zile, neștiind nimeni nimic despre cele întâmplare, într-o dimineață, bucuros foarte, Părintele Teofilact îmi spune:

– Aseară l-am văzut pe Gheronda Iosif și mi-a încredințat două peceti să ți le dau. Una era gata, cu literele săpate, iar cealaltă nu era încă terminată. L-am întrebat: «Gheronda, ce să facă Iosif cu ele?». Și mi-a răspuns: «Dă-i-le și va ști el ce să facă!».

Atunci am înțeles tâlcul, că trebuia să continui să scriu viața pe care o lăsasem neterminată. Și cu adevărat, m-am umplut iarăși de râvnă, iar apoi, cu tragere de inimă, am sfârșit de scris viața”¹³⁸.

¹³⁷ *Ibidem*, 29 septembrie 1962.

¹³⁸ *Idem*, *Ὅσιων μορφῶν ἀναμνήσεις*, pp. 155-156.

Referindu-se la această vedenie cu pecețile, Părintele Iosif ne spunea mai târziu:

– Îndată mi s-au deschis ochii și a început să lucreze Cincizecimea, încât m-am pus să scriu și nu mă puteam opri. Mă grăbeam ca să nu pierd niciun înțeles. Ați văzut harul Cincizecimii?

În noiembrie 1963, se afla deja la vechea lui colibă din afara schitului – ca să guste mai mult din binecuvântarea virtuților pe care o aduce deplina liniștire – și începuse să se îngrijească de ea prin osteneli proprii: „Am început să repar ceva aici, la coliba mea, și m-a doborât osteneala și m-a apucat iarăși stomacul, așa cum păteam la început. Am și răgușit și am rămas fără glas, încât nu mai pot da preotului răspunsurile la slujbe”¹³⁹. A continuat să țină tipicul Sfântului Iosif Isihastul, iar pentru Sfânta Liturghie, urca puțin mai sus, unde era coliba retrasă a Părintelui Haralambie: „Eu cu Părintele Haralambie facem slujba singuri în fiecare zi și cântăm și Paraclisul Maicii Domnului pentru voi”¹⁴⁰.

În perioada aceea, a pățimit iarăși mult din pricina stomacului. Pastele făinoase erau singura lui hrană. Când tipicul prevedea post fără ulei, nu își îngăduia să dezlege la untdelemn pe motiv de boală. Prin urmare, mânca doar paste, cu sau fără ulei. În ciuda sănătății sale șubrede și a faptului că nu mai era dator să participe la felurile lucrări de obște din schit, mergea cu bunăvoință să ajute. Potrivit regulamentului, părinții de la Colibele retrase, aflate dincolo de Turn – care pe atunci nu erau socotite între Colibele schitului, ci depindeau administrativ direct de mănăstire – nu erau obligați să ia parte la îndatoririle de obște, ca ceilalți părinți.

Despre marea lui lepădare de sine ne-a povestit cu admirație fericitul Părinte Constantin de la Coliba Sfântului Haralambie. Părintele Iosif se dusese, după obicei, la lucru de obște în munte, să curețe izvoarele ce alimentau schitul cu apă. An de an, când era

¹³⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 10 noiembrie 1963.

¹⁴⁰ *Ibidem*, 12 decembrie 1963.

vreme rea, cădeau crengi, frunze, mâl de la alunecările de teren, iar izvoarele trebuiau curățate. Asta însemna săpat cu lopata ore întregi și alte treburi istovitoare. Așa cum se obișnuia în astfel de împrejurări, părinții luau cu ei niște mâncare și puțin vin, pentru că se osteneau mai mult. La ora mesei, Părintele Iosif le-a cerut iertare părinților că sănătatea nu îi îngăduia să guste din merinde și să bea puțin vin cu ei și a scos mâncarea lui de paste. Atunci, Părintele Constantin, mișcat de duhul lui de jertfă, a lăcrimat și i-a zis:

– Gheronda, dacă ar fi fost altul cu boala ta și pe deasupra ar mai fi trăit și la Colibele retrase, unde monahii nu sunt datori să vină la lucru de obște, nici n-ar fi coborât să vadă de ce a bătut clopotul să îi cheme pe părinți, darămite să mai vină cu noi, făcând atâta osteneală și primejduindu-se să i se deschidă ulcerul la stomac!

Făcea neconținut răbdare cu stomacul. Omenește nu mai era cu puțință să se vindece altfel decât prin operație, pe care se hotărâse să o facă, la îndemnul fraților săi duhovnicești. Însă, așa cum spunea Părintele lui duhovnicesc, Sfântul Iosif Isihastul, „la capătul răbdării istovitoare se arată în chip simțit harul lui Dumnezeu”. Părintele Teofilact, care se nevoia împreună cu el, s-a rugat Sfântului Pantelimon – „mai-marele” Sfinților Doctori fără de arginți, pe care îl numea „voinicul meu de aur” – și l-a „amenințat” că nu îi va mai aprinde candela dacă nu îl va tămădui pe Părintele Iosif. Atunci i s-a arătat în vedenie Sfântul Pantelimon, așa cum este înfățișat în icoana din kiriakónul Schitului Sfântul Pantelimon de la Cutlumuș, și i-a zis:

– Spune-i părintelui să lase aceasta în seama Maicii Domnului și se va face bine!

Părintele Iosif s-a încrezut în cuvântul Părintelui Teofilact și din acea zi a simțit o îmbunătățire uimitoare a stării sale, până ce s-a vindecat deplin și nu a mai simțit nicio durere. A rămas numai cu o digestie înceată. De atunci și până la adormirea sa, nu l-a mai supărat deloc stomacul. Mai târziu, el însuși scria:

„Aveam ulcer într-un stadiu înaintat și niciun regim, niciun medicament nu mă mai ajuta. După o perioadă de mai bine de doi ani în care m-am înfrânat de la tot ce îmi făcea rău, nu mai rămăsesse altă soluție decât operația. Atunci a intervenit slăvitul Mucenic al lui Hristos, împreună-pătimitorul Pantelimon, care i-a spus Părintelui Teofilact să îmi poruncească să nu mă operez, ci să las totul în grija Maicii Domnului. Îndată m-am tămăduit deplin. Și ca să mă încredințez și practic, am mers la doctorii care mă tratau, care cunoșteau tot parcursul bolii mele, să îmi spună care era starea mea în acel moment. Mi-au făcut radiografii și nu au mai găsit absolut nimic, decât o mică urmă de la o veche rană cicatrizată”¹⁴¹.

Maica Domnului „Pantánassa”¹⁴²

Înainte de adormirea Sfântului Iosif Isihastul, Părintele Iosif avea ca mângâiere o icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Dar când fratele său duhovnicesc Efrem i-a cerut-o, i-a dăruit-o cu bucurie, pentru că era mereu plin de dragoste față de toți. Totuși, pierzând o asemenea binecuvântare, simțea și mâhnire, deoarece nu mai avea parte de marea ei mângâiere. Dar Maica Domnului nu a întârziat să îi răsplătească printr-o nouă și mare binecuvântare. În luna mai a anului 1960, Părintele Iosif scria:

„Am dobândit, spre marea mea mângâiere, o icoană foarte veche a Maicii Domnului, care are o istorie bogată și a făcut multe minuni, și nu îmi pot stăpâni bucuria. Toți ai noștri care au văzut-o au fost copleșiți. Pe lângă aceste daruri ale ei, îl are și pe acela că este ca vie și răspândește în întregime bună mireasmă de la sine, fără ca cineva să fi pus aromate”¹⁴³.

¹⁴¹ Idem, *Ὁσίων μορφῶν ἀναμνήσεις*, p. 155.

¹⁴² Numele „Pantánassa” se traduce prin „Împărăteasa a toate” și a fost dat icoanei de Gheronda Iosif însuși. [n.tr.]

¹⁴³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 15 mai 1960.

Coliba Sfinților Doctori fără de arginți în care stătea Părintele Iosif la Noul Schit era vecină cu Coliba Sfântului Ioan Teologul, unde locuiau Părinții Partenie și Simeon¹⁴⁴. Aceștia, când au înțeles că Părintele Iosif era un monah evlavios și nevoitor, au socotit potrivit să îi încredințeze această icoană, care o închipuia pe Maica Domnului șezând pe tron, înconjurată de îngeri. Icoana ajunsese la ei ca moștenire de la Părinții lor duhovnicești, care veniseră din Asia Mică.

Părintele Iosif i-a scris Părintelui Pantelimon despre una din primele întâmplări minunate pe care le săvârșise icoana sub ochii lui, așa cum se petrecuse ea cu un tânăr:

„Cu acesta, mica icoană a Maicii Domnului – despre care ți-am scris că o am și că este făcătoare de minuni – a făcut o minune cutremurătoare. Nu am vreme să îți scriu mai multe, dar cred că schimbarea tânărului se datorează minunii, fiindcă problema lui era foarte grea. (...) Nu pot să uit însă minunea făcută de Doamna noastră, care s-a petrecut sub ochii mei și m-a mișcat adânc, și nici mireasma icoanei, care se întetește odată cu trecerea timpului”¹⁴⁵.

Mai târziu, Gheronda Iosif ne-a povestit despre acest tânăr că atunci când a mers să se închine la icoană, care era agățată în bisericuța Colibei sale, când mai avea câțiva pași până să ajungă înaintea ei, s-a auzit un zgomot, o lumină strălucitoare ca soarele i-a atins pieptul, iar tânărul a căzut la pământ. După această întâmplare, tânărul s-a umilit cu inima. Ajutat de sfaturile Părintelui Iosif, a venit întru pocăință și a mărturisit că se îndeletnicea cu vrăjitoria. Întâmplarea aceasta s-a petrecut sub ochii lui Gheronda.

În Duminica Tomei din 1963, Părintele Iosif îi scria Părintelui Pantelimon:

„Am avut aici de Paște și un cipriot stabilit în Anglia, un om foarte bun și bine-credincios. Îl știe pe Părintele Sofronie (cunos-

¹⁴⁴ Vezi foto 21. Despre aceștia, a se vedea Gheronda Iosif Vatopedinul, *Όσιων μορφών ἀναμνήσεις*, pp. 125-129.

¹⁴⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, Duminica Părinților Aghiorți 1960.

cutul stareț de atunci de la Essex) și merge adesea cu familia la mănăstirea lui. Acestui cipriot, bunătatea lui Dumnezeu i-a făcut un mare dar și a săvârșit cu el o foarte mare minune, întorcându-l de la neștiință și de la viața sa păcătoasă. Soția lui este englezoaică, însă a botezat-o și s-a potrivit să fie și ea un vas ales și binecuvântat, încât se întrec între ei în evlavie și în osârdie. Nu credeam să văd vreodată sau să aud de așa har și binecuvântare a lui Dumnezeu în astfel de locuri și timpuri, și totuși «Tu, Doamne, ești bun, blând și mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă pe Tine»¹⁴⁶.

L-am dus deci pe acest cipriot în bisericuța noastră închinată Sfinților Doctori fără de arginți, l-am lăsat acolo să se închine și să se roage și am plecat. I-am spus câteva lucruri despre Maica Domnului, precum și faptul că pentru noi, aghioriții, ea este aici o prezență cu totul aparte. După puțin timp, a venit jos la atelier, unde lucram cu Părintele Ioasaf, care se întâmplase să fie atunci cu mine. Era în Săptămâna Mare. L-am văzut puțin tulburat și l-am întrebat ce pățise. Îl cheamă Odiseu. Atunci ne-a spus:

– Am vrut să iau cu degetul puțin untdelemn din candela Maicii Domnului ca să mă ung pe frunte. Am luat, iar înainte să mă ung, mi-am zis să fac întâi niște metanii și apoi să mă dau cu untdelemn. Așa am și făcut. Când m-am ridicat și am privit la Maica Domnului, foarte aproape de candela ei, care era stinsă, dintr-odată aceasta s-a aprins singură. De aceea par tulburat, dar sunt plin de bucurie.

Cu multă evlavie, a făcut apoi fotografii color și alb-negru, iar dacă vor ieși, ne va trimite și nouă. Cam atât despre asta¹⁴⁷.

De asemenea, unui bolnav de cancer în ultimul stadiu, care omenește vorbind nu mai avea nicio nădejde de vindecare, icoana i-a îndepărtat tumoarea. Acesta venise cu mare greutate la Colibălor împreună cu însoțitorii lui și îmbrățișase cu lacrimi icoana, rugându-se cu multă evlavie.

¹⁴⁶ Cf. Psalmi 85, 4.

¹⁴⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, Duminea Tomei 1963.

Acestea au fost primele întâmplări legate de icoana Maicii Domnului pe care le-a trăit Gheronda, când a văzut-o el însuși săvârșind minuni și adevărind astfel cuvintele părinților care i-o dăruiseră ca pe o moștenire de preț. Minunile acestei sfinte icoane, care mai târziu s-a numit „Pantánassa”, au continuat și continuă să se petreacă fără încetare până în zilele noastre, când icoana se află la Mănăstirea Vatoped și este făcătoare de minuni pentru toți cei care îi cer cu osârdie ajutorul.

Începutul întemeierii obștilor monahale, începutul revigorării duhovnicești¹⁴⁸ a Sfântului Munte

În 1963, la sărbătoarea prilejuită de împlinirea a 1000 de ani de existență a Sfântului Munte, Patriarhul Ecumenic Atenagora declarase cu tărie: „Odată cu aniversarea a 1000 de ani, sărbătorim și ultimele clipe de viață ale Sfântului Munte!”

Spunea aceasta fiindcă în perioada respectivă, Sfântul Munte avea mare lipsă de viețuitori. Faptul că s-a umplut din nou cu monahi tineri este o mare minune din vremurile noastre a Maicii Domnului, Stareța Sfântului Munte. La această binecuvântată mișcare de revigorare monahală din timpurile noastre au contribuit îndeosebi: Sfântul Sofronie de la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Essex – Anglia, prin vestita lui carte despre Sfântul Siluan Athonitul; Sfântul Paisie, nevoitorul cel plin de har,

¹⁴⁸ În gr. ἐπάνδρωση, „repopulare”, termen des folosit în Sfântul Munte în perioada anilor 1970-1990, când mănăstirile au început să se umple din nou cu monahi tineri, după ce ani întregi fuseseră lipsite de viețuitori. În mod neașteptat, repopularea a început prin venirea unor părinți din afara Sfântului Munte cu obștile lor: Părintele Emilian Vafidis de la Meteore la Mănăstirea Simonos Petras; Părintele Alexie de la Meteore la Mănăstirea Xenofont; Părintele Grigorie Zúmis din Patmos la Mănăstirea Dohiaríu; Părintele Gheorghe Kapsanis din Evvia la Mănăstirea Grigoriu. Întrucât fenomenul petrecut atunci a fost mai mult decât o simplă „repopulare” (creștere din nou a numărului de viețuitori), am ales să traducem acest termen prin „revigorare duhovnicească”, acolo unde el se referă la înnoirea vieții monahale sub toate aspectele ei. [n.tr.]

care a viețuit în acest loc cu nume sfânt; și de asemenea, în mare măsură, ucenicii Sfântului Iosif Isihastul.

Părintele Efrem și Părintele Haralambie și-au întemeiat amândoi obștile spre sfârșitul anului 1963, când au început să vină frați tineri. Așa cum prorocise Sfântul Iosif, întemeierea acestor obști a însemnat începutul revigorării duhovnicești a Sfântului Munte.

În scrisorile sale, Gheronda vorbește despre acest nou seceriș duhovnicesc. În decembrie 1963, scria: „La Părintele Efrem a venit încă un tânăr și cred că vor veni și alții, după cum i-au scris”¹⁴⁹. În februarie 1964, tot legat de acest subiect, scria:

„Părintele Efrem a avut încurcături, pentru că au venit rudele unui tânăr de lângă Tesalonic să îl ia acasă și, fiindcă acela nu a vrut să plece, au pus o bandă de răufăcători să îl ia cu sila. La semnalul poliției, s-au mobilizat administrația, conducerea etc. și a ieșit un scandal nu chiar mic. Acum și Părintele Haralambie așteaptă să vină încă vreo doi tineri”¹⁵⁰.

Iar în martie 1964, scria din nou:

„Numai ce s-a terminat hramul la Părintele Efrem, unde am fost toți, și Iosif cel mic al tău”¹⁵¹. Am avut o călugărie, l-au tuns în schimă pe fratele Apostol și i-au pus numele Efrem”¹⁵². Și la Părintele Haralambie a venit un tânăr bun. De asemenea, la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți am rânduit un monah bun să rămână cu Părintele Teofilact și astfel mi-am luat o povară de pe inimă cu privire la viitorul Colibei. Obștea a crescut; acum suntem 12 și numărul nostru tot crește. Dumnezeu să rânduiască lucrurile, ca să se facă toate după voia Lui! Iar lucrul cel mai uimitor este că mănăstirea ne ajută mult”¹⁵³.

¹⁴⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 12 decembrie 1963.

¹⁵⁰ *Ibidem*, 19 februarie 1964.

¹⁵¹ Este vorba de un alt monah Iosif, cunoscut al Părintelui Pantelimon. [n.tr.]

¹⁵² Este vorba de primul ucenic ai Părintelui Efrem Filotheitul, mai târziu stareț al Mănăstirii Xiropotamu, adormit în 1983 în urma unui accident de mașină. [n.tr.]

¹⁵³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 26 martie 1964.

Odată cu sporirea duhovnicească, se înmulțeau și ispitele. Însă unirea pe care le-o dăruia Duhul Sfânt era un semn ce le aducea mângâiere și siguranță. Gheronda Iosif îi scria iubitului său Părinte Pantelimon:

„Suntem uniți, iar din pricina aceasta, diavolul turbează împotriva noastră, vrând să ne împiedice folosul și sporirea. Acum, împreună cu măicuțele¹⁵⁴ suntem mai bine de 30 și se întrezărește un viitor plin de nădejde. Diavolul se luptă să surpe această lucrare, dar «de este Dumnezeu pentru noi, cine este împotriva noastră?»¹⁵⁵. Amin. Gheronda [Arsenie] se roagă pentru voi cu multă dragoste; la fel și noi, deosebi și laolaltă”¹⁵⁶.

În aceeași perioadă, pe lângă strădaniile legate de reînvierea predaniei Sfinților Părinți și de revigorarea duhovnicească a Sfântului Munte, s-au îngrijit ca și arta bisericească să se întoarcă la rădăcinile ei bizantine. Gheronda scria:

„Am găsit și un tânăr bun, pe care l-am lăsat la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, ca să stau fără grijă. Este monah, îl cheamă Anania, din obștea Ananelor de la Schitul Sfânta Ana, și este un pictor bun. Acum încerc să îi fac rost de câteva ustensile pentru pictură, ca să lucreze, și mă străduiesc să îl fac să se întoarcă la arta bizantină, fiindcă are talent și o să învețe bine”¹⁵⁷.

Lupta duhovnicească și-a urmat cursul, iar viețuirii lor isihaste i s-a adăugat și lucrarea misionară. Uniți într-o inimă și într-un duh, departe de micimile omenești, s-au ostenit din toate puterile pentru revenirea la adevăratul monahism ortodox și la tradiția Sfinților Părinți:

„Acum, când îți scriu, mă aflu pentru două zile la Inússes cu Părintele Efrem, iar mâine dimineață plecăm de aici și ne întoarcem la locul nostru. Au venit și ne-au luat de la Noul Schit, iar

¹⁵⁴ Este vorba despre maicile de la mănăstirea din Volos. [n.tr.]

¹⁵⁵ Romani 8, 31.

¹⁵⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, Duminica a patra din Postul Mare 1964.

¹⁵⁷ *Ibidem*, 19 februarie 1964.

eu am mers ca să nu îl las singur pe Părintele Efrem, urmând să ne întoarcem repede. Scopul lui este să mute maicile de la Volos la mănăstirea din Inússes. În sfârșit, despre acestea vei afla mai târziu, când vor ajunge la o înțelegere și vor face sau nu ceva în acest sens”¹⁵⁸.

În iunie 1964, scria:

„La Părintele Haralambie a venit și al doilea frate pe care îl aștepta, iar acum are doi. Eu încă mă lupt să îmi repar coliba, dar, slavă Domnului, mai am puțin și termin! Aștept acum un cipriot care vrea să vină să rămână cu noi”¹⁵⁹.

Gheronda îl cunoștea pe Sfântul Sofronie, ucenicul și scriitorul vieții Sfântului Siluan Athonitul, care în acea perioadă punea temelia mănăstirii sale de la Essex, în Anglia. Sfântul Sofronie îl cerceta pe Sfântul Iosif Isihastul, în vremea când acesta viețuia la Schitul Sfânta Ana Mică și la Noul Schit, și păstra amintiri frumoase de la aceste întâlniri. Acolo, la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul de la Essex, el s-a ostenit din toate puterile, iar prin trăirea și prin cuvântul său a adus în Biserică mulți oameni din Apus. Mulți creștini evlavioși, aflând de la Sfântul Sofronie despre Athos, ajungeau apoi până la smeritele colibe ascetice de la Noul Schit.

Între aceștia era și o familie catehizată de Sfântul Sofronie, în care părinții și copiii căutau în monahism apele de viață purtătoare ale Ortodoxiei. Gheronda scria despre ei:

„Băiețelul Ianaki nu a terminat încă școala primară. În fiecare an o să vină în vacanță să rămână cu noi ca să învețe limba greacă, fiindcă nu o știe deloc, deoarece mama lui este englezoaică, însă o femeie foarte evlavioasă, botezată. Tatăl lui, cipriot, este și el foarte evlavios. (...) Dar vezi, nu pot să citească nimic ca să li se aprindă râvna, să aibă pilde de urmat. Doar Sfântul Sofronie îi mângâie, căci merg mereu la el la mănăstire și sunt încântați. Au creat o mișcare în cercul lor și i-au făcut pe mulți de-ai noștri, îndeosebi

¹⁵⁸ *Ibidem*, Inússes – Hios, 18 martie 1964.

¹⁵⁹ *Ibidem*, Noul Schit, 24 iunie 1964.

ciprioți, să își schimbe viața. Cât privește mănăstirea Catincăi¹⁶⁰, Părintele Efrem va ajuta acolo ca duhovnic numai când va ieși pentru maicile lui¹⁶¹. Au numit-o stareță pe Matrona, iar pe Maria au tuns-o monahie cu numele Irina, împreună cu încă două surori începătoare. Acum au mai trimis vreo câteva fete tinere de la Tesalonic, nu știu dacă au apucat să ajungă. Mica mănăstire din Volos a sporit mult și ca număr, și în privința vieții duhovnicești. La fel și aici, la noi, au venit tineri, majoritatea cu școală, care uneori, când nu află mângâierea la care nădăjduiau, se descurajează. Pe preoții noștri îi cer ca duhovnici la mănăstiri, la Sfântul Pavel, la Dionisiu, la Grigoriu. Nu există duhovnici și lumea nu găsește alinare¹⁶².

Cercarea și cunoașterea duhovnicească îl întăreau pe Gheronda Iosif să își ducă mai departe lucrarea. Era deplin conștient că urma să aibă ispite, ca orice om care vrea și poate să îl ajute duhovnicește pe aproapele său. Legat de aceasta, scria:

„De credem, după cum și este, că fiecare intenție și faptă a noastră se săvârșește întru cunoștință, spre a împlini voia dumnezeiască și a ajunge la dragostea de Dumnezeu și de aproapele, atunci este firesc să pătimim acum urmările împotririlor din afară, pentru ca Dreptatea Însăși să pecetluiască faptul că am luptat după lege și să dăruiască sufletului, în chip tainic harul înaintării și al sporirii duhovnicești, iar în chip practic, experiență.

În aceasta stă toată înțelepciunea și priceperea, sufletul meu iubit. Nu este așa de mare osteneală să îplinească cineva o poruncă, atât una mai mică, cât și una mai cuprinzătoare, și nici să

¹⁶⁰ După moartea Irinei, împlinind o făgăduință mai veche a familiei, Catinca Pateras a zidit în insula Inusses, locul ei de naștere, o mănăstire unde ea însăși a devenit mai târziu schimonahie și stareță a obștii. [n.tr.]

¹⁶¹ În 1959, înainte de adormirea sa, Sfântul Iosif Isihastul i-a încredințat Părintelui Efrem (Filotheitul) povățuirea monahiilor de la Mănăstirea Maicii Domnului „Odighitria” („Povățuitoarea”) din Volos, pe care el însuși le îndrumase duhovnicește prin scrisori vreme de mai mulți ani. Mănăstirea a dat rod duhovnicesc bogat, îndeosebi în vremea cât a avut-o stareță pe schimonahia Macrina Vassopúlu (1921-1995), o nevoitoare sfântă a vremurilor noastre. [n.tr.]

¹⁶² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon, Noul Schit*, 24 iunie 1964.

hotărăscă felul în care o va înfăptui. Mare osteneală este să o ducă la bun sfârșit, până ce ea își va împlini desăvârșit scopul. Atunci, după ce a făcut răbdare și a dobândit experiență, va primi lauda inimii. Oricine vrea să aducă folos altora va lua asupra sa ispitele lor, pe măsura lucrării lui duhovnicești.

Spun Sfinții Părinți că trei sunt împrejurările mai însemnate când cineva are parte de ispitele celorlalți: când îi vatămă material ori moral, când îi clevește și îi defaimă sau când din dragoste vrea să îi aducă la Dumnezeu. Pilda cea mai limpede pentru cea de-a treia împrejurare este Domnul nostru împreună cu sfinții Săi ucenici. Aceștia, fără prihană și fără vină fiind, au răbdat pentru întoarcerea și pentru mântuirea noastră cele pe care le știm toți și care erau urmarea păcatelor noastre. Ne este puțin greu, fiindcă odată cu iarna simțită ne-a venit și iarna cea duhovnicească, dar puternic este Dumnezeu să nu ne lase să fim încercați peste putere. Câteodată, când lucrarea săvârșită nu este după voia lui Dumnezeu, ispitele se întăresc din nou, iar harul îl lasă pe om fără ajutor, ca să ajungă să nu mai poată îndura, să dea înapoi și astfel să se izbăvească de ispite mai mari¹⁶³.

Așa a fost viața lui Gheronda: osteneală în cele duhovnicești, osteneală și în cele trupești. Pe lângă truda găzduirii închinătorilor, pe care o împlinea singur, se îngrijea să creeze condițiile necesare ca să îi învețe lucrul de mână pe monahii tineri din obștile fraților săi duhovnicești, de vreme ce aceștia din urmă erau preoți și duhovnici și aveau multe îndatoriri. Avea grijă tot timpul și de Sfântul Efreem Katunakiotul, care în afară de faptul că își purta boala lui, trebuia să slujească și trei monahi bătrâni. Scria:

„Părintele Efreem Katunakiotul este mai bine cu sănătatea, dar are de ridicat o cruce de nedescris din pricina starețului său. Ce să spun? Judecățile lui Dumnezeu sunt adânc de nepătruns!”¹⁶⁴.

Pentru sine însuși, Gheronda Iosif nu cerea niciodată nimic. Ajuta la ridicarea noilor chilii și a altor clădiri de care era nevoie,

¹⁶³ *Ibidem*, Duminica după Nașterea Domnului 1964.

¹⁶⁴ *Ibidem*, Marțea luminată 1965.

pentru că obștile fraților săi duhovnicești se măreau. În legătură cu acest lucru, scria:

„Vor învăța și monahii Părintelui Efrem să facă peceți, am început să le arăt. Multă ușurare le aduce mașinăria aceasta, acum că am făcut-o. Le-am amenajat un atelier întreg și acum toate sunt mecanizate. Pe toate le fac cu mașinile, taie, despică, răsucesc, dau la strung. (...) Eu despic scândurile și pentru părinții din alte părți, fără plată, ca să se roage pentru mine, și într-adevăr este mult mai ușor așa. Cu brațele este osteneală, fratele meu. Astăzi nu mai suntem pentru astfel de munci, mai ales noua generație! Amenajez acum un atelier de acest fel la Daniilei și le-am cerut în schimbul osteneții mele să îl lase pe Părintele Efrem de la Katunakia să taie la ei lemnele pentru peceți – așa ne-a fost înțelegerea. În sfârșit, cât privește celelalte lucruri, singur Dumnezeu să ne acopere, frațele meu, pentru că într-adevăr zilele rele sunt”¹⁶⁵.

„Toată Săptămâna Mare am avut închinători, iar slujbele Sfințelor Patimi, care sunt mai lungi, nu mi-au îngăduit să îți scriu mai curând. Am fost foarte obosit și aproape două zile am dormit continuu ca să îmi revin. Am făcut Paștele cu câțiva greci din Anglia și cu un anume Panaghiotis de la școala voastră¹⁶⁶, care a studiat aici, iar acum a terminat și va pleca încolo în august. Un băiat bun, care vă cunoaște bine și vă iubește. (...) Noi nu suntem ai noștri, ci ai Domnului Iisus, Care a murit și a înviat pentru noi. Așadar, El ne înștiințează, spre a ne mângâia, că toate câte I s-au întâmplat Lui ni se vor întâmpla și nouă. Și iată că le vedem petrecându-se. Iar dacă, pentru păcatele noastre, ca o certare, ni se întâmplă cele ce aduc întristare, iarăși primim mângâiere. Căci spune: «Certarea Ta m-a îndreptat întru sfârșit»¹⁶⁷ și nu m-a nimicit; și iarăși: «Certând m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat»¹⁶⁸. Dacă

¹⁶⁵ *Ibidem*.

¹⁶⁶ Este vorba de Institutul Teologic „Sfânta Cruce” din Boston – Statele Unite ale Americii. [n.tr.]

¹⁶⁷ Psalmi 17, 39.

¹⁶⁸ Psalmi 117, 18.

vom cugeta la întristările, prigonirile, încercările și adesea chiar morțile pe care le-au pățimit sfinții Bisericii noastre luptătoare, vom vedea că suntem foarte departe de ei, cu atât mai mult cu cât trăim în aceste vremuri nestatornice și pline de necredință. Ne rămâne doar să răbdăm până la sfârșit, pentru că numai atunci primește omul roadele ostnelilor sale. Doar cu un lucru nu se învoiește harul lui Dumnezeu – cu graba și cu nerăbdarea, de aceea pururea pomenitul nostru Gheronda spunea: «În ispitele care mi se întâmplau, la capătul răbdării istovitoare venea ajutorul». Să scrie copiii câteva cuvinte, ca să știm cum sunteți, iar Dumnezeu nu ne va părăsi dacă vom chema neîncetat preasfântul Său Nume. Citiți ultimul capitol al Sfântului Efrem [Sirul] de la sfârșitul volumului al IV-lea din *Everghetinos* și veți vedea cât este de mângâietor. (...) Vin mereu frați tineri și de aceea unii ne pizmuiesc și ridică război împotriva noastră.”¹⁶⁹

Sporirea obștilor le-a pricinuit unora invidie în loc de bucurie, lucru întâlnit nu rareori în viața Bisericii. Gheronda Iosif întâmpina duhovnicește și cu îndelungă-răbdare durerea aceasta și greutățile de tot felul, dar se întrista să vadă la monahi lipsă de cunoștință duhovnicească sau împietrire. Mucenicia lui creștea, însă și rugăciunea îi devenea mucenicească de câte ori se ruga „pentru cei ce ne supără și ne gonesc”¹⁷⁰. Scria:

„Nu aștept nimic altceva în afară de ispite și încercări. Ce să spun? Împărățește diavolul cu toate ale lui, așa cum spune vorba cunoscută, iar viața celor cu frică de Dumnezeu a devenit mucenie. Nici voi nu cred să aveți pace acolo. Cel care vrea să ajute pe celălalt să se ridice de la pământ și îndeobște oricine vrea să facă binele va gusta pe săturate turbarea diavolului și a uneltelor lui. (...) Aici este trebuință de un cronicar dibaci să însemneze evenimentele. Pe scurt, s-a stins cu totul duhul vieții în Hristos,

¹⁶⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 23 aprilie 1964.

¹⁷⁰ Cf. Matei 5, 44.

iar dragostea, rostul cel mai nobil al vieții creștine pe amândouă treptele ei, făptuirea și vederea, nu își mai află loc nicăieri. (...) Nu îmi stă în putere, frățiorul meu, să îți trimit lacrimi în locul acestei hârtii neînsuflețite, ca să îmi exprim durerea și neliniștea când văd încotro ne îndreptăm și ce ne așteaptă! Nu este vorba de faptul că noi suntem victimele, nu asta contează. Este vorba de împietrirea generală, care într-atât s-a înstăpânit, încât nu mai găsești niciunul care să judece chibzuit. Ce alt semn ne mai trebuie ca să ne încredințeze că sfârșitul este la ușă și că vremea s-a scurtat?

După aceea, cu multe osteneli, precauții și pregătiri, am trimis la Inússes trei dintre fetele pe care le-am pregătit din timp, care au vârsta legală să intre în mănăstire. Ei, și ce crezi că s-a întâmplat? Parcă ar fi fost vorba de răpirea legendară a Elenei în Războiul Troian! Parcă ne-am fi aflat în primele zile ale creștinismului, când dreapta credință era în afara legii, iar religia de stat era răul! Acum mai mult ca oricând este nevoie de răbdare și de judecată sănătoasă, pentru că neatenția face câteodată să se strângă și mai mult lațul. Din fericire, între noi domnesc din plin pacea și dragostea. Îndeosebi cei tineri se silesc și sunt cu luare-aminte, iar aceasta ne odihnește și ne face să uităm ispitele din afară. Mă odihnește mult și așezarea sufletească a Părintelui Efrem, precum și purtarea lui. (...) Preoția și așezarea duhovnicului sunt lucruri care cer mare atenție, frățiorul meu. Astăzi oamenii nu sunt nici simpli, nici sinceri. Chiar și în cele duhovnicești caută mereu interesul lor și încearcă să exploateze părerea duhovnicului ca să își facă voia lor cu conștiința împăcată.

Și pentru tine, sufletul meu iubit, care ești încă tânăr și ai inima plină de dragoste, mult mă neliniștesc ca nu cumva să te abată cineva de la drumul drept și să îți amărască viața. Mă rog și eu neîncetat, cu săracele mele puteri, ca Îngerul tău păzitor să te lumineze în judecățile tale, căci ce este omul dacă nu îl luminează Dumnezeu? Fiindcă, dacă după multă osteneală abia le înțelege cineva pe cele care sunt în mâinile sale, pe cele cerești cum le va desluși? Nu te mâhni, sufletul meu drag, că par să te învăț eu, care

sunt întunecat și netrebnic. Dumnezeu să te încredințeze cât te iubesc și că zbciumul meu pentru voi toți, și îndeosebi pentru tine, care ești între străini, lipsit de orice mângâiere, este sincer. Semnele vremurilor sunt din ce în ce mai limpezi și poate de aceea și diavolul turbează, încercând să ne înghită.

Părintele Haralambie a călugărit de ziua Sfântului său ocrotitor un frate din obștea lui, iar Părintele Efrem va face două călugării în Postul Mare. Dacă nu îți este greu, tradu și trimite-ne viața vreunui Sfânt Cuvios, pentru copiii din Anglia, ca să îi întărim în dragostea pentru monahism. Vezi, ei nu găsesc de citit în limba lor nimic care să îi miște. Le-am trimis ceea ce mi-ai adus tu și i-a însuflețit mult și au luat hotărâri noi pentru viața lor. Gheronda (se referă la Gheronda Arsenie) este bine și se roagă pentru voi. Te îmbrățișez cu multă dragoste, nevrednicul Iosif¹⁷¹.

Câțiva părinți evlavioși și-au încredințat copiii povățuirii pline de discernământ a lui Gheronda, iar el, având pe deplin simțământul răspunderii sale, se îngrijea în tot chipul ca afierosirea lor lui Dumnezeu să se facă așa cum se cuvine. Așa a început să meargă la Mănăstirea Bunei Vestiri a Maicii Domnului de la Inússes, ca să le sprijine pe stareță și pe monahii în formarea lor duhovnicească, pentru că mănăstirea era la început și nu existase până atunci acolo o tradiție monahală.

La Inússes

Întotdeauna cuvântul lui Gheronda era însuflat de Duhul, căci harul dumnezeiesc sălășluia neîncetat în sufletul lui curat, ajuns deja la nepătimire. Din fragedă vârstă, nu cedase niciodată patimilor trupești nici măcar cu gândul, iar duhurile acestea necurate nu puteau să îl supere nici în somn. Ostenelile cele mari făcute în ascultare, postirile și privegherile neîncetate, jertfa neconținută

¹⁷¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 24 februarie 1965.

pentru ceilalți și lepădarea de orice interes egoist pe care a avut-o în viața lui l-au înzestrat cu toate virtuțile, îndeosebi cu smerenie și cu dragoste. Cuvântul lui era „viu și lucrător și mai ascuțit decât toată sabia ascuțită de amândouă părțile”¹⁷², adânc teologic, plin de cunoașterea tainelor dumnezeiești, dar și plin de discernământ. Era cuvânt care îl călăuzea pe cel ce îl asculta la pocăință și la tămăduire duhovnicească.

Când a început să iasă în lume, îndemnat îndeosebi de recunoștința față de familia Pateras, care ajutase întregul schit și sprijinise lărgirea Colibei Bunei Vestiri, unii au tăgăduit cuvântul său. Atunci Gheronda a hotărât să nu mai vorbească, punând iarăși gândul osândirii de sine: „Mi-am zis «Cine sunt eu, un monah fără carte, ca să vorbesc?». Și atunci am simțit iscându-se înlăuntrul meu o împotrivire ca o flacăra, ca și când Dumnezeu m-ar fi pedepsit pentru acest gând”. Și făcea asemănare cu un cuvânt al Prorocului Ieremia: „Nu voi mai numi numele Domnului și mai mult nu voi grăi întru numele Lui! Și s-a făcut ca focul ce arde pârjol în oasele mele”¹⁷³. Și zicea Gheronda: „Am înțeles că Dumnezeu nu voia să tac, că ceea ce aveam nu era de la mine, ci era un lucru pe care trebuia să îl folosesc în acest scop”¹⁷⁴.

După cuvioasa adormire a Irinei Mirtidiôtissa, familia a dăruit zestrea ei pentru a se zidi mănăstirea din Inússes. Gheronda Iosif era cercat atât în petrecerea isihastă, cât și în cea chinovială și a fost chemat să povățuiască această mănăstire la viața de obște. La început a locuit mai jos, într-o căsuță retrasă de pe țărmul mării, puțin mai departe de mănăstire. Acolo, în apropiere, mai sunt și astăzi via, livada de măslini și grădinile mănăstirii. Cu bogata experiență pe care o avea, i-a învățat multe pe muncitori despre cultivarea grădinilor și el însuși îi ajuta. Le-a învățat multe lucruri și pe surori, fiindcă erau tinere și fără experiență. Purta grijă de toate ascultările. Le-a predat tipicul slujbelor, precum și

¹⁷² Evrei 4, 12.

¹⁷³ Ieremia 20, 9.

¹⁷⁴ Mărturia Mitropolitului Atanasie de Limassól.

noțiunile de bază despre glasuri și cântarea psaltică. Mai târziu a venit vrednicul de pomenire Gheronda Dositei Katunakiotul¹⁷⁵, care era orb, și au făcut regulat lecții de muzică bizantină.

În răstimpul cât Gheronda a stat acolo, o dată pe săptămână făceau sinaxă, în care le vorbea despre teme duhovnicești și cu deosebire despre viețuirea monahală. După o vreme s-a mutat sus, la mănăstire, și locuia în aripa clădirii unde erau găzduiți clericii. Surorile trebuiau să învețe să gătească, să se ocupe de grădini, de rucodelie, așa cum cer rânduielile monahale, deși mănăstirea nu avea nevoie de nimic, căci ctitorii erau armatori, iar stareță era atunci chiar monahia Maria Pateras, întemeietoarea mănăstirii. Aveau din belșug toate bunătățile și niciodată nu mâncau rămășițele care prisoseau de la altă masă. Însă duhul de nevoință al Sfântului Iosif Isihastul, a cărui tradiție o moștenise și Părintele Iosif cel tânăr, cerea ca lucrurile să fie întâmpinate altfel, după Evanghelie, „ca să nu se piardă ceva”¹⁷⁶. Astfel, pentru a le învăța pe maici să chivernisească mâncarea și lucrurile spre a nu se face risipă, Gheronda și-a luat canon să mănânce numai din ce prisosea de la mesele dinainte. Timp de două luni sau poate și mai mult, nu a mâncat mâncare proaspătă, până când maicile s-au umplut și ele de râvnă și s-au îngrijit să nu mai arunce rămășițele¹⁷⁷.

Maicile mai vechi din mănăstire îi sunt recunoscătoare până astăzi pentru mulțimea cunoștințelor pe care le-au dobândit din experiența lui nesecată. Gheronda a avut, de asemenea, tot felul de ispite din partea părinților unor maici, ajungând chiar și la tri-

¹⁷⁵ Gheronda Dositei Katunakiotul cel orb a fost un vestit psalt aghiorit și dascăl de muzică bizantină. [n.tr.]

¹⁷⁶ Ioan 6, 12.

¹⁷⁷ Această acrivie în privința risipei, Gheronda Iosif a moștenit-o de la Părintele său, Sfântul Iosif Isihastul, și a predat-o apoi ucenicilor. La Mănăstirea Vatoped, deși Maica Domnului trimite îmbelșugat cele de trebuință obștii, se păzește până astăzi rânduiala pusă de Gheronda Iosif să nu se arunce mâncarea decât dacă se strică, iar monahii să își pună în farfurie doar atât cât mănâncă, nu din zgârcenie, ci pentru a nu lăsa la sfârșit nimic de aruncat. Aceeași rânduială o au și mănăstirile din Cipru aflate sub povățuirea Mitropolitului Atanasie de Limassól, ucenicul lui Gheronda Iosif Vatopedinul. [n.tr.]

bunal pentru acuzația de „prozelitism”. Desigur, după neplăcerile obișnuite în astfel de situații, a fost declarat nevinovat. Gheronda a ajutat această mănăstire aproape doi ani, până în martie 1968, răstimp în care a mers acolo regulat și a stat perioade mai lungi de timp¹⁷⁸. Înainte de a se întoarce în Sfântul Munte, s-a gândit să le lase monahilor, spre mângâiere, icoana Maicii Domnului „Pan-tánassa”. Însă la scurt timp, Maica Stareță l-a rugat să o ia înapoi, fiindcă o stăpânea o teamă mai presus de fire și simțea că icoana trebuia să fie la Gheronda.

Părintele Iosif Dionisiatul, care a intrat în 1965 în obștea Părintelui Haralambie la Noul Schit, ne-a povestit:

„Când am ajuns eu, în 1965, ne-am bucurat de prezența lui Gheronda Iosif cam un an, un an și jumătate. Ai fi zis că era în obștea noastră, doar că avea altă Colibă. În fiecare zi era cu noi la Sfânta Liturghie. La toate activitățile, la absolut toate, era întotdeauna cu noi. Mâncam aceeași mâncare, îi duceam puțină hrană acolo, la Coliba lui. Ne trimitea și el gogoși însirocate¹⁷⁹ sau orice avea. Eram foarte legați, făcea parte din obștea noastră. Ne era ca al doilea Gheronda, așa îl socoteam atunci. Avea și darul de a-i învăța pe alții. Ne-a dat multe «provizii», ca unor începători ce eram. Uneori, văzându-l pe Gheronda Haralambie că era mai îngăduitor cu noi decât trebuia, îl muștra în fața noastră, zicând: «De ce le faci pe plac?».

Era un monah încercat, cu o experiență deplină, care trăise în ascultare de Părintele său duhovnicesc. Și la Stavrovúni viețuise în ascultare, iar acum ne sfătuia întotdeauna din cercare. Astfel, ne-a lăsat predanie să facem ascultare, să ne împlinim canonul, să nu lăsăm cele duhovnicești; să trăim, să petrecem ca niște monahi adevărați. Sfaturi deosebi nu voia să dea, poate fiindcă știa că îl aveam pe Gheronda Haralambie și se gândea: «Să mă pun eu mai

¹⁷⁸ Această mănăstire, care a ținut de la început vechiul calendar, a încetat mai târziu să aibă comuniune cu Biserica Greciei.

¹⁷⁹ În gr. λουκουμάδες, unul din cele mai cunoscute deserturi din Grecia, niște gogoși cât nuca, însirocate și presărate uneori cu nucă măcinată. [n.tr.]

presus de el?»». Dar unele lucruri pe care vedea că acesta le trecea cu vederea, nu le ierta. Dacă vedea că ceva nu era cum trebuie, era necruțător. Iar Gheronda Haralambie încuviința. Se întâmpla să îi spunem:

– Gheronda, Părintele Iosif ne-a zis asta și asta!

Și el ne răspundea:

– Bine v-a spus!

Fiindcă Părintele Iosif avea un alt fel de a fi. Era și mai comunicativ, dar avea, ca să zic așa, și vederi mai largi. Purta o corespundență foarte bogată. Trimitea scrisori celor din lume. Ieșea din Sfântul Munte și vorbea cu nenumărați oameni, iar apoi le scria și ținea legătura cu ei. Ajuta multă lume. Veneau mulți la el și îi cereau sfatul, sprijinul. Mare parte dintre ei au ajuns acum monahi, fiind înrăuriți de scrisorile, de învățăturile, iar mai târziu de cărțile lui. Îi ajuta pe călugări, dar și mirenii primeau îndebște mult folos din cuvintele sale și din omiliile și cărțile pe care le publica. Îi folosea foarte mult duhovnicește pe oameni. Când ieșea din Sfântul Munte, îl aștepta lumea cu nerăbdare să meargă să vorbească.

Gheronda Iosif înțelesese – și asta o spunea și Sfântul Efreim Katunakiotul – că așezămintele de temelie sunt mănăstirile. Coli-bele se vor risipi, dar temelia Sfântului Munte rămân mănăstirile. De aceea îndemna:

– Să mergeți la mănăstiri!¹⁸⁰.

Trăiri duhovnicești

Gheronda Iosif a trăit din primii săi ani de viață monahală între părinții iubitori de osteneală de la Mănăstirea Stavrovúni. Acolo a dobândit experiența „făptuirii” în viața duhovnicească,

¹⁸⁰ Monahul Iosif Dionisiatul, Relatare înregistrată, 7 octombrie 2013 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

Precum după noapte vine ziua, așa și
după cele dureroase vine odihna...

12. Părintele Efrem (Filotheitul) și Părintele Iosif (Vatopedinul) la Noul Schit, 1960

13. Obștea Sfântului Iosif Isihastul la Noul Schit

14. Sfântul Iosif Isihastul cu obștea sa și cu alți părinți la Noul Schit

15. Catinca și Irina Pateras, mai târziu
monahiile Maria și Irina Mirtidiótissa

16. Monahul Gheorghe
(Branko) Vitkovici

17. De la stânga, Părintele Haralambie, Părintele Efrem și Părintele Iosif
împreună cu micul Ianakis din Anglia, Noul Schit 1966

18. Chilia Bunei Vestiri de la Noul Schit
în vremea când prima obște a lui Gheronda Iosif a viețuit acolo

19. Mănăstirea Buna Vestire de la Inússes

20. Între alți părinți, Sfântul Efreim Katunakiotul (în stânga, șezând), lângă el Părintele Haralambie (Dionisiatul), iar în spatele lor, Gheronda Iosif (la sfârșitul anilor '60)

21. În curtea Chiliei Sfântul Ioan Teologul de la Noul Schit, 1963. Al patrulea și al șaselea de la stânga sunt monahii ciprioți Simeon și Partenie, care i-au dăruit lui Gheronda icoana „Pantánassa”. Între ei, ca mirean, Gheorghe Siókuoros, mai târziu Arhimandritul Gavriil (+2014), starețul Mănăstirii Apostolul Varnava din Cipru

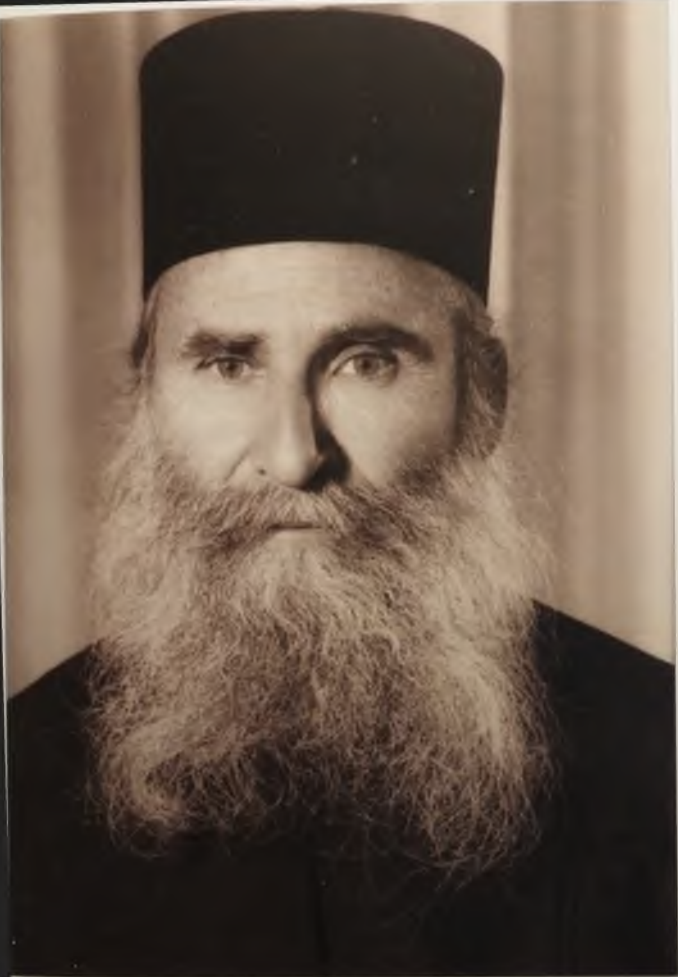

22 și 23. Gheronda Iosif împreună cu Gheronda Macarie
din obștea Chirileilor (în stânga) și alții reparând instalațiile de apă
de la Noul Schit (în anii '60)

24. Mormântul Sfântului Iosif Isihastul de la Noul Schit,
văzut din afară după ce s-a zidit deasupra lui paraclisul

25. Fotografie din buletinul de identitate al lui Gheronda (1978)

26. La Mănăstirea Cutlumuș, în 1975. În rândul din față, începând de la stânga, ieromonahul Maxim, Gheronda, Arhimandritul Grigorie (starețul de atunci al mănăstirii) și ieromonahul Hristodul (fostul stareț)

27. Întronizarea lui Gheronda ca stareț al Mănăstirii Sfintei Cruci de la Mînthi - Pafos în Duminica Închinării Sfintei Cruci 1979. În dreapta, lângă Gheronda, ierodiaconul Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól).

28. Gheronda ca stareț al Mănăstirii Sfânta Cruce de la Mînthi - Pafos

29. Gheronda cu ucenicul său, Părintele Atanasie,
astăzi Mitropolit de Limassól (1978)

30. Gheronda cu Arhimandritul Atanasie,
fostul stareț al mănăstirii Stavrovúni (1979)

31. Gheronda la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mînthi - Pafos

32. Gheronda cu obștea la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mînthi - Pafos în 1980

33. La Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mînthi - Pafos (octombrie 1981). De la stînga la dreapta: Gheronda, Părintele Mihail (astăzi Mitropolitul Efrem de Tripoli și Liban), diaconul Alexie (astăzi Arhimandritul Alexie de la Englistra) și fratele începător Vasile (astăzi Arhimandritul Efrem, Starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped)

34. La Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mînthi. Gheronda cu părinți și mireni (1980)

35. Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului pe care Gheronda a adus-o la Sfânta Mănăstire Vatoped și a numit-o „Pantânassa” (Împărăteasa a toate)

însă îi lipsea cea a „vederii”¹⁸¹. Când a devenit ucenicul Sfântului Iosif Isihastul, era deja pregătit pentru orice fel de osteneală și supunere, încât acestuia nu i-a fost greu să îl învețe rânduiala și viața de contemplare, de isihie. Era un om al slujirii celorlalți, deplin pregătit, călit la școala jertfelniciei și a osândirii de sine. Lucra îndeosebi rugăciunea minții, după învățătura primită de la Părintele său duhovnicesc, dar cultiva în același timp și un fel personal de a se ruga. Vedeă rugăciunea ca pe un dialog personal cu Dumnezeu cel Viu. El însuși obișnuia – și îi îndemna și pe ucenici – să nu înceapă niciodată direct și sec chemarea dumnezeiescului Nume, adică „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”. Spunea că trebuie să faci mai întâi o rugăciune de mărturisire cu propriile cuvinte către Mântuitorul Hristos. Această rugăciune își adapă cuprinsul din cuvintele Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți și poate să fie o rugăciune de mulțumire, de slăvire sau de cerere. Întrucât ea se face cu propriile cuvinte, și mai ales dacă este însoțită și de un duh de pocăință, inima se încălzește cu ușurință, se unește cu mintea și atunci chemarea Numelui lui Hristos se săvârșește cu mult rod duhovnicesc.

Gheronda Iosif devenise un rugător în Duh, iar Sfântul Paisie Aghioritul îl prețuia mult pentru aceasta. Îl socotea nu doar un dascăl al rugăciunii minții, ci unul care avea chiar „doctoratul”. Așa și spunea Sfântul Paisie: „Gheronda Iosif este doctor în rugăciunea minții!”.

¹⁸¹ Este vorba de cele două trepte ale vieții duhovnicești despre care vorbesc Părinții filocalici: făptuire (πράξις) și vedere (θεωρία), care corespund celor trei stadii ale urcușului duhovnicesc: curățirea, luminarea și îndumnezeirea. „Făptuirea” este curățirea de patimi prin pocăință și prin osteneli ascetice, iar „vederea” este luminarea minții (νοῦς) și îndumnezeirea, vederea Luminii necreate. Aceasta este accepțiunea patristică a termenilor, diferită de interpretarea din teologia apuseană, unde „făptuirea” înseamnă lucrarea misionară, iar „vederea” sau „contemplarea”, practicarea unor exerciții spirituale. (Cf. Ierótheos Mitropolitul Nafpaktosului, *Dogmatica empirică a Bisericii Ortodoxe Sobornicești după învățăturile prin viu grai ale Părintelui Ioannis Romanidis*, vol. II, trad. de Tatiana Petrache și Mănăstirea Diaconești, Ed. Doxologia, Iași, 2017, pp. 342-345 ș.u.). [n.tr.]

Uneori, vrând să ne aprindă râvna pentru citirea scrierilor patristice, spunea că folosul duhovnicesc nu vine doar din învățăturile și povețele lor părintești, ci și din rugăciunea pe care aceștia o fac pentru noi. Suntem datori, spunea, ca atunci când citim scrierile Sfinților Părinți, să chemăm și rugăciunile lor. Odată, la coliba lui isihastă de la Noul Schit, pe când citea scrierile Sfântului Simeon Noul Teolog și în același timp se ruga Sfântului, acesta și-a făcut atât de simțită prezența, încât Gheronda s-a rușinat și s-a umplut de o teamă sfântă: „M-am tras puțin într-o parte, nu cumva să îl ating”, zicea.

Îi citea cu osârdie, cu stăruință și temeinic pe Sfinții Părinți. Întotdeauna citea textul original, evitând traducerile în greacă nouă. Scrieri pe care mulți nu le puteau înțelege, ca cele ale Sfinților Grigorie Palama și Maxim Mărturisitorul, el nu doar că putea să le înțeleagă, ci îi erau hrană duhovnicească de căpătâi, în ciuda faptului că nu avea nici măcar patru clase. Avea însă o comuniune vie cu Părinții ale căror texte le citea. Mi-a povestit că odată nu pricepea un pasaj greu de la Sfântul Maxim Mărturisitorul, iar atunci Sfântul însuși i s-a arătat și i l-a tâlcuit. De multe ori, însuși harul lui Dumnezeu îi tâlcuia lucruri sau cuvinte necunoscute pe care le întâlnea în cărți. Într-o altă împrejurare, când vorbeam despre ceva, mi-a arătat un cuvânt – nu îmi mai amintesc care – din canoanele iambice ale Sfântului Ioan Damaschin. Mi-a spus că exact în clipa aceea, harul îi dăduse tâlcuirea cuvântului, pe care mi-a și împărtășit-o. Desigur, ca să se încredințeze, m-a pus să caut cuvântul în dicționar și am constatat că dicționarul dădea exact aceeași lămurire ca Gheronda.

De obicei, perioada posturilor este pentru cei mulți un răstimp al ostenețelor și pare o grea povară. Însă pentru cei ce au cunoștință duhovnicească, precumpănește bucuria pe care o dă Domnul, potrivit cuvântului: „Veniți către Mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi”¹⁸². În acest chip, Dumnezeu preschimbă povara crucii din „grea” în „ușoară”. Gheronda scria:

¹⁸² Matei 11, 28.

„Acum îți scriu din nou ca să văd cum petreci în vremea Postului Mare. Cu adevărat, în această perioadă în care omul își îngrădește multele sale întâlniri, simte mare bucurie duhovnicească. Cât de bine le-au rânduit Sfinții Părinți pe toate și le-au întocmit cu dumnezeiască însuflare! Ei, se dă puțin peste cap organismul din pricina schimbării hranei, dar bucuria duhovnicească pe toate le plinește!”¹⁸³.

Dorirea duhovnicească, rugăciunea, ascultarea și împlinirea poruncilor, lucrate de sufletul lui atât de curat din fragedă pruncie, precum și vederea lui Hristos în anii adolescenței i-au dăruit „inimă înfrântă și duh umilit”¹⁸⁴. O astfel de inimă primește darurile și mângâierile lui Dumnezeu, căci „inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”¹⁸⁵. Și atunci, lacrimile de mângâiere duhovnicească se revarsă fără osteneală și necurmat, după cuvântul: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”¹⁸⁶.

El se tănuia, dar „nu poate cetatea a se ascunde deasupra muntelui stând”¹⁸⁷. Toți cei care cercetau Sfântul Munte cu dor după Dumnezeu, ca să afle și să ia de acolo merinde și provizii duhovnicești, erau impresionați de trezvia pe care o lucra și de învățătura lui. Între aceștia s-a numărat și Mitropolitul Pavel de Alep, care acum este declarat dispărut¹⁸⁸ și care într-o sinaxă avută la Mănăstirea Vatoped cu puțin timp înainte de răpirea lui, a spus:

¹⁸³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, Duminica Sfântului Grigorie Palama 1963.

¹⁸⁴ Cf. Psalmi 50, 18. [n.tr.]

¹⁸⁵ Psalmi 50, 18.

¹⁸⁶ Matei 5, 4.

¹⁸⁷ Matei 5, 14.

¹⁸⁸ La data scrierii acestei cărți, soarta Mitropolitului Pavel Yazigi de Alep din Siria (foto 130) era necunoscută. Pe 22 aprilie 2013 a fost răpit de o grupare islamistă, în contextul prigoanei împotriva populației creștine din zonă. În ciuda cercetărilor, nu s-a putut afla nimic despre soarta lui. Potrivit unui raport publicat în ianuarie 2020 de jurnalistul sirian Mansur Salib, care a făcut o anchetă pe cont propriu, musulmanii l-au silit pe mitropolit să treacă la islamism, dar neizbutind să îl înduplece, l-au supus la chinuri și l-au ucis în decembrie 2016. Este numărat în rândul mărturisitorilor lui Hristos din zilele noastre. [n.tr.]

„Despre Sfântul Munte auzisem multe. Aflasem că acolo viețuiau și părinți isihăști care aveau darul străpunerii inimii și lacrimile pocăinței. Eram student la Facultatea de Teologie a Universității din Tesalonic și hirotonit diacon când, într-una din vizitele mele, cădind la Sfânta Liturghie în katolikónul¹⁸⁹ Mănăstirii Sfântul Pavel, am observat cum un monah se ruga și plângea neîncetat. Era întâia oară când îl vedeam, luminos și adâncit în această trăire duhovnicească. Am întrebat pe cineva:

– Cine este monahul acesta?

– Este Gheronda Iosif de la Noul Schit, mi-a răspuns.

Nu voi uita niciodată acel chip parcă din altă lume, scaldat de lacrimi, și acea rugăciune care simțeau că Îl mișca pe Dumnezeu¹⁹⁰.

Încă înainte de a-l cunoaște personal pe Gheronda Iosif, aceeași descriere a sa l-a mișcat și pe adolescentul de 15 ani care avea să devină Mitropolitul Atanasie de Limassól. Într-o omilie înregistrată și transcrisă a Mitropolitului Atanasie, citim:

„Am aflat pentru prima dată despre Gheronda Iosif de la un englez de origine cipriotă, care mi-a spus că în Sfântul Munte, la Noul Schit, erau câțiva monahi trezvitori și un părinte care plângea toată noaptea. Acest cipriot fusese la Noul Schit și apoi venise în Cipru și ne povestea despre aceste lucruri și despre acel părinte care plângea toată noaptea. Acest om nu se împărtășea niciodată fără lacrimi. Niciodată. Nici măcar o singură dată! Această trăire duhovnicească eu am văzut-o numai la Părintele Iosif și la Părintele Teoclit Dionisiatul. Da, doar pe aceștia doi i-am văzut așa! Și amândoi aveau același dar duhovnicesc. Aveau darul teologiei. Erau minți înalte!”¹⁹¹.

¹⁸⁹ Katolikónul este biserica principală a unei mănăstiri, în care se adună la slujbă întreg soborul și închinătorii. Denumirea provine de la adj. gr. καθολικός, „universal, care cuprinde toate părțile unui întreg, care privește întregul”. Termenul este folosit des în mănăstirile aghiorite pentru a distinge biserica principală de celelalte biserici (paraclise) din mănăstire în care se slujește. [n.tr.]

¹⁹⁰ Mitropolitul Pavel de Alep, *Omilie în sinaxa Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped*, 21 august 2011.

¹⁹¹ Mărturia Mitropolitului Atanasie de Limassól.

Vorbind despre acest dar al teologiei, Mitropolitul Atanasie spune în continuare:

„Este foarte mare dar, o spun și Sfinții Părinți, fiindcă aceștia care l-au primit îngemănau curăția inimii cu dragostea îmbeșugată de Dumnezeu, dar și cu puterea cuvântului. Surprindeau înțelesuri dumnezeiești pe care Duhul Sfânt le izvora în inima lor cea mult iubitoare de Hristos și pe care le puteau exprima fiindcă aveau puterea cuvântului, adică puterea minții. Zice și Sfântul Diodoh al Foticeii că Dumnezeu dă cuvânt celor care au aplecare din fire spre darul cuvântului. Celui ce nu îndeplinește această condiție înainte-mergătoare, nu i se va da acest dar. Gheronda Iosif avea putere în cuvânt. Putea să surprindă, să înțeleagă și să descrie înțelesurile dumnezeiești. Avea multă dragoste de Hristos, multă dragoste. Îmi veți zice că mulți părinți au avut dragoste de Dumnezeu. Desigur, mulți părinți au avut dragoste, poate chiar mai multă, dar nu au avut puterea să înțeleagă noimele dumnezeiești și să le descrie lămurit. Și Cuviosul Sofronie spune: «Am cunoscut zece monahi care au avut experiența Luminii necreate. Dintre aceștia, vreo trei-patru nici nu au înțeles că au avut-o, iar ceilalți nu puteau să o descrie». În vreme ce el a avut experiența Luminii și a putut să o și descrie. Avea această putere a cuvântului”¹⁹².

Obștile Părinților Efrem și Haralambie se mută în alte locuri de nevoiță

În 1967, obștile Părinților Efrem și Haralambie s-au mutat, una la Provata, iar cealaltă la Chilia Burazeri de la Hilandar. Părintele Iosif s-a sfătuit cu Sfântul Efrem Katunakiotul și a hotărât să rămână la Coliba Bunei Vestiri de la Noul Schit, pentru că acolo era și mormântul Sfântului Iosif Isihastul.

După o vreme, prin 1975, guvernatorul de atunci al Sfântului Munte i-a propus Părintelui Haralambie, care se afla la Chilia

¹⁹² *Ibidem.*

Burazeri, să meargă cu obștea lui la Mănăstirea Xenofont. Însă Părintele Haralambie nu voia să se ducă. Pe atunci, Gheronda Iosif nu avea încă o obște pregătită să preia o mănăstire, însă înțelese din prorocia Sfântului Iosif că mănăstirile trebuiau să se umple iarăși cu monahi și să devină chinovii. De aceea și-a îndemnat frațele duhovnicesc să primească propunerea, spunându-i că va veni și el însuși în obștea lui. În cele din urmă, Părintele Haralambie, deși s-a străduit să stea câteva luni la Mănăstirea Xenofont, nu a rămas acolo, ci a plecat pentru a viețui în isihie. Însă mai târziu, în 1979, pronia lui Dumnezeu a rânduit să meargă și să revigoreze duhovnicește Sfânta Mănăstire Dionisiu.

Gheronda Iosif se liniștea la Noul Schit, în încăpătoarea Colibă a Bunei Vestiri a Maicii Domnului, pe care obștea Părintelui Efrem, ce se mutase deja la Chilia Sfântului Artemie de la Provata, o lărgise prin felurite lucrări de construcții. Gheronda, deși nu era preot și duhovnic, era împodobit cu virtuți și cu darul teologiei. În el se îngemănau luminarea dumnezeiască și o mare experiență ascetică. Se simțea deja mireasma sufletului său, care dobândise stăpânire asupra patimilor necurate. În inima lui domneau „duhul stăpânitor”¹⁹³, „smerenia înălțătoare”¹⁹⁴ și „înțelegera bună”¹⁹⁵. Toate erau darurile lui Dumnezeu primite pentru nevoințele pe care le făcuse.

De acum era pregătit să treacă la o altă nevoie duhovnicească, cea a mării răbdări, jertfelniciei, iubiri și slujiri cu fapta, hotărându-se să îi primească fără osebire pe toți care cereau să viețuiască alături de el. Îi primea chiar și pe aceia care erau deja tunși monahi și pe care nu îi alăptase el cu rânduilele moștenite și învățate de la Părintele său duhovnicesc. Aceasta a fost pentru el o luptă greu de purtat, fiindcă unii dintre ei – nu din rea intenție, ci din neștiință – se pare că i-au adus multă mâhnire, fiindcă nu puteau pricepe ușor nici însemnătatea ascultării, a tăierii voci, a

¹⁹³ Psalmi 50, 13. [n.tr.]

¹⁹⁴ *Triod*, Duminica Vameșului și Fariseului, Cântarea 6, troparul al patrulea. [n.tr.]

¹⁹⁵ Psalmi 110, 10. [n.tr.]

jertfei de sine cu mărinimie, a smereniei și nici nevoia unei rânduiei de obște. Din mărimă de suflet, Gheronda însuși gătea și lucra obișnuitele peceți, ca să asigure cele necesare traiului. Se îngrijea de grădini și de celelalte treburi zilnice. Îi slujea și îi întârea duhovnicește pe frați în toate neputințele, în neștiința și în lipsa lor de experiență, mai ales că nu îi alesese pe cei ce veneau să ucenicească la dânsul, ci îi primise pe toți, în virtutea dragostei și a credinței în pronia lui Dumnezeu. Această mare încredere în pronia lui Dumnezeu sau „credința din vedere” era trăsătura care îl caracteriza cel mai mult. Cu această credință întâmpina toate ispitele care veneau sau urmau să vină asupra sa, așa cum sunt ele arătate în făgăduințele date la călugărie: „Pentru că ai și a flămânzi, și a înseta, și a fi gol, și dosădit, și batjocorit, și ocărat, și gonit, și de multe alte întristări înconjurat, prin care viața cea după Dumnezeu se închipuiește”¹⁹⁶.

Primește el însuși ucenici

Gheronda Iosif hotărâse să îi primească pe toți, fiindcă, așa cum spunea, simțea că dacă Dumnezeu îl rabdă pe el și îi dă nădejde de mântuire, atunci va putea negreșit să îl miluiască pe orice om. Avea o adâncă osândire de sine. Se credea cel din urmă dintre toți și nevrednic de mila lui Dumnezeu. Se socotea îndatorat tuturor. Nu a dorit niciodată să fie cinstit sau slujit ca stareț de către ucenicii săi. Dimpotrivă, îi iconomisea și îi slujea pe toți, lucrând cu mâinile sale. De aceea și Sfântul Paisie Aghioritul, când unii tineri care nu puteau face prea multă nevoință îi spuneau că vor să intre în monahism, îi trimitea la Gheronda Iosif, pentru că, zicea el, „acesta îi va iconomisi”.

În acest duh a început să primească lângă el primii părinți, fără deosebire de vârstă și de stare duhovnicească. Astfel, în 1969 a venit Părintele Iosif, în 1971, Părintele Nicodim Bilalis, iar puțin

¹⁹⁶ Cuvânt de învățătură din *Rânduiala slujbei de călugărie*.

mai târziu, unchiul Părintelui Nicodim, Părintele Evsevie, care era bolnav și care a rămas în cele din urmă la Chilia Sfântului Nicolae. În 1963, când Gheronda a mers și a tuns-o monahie pe mama lui, a trecut și pe la Mănăstirea Stavrovúni. Părintele Siluan, ucenic al lui Gheronda Iosif, povestește despre aceasta:

„Atunci eram la Stavrovúni și Gheronda ne-a spus cuvinte pline de dragoste și ne-a impresionat mult. A fost prima dată când l-am văzut. Stareț la Stavrovúni era atunci Gheronda Gherman – și a rămas stareț până în 1982, când a adormit. Când Părintele Iosif intrase ca frate începător la Stavrovúni, Gheronda Gherman era diacon. Slujea la treburile din afară, pe pământurile mănăstirii, împreună cu opt călugări, și munceau până la istovire. Erau foarte nevoitori, și Gheronda Gherman, dar și Gheronda nostru Iosif cu ceilalți șapte călugări.

Lângă Gheronda Iosif au venit apoi să viețuiască Părintele Iosif în 1969 și Părintele Nicodim Bilalis în 1971. Eu am venit al treilea, în anul 1971”¹⁹⁷.

Acestora li s-a alăturat apoi Părintele Ioachim, un bătrânel foarte evlavios, care dorise din tinerețe să se facă monah, dar nu a izbutit decât la bătrânețe. La scurt timp, în 1974, a venit Părintele Maxim, iar puțin mai târziu, Părintele Anastasie, matematician, care a fost și profesor la Athoniadă¹⁹⁸.

Dintr-o scrisoare a lui Gheronda, aflăm care era atitudinea lui duhovnicească față de ucenici. Iată ce îi scria mamei unui monah, care îl vorbea de rău și isca tulburare între cunoscuți, nemângâiată că fiul ei devenise monah:

„Te încredințez că de 45 de ani de când port haina neagră, nu am primit să mă slujească nimeni sau să îmi facă un cât de mic serviciu, ci sunt în mijlocul lor ca unul ce slujește. Fiecare dintre

¹⁹⁷ Monahul Siluan, Relatare înregistrată, 20 februarie 2016.

¹⁹⁸ Athoniada (gr. Ἀθωνιάδα sau Ἀθωνιάς Ἀκαδημία) este singura instituție de învățământ din Sfântul Munte. A fost întemeiată în 1749, la inițiativa și pe teritoriul Mănăstirii Vatoped. A funcționat cu intreruperi din pricina vitregiilor vremii, iar din 1953 a fost redeschisă la Careia, unde funcționează până astăzi cu statut de școală gimnazială și liceu. [n.tr.]

ei are caracterul lui, obiceiurile lui, deprinderile lui, educația lui, ca să nu zic patimile lui, de vreme ce suntem urmașii celor ce au căzut. Toate acestea trebuie negreșit să piară în etapa de făptuire a vieții duhovnicești, ca să se apropie harul și să îl zidească pe omul cel nou și înnoit. Altfel nu se poate.

În toată această luptă a lor, trebuie să fie cu răbdare, sfătuind, învățând, mângâind, încurajând și împreună-purtând greutatea fiecăruia, atunci când are toane sau obosește. Iată deci, cinstită măicuță, câștigul și rodul meu, pentru care primesc înjosirile și defăimările voastre¹⁹⁹.

Trăirea în duhul Sfinților Părinți și viața duhovnicească întemeiată pe înfăptuirea poruncilor lui Hristos și pe curățirea inimii prin tânguire, pocăință, postire, rugăciunea minții și alte nevoițe ascetice ajunseseră atunci, din mai multe pricini, să fie neglijate și aproape necunoscute. Astfel, în Grecia și în Biserica Ortodoxă se strecuraseră învățături și mentalități străine, care urmăreau în primul rând formarea intelectuală și morală a credincioșilor, precum și înfăptuirea de lucrări filantropice și sociale. Aceste lucrări exterioare, folositoare și ele, sunt însă frunzele, iar nu roadele pomului vieții în Hristos.

Monahii încercați în viața de nevoie după predania Părinților și în trăirea harului dumnezeiesc erau foarte puțini. Iar răspunderea trăirii acestei predanii prin faptă și prin cuvânt teologic apăsa asupra acestor puțini, care erau deplin conștienți de greutatea misiunii lor. Merită amintit că în acea perioadă, începeau să se facă primele editări ale scrierilor patristice, care până atunci fuseseră întâmpinate fie cu potrivnicie, fie cu nepăsare.

Aprecieri ale Părintelui Ioannis Romanidis în acea perioadă

Poate că nu este exagerat ceea ce scria despre acea epocă Părintele Ioannis Romanidis într-o scrisoare din iulie 1958:

¹⁹⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Epistolă către mama unui monah*, 10 martie 1982.

„Dragii noștri, domnule și doamnă Pateras și Irina. Cu siguranță ați aflat din ziare că a murit Arhiepiscopul Mihail al Americii²⁰⁰. Dumnezeu să îl odihnească și să ne miluiască pe toți! Mult m-am întristat că Trembélas²⁰¹, cu viclenia lui, a izbutit să ne despartă. Mi-a scris Părintele Teoclit Dionisiatul că Trembélas a mers la el, în Sfântul Munte, și au discutat împreună două zile. (...) La fel am ajuns și noi, doar că în loc să îl recunoaștem pe Papă, am devenit Uniația protestanților. Suntem protestanți care urmează tiparele liturgice ale ortodocșilor. Prin urmare, așa cum romano-catolicii au Uniația, tot așa și protestanții au acum o Uniație. Noi urmăm protestanților în toate, iar Ortodoxiei, doar în tiparele liturgice”²⁰².

Iar într-o altă scrisoare, continua:

„Știți că Trembélas a mers în Sfântul Munte cu fratele lui și a vorbit două zile cu Părintele Teoclit Dionisiatul. Se pare că cei de la «Zoí» s-au temut de părintele și s-au străduit să îl facă să tacă prin prietenia și dragostea lor. Am încredere în voi, de aceea vă spun că veți vedea multe luări de poziție interesante în Sfântul Munte, fiindcă monahii au început să arate un interes mai viu față de starea Bisericii Greciei și îndeosebi față de influențele străine din viața religioasă în general”²⁰³.

Pururea pomenitul Părinte Ioannis Romanidis socotea că monahismul este coloana vertebrală a Bisericii, că păzește chipul autentic al trăirii Evangheliei și al îndumnezeirii, al sfințeniei.

²⁰⁰ Adormirea lui a avut loc pe 13 iulie 1958.

²⁰¹ Panaghiotis Trembélas (1886-1977) a fost profesor la Facultatea de Teologie din Atena și susținător al teologiei academice influențate de scolasticismul apusean. Ca membru în comisia de evaluare a tezei de doctorat a Părintelui Romanidis, Trembélas a contestat caracterul ortodox al acesteia, numind „eretic” pozițiile patristice ale Părintelui Romanidis cu privire la dreptatea dumnezeiască și la distincția între esență și energie în Dumnezeu. Consecințele acestei dispute l-au urmărit pe Părintele Romanidis până în America, unde Arhiepiscopul Mihail a refuzat să îi încredințeze o parohie și să îl primească la Institutul Teologic „Sfânta Cruce” din Boston. [n.tr.]

²⁰² Părintele Gheorghe Metallinos, *op. cit.*, pp. 114 și 118.

²⁰³ *Ibidem*, p. 123.

Dorința lui arzătoare era ca monahismul ortodox să înceapă să propășească și în America. Într-o scrisoare din decembrie 1958 către prietenii săi, familia de armatori Pateras, spunea:

„Acum îl am mângâiere pe monahul Pantelimon și vorbim mereu despre viața monahală din America. Este un tânăr foarte luminat și are ca Părinte duhovnicesc pe un anume Gheronda Iosif din Sfântul Munte, care are opt ucenici foarte buni. Însuși acest Gheronda Iosif este, poate, cel mai iscusit nevoitor al rugăciunii minții. Citim împreună scrisorile lui și ce să vă spun?! Începătorilor, dacă nu află un Părinte duhovnicesc, Gheronda Iosif le recomandă drept călăuză «Pelerinul rus»²⁰⁴. Ucenicii lui sunt foarte buni, iar dacă se va face mănăstire aici, ar putea veni unul dintre ei să pună temelie. (...) Pantelimon crede – și sunt de acord cu aceasta – că aici, în America, întrucât statul nu intervine în cele bisericești, viața monahală ortodoxă ar putea înflori în chip minunat. Acolo unde se înmulțește păcatul, poate să prisosească harul, prin mila lui Dumnezeu²⁰⁵. O viață monahală sănătoasă și aspră este singurul lucru ce ne poate arăta calea ca să ieșim din această stare jalnică a Ortodoxiei din America. Dacă acest lucru va fi făcut de un aghiorit, vom avea tipic din Sfântul Munte, cu priveghețile de acolo și altele, iar acești monahi vor fi un centru misionar puternic, ce va pătrunde în mijlocul împărăției diavolului și va curăți văzduhul de diavoli prin cădelnița ortodoxă și prin trezvie.

Știți că nevoitorii plecau în pustie nu fiindcă ar fi căutat o viață liniștită, ci pentru că pustia era socotită cu deosebire împărăția diavolului. De aceea Hristos a mers mai întâi în pustie și l-a biruit pe diavol în fortăreața lui cea mai puternică. Așa și aici, unde diavolul împărățește nestingherit de atâția ani, trebuie să fie războit. Din păcate însă, cei mai de frunte luptători ai diavolului (...) sunt înverșunați împotriva vieții monahale, fiindcă le vedește

²⁰⁴ *Pelerinul rus sau Mărturisirile sincere ale unui pelerin către duhovnicul său este o carte autobiografică despre Rugăciunea lui Iisus, scrisă în veacul al XIX-lea de un autor necunoscut. [n.tr.]*

²⁰⁵ Cf. Romani 5, 20.

necurăția și ușurătatea. Dacă ar exista o viață monahală vie, care să nu fie împiedicată în tot ceasul de statul grec și de episcopii care sunt slugi ale statului, știți foarte bine ce s-ar întâmpla²⁰⁶.

Temeliile sănătoase ale monahismului

După adormirea Sfântului Iosif Isihastul, care în vremea sa fusese poate cel mai cunoscut nevoitor ce întruchipa viața isihastă, ștabela răspândirii învățaturii și vieții patristice au preluat-o monahii aghioriți, și îndeosebi fiii săi duhovnicești. Gheronda Iosif era pe deplin conștient de responsabilitatea și greutatea acestei lucrări. Cu o negrăită jertfelnicie și adâncă smerenie, s-a făcut mărturie vie a vieții în Hristos, prin pilda și, unde era nevoie, prin cuvântul lui. În legătură cu aceasta, scria:

„Măcar de am putea să scăpăm de răspundere și să tăcem ascunzându-ne, dar aceasta este cu neputință, de vreme ce spune și Apostolul Pavel că «avem slujire încredințată și vai nouă dacă nu vom binevesti și sluji!»²⁰⁷.

Mitropolitul Atanasie de Limassól de astăzi se afierosise din adolescență, cu deosebită dragoste, Bisericii lui Hristos, deși părinții săi nu îi împărtășeau alegerea. Se afla sub oblăduirea Mitropolitului Hrisostom de Pafos, mai târziu Arhiepiscopul Hrisostom I al Ciprului, când a auzit pentru prima dată despre viața îmbunătățită a celui ce avea să devină Părintele său duhovnicesc, Gheronda Iosif. Pe atunci nu fusese încă niciodată în Sfântul Munte și nu avea nicio experiență a vieții ascetice. A început să corespundea cu Gheronda de la sfârșitul anului 1973 și adesea se vedea prins între două „filozofii” diferite. Din unele scrisori ale Părintelui Iosif reiese limpede această luptă lăuntrică pe care o avea.

„Andrei, copilul meu mult iubit, harul Mântuitorului nostru Hristos să fie cu duhul tău! Am primit scrisoarea ta și îți răspund

²⁰⁶ Părintele Gheorghe Metallinos, *op. cit.*, pp. 134-136.

²⁰⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către mama unui monah*, 10 martie 1982.

pe scurt la nelămuriri și la tot ce ține de acest subiect, atât cât poate cuprinde o scrisoare.

În ce privește participarea ta la discuții, îndeosebi cu astfel de conținut, îți este mai degrabă de folos să nu iei parte. Mai întâi, aceia au idei preconceptuate și sunt părtinitori, încât se împlinesc cu ei zicala: «Nu mă convingi nici dacă ai dreptate!»²⁰⁸. Ei războiesc sistematic monahismul, temându-se ca nu cumva acesta să îi câștige pe adepții lor, de care țin cu dinții pentru nevoile organizațiilor și asociațiilor pe care le au; de aceea ți-am spus că au interesele lor, ca să îți dai seama singur de diferența dintre aceste două tabere, ca să îți dai seama singur de diferența dintre aceste două tabere, ca să le spunem așa. Și cei care propovăduiesc, și cei care ascultă mărturisesc un singur lucru, trecerea de la necunoaștere la cunoaștere. Ce vor face însă singure cunoașterea sau credința goală? Pe acestea le au și diavolii, iar într-o anumită măsură, aproape toți oamenii.

Adevărul creștin nu este cunoaștere abstractă, teorie sau artă. Este îndumnezeirea ipostatică a omului după har, este sfințenia la care au ajuns milioanele de sfinți pe care îi avem. Acest țel îl urmărește monahismul, pe care l-a împlinit în realitate și Domnul nostru Iisus, cu toate că a viețuit printre oamenii în mijlocul cărora a trebuit să Se facă arătat pentru a vesti Descoperirea cea din veac. A viețuit în feciorie, a postit, a privegheat, a trăit în sărăcie, s-a rugat. Ce altceva înseamnă toate acestea dacă nu monahism? Domnul Iisus ne-a învățat ca treaptă de început credința în Dumnezeu și înfrânarea de la răutăți, prin care societatea își găsește echilibrul. Însă aceia care puteau să pătrundă măreția credinței noastre – că suntem zidiți după chipul lui Dumnezeu, pe care l-am redobândit prin dumnezeiasca întrupare a lui Hristos – doreau îndată pe acel «fii desăvârșit!», adică asemănarea întru toate cu prototipul nostru Hristos, și auzeau neîntârziat: «De voiești să fii desăvârșit, mergi, vinde averile tale și le dă săracilor, și vei avea comoară în cer, și vino, urmează Mie!»²⁰⁹.

²⁰⁸ Cf. *Belșugul (Plutos)*, Aristofan, 600. [n.tr.]

²⁰⁹ Matei 19, 21.

Cui i-a poruncit Domnul nostru Iisus să afle desăvârșirea prin misionarism? Nici măcar apostolilor, care au fost întâi-stătătorii și temelia Bisericii, nu le-a îngăduit să iasă la propovăduire, ci le-a spus să stea în tăcere în Ierusalim până ce se vor îmbrăca «cu putere de sus»²¹⁰ prin venirea Duhului Sfânt asupra lor. Așadar, numai după venirea Duhului Sfânt, când are loc curățirea, luminarea, sfințirea, deci preschimbarea omului, încât «stricăciosul acesta să se îmbrace întru nesticăciune»²¹¹, numai atunci omul are puterea să se întoarcă în lume și să îl ajute și pe aproapele său. Până nu ajunge în ceasul acela, este limpede primejdia de a se împlini cuvântul tragic că «orb pe orb de va călăuzi, amândoi în groapă vor cădea»²¹². Și apoi, bunul meu copil, nimeni nu va fi judecat că nu a propovăduit sau că nu a învățat pe alții, ci va fi judecat că nu a devenit curat cu inima, blând, smerit, împreună-pătimitor, mărturisitor și îndeobște sfânt, așa cum poruncește: «Fiți sfinți, că Eu sfânt sunt!»²¹³.

Căci cel ce nu este sfânt oare nu este spurcat, iar cel lipsit de curăție oare nu este necurat? Și cel ce nu este credincios în lucrare și prieten al lui Hristos nu este oare în primejdie să se afle împotrivor Lui, după cuvântul că cine nu adună cu El risipește?²¹⁴ Și apoi, oare nu există astăzi atâția predicatori și teologi, atâtea tipărituri, omilii, întruniri și organizații? Și unde sunt credincioșii lor? Nici când omenirea nu a decăzut mai mult ca astăzi! Ce altceva vedește lucrul acesta decât că nu de cuvinte avem nevoie, ci de fapte? Prin urmare, dacă ar exista pilde de adevărați monahi și minunile care îi însoțesc, aceasta i-ar folosi și i-ar mișca pe oameni mai mult decât vorbele meșteșugite și goale ale ritorilor.

Din acestea puține pe care ți le-am scris, desigur, înfățișând subiectul pe scurt, fără să pot spune totul, socot că vei înțelege

²¹⁰ Cf. Luca 24, 49.

²¹¹ I Corinteni 15, 53.

²¹² Matei 15, 14.

²¹³ I Petru, 1, 16; [Levitic 19, 2 - n. tr.].

²¹⁴ Cf. Matei 12, 30.

cele ce mi-ai cerut să îți lămuresc. Dumnezeuul Părintelui meu să te binecuvânteze, să te lumineze și să te facă în stare a înțelege, a urma și a izbândi. Amin. Mă rog cu dragoste părintească și te aștept când El va binevoi spre strădania ta. Părintele tău duhovnicesc.”²¹⁵

Toți cei care au trăit lângă sfinți și lângă părinți îmbunătățiți au cunoscut de la aceștia chipul în care omul se tămăduiește de patimi și se unește cu Dumnezeu. Însă au fost dintotdeauna și vor mai fi și unii care tâlcuiesc Evanghelia omenește, învățând greșit, după mintea lor, cele cu privire la mântuirea și la apropierea omului de Dumnezeu. Iar când și născocitorul răutății, diavolul, își amestecă prezența și lucrarea în acești oameni, atunci ei se primejdiesc să se rătăcească și să îi ducă în rătăcire și pe alții. Din fericire, fiindcă există bună intenție, adesea harul lui Dumnezeu vine în întâmpinare și nu se ajunge la o greșeală sau la o cădere mare.

Unul din amănuntele însemnate ale vieții în Hristos este să nu caute cineva voia sa, ci voia Tatălui ceresc, așa cum cerem în rugăciunea domnească: „Facă-se voia Ta!”. Dar cum se exprimă și cum se face cunoscută omului voia lui Dumnezeu, atât îndeobște, cât și în momente anume ale vieții lui? Calea cea sigură este prin mijlocirea Părintelui duhovnicesc. El este cel care descoperă fiului său duhovnicesc voia lui Dumnezeu. Aceasta este o taină care cere lepădare de voia proprie și primirea cu rugăciune și cu smerenie a cuvântului Părintelui duhovnicesc. Părintele duhovnicesc petrece și el în rugăciune și, la rândul său, a primit el însuși predania și a învățat să se lepede de voia proprie prin ascultare și smerenie. Aceasta este tradiția și moștenirea lăsată de Sfinții Părinți.

În septembrie 1974, Gheronda îi scria lui Andrei, astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól:

„Oare noi vom mântui locul sau locurile, ori Dumnezeu? Căci dacă «nu este nici a celui ce voiește, nici a celui ce aleargă, ci a lui Dumnezeu Care miluiește»²¹⁶, cine este cel care poate să

²¹⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, 4 martie 1975.

²¹⁶ Romani 9, 16.

mântuiască sau să biruiască? Una am văzut din cercare, că «celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine»²¹⁷. Ai uitat că Sfinții au izbutit, prin stăruință, să păzească voia dumnezeiască atunci când erau îndurerăți, prigonți, loviți și batjocoriți chiar de cei de un neam cu ei? Toată turbarea și lupta diavolului este să împiedice începutul binelui, ca să nu se apropie omul de voia lui Dumnezeu²¹⁸.

Este vădită lupta lui Gheronda Iosif de a face înțelese oamenilor din vremea sa viața monahală, calea Sfinților Părinți, a pocăinței și a mântuirii omului, precum și nevoia luminării dumnezeiești și a trăirii ei. Legat de aceasta, scria:

„Pe cât am cunoscut eu din cercare, dacă îți cultivi această credință în povătuitorul tău duhovnicesc, dobândești încă de pe acum conștiință și însușiri de monah, chiar dacă fizic te afli departe, în lume. Taina aceasta este legată de taina ascultării, care este o poruncă dogmatică și căreia îi urmează îndată cercetarea harului dumnezeiesc și a luminării ce vine de la Dumnezeu ca o înștiințare. Aceasta îți va aduce o credință mai înaltă, care este cheia tainelor și a cunoașterii duhovnicești. Noi am văzut ucenici adevărați care s-au făcut întru totul asemenea Părintelui lor duhovnicesc și care erau atât de înrăuriți de duhul lui ce odihnea asupra lor, încât, așa cum se întâmplă în cazul fiilor după trup, se deosebeau într-înșii trăsăturile celor ce i-au născut. În sfârșit, aceasta este o taină, iar dacă te va învrednici Dumnezeu să o înțelegi, așa cum îți doresc, atunci biruința ta va fi neîndoielnică”²¹⁹.

Tâlcuind faptul că taina ascultării aduce cu sine putere duhovnicească și siguranță pe calea mântuirii, scria:

„Ar fi mai bine să deprinzi ascultarea, iar prin mijlocirea ei, să dai soluția cea mai bună. Dar oare vei putea să te supui în ascultare? Cred că vei putea, căci multe trăsături ale caracterului tău

²¹⁷ Romani 8, 28.

²¹⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, 19 septembrie 1974.

²¹⁹ *Ibidem*, 15 februarie 1975.

dau mărturie că vei izbândi. Așadar, străduiește-te cu orice jertfă să îți însușești conștiința aceasta: «Orice ar fi, voi merge în Sfântul Munte să mă fac monah, de vreme ce Părintele meu duhovnicesc îmi spune aceasta». Dacă vei hotărî acest lucru cu credință, fără doar și poate că harul lui Dumnezeu ți-l va da, de vreme ce îl ceri în rugăciune. «Celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine»²²⁰.

Să nu cauți încuviințarea părinților tăi după trup în privința îndatoririlor duhovnicești, căci din păcate nu ți-o vor da, fiindcă «vrăjmașii omului, casnicii lui»²²¹. Și nici noi nu vom fi trași la răspundere niciodată că nu i-am ascultat pe părinți, deoarece «dacă nu vom urî toate, încă și sufletul nostru, nu suntem vrednici»²²² de Hristos.

Așadar, copilul meu bun și mult iubit în Hristos, cu răspundere și cu dragoste îți înfățișez ceea ce îți este de folos, iar tu fii cu băgare de seamă să nu te nedreptățești singur cu judecăți ușurate ori cu pretexte. Nimic nu ne va mântui în afară de frica de Dumnezeu și de dragostea pentru Domnul nostru Hristos. Iar pe acestea este cu neputință să le dobândești în mijlocul pricinilor de păcătuire. Singurul lucru care ne rămâne este calea Părinților noștri și chipul în care au viețuit ei. Și iată cum harul lui Dumnezeu a ieșit în întâmpinare și a semănat acest lucru în noi, ca să nu ne mai ostenim să îl căutăm. Deci să alergăm în așa fel încât să îl luăm. Orice zăbavă din partea noastră va fi păgubitoare²²³.

„Porunca: «Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din tot cugetul tău»²²⁴, tâlcuită în toată cuprinderea ei, îl înfățișează pe monah, care nu mai trăiește pentru sine, amestecându-se «cu patimile și cu poftete»²²⁵,

²²⁰ Romani 8, 28.

²²¹ Matei 10, 36.

²²² Cf. Matei 10, 37-38; Luca 14, 26-27.

²²³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, 7 noiembrie 1974.

²²⁴ Cf. Marcu 12, 30.

²²⁵ Galateni 5, 24. [n.tr.]

ci mărturisește asemenea Sfinților Apostoli ai lui Hristos: «Iată, noi am lăsat toate și am urmat Ție»²²⁶. Iar ceea ce trebuie să faci mai departe este limpede²²⁷.

Viața monahală – „făgăduința crucii, a morții și a învierii”²²⁸

Gheronda Iosif socotea viața monahală drept chipul desăvârșit de viețuire a omului. Monahismul este dar al Duhului Sfânt. Spunea: „Slujba schimei mari este Taină, este al doilea Botez”. La fiecare tundere în monahism la care era naș, când fratele dădea făgăduințele îngenuncheat înaintea Sfântului Altar, Gheronda, care stătea lângă el, avea întotdeauna ochii înlăcrimați, nu își putea stăpâni lacrimile. Când l-am întrebat de ce plângea mereu în acel moment al slujbei, a răspuns:

– În ceasul acela, un suflet se aduce jertfă, ardere de tot, prin afirosirea sa deplină lui Hristos, iar acesta este un eveniment cutremurător nu numai pentru obștea noastră, ci pentru întreaga Biserică, pentru întreaga omenire.

Gheronda avea o cunoaștere și o simțire deplină a chemării și a trăirii monahale. Chemarea lui Hristos este o chemare de a urma vieții Sale și căii pe care El Însuși a mers. Singura laudă adevărată pe care o pot avea monahii este crucea: „Iar mie să nu îmi fie a mă lăuda fără numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos”²²⁹. Conștiința că trebuie să își poarte crucea este cea care îi ține pe monahi. Scria:

„Iubirea lor de osteneală i-a dus, prin multe lipsuri și rele pătămiri, la îngrădirea pornirilor trupești și la biruirea patimilor omului vechi. De ce atunci să te neliniștești pentru lucrurile mici,

²²⁶ Matei 19, 27.

²²⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, joia din săptămâna a cincea a Postului Mare 1974.

²²⁸ Cf. *Rânduiala slujbei de călugărie*. [n.tr.]

²²⁹ Galateni 6, 14.

de vreme ce Domnul nostru Iisus ne trage spre Golgota și ne lasă să fim ispitiți, ca pe unii ce am rămas cu El în încercările Lui? Creștinismul este mărturisire, iar întreg felul de a fi al creștinului este mărturisitor. Cuțit, foc, dezbinare, mărturisire, răstignire, moarte, priveghere, luptă, răbdare, stare de strajă, foame, prigoniri și altele asemenea sunt moștenirea noastră, ca după toate acestea să auzim: «Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri»²³⁰²³¹.

Gheronda își dorea mult să ducă la bun sfârșit scrierea vieții Sfântului Iosif Isihastul. Aceasta deoarece, pe lângă faptul că ucenicii săi îl rugau să o scrie, știa și cât folos duhovnicesc va aduce ea, îndeosebi pentru generația noastră, care nu are multe astfel deilde de sfinți contemporani, de nevoitori și de isihăști îmbunătățiți. În februarie 1975, scria:

„Îl rog mult pe Părintele Epifanie²³² să îmi scrie adresa acelei doamne din Atena care i-a dat câteva lucrșoare de la Gheronda Iosif al nostru. Vreau să merg să o văd, poate are să îmi spună ceva despre Gheronda, ca să adaug la viața lui pe care deja o pregătim. Să copiezi aceste rânduri așa cum ți le-am scris aici și să i le dai, iar el își va aminti ce vreau și îmi va răspunde”²³³.

Viețuind la Noul Schit, Gheronda se îngrijea întotdeauna cu multă dragoste de Sfântul Efrem Katunakiotul. Sfântul Efrem îl sprijinea mereu duhovnicește și îl iubea atât de mult, încât, după adormirea Sfântului Iosif Isihastul, Părintele nostru Iosif i-a cerut să îl primească ucenic la Katunakia. Atunci, Sfântul Efrem i-a răspuns mișcat:

– Nu, Iosif, căci starețul meu nu se va purta frumos cu tine și nu voi putea îndura!

²³⁰ Matei 5, 12.

²³¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, joia din săptămâna a cincea a Postului Mare 1974.

²³² Este vorba de Părintele Epifanie Teodoropulos. [n.tr.]

²³³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, 15 februarie 1975.

Dar și Gheronda Iosif se străduia să îl odihnească pe Sfântul Efreem în multele necazuri pe care i le aduceau sănătatea, slujirea lui și greutățile pricinuite de bătrâneii pe care îi îngrijea. În iulie 1974, îi scria lui Andrei, Mitropolitul Atanasie de Limassól de astăzi: „La puține zile după ce am primit scrisoarea ta, am vrut să îți răspund, dar s-a întâmplat ceva neașteptat care m-a întrerupt și m-a făcut să lipsesc aproape o lună, pentru a-l însoți pe un monah în afara Sfântului Munte”²³⁴. Acest monah era Sfântul Efreem Katunakiotul, care se îmbolnăvisese de cianoză²³⁵ și era în primejdie să moară. Atunci Părintele Iosif l-a însoțit la spital la Tesalonic și l-a slujit cu multă dragoste cât timp a avut nevoie, purtând grijă de toate.

Gheronda spunea mai departe, în aceeași scrisoare:

„Când m-am întors, am crezut că voi găsi o nouă scrisoare de la tine, din care să îmi dau seama unde te afli, fiindcă se închid școlile și nu știam dacă o să rămâi tot acolo sau o să mergi la țară; și în această nedumerire a mea, scrisoarea ta m-a găsit la timp.

Nu, bunul meu copil, nimic nu a tulburat legătura noastră, nici nu s-a micșorat câtuși de puțin gândul meu dintru început și scopul meu cu privire la toate câte ți-am făgăduit. Nu știi că dragostea în Hristos «nu ține minte răul»²³⁶ și «nu cade niciodată»²³⁷? Eu neîncetat înnoiesc gândul și dorul meu de a vieții împreună și văd cu ochii sufletului grabnicul tău urcuș duhovnicesc – care să fie lauda și bucuria mea în Domnul! – și aștept cu nerăbdare ziua aceea, iar tu cugeți cele împotriva?! Eu mă rog pururea Domnului nostru Iisus Hristos să îmi dea acest dar de a vedea plinită cât mai grabnic sporirea iubitului meu fiu și simt că El deja m-a auzit, iar tu cugeți că poate mi-am schimbat gândul?»²³⁸.

²³⁴ *Ibidem*, 3 iulie 1974.

²³⁵ Cianoza sau „maladia albastră” este o boală manifestată prin albastrirea pielii și a mucoaselor, provocată de scăderea concentrației de oxigen din sânge. [n.tr.]

²³⁶ I Corinteni 13, 5.

²³⁷ I Corinteni 13, 8.

²³⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, 3 iulie 1974.

Gheronda a înălțat rugăciuni fierbinți ca Dumnezeu să lumineze mintea acestui tânăr spre înțelegerea vieții monahale. Această viață, în mare parte necunoscută, el o trăise, fără îndoială, făcând ascultare și ucenicie lângă Părintele său duhovnicesc. Cităm aici o astfel de rugăciune, cuprinsă într-o scrisoare a sa:

„«Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul puterilor, Ție Îți încredințez pe fiul meu cel iubit, ca să îl aperi de toată uneltirea celui potrivnic. Și îl fă pe el vas ales înaintea feței Tale și îi dă lui din belșug harul Tău, ca numai pe Tine să Te iubească și numai Ție să Îți urmeze în toată viața lui. Așa Stăpâne, Iubitorule de oameni, Care pe toți cei ce sunt ai Tăi îi păzești în mâna cea preaputernică a Părintelui Tău, Începătorul Luminii, ca nimeni să nu îi poată răpi dintr-însa, păzește-l pe fiul nostru până ce îl vei călăuzi spre noi, ca să îl povățuim, cu harul Tău, la frica Ta și la toată ascultarea și supunerea cea către Tine, pentru rugăciunile Preabinecuvântatei Tale Maici, ale marelui Apostol Andrei cel întâi chemat și ale tuturor sfinților Tăi. Amin». Așa mă rog pururea și acestea le râvnesc pentru preadoritul meu fiu, dar nu îi descopăr planurile mele până ce nu va primi el singur înștiințare de la Dumnezeu. Dacă vei înmulți credința în Părintele tău duhovnicesc, vei vedea minuni, așa se spune. Și cu adevărat așa se întâmplă, fiindcă toate sunt cu putință celui ce crede. Noi așa am trăit și așa am primit și am învățat de la Părinții noștri, a căror binecuvântare o chem din toată inima asupra ta. Numai credință să ai și să nu te temi deloc, fiindcă aceasta mută munții în inima mărilor și izgonește piedici deloc mici și neînsemnate!»²³⁹.

²³⁹ *Ibidem*, Duminica lăsatului sec de brânză 1975.

CAPITOLUL 5
REVIGORAREA DUHOVNICEASCĂ
A MĂNĂSTIRII CUTLUMUȘ
PLECAREA ÎN CIPRU

Revigorarea duhovnicească a mănăstirilor din Sfântul Munte

Gheronda Iosif înțelegea, așa cum spusese mai înainte și Sfântul Iosif Isihastul, că era nevoie ca mănăstirile aghiorite să fie înnoite cu viețuitori tineri. Spre sfârșitul anului 1972, puținii părinți bătrâni care mai rămăseseră atunci în Mănăstirea Simonos Petras l-au rugat să vină să revigoreze duhovnicește acest așezământ monahal. Era chiar perioada când Gheronda Emilian¹ căuta o mănăstire aghiorită în care să se așeze cu obștea lui de la Meteore, cunoscută ca o obște de monahi nevoitori, ce râvneau cu adevărat o viață duhovnicească autentică în Sfântul Munte Athos. Astfel, Gheronda Iosif le-a propus părinților simonopetriți mai vechi ca în locul obștii sale, să primească acolo obștea Părintelui Emilian, care avea nevoie grabnic de un loc unde să se stabilească. Așa s-a și petrecut.

Obștea Părintelui Efrem – fratele duhovnicesc al lui Gheronda Iosif –, care se afla la Provata, a fost chemată în 1973 să revigoreze Sfânta Mănăstire Filotheu. Iar Părintele Efrem, fiu adevărat al Sfântului Iosif, crescut duhovnicește în ascultare și în isihie, a

¹ Este vorba de Arhim. Emilian Simonopetrul (1934-2019), unul dintre marii Părinți duhovnicești contemporani. În 1961, a fost numit stareț la Mănăstirea Marea Meteoră, unde a adunat în jurul lui mulți tineri însetați de monahism. În 1972, când obștea s-a mărit, a început să caute o mănăstire aghiorită în care să se poată așeza. Pronia lui Dumnezeu i-a condus la Mănăstirea Simonos Petras, unde a înflorit o chinovie cu o viață duhovnicească aleasă. Părintele Emilian a lăsat un număr mare de cuvântări, tâlcuiri și cateheze, editate în Grecia de Mănăstirea Ormilă. O parte din scrierile sale au fost publicate și în limba română la Editura Sfântul Nectarie, în traducerea ieromonahului Agapie Corbu. [n.tr.]

preschimbat Mănăstirea Filotheu într-o pildă de chinovie, care în numai câțiva ani a cunoscut o mare înflorire. Această obște a dat mai târziu monahi ce au reînnoit duhovnicește Sfintele Mănăstiri Constamonítu, Caracálu și Xiropotamu.

În 1992, Părintele Efrem Filotheitul a plecat în America, iar acolo, cu harul lui Dumnezeu, a ctitorit și a povățuit duhovnicește 19 mănăstiri, aproape un nou Munte Athos în mijlocul uriașului continent. A întemeiat adevărate oaze duhovnicești într-o țară în care domneau ateismul, materialismul și plăcerea, săvârșind o lucrare binecuvântată de Maica Domnului și de Părintele său duhovnicesc, Iosif Isihastul.

Părintele Haralambie², celălalt frate duhovnicesc al lui Gheronda Iosif, după o scurtă încercare, în anul 1975, de a se stabili la Mănăstirea Xenofont, a ajuns la sfârșitul anilor '70, mai precis în 1979, să revigoreze duhovnicește Mănăstirea Dionisiu. Urmând predania lăsată de cuviosul său Părinte duhovnicesc, a adus acolo un duh isihast, prin nevoința neîncetată a rugăciunii minții, prin Sfânta Liturghie zilnică, ascultare și mărturisirea gândurilor, izbutind în scurtă vreme să adune în jurul său mulți frați tineri.

Cu cea mai grea situație, în acea perioadă a anilor '70, se confrunta poate Mănăstirea Cutlumuș³, pentru că avea doar patru-cinci viețuitori bătrâni și era situată în capitala Sfântului Munte, la Careia. În 1973, starețul de atunci al mănăstirii, Grigorie, l-a chemat pe Gheronda Iosif să revigoreze duhovnicește mănăstirea, însă acest lucru s-a împlinit până la urmă în 1975. Pe Gheronda

² Despre viața și învățătura Părintelui Haralambie Dionisiatul (1910-2001) vezi în Monahul Iosif Dionisiatul, *Παπα-Χαράλαμπος Διονυσιάτης. Ὁ ἀπλοϊκὸς Ἠγούμενος καὶ διδάσκαλος τῆς νοεράς προσευχῆς*, ediția a 4-a, Tesalonic, 2010.

³ Mănăstirea Cutlumuș se află situată chiar lângă Careia, capitala Sfântului Munte. În a doua jumătate a veacului al XIV-lea, a fost refăcută prin daniile domnitorului Vlaicu Vodă al Țării Românești. După incendiul din 1497, Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521) a rectitorit practic mănăstirea – așa cum atestă *Viața Sfântului Nifon* scrisă de Gavriil Protul –, încât aceasta a primit în epocă numele de „Lavra cea mare a Țării Românești”. Domnitorii și boierii români au continuat să ajute mănăstirea cu danii însemnate până la sfârșitul veacului al XIX-lea. [n.tr.]

il preocupa întotdeauna căutarea voii lui Dumnezeu. I se părea de neînchipuit că prin mintea și „deșteptăciunea” lui ar putea duce vreo lucrare până la capăt. Deprins întotdeauna cu ascultarea, înainte să răspundă cererii de a prelua această mănăstire, a mers la Sfântul Paisie Aghioritul, care pe atunci sihăstrea la Chilia Sfintei Cruci a Mănăstirii Stavronichita, și i-a cerut sfat ce să facă. Sfântul Paisie l-a încurajat să meargă la Cutlumuș, pentru că această mănăstire se afla în capitala Sfântului Munte, la Careia, iar toți închinătorii treceau vrând-nevrând pe acolo pentru a lua permisele de intrare în Sfântul Munte. Pe vremea aceea nu exista Biroul pentru închinători din Uranopolis, iar procedura de intrare în Sfântul Munte era diferită de cea de astăzi. Pentru că Mănăstirea Cutlumuș avea o poziție centrală, era nevoie să fie revigorată duhovnicește. Ba chiar Sfântul Paisie i-a spus:

– Să mergi, iar de îndată ce vei ajunge, voi veni și eu să fac ascultare ca portar!

Ieromonahul Elpidie

Înainte ca Gheronda Iosif să plece cu obștea, în 1975, pentru a reinnoi Mănăstirea Cutlumuș, a venit să îl vadă la Noul Schit ieromonahul Elpidie, fratele Sfințitului Mucenic Filumen. Gheronda Iosif păstrase legături duhovnicești cu Părintele Elpidie. De asemenea, îi datora recunoștință pentru faptul că înainte de a pleca din Ierusalim spre Sfântul Munte, Părintele Elpidie nu doar că îl găzduise, ci împreună cu fratele lui, Sfântul Filumen, îl condusesse la toate locurile de închinare.

În cartea *Amintiri de chipuri cuvioase*, Gheronda Iosif scrie:

„Îmi aduc aminte când l-am întâlnit la Nazaret, în 1946, cu cât dor mi-a mărturisit râvna lui fierbinte de a trăi ca simplu monah într-un loc liniștit și lipsit de griji! Și iarăși, după aceea, când se afla în țara noastră⁴, și-a rupt puțin din timpul lui ca să vină câteva

⁴ Este vorba de Cipru, țara natală a lui Gheronda Iosif și a celor doi frați. [n.tr.]

zile în Athos, pentru care ardea inima lui, căutând un loc potrivit unde să se poată retrage mai târziu. Slujea neîncetat Biserica stând în lume nu pentru că ar fi căutat cinstiri – la care poate alții râvnesc –, ci din pricina îndatoririlor de familie care îi reveniseră fără să vrea și fără să le poată ocoli.

Odată, când a venit să mă vadă la Noul Schit, la Coliba Sfinților Doctori fără de arginți, m-a rugat să îl înscriu în obștea mea, prin mijlocirea mănăstirii de care aparțineam. Voia ca atunci când avea să se dezlege, cu ajutorul lui Dumnezeu, de îndatoririle sale din lume, să aibă un loc unde să vină să viețuiască monahicește. L-am încurajat spunându-i că atunci când va fi să vină, îl voi primi. Până la urmă acest lucru s-a petrecut în alte împrejurări și la altă Colibă a schitului, pe care am construit-o singuri aproape de la început.

Acest binecuvântat părinte avea mereu dorul de a se dezlega de îndatoririle din afară, ca să trăiască în liniștire ca un monah adevărat, așa cum alesese din copilărie. De asemenea, îl preocupa să primească înștiințare de la Dumnezeu în ce loc să se așeze. Alegerea și dorirea lui se îndreptaseră întotdeauna către Sfântul Munte, dar voia să primească și înștiințarea harului și o ruga mereu pe Maica Domnului, pentru care avea o evlavie aparte, să îl călăuzească.

Astfel, odată, când s-a îmbolnăvit și a fost internat în spital și se îngrijora pentru starea sănătății lui, a văzut-o în vis pe Stăpâna noastră, care i-a spus: «Nu te teme, o să te faci bine și o să vii în Grădina mea!». După aceea – așa cum a povestit el însuși –, fiind iarăși preocupat de felul în care avea să se împlinească acest lucru, harul i-a arătat o rază luminoasă ce cobora asemeni unui curcubeu din vârful Athonului deasupra Colibei Bunei Vestiri din spatele Turnului schitului nostru, unde într-adevăr avea să rămână mai târziu⁵.

La această Colibă a Bunei Vestiri și-a trăit ultimii ani de viață și a adormit Sfântul Iosif Isihastul. Acolo și-a întemeiat prima

⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁσίων μορφῶν ἀναμνήσεις*, pp. 139-140, 142-143.

obște Părintele Efrem, care mai târziu a plecat în Arizona. Tot acolo s-a înfiripat apoi prima obște a lui Gheronda Iosif, care după o vreme a plecat să revigoreze duhovnicește Mănăstirea Cutlumuș. Iar când a plecat această obște, Părintele Elpidie a primit înștiințare de la Maica Domnului să sihăstrească în acel loc sfințit, pentru folosul său duhovnicesc. Însă așa cum s-a vădit mai târziu, prezența Părintelui Elpidie acolo a fost de folos și pentru altă pricină. Mai târziu, când Gheronda Iosif s-a întors din Cipru cu noua sa obște, înainte de a merge la Mănăstirea Vatoped, a fost nevoie să rămână o vreme acolo, la Chilia Bunei Vestiri, ca să deprindă și frații începători viețuirea duhovnicească și tipicul vieții de schit, așa cum le trăiseră rând pe rând părinții întemeietori ai obștii.

Gheronda Iosif refuză stăreția Mănăstirii Cutlumuș

La Înjumătățirea Praznicului Cincizecimii din anul 1975, Gheronda scria:

„Ne-am mutat deja de la Noul Schit într-o mănăstire mare, unde ne căznim de vreo doi ani să venim, dar abia acum am ajuns. Este Sfânta Mănăstire Cutlumuș, care se află aproape în Careia; îți trimit fotografia ei, până când vei ajunge să o vezi și cu ochii tăi”⁶.

La câteva zile după așezarea lui Gheronda Iosif și a obștii sale la Mănăstirea Cutlumuș, a sosit și Sfântul Paisie cu o desagă în spate și i-a spus:

– Am venit să îmi țin făgăduința!

Atunci Părintele Iosif i-a zis cu bucurie și cu dragoste:

– Gheronda, mergi să te rogi la liniște pentru noi și așa ne vei ajuta mai mult!

Gheronda Iosif știa din viața Părintelui său duhovnicesc ce mare și însemnat ajutor poate da tainic lumii un isihast adevărat, care s-a făcut prieten al lui Hristos și fiu al lui Dumnezeu. Sfân-

⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Sfântul Munte, Înjumătățirea Praznicului Cincizecimii 1975.

tul Paisie, smerit ca întotdeauna, a făcut ascultare și s-a întors la chilia lui. Astăzi, citind viața sa minunată, știm cu toții ce trăiri a avut acest cuvios monah în isihia lui și cum ajuta cu rugăciunea sa întreaga lume.

În 1974, Preafericitul Patriarh Ecumenic Dimitrie îi propunea în scris lui Gheronda Iosif să primească preoția, pentru a prelua stăreția Mănăstirii Cutlumuș. Însă el nu a primit din smerenie, pentru că voia să urmeze viețuirea Părintelui său duhovnicesc și să rămână toată viața un simplu monah. În arhiva mănăstirii noastre se păstrează o copie a scrisorii nr. 52/11.03.1974 adresată Sfintei Chinotite⁷ de către Patriarhul Ecumenic, în care se spune:

„Având în vedere situația foarte grea în care se află de 15 ani încoace istorica și cinstita Mănăstire Cutlumuș cea cu trecut slăvit, am găsit de cuviință să hotărâm ca grija stăreției și a revigorării duhovnicești a acesteia să fie dată monahului Iosif – care a venit în mănăstire împreună cu obștea sa –, după ce va fi hirotonit diacon și preot. Aducând aceasta la cunoștință, prin prezenta, Cuvioșiei voastre celei iubite de noi, vă îndemnăm să vă îngrijiți ca sus-menționata hirotonie întru diacon și preot a monahului Iosif să aibă loc cât mai grabnic și să fie adusă la cunoștință Bisericii, pentru întocmirea scrisorilor patriarhale de numire a starețului. Harul Domnului și nesfârșita Sa milă să fie cu voi! Către Dumnezeu fierbinte rugător, Dimitrie al Constantinopolului. 11 martie 1974”.

Gheronda Iosif era deja cunoscut pentru viața lui duhovnicească, nu doar în Athos, ci și în afara lui, în întreaga Biserică. Deși

⁷ Sfânta Chinotită (Ἱερὰ Κοινότητα) este organul administrativ, legislativ și judecătorec din Sfântul Munte. Este alcătuită din 20 de reprezentanți ai celor 20 de mănăstiri aghiorite, în fruntea cărora se află Protosul (Protepistatul) Sfântului Munte. Organul executiv al Sfintei Chinotite este Sfânta Epistasie (Ἱερὰ Ἐπιστοσία), alcătuită din Protepistat și alți trei epistați aleși prin rotație dintre reprezentanții mănăstirilor aghiorite. Orice document emis de Sfânta Chinotită poartă o pecete specifică, alcătuită din patru părți egale, câte una pentru fiecare membru al Epistasiei. Niciun document emis de Republica monahală autonomă a Sfântului Munte nu este valabil fără pecetea întregă. [n.tr.]

i s-a oferit un loc de cinste între stareții Sfântului Munte, a ales să rămână un lucrător smerit al poruncilor lui Hristos și mai vârtos un simplu slujitor în mănăstire, trudind în obște mai mult decât toți. A cunoscut atât viața chinovială, cât și pe cea de isihie. Nu se gândea niciodată la sine însuși, ci la ceilalți, îndeosebi la felul cum ar putea fi revigorate duhovnicește mănăstirile, astfel încât frații să trăiască tradiția Sfinților Părinți și să fie ajutați să se mântuiască.

Când Gheronda Iosif și obștea lui au ajuns la mănăstire, au văzut că era aproape în stare de ruină și că nu mai funcționa nimic, nici bucătărie, nici trapeză. Slujbele se săvârșeau cu mare greutate, arhondaricul nu putea găzdui în niciun chip închinători. Grădini nu existau nici măcar pentru a asigura strictul necesar. Însă toată această situație descurajatoare nu l-a făcut pe Gheronda să dea înapoi.

Câțiva părinți i-au făgăduit că vor propune Sfintei Chinotite să fie îngăduită din nou vechea tradiție din vremea Sfântului Atanasie de la Marea Lavră, păstrată multe veacuri la rând dar apoi uitată, anume ca și simplii monahi, cum a fost însuși întemeietorul vieții de obște din Sfântul Munte, să poată primi stăreția. Aceasta a fost calea Sfinților Părinți. S-ar cădea ca și un monah îmbunătățit și încercat să poată deveni stareț, chiar dacă nu are harul preoției. Sunt multe pilde când în mănăstiri viețuiau monahi îmbunătățiți alături de ieromonahi care nu erau vrednici să devină stareți, dar fiindcă trebuia neapărat ca starețul să fie ieromonah, se vedeau siliți să pună în această ascultare o persoană nepotrivită, ceea ce afecta mănăstirea atât duhovnicește, cât și material. Pe atunci nu existau mulți ieromonahi în mănăstiri, încât acestea se primejduiiau să ajungă a avea stareți plătiți, fapt ce îngreua bunul mers al mănăstirii. Poate cu adevărat este o greșeală să nu i se îngăduie unui monah îmbunătățit să devină stareț.

Chiar dacă știa că aceasta era adevărata tradiție, Gheronda Iosif nu s-a mâhnit deloc când a aflat că Sfânta Chinotită nu primise propunerea. Dimpotrivă, s-a dăruit cu multă osârdie refacerii mănăstirii. Este greu de înțeles cum acela care, dacă ar fi vrut,

ar fi putut să primească hirotonia și stăreția la porunca Patriarhului Ecumenic, se încingea cu șorț și făcea curățenie în fiecare zi și întreținea prin osteneala lui clădirile și pământurile mănăstirii. Astfel, a amenajat și a dat în folosință trapeza, bucătăria, magazia, grădinile și în primul rând arhondaricul. Întotdeauna socotea găzduirea închinătorilor una dintre cele mai însemnate ascultări dintr-o obște, fiindcă aceasta aducea folos imediat închinătorilor. Era mereu primul la toate treburile și la slujbe, pentru a da pildă fraților încă neîncercați în viața duhovnicească. Nu îl puteai deosebi de monahii simpli aflați sub ascultare, chiar dacă era Părintele duhovnicesc al obștii, cel dintâi, cel mai vechi și cel ce răspundea de toate. Cineva care cunoștea viața de nevoință a lui Gheronda spunea: „Închipuiți-vi-l pe Gheronda Iosif tânăr și aprins de râvnă, câtă treabă a făcut în mănăstire!”

Dorința de a deveni stareț nu îl stăpânea. Trebuia însă găsită o soluție, un ieromonah care să fie numit stareț. Gheronda socotea că ieromonahii care erau atunci în obște nu puteau purta această răspundere și s-a adresat starețului de astăzi⁸ al Mănăstirii Cutlumuș, Părintele Hristodul, care pe atunci era arhimandrit în Halkida, ca să preia el această ascultare. Până în anul 1977, stareț al Mănăstirii Cutlumuș fusese Părintele Grigorie. Părintele Hristodul a acceptat. La scurt timp, a primit marea schimă îngerească avându-l ca naș de călugărie pe Gheronda Iosif și a fost ridicat la vrednicia de stareț, după ce Părintele Grigorie și-a dat demisia, așa cum se învoiseră.

În doi ani Gheronda a organizat mănăstirea, rânduind slujbele și ascultările după tipicul obișnuit al vieții de obște. Au început să vină la mănăstire pentru a se călugări și alți fii duhovnicești ai săi, pe care, potrivit tradiției patristice, îi îndemna să facă ascultare de noul stareț. De asemenea, veneau și fii duhovnicești ai starețului, iar întreaga frăție petrecea după rânduiala vieții de obște.

⁸ La data scrierii cărții de față, Gheronda Hristodul era încă stareț al Mănăstirii Cutlumuș. În anul 2020 și-a dat demisia din motive de sănătate. [n.tr.]

Părintele Atanasie

Trecuse mai bine de un an fără ca Gheronda Iosif să mai țină legătura prin scrisori, așa cum obișnuia, cu tânărul Andrei Nikolau, viitorul Mitropolit Atanasie de Limassól. Tânărul Andrei începuse să îi scrie lui Gheronda din 1973 și să citească povețele pe care le primea în scris de la el. Era însă înrâurit de cei din jur, care îi propuneau să se ocupe mai degrabă cu predicile și cu misiunea. Dorința lui, pe care i-o împărtășise lui Gheronda Iosif în scris, era ca acesta să meargă în Cipru și să ajute acolo. Andrei nu mai corespondase deci cu Gheronda de prin mai 1975. Mitropolitul însuși povestește: „Gheronda îmi spunea într-o scrisoare: «Tu, copilul meu, te îngrijești și pentru multe te silești». Îmi spunea asta fiindcă eu îi scriam întruna: «Ciprul are nevoie și trebuie să veniți aici!». Și probabil de asta se ținea departe de mine”.

Între timp, Andrei devenise deja diacon cu numele Atanasie și era student la Facultatea de Teologie din Tesalonic. Când s-a dus în Sfântul Munte, nu a mers să îl cunoască pe Gheronda Iosif. A ajuns prima dată în Athos în septembrie 1976, ca să se închine la Mănăstirea Filotheu. Dar „întâmplarea” a făcut să îl întâlnească apoi la Careia pe Gheronda Iosif. A stat cu el la Mănăstirea Cutlumuș, dar nu i-a dezvăluit cine era. La plecarea din Sfântul Munte, l-a întâlnit pe vapor pe Părintele Andrei din obștea Avrameilor, care i-a spus că Gheronda Iosif era unul dintre părinții duhovnicești vestiți din Athos.

În februarie 1977, într-una din următoarele sale călătorii în Sfântul Munte, s-a întâmplat iarăși să îl întâlnească pe Gheronda Iosif la Dafne, când acesta se întorcea de la Katunakia, de la Sfântul Efrem. Nu îi descoperise încă cine era. Mitropolitul povestește:

„La Dafne, Gheronda s-a uitat la mine adânc și pătrunzător și mi-a spus:

– Bine, dar pe Andrei Nikolau nu îl cunoști?

Am înțeles foarte bine că nu mă puteam ascunde mai mult de el și i-am răspuns:

– Iertați-mă, Gheronda, eu sunt!

Și mi-a tras o palmă aici, peste obraz, de mi s-a înroșit obrazul.

– Te-am cunoscut din prima clipă când te-am văzut! mi-a spus.

După aceea m-a îmbrățișat, m-a sărutat. Între timp, eu îl cunoscusem pe Sfântul Paisie Aghioritul și ne legasem duhovnicește. Eram legat și de Sfântul Paisie, și de Gheronda Iosif. Era în vremea când mă gândeam unde să merg. Adică hotărâsem că voi merge în Sfântul Munte, dar aveam de ales între Gheronda Iosif și Sfântul Paisie, care îmi spusese să rămân lângă el:

– Rămâi! îmi zise. Eu nu primesc ucenic, dar pe tine, dacă vrei, te primesc!⁹.

În aceeași perioadă, înainte de a-l cunoaște încă bine pe Gheronda Iosif, Părintele Atanasie aflate despre virtuțile și darurile duhovnicești ale Sfântului Efrem Katunakiotul, care ajunsese vestit pentru darul înainte-vederii. Un părinte diacon, Elefterie, îi spunea:

– Strălucește chipul lui Gheronda Efrem, strălucește!

Când auzea acestea, Părintele Atanasie era cuprins de un fel de teamă. Astfel, un grup de tineri s-au hotărât să meargă să îl vadă. Mitropolitul povestește:

„Când am fost la el era pe la amiază, iar cărarea pe care am urcat era tare abruptă. Am intrat în Colibă. Cuviosul Efrem făcea peceți lângă fereastră, sculpta peceți. Abia îl primise în obștea lui pe primul frate, care astăzi este starețul Colibei, Părintele Iosif, Panaghiotis cred că îl chema atunci. Ceilalți ucenici au venit mai târziu. Îmi amintesc că îi adusesem și o cutie cu dulciuri¹⁰ «Kar-váli». Eu dusesem cutia pe drum. Când am înaintat în încăpere, Sfântul Efrem ne-a scrutat duhovnicește cu o privire pătrunzătoare, ca și cum ar fi văzut înlăuntrul nostru, și ne-a spus:

– Ce este, băieți?

– Gheronda, am venit să luăm binecuvântarea sfinției voastre.

– Eh, bine!

⁹ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

¹⁰ În gr. κουραμπιέδες, fursecuri tradiționale în Grecia și în Cipru. [n.tr.]

Unul dintre noi s-a apropiat stânjenit și i-a dat dulciurile. Toți îl vedeam pentru prima dată. I-a spus:

- Gheronda, v-am adus o cutie, este pentru sfinția voastră.

- Ce sunt acestea?

- Uitați, niște dulciuri...

- Dulciuri?!... Dulciuri la Katunakia?! Deschide geamul și azvârle-le jos!

«Doamne, că aspru mai este!», mi-am spus în sinea mea. Eu rămăsesem penultimul, în spatele meu mai era Părintele Elefterie, pe atunci diacon. În fine, au mers toți și i-au sărutat mâna. Îndată ce m-am apropiat și eu și i-am pus metanie, mi-a zis:

- Am prins hoțul!

Am rămas uimit, speriat. S-a deschis pământul, a căzut cerul pe mine, nu puteam să înțeleg ce se întâmpla. M-am pierdut cu totul.

- Am prins hoțul!

Mi-am zis: «Acum o să începă să îmi înșire păcatele!». M-a privit așa, adânc, scrutător, și mi-a spus:

- Tu ești din neamul nostru!

- Sunteți din Cipru, Gheronda? i-am răspuns eu.

- Dormi? m-a apostrofat.

Ce trebuia să îi fi spus? De vreme ce îmi zisese așa, ce altceva puteam gândi?¹¹.

Atunci, în vremea când l-am întâlnit pe Sfântul Efrem Katunakiotul, nici Părintele Atanasie și nici eu, care eram student, nu știam despre Sfântul Iosif Isihastul și despre obștea mai mare care se formase după adormirea lui. Nu știam nici că Sfântul Efrem Katunakiotul fusese ucenic al aceluiași mare Părinte duhovnicesc ca și Gheronda Iosif al nostru.

Mitropolitul Atanasie povestește în continuare:

„Nu știam nimic, nu cunoșteam rânduielile monahale. Nu aveam nicio idee despre aceste lucruri, nici nu înțelegeam ce voise să îmi spună Sfântul Efrem. Mi-a tâlcuit Gheronda Iosif mai târ-

¹¹ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

ziu, i-am spus acel cuvânt și mi l-a lămurit. Așadar, eram foarte încurcat și descumpănit. Ne-am așezat acolo.

- Tu șezi aici, lângă mine! mi-a spus.

M-am așezat lângă el și m-a luat în primire:

- Cum te cheamă?

- Atanasie.

- Ce ești, diacon?

- Da, Gheronda, diacon.

- Așa, și unde este metanierul tău?

Trebuia să facem o oră Vecernia cu metanierul și apoi să mergem la Coliba Tomadeilor. Dacă nu mă înșel, era de Sfântul Toma, pe 6 octombrie și se ducea la Coliba Tomadeilor să îi heretisească.

- Rămâneți să mergem împreună la Tomadei! ne-a spus. Dar mai întâi să facem Vecernia cu metanierul! Aveți metaniere?

A scos fiecare un metanier. Am scos și eu unul de 50 de boabe.

- Unde este metanierul tău, diacone?

- Poftim! i-am arătat.

- Asta este metanier?! mi-a zis zâmbind.

- Păi da...

- Nu este metanier!

- Gheronda, nu am altul! i-am zis.

A luat un metanier de-al lui și mi l-a dat, spunând:

- Să faci un ceas rugăciune cu metanierul și apoi vom merge la Tomadei!

După aceea, pe drum, mi-a zis:

- Vino aici, lângă mine, să te țin, să te țin în loc de toiag!

Și tot drumul mi-a arătat multă dragoste, foarte multă dragoste. Îmi spunea: «Diaconul meu, copilul meu...» și multe altele la fel, alintându-mă. În timpul acesta mie îmi venea să plâng din pricina multei emoții, dar și de teamă. Am mers acolo, la Părintele Toma, la Coliba lui, l-am heretisit și am plecat. Noi am rămas să innoptăm la Daniilei, iar Sfântul Efrem s-a întors la Coliba lui.

Aceasta a fost prima mea întâlnire cu Sfântul Efrem. După această vizită, am început să vin mai des în Sfântul Munte. Adică

la 10-15 zile eram acolo. Slujeam duminica la Tesalonic, iar duminică după-amiaza sau luni dimineața intram în Sfântul Munte și rămâneam acolo până sâmbăta”¹².

Când Gheronda Iosif a văzut că la Cutlumuș lucrurile mergeau după rânduială, a început să cugete din nou la liniștire și i-a spus într-o zi Părintelui Atanasie că se gândea să sihăstrească amândoi, dacă voia și el, la o Chilie din apropierea mănăstirii. Părintele Atanasie dorea să îl urmeze, dar socotea că și Ciprul trebuia ajutat și i-a propus să facă o vizită acolo. Pe atunci, Părintele Atanasie mergea la studii la Tesalonic, la Facultatea de Teologie, dar se îngrijea și de veșmintele mănăstirii, de acoperămintele Sfintei Mese, fiindcă era diacon și se pricepea la astfel de lucruri. În perioada în care se hotărâse să rămână lângă Gheronda Iosif, acesta îi spusese că voia să plece de la Cutlumuș. Sfântul Paisie Aghioritul, deși nu primea ucenici, îi propusese și el să sihăstrească împreună. Când Părintele Atanasie i-a zis Sfântului Paisie că Gheronda se gândea să plece de la Cutlumuș, acesta i-a răspuns:

– Să te duci cu Gheronda! Să te duci cu Gheronda!

L-am întrebat pe Mitropolitul Atanasie de Limassól cum s-au petrecut lucrurile atunci și ne-a povestit:

„Era în vremea când unii îmi semănaseră gânduri de îndoială despre Gheronda Iosif, cum că nu ar avea rugăciunea minții. Și mă gândeam: «Oare are Gheronda rugăciunea minții?». L-am întrebat și pe Sfântul Paisie:

– Are Gheronda Iosif rugăciunea minții, este iscusit în meșteșugul ei?

– Măi copilașul meu, mi-a zis el, dacă alții au rugăciunea minții, acesta este profesor doctor în rugăciunea minții! Și dacă vrei să știi, eu am evlavie la toți lucrătorii rugăciunii minții, dar pe el, pe Gheronda Iosif, îl am la evlavie mai mult decât pe toți, pentru că nu caută ale sale și are mărire de suflet. Acesta este profesor doctor în rugăciunea minții!

¹² *Ibidem.*

De vreme ce Sfântul Paisie Aghioritul mi-a spus așa, nu am mai întrebat a doua oară¹³.

În cele din urmă, Gheronda Iosif a hotărât să sihăstrească la o Chilie cu Părintele Atanasie, ca să vadă dacă noua obște de la Cutlumuș va putea să păstreze buna rânduială în lipsa lui.

– Înainte să mă retrag de la mănăstire, i-a spus el Părintelui Atanasie, haide să lipsim vreo două luni și să ne ducem în Cipru, ca să văd cum vor merge lucrurile aici, dacă își vor urma cursul, și să îmi văd și eu țara pentru ultima dată!

Nu mai fusese în Cipru de 15 ani, din 1963.

– Să mai văd și eu pentru ultima dată Ciprul după Invazie¹⁴! i-a zis. Apoi să ne întoarcem, copilul meu, să luăm Chilia și să rămânem împreună!

Acesta era planul pe care îl făcuseră. Părintele Atanasie a ajuns în Cipru mai repede, iar Gheronda Iosif a mers acolo pe 17 iulie 1978, de Sfânta Marina.

Prima venire în Cipru

Când Gheronda Iosif a ajuns în Cipru, în primele zile a rămas la Tache și Evantia, frații Părintelui Siluan, ucenicul său. Nu era obișnuit să se mute dintr-un loc în altul, așa încât îi primea acolo pe cei ce voiau să îl vadă pentru folos duhovnicesc, de obicei cunoscuți ai lui.

A vizitat mănăstirile din Cipru, atât pe cele de călugări, cât și pe cele de maici. La Mănăstirea Sfântul Gheorghe Alamanul primise tunderea monahală și mama lui, iar maicile îl cunoșteau. Unii și-l aminteau din vremea când era încă la Stavrovúni. Era cunoscut. Le-a vorbit maicilor, le-a povățuit. S-a închinat la mănăstirea lui de metanie, Stavrovúni. A mers, de asemenea, la

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ Este vorba de Invazia turcă în Cipru din 1974, în urma căreia aproape întreaga jumătate de nord a țării a rămas sub ocupație turcească (vezi nota 3). [n.tr.]

mănăstirile Kýkku și Maherá, la Mănăstirea Sfântului Neofit¹⁵, la aproape toate mănăstirile.

Arhiepiscopul Ciprului, Macarie¹⁶, murise, iar în locul lui fusese ales mitropolitul de Pafos, Hrisostom I. Cu acesta, Părintele Atanasie avea o legătură aparte, întrucât mitropolitul de Pafos îl luase sub ocrotirea sa încă din vremea când era adolescent. Mai târziu îl hirotonise diacon și se îngrijise să urmeze studiile teologice la Tesalonic.

Cu îndrăzneala pe care i-o dădea această legătură, Părintele Atanasie i-a spus despre venirea lui Gheronda Iosif în Cipru și despre marele folos pe care l-ar avea Biserica dacă ar rămâne la una din mănăstirile de acolo. Arhiepiscopul își amintea de Gheronda Iosif, fiindcă în 1946, înainte de a pleca în Sfântul Munte, acesta rămăsese trei luni la Mănăstirea Kýkku împreună cu fratele său duhovnicesc Hrisostom. Arhiepiscopul era pe atunci diacon acolo și își amintea de cei doi monahi stavrovuniți. I-a spus Părintelui Atanasie despre ei:

– M-a impresionat foarte mult cuviința și evlavia lor. Stavrovuniții erau printre primii la biserică, oameni ai Tradiției, nevoitori!

Când Mitropolitul Hrisostom I a devenit Arhiepiscop al Ciprului, mitropolit de Pafos a fost ales și hirotonit Arhiepiscopul de astăzi, Hrisostom al II-lea. Arhiepiscopul i-a propus atunci lui Gheronda Iosif să rămână în Cipru. Aceasta era și dorința Părintelui Atanasie, pe care deja i-o înfățișase Preafericitului.

Pe atunci, viața monahală din Cipru decăzuse și toți episcopii și clericii cunoscuți îl rugau pe Gheronda Iosif să rămână acolo, ca să reinnoiască monahismul din Cipru după modelul aghiorit. Chiar și Stavrovúni, care era o mănăstire cu tradiție veche, ducea atunci lipsă de monahi. Nu veniseră încă frații tineri. Dar nici

¹⁵ Mănăstirea Sfântului Neofit de lângă Pafos se află lângă peștera unde s-a nevoit în veacul al XII-lea Sfântul Neofit Zăvorâtul, unul dintre cei mai iubiți sfinți ciprioți, ale cărui sfinte moaște odihnesc acolo până astăzi. [n.tr.]

¹⁶ Arhiepiscopul Macarie Múskos (1913-1977), care a fost și primul președinte al Republicii Cipru după eliberarea ei de sub ocupație britanică în 1960. [n.tr.]

mănăstirile de maici nu aveau un sprijin duhovnicesc de la părinți cercați în viața monahală.

Prezența lui Gheronda Iosif mișca inimile. În chip cu totul spontan, fără să le fi stârnit sau programat, ținea multe omilii în case, în biserici, în tot felul de locuri, după cum rânduia pronia lui Dumnezeu. Arhiepiscopul i-a propus să preia marea Mănăstire Maherá, care era stavropighie, însă Gheronda nu a vrut. Era într-adevăr o mănăstire istorică, dar avea o lucrare socială vastă. De asemenea, nu i-a plăcut nici Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul de la Mésa Potamós, pe care a vizitat-o împreună cu mitropolitul de Limassól, Hrisant. Acolo lucrurile stăteau și mai rău, deoarece când au intrat în curtea mănăstirii, au găsit grătare pentru fript și alte lucruri lumești ce l-au întristat pe Gheronda Iosif, care viețuise în cele mai aspre locuri ale Sfântului Munte.

Părintele Atanasie cunoștea duhul lui Gheronda. Fiindcă trăise trei ani în Pafos, știa Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mínthi și socotea că îi va plăcea și lui Gheronda, pentru că se afla într-un loc liniștit. Au vizitat mănăstirea împreună cu mitropolitul de atunci al Pafosului, astăzi Arhiepiscopul Hrisostom al II-lea al Ciprului. Cu acesta, Părintele Atanasie avea legături apropiate dinainte ca el să devină mitropolit, când era stareț la Mănăstirea Sfântului Neofit din Pafos. Părintele Atanasie i-a spus mitropolitului:

– Țineți-l aici pe Gheronda Iosif! Este un prilej bun să facă ceva aici!

Mitropolitul s-a arătat deschis acestei propuneri și au mers împreună la Mínthi cu mașina lui.

Mitropolitul Atanasie povestește:

„La Mínthi, ca să putem intra în mănăstire, de la poartă până la biserică am făcut mai mult de un ceas, fiindcă locul era înțesat de rugi uriași. Ne-am croit drum, noi cu toiagul mitropolitului, iar Gheronda Iosif, ca un țaran iscusit, cu niște unelte mici pe care le avea la îndemână. Până la urmă am răzbătut, am intrat. I-a plăcut foarte mult biserica. Era o bisericuță frumoasă, mică, modestă, închinată Sfintei Cruci, iar locul era pustiu. A fost încântat și a zis:

– Aici aş putea să rămân. Este un loc frumos și are o climă bună. Și-a dat seama pe loc de climă – plăcută, uscată, răcoroasă, foarte bună.

Gheronda a sfârșit vizita, dar nu a făgăduit nimănui nimic. Mitropolitul de Pafos i-a făcut multe propuneri.

– Gheronda, să veniți, că vă vrem aici! Voi fi lângă sfinția voastră, vă voi ajuta! i-a zis.

Asta fiindcă și eu, la rândul meu, pe ascuns de Gheronda, împingeam puțin lucrurile¹⁷.

Întoarcerea în Sfântul Munte

pentru a cere sfat părinților duhovnicești cu discernământ

După Adormirea Maicii Domnului, în jur de 20-25 august 1978, au plecat din Cipru și au venit la Atena cu avionul. Gheronda Iosif i-a spus Părintelui Atanasie:

– Să mergem să ne închinăm la icoana Maicii Domnului din Tinos, avem o zi liberă la mijloc! Să mergem să ne închinăm, ca să ne lumineze ce să facem cu Ciprul, dacă să ne ducem acolo sau nu!

– Cu bucurie, Gheronda, să mergem! i-a spus Părintele Atanasie, care nu mai fusese niciodată în insula Tinos.

Cu o zi înainte, începând de la prânz, Gheronda hotărâse să țină post negru și nu mai mâncaseră nimic. Dimineață au ajuns în Tinos, nemâncăți de o zi. Gheronda simțea o neliniște, dorea să se roage pentru această problemă, ca să vadă care era voia lui Dumnezeu. Strălucea de har și pe vapor oamenii s-au adunat în jurul lui. Le-a vorbit, scoțând din vistieriile inimii sale graiuri duhovnicești, iar închinătorii se minunau de cuvintele lui înflăcărate și de harul ce se revărsa din ele.

Când au coborât la țarm, unii dintre închinătorii de pe vapor au ingenuncheat și au mers în genunchi până la Maica Domnu-

¹⁷ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

lui. Gheronda a fost foarte mișcat și a început să spună cu voce tare Acatistul Maicii Domnului. Înainteau încet-încet, alături de închinătorii îngenuncheați și de lume multă care mergea în jurul lor ascultând Acatistul. Unii repetau cuvintele, alții lăcrimau, alții plângeau. Au ajuns sus și s-au închinat cu lacrimi de umilință la icoana Maicii Domnului. Apoi s-au închinat la „Sfânta Pelaghia” din Tinos¹⁸ și au rămas să înnopteze undeva pe insulă. Gheronda și-a făcut canonul de rugăciune, a privegheat, iar dimineață i-a zis Părintelui Atanasie:

– Copilul meu, vom avea ispite în Cipru. Am văzut azi-noapte în somn că vom avea ispite mari. Vom avea ispite!

La început Părintele Atanasie s-a speriat, dar după puțin timp a început să glumească:

– Haideți, Gheronda, ce ispite? Firește, vom avea ispite, pentru că diavolul își bagă coada în toate!

Dar Gheronda Iosif, care fusese dintotdeauna un bun cunosător și păzitor al predaniei Sfinților Părinți, a zis:

– Mergem în Sfântul Munte să îl întrebăm pe Părintele Paisie!

În primele zile ale lui septembrie s-au întors în Sfântul Munte. Au prăznuit Adormirea Maicii Domnului (după calendarul vechi) la Mănăstirea Cutlumuș.

Pe când se aflau în Cipru, la Mănăstirea Stavrovúni, la privegheea pentru Schimbarea la Față, Părintele Atanasie i-l prezentase lui Gheronda pe Haralambie, un prieten al său student la Teologie, care voia să se facă monah și care a devenit mai târziu Părintele Hrisostom¹⁹. Era cu un an mai mic decât el, student în anul

¹⁸ Numele mănăstirii este Kehrovúni. Acolo a viețuit în veacul al XIX-lea Sfânta Pelaghia din Tinos, căreia în 1822 i s-a arătat Maica Domnului, cerându-i să scoată icoana ei din adâncurile pământului. [n.tr.]

¹⁹ Părintele Hrisostom a rămas în obștea Mănăstirii Vatoped până în anul 1996, când s-a întors în Cipru. A adormit pe 13 noiembrie 2001, de praznicul Sfântului său ocrotitor, într-un accident de mașină, când se întorcea de la Mănăstirea Sfânta Tecla din Mosfiloti – Lárnaka, unde participase la Sfânta Liturghie și se împărtășise cu Sfintele Taine.

întâi la Facultatea de Teologie din Atena. Era și premiant, cu bursă de la Arhiepiscopul Ciprului. De îndată ce l-a văzut pe Gheronda Iosif, Haralambie și-a zis: „Gata, voi merge cu Gheronda!”. Atunci Părintele Iosif îl chemase să se întâlnească la Cutlumuș, la mijlocul lui septembrie, când Haralambie urma să vină la facultate în Grecia. Acum se apropia vremea să sosească.

Au rămas, așadar, la Cutlumuș și au mers să îl vadă pe Sfântul Paisie, așa cum dorea Gheronda. Când s-au întâlnit, i-a spus:

– Gheronda, Biserica, oamenii, toți arhieriei și Arhiepiscopul Ciprului mi-au zis: „Vino în Cipru să ne ajuți! Vezi că monahismul de aici este într-o situație grea!”...

Sfântul Paisie l-a încurajat să meargă, iar el a răspuns:

– Gheronda, îmi zice gândul: ce voi face în Cipru? Bine, voi merge, este țara mea, înțeleg, dar am o șovăială înlăuntrul meu. Cine sunt eu ca să îmi asum această mare lucrare de slujire a popoului cipriot? Ce sunt eu? Nici preot nu sunt, nici duhovnic nu sunt, nici episcop nu sunt. Sunt doar un simplu monah, un monah fără carte. Nu am nicio poziție, nicio autoritate. Unde să merg și ce să fac eu acolo?

Era gândul care stătea împotriva. Un gând îi zicea „du-te!”, fiindcă atunci când fusese în Cipru, clerul și oamenii îi spusese: „Să veniți în Cipru! Ciprul nu are monahi, v-ați dus toți în Sfântul Munte!”, și, într-adevăr, Ciprul trecea atunci printr-o mare secetă duhovnicească. Celălalt gând îi spunea: „Cine sunt eu și unde să merg?”. În acest război al gândurilor, Gheronda voia să ceară sfatul părinților îmbunătățiți: Sfântul Paisie, Gheronda Arsenie de la Burazeri și Sfântul Efrem Katunakiotul. Sfântul Paisie i-a spus:

– Du-te fără să te mai gândești la nimic! Și două lucruri te sfătuiesc frățește să faci acolo, Gheronda, și la ele să iei aminte. Mai întâi, să aprinzi candela Sfintei Cruci (căreia îi era închinată mănăstirea de la Mînthi), iar apoi, să faci lucrare duhovnicească în sufletele tinerilor care se vor aduna în jurul tău! Atât să faci, nimic altceva!

Gheronda a fost mișcat și a răspuns:

– Bine, să fie binecuvântat! Aceasta voi face!

Au trecut și pe la Burazeri ca să ia binecuvântarea lui Gheronda Arsenie, împreună-nevoitorul Sfântului Iosif Isihastul. I-a povestit cum se petrecuseră lucrurile, iar Gheronda Arsenie a făcut asupra lui semnul sfintei cruci, l-a binecuvântat și i-a zis:

– Mergi! Mergi cu binecuvântarea Părintelui nostru Iosif!

Era la amiază și toți ceilalți părinți se odihneau, iar Gheronda Iosif nu a vrut să îi mai deranjeze. A pus metanie lui Gheronda Arsenie și a plecat. În ziua următoare, s-au dus la Katunakia și Gheronda i-a spus Sfântului Efrem:

– Când am fost în Cipru, toți arhierii locului ne-au zis să rămânem acolo. M-am dus la Părintele Paisie să îl întreb și mi-a spus să merg. Am trecut și pe la Gheronda Arsenie și mi-a dat binecuvântarea lui.

– Ce pot să spun, Iosif? i-a răspuns Sfântul Efrem. Știi bine că eu mă voi întrista adânc când vei pleca. Dar nu îți pot zice să nu mergi, fratele meu. Nu mă lasă inima să îți spun să te duci, dar nici nu îți pot zice să nu mergi. Fă cum te luminează Dumnezeu!

Nu l-a îngădit în niciun fel, nu i-a spus nici „mergi!”, nici „nu merge!”. Au rămas peste noapte acolo, la Katunakia. Dimineață Sfântul Efrem a slujit Sfânta Liturghie și le-a citit o rugăciune. Apoi l-a îmbrățișat pe iubitul său frate duhovnicesc. Plângea. De mai bine de 30 de ani, din 1947 până în 1978, împărțiseră împreună atâtea bucurii și necazuri. Se mângâiaseră duhovnicește unul pe altul, iar Gheronda Iosif, având simț practic, îl ajutase și la treburile zilnice.

Mai târziu, Sfântul Efrem îi scria:

„Sfântul Munte, 10.12.1979.

Sufletul meu iubit, fratele meu Iosif,

Iosif, Iosif, Iosif... Unde ești, Iosif?

Nici nu te aud și nici nu te văd.

Unde ești, Iosif? La mulți ani de praznicul numelui tău!

Mă rog ca Dumnezeu să binecuvânteze lucrarea ta acolo.

Poate vei fi aflat deja noutățile de aici. Părintele Haralambie (de la Burazeri) a devenit stareț la Dionisiu, iar Agaton Filotheitul²⁰, stareț la Constamonitu.

Nu ne scrii deloc. Nici să nu ne scrii, doar un «Binecuvântați!» să ne scrii și ne va mângâia mult.

Te sărut, te sărut frățeste.

Fratele tău, Efrem Katunakiotul”

Și iarăși scria:

„Sufletul meu iubit, Iosif, Iosif... Unde ești, Iosif?

Amară este moartea, neagră este țărâna, dar despărțirea când ești viu este și mai rea!

Când ai plecat de la Noul Schit și te-ai dus la Cutlumuș, m-am întristat mult, mi s-a otrăvit sufletul. Dar când ai plecat din Sfântul Munte, sufletul meu cu adevărat a murit.

Nu pot să merg la Careia. Cultumușul, pentru că nu mai ești tu, nici nu pot să îl văd. Când mă duc uneori cu gândul acolo, mai ales în chilia ta, mi se înăbușă sufletul.

Ce să spun? Pe toate le văd negre. Trebuia să beau și acest pahar. Slavă Sfântului Dumnezeu!

Am primit scrisoarea ta și ți-am văzut durerea. Ce vrei să auzi mai mult? Ieri a venit la mine Părintele Spiridon Xénos de la Noul Schit și printre altele mi-a spus: «Părintele Iosif (adică tu) va veni să moară la Schit!».

Eu mă rog ca Domnul Dumnezeu să trimită pe îngerul Său și să îndrepteze pașii și cugetele tale după voia Lui cea sfântă. Amin.

Cu dragoste frățescă,
fratele tău Efrem.

Nu pot să îți scriu mai mult, căci mi se înăbușă sufletul. După Părintele nostru, pe tine te-am iubit cel mai mult și prima dragoste nu se stinge niciodată”.

²⁰ Părintele Agaton Filotheitul, starețul Mănăstirii Constamonitu, a adormit în Domnul în toamna anului 2020. [n.tr.]

Stabilirea în Cipru

Au plecat de la Katunakia, au luat corabia și au venit la Cutlumuş. Acolo ajunsese între timp și tânărul student Haralambie de care am amintit mai înainte. Gheronda a început să își pregătească lucrurile pentru plecarea în Cipru. Avea întotdeauna cu el o parte din sfintele moaște ale Părintelui său duhovnicesc. Aceste sfinte moaște i le-a dat Părintelui Atanasie să le ducă. În Dafne, portul Sfântului Munte, au început să răspândească bună mireasmă. Mireasma se simțea în tot locul acela și lumea întreba: „De unde vine mireasma aceasta, de unde vine mireasma aceasta?”; dar nu își puteau da seama că venea de la sfintele moaște.

Gheronda și Haralambie au luat felurite lucruri, au ieșit din Sfântul Munte și au trecut prin Atena. Gheronda Iosif a venit și el la căminul „Apostoliki Diakonía”²¹ unde locuia Haralambie și acolo ne-am întâlnit din nou și am luat binecuvântarea sa, eu fiind pe atunci student la Facultatea de Teologie a Universității din Atena. Îl întâlnisem și în vară, când venise prima oară în Cipru.

Studentii i-au cerut pe loc lui Gheronda să le vorbească despre viața monahilor din Sfântul Munte. Cuvântul lui i-a însuflețit și i-a mișcat. A doua zi i-am ajutat să ducă lucrurile la aeroport. Acolo l-au întâlnit pe directorul general al Companiei Aeriene Cipriote, domnul Gheorghe Dimitriu. Acesta era foarte evlavios, i-a primit în biroul lui și a dat dispoziții ca Gheronda să fie ajutat. Apoi Gheronda a plecat în Cipru cu avionul.

Părintele Atanasie a ajuns la mănăstire 20 de zile mai târziu, cu restul de lucruri. A rămas acolo până la Bobotează, apoi s-a întors la Tesalonic pentru studii. Hotărâse să nu mai continue Facultatea de Teologie, însă Sfântul Paisie îl sfătuisese:

²¹ „Apostoliki Diakonía tis Ekklesiás tis Elládos” („Slujirea Misionară a Bisericii Greciei”) este organizația care se ocupă de lucrarea misionară și educativă a Bisericii Greciei. Între alte proiecte înfăptuite de ea se numără și căminul studentesc construit la Atena pentru tinerii din Grecia și din alte țări care vin să studieze la Facultatea de Teologie. [n.tr.]

– Nu renunța, căci dacă o vei face, Arhiepiscopul se va întoarce împotriva lui Gheronda Iosif, socotind că el te-a pus să renunți și că este împotriva studiilor și altele... Mai bine să termini. Să faci puțin naveta și vei termina!

Gheronda Iosif le scria adesea atât Sfântului Paisie, cât și Sfântului Efrem Katunakiotul, iar Părintele Atanasie ducea personal scrisorile în Sfântul Munte. Când i-a spus lui Gheronda că Sfântul Paisie era de părere să termine Facultatea de Teologie, Gheronda a primit cuvântul lui cu respect, deși în Cipru erau încă la început și avea mare nevoie de ajutorul fraților.

– Fiule, vom face răbdare până ce vei termina! i-a zis.

Așadar, Părintele Atanasie a rămas la Tesalonic pentru studii. Ținea însă tot timpul legătura cu Gheronda Iosif și cu mănăstirea, ajutând la felurile nevoi ce se iveau. Desigur, venea la Mînthi ori de câte ori avea prilejul, fiind nerăbdător să își termine studiile ca să rămână definitiv cu obștea, lucru ce s-a întâmplat mai târziu.

Pentru Gheronda, oricât de prins cu treburi sau de obosit ar fi fost, era cu neputință să renunțe la programul său duhovnicesc de slujbe și la orele de priveghere și de isihie. Și-a ținut rânduiala din prima zi când au ajuns la mănăstire. După ce au descărcat lucrurile, au făcut îndată Vecernia. Nu a zis: „Nu contează, astăzi nu citim Vecernia”. Nu! Au făcut Vecernia, Pavecernița și apoi le-a spus fraților: „Acum pregătiți un loc să dormiți!”

Pe 14 octombrie 1978, Gheronda i-a trimis Părintelui Atanasie prima scrisoare de la Mînthi:

„Părinte Atanasie, mult iubitul meu fiu, bucuria și odihna săracului meu suflet, te pomenesc în rugăciune și te sărut părintește. Am plecat din Atena luni după-amiază cu avionul, după ce mai întâi am trimis lucrurile cu vaporul, care nu a avut cursă luni, cum credeam noi, ci abia sâmbătă. Ne-au așteptat și ne-au luat de la aeroport mai mulți creștini. Bucuria lor a ajuns la culme când au auzit planurile noastre. O mulțime de credincioși ne-au ținut până la miezul nopții în casa domnului Hristákis, unde au citit rugăciuni și au cântat cu însuflețire Măicuței Domnului.

A doua zi am pornit spre Limassól pe la prânz, deoarece până să plecăm, s-au strâns în jurul nostru mai multe suflete tinere și am mai zăbovit. Am luat prânzul cu mitropolitul Limassólului (Hrisant). S-a purtat cu noblețe, dar se vădea limpede că era mâhnit fiindcă nu alesesem eparhia lui. Seara târziu, Părintele diacon Andrei ne-a dus cu mașina lui la Mitropolia din Pafos, unde am fost primiți de mitropolit cu bucurie și cu însuflețire. La masă am vorbit într-o atmosferă plăcută, împreună cu Părintele Andrei, pe care mitropolitul l-a ținut acolo cu noi, după care a plecat înapoi.

În ziua următoare, dis-de-dimineeață, mitropolitul ne-a însoțit la mica noastră mănăstire, unde mărturisesc că de data asta mi-a plăcut foarte mult. Ne-am apucat imediat de treabă, iar poimâine, luni, vor începe lucrările pentru curent și pentru apă. Entuziasmul mitropolitului este de nedescris. Este pur și simplu în al nouălea cer! Astăzi s-a întors de la Sinod și mi-a spus că președintele Cooperației i-a dăruit 10.000 de lire ca primă donație pentru mica noastră mănăstire, ca să extindem chiliile. Cu adevărat sunt foarte mișcat de ceea ce văd, fiindcă este un lucru rar întâlnit chiar și în istorie în general, în afară de puținele cazuri când își spunea cuvântul personalitatea unor mari Părinți. Atâta bunăvoință și atât sprijin nu am mai întâlnit niciodată.

La Lárnaka se îngrijesc să ne pregătească lucrurile de care avem nevoie și pretutindeni ne întrebă toți ce ne mai trebuie. Eu am rămas fără grai și mă gândesc cum voi răspunde ceasului măreț și nevoii de față. Haralambie este în culmea fericirii! Am vorbit cu mitropolitul despre tine și am subliniat, desigur, că voi sunteți mâna mea dreaptă, iar asta l-a măgulit. Rugați-vă să nu se furișeze vicleanul, din invidie. Îți voi scrie din nou curând, de îndată ce ne vom aranja în cuibul nostru. Haralambie te îmbrățișează²².

În puțină vreme toți, cu mic, cu mare, au aflat din învățăturile lui Gheronda despre viața de nevoiță în duhul Sfinților Părinți. Auzeau din gura Părintelui Iosif despre cele pe care el însuși le

²² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînhi, 14 octombrie 1978.

cercase, despre pocăință, virtuți, curățire, luminare și sfințirea sufletului și a trupului. Astfel s-au făcut cunoscute tradiția ascetică și viața monahală, încât mulți tineri au început să arate interes pentru monahism. În scurt timp, câțiva dintre ei au intrat sub ascultarea lui Gheronda, devenindu-i ucenici, iar alții s-au făcut monahi în Sfântul Munte sau mai târziu la mănăstirile din Cipru. Gheronda scria: „Interesul Bisericii, al multor oameni, este îndeobște să vadă iarăși monahismul viu”²³.

Când cineva face lucrare duhovnicească fără a urmări vreun interes, este cu neputință să nu apară și pizma vicleanului, așa cum scria și Gheronda. El izbutise în scurtă vreme, prin pilda, dar și prin cuvântul lui, să predanisească viața în duhul Sfinților Părinți și tradiția monahală pe care o trăise în Sfântul Munte. Știa că va trebui să plătească un preț pentru asta. De aceea, în timp ce toate mergeau bine, el simțea cu duhul că în curând aveau să înceapă ispitele. Scria: „Arhiepiscopul ne privește și el cu simpatie și îndeobște încă nu au început ispitele”²⁴.

Cercarea în nevoie îl învățase câte primejdii duhovnicești întâmpină omul de-a lungul vieții sale. Îndeosebi când se străduiește să îi ajute pe alții, atunci, ca Părinte duhovnicesc, ia asupra sa ispitele lor. De aceea se ruga cu frică de Dumnezeu, cu osândire de sine și cu lacrimi. Inima, înclinarea sufletului și dragostea lui erau îndreptate spre Hristos, iar celelalte activități nu aveau puterea să îi țină mintea pe pământ prin griji lumești. Nu este deloc ușor ca cineva să izbândească în viața duhovnicească, să se lepede de cele pământești și să dobândească rugăciunea curată. Gheronda scria: „Singura noastră grijă este să sporim înlăuntrul nostru frica și râvna dumnezeiască, toate celelalte sunt nimic”²⁵.

Gheronda avea deja multă cercare. Petrecuse în viața monahală și ca pustnic, și ca viețuitor în obște. Cu cugetarea lui supusă și smerită a mers pe acea cale a mântuirii ferită de înșelare care este

²³ *Ibidem*, 24 iunie 1979.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, 13 iunie 1979.

depărtarea de orice voie proprie și de orice aplecare spre iubirea de sine. Puțini pot înțelege și prețui înălțimea acestei nevoițe pe viață, care îl dezbracă pe nevoitor de orice alipire pământescă și îl apropie de desăvârșirea cuprinsă în cuvântul: „Iată, noi am lăsat toate și am urmat Ție”²⁶. Este o faptă liberă, săvârșită fără vreun interes personal și fără a fi impusă de nimeni. Iar în cazul de față, fapta aceasta era împlinită de Gheronda însuși, de cel ce în scurt timp avea să devină starețul Mănăstirii Sfintei Cruci de la Mînthi.

Grija pentru mănăstire și pentru ucenicii lui

Gheronda Iosif s-a dăruit îndată grijii de a reface mănăstirea pe plan mai larg. În legătură cu lucrările de acolo, scria:

„Așadar, ca să evităm forările care sunt jos de tot, în vie, adică departe, facem acum altele dincolo de zidul mănăstirii, spre nord, mai încolo de fântână. Mai avem puțin până dăm de apă, iar pompa se va face printr-un sistem electric, astfel că vom uda și grădina mănăstirii. Acum ne ocupăm de instalația electrică și de clădirea cu probleme. Am cumpărat felurite lucruri de care este nevoie, de la cărți bisericești până la obiecte de uz casnic și pături”²⁷.

„Prin urmare, am forat în afara curții și deja facem instalații ca să aducem apă în toată mănăstirea și să o irigăm complet. Dimineață voi pleca la cumpărături cu economul, ca să luăm mobilă și alte lucruri pentru mănăstire, precum și rezervoare de apă și alte materiale pentru canalizare care trebuie la noua instalație. Știi că prima instalație, făcută pe vremea Părintelui Ghenadie, se alimenta dintr-o apă curgătoare și a fost părăsită fiindcă apa era foarte sărată. (...) Toate merg bine, cu harul lui Dumnezeu și cu puterea Sfintei Cruci”²⁸.

²⁶ Matei 19, 27.

²⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 29 octombrie 1978.

²⁸ *Ibidem*, 3 noiembrie 1978.

Rânduiala mănăstirii prevedea de la ora patru dimineața Miezo-optica, Utrenia și Sfânta Liturghie, apoi micul dejun și ascultări până la amiază. După aceea masa de prânz, puțină odihnă, iar la ora cinci după-amiază Vecernia. Urma o gustare, apoi Pavecernița, iar la sfârșit, privegherea deosebi la chilie până la miezul nopții. Atunci le era îngăduit fraților să meargă la Gheronda ca să își spună gândurile și să primească povățuire.

Această tradiție de a primi de la ucenici mărturisirea gândurilor după orele de rugăciune făcute până la miezul nopții, Gheronda Iosif o moștenise de la Părintele său duhovnicesc și o urma cu acrivie, deoarece credea că după rugăciune, atât Gheronda cât și ucenicul au mintea mai luminată de har, primul spre a povățui, al doilea spre a-și însuși mai deplin povățuirea.

Grija lui era să lucreze în sufletele fiilor săi duhovnicești, astfel încât să îi învețe tainele vieții ascetice, în duhul libertății și al prezenței harului dumnezeiesc. Legat de aceasta, scria: „Haralambie merge foarte bine, slavă Domnului! Deja l-a cercetat harul lui Dumnezeu și se sârguiește la priveghere și la rugăciune”²⁹.

Prin cuvinte puține și simple călăuzea sufletele nevoitoare spre trezvie, întocmai cum învață despre aceasta Părinții filocalici. Îi scria Părintelui Atanasie:

„Tu, copilul meu iubit, așa cum ești și unde te afli, ce tipic să ții?! Cea mai mare silință a ta să fie îndeobște aceea de a te întoarce către Rugăciunea lui Iisus. Să te rogi cât poți mai mult și să îți robești mintea pomenirii lui Dumnezeu. Taina morții și rostul chemării noastre să te însoțească pururea. Orice altă îndeletnicire este osteneală zadarnică. Cred și mă rog Dumnezeului Părinților mei că te va acoperi și te va întări să izbândești cât mai mult în ceea ce aștepti cu nădejde. Amin”³⁰.

Celor care nu simt neîncetat dumnezeiescul har, pomenirea morții și a ieșirii din cele vremelnice le va pricinui negreșit stări psihopatologice. Însă celor care se luptă sub povățuirea unui

²⁹ *Ibidem*, 14 noiembrie 1978.

³⁰ *Ibidem*.

Părinte duhovnicesc, făcând ascultare și supunându-se lui în cele duhovnicești, li se deschide altă perspectivă. Acestora, pomenirea morții li se face prilej de a ieși din deșertăciunea vremelnică a vieții de zi cu zi și a se muta în acel tărâm duhovnicesc cu adevărat unic al mângâierii, după cuvântul: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”³¹.

Această mângâiere necunoscută multora este totodată „puterea lui Dumnezeu”. Printr-însa omul se reînnoiește, se întărește duhovnicește, precum zice psalmul: „Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale”³². La această stare duhovnicească se grăbea Gheronda să îi călăuzească pe ucenicii săi, stare pe care el însuși o câștigase, ca pe o pradă de război, prin luptele duhovnicești pe care le purtase cu mărime de suflet și fără vreun interes personal. De asemenea, veghea și viața duhovnicească a ucenicilor săi de la Mănăstirea Cutlumuș, în special a Părinților Maxim și Siluan. Voia să îi aibă lângă el, pentru a-i ști în siguranță și fiindcă în felul acesta ar fi putut ajuta și la lucrarea duhovnicească de refacere a Mănăstirii Sfintei Cruci. Părintele Maxim deja voia să plece din Sfântul Munte. Gheronda Iosif îi scria Părintelui Atanasie:

„Am vorbit astăzi la telefon cu Părintele Maxim și mi-a spus că ați luat legătura, fapt care m-a bucurat mult. Ocupă-te cu sâr-guință de asta și se va face un îndoit bine. Vreau să îl aduc aici, de vreme ce tot va pleca din Sfântul Munte. Îngrijește-te să îl faci să vină la noi cât mai curând, ca să vorbesc cu el; și, desigur, împru-mută-i bani dacă nu are. Dacă vine, vreau să îl înduplec să rămână cu noi în Cipru și să intre oficial în mănăstirea noastră. (...) Este un băiat bun și are ceva respect pentru mine, nevrednicul. Ori-cum, m-am gândit mult și încă mă gândesc la acest lucru și cred că asta ar fi o soluție, deoarece știu că dacă va rămâne afară din Sfântul Munte, va fi mai rău pentru el”³³.

³¹ Matei 5, 4.

³² Psalmi 102, 5.

³³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 14 noiembrie 1978.

Iar în altă scrisoare spunea: „Părintele Siluan i-a scris fratelui său că pe 22 noiembrie va pleca din Sfântul Munte și poate că va ajunge aici curând”³⁴.

Gheronda Iosif continua să se îngrijească cu multă osârdie de refacerea mănăstirii. Pe 27 noiembrie 1978, la prăznuirea Sfântului Iacov Persul, scria:

„Cu harul lui Dumnezeu suntem foarte bine și tot mai aranjăm câte ceva. Ne-au făcut uși și ferestre noi la biserică, iar acum poate că vor pava jumătate de curte, așa cum a făgăduit episcopul.

Totodată, săptămâna aceasta vom trage curentul și vom pune în funcțiune noua instalație electrică de pompare a apei. De asemenea, voi despărți în două atât chilia mea de sus, cât și pe cea de jos, fiindcă sunt mari, și astfel vom avea patru. Vom repara și instalația pentru apă, care este stricată, și vom muta lucrurile noastre jos, în bucătărie.

Am dat în folosință și trapeza. Ne-au făcut o masă frumoasă, de patru metri lungime, la care încap ușor mai bine de 20 de persoane. Am comandat și șase paturi frumoase de lemn pentru frați, ca să rămână cele de acum pentru închinători. Părintele Siluan a scris că poate va veni curând”³⁵.

Iar puțin mai târziu, după ce Părintele Siluan a venit la Mîn-thi, Gheronda îi scria Părintelui Atanasie:

„Acum, că a venit Siluan, suntem mulțumiți, pentru că citim în biserică foarte bine. Urmăm tipicul de la Noul Schit și facem priveghere la chilie în fiecare zi. Într-adevăr, mult îl ajută această rânduială pe om să se regăsească pe sine! Ți-am trimis broșura cu omilia la Nașterea Domnului și ți-o voi trimite apoi și pe cea de la Bobotează”³⁶.

Venise vremea să se îplinească și prorocia Sfântului Efreim Katunakiotul despre intrarea mea în monahism și „în neamul lor”. Legat de acest lucru, Gheronda îi scria Părintelui Atanasie:

³⁴ *Ibidem*, 9 decembrie 1978.

³⁵ *Ibidem*, 27 noiembrie 1978.

³⁶ *Ibidem*, 31 decembrie 1978.

„Acum ne pregătim de Sfânta Liturghie, fiindcă a venit din Skala³⁷
Părintele Ioachim cu un grup de tineri cunoscuți și cu Vasile³⁸”.

Întâmplare minunată cu Sfântul Paisie Aghioritul

După 6 decembrie 1978 (după calendarul vechi), Părintele Atanasie a mers să îl vadă pe Sfântul Paisie Aghioritul. În acea perioadă, în purtarea lui de grijă pentru Mănăstirea Sfintei Cruci, Gheronda Iosif începuse să zidească un cuptor. Scria:

„Acum zidesc un cuptor undeva mai într-o parte, ca să nu mai alergăm în sat după pâine, mai ales când este vreme rea. Din păcate însă aici nu am avut iarnă, nici precipitații, afară de puțină ploaie care nu este îndestulătoare nici pentru semănat³⁹”.

Așadar, Părintele Atanasie a mers să îl vadă pe Sfântul Paisie și era oarecum mâhnit, deoarece de mult timp nu mai avea nicio veste de la Gheronda Iosif. La Mănăstirea Mînthi nu aveau atunci telefon. Țineau legătura prin scrisori. Sfântul Paisie a înțeles că era necăjit și l-a întrebat:

– Ce ai, de te văd așa mâhnit?

Părintele Atanasie i-a răspuns:

– Sunt mai multe zile de când nu am primit nicio scrisoare de la Gheronda Iosif și de aceea sunt puțin neliniștit. Nu știu ce face, ce se mai întâmplă acolo...

În seara aceea, Părintele Atanasie a rămas la Chilia Sfântului. El însuși povestește mai departe:

„Această convorbire a avut loc spre seară, iar Părintele Paisie mi-a spus atunci, cu un aer pe jumătate glumeț, pe jumătate serios:

– Ei, hai să mergem să îl vedem pe Gheronda Iosif!

– Cum să mergem să îl vedem? i-am zis.

³⁷ Este vorba de orașul Lárnaka, în vechime principalul port al Ciprului.

³⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 27 noiembrie 1978.

³⁹ *Ibidem*, 6 decembrie 1978.

– Să luăm bilet ca să mergem! Cu ce companie aeriană vrei să călătorim, cu cea grecească sau cu cea cipriotă?

Părea că glumește. După puțin timp, mi-a spus din nou, cu același aer glumeț:

– Să mergem! Să luăm bilet ca să mergem să îl vedem!

Am răspuns și eu în glumă:

– Să luăm!

Sfântul mi-a zis:

– Ai bani?

– Ce bani, Gheronda?

– Un posmag! mi-a răspuns. Sfântul Maxim Kavsokalivitul mânca un posmag și mergea unde voia!

Am mâncat de seară, adică eu am mâncat, iar el doar a stat acolo. Toate bune. Seara mi-am făcut așa-zisa mea pravilă, iar Părintele Paisie a privegheat, după cum făcea în fiecare noapte. Priveghea de cu seară până la răsăritul soarelui. Când răsărea soarele, dormea cam un ceas sau două. Înainte de răsăritul soarelui, în jur de ora trei dimineața, avea de obicei Sfânta Liturghie. Îndată ce se termina Liturghia, începeau să mijească zorile. Așa obișnuia să petreacă. Rânduiala lui era privegherea de la apusul până la răsăritul soarelui. Mare silire a firii! Toată ziua primea lume și toată noaptea priveghea. Și asta în timp ce era nemâncat și bolnav. Cu jumătate de plămân. O silire a firii de nedescris!”⁴⁰.

Așa cum se știe, Sfântul Paisie era un silitor al firii. Mitropolitul Atanasie continuă povestirea:

„Nu făcea niciun pogorământ. Ei, de aceea a și ajuns ce a ajuns! Așadar, eu m-am culcat, m-am trezit dimineață, iar el a venit și s-a așezat lângă mine pe pat:

– Ce faci, diacone?

Pe atunci eram încă diacon. Dacă nu mă înșel, fusesem la privegherea pentru Sfântul Nicolae la Mănăstirea Grigoriu și apoi venisem la Chilia lui.

– Salutări de la Gheronda Iosif! mi-a zis.

⁴⁰ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

– Unde l-ați văzut, Gheronda? l-am întrebat.

– Cum unde? Am luat avionul și m-am dus! Tu nu ai vrut să vii, nu ai luat bilet. Ți-am spus să mergem și nu ai vrut să vii!

Și a început să îmi descrie chilia lui Gheronda. Știți că la Gheronda Iosif toate lucrurile erau în bună rânduială. Mi-a descris chilia lui Gheronda: cum era patul lui mic, chilia, briceagul, cât de curat era, pe toate le-a descris.

Apoi mi-a spus:

– Și mănăstirea este frumoasă! Frumoasă, liniștită... Și zidiți ceva acolo. Ce se zidește acolo? Zidește ceva Gheronda Iosif?

Zidea cuptorului.

Apoi am plecat în Cipru. După câteva zile, de praznicul Nașterii Domnului, am mers în Cipru, la mănăstire, și i-am povestit lui Gheronda Iosif toate acestea. Desigur, i-am zis și ziua în care fusesem acolo.

– Ce spui, copilul meu? mi-a răspuns. Și eu am simțit mult rugăciunea acestui om în acele zile!⁴¹.

În perioada aceea, la Mînthi, Gheronda Iosif era „plin de credință și de Duh Sfânt”⁴². Mitropolitul Atanasie arată că Gheronda îi dezvăluise, ca o mărturisire și o încredințare:

– Ce să îți spun, copilul meu? După un răstimp, după un lung răstimp, retrăiesc acum zilele în care petreceam lângă Părintele meu duhovnicesc. Har peste har, har peste har... Vai, vai, cât har!

Iar într-una din scrisori, Gheronda întărea: „Foarte mult ne ajută acest loc la lucrarea isihiei și a rugăciunii. Ce să îți spun, copilul meu? Mi-am regăsit starea de demult!”⁴³.

Pe atunci, la Mănăstirea Sfânta Cruce nu exista telefon. Nu aveau drum de acces bun și nici vizitatori, cel puțin la început. La vremea aceea nu aveau nici mașină. Erau cu desăvârșire pustnici. Mitropolitul de Limassól povestea:

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Fapte 6, 5. [n.tr.]

⁴³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 9 decembrie 1978.

„De la hramul Sfintei Cruci, abia de Crăciun am mai văzut față de om. Îmi amintesc acel prim an. Am prăznuit Sfânta Cruce, apoi lumea, câtă a fost, a plecat și au mai venit oameni la mănăstire abia de Nașterea Domnului”⁴⁴.

Sfântul Antim din Hios

În prima duminică după Nașterea Domnului din anul 1978, Gheronda Iosif scria:

„Miercuri au venit la noi niște cunoscuți din Lárnaka și am ieșit puțin cu ei și am mers până la Lárnaka. În aceeași seară le-am vorbit în sala «Sfântul Lazăr», pentru că se adunase multă lume și nu încăpea în casa domnului Hristaki. În ziua următoare ne-au luat la Mănăstirea Sfântului Chindeu, unde am întâlnit două monahii foarte bune care îl cunoscuseră pe Sfântul Antim din Hios”⁴⁵.

Aceste maici erau două surori după trup din Cipru, care viețuiau atunci la Mănăstirea Sfântul Chindeu din Avgóru, dar fuseseră tunse în monahism de Sfântul Antim la Mănăstirea Maicii Domnului „Ajutătoarea” din Hios. Una dintre ele, Nimfodora, a adormit deja, cealaltă, Hristofora, este foarte înaintată în vârstă.

Sfântul Antim din Hios (1869-1960), care a fost canonizat de curând, a intrat de tânăr în viața monahală și mai târziu a fost hirotonit ieromonah și hirotosit arhimandrit. A întemeiat Mănăstirea Maicii Domnului „Ajutătoarea” din Hios, care în vremea sa devenise un model pentru obștile de maici. Părintele Antim urma întocmai purtătorilor de Dumnezeu Părinți prin nevoiță și prin lucrarea virtuților. Apoi, prin harul lui Dumnezeu s-a arătat bărbat purtător de Duh, înzestrat cu daruri dumnezeiești.

Înainte de adormirea lui, aceste două monahii, fiind cipriote de neam, i-au spus Sfântului Antim că ar vrea să se nevoiască în Cipru, iar el le-a dat binecuvântare.

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem*, Duminica după Nașterea Domnului, 1978.

– Gheronda, dar ce vom face acolo? Cine ne va ajuta? Unde vom sta? I-au întrebat.

Iar Sfântul le-a zis cuvintele: „Vifor de gânduri de îndoială având întru sine înțeleptul Iosif...”⁴⁶ și s-a oprit aici din rostirea stihului. Le-a repetat aceste cuvinte de trei ori.

Când Gheronda Iosif a mers în Cipru și s-a dus la Mînthi, aceste maici au venit și i-au cerut să le ia sub povățuirea sa duhovnicească. I-au spus:

– Gheronda, de ani de zile așteptăm clipa aceasta, deoarece Părintele nostru Antim din Hios, când a fost vorba să venim aici și i-am zis: „Cine își va asuma răspunderea duhovnicească pentru noi?”, ne-a răspuns: „Un aghiorit care va veni în Cipru, un cipriot care va veni în Cipru!” și ne-a zis stihul din Acatist.

Când a auzit aceste cuvinte, Gheronda Iosif a hotărât să le ia sub povățuirea sa.

Omiliile în toată vremea – cuvinte ale vieții veșnice

Credincioșii cereau neconținut prezența lui Gheronda Iosif în mijlocul lor. Era pentru prima dată când se făcea auzit în Cipru cuvântul Sfinților Părinți rostit de un nevoitor atât de încercat. De altfel, Sfântul Iosif Isihastul primise înștiințare de la Dumnezeu despre aceasta în peșterile de la Schitul Sfânta Ana Mică, pe când se întreba dacă trebuia să îl primească ucenic pe Părintele Iosif. Atunci i se arătase în vedenie o pasăre mai presus de fire, care teologhisea pe umărul Părintelui Iosif.

Venise deci ceasul să se facă auzit și în Cipru cuvântul teologic al lui Gheronda, după 32 de ani de la acea vedenie și după 42 de ani de viață monahală, când Gheronda Iosif avea vârsta de aproape 59 de ani.

În legătură cu omiliile pe care era chemat să le țină în Cipru, Gheronda scria:

⁴⁶ Începutul Condacului al patrulea din Acatistul Bunei Vestiri. [n.tr.]

„Apoi am plecat fără ocol spre Mănăstirea Maicii Domnului «Sfalanghiótissa»⁴⁷, unde am înnoptat. Dimineată am slujit cu credincioșii de la Lárnaka și am plecat spre Limassól, unde am rămas puțin la Părintele Andrei, urmând să mă văd în trecere cu mitropolitul, care a ajuns abia la prânz. Aș fi vrut să plec înapoi după-amiază, dar m-a rugat mitropolitul să rămân cu ei, ca să mergem seara la serbarea pe care o aveau la Fundația «Solomon Panaghidis», unde urma să se adune lume multă și mai ales profesori.

Am șovăit puțin, dar apoi am cedat, de vreme ce stăruiau și ceilalți. Întâlnirea avea un program variat. Cea mai însemnată era omilia mitropolitului, în care urma să tâlcuiască însemnătatea praznicului, dar în loc să vorbească el, m-a pus pe mine. La început m-am sfiit de o asemenea adunare, dar apoi mi-am recăpătat curajul și am vorbit mai mult despre al doilea praznic, al Bobotezei, îndreptând discuția spre însemnătatea practică a trăirii creștine. Cuvântul și-a atins scopul și mulți s-au însuflețit. Pot spune că a fost o reușită, căci clericii și teologii ne-au felicitat cel mai mult. Am lăsat la Lárnaka o omilie pe care să o tipărească de Bobotează, dar nu vor izbuti până la praznic. Deocamdată atât despre mine. În orice caz, scopul ieșirilor mele este și acela de a face cunoscute mănăstirea noastră și idealul vieții monahale”⁴⁸.

Mitropolitul Hrisostom al Pafosului era foarte mulțumit și voia ca statutul mănăstirii să fie recunoscut oficial, iar Gheronda Iosif să preia stăreția. În legătură cu aceasta, Gheronda scria:

„Mitropolitul, așa cum mi-a spus cândva, ar vrea ca de praznic, probabil se gândește la Duminica Închinării Sfintei Cruci, mănăstirea, precum și starețul să primească statut oficial, încât să înceapă să funcționeze ca mănăstire de sine stătătoare. Oricum ar fi, cred că are dreptate. M-a întrebat despre Regulamentul intern

⁴⁷ Mănăstirea care adăpostește o icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Această icoană are darul de a-i vindeca pe cei înțepați de păianjenii veninoși (gr. *sfalánghi*), de unde și-a căpătat și numele de „Sfalanghiótissa”. [n.tr.]

⁴⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (azi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, Duminica după Nașterea Domnului 1978.

și i-am spus că am adus două astfel de Regulamente cu mine și că vom întocmi după ele unul al nostru”⁴⁹.

Gheronda îi înfățișa Părintelui Atanasie într-o scrisoare convorbirea lui cu Mitropolitul Hrisostom al Pafosului:

„Am discutat cu mitropolitul problema mănăstirii. I-am spus că anul acesta, Duminica închinării Sfintei Cruci cade în aceeași zi cu Buna Vestire și mi-a răspuns: «Nu contează, voi veni, iar Tedeumul⁵⁰ îl vom face la ora 11.00, deci avem timp!». Va invita și diferiți reprezentanți ai autorităților și se va face deschiderea oficială a mănăstirii, cu document eliberat de Sfântul Sinod”⁵¹.

Gheronda socotea important ca în mănăstirile de călugări să fie oprită intrarea femeilor, adică așa-numitul avaton⁵². Având ca model regulile ascetice din Sfântul Munte, voia să pună în practică și la Mînthi rânduielile aghiorite, adică avatonul, precum și tipicul ascetic al programului, potrivit căruia să primească vizitatori numai dimineața, până la ora 12, după care să petreacă în isihie. Îl preocupă deosebi să predea noilor monahi tradiția primită de la Părintele său duhovnicesc.

De asemenea, nu voia ca monahii încă tineri și necercați duhovnicește să iasă din mănăstire pentru a predica sau pentru alte lucruri în afară de cele de neapărată trebuință. Mai târziu, când Gheronda a aplicat cu strictețe acest tipic, felul acesta ascetic de viețuire a fost unul din motivele care au stârnit nemulțumirea autorităților bisericești, care nu erau familiarizate atunci cu tradiția ascetică aghiorită.

⁴⁹ *Ibidem*, 9 decembrie 1978.

⁵⁰ De Buna Vestire, în bisericile din Cipru se săvârșește Tedeum în cinstea Zilei Independenței Grecești, care este legată de începutul războiului de eliberare de sub jugul otoman. [n.tr.]

⁵¹ *Ibidem*, 21 ianuarie 1979.

⁵² Avatonul (din gr. ἄβατον, „de neumblat”, „de nepătruns”) reprezintă o rânduială monahală veche, amintită încă din scrierile Sfântului Vasile cel Mare, prin care este oprită intrarea femeilor în mănăstirile de călugări. Această rânduială se mai păstrează și astăzi în Sfântul Munte, dar și în alte așezăminte monahale din lume. [n.tr.]

După întronizarea lui ca stareţ⁵³ în Duminica închinării Sfintei Cruci din anul 1979, Gheronda a făcut demersuri pentru aprobarea şi aplicarea avatonului. Scria:

„După aceea vom pune şi noi în practică avatonul, precum şi în general vizitarea mănăstirii doar până la ora 12 la prânz. Vom publica acest lucru în ziar şi vom pune în sat şi la răspântie tăbliţe prin care să îl facem cunoscut dintru început; însă şi noi am pregătit până acum destul terenul, încât cei mai mulţi oameni din împrejurimi îl cunosc”⁵⁴.

Iar mai târziu: „Problema avatonului s-a rezolvat cu aprobarea Sinodului, încât să nu fie socotită iniţiativa noastră personală”⁵⁵.

La praznicul Înălţării Sfintei Cruci, pe 14 septembrie 1979, ultima zi înainte de aplicarea avatonului, a început să se vădească faptul că în afară de turma lui Hristos care se bucura de prezenţa în mijlocul ei a monahului aghiorit, exista şi un duh potrivnic ce încerca să facă rău.

Oamenii din satul vecin au trimis ziarişti, precum şi o femeie în vârstă care să facă zarvă în timpul Sfintei Liturghii, pentru a defăima mănăstirea şi pe Gheronda.

Gheronda şi fraţii nu ştiau că veniseră şi ziarişti. La Sfânta Liturghie au fost cam 40-50 de persoane. Când Părintele Atanasie a rostit: „Uşile, uşile...”, femeia a început să ţipe. Gheronda a spus netulburat:

– Lăsaţi-o, lăsaţi-o!

Femeia făcea gălăgie şi striga:

– Mănăstirea asta a fost a mamei mele, a bunicii mele, a bunicului meu...

Spunea tot felul de lucruri. Gheronda şi-a păstrat pacea şi a cerut să fie continuată Sfânta Liturghie, ceea ce s-a şi întâmplat.

⁵³ În Cipru se păstrează până astăzi vechea rânduală potrivit căreia stareţ al unei mănăstiri poate fi nu numai un ieromonah, ci şi un simplu monah, așa cum au fost Sfinţii Pahomie cel Mare, Atanasie Athonitul şi alţii. [n.tr.]

⁵⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 21 ianuarie 1979.

⁵⁵ *Ibidem*, 7 iulie 1979.

În timpul slujbei, femeia aprindea ostentativ lumânări în sfeșnice sau cobora candelile ca să le pună ulei. Când s-a terminat Liturgia și se împărțea anafura, Gheronda, ca să o înțeleptească, i-a zis preotului slujitor:

– Ea nu o să ia anafură!

Apoi femeia aceasta a făcut un lucru care l-a mâhnit pe Gheronda. A smuls din rădăcini și a aruncat ceapa, salata, cartofii, care erau sădite în grădină pentru părinți și pentru închinătorii găzduiți în mănăstire.

– Voi trimite mascați ca să vă curețe pe toți de-aici! spunea.

Gheronda nu se teme de nimic din toate acestea. Inima îi rămânea netulburată. Ziariștii au scris apoi defăimător despre cele întâmplate.

Sănătatea șubredă a lui Gheronda

În februarie 1979, au apărut pentru prima dată durerile de inimă. Viața lui Gheronda a fost plină neîncetat de osteneți și lupte duhovnicești, de posturi, de privegheri și de cea mai istovitoare nevoie – slujirea neîncetată a aproapelui, cu adâncă smerenie față de toți; o slujire pe care el a îmbrățișat-o cu mărime de suflet din prima zi când a intrat frate începător la Stavrovúni și a continuat-o în peșterile de la Sfânta Ana Mică, la Noul Schit, apoi la Cutlumuș și în Cipru.

Toate acestea nu au trecut fără să lase urme asupra sănătății sale. El credea că îi revenise ulcerul la stomac, însă, așa cum s-a dovedit mai târziu, simptomele vădeau o boală de inimă.

În legătură cu aceasta, scria: „dar nu sunt bine cu stomacul și se pare că a revenit vechiul meu ulcer”⁵⁶. Și în altă scrisoare: „Stau foarte rău cu stomacul, iar astăzi, când îți scriu, nu am dormit din pricina durerii și trebuie să merg la spital, ca să văd ce anume mă

⁵⁶ *Ibidem*, 1 februarie 1979.

supără așa de tare în ultima vreme”⁵⁷. Însă nu s-a dus, iar diagnosticul i-a fost pus mai târziu, în Grecia, după primul infarct.

Gheronda se îngrijea până în cele mai mici amănunte de rânduiala duhovnicească din viața sa și a mănăstirii. Și din nou nu dădea nicio însemnătate faptului că era stareț. Lucra la grădină, gătea, cocea pâine, tăia lemne și făcea cu un firesc desăvârșit orice muncă smerită. Îi scria Părintelui Atanasie:

„Dacă iei icoane, să nu le trimiți înainte, ci să le aduci când vii tu, ca să nu se strice. În fiecare sâmbătă este avion Tesalonic-Lárnaka și dacă îmi vei da de știre când te pregătești să vii, îi voi spune lui Panaghiótis, însoțitorul de zbor, să te ajute la sosire, dacă va fi tura lui. Este foarte credincios și unul dintre primii mei ucenici de aici. De asemenea, să aduci de la vreo fierărie și un topor – știi despre ce vorbesc –, ca să tăiem lemne, fiindcă aici nu se găsesc pe piață și trebuie comandate la fierari. Să fie mijlociu de mărime, nici foarte mare, nici prea mic. Aici, în Cipru, i se zice «kuniá». O să mă gândesc dacă mai avem nevoie de ceva și îți voi scrie. Haralambie și Siluan te salută. Mă rog pentru tine și te sărut părintește. Smerit, Iosif”⁵⁸.

„Noi aici suntem bine, doar că m-am ostenit mult cu muncile câmpului pe care a trebuit să le facem. Acum, dacă mai apucăm, vom repara acoperișul bisericii, pentru că țigla este scoasă și intră apa înăuntru. Nicolae din Nicosia a venit trei-patru zile la noi să încerce dacă poate rămâne, dar nu a reușit și s-a întors. Adonis din Anglia mi-a scris că poate va veni să rămână la noi și îl aștept.”⁵⁹

„Grijile încep să se înmulțească, iar cei dragi ai mei să se împuțineze. Este vară și ogoarele trebuie lucrate, iar noi suntem puțini și îți poți da seama ce se întâmplă. Apoi mai sunt și cunoscuții, care, dacă sunt dintre cei ce nu pot veni la mănăstire, așteaptă cu toții să le scriu.”⁶⁰

⁵⁷ *Ibidem*, 17 februarie 1979.

⁵⁸ *Ibidem*, 1 februarie 1979.

⁵⁹ *Ibidem*, 30 octombrie 1979.

⁶⁰ *Ibidem*, joi după Duminica Tomei, 1979.

Noblețe și discernământ

Aveau mare nevoie de Sfânta Liturghie zilnic, dar obștea era la început și încă nu aveau preotul lor. Însă Dumnezeu a purtat de grijă; un ieromonah evlavios, Părintele Varnava de la Mănăstirea Sfântului Neofit, simțind că se odihnea duhovnicește lângă Gheronda, a rămas la mănăstirea lor și săvârșea slujbele. Așa cum se face în mănăstirile de obște, în timpul slujbei se gătea, iar cel care rămânea să gătească era însuși Gheronda. Avea multă noblețe și discernământ.

La una din Liturghiile zilnice, Părintele Varnava a uitat din greșeală să binecuvânteze Cinstitele Daruri, pentru că în mod vădit dăduse două pagini deodată din Liturghier. Cei mai tineri au vrut numaidecât să se ducă să îl îndrepte, ceea ce poate l-ar fi tulburat. Dar Gheronda a luat-o înainte și nu le-a îngăduit să îi vorbească astfel preotului, ci a intrat el însuși în Sfântul Altar și i-a zis cu grijă și cu discernământ:

- Părinte, oare ai dat cumva două pagini deodată?

- Da.

Își dăduse seama și el.

- Ei, vom zice de la început! a adăugat preotul și a luat-o de la capăt, fără să se facă tulburare.

Slujirea prin cuvânt a lui Gheronda creștea neconținut, iar el socotea că era mai de folos să se ocupe cu aceasta. Scria: „Acum am început munca la grădină și la răsaduri și grijile se tot înmulțesc, dar eu nu pot și nici nu este de folos să mă ocup cu acestea. Să vedem ce va fi!”⁶¹.

De foarte devreme, oamenii s-au arătat însetați de cuvântul autentic al Sfinților Părinți. Puterea acestui cuvânt nu se datora științei de carte și iscusinței ritoricești a lui Gheronda, căci nu deprinsese unele ca acestea în școli, neavând studii. Însă ceea ce spunea era cuvânt „cu puterea Duhului Sfânt”, erau „cuvinte ale

⁶¹ *Ibidem*, 13 mai 1979.

vieții veșnice”⁶², asemenea cuvintelor acelor pescari simpli care după Cincizecime au vânat întreaga lume.

La una din omiliile sale ținute de sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi la Lárnaka, în biserica Sfântului Lazăr, eu, care pe atunci eram profesor la Școala Preoțească, l-am auzit pe directorul liceului, Andrei Socrate, spunând cu admirație:

– Niciodată nu a vorbit un om în Lárnaka așa ca omul acesta!⁶³

Tot în vremea când predam la Școala Preoțească, eu și directorul școlii, ieromonahul Dionisie, l-am chemat pe Gheronda Iosif să le vorbească elevilor. Gheronda era deosebit de interesat de acest lucru, pentru că acolo avea de-a face cu tineri care deja slujeau sau aveau să slujească Biserica. Legat de aceasta, scria:

„M-au rugat mulți din conducerea Școlii Preoțești să merg să le vorbesc puțin. Sunt copii buni acolo și poate se va găsi printre ei vreunul mai cu râvnă. (...) Sunt nevoit să ies și să țin omilii în Lárnaka și Limassól, să trezesc puțin interesul pentru Tradiție. În Pafos încă nu am început, dar plănuim cu mitropolitul să organizeze ceva și aici, la Mitropolie. Poate că de sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi voi vorbi în celelalte mitropolii. Am și scris ceva despre aceasta, dar foarte pe scurt, și probabil voi tipări textul în mai multe exemplare la Mitropolie”⁶⁴.

„În Duminica lăsatului sec de carne au venit pe la noi mai mulți cunoscuți din Lárnaka. Au fost mai bine de 120 de persoane și ne-a slujit Părintele iconom Neofit. Mult ne-a sprijinit acest om! Puterea Sfintei Cruci să îl păzească! Luni după Duminica a cincea din Post m-au chemat să țin o omilie la Mitropolia din Limassól. La început nu am vrut, dar apoi, fiindcă stăruiau, am primit, mai mult ca să îi fac pe tineri să se trezească.

La Școala Preoțească nu am putut încă merge, cu toată stăruința lor, pentru că nu am mai avut când. Văd însă că dorința

⁶² Ioan 6, 68. [n.tr.]

⁶³ Cf. Ioan 7, 46.

⁶⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 21 ianuarie 1979.

pentru monahism se aprinde mai mult în rândul femeilor decât al bărbaților. Am vorbit despre asta și cu mitropolitul și ne gândim unde le-am putea așeza pe surori o vreme, până când vom vedea ce va fi cu noi.

Mitropolitul are toată bunăvoința să zidească acolo, la Akáma, o mănăstire mare, asta și la propunerea Arhiepiscopului, care îl susține. Dar totul depinde de ceea ce se va întâmpla cu mănăstirile de călugări, dacă vor propăși sau nu. În sfârșit, nădăjduiesc să vorbim despre asta față către față, când, cu harul lui Dumnezeu, vei fi împreună cu noi⁶⁵.

Într-o scrisoare trimisă în Sâmbăta Sfântului Teodor a anului 1979, scria:

„Aici a început din plin primăvara și acum ne străduim să punem răsaduri în grădină și să plantăm pomii fructiferi. De asemenea, poimăine, luni, începem împrejmuirea mănăstirii cu gard la distanță, ca să nu se apropie femeile, după ce i-am dascălit cam pe toți cei interesați de noi să conștientizeze lucrul acesta cu vârf și îndesat. În Duminica lăsatului sec de brânză au fost cu noi Vasile Kuțu și Panaghiotis Televándos. Pot spune că inima lor a început să se încălzească și au făgăduit să țină legătura regulat și cu alți tineri, pe care i-am încurajat mult să se apropie și să rămână cu noi, încât încetul cu încetul să îi atragă harul. Stăruie să merg la Școala Preotească, și în cele din urmă le-am făgăduit să o fac.

Martți în Săptămâna brânzei am făcut o călătorie fulger la Mănăstirea Sfântului Gheorghe și la întoarcere au prins de veste cei de la Mitropolia de Limassól și nu m-au mai lăsat să plec. S-a întâmplat ca tocmai atunci să aibă loc o conferință pentru catiheti ținută de domnul Tillirídís⁶⁶ și m-au silit să rămân și eu. Omilia a fost despre istoria religiilor. N-a mai rămas timp. Mitropolitul mi-a zis să îmi spun și eu părerea, dar mai rămăsese doar un sfert de oră. Am provocat o zguduitură, desigur, iar asta a fost pricină

⁶⁵ *Ibidem*, Duminica lăsatului sec de brânză, 1979.

⁶⁶ Este vorba de actualul Mitropolit Macarie (Tillirídís) de Nairóbi, care aparține de Patriarhia Alexandriei.

să programeze în altă zi o conferință cu mine, într-un spațiu mai încăpător, unde să vină și credincioși.

De aceea am primit invitație din partea tuturor, conferința urmând să aibă loc luni după Duminica a cincea din Post. Poate atunci voi merge și la Școala Preoțească, dar nu voi scăpa nici de Lárnaka, unde deja mă pândesc. Acum, în a doua săptămână, la Acatistul Bunei Vestiri, poate voi vorbi la Biserica Sfinții Apostoli din Pafos, unde doamnele evlavioase insistă mult să merg, și nu le-am îndeplinit niciodată dorința. Ce să facem, copilul meu? Nu mă mișc atât pentru nevoia lumii, cât ca să trezesc conștiința tinerilor și să fac cunoscute năzuințele noastre⁶⁷.

Frământări legate de întemeierea unei mănăștiri de maici

În primii ani ai creștinismului, aferosirea lui Dumnezeu a fecioarelor în fața episcopului a apărut înainte să ia ființă monahismul în rândul bărbaților. De-a lungul istoriei monahismului, cele mai multe femei au petrecut în mănăștiri de obște. Propășirea duhovnicească a oricărei obști de maici se datorează în primul rând existenței unui Părinte duhovnicesc încercat. Întotdeauna lângă stareță se afla un Părinte duhovnicesc care, ca un povățuitor încercat pe calea vieții monahale, le sprijinea pe ea și pe monahii. Interesul multor tinere pentru monahism l-a pus pe gânduri pe Gheronda, care avea și experiența organizării mănăștirii de maici de la Inússes. A vorbit despre aceasta cu mitropolitul și cu Arhiepiscopul, care au hotărât să îi sprijine strădania. În februarie 1979, Gheronda îi scria Părintelui Atanasie:

„Ieri am primit o scrisoare, mai bine-zis prima scrisoare de la o fată care vrea să se călugărească. Vor și dintre fete, și poate sunt chiar mai multe decât băieții, cum se întâmplă și în Grecia. Măine aștept din Límpia un grup de credincioși dintre cei care îmi ascultă

⁶⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, Sâmbăta Sfântului Teodor 1979.

omiliile la Lárnaka, iar duminica următoare, un autocar din Skala; asta în afară de cei neanunțați, care vin pe neașteptate, pentru că nu avem telefon ca să ne anunțe dinainte. A venit și Maica Stareță Pansēmni cu jumătate din obște și ne-a zis că va veni din nou zilele următoare cu restul de maici. Acum vin și cei din grupurile catihetice mai mari de la Ktíma. Există o mișcare și dacă o vom sprijini, poate va prinde viață, dar să vedem ce va mai fi”⁶⁸.

În altă scrisoare, spunea:

„Au început mai degrabă fetele să arate interes pentru monahism, iar împreună cu mitropolitul ne gândim unde să le adăpostim provizoriu, până când le vom elibera mănăstirea noastră; așa vede lucrurile mitropolitul, ca de altfel și Arhiepiscopul, care socotesc că noi trebuie să plecăm la Akáma și să punem acolo temeliile unui monahism sănătos, după modelul Sfântului Munte. În orice caz, mitropolitul este hotărât și a început să se ocupe de procurarea banilor necesari”⁶⁹.

Gheronda începuse să se gândească serios la viitorul acestor suflete. Cel mai greu era să găsească o stareță. O cunoștea și o povățuia duhovnicește pe maica Hristofora. Maica era din Grecia, dar crescuse și trăise în Australia. Părintele Efrem Filotheitul, fratele lui duhovnicesc, o primise ca soră începătoare la mănăstirea de la Inússes și o călugărise la Mănăstirea Portaria de la Volos. Dar maica Hristofora pleca din feluritele mănăstiri unde se închinovia și astfel rămânea fără acoperire duhovnicească. Iar când i-a cerut ocrotirea lui Gheronda, el, cu inima lui mare, a așezat-o într-un metoc al Cutlumușului de la Aidonohóri de Serres închinat Sfântului Ioan Botezătorul. De altfel, metocul era nelocuit și exista primjdia să fie șters din cartea funciară a mănăstirii în care viețuia la acea vreme Gheronda. Cu adevărat, atunci fusese socotit „mană cerească faptul ca Hristofora să meargă acolo și astfel Mănăstirea Cutlumuș să își asigure metocul”. Când s-a dus în locul acela, cu

⁶⁸ *Ibidem*, 17 februarie 1979.

⁶⁹ *Ibidem*, Sâmbăta Sfântului Teodor, 1979.

toate că era femeie, ea s-a arătat curajoasă. Sătenii se duceau să o sperie ca să o facă să plece. Mergeau noaptea acolo și o amenințau, strigau, scoteau tot felul de sunete, dar ea rămânea neînfricată.

Gheronda Iosif l-a întrebat despre maica Hristofora pe duhovnicul ei, Părintele Efreim Filotheitul, dar acesta nu i-a descoperit adevăratele pricini pentru care o alungase. I-a spus doar atât:

– Fratele meu, este gospodină, singură poate trăi...

Nu i-a spus că o chinuiau niște obsesii pe fond nervos care nu o lăsau să trăiască în obște, deoarece născocea cu ușurință tot felul de învinuiri la adresa surorilor ei monahii. Poate că Părintele Efreim își va fi spus: „Lasă să o ia Iosif, să o ajute și să o iconomisească!” sau poate îl împiedicase să vorbească taina spovedaniei.

Gheronda nu dădea însemnătate viselor. Însă când o cunoscuse pe maica Hristofora, îi povestise Părintelui Atanasie ceva despre aceasta. Văzuse în vis că luase o geantă frumoasă, cu fermoar. Când a deschis-o, era plină cu apă și avea înăuntru o năpârcă ce a sărit pe el. Gheronda s-a înfricoșat. Deși a visat acest lucru, nu l-a luat în seamă. „Este doar un vis!”, zicea. Pentru că maica trăia singură, Gheronda se îngrijea ca Părintele Atanasie să îi ducă alimente și cele de trebuință. Toate acestea se petreceau înainte ca Gheronda Iosif să hotărască să meargă în Cipru. Când el a devenit stareț la Mănăstirea Sfânta Cruce de la Mînthi, maica Hristofora a rămas la Aidonohóri, la metocul Sfântului Ioan Botezătorul, simțind lipsa ocrotirii duhovnicești și o oarecare nesiguranță, dat fiind faptul că mănăstirea avea o nouă conducere.

Între timp, în Cipru se adunaseră destule tinere care voiau să devină monahii. Deși la început Gheronda nu voia să facă mănăstire de maici, mai târziu a primit, deoarece mănăstirile de maici din Cipru erau atunci într-o stare de decădere. Însă se gândea: „Da, voi face mănăstire de maici, dar pe cine voi pune stareț? Este nevoie de o stareță!”

În februarie 1979, Gheronda îi scria Părintelui Atanasie să o mângâie duhovnicește pe maica Hristofora cu faptul că el îi crease acolo, în Cipru, faimă de om duhovnicesc:

„Dacă ar ști ce imagine îi fac eu în conștiința celor de aici, nu i-ar veni să creadă! Când va fi să vină, o vor primi la Skala cu cinstiri vrednice de un episcop care vine la reședința lui, iar aici nu va face nimic altceva decât îndatoririle ei duhovnicești”⁷⁰.

Totuși, puțin mai târziu, în Miercurea Mare a anului 1979, o anumită întâmplare l-a încredințat că maica Hristofora era slabă duhovnicește și că nu era potrivită pentru stăreție. Gheronda îi scria Părintelui Atanasie:

„Cât despre maica de acolo, las-o deocamdată și să nu faci nimic până nu vom primi semn de la dumnezeiasca pronie, pentru că în realitate Hristofora nu poate să facă ascultare și să se lepede de sine, iar dacă va veni vreo încercare, vom da de necaz. Așadar, fără să o îndepărtăm, dar nici să o atragem, vom aștepta puțin, până când vom vedea care este voia lui Dumnezeu. (...) Căci ce va fi dacă vom întâmpina vreo încercare?”⁷¹.

Și puțin mai târziu continua:

„În orice caz, nu o îndemnați să vină aici și încet-încet va uita de asta, fiindcă, după cum văd, nu este bine să vină. Să rămână acolo și Sfântul Ioan Botezătorul o va păzi, iar dacă vreodată va avea nevoie de ocrotire, vom vedea ce vom face. În orice caz, de stareță nu este bună. A dat examen și a luat nota zero. Din păcate!”⁷².

Străduință de a găsi stareță la mănăstirea de maici din Cipru

Gheronda Iosif a continuat să țină legătura cu Sfântul Paisie Aghioritul, precum și cu Sfântul Efrem Katunakiotul. Le trimitea regulat scrisori sau întrebări prin Părintele Atanasie. Pe 30 octombrie 1979, îi scria acestuia:

„Cât despre Părintele Paisie, mult m-am bucurat; transmite-i aceeași dragoste și prețuire și din partea noastră și să nu înceteze

⁷⁰ *Ibidem*, 8 februarie 1979.

⁷¹ *Ibidem*, Miercurea Mare (18 aprilie) 1979.

⁷² *Ibidem*, Joia din Săptămâna Tomei (3 mai) 1979.

a se ruga, fiindcă, fără nicio exagerare, pe rugăciunile lui ne sprijinim. De asemenea, să îi spui în taină – și să păstrezi și tu asta numai pentru tine – ca atunci când va veni vremea, să ne împrumute o maică drept plămadă, ca să fie stareță vreo doi ani, iar după aceea, dacă va voi să se întoarcă, să plece înapoi. (...) Deocamdată nu știu cum va iconomisi lucrurile pronia lui Dumnezeu, dar noi așa avem în plan. Sunt fete curate care vor să urmeze viața monahală și nu le poți respinge. Să îl rogi mult să facă rugăciune ca să arate Dumnezeu voia Lui și să nu ne înșelăm⁷³.

Se pare însă că nu au putut primi ajutor de la mănăstirea de maici Suroți și Gheronda l-a trimis apoi pe Părintele Atanasie la Meteore. Acolo viețuia o monahie evlavioasă, care îl prețuia și ținea legătura cu el prin scrisori. Gheronda i-a spus Părintelui Atanasie să o roage pe stareța ei să îi îngăduie să vină în Cipru, ca să preia stăreția mănăstirii de maici ce urma a fi întemeiată.

Mitropolitul Atanasie povestește:

„Gheronda m-a trimis la Meteore, la o maică pe nume Teotérpi. Așa că m-am dus la Meteore și am rămas acolo puțin. Mi-a dat și o scrisoare și mi-a zis:

– Să mergi la stareța Mănăstirii Sfântul Ștefan – vedeți discernământ? – și să îi spui că ești ucenic al Părintelui Iosif și că ai venit acolo să o întâlnești pe această maică. Și să îi dai Maicii Starețe scrisoarea aceasta din partea Părintelui Iosif!

Maica Teotérpi era absolventă de Filologie și Teologie și ținea legătura cu Gheronda de când era în lume, la Tesalonic.

– Să îi spui Maicii Starețe să îi transmită lui Teotérpi că aș vrea să vină în Cipru ca stareță!

Spun lucrul acesta pentru că este însemnat. Fiindcă mulți zic: «De ce a luat-o pe Hristofora, când o știa cum este?». Dar Gheronda a vrut să o ia în Cipru pe maica Teotérpi.

Deci m-am dus la Meteore, am rămas seara la Mănăstirea Varlaam, iar a doua zi am mers la Mănăstirea Sfântul Ștefan și am găsit-o pe Maica Stareță, care mi-a zis:

⁷³ *Ibidem*, 30 octombrie 1979.

- Uite, părinte, să o chemăm aici pe maică! Dacă ea vrea să meargă, nu am nimic împotriva.

Maica Teotérpi era ucenica stareței de acolo. Dar Gheronda, vedeți, nu i-a trimis scrisoare maicii personal, deși corespondau și ea îl avea la mare evlavie, ca pe Părintele ei duhovnicesc. Nu i-a spus: «Vino în Cipru!», ci m-a trimis la stareță, să îi spun stareței. Și când a venit acolo, de față, maica Teotérpi a zis:

- Maică Stareță, nu pot să merg în Cipru. Este și la puțin timp după război...

Era singură la părinți, nu avea nici frate, nici soră.

- Îi am și pe părinții mei, a mai spus. Îi mulțumesc foarte mult lui Gheronda Iosif, dar nu vreau să merg să iau asupra mea această povară, să devin stareță.

Nu știu dacă mai au acum scrisoarea aceea la Meteore. Maica Stareță de atunci a murit. A murit și maica Teotérpi, în urma unui accident. A avut un accident de mașină și a murit un an sau doi mai târziu, la vârsta de 37 de ani.

Când maica Teotérpi a refuzat să vină în Cipru, singura soluție a rămas maica Hristofora, care între timp fusese îndepărtată de la metocul Mănăstirii Cutlumuș (de la Aidonohóri din Serres, închinat Sfântului Ioan Botezătorul), ca să fie trimis în locul ei un monah. Astfel, maica Hristofora ajunsese pe drumuri. Cum ea rămăsese fără mănăstire, iar Gheronda avea în Cipru un grup de surori tinere, a spus:

- Bine, să vină Hristofora în Cipru!

Asta deși o cunoștea și îmi zicea:

- Copilul meu, vom avea ispite cu ea!

Deci maica a venit și a mers mai întâi la Mănăstirea Sfintei Tecla. Apoi Gheronda a găsit la Pafos o mănăstire a Sfinților Doctori fără de arginți, pe care mitropolitul Pafosului a primit să i-o dea ca să o facă mănăstire de maici. Și a luat-o pe maica Hristofora împreună cu două fete care erau deja pregătite atunci și le-a dus acolo⁷⁴.

⁷⁴ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 6 septembrie 2013.

Sfântul Siluan și Sfântul Iustin Popovici

Gheronda înțelegea adânc sfințenia marilor oameni duhovnicești ai vremii sale. Așa s-a întâmplat, de pildă, cu Sfântul Siluan Athonitul, nu doar pentru că auzise despre el, ci și fiindcă citise viața lui scrisă de Sfântul Sofronie. De aceea i-a și dat unui frate din obște numele Siluan cu mulți ani înainte de canonizarea Sfântului.

În Miercurea Mare din 1979, aflând de adormirea Părintelui Iustin Popovici⁷⁵, scria: „Cât despre Părintele Iustin, mult m-am întristat, fiindcă Biserica noastră s-a lipsit de un zid tare și de o chezășie a învățaturii ei. Am pierdut un general! Domnul să odihnească sufletul lui sau mai degrabă să ne miluiască pentru rugăciunile sale! Să nu te îndoiești că este sfânt și să îi ceri mijlocirea!”⁷⁶.

Îl socotea sfânt pentru multe pricini, dar mai ales pentru teologia lui, ce izvora din marea sa dragoste și așersire deplină lui Hristos. Gheronda înțelegea tainic, din propriile trăiri și vederi duhovnicești, măsura sfințeniei Părintelui Iustin Popovici. Teologia și vederile duhovnicești pe care acesta le așternea în scris nu puteau fi roade ale minții omenești, ci cuvinte izvorâte din trăirea Duhului Sfânt. Mai târziu, în joia de după Duminica Tomei, scria: „Plecarea Părintelui Iustin m-a întristat mult, fiindcă am rămas orfani. A plecat din Biserica văzută un arhistrateg!”⁷⁷.

Darurile duhovnicești primite de la Dumnezeu

Mitropolitul Atanasie povestește:

„În ultimul timp, îi dădeam telefon din Cipru cam în fiecare săptămână și vorbeam. L-am sunat și de ziua lui. I-am zis:

⁷⁵ Cuviosul Iustin Popovici a fost canonizat de Biserica Sărbă în anul 2010, cu data de prăznuire 1/14 iunie. [n.tr.]

⁷⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Minthi, Miercurea Mare (18 aprilie) 1979.

⁷⁷ *Ibidem*, joi în Săptămâna Tomei, 3 mai 1979.

- La mulți ani, Gheronda!

- Nu, copilul meu, nu îmi spune așa! Mai ești și arhiereu, iar binecuvântările tale se împlinesc! Ce sunt anii mulți? Eu mă rog Tatălui să plec, copilul meu, să plec. Să te rogi să merg la Tatăl meu!

Vorbea la telefon și plângea. Acestea sunt mărturiile ale stării lui duhovnicești, din care izvora teologia sa. Rugăciunile lui de foc, lacrimile, plânsul neîncetat erau mărturii. Și această stare a avut-o mereu, nu doar la Noul Schit. Aveau și alții experiențe și trăiri duhovnicești, însă darul duhovnicesc al lui Gheronda nu era atât cel al facerii de minuni sau al prorociei, deși uneori se vedeau și acestea, ci teologia. Acesta era darul lui Gheronda: teologia, care izvora din multa lui dragoste. Avea multă dragoste Gheronda Iosif, foarte multă dragoste!⁷⁸.

Un părinte din obște s-a întrebat odată de ce un om atât de îmbunătățit nu a avut și darul înainte-vederii și a trebuit să treacă prin ispite și prigoane atât de mari, pe care le-ar fi ocolit dacă ar fi dobândit un asemenea dar duhovnicesc. Răspunsul l-a primit de la Sfântul Porfirie, care i s-a arătat în vedenie și i-a zis:

- Părintele tău duhovnicesc a avut darul teologiei, eu am avut darul prorociei și al înainte-vederii. Părintele tău a avut darul teologiei, pe care eu nu l-am avut!

Acest dar începuse să lucreze în el foarte de timpuriu, din vremea când încă trăia Părintele lui duhovnicesc, Sfântul Iosif Isihastul. Așa cum mi-a spus la una din întâlnirile noastre deosebi, Gheronda, când a trăit întâia oară experiența luminării Duhului Sfânt, a simțit cum mintea i s-a luminat ca o lampă din care se revărsa o asemenea bogăție de înțelesuri, încât chiar să le fi dictat pe toate și să fi scris trei oameni, tot nu ar fi dovedit să le însemneze.

Gheronda ținea legătura cu Sfântul Paisie și cu Sfântul Efrem Katunakiotul și se mângâia mult duhovnicește. De aceea, în sâmbăta dinaintea Duminicii Mironosițelor din 1979, scria:

„Părintelui Efrem de la Katunakia i-am scris o scrisoare și poate îi voi scrie iar. (...) Este foarte îmbucurător faptul că părinții

⁷⁸ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

duhovnicești înțeleg nimicnicia noastră și ne poartă în rugăciune, ceea ce pentru noi este o cheazășie. Cât despre cărți, nu te-ai gândit să îi fi spus despre toate? Părintele Teoclit (Dionisiatul), ca om cu socoteală, negreșit le-ar fi ștampilat, deoarece pentru Sfântul Munte nu au nicio valoare, în vreme ce pentru noi sunt foarte prețioase. (...) Domnul Stelios mi-a trimis publicația semestrială așa cum o are; plătește-i abonamentul, ca să nu rămânem datori! De asemenea, cartea lui Andrei Teódoros, *Învățătura Părinților greci de până la Ioan Damaschin despre îndumnezeirea omului*, din 1956, este folositoare, dacă poți să o iei! La fel și cartea Părintelui Atanasie Ieftici⁷⁹, *Ecleziologia Apostolului Pavel*, pe care am avut-o și s-a pierdut⁸⁰.

Gheronda nu și-a îngăduit niciodată să creadă că de la el însuși ar putea ieși ceva bun. Zicea: „Trebuie ca omul să ajungă la o asemenea smerenie, încât chiar de ar face minuni, nimeni să nu îl poată convinge că el este cel care le face, măcar de ar curge din el harul cu îmbeșugare”. Având o astfel de cugetare, niciodată nu a povestit vreo întâmplare sau vreo trăire mai presus de fire a sa, în afară de rare momente, și atunci doar ca să folosească obștea. Însă întotdeauna îl însoțeau fapte minunate, pe care le punea pe seama Maicii Domnului, povățuindu-i pe toți să alerge la ea.

În acest fel, înainte de a fi oprită intrarea femeilor în mănăstirea de la Mínthi, Maica Domnului, prin icoana ei „Pantánassa”, a tămăduit o oarbă. La îndemnul lui Gheronda, femeia oarbă a petrecut toată noaptea în biserică, iar dimineață, plină de bucurie, și-a căpătat vederea.

Cu Gheronda se petreceau unele lucruri minunate, pe care credincioșii le băgau de seamă. Legat de aceasta, doamna Caliopia Tamburlas povestește:

⁷⁹ Atanasie Ieftici (1938-2020) a fost episcop de Bosnia și Herțegovina, ucenic al Sfântului Iustin Popovici și mare teolog sârb, profesor la Facultatea de Teologie din Belgrad. [n.tr.]

⁸⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mínthi, sâmbăta dinaintea Duminiții Mironosișelor (5 mai) 1979.

„Gheronda avea o omilie la Pafos, la Mitropolie, însă au uitat să meargă să îl ia, au uitat să trimită o mașină care să îl aducă de la Mănăstirea Sfintei Cruci din Mínthi. Noi veneam din orașul Hrisohús, fără să îl cunoaștem pe Gheronda. Veneam cu mașina din oraș spre Pafos și am văzut un om care purta rasă mergând pe drum prin ploaie. Am oprit îndată și l-am luat în mașină. Mașina noastră avea două uși, așa că m-am dat jos și am urcat în spate, iar Gheronda a stat cu Andrei în față, pe scaunul de lângă șofer. În timp ce vorbeam și ne spunea cine era, l-am atins cu mâna și am văzut că, deși mersese prin ploaie, nu era ud. Am rămas năucită. Am mers împreună, ne-am dus la Mitropolie, i-am ascultat omilia și de atunci ne-a cucerit. Ce să vă spun? De atunci am rămas alături de dânsul! După omilie l-am dus înapoi la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mínthi. Și în fiecare zi țineam legătura cu el. Eu vedeam că era un om sfânt. De pildă, intra pe neașteptate în biroul meu și orice necazuri aș fi avut, se risipeau pe loc. Iar odată, când l-am văzut la Maherá, s-a împărțășit, s-a dus în strană și pentru o clipă chipul i-a strălucit. Am trăit multe alături de Gheronda. A fost un om sfânt. Îmi spunea multe lucruri. Cele ce se petrec acum el mi le spunea de pe atunci și mi le zugrăvea foarte viu. Și despre războaie, despre toate acestea care se întâmplă acum, despre toate ne vorbea”⁸¹.

Dragoste și împreună-pățimire

Mitropolitul Atanasie de Limassól a povestit, de asemenea, și o altă întâmplare petrecută în acele zile, pe când Gheronda era stareț la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mínthi:

„Gheronda s-a dus odată la Nicosia pentru felurite treburi ale mănăstirii. Acolo avea mai mulți cunoscuți, între care și o familie de care era foarte legat, deși erau rude mai îndepărtate. S-a întâmplat ca în vreme ce se afla în Nicosia, să fie înștiințat

⁸¹ Caliopia Tamburlas, Relatare înregistrată, 20 aprilie 2016.

că soțul rudeniei sale adormise și că ea era într-o stare de deznădejde. Moartea soțului se petrecuse pe neașteptate, în lipsa ei. Era mâhnită fiindcă își spusese rău niște cuvinte grele și nu apucaseră să se împace. Gheronda a fost înduioșat și îndată a lăsat deoparte felurile sale treburi ca să viziteze familia și să îi mângâie duhovnicește pe femeie și pe copiii ei.

Soția însă era cu totul nemângâiată. Nu putea să se împace cu gândul că soțul ei murise și că nu apucase să îl conducă pe ultimul drum cu dragoste și cu pace și o muștra conștiința. Plânsul ei era nemângâiat, încât nici măcar prezența lui Gheronda nu a putut să îi domolească durerea. Gheronda, văzând-o în ce stare era, se ruga să o mângâie Dumnezeu și să se liniștească sufletul ei. La un moment dat, a cerut să iasă toți din încăperea unde era cel adormit și să rămână doar soția lui. A început să se roage cu lacrimi, împărțind durerea pentru tragedia femeii, și atunci s-a întâmplat ceva ce mi-a povestit el însuși cu multă sfială, pe când eram diacon. Cel adormit s-a ridicat, a căutat-o cu privirea pe soția lui, care stătea uluită, și-au dat sărutarea păcii și a dragostei, iar apoi, luându-și rămas-bun, el a adormit din nou în brațele soției și ea însăși i-a închis ochii. După aceea, Gheronda i-a cerut cu asprime femeii să nu afle nimeni ce se petrecuse⁸².

Dar întâmplarea a fost făcută cunoscută mai târziu copiilor familiei, care le-au povestit-o părinților de la Mănăstirea Vatoped la parastasul de 40 de zile al lui Gheronda, în august 2009.

Omiliile sale teologice

În cei aproape trei ani cât a stat în Cipru, Gheronda era chemat neîncetat să țină omilii. Îi scria Părintelui Atanasie, pe atunci diacon:

„Eu, copilul meu, numai ce m-am întors din călătoria pe care am făcut-o la Limassól, la Lárnaka și apoi la Nicosia, la Școala Pre-

⁸² Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

oțească. Nu am cuvinte să îți povestesc. Mitropolitul de Limassól parcă era un copil, iar Părintele Dionisie de la Școala Preoțească numai că nu ne-a spălat picioarele! Copiii, pare-se, s-au înflăcărat, mai mult Vasile și alții. Am mai găsit încă un copil bun care merge acum la liceu și care, ținând legătura cu el, poate se va lumina⁸³.

În altă scrisoare, spunea:

„Eu voi avea iar o întâlnire mai mare, în aer liber, la Limassól și la Lárna, poate din nou și la Nicosia. De data aceasta, pe tema îndumnezeirii omului, în opoziție cu umanismul și cu alte teorii materialiste. M-au invitat tinerii, îndeosebi cei din Lárna. Numărăm zilele până când vei termina și vei fi iarăși cu noi. Tinerii care vin pe aici s-au pus serios pe treabă și lucrează cu râvnă. Adu niște cărți ale lui Gheronda Iosif Isihastul, așa cum ai zis, ca să le dăm apropiaților noștri! Îți trimit multe binecuvântări și toată dragostea mea părintească. Smerit, Iosif⁸⁴.

Setea oamenilor după cuvântul dumnezeiesc autentic l-a făcut pe Gheronda să se ostenească neconținut în via Domnului. Scria: „Nu am cuvinte să spun ce se întâmplă în Lárna și în împrejurimi. Dumnezeu să lumineze și să întărească lumea Sa! Nu pot nici să mănânc, nici să dorm când sunt acolo⁸⁵.

În ciuda interesului pe care îl arătau oamenii și toți mitropoliții, erau și unii pe care lucrarea lui Gheronda îi incomoda. Așa cum se întâmplă adeseori, pizma îi atinge până și pe cei credincioși. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Dacă nu îl iubești cu ardoare pe Dumnezeu, pizma nu te lasă să te alipești de cei ce viețuiesc în virtute⁸⁶. Faima lui Gheronda, care căuta orice în afară de aceasta, i-a pus în umbră. În scurt timp, acești oameni vor alcătui un grup care va face presiuni pentru alungarea lui Gheronda, pe fondul defăimărilor la adresa lui, întâmpinate de ei cu bucurie.

⁸³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînți, Sâmbăta lui Lazăr (14 aprilie) 1979.

⁸⁴ *Ibidem*, 15 iulie 1979.

⁸⁵ *Ibidem*, 7 iulie 1979.

⁸⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilie la Mucenicul Roman* 1, PG 50, 607.

Gheronda scria:

„La Limassól se pare că au boicotat întâlnirea noastră teologică, fiindcă sunt membri ai unor organizații de pe lângă Biserică⁸⁷. Același lucru încearcă să mi-l facă și aici, la Pafos, domnul teolog P. cu soția lui.

P.S.: Dacă mergi să îl vezi pe Părintele Paisie, transmite-i toată dragostea și cinstirea mea și să nu ne uite⁸⁸.

Se apropia iarna și Gheronda tânjea după isihie, așa cum îi scria Părintelui Atanasie:

„Acum că vine iarna, vom fi izolați aici și vom avea isihie adevărată, cu Liturghie zilnic, lucru pe care îl doream atât de mult și nu știam cum să îl rezolvăm. Cu adevărat, aceasta a fost cea mai mare minune a Sfintei Cruci. Părintele Varnava s-a adaptat rânduiei mai bine decât ceilalți și mă odihnește⁸⁹.

În noiembrie 1979 scria:

„Am primit scrisoarea ta. O așteptam, ca să aflu cum ești după aceste cutremure care au avut loc. Noi suntem bine și avem multă liniște, deși mănăstirea noastră devine din ce în ce mai cunoscută în tot Ciprul. Am ieșit iar, deoarece, cu harul lui Dumnezeu, am început să țin omilii și în Mitropolia noastră. Am avut a doua întâlnire, nu cu mulți oameni, dar interesantă și vie, la inițiativa mitropolitului nostru, care de bucurie se poartă ca un copil mic.

Vin și profesori, domnul Hagiharalambus, Antoniadis, Loizidis, cu care ne sfătuim cum să ne organizăm mai bine ca să apropiem tineretul, dacă tot ies mereu să predic în Limassól și Lárnaka. În Lárnaka s-a dat o adevărată alarmă duhovnicească. Am avut la omilie mai mult de 500 de oameni, cred, deși cu două zile înainte fusese altă întâlnire, cu Englezakis⁹⁰.

⁸⁷ Este vorba de organizațiile „Zoi” și „Sotir”, care promovau un curent anti-monahal. [n.tr.]

⁸⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Minthi, 7 iulie 1979.

⁸⁹ *Ibidem*, 13 octombrie 1979.

⁹⁰ Este vorba de Benedict Englezakis, mai târziu Arhimandritul Pavel de la Patriarhia Ecumenică, adormit pe 13 noiembrie 1992.

Cu adevărat, domnul Fanos este «un lucrător cu fața curată»⁹¹ al lui Dumnezeu, iar domnul Mihailidis se ia la întrecere cu dânsul. Acesta corectează ceea ce scriu eu și tipărește totul gratuit. Cred că ultimele două omilii au fost importante, la fel ca și ultima, pe care o pregătesc pentru data de 29 și care va fi, în mare, despre praznicul Nașterii Domnului. Strădania mea, bunul meu copil, este să deștept interesul tinerilor pentru monahism. Și pot să spun că această deșteptare se petrece, dar din câte văd, fetele o iau înainte⁹².

În Duminica Vameșului și a Fariseului din anul 1980, scria:

„Responsabilii cu lucrarea catihetică m-au chemat la mijlocul lunii la Lárnaka, pentru a le vorbi candidațiilor la posturile de catihet⁹³, și m-am dus, de vreme ce nu eram ocupat atunci. Le-am vorbit mai întâi adulților în sala «Sfântul Pavel», unde era destulă lume, iar apoi copiilor.

Pe urmă, la stăruința lui Vasile Kuțú, m-am dus la Școala Preoțească, unde, să îți spun drept, m-am sfiit, fiindcă nu îl cunoșteam pe noul director. Dar acesta s-a purtat cu noi cu multă bunătate și căldură și am vorbit și acolo mult. Când am venit următoarea dată, le-am ținut o lecție celor din anul doi, una de dogmatică, dar mai degrabă a fost o discuție cu întrebări și răspunsuri. Acum a venit la noi și Adonis, dar roagă-te să aibă statornicie. Despre maica Hrisstofora nu am ce să spun⁹⁴.

Eu l-am întâlnit prima dată pe Gheronda Iosif în 1975, când se afla deja la Mănăstirea Cutlumuș, fără să știu, desigur, că avea să devină Părintele meu duhovnicesc. De asemenea, în vara anu-

⁹¹ Cf. II Timotei 2, 15. [n.tr.]

⁹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mínthi, 18 noiembrie 1979.

⁹³ Catihetii sunt voluntari din sânul Bisericii, care lucrează sub îndrumarea Mitropoliilor de care aparțin și se ocupă de catehizarea copiilor, fie în parohii, fie în taberele de vară sau în cadrul altor acțiuni organizate de Biserică. [n.tr.]

⁹⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mínthi, Duminica Vameșului și a Fariseului (27 martie) 1980.

lui 1978, când Gheronda a trecut prin Atena în drum spre Cipru, am luat binecuvântare de la el, după ce le-a vorbit studenților din căminul unde locuiam în capitală. Apoi, când deja îmi încheiasem studiile teologice și eram profesor la Școala Preoțească din Cipru, îl chemam pe Gheronda, cu încuviințarea directorului, să țină omilii elevilor. Cam la o lună după venirea lui în Cipru, am început să îl vizitez regulat la mănăstirea de la Mînthi.

În Miercurea Mare a anului 1979, Gheronda scria:

„Din Sâmbăta lui Lazăr îl avem aici pe Părintele Varnava de la Mănăstirea Sfântul Neofit și va rămâne până la Paște, prin grija părintelui iconom. Dumnezeu să îl aibă în pază pe acest om! A venit și Vasile de la Școala Preoțească astăzi, ca să facem sărbătorile împreună, dar încă nu ne-am văzut, ca să aflăm ce program are”⁹⁵.

Gheronda Iosif urmărea atent și cu interes parcursul meu duhovnicesc și îi scria mereu Părintelui Atanasie:

„Astăzi a venit la noi, pentru două-trei zile, Vasile Kuțú. Am trimis niște exemplare tipărite din omilia mea la praznice și în curând va fi tipărită și aceasta pe care am ținut-o acum. (...) Vasile cred că s-a lăsat înduplecat și se bucură pentru legătura voastră duhovnicească, la care l-am îndemnat și eu”⁹⁶.

În următoarea scrisoare continua să îi spună despre mine:

„Lui Vasile să îi scrii cu dragoste, pentru că am văzut că lucrul acesta l-a înrăurit mult și este un copil bun, ca de altfel și surioara lui, care cred că îl va urma”⁹⁷.

În cele din urmă, în octombrie 1980, Gheronda a primit înștiințare de la Dumnezeu că aveam să devin ucenicul lui, ceea ce s-a și petrecut pe 1 iulie 1981. Îi scria Părintelui Atanasie:

„Vasile Kuțú mi-a scris smerit și ne cere sprijinul, iar eu am văzut în vis acum 15 zile ceva despre el care mă face să cred că s-ar putea să vină să ni se alăture”⁹⁸.

⁹⁵ *Ibidem*, Miercurea Mare (18 aprilie) 1979.

⁹⁶ *Ibidem*, Prăznicul Sfântului Ioan Teologul (8 mai) 1979.

⁹⁷ *Ibidem*, 13 mai 1979.

⁹⁸ *Ibidem*, 10 octombrie 1980.

Cu adevărat, domnul Fanos este «un lucrător cu fața curată»⁹¹ al lui Dumnezeu, iar domnul Mihailidis se ia la întrecere cu dânsul. Acesta corectează ceea ce scriu eu și tipărește totul gratuit. Cred că ultimele două omilii au fost importante, la fel ca și ultima, pe care o pregătesc pentru data de 29 și care va fi, în mare, despre praznicul Nașterii Domnului. Strădania mea, bunul meu copil, este să deștept interesul tinerilor pentru monahism. Și pot să spun că această deșteptare se petrece, dar din câte văd, fetele o iau înainte⁹².

În Duminica Vameșului și a Fariseului din anul 1980, scria:

„Responsabilii cu lucrarea catihetică m-au chemat la mijlocul lunii la Lárnaka, pentru a le vorbi candidaților la posturile de catihet⁹³, și m-am dus, de vreme ce nu eram ocupat atunci. Le-am vorbit mai întâi adulților în sala «Sfântul Pavel», unde era destulă lume, iar apoi copiilor.

Pe urmă, la stăruința lui Vasile Kuțú, m-am dus la Școala Preoțească, unde, să îți spun drept, m-am sfiit, fiindcă nu îl cunoșteam pe noul director. Dar acesta s-a purtat cu noi cu multă bunătate și căldură și am vorbit și acolo mult. Când am venit următoarea dată, le-am ținut o lecție celor din anul doi, una de dogmatică, dar mai degrabă a fost o discuție cu întrebări și răspunsuri. Acum a venit la noi și Adonis, dar roagă-te să aibă statornicie. Despre maica Hrisstofora nu am ce să spun⁹⁴.

Eu l-am întâlnit prima dată pe Gheronda Iosif în 1975, când se afla deja la Mănăstirea Cutlumuș, fără să știu, desigur, că avea să devină Părintele meu duhovnicesc. De asemenea, în vara anu-

⁹¹ Cf. II Timotei 2, 15. [n.tr.]

⁹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mínthi, 18 noiembrie 1979.

⁹³ Catihetii sunt voluntari din sânul Bisericii, care lucrează sub îndrumarea Mitropoliilor de care aparțin și se ocupă de catehizarea copiilor, fie în parohii, fie în taberele de vară sau în cadrul altor acțiuni organizate de Biserică. [n.tr.]

⁹⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mínthi, Duminica Vameșului și a Fariseului (27 martie) 1980.

lui 1978, când Gheronda a trecut prin Atena în drum spre Cipru, am luat binecuvântare de la el, după ce le-a vorbit studenților din căminul unde locuiam în capitală. Apoi, când deja îmi încheiasem studiile teologice și eram profesor la Școala Preoțească din Cipru, îl chemam pe Gheronda, cu încuviințarea directorului, să țină omilii elevilor. Cam la o lună după venirea lui în Cipru, am început să îl vizitez regulat la mănăstirea de la Mînthi.

În Miercurea Mare a anului 1979, Gheronda scria:

„Din Sâmbăta lui Lazăr îl avem aici pe Părintele Varnava de la Mănăstirea Sfântul Neofit și va rămâne până la Paște, prin grija părintelui iconom. Dumnezeu să îl aibă în pază pe acest om! A venit și Vasile de la Școala Preoțească astăzi, ca să facem sărbătorile împreună, dar încă nu ne-am văzut, ca să aflăm ce program are”⁹⁵.

Gheronda Iosif urmărea atent și cu interes parcursul meu duhovnicesc și îi scria mereu Părintelui Atanasie:

„Astăzi a venit la noi, pentru două-trei zile, Vasile Kuțú. Am trimis niște exemplare tipărite din omilia mea la praznice și în curând va fi tipărită și aceasta pe care am ținut-o acum. (...) Vasile cred că s-a lăsat înduplecat și se bucură pentru legătura voastră duhovnicească, la care l-am îndemnat și eu”⁹⁶.

În următoarea scrisoare continua să îi spună despre mine:

„Lui Vasile să îi scrii cu dragoste, pentru că am văzut că lucrul acesta l-a înrăurit mult și este un copil bun, ca de altfel și surioara lui, care cred că îl va urma”⁹⁷.

În cele din urmă, în octombrie 1980, Gheronda a primit înștiințare de la Dumnezeu că aveam să devin ucenicul lui, ceea ce s-a și petrecut pe 1 iulie 1981. Îi scria Părintelui Atanasie:

„Vasile Kuțú mi-a scris smerit și ne cere sprijinul, iar eu am văzut în vis acum 15 zile ceva despre el care mă face să cred că s-ar putea să vină să ni se alăture”⁹⁸.

⁹⁵ *Ibidem*, Miercurea Mare (18 aprilie) 1979.

⁹⁶ *Ibidem*, Prăznicul Sfântului Ioan Teologul (8 mai) 1979.

⁹⁷ *Ibidem*, 13 mai 1979.

⁹⁸ *Ibidem*, 10 octombrie 1980.

Această întâmplare ne-a povestit-o chiar Gheronda mai târziu:
„Și vine îngerul în chip simțit și se așază la masa mea de scris.
Își deschide catastiful și îmi întinde condeiul:

– Vino aici să iscălești!

– Unde să iscălesc? întreb.

– Unde să iscălești? În dreptul lui Vasile Kuțú, aici să iscălești!

Mi-a dat condeiul, l-am luat, am iscălit, după care a luat înapoi și catastiful, și condeiul. Cu toate că era școlit, evlavios și atent, Vasile nu înțelegea monahismul. Mă obosea și aveam de gând să îi spun: «Copilul meu, ți-am tâlcuit de atâtea ori, acum lasă-mă în pace!». Aveam de gând ca dimineață, când urma să vină, să nu îl primesc. Seara a venit îngerul și m-a pus – nu m-a sfătuit, m-a pus! – să iscălesc. Dimineață, de îndată ce am deschis ușa, a venit Vasile Kuțú, a căzut la picioarele mele și mi-a zis:

– Gheronda, mă voi face monah!

Ei, astea nu sunt vorbe, astea sunt dovezi!⁹⁹.

Singura dorință fierbinte a lui Gheronda Iosif era să vadă în Biserica din Cipru un monahism sănătos, care să urmărească păzirea cu acrivie a poruncilor lui Hristos, lucru pe care toți îl doreau. Voia să fie cunoscut și acolo duhul ascetic al Sfinților Părinți, prin care – așa cum învățase de la Părintele său duhovnicesc, Iosif Isihastul – monahul poate să trăiască pocăința, curățirea, luminarea și îndumnezeirea.

Înființarea unei pepiniere duhovnicești pentru Biserică

Iată de ce Gheronda năzuia la înființarea unei mănăstiri care să păstreze rânduiala ascetică și în care, totodată, indeosebi tinerii interesați să slujească de pe orice treaptă Biserica să vadă cum este împlinită Evanghelia în duhul unității Bisericii. Această dorință arzătoare a lui Gheronda venea întotdeauna din râvnă apostolică, niciodată din vreun interes personal. În tot ce făcea, urmarea ca

⁹⁹ Idem, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 1 ianuarie 2007.

oamenii să dobândească folos sufletesc și astfel să propășească lucrarea Bisericii. Scria:

„Când eram în Nicosia, am avut o scurtă întâlnire cu Preafericitul și am vorbit de la inimă la inimă. I-am spus așa:

– Preafericirea Voastră, lucrurile nu merg bine; peste puțină vreme, Biserica noastră nu va mai avea putere și oameni. Trebuie să înființăm o pepinieră, să fie întemeiată o mănăstire fără „culoare” eparhială și care să aparțină de Biserica Ciprului. Această mănăstire să urmeze obligatoriu rânduiala monahismul ortodox răsăritean și să aibă spații potrivite unde studenții care vor să devină slujitori ai Bisericii să fie găzduiți și să li se predea teologia practică, patrologia și învățătura despre Sfintele Taine ale Bisericii. Să nu creadă și să nu predice fiecare ce vrea!

Am mai vorbit multe altele pe această temă și am căzut de acord. Scopul meu a fost să îmi dau seama dacă vom putea colabora pe viitor și să îi simt duhul. Preafericitul mi-a răspuns îndată așa:

– Văd și eu asta, fiule. Mergi și atrage-i și pe alții cu pilda ta, iar apoi vom ajuta și noi la plinirea acestei lucrări!

În felul acesta am vrut să îl pregătesc, deoarece la facultate am vorbit pe larg despre acrvia tradiției și cugetului patristic. Am apucat astfel să îi arăt personal poziția mea, înainte să îi spună alții ceva poate diferit”¹⁰⁰.

În același timp, Gheronda nu era nepăsător față de cunoașterea academică, pe care cei ce slujesc Biserica în calitate de clerici sunt datori să o aibă. Cu luminarea și deschiderea duhovnicească ce îl caracterizau, vedea foloasele unei cunoașteri teologice academice sănătoase. De aceea, îi scria cu durere Părintelui Atanasie:

„Încerc, prin mijlocirea mitropolitului nostru de aici, să conving Sinodul să hotărască înființarea *la modul practică* a Academiei Teologice, deoarece fără asta, din păcate, nu se va face nimic aici, pe insula noastră. (...) Cel puțin să nu se mai chinuie prin Universitățile din străinătate tinerii care vor să aprofundeze studiile

¹⁰⁰ Idem, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînți, Miercurea Mare (18 Aprilie) 1979.

teologice, iar unii dintre ei să iasă poate chiar rău formați. Măcar să nu își bată joc de ei materialiştili și ateii!"¹⁰¹.

Într-o altă scrisoare, spunea despre aceeași problemă:

„Din păcate, se pierd copii buni, dar ce putem face? Dacă Mitropolia noastră ar fi avut puțină putere ca să îi ajute și pe ei să învețe un pic de carte, așa cum te-a ajutat pe tine, aceștia ar fi fost mâine viitorul Bisericii noastre de aici”¹⁰².

Gheronda se îngrijea personal de înființarea bibliotecii mănăstirii. În decembrie 1979, îi scria Părintelui Atanasie:

„Cât privește cărțile, copilul meu, nu este nevoie să avem aceiași exemplar de două ori, de vreme ce am luat colecția lui Diótis¹⁰³, din care ne lipsesc doar vreo șase-opt volume. Colecția ΒΕΠΕΣ¹⁰⁴ este bine să o luăm în continuare, iar dacă ne rămân bani, să cumpărăm alte cărți care ne lipsesc. Ne-au făcut o bibliotecă frumoasă, care a costat 450 de lire. Ocupă tot peretele de jos al sălii”¹⁰⁵.

În altă scrisoare, spunea:

„Să iei *Kiriakodromionul*¹⁰⁶ lui Theotoki! Este singurul care mă odihnește, căci cuprinde tâlcuiri autentice ale Sfintei Scripturi, și mult vă va folosi mai târziu. Din colecția ΒΕΠΕΣ avem 57 de volume și ne lipsesc cele de la 50 la 56. Cu colecția lui Diótis suntem la volumul 76, dar ne lipsesc multe: 53, 54, 55, 56, 71, 72, 74 și 75. Pe acestea toate nu le avem, iar de la Sfântul Simeon Noul Teolog avem doar cinci volume”¹⁰⁷.

¹⁰¹ *Ibidem*, 30 octombrie 1979.

¹⁰² *Ibidem*, Duminica Vameșului și a Fariseului (27 ianuarie 1980).

¹⁰³ Este vorba de colecția *Patrologia Graeca* a lui J.P. Migne, care conține 161 de volume în ediția 1857-1866. Întrucât ediția se epuizase, Părintele Ioannis Diótis și-a asumat, prin anii '80, retipărirea colecției.

¹⁰⁴ Este vorba de colecția *Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων* (Biblioteca Părinților și Scriitorilor Bisericești Greci), publicată de Ed. „Slujirea Misionară a Bisericii Greciei”. Primul volum a apărut în 1955.

¹⁰⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, decembrie 1979.

¹⁰⁶ Colecție de predici la duminicile și la sărbătorile de peste an. [n.tr.]

¹⁰⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînthi, 24 iunie 1980.

Începuseră să se arate primele semne că monahismul din mănăstirile de călugări putea fi îmbunătățit. La fel și cel din mănăstirile de maici. Dar în privința înființării unei mănăstiri de maici, rămânea nerezolvată problema esențială, anume găsirea unei persoane potrivite pentru a fi stareță. Strădaniile lui Gheronda de a afla o astfel de persoană fie la Suroți, fie la Ormilă, fie la Meteore nu au avut sorți de izbândă.

Între timp, așa cum am spus, maica Hristofora fusese îndepărtată de la metocul Sfântului Ioan Botezătorul din Serres, iar Gheronda a hotărât în cele din urmă să o ia în Cipru ca stareță. Știa, desigur, neputința ei de a face față, dar se gândea că va veni poate să o ajute un an sau doi maica Teotérpi. În acest răstimp, urma să încerce lepădarea de sine a maicii Hristofora, precum și putința de a înființa o mănăstire după modelul celor ce urmau rânduiala moștenită de la Sfântul Iosif Isihastul. Dacă maica nu avea să se ridice deplin la înălțimea acestei ascultări, socotea să o așeze în altă parte. Și, așa cum făcea întotdeauna, a lăsat pronia lui Dumnezeu să îi arate care era voia Sa.

Ca Părinte duhovnicesc, Gheronda Iosif avea totdeauna gânduri bune față de toți fiii săi. Era un om fără vicleșug. Mintea lui nu putea să cugete cele rele. Nutrea o dragoste curată pentru toți oamenii. Avea acea însușire a dragostei despre care scrie Sfântul Apostol Pavel, anume că „dragostea nu gândește rău”¹⁰⁸. Îi scria Părintelui Atanasie:

„Bunul meu copil, Hristofora m-a amărât de multe ori. Cu toate acestea, eu nu iau în seamă nimic și nu îmi împrăținez grija de a o ocroti, însă ea singură face numai greșeli. Poate că din pricina nestatorniciei firii sale și a obrăzniciei ei a lăsat-o și duhovnicul. În orice caz, la ea toate vin din cauza neatenției, nu a răutății. În adâncul ei este foarte nobilă.

Să vină aici ca întărire o maică de la Ormilă¹⁰⁹ am spus când mă aflam într-un impas, fiindcă aici părinții nu își lasă fetele să

¹⁰⁸ I Corinteni 13, 5.

¹⁰⁹ Gheronda se referea la mănăstirea de maici de la Ormilă, din Halkidiki.

intre în mănăstire dacă nu văd o obște deja formată, fie și numai din trei surori. Însă nu mă îngrijesc de aceasta, copilul meu, ci le las pe toate în grija lui Dumnezeu, să le rânduiască așa cum știe El. Oare vom izbuti? Într-o altă scrisoare îți voi spune despre o tânără, ucenică a mea, care este acum la Meteore (maica Teotérpi, de care s-a pomenit mai înainte), și care mi-a scris ea singură acum, după doi ani în care nu am mai știut nimic de dânsa”¹¹⁰.

În 1980, la prăznuirea Sfântului Teodor, scria:

„Situția Hristoforei o urmăresc și eu, copilul meu, și nu știu care este voia lui Dumnezeu. Facă-se voia Lui, dar Hristofora, în ciuda calităților pe care le are, este destul de neatentă și nu știm ce ne va face până la urmă! Mai sunt și cele trei fete de aici care sunt gata să intre în mănăstire, iar asta mă pune pe gânduri. Mitropolitul nu pare prea pus pe fapte, fiindcă se teme de cheltuielile pe care le are de făcut. Pentru că într-adevăr s-a înglodat în datorii, iar acum se apucă de construit o biserică ce va costa mai mult de jumătate de milion de lire.

În sfârșit, fie ca Dumnezeu să nu ne părăsească, fiindcă seceta duhovnicească și lipsa de evlavie au întrecut orice limite, iar bisericile cu adevărat s-au golit și nu se face niciun efort în privința celor duhovnicești! Începusem să organizăm o mică întâlnire în sala Mitropoliei, dar din păcate au anulat-o”¹¹¹.

Acestea erau bunele intenții ale lui Gheronda pentru monahismul din Cipru, atât pentru mănăstirile de călugări, cât și pentru cele de maici. Dar nu primise lămurit înștiințare de la Dumnezeu cu privire la voia Lui și aștepta să o înțeleagă din felul în care aveau să se desfășoare lucrurile. Obsese mult din pricină că întâmpina greutăți în relațiile cu anumite persoane, dar îl supărau și problemele de inimă. Încă nu știa ce boală are.

În iulie 1980, îi scria Părintelui Atanasie:

¹¹⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînți, prima vineri din Postul Mare (22 februarie 1980).

¹¹¹ *Ibidem*, 8 februarie 1980.

„Am obosit, bunul meu copil, și am început să mă uit în jur ca să aflu scăpare. Pe de altă parte, mă obolesc și maicile de la Mănăstirea Sfintei Tecla. Diavolul a învârtoșat oameni și situații, iar victimă cad inevitabil eu. În plus, au început acum să ne viziteze și persoane evlavioase, iar cei tineri rămân puțin la noi. Unde o să ajung? Gândește-te că ai mei au venit din străinătate în satul nostru de o lună și mă tot roagă să merg într-o zi să îi văd, dar încă nu am izbutit. Da, fiindcă puterile nu mă mai țin, iar trupul a început să se slăbănogescă și de aceea aștept să văd din cele ce se întâmplă care este voia lui Dumnezeu. În sfârșit, când vei veni vom vorbi față către față”¹¹².

În cele din urmă, Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți a fost gata spre a le primi pe maici. Pe 10 octombrie 1980, Gheronda scria: „Astăzi se mută maicile la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți, deci să faci rugăciune ca acest lucru să fie binecuvântat de Hristos și să dea rod bogat, așa cum nădăjduim și așteptăm”¹¹³.

Gheronda se ostenea mult, deoarece trebuia să fie pildă în toate și să facă față la toate: la slujbele zilnice, la ascultările oboșitoare, la neconținutele invitații de a ține omilii, la povățuirea duhovnicească a monahilor și a fiilor duhovnicești, al căror număr creștea în fiecare zi. S-au adăugat și ostelile pentru înființarea unei obști de maici într-o mănăstire care avea nevoie de lucrări de refacere. În scurt timp s-a adăugat, așa cum se aștepta, greutatea și neputința stareței de a urma rânduielile Sfinților Părinți și de a primi să fie povățuită spre folosul duhovnicesc al ei și al maicilor.

În jurnalul pe care Gheronda l-a ținut o perioadă, sunt înfățișate în cursul anului 1981 câteva dintre activitățile lui, din care putem înțelege ostelile, întristările și ispitele de care avea parte, dar și prezența vie a harului lui Dumnezeu în viața sa. Cităm câteva exemple din acest jurnal:

„Miercuri, 18 februarie. În jurul orei șase seara, pe o vreme rea și ploioasă, am vorbit la Biserica Sfântul Pavel din Lárnaka în

¹¹² *Ibidem*, 23 iulie 1980.

¹¹³ *Ibidem*, 10 octombrie 1980.

fața unei mulțimi de oameni, iar apoi, prin mijlocirea domnului Tache, discuția s-a prelungit cu mai mulți credincioși.

Joi, 19 februarie. Plecare și revenire cu mașina mănăstirii noastre, avându-l șofer pe Părintele Serafim și însoțitor pe Părintele Mihalîs, care au rămas până sâmbătă la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți.

Vineri, 27 februarie. Am mers la Mănăstirea Sfinților Doctori, fără Părintele Varnava. Am făcut o terasare înspre clădire și am curățat copacii. După-amiază l-am adus pe Vasile la mănăstire.

Luni, 2 martie. Am mers cu toți frații la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți, unde am continuat terasarea în fața clădirilor și am curățat câțiva copaci. Am primit o scrisoare din Cipru.

Joi, 5 martie. Am mers la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți împreună cu un frate și cu meșterul, ca să construim scara pentru clădire, pe care am pavat-o cu plăci de mozaic din marmură. Astăzi s-a auzit iarăși despre cutremurul puternic din Grecia, în urma căruia județul Viotia a fost afectat mai mult decât altele.

Vineri, 6 martie. Deplasare cu toți frații la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți, placarea scării cu mozaic, apoi deplasare la Ktîma pentru aprovizionare cu diferite lucruri și cu materiale de construcție. Două camioane au transportat la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți nisip și pietriș de mare pentru construcții, în valoare de 60 de lire.

Duminică, 8 martie. Gheronda¹¹⁴ a mers la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți pentru Sfânta Liturghie, de sărbătoarea Sfinților 40 de Mucenici, pe care mănăstirea îi prăznuiește acolo. Vasile s-a dus la Emba pentru omilie. L-a dus Auxentie, care este găzduit la mănăstire. Seara, după Vecernia de duminică, la masă am fost cu toții în jur de 14 persoane, într-o atmosferă cu totul prietenoasă și duhovnicească.

Luni, 9 martie. Prima zi din Post, în care slujba s-a săvârșit întocmai cum prevede tipicul Bisericii, după rânduiala din Triod.

¹¹⁴ În *Jurnalul* său, Gheronda Iosif vorbește despre sine la persoana a III-a, numindu-se „Gheronda”, evitând, din smerenie, să folosească persoana I. [n.tr.]

Mărți, 10 martie. A doua zi din Post, în care slujba s-a săvârșit după tipicul rânduit de tradiția Părinților noștri. După Vecernie, pe la ceasul opt după ora bizantină, frații au primit o bucată de pâine și ceai cu puțin must, pentru a putea rezista la priveghere și la slujba lungă, dar și la osteneala cerută de treburile care sunt mereu de făcut, căci mănăstirea este la țară. Pe la ceasul zece după ora bizantină a venit la mănăstire mitropolitul nostru, Vlădica Hrisostom, împreună cu domnul ministru al transporturilor și cu alți directori din Minister, precum și domnul prefect împreună cu alți responsabili de la Lucrările Publice. S-a discutat cu ei problema drumului de la mănăstire spre Țada și s-a făcut schimb de păreri în legătură cu aceasta.

Miercuri, 11 martie. Prima Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite. Gheronda a vizitat Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți. Părintele Atanasie s-a dus să țină cateheză la Ktíma (Pafos), așa cum face în fiecare miercuri după-amiază.

Sâmbătă, 14 martie. Din nou lucrări la grădină. Părinții l-au ajutat pe meșterul Nikos la împrejmuirea cotețului pentru creșterea păsărilor și a iepurilor. S-au săpat gropi pentru plantarea portocalilor de la pepiniera Ahélias.

Luni, 16 martie. Gheronda a mers la Pafos pentru a cumpăra puietși de portocali de la pepiniera Ahélias. De asemenea, a trecut pe la Autoritatea de Electricitate, ca să transforme turbina electrică într-o unitate cu capacitate mai mare, iar la întoarcere, încălcându-se programul obișnuit, toată obștea a participat la plantarea puietșilor, din pricina riscului de a pierde copăceii, pentru că trecuse perioada lor de plantare¹¹⁵.

Pentru cineva care nu cunoaște trăirea ortodoxă a Sfinților Părinți, viața în mănăstire, privită din afară, pare o rutină, dar viața duhovnicească și prezența harului lui Dumnezeu sunt vii. Când Gheronda vorbea, mulți mărturiseau că îl vedeau scaldat în lumină. Odată, când eram frate începător și citeam la trapeză

¹¹⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Jurnal personal*, perioada 16 februarie – 11 octombrie 1981 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

epistolele Sfântului Iosif Isihastul din cartea *Mărturii din viața monahală*, Gheronda era plin de harul lui Dumnezeu. Lăcrima, iar prezența harului în trapeză era atât de puternică, încât toți părinții plângeau, și eu nu am mai putut să continui, m-am oprit. Toți plângeau, iar lacrimile dădeau mărturie de prezența harului lui Dumnezeu. Atunci Gheronda a spus în șoaptă:

– Părintele nostru este aici, duhul Părintelui nostru este aici!

Gheronda încerca să îi învețe pe cei mai tineri puțin din aceea lepădare de sine de nedescris pe care el însuși o trăise lângă Părintele său duhovnicesc. În Sâmbăta Mare a propus obștii:

– Măine să gătim bob de la noi din grădină!

Unul dintre frați a răspuns:

– Gheronda, în Duminica Paștilor să mâncăm bob?!

Atunci Gheronda a dat poruncă să fie cules tot bobul din grădină și a spus:

– Din acesta vom mânca până se va termina!

Toată Săptămâna Luminată au mâncat bob. Și Gheronda împreună cu ei.

Trecuse destul timp de când Gheronda Iosif se afla în Cipru și lucra pentru Biserică cu mărinimie și fără niciun interes personal. Însă fama pe care o dobândise fără să o fi căutat a început să influențeze negativ anumite fețe bisericești. Oamenii îl urmau. Persoane serioase și însemnate veneau la mănăstire. De numele lui Gheronda se auzise destul de mult și în Biserica Antiohiei. Au venit la mănăstire Episcopul Ioan al Laodiceei, care aparține de Patriarhia Antiohiei, împreună cu diaconul lui, Ioan, astăzi Patriarh al Antiohiei, și cu ieromonahul Mihail, care mai târziu a primit numele Efrem, iar acum este mitropolit de Tripoli. Au rămas 20-25 de zile acolo și voiau să închege o legătură duhovnicească cu mănăstirea de la Mînthi.

În *Jurnalul* său despre care am amintit mai înainte, Gheronda Iosif scria:

„Joi, 6 august. Praznicul Schimbării la Față. Slujba de priveghere s-a prelungit până la ora 2.30 (ora obișnuită) și ne-am oprit

după citirea Ceasului întâi, iar la ora 7.00 dimineața am continuat cu Sfânta Liturghie doar noi și oaspeții din Siria. Episcopul a slujit ca un simplu preot¹¹⁶. După slujba foarte umilicioasă, am mers la trapeză și apoi la chiliile noastre. Episcopul, avându-l ca tâlmaci pe ierodiaconul Ioan, a discutat în amănunt cu Gheronda felurite subiecte legate de viața monahală și în general de tipicul Tradiției noastre. Convorbirea a continuat și după cină, cum se întâmplă mereu în orele după-amiezii, precum și după Vecernie. Pavecer-nița s-a făcut în curte.

Vineri, 7 august. La slujbă au fost de față episcopul cu însoțitorii săi, iar la Liturghie s-au împărtășit în Sfântul Altar. Apoi au luat micul-dejun afară, la soare, și s-au retras în camerele lor. Părintele Ioan și Părintele Atanasie au plecat la Pafos, ca să vadă de biletele de avion. Ne-am dus toți la biserică pentru slujba Paraclisului, iar apoi la masă. După aceea, au cerut să meargă la Mănăstirea Sfântului Neofit, ca să poată rezerva prin telefon biletele de întoarcere, iar Gheronda a mers cu ei, în jurul orei 16.00. Ne-am luat rămas-bun cu emoție, iar episcopul și-a exprimat dorința ca mănăstirea noastră să păstreze legătura cu Biserica lor și l-a lăsat pentru scurtă vreme la noi pe Părintele Mihail¹¹⁷.

Și ministrul Educației, Nikos Konomís, care pe atunci era o mare personalitate, venea să vadă mănăstirea și pe Gheronda Iosif. Se crease în general la Minthi, în vremea aceea, un curent de vizitatori de vază, fapt care a început să stârnească puternic simțăminte omenești de pizmă.

Porunca lui Gheronda era ca niciunul dintre monahii tineri să nu lipsească dimineața din mănăstire. Astfel, mai ales Părintele Atanasie, care era diacon, nu putea ajuta la alte trebuințe ale Bisericii, deoarece Gheronda spusese: „Uitați, aici vom pune pe picioare un monahism sănătos! Nu să vină monahii să stea seara

¹¹⁶ După vechea tradiție, păstrată îndeosebi în Sfântul Munte, arhieriei, în zilele de rând, slujesc Sfânta Liturghie simplu, îmbrăcați în veșminte preoțești, cu omofor, dar fără mitră și sacos și fără să folosească dicherul și tricherul. [n.tr.]

¹¹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Jurnal personal*. Însemnări din 6-7 august 1981.

la mănăstire, iar dimineața să plece toți! Vor sta aici!”¹¹⁸. Singurul pogorământ făcut de Gheronda a fost ca o dată pe săptămână, Părintele Atanasie să meargă în oraș ca să țină o cateheză.

Părerile lui Gheronda cu privire la duhul organizațiilor¹¹⁹ au început să deranjeze, iar unii preoți cu influență, ba chiar și o mănăstire în care starețul îmbrățișase acest duh, își arătau nemulțumirea în ascuns, dar și pe față, până și înaintea mitropolitului. Numele lui Gheronda începuse să fie pătat.

Mînți nu avea nimic istoric care să atragă pe cineva. Erau doar câteva încăperi construite în mijlocului unui câmp. Ceea ce îi atrăgea pe oameni era Gheronda, nu mănăstirea. Erau și alte mănăstiri mai mari în apropiere de Mănăstirea Sfintei Cruci, care însă nu atrăgeau pe nimeni. Obștea continua să crească, iar acest lucru, din păcate, nu îi bucura pe toți. Entuziasmul și căldura din unele cercuri au fost înlocuite puțin câte puțin de răceală.

Purtarea plină de virtute a lui Gheronda nu era ușor de înțeles și, așa cum se întâmplă în astfel de situații, a început să lucreze ispita răstălmăcirii. Gheronda însuși scria:

„Nu am dorit nimic pe acest pământ, sufletul meu iubit, nici cinste, nici vrednicie, ci cu săracele mele puteri, precum zice cuvântul, în toată viața mea, «trebuințelor mele și celor ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea»¹²⁰ și nu am urmărit prin vreo purtare vicleană să îi fac pe alții să mă cinstească și să mă slujească. Vreau să mă mântuiesc și spre aceasta mă grăbesc, spre aceasta îmi îndrept toate săracele mele puteri”¹²¹.

¹¹⁸ Gheronda se referea la faptul că în multe mănăstiri, călugării, și îndeosebi ieromonahii, pentru a acoperi nevoile pastorale ale Bisericii, aveau enorii și desfășurau întreaga zi activități misionare în mijlocul credincioșilor, iar seara veneau la mănăstire pentru a înnopta. Gheronda nu dorea un astfel de monahism, ci unul sănătos, după predania Sfinților Părinți, în care monahii să iasă cât mai puțin din mănăstire și să se afierosească rugăciunii minți și lucrării launtrice a curățirii de patimi. [n.tr.]

¹¹⁹ Este vorba de organizațiile „Zol” și „Sotir”. [n.tr.]

¹²⁰ Fapte 20, 34.

¹²¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Mînți, 23 septembrie 1980.

Mai târziu, în august 1987, când lui Gheronda i s-a încredințat Mănăstirea Vatoped, Sfântul Efreim Katunakiotul ne scria:

„Dar și el, Gheronda Iosif al vostru, toată viața a trecut prin nenumărate ispite și necazuri, și iarăși chinuri, și iarăși lacrimi, și iarăși ispite și tot așa... Da, dar câtă slavă și câte cununi mucenițești îl așteaptă! V-ați gândit la asta? Și dacă pătimim împreună cu Hristos, împreună cu El vom fi și slăviți”¹²².

Însă problema a început să capete altă amploare când, în cele din urmă, Gheronda a văzut în practică faptul pe care duhovnițește îl înțelesese de la început și care îl făcuse să caute altă stareță: anume că maica Hristofora nu avea lepădare de sine și nici puterea de a face ascultare și a primi povățuirea necesară pentru a pune pe picioare mănăstirea după tradiția Sfinților Părinți.

L-a văzut pe Gheronda Iosif cu Sfântul Nectarie

Una dintre surorile începătoare din mănăstire, Elena, era fiica Preotului Mihalis, care acum a adormit. Părintele Mihalis era nevoitor, avea mulți fii duhovnițești și îl cinstea mult pe Gheronda. În zilele dinainte să înceapă ispita cea mare, a mers de la Lárnaka la Mînthi, iar după Vecernie i-a mărturisit ceva lui Gheronda, de față fiind și Părintele Atanasie, care povestește întâmplarea:

„Părintele Mihalis i-a zis lui Gheronda:

– Gheronda, am avut un vis cumplit și m-am tulburat și am simțit nevoia să vin să ți-l spun.

– Ce este, părinte? Ce ai pățit?

– Am văzut în vis că stăteai în picioare lângă Sfântul Nectarie, chiar lângă el, iar eu, îndată ce v-am văzut, am alergat să iau binecuvântare. Dar Sfântul Nectarie m-a oprit și mi-a spus cu asprime: «Înapoi!». A făcut semn cu mâna să mă îndepărtez și nu știu ce înseamnă aceasta!

¹²² Sfântul Efreim Katunakiotul, *Scrisoare către diaconul Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Katunakia, 26 august 1987.

Lucrul acesta se petrecea cu 10 sau 15 zile înainte să izbucnească ispita. De ce zic asta? Fiindcă este important. Gheronda i-a răspuns:

– Lasă, omule, nu mai cerceta lucrurile acestea, sunt doar niște vise!

Însă, fiindcă Părintele Mihalis stăruia, i-a zis:

– Fii cu luare-aminte de acum să nu mai păcătuiești!¹²³

Se pare că Părintele Mihalis începuse deja să primească gânduri împotriva lui Gheronda¹²⁴.

La scurt timp după aceasta, maica Hristofora a înstrăinat cu totul mănăstirea de Gheronda. Nu îl mai asculta în niciun lucru și chiar a început să cultive un duh de defăimare la adresa lui, atât în fața maicilor, cât și în fața cunoscuților mănăstirii. De praznicul Cincizecimii din anul 1981, a nesocotit iarăși porunca lui Gheronda, încât acesta a înțeles că nu mai era cu puțință ca lucrurile să se îndrepte. Astfel, a luat hotărârea ca în ziua următoare să îi spună că trebuia să părăsească mănăstirea și că o va ajuta să se stabilească oriunde va merge. De asemenea, avea de gând să îi spună că putea lua cu ea și surorile care voiau să o urmeze. După această întorsătură a lucrurilor, Gheronda era hotărât să nu se mai ocupe de mănăstiri de maici.

Scria în jurnalul său:

„Joi, 2 iulie. Punerea în raclă a veșmântului Maicii Domnului. Vizita lui Gheronda la Mănăstirea Sfinții Doctori fără de arginți și prima idee despre ruperea ei de mănăstirea de călugări.

Luni, 3 august. După Sfânta Liturghie și după ascultările obișnuite ale părinților, am început prelucrarea icoanelor de hârtie, pe care le-am lipit pe lemn. Au plecat închinătorii care au stat aici sâmbătă și duminică și a venit la noi tatăl sorei Evdochia de la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți, vrând să o convingem pe fiica lui, care este soră începătoare, să renunțe la viața monahală și să își continue studiile la Facultatea de Medicină, unde era

¹²³ Cf. Ioan 5, 14. [n.tr.]

¹²⁴ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

în primul an. Noi l-am înduplecat să nu stăruie, ci să lase toate în mâna lui Dumnezeu”¹²⁵.

Maica Stareță Hristofora nu a cerut iertare pentru neascultările ei, ci, dimpotrivă, îl clevetea și îl defăima pe Gheronda, chipurile pentru abateri morale. Mitropolitul Atanasie povestește:

„Gheronda avea o mare curăție, atât din fire, cât și datorită multelor sale osteneli și obârșiei lui. Era din fire așa, se trăgea dintr-o familie de oameni curați, așa erau toți frații și surorile lui. Dacă ați fi cunoscut-o pe sora lui, Evristéni, sau pe cealaltă, Stavruła, din Pafos, ați ști ce oameni curați erau. Oameni curați la suflet, simpli, fără viclesug, adică mintea lor nu mergea la cele rele nici dacă vedeau ceva. Oameni cu desăvârșire curați sufletește. Toată familia lui era așa. Și ne-a spus de multe ori Gheronda însuși că niciodată nu a simțit înăuntrul lui vreo mișcare trupească”¹²⁶.

Părintele Mihalis, cu toate că primise înștiințare despre curăția lui Gheronda când i se arătase în vedenie Sfântul Nectarie, s-a lăsat convins la început de defăimarea răspândită în chip mincinos și dibaci de Maica Stareță Hristofora, că Gheronda, chipurile, le-ar fi ispitit pe maici spre păcate trupești, și îndeosebi pe fiica lui. Părintele Mihalis s-a lăsat influențat atunci și a lucrat puternic împotriva lui Gheronda, însă mai târziu și-a cerut iertare. Gheronda obișnuia să depășească necazurile cu osândire de sine, cu răbdare și cu rugăciune. Făcea deci răbdare, socotind că era doar una din acele purtări ciudate trecătoare pe care stareța le avea adesea.

Cu cât mai mare este prezența Duhului Sfânt în om, cu atât mai mare este și puterea ispitelor. Și, desigur, tot pe măsură vine și ajutorul harului, precum zice Sfântul Apostol Pavel: „Dar credincios este Dumnezeu, Care nu va lăsa pe voi să vă ispitiți mai mult decât puteți, ci împreună cu ispita va face și sfârșitul, ca să o puteți

¹²⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Jurnal personal*, însemnările din zilele de 2 iulie și 3 august 1981.

¹²⁶ Mitropolitul Atanasie de Limassól, *Relatare înregistrată*, 11 iulie 2013.

suferi"¹²⁷. Pentru a avea putere cuvântul apostolului, trebuie însă ca și felul în care omul întâmpină ispita să fie pe măsură. Adică fără cârtire, fără osândire, fără ținere de minte a răului și fără nicio răzbunare împotriva celor care pricinuesc ispita și mâhnirile. Dacă omul răspunde răului cu rău, răzbunându-se în orice formă, fie și numai cu gândul, atunci se dezgolește de harul dumnezeiesc.

În ispite dobânda virtuți mai mari

Gheronda le spunea ucenicilor lui:

- Nu plecați urechea la vorbe, copiii mei! Eu nu am îngăduit niciodată să intre în inima mea nimic rău față de nimeni. Toată lupta mea aceasta a fost, să nu îngădui deloc să intre înlăuntrul meu răzbunarea!

Ispitele și mâhnirile nedrepte pe care i le pricinuiam, mai ales în acea perioadă, anumiți oameni, el le întâmpina cu osândire de sine, cu răbdare, rugăciune și dragoste de vrăjmași. Dacă ar fi răspuns altfel, cei care îl defăimau ar fi avut probleme mari. Însă el cunoștea legea duhovnicească și poruncile lui Hristos, iar prin lupta și rugăciunea sa câștiga, întru deplină cunoștință, bogăția duhovnicească și virtuțile. Socotea aceste răstimpuri de încercări ca pe o vreme a lucrării duhovnicești și a secerișului.

Care erau roadele rugăciunii lui din acea vreme, dar și din întreaga sa viață, și cât de binefăcătoare erau ele, ne povestesc ucenicii săi. Trăiau această stare duhovnicească binefăcătoare a lui Gheronda ca pe o negrăită dragoste părintească, gata să sufere orice neputință și greșeală a fiilor pentru mântuirea sufletelor lor. Într-adevăr, cine trăia lângă el și cunoștea lumea sa lăuntrică era cu neputință să simtă că va fi lepădat vreodată de acea negrăită dragoste părintească, orice greșeală, oricât de îngrozitoare, ar fi făcut.

În vremea când avea încercări mari, uita de sine în biserică. Se ruga și mintea lui era răpită la vederi mai presus de lume. Se

¹²⁷ 1 Corinteni 10, 13.

sfârșea slujba și el nu băga de seamă, adâncit în rugăciune, unde Duhul Sfânt îl călăuzea. Toți cei care îl cunoșteau simțeau cu tărie că Gheronda vorbea înflăcărat cu Dumnezeu. Vorbea fără glas și de multe ori își mișca ușor mâinile, cu gesturi reținute, cufundat în inima sa adâncă¹²⁸.

La Mînthi, monahii erau atunci puțini la număr și nu ieșeau din biserică până ce nu ieșea mai întâi Gheronda. Dar slujba se termina și el continua să se roage. Venea la dânsul câte un părinte și îi zicea:

- Gheronda, am terminat, am spus „Pentru rugăciunile...”!
- Ah, am terminat? Să mergem! răspundea.

Cu mult înai mult i se întâmpla să nu își dea seama ce se petrecea în jur și „să iasă” din lumea aceasta în vremea rugăciunii de noapte, pe care o făcea singur, după rânduiala deprinsă de la Sfântul Iosif Isihastul.

Începând din octombrie 1980, Părintele Atanasie, care între timp terminase Facultatea de Teologie, a rămas neîntrerupt cu Gheronda la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mînthi. Alături de el a trăit, ca și ceilalți frați, lupta duhovnicească a lui Gheronda, dar și alesele lui stări de har la care îl călăuzea Duhul Sfânt.

Mitropolitul Atanasie povestește:

„Așa era când l-am cunoscut la Cutlumuș, în 1976. La Mînthi îi băteam în ușă și nu deschidea, nu răspundea. Și eu băteam, băteam, fiindcă era ora la care trebuia să vin la el. Seara mergeam să vorbim cu el, de la 10.00 la 12.00, două ceasuri. Eu mă duceam în fiecare seară. Odată am mers, am bătut, am bătut, dar nu mi-a răspuns. «Ce să fac?»», mi-am zis. Să deschid ușa parcă mă temeam. L-am chemat pe Părintele Hrisostom, am mers împreună.

- „Pentru rugăciunile...”¹²⁹, am spus.

Am deschis ușa. El era îngenuș pe covoraș și se ruga.

¹²⁸ Pentru „inima adâncă” a se vedea și Addenda. [n.tr.]

¹²⁹ În rânduiala monahală, când cineva bate la ușa chiliei unui monah, spune întotdeauna rugăciunea: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!” [n.tr.]

- Ce este, mi-a zis, ce căutați aici?
- Gheronda, am bătut la ușă și nu ați răspuns!
- Când ați bătut la ușă?
- Batem de multă vreme și ne-am speriat.
- Ce puteam să pățesc?!

Ca de obicei, nimic altceva, niciun alt comentariu. Nu vorbea niciodată despre stările mai presus de lume care i se dăruiau de Sus¹³⁰.

Și tot Mitropolitul Atanasie continuă:

„Altă dată, de asemenea, a făcut ceva ce nu îi stătea în fire. O vreme, de câte ori mergea de la Mînthi la Pafos, Gheronda mă lua aproape întotdeauna și pe mine. Cunoșteam puțin mai bine decât el drumurile. O făcea ca să nu meargă singur? O făcea ca să mă ajute de mine? Nu știu. De multe ori zicea:

- Hai, părinte, mergem!

Și știți bine ce punctual era! M-am dus deci odată la chilia lui, era opt, opt și jumătate. S-a făcut 11 și el tot nu ieșise. Am așteptat ce-am așteptat, apoi am intrat și l-am găsit șezând pe scăunel. Ținea un metanier în mână și se ruga.

- Gheronda, i-am zis, nu mai mergem?

- Nu știu, copilul meu. Mi se pare mai bine să nu mergem.

- De vreme ce ați zis, să mergem! Avem treburi.

- Fac rugăciune și mă gândesc... să mergem, să nu mergem?!

Adică se ruga ca și când voia să vadă ce urma să se întâmple.

Și apoi mi-a spus cu deplină încredințare:

- Este mai bine să nu mergem!

Îndeosebi în vremea încercărilor se ruga foarte mult. Postea și se ruga. La Mînthi îi îndemna și pe părinți să țină posturile pe care le ținea el. În afară de posturile rânduite de Biserică, mai postea și înainte de Înălțarea Sfintei Cruci. După praznicul Adormirii Maicii Domnului până la Înălțarea Sfintei Cruci mâncam fără untdelemn. Zicea:

- Vom prăznui Înălțarea Sfintei Cruci, trebuie să postim!

¹³⁰ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

Sau în altă împrejurare, când aveam o problemă, spunea:

– Să postim o săptămână ca să ne ajute Dumnezeu!

Erau posturi îndelungate, ținute de bunăvoie, în afara celor rânduite de Biserică¹³¹.

Gheronda cunoștea de la Părintele său duhovnicesc această nevoie a postului și puterea roadelor ei. Și el însuși s-a nevoit astfel când, mai târziu, l-au chemat la Mănăstirea Vatoped. Atunci, simțind povara duhovnicească pe care o luase asupra lui pentru refacerea mănăstirii, vreme de trei ani a postit singur, și încă post fără untdelemn.

Ispita a luat proporții

Însă această ispită cu Maica Stareță Hristofora, în loc să se domolească, a luat proporții, așa încât, atunci când Sfântul Efrem Katunakiotul s-a îmbolnăvit, Gheronda Iosif a mers să îl cerceteze la spitalul N.I.K.E. din Atena, la începutul lui octombrie 1981, atât ca să îi fie alături, cât și ca să îl întrebe ce trebuia să facă în această situație.

– Iosif, este ispită! i-a zis Sfântul Efrem. Dacă îți vor spune să pleci, pleacă! Dacă vă alungă dintr-o cetate, mergeți în alta!

În jurnalul său, Gheronda scria:

„Miercuri, 30 septembrie. După Sfânta Liturghie am mers la Pafos cu Părintele Atanasie. Și fiindcă Gheronda a luat învoire de la mitropolit să îl viziteze pe Părintele Efrem Katunakiotul, care se afla la Atena pentru tratament, el și ierodiaconul Atanasie au îndeplinit procedurile pentru pregătirea pașaportului, sau mai degrabă a vizei. Au fost nevoiți să meargă la Nicosia, de unde au luat viza pentru Părintele Atanasie și s-au întors în aceeași zi la mănăstire. După-amiază ne-au vizitat domnul Andrei Tamburlas și Andrei Teomistocle cu familiile, precum și Părintele iconom Neofit, apoi Părintele Nicolae din Kantú și alți tineri.

¹³¹ *Ibidem.*

Vineri, 2 octombrie. Pomenirea Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina. Foarte de dimineată, în jurul orei 4.00, Gheronda s-a dus cu mașina mănăstirii la Lárnaka, de unde va lua avionul spre Atena, pentru a se întâlni cu Părintele Efrem Katunakiotul, care este bolnav.

Sâmbătă, 3 octombrie. Au vizitat mănăstirea noastră domnul Iorgu din Xilotímbu cu soția și domnul Kostas Kumidis din Atena, domnul Mihalis Sirivianós din Pirgo și alți tineri din Limassól. Gheronda însă lipsea și toți au plecat întristați.

Luni, 5 octombrie. Luni pe la ora 11.00, Gheronda s-a întors de la Atena, a trecut prin Lárnaka și apoi a ajuns la mănăstire. La Atena s-a întâlnit cu părintele bolnav (Efrem Katunakiotul) și a vorbit cu el despre ispita mare pe care o iscase maica Hristofora și care din păcate continua. Gheronda a vizitat scurt mănăstirile de la Meteora: Marea Meteoră, Mănăstirea Schimbarea la Față, Mănăstirea Tuturor Sfinților sau Varlaam și Mănăstirea Sfântului Ștefan.

Miercuri, 7 octombrie. Hotărâre neabătută a părinților și a lui Gheronda cu privire la plecarea lor în Sfântul Munte și solicitarea documentelor de eliberare din postul de stareț și de ieșire din eparhie, pe care le-au și primit. După-amiază, întâlnire în căsuța din afara mănăstirii cu familia lui A. Tamburlas, cu doamna Despina din Pafosul de Jos și cu Părintele iconom Neofit, care s-au împotrivit categoric plecării (...) și l-au rugat cu lacrimi pe Gheronda să nu împlinească hotărârea luată.

Joi, 8 octombrie. La această inițiativă a lor s-au alăturat tinerii studenți Neofit Țappas, Iorgu și Paraschiv, care au ajuns la mănăstire după-amiază. Astăzi au plecat la Pafos atât tinerii, cât și Gheronda împreună cu Părintele Atanasie – aceia pentru a se întoarce la ale lor, iar Gheronda ca să își pregătească pașaportul. Domnul Andrei împreună cu Rita din Nicosia au început să se sfătuiască și cu alții, ca să se întâlnească cu Arhiepiscopul și să dovedească faptul că acuzațiile maicii Hristofora sunt mincinoase. Părintele Atanasie cu fratele Vasile au plecat la Limassól, apoi la

Lárnaka și la Nicosia, pentru întocmirea pașapoartelor lor și a permiselor de ieșire¹³².

Vineri, 9 octombrie. După-amiază au venit la noi Arhimandritul Alexie cu diaconul Ioachim de la Mănăstirea Sfântului Neofit, împreună cu Arhimandritul Leontie din Polémi, care au stat destulă vreme, discutând aceeași problemă și rugându-l pe Gheronda să nu părăsească mănăstirea. După ce au plecat spre casă, s-au întors de la drum frații plecați, împreună cu Părintele Ioachim de la Lárnaka și cu elevul Iorgu.

Sâmbătă, 10 octombrie. După Liturghie, Părintele Ioachim a trebuit să plece. Tot timpul cât a stat la noi, i-a rugat pe Gheronda și pe frați să nu plece orice ar fi, pomenindu-le și de rugămințile domnilor Solomonidis și Mihailidis și ale altora¹³³.

Într-adevăr, în vreme ce o mulțime de oameni și fiii săi duhovnicești îl rugau să rămână în Cipru, Gheronda era hotărât să plece, fapt care s-a și petrecut câteva zile mai târziu. Gheronda l-a trimis pe Părintele Atanasie să îl întrebe despre aceasta pe Sfântul Paisie. Niciodată nu se întemeia numai pe propria părere. Totodată, era nevoie să găsească și o Chilie pentru eventuala întoarcere a obștii.

Prin octombrie 1981, obștea de atunci a plecat de la Mînchi și a rămas vreme de șapte-opt zile la Mănăstirea Stavrovúni. L-au așteptat pe Părintele Atanasie să se întoarcă din Athos cu răspunsul Sfântului Paisie Aghioritul, fiindcă exista și posibilitatea să rămână în Cipru, dar în alt loc.

Frământări în legătură cu întoarcerea în Sfântul Munte

Mitropolitul Atanasie de Limassól povestește despre vizita pe care i-a făcut-o Sfântului Paisie Aghioritul:

¹³² Între acțele necesare pentru ieșirea din țară era nevoie și de un permis special care atesta scutirea clericilor de stagiul militar obligatoriu. [n.tr.]

¹³³ Părintele Iosif Vatopedinul, *Jurnal personal* din perioada 30 septembrie-10 octombrie 1981.

„Îmi amintesc că era joi sau vineri când am plecat. Îndată ce am bătut clopoșelul de la poartă, Sfântul Paisie a ieșit pe cerdac, m-a văzut și, până să apuc să îi spun eu despre ce era vorba, mi-a strigat:

– Ei, diacone (eram diacon atunci), hai, Ciprul să vină în Sfântul Munte!

Eu stăteam la gard, care era la vreo zece metri mai jos, iar Sfântul Paisie pe cerdacul Chilieii sale. Am mers apoi la Chilia prin partea de jos, căci cea de sus încă nu era pe atunci, și mi-a zis:

– Ciprul să vină în Sfântul Munte! Să veniți în Sfântul Munte!

Am intrat, iar el a continuat să îmi spună aceste cuvinte sub formă de glumă, zâmbind. Însă după ce i-am spus totul, nu s-a arătat deloc surprins. Mi-a zis:

– Haideti mai bine aici! Să veniți în Sfântul Munte!

Am rămas cu Sfântul Paisie două zile, am mers sâmbătă seara la privegherea Maicii Domnului «Odighitria» și duminică am ieșit din Sfântul Munte și m-am întors în Cipru¹³⁴.

Când Părintele Atanasie i-a înfățișat lui Gheronda această scenă și primul dialog avut cu Sfântul Paisie Aghioritul, Gheronda Iosif i-a spus:

– S-a terminat, copilul meu! Dacă ți-a spus așa, s-a terminat! Vom merge înapoi.

Nu a mai lăsat loc de discuții. În timpul aceleiași convorbiri, Sfântul Paisie a propus ca atunci când se vor întoarce, Gheronda să meargă cu obștea la Kapsala, la Chilia Bunei Vestiri a Mănăstirii Simonos Petras. Părintele Emilian a primit aceasta cu multă dragoste și i-a zis Părintelui Atanasie:

– Să îi spui lui Gheronda Iosif să vină! Vă aștept cu multă bucurie să veniți întâi aici, la mănăstire, să rămâneți câteva zile până vă rânduieți puțin, iar apoi să mergem să deschidem Chilia, să vedem în ce stare este, fiindcă sunt trei sau patru ani de când a rămas pustie.

¹³⁴ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

Gheronda știa această Chilie care aparținea de Mănăstirea Simonos Petras și s-a bucurat, pentru că îl cinstea și îl prețuia mult pe Părintele Emilian. S-au pregătit deci să plece spre Sfântul Munte cu vaporul, pe 26 octombrie 1981 după calendarul nou.

Arhiepiscopul Ciprului nu a fost de acord atunci cu poziția mitropolitului de Pafos. La fel mitropolitul de Kítio, care a venit să îl vadă pe Gheronda la Mínthi și l-a rugat să rămână la Mănăstirea Stavrovúni, care se afla în eparhia sa. Pe atunci, eu intrasem deja în obște definitiv și oficial. Gheronda scrisese despre aceasta în jurnalul său:

„Duminică, 19 iulie (1981), pomenirea Sfinților Părinți de Sinodul al IV-lea Ecumenic. Astăzi, cu binecuvântarea lui Gheronda, fratele Vasile Kuțú, teolog, a îmbrăcat rasa”.

Îmi amintesc bine acele momente. Mitropolitul Hrisostom de Kítio a venit la Mínthi și a spus:

– Gheronda, vreau să rămâneți la Stavrovúni! Este o ispită. Eu nu cred acestor defăimări!

Gheronda Iosif se bucura de bunăvoința mitropolitului de Kítio și a celorlalți arhieriei. Gheronda Atanasie, duhovnicul de atunci de la Stavrovúni, ne-a rugat să rămânem și mi-a zis mie, fiindcă ne cunoșteam:

– Spune-i lui Gheronda să rămâneți! Pentru mine nu este nicio problemă. Ne vom înțelege cu Gheronda Iosif, vom găsi soluții. Eu mă voi supune lui.

Dar Gheronda nu voia să rămânem acolo, nu numai pentru înștiințarea primită prin Sfântul Paisie Aghioritul, ci și din altă pricină. Părintele Gherman, starețul de atunci al Mănăstirii Stavrovúni, fusese împreună-nevoitor cu el, iar Gheronda zicea:

– Oare voi primi să îl nesocotesc pe Gheronda Gherman și să devin eu stareț în locul lui? Când eram la Stavrovúni, Părintele Gherman era fratele meu duhovnicesc mai mare. El era diacon și eu eram frate începător.

Starețul Gherman era om cu viață sfântă și Gheronda Iosif se ducea și se spovedea la el când era la Mínthi.

Stareța Hristofora pleacă din Pafos.
Gheronda Iosif nu ține minte răul

Maica Stareță Hristofora nu a mai rămas mult timp la Mănăstirea Sfinților Doctori fără de arginți. După vreo zece luni, neînțelegându-se cum trebuie cu mitropolitul, s-a dus cu obștea în Creta. Dar nici acolo nu a putut rămâne definitiv și a mers la Serres, la Mănăstirea Maicii Domnului din Vissiani. Din păcate, a încercat să îi facă și mitropolitului de acolo ceea ce îi făcuse lui Gheronda. Cazul a ajuns până la urmă în Sinod, care i-a pus maicii Hristofora ultima epitimie, afurisirea.

Mai târziu, la sfârșitul anului 1998, a avut loc o nouă încercare de defăimare a lui Gheronda Iosif, cu prilejul căreia s-a adus iar în prim-plan răstimpul cât viețuise la mănăstirea din Mînthi. Atunci, Gheronda a fost achitat de Consistoriul Bisericesc al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice atât pentru ultima, cât și pentru prima învinuire¹³⁵.

În 1990, Sfântul Brâu al Maicii Domnului de la Mănăstirea Vatoped a fost dus la Akritohóri din Serres, unde fusese cerut spre închinare. Părintele Atanasie a fost atunci între monahii care au însoțit acest sfânt odor.

Maica Hristofora, care nu fusese încă afurisită, a venit să se închine și l-a invitat pe Părintele Atanasie să meargă cu Sfântul Brâu la mănăstirea unde locuia ea. Părintele Atanasie l-a sunat pe Gheronda Iosif să îl întrebe dacă trebuia să răspundă invitației, iar Gheronda Iosif nu a zis „nu”.

– Nu am nimic împotriva, mergi! i-a spus el atunci Părintelui Atanasie.

Gheronda deja o iertase pe maica Hristofora și i-a zis Părintelui Atanasie să îi transmită că o pomenea, lucru pe care l-a făcut până la adormirea lui.

Mitropolitul Atanasie povestește:

„Când am mers acolo, am întrebat-o:

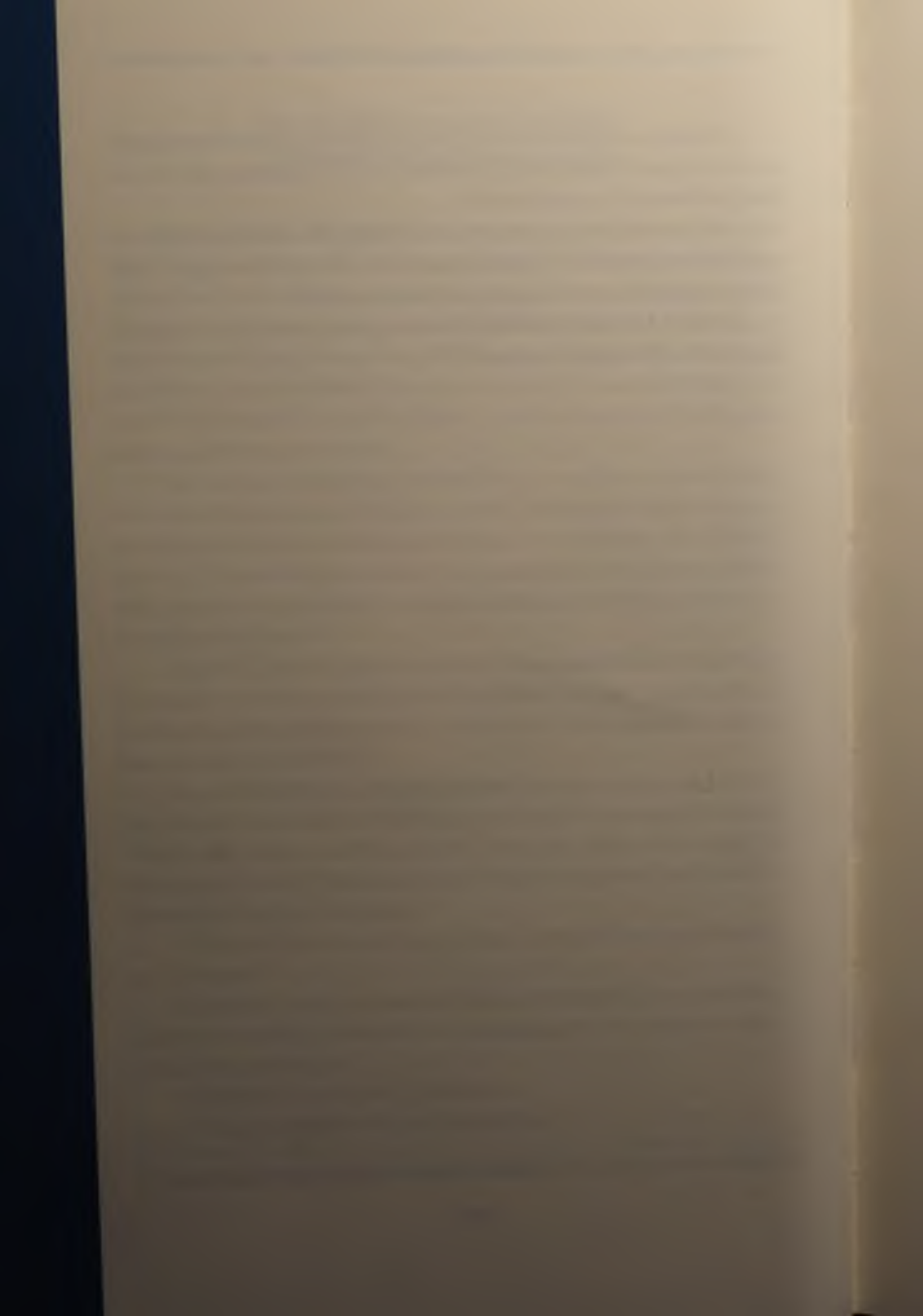
¹³⁵ A se vedea paginile 530-532 ale cărții de față.

– Maică, ce ai făcut atunci? De ce ai făcut și ai spus toate acele lucruri despre Gheronda și a trebuit să ne chinuim atât? Ne-ai lăsat pe drumuri în toiul iernii!

– Ei, părinte, am aprins și eu un chibrit, de unde era să știu că va arde toată pădurea? Și apoi, Gheronda voia să mă alunge... Dar nu m-am gândit că se va ajunge atât de departe!

În fine. Am slujit dimineață acolo și am plecat. După câteva luni, au alungat-o și de la Serres”¹³⁶.

136 Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

CAPITOLUL 6

ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE

Întoarcerea din Cipru în Sfântul Munte

Cu două zile înainte ca obștea să plece de la Mănăstirea Stavrovúni spre Sfântul Munte, icoana Maicii Domnului „Pantánassa” a început să răspândească multă bună mireasmă, care a ținut până am ajuns în port la Limassól. Se simțea bună mireasmă în tot portul, iar apoi și în timpul călătoriei. Pe vas, din prima clipă, de îndată ce ne-am aranjat, am făcut Vecernia, iar în continuare, tot drumul, nu am lăsat necitită nicio slujbă, nicio Utrenie, Vecernie și Pavecerniță. Bucuria pe care am trăit-o în răstimpul acestei călătorii a fost fără seamăn, ceva neobișnuit. Plecam alungați, nu știam ce ne aștepta în Sfântul Munte, însă cu toate acestea simțeam multă bucurie și odihnă. Înțelegeam astfel că Dumnezeu era cu noi.

Gheronda era bucuros, plin de pace, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca și cum am fi mers într-o călătorie de odihnă. Avea o credință de nezdruccinat, pe toate I le încredința lui Dumnezeu. Nu se neliniștea nici chiar în cele mai grele situații. Avea credința că „Maica Domnului le va rezolva pe toate”. Se ostenise din greu să reînființeze mănăstirea la Mínthi, așa cum făcuse și în alte locuri. Fusese stareț acolo și acum pleca alungat și clevetit, dar fără cea mai mică umbră de tristețe, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Dimpotrivă, era plin de bucurie, pentru că întotdeauna se străduia să facă voia lui Dumnezeu și nu voia sa, lucru pe care cu anevoie îl întâlnești astăzi în generația noastră.

Semănase cu multă trudă cuvântul lui Dumnezeu în Cipru. Roadele acestor osteneli s-au vădit mai târziu, când o mulțime de tineri au început să devină monahi și diaconi, preoți și episcopi în Biserica Ciprului și în Sfântul Munte. De asemenea, pusese acolo

inceputul noii sale obști. Când ne pregăteam lucrurile ca să plecăm din Cipru, fără să știe că urma să plecăm de acolo, a venit să rămână la mănăstire Paraschiv (astăzi Părintele Gherman)¹, care ne-a urmat în călătorie și a rămas alături de noi. Așadar, în obștea lui Gheronda eram: Părintele Atanasie, diacon (mai târziu mitropolit de Limassól), eu, nevrednicul, Părintele Hrisostom și fratele începător Paraschiv.

Când am ajuns la Atena, am fost găzduiți în casa Părintelui Gheorghe Kalanțis, care iubea mult Sfântul Munte, iar Gheronda a ținut o omilie înflăcărată la Biserica Sfântului Gherasim din Ilisia. A vorbit despre ispите. La acea biserică mergeau mulți studenți. Unii dintre ei au devenit ucenici ai lui Gheronda în Sfântul Munte.

Am plecat spre Tesalonica cu mașina. Am cumpărat câteva alimente, iar în ziua următoare am ajuns în Sfântul Munte. La Uranopolis l-am întâlnit pe fostul stareț al Mănăstirii Sfântul Pavel, fericitul și îmbunătățitul Părinte Andrei, la care Gheronda avea evlavie și care, la rândul lui, îl cinstea și îl iubea mult pe Gheronda ca ucenic al Sfântului Iosif. Gheronda l-a lămurit în legătură cu ispitele și necazurile noastre și cu pricinile pentru care ne întorceam. Părintele Andrei s-a bucurat foarte mult când a aflat că ne întorcem în Sfântul Munte și că vom putea ține legătura și a zis:

– Slavă Domnului că te vedem iarăși, Gheronda!

Gheronda și Părintele Atanasie s-au dus apoi la Mănăstirea Simonos Petras. Trebuia să ia binecuvântarea mănăstirii și cheile Chilieii unde urma să rămânem, așa cum ne înțelesesem. Noi ceilalți ne-am bucurat de o caldă găzduire la Mănăstirea Cutlumuș.

Cu adâncă prețuire și cu mult respect, cei doi stareți și-au povestit unul altuia greutățile prin care trecuseră: Gheronda Emilian a povestit despre mutarea obștii sale de la Mănăstirea Meteore în Sfântul Munte, la Simonos Petras, iar Gheronda Iosif, despre

¹ După Gheronda Efreim, Părintele Gherman este cel mai vechi ucenic al lui Gheronda Iosif din obștea vatopedină și cel care ține locul Părintelui Stareț când acesta lipsește din mănăstire. [n.tr.]

ispitele și greutățile pe care le avuseseră în Cipru și despre întoarcerea lor. Gheronda Emilian a înțeles situația grea a obștii, care urma să se așeze la o Chilie fără să aibă niciun venit, și nu a primit ca mănăstirea să ia bani de la Gheronda Iosif, așa cum se obișnuia în astfel de cazuri.

– Cât costă să luăm Chilia? Să plătim ceva! a zis Gheronda Iosif.

– Ce spui, Gheronda? a răspuns Părintele Emilian. Faptul că mergeți sfințiile voastre acolo este pentru noi cea mai mare binecuvântare. Nici să nu vă treacă prin cap așa ceva!

Nu doar că nu a luat bani, ci, dimpotrivă, a înțeles situația grea prin care treceam și s-a oferit să ne ajute. I-a spus lui Gheronda:

– Grozavă poveste, Gheronda, mare poveste! Îmi amintește de ceea ce am pățit noi la Meteore. Și noi am trecut prin greutăți mari. Mari greutăți, Gheronda, dar să nu vă mâhniți! Noi vă vom sprijini în tot ce aveți nevoie. Mănăstirea noastră vă este alături!

Gheronda Emilian s-a îngrijit să trimită părinți să deschidă Chilia Bunei Vestiri, care nu mai fusese locuită de mai bine de trei ani. S-a îngrijit să trimită și lemne, ca să avem cu ce ne încălzi în iarna ce ne stătea înaintea. De asemenea, un fiu duhovnicesc al lor, Ioannis Makrís, aflând la Mănăstirea Simonos Petras despre obștea noastră care se descurca greu, ne-a trimis puțin mai târziu un pachet mare cu multe lucruri de primă necesitate.

Până s-a deschis Chilia Bunei Vestiri, Gheronda și noi, cei din obștea sa, am stat la Mănăstirea Cutlumuș. Acolo, Părintele Stareț Hristodul ne-a primit cu bucurie și ne-a ajutat cât a putut. Ar fi fost bucuros să rămânem la Cutlumuș, dacă Gheronda s-ar fi învoit. Dar Gheronda era frământat, fiindcă voia să predea noii sale obști rânduiala vieții de schit moștenită de la Sfântul Iosif Isihastul.

După privegherea pentru Sfântul Dimitrie din 1981 (după calendarul vechi), ne-am mutat la Chilia Bunei Vestiri. Harul lui Dumnezeu sălășluia din belșug la acea Chilie nelocuită. Și cu toate că duceam lipsă de multe acolo, noi o vedeam ca pe un Rai.

Starețul Emilian a dat binecuvântare ca Gheronda să îi călugărească pe frați fără ca aceștia să mai vină la mănăstire înainte de

tundere, așa cum cerea rânduiala². Acest fapt vădea marea încredere și familiaritatea duhovnicească pe care i le arăta lui Gheronda. Starețul Emilian avea multă evlavie la Sfântul Iosif Isihastul și la întreaga lui obște. Avea deja legături duhovnicești cu Sfântul Efreem Katunakiotul, care îl iubea nemăsurat pe Gheronda Iosif și urmărea cu duhovnicească purtare de grijă tot ce i se întâmpla.

La Chilia Bunei Vestiri a Maicii Domnului de la Kapsala

La început a fost foarte greu la Chilia Bunei Vestiri. Prin acoperiș intra apa, iar cele mai multe geamuri erau sparte și le-am acoperit cu folie de plastic. Vase pentru gătit nu aveam. Paturi nu existau și am încercat să folosim în loc canapelele vechi. Șobolanii erau la ei acasă. Cu toate acestea, prima grijă a lui Gheronda au fost slujbele – Vecernia, Utrenia, Pavecernița –, rugăciunea neîncetată și canonul personal. Ca un vechi aghiorit încercat, nu a întârziat să rânduiască viața noastră de zi cu zi. Ne-a învățat să tăiem lemne, să gătim, să facem pâine, să îngrijim grădina și tot ce era nevoie pentru traiul nostru acolo.

Primul care a venit să ne vadă a fost Părintele Teoclit Dionisiatul, care pe vremea aceea reprezenta mănăstirea sa la Careia. Părintele Teoclit își dorea foarte mult să vadă Sfântul Munte repopulat, iar mănăstirile, pe atunci idioritmice, transformate în chinovii. Pentru acest lucru s-a ostenit mult, atât prin scrierile sale, cât și ca Protos al Sfântului Munte. S-a bucurat să afle că Gheronda Iosif și obștea lui veniseră în Grădina Maicii Domnului. Îi cunoscuse personal pe Sfântul Iosif Isihastul și pe ceilalți părinți din obștea sa. La mănăstirea lui de metanie era deja stareț un alt frate duhovnicesc al lui Gheronda Iosif al nostru, Părintele Haralam-

¹ Potrivit rânduiei aghiorite, frații de la orice Chilie sau schit trebuie să vină înainte de călugărie la mănăstirea de care aparțin și să pună metanie în Sinaxa stareților (proistamenilor). Aceeași rânduială sunt datori să o respecte și monahii care urmează a fi hirotoniți. [n.tr.]

bie, venit de la Chilia Burazeri a Hilandarului. Celălalt frate al său, Părintele Efrem, venise cu obștea lui la Mănăstirea Filotheu încă înainte ca Gheronda Iosif să plece în Cipru.

Părintele Teoclit, cu bine-cunoscutul său umor duhovnicesc, s-a interesat cum avea să supraviețuiască obștea, de vreme ce mai cheltuiau și cu găzduirea închinătorilor. A întrebat dacă noi, frații tineri, știam să facem vreo rucodelie. Bineînțeles, răspunsul a fost „nu”, pentru că toți eram licențiați în științe umane.

– Și cum veți trăi aici? a întrebat.

Și îndată, tot el a adăugat:

– Ca păsările cerului, care nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, iar Tatăl vostru cel ceresc le hrănește!³

Prin aceasta înțelegea purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care deja lucra, după cuvântul: „Bogații au sărăcit și au flămânzit, iar cei ce caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele”⁴.

Următoarea vizită care ne-a umplut de bucurie a fost cea a Sfântului Paisie Aghioritul, care viețuia atunci la Chilia Panaguda. Sfântul a așteptat să ne aranjăm cât de cât, iar după vreo zece zile a venit să ne vadă. Cu obișnuita lui bunătate, ne-a adus o cutie de lukúmi. De îndată ce a ajuns, a strigat:

– Ei, Părinte Iosif, unde ești?

Pe atunci, Gheronda zidise deja cuptorul și tocmai scotea niște pâine proaspătă, din care i-a dat și lui să mănânce. În acea vreme, Sfântul Paisie pregătea cartea *Părinți și experiențe aghiorite*⁵ și voia să afle de la Gheronda Iosif, care venise în Sfântul Munte înaintea lui, câteva date despre viața unor nevoitori aghioriti mai vechi. Ne-a spus hotărât că trebuia să urmăim petrecerii sfinților dinaintea noastră, zicând că locul în care viețuiam era numit de ruși „Sfânta Kapsala”.

² Matei 6, 26.

³ Psalmi 33, 10.

⁴ *Ἁγιοεῖται Πατέρες καὶ Ἀγιοεῖται τοῦ Γέροντος Παΐσιου Ἀγιοεῖτων*, Ed. Mănăstirii Sfântul Ioan Evangelistul, Suroti. Ediția în lb. română: *Părinți aghioriti din Grădina Maicii Domnului*, Ed. Evangelismos, București, 2004. [n.tr.]

Gheronda l-a învățat să gătească pe Părintele Atanasie, iar eu tăiam lemne și îl ajutam pe Părintele Hrisostom la treburile de afară. Fratele Paraschiv lua de la Gheronda lecții de grădinărit. În scurt timp, a venit de la Mănăstirea Pantocrator și vechiul său ucenic, Părintele Maxim, care îl avusese dintotdeauna la evlavie pe Gheronda. El a preluat toate îndatoririle preoțești, săvârșind Laudele și Sfânta Liturghie. Au mai venit din Cipru încă doi frați începători, așa încât obștea număra acum șapte viețuitori.

Rânduiala noastră era aceasta: dimineața, de la ora patru, Utrenia și Sfânta Liturghie, apoi un mic dejun ușor și ascultări până la prânz, după care masă, odihnă și studiu la chilie până la Vecernie. După Vecernie luam un ceai, ca să ne facem mai ușor rugăciunea personală la chilie, care, potrivit predaniei Sfântului Iosif Isihastul, era foarte însemnată. După apusul soarelui, ne rugam vreme de mai multe ceasuri. Cât luam ceaiul, Gheronda ne ținea cuvânt, străduindu-se să ne predea duhul vieții monahale așa cum el însuși îl primise de la Părintele său duhovnicesc și îl trăise.

Gheronda voia să avem seara mai multe ceasuri pentru studiu și rugăciune, desigur, fără să neglijam slujba de la biserică, pe care însă o scurtase puțin. Mai mult, nu îngăduia discuții după Pavecerniță, ca să nu se piardă tăcerea și folosul liniștii. Cu puțin înainte de miezul nopții, îi primea pe părinții care voiau să își mărturisească gândurile și îi dădea fiecăruia povețele potrivite.

Blândețea, bunătatea, pacea lină și mai presus de minte a Duhului Sfânt ce sălășluia în inima lui Gheronda erau o necurmată învățătură duhovnicească pentru cei tineri. Această pace era atât de adânc înrădăcinată înlăuntrul său și adăpa întreaga sa lume lăuntrică, încât și în momentele cele mai grele – omenește vorbind – de clevetiri și prigoniri, ea nu slăbea, ci îl întărea lăuntric. Mulți îi vedeau chipul strălucind, mai ales după ce primea Sfânta Împărtășanie, de care se apropia întotdeauna cu zdrobire de inimă și cu nenumărate lacrimi. Această slavă dumnezeiască pe care o purta înlăuntrul său strălucea adesea și în afară, când rostea cuvinte de învățătură în cercuri mai largi sau mai restrânse de oameni.

Purtarea sa cu totul nobilă, nefățarnică, plină de lepădare de sine și de dragoste stârnea de la sine uimire și respect în cei care trăiau lângă el și îi vedeau petrecerea de fiecare zi – desigur, fără ca el să dorească să trezească acest respect. Dimpotrivă, dumnezeiescul har ce sălășluia pururea înlăuntrul lui îi dădea simțământul duhovnicesc că era „cel mai netrebnic dintre toți oamenii”.

Nu a pretins niciodată de la cineva vreun drept al său, nici restabilirea reputației și a persoanei sale necinstite din pricina atâtor clevetiri. Aceasta a fost pricina de căpetenie pentru care cei ce nu l-au cunoscut de aproape au rămas cu impresia creată de clevetiri. Gheronda primea vorbirea de rău ca pe vorbirea de bine și se bucura să simtă că toți sunt mai buni decât el și că el este „cel din urmă dintre toți”. De multe ori ne spunea: „Nici nu știți cât mi-aș dori să fiu într-o piață și să mă ponegrească toată lumea!” – lucru care pentru mulți este greu de purtat ori chiar de neatins. Mai mult, Gheronda îi socotea pe cei care îl defăimau și îl cleveteau ca pe niște mari binefăcători.

Credința lui devenise de acum putere a lui Dumnezeu, roada prezenței și a lucrării Lui tainice, care îl încredința că până și în cele mai neînsemnate întâmplări ale vieții, El îi era alături. Aceasta se datora și faptului că își tăiasă întotdeauna voia proprie într-un chip lipsit de orice interes personal, la început în obște, după aceea față de Părintele său duhovnicesc Iosif Isihastul, iar apoi față de Sfântul Paisie Aghioritul și Sfântul Efrem Katunakiotul. Bucuria tainică a prezenței lui Dumnezeu în inima sa biruise orice întristare. Niciodată nu vedeai la el deznădejde sau nemulțumire. Chiar și în fața întâmplărilor care stârneau frică, Gheronda rămânea cu desăvârșire netulburat.

La praznicul Botezului Domnului din anul 1982, în Sfântul Munte a avut loc un cutremur mare. Noi, ucenicii lui Gheronda, eram toți tineri și încă prunci în cele duhovnicești. Nu mai trăisem un asemenea cutremur. Îmi amintesc că eu am spus tare „Doamne miluiește!”, pentru că mă înfricoșasem. Mitropolitul Atanasie povestește despre această întâmplare:

„Eram diacon și rosteam o ectenie la slujbă, sub un polican-dru mic pe care îl aveam acolo, când deodată a început un cutremur înfricoșător. Clădirea mai era și veche, din lemn. Ni s-au tăiat picioarele. Eu, care rosteam ectenia, m-am oprit, atât de tare m-am speriat. Gheronda stătea netulburat în strana lui. I-am zis:

– Gheronda, oare să ne oprim și să facem vreo rugăciune, vreun Paraclis?

La care el mi-a răspuns liniștit, fără urmă de frică:

– Dar ce facem acum ce este? Nu e tot rugăciune? Continuați!”

Eram săraci lipiți pământului. În cele nouă luni cât am stat la Chilia Bunei Vestiri, pește am avut la masă o singură dată, când ne-a adus un fiu duhovnicesc al lui Gheronda. Nu aveam bani să cumpărăm nimic, în schimb găzduiam orice om care cerea să rămână la noi pentru folos duhovnicesc. La primul praznic al Nașterii Domnului am găzduit în chiliile noastre douăsprezece persoane. Noi nu aveam unde dormi. Gheronda era foarte primitor, încât nu refuza niciodată să găzduiască vreun închinător. Asupra acestui lucru stăruia mult și după ce am venit la Vatoped.

Învățăături din Kapsala cea ascetică

Spicuim mai jos din învățăturile lui Gheronda Iosif păstrate în însemnările noastre din acea perioadă.

„Rareori am fost nevoit să cer înștiințare de la Dumnezeu. De multe ori, fără să întreb, mă înștiința El despre lucruri ce urmau să se petreacă. Însă alegeam calea sigură de a-i întreba pe Părinții duhovnicești. Știu că dacă mă rog lui Dumnezeu ca să se rezolve vreo problemă, El îmi va trimite înștiințare, dar îmi aduc aminte de acel frate din *Pateric* care a postit timp de 70 de zile ca să primească înștiințare de la Dumnezeu pentru o problemă ce îl preocupa și totuși nu a primit. Însă când s-a smerit și a spus: «Mă voi duce la fratele meu și îl voi întreba pe el!», atunci i s-a arătat îngerul Domnului, i-a dat înștiințarea așteptată și i-a zis: «Cele 70

de zile cât ai postit nu au prețuit înaintea lui Dumnezeu cât gândul smerit de a-l întreba pe fratele tău»⁶.”

Dorea foarte mult să îi ferească pe monahii tineri de calea înșelării. Unii dintre ei nu pricepeau că viața monahală este, în esență, calea pocăinței. Din pricina înțelegerii greșite care domnea în lume cu privire la darurile duhovnicești și la „rugăciunea minții cea magică și de la sine lucrătoare”, aceștia, în loc să înțeleagă că este nevoie de smerenie și că virtuțile se agonisesc prin pocăință, visau la slava și odihna ce izvorăsc din darurile duhovnicești. Însă cei cărora li se dau aceste daruri sunt puțini, sunt cei care s-au ostenit cu adevărat și s-au făcut primitori ai harului pentru pricini numai de Dumnezeu știute.

„În viața noastră monahală, calea sigură de mântuire este pocăința. Darul prorociei se dă ca să se folosească toate mădulele Bisericii. Părinții nu urmăreau să aibă darul acesta. Pentru părinții isihăști, voia lui Dumnezeu era ca ei să petreacă doar în isihie, nu să săvârșească lucrare misionară în Biserică. Fiind isihăști, se rugau lui Dumnezeu să ia de la dâșii darul prorociei, ca să Îi poată aduce închinare și să se roage fără împrăștiere pentru întreaga lume. Lumea s-a sprijinit dintotdeauna pe rugăciunile acestor isihăști, cu toate că virtutea lor, cel puțin atât timp cât trăiau, rămânea necunoscută oamenilor. Ei însă erau cunoscuți ai lui Dumnezeu și prieteni ai Lui. Ca fii ai lui Dumnezeu, puteau avea darul prorociei oricând voiau, însă preferau smerenia și nea-rătarea. Iar Dumnezeu le-a dăruit această mare, mucenicească și duhovnicească lucrare de a săvârși toate numai în hotarele voii Sale, lucrare care este țelul nostru, de vreme ce Domnul ne spune limpede să cerem: «Facă-se voia Ta!»⁷.”

Smerenia lui adâncă, agonisită prin îndelungate lupte istovitoare, văzute, dar mai ales ascunse, purtate fără vreun interes per-

⁵ Cf. *Everghetinos*, vol. I, ed. bilingvă, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos 2011, p. 257. [n.tr.]

⁶ Matei 6, 10.

sonal și cu mărime de suflet, i-a dat putere să păzească înlăuntru lui roadele Duhului Sfânt: „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea poftelor”⁸. Pentru cei care s-au schimbat duhovnicește⁹ și în care „ceea ce este muritor a fost înghițit de viață”¹⁰ nu mai există lege. Aceștia respiră acel aer de libertate pe care Părintele ceresc îl dăruiește prin Duhul Său cel Sfânt copiilor Lui iubiți. Când Gheronda se afla deja la Mănăstirea Vatoped și ajunsese o vârstă înaintată, unul dintre ucenicii săi l-a întrebat:

– Gheronda, care este rodul atâtor ani de viață monahală pe care i-ați trăit?

Și el a răspuns cu simplitate:

– Să cad cu îndrăzneală de fiu în brațele Tatălui meu, iar El să mă primească pe mine ca pe un fiu al Său adevărat!

Înfierea de către Părintele ceresc era punctul central al învățăturii sale, deoarece el însuși o trăia. Pomenea diferite pasaje scripturistice referitoare la aceasta și le tâlcuia cu firească simplitate și putere de convingere:

„«Eu întru ei și Tu întru Mine, ca să fie ei desăvârșiți întru una (...) că i-ai iubit pe ei precum pe Mine M-ai iubit. Părinte, pe care i-ai dat Mie voiesc ca unde sunt Eu, și aceia să fie împreună cu Mine, ca să vadă slava Mea»”¹¹. Aceste lucruri le auzim în fiecare zi, dar le repet ca să aprind mai mult râvna noastră. Aici este totul, părinților! Acestea să nu lipsească dinlăuntru vostru! Pe acestea voi, ca monahi, trebuie să le știți pe de rost, să dospească în voi. Fiindcă – ferească Dumnezeu să gândim altfel! – toată nădejdea noastră, toată temelgia noastră aceasta este. Hristos este Părintele nostru. Așadar, fără El nu există nimic în lume, și mai întâi de toate nu există lume. Dacă există lume este fiindcă voiește El. El voiește și astfel lumea există. Așadar, temelgiul existenței a toate este legea

⁷ Galateni 5, 22-23.

⁸ Cf. I Corinteni 13, 51-52. [n.tr.]

⁹ I Corinteni 13, 54 și II Corinteni 5, 4.

¹¹ Ioan 17, 23-24.

lui Dumnezeu și faptul că Dumnezeu este Părintele nostru. Nu se cuvine dar să cugetăm mereu înlăuntrul nostru la acestea, la cuvintele Lui, la dorirea Lui, la făgăduințele Lui, de vreme ce numai acestea ne preocupă? Așa este. Fiți cu multă luare-aminte la acestea, fiindcă ele trezesc înlăuntrul nostru râvna și căldura, iar cu acestea două înaintăm. Când râvna se stinge din cauza trădării pricinuite de voia proprie și de neascultare, de idioritmie, atunci omul devine un hoit. Se mișcă numai fiindcă trebuie să se miște”¹².

Gheronda forma duhovnicește pe fiecare dintre ucenicii săi cu discernământ și cu finețe. Unui părinte care l-a întrebat la ce să fie cu luare-aminte, i-a răspuns:

– Tu, copilul meu, să iei aminte să nu te îpuținezi cu sufletul! Întrucât trupul nu te ajută, să iei aminte să nu te îpuținezi cu sufletul, fiindcă altfel nu poți face față!

Și cu adevărat așa era. Din acest motiv l-a îndemnat să citească viața Sfântului Teodor cel Sfințit, ucenicul Sfântului Pahomie, care se nevoise în păzirea cu acrivie a ascultării și a smereniei.

Unui alt ucenic, un părinte pe care îl chinuiau obiceiurile sale rele și întristarea, i-a spus:

– Tu trebuie să ai grijă, să fii cu luare-aminte! Dacă un om se duce să ridice un bolovan, dar îl apucă doar cu mâinile și îl ține la distanță de trup, îi este cu neputință să îl ridice, nu poate. Ca să poată ridica acest bolovan, trebuie să îl ia la pieptul lui, să îl cuprindă în brațe. Așa și tu, să îți îmbrățișezi crucea!

Șubrezirea sănătății lui Gheronda

În răstimpul cât s-a aflat la Chilia Bunei Vestiri de la Kapsala, Gheronda nu a ieșit din Sfântul Munte nici pentru lucrurile care trebuiau neapărat rezolvate. Trăia atât de adânc harul pomenirii morții, încât avea neconținut simțământul că urma să plece curând din această viață și se pregătea pentru aceasta.

¹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Kapsala, 15 ianuarie 1982.

În Sâmbăta lui Lazăr din anul 1982, Gheronda s-a rugat la Sfânta Liturghie cu smerenie adâncă, iar lacrimile i-au curs neconținut. Duhovnicește era transfigurat, deși se silea să nu fie văzut de ceilalți. Așa obișnuiește minunata pronie a lui Dumnezeu să îi întărească pururea pe ai săi, îndeosebi înainte de a veni asupra lor ispite și necazuri.

Puțin mai târziu, în Vinerea Mare din anul 1982, seara, s-a petrecut un lucru însemnat legat de sănătatea lui. La slujbă, în timp ce cântam *Prohodul*, chipul i s-a făcut ca ceara. Avea dureri mari și s-a așezat în strană. Nu s-a auzit nici cel mai mic gemăt de durere, ci s-a retras fără să ceară nimic de la nimeni. Nu se temea cătuși de puțin. A doua zi a venit ca de obicei la îndatoririle lui. Acesta a fost primul infarct pe care l-a făcut, fără să știe ce era.

– Am crezut că îmi taie cineva pieptul. Înfricoșătoare durere! ne-a spus.

Care fusese problema lui de sănătate a aflat puțin mai târziu, când obștea s-a mutat la Mănăstirea Cutlumuș, la rugămintea stăruitoare a starețului de acolo, Arhimandritul Hristodul. Atunci i-a apărut din nou durerea de stomac pe care o știa încă din Cipru. Credea că de la stomac venea durerea, dar de fapt era de la inimă. S-a dus deci la doctor împreună cu Părintele Atanasie pentru problema cu stomacul.

Mitropolitul Atanasie povestește:

„Mi-a zis Gheronda să mergem la doctor. Am găsit un doctor, cu ajutorul Părintelui Dionisie Sionidis, și ne-am dus.

– Hai și tu cu mine înăuntru! mi-a spus Gheronda.

Am intrat și eu cât l-a consultat, deși nu voiam să o fac, din respect. Doctorul l-a întrebat:

– Ce simptome aveți?

– Simt o greutate aici, în stomac, am probleme cu digestia, ceasuri întregi simt că mă deranjează ceva acolo, înăuntru. Mă doare stomacul!

Doctorul însă și-a dat seama că nu era de la stomac. L-a pus pe Gheronda la raze și îl «privea» de la mijloc în sus.

– Părinte, v-ați operat de ulcer? l-a întrebat.

– Nu.

– Pentru că văd aici un ulcer vindecat...

– Este o minune mai veche a Sfântului Pantelimon, a răspuns Gheronda.

– Poftim?!

Atunci l-am lămurit eu:

– Gheronda a fost bolnav de ulcer și l-a făcut bine Sfântul Pantelimon.

– A, bine!

Doctorul nu a dat importanță – vorbe de-ale călugărilor! Dar la raze apărea un ulcer cicatrizat și doctorul a crezut că Gheronda se operase și ulcerul îi fusese cusut.

– Părinte, i-a spus el, din păcate nu stomacul dumneavoastră este problema, ci inima.

Și i-a dat să ia tratament. Doctorul i-a prescris medicamente, dar Gheronda nu le lua. Apoi a făcut la Cutlumuș al doilea infarct și atunci a înțeles că trebuia să înceapă să ia medicamentele și pastilele sublinguale prescrise¹³.

Socotea că răbdarea este de neapărată trebuință pentru ca cel credincios să izbândească în lupta duhovnicească. Spunea: „Harul vine pe potriva răbdării pe care o arătăm în necazuri și în ispite. Noi trebuie să ne arătăm măsura dragostei pentru Dumnezeu prin răbdarea noastră. Voința de a ne lupta se arată prin răbdare”.

În ziua Bunei Vestiri din anul 1982, în atmosfera mult umilicioasă a hramului Chiliei, a avut loc tundera în schima mare a Părintelui Atanasie. Gheronda l-a luat sub mantie ca naș de călugărie, iar preot slujitor a fost starețul Mănăstirii Cutlumuș, Arhimandritul Hristodul. De față s-au aflat fericitul ieromonah Isaac Attala împreună cu ucenicul lui, astăzi ieromonahul Eftimie, care fusese coleg cu mine la Facultatea de Teologie din Atena, precum și destui închinători. În aceeași zi a avut loc și rasoforia mea, la

¹³ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

care am primit numele Efrem, în cinstea Părintelui Efrem Katunakiotul. În obștea noastră, numele Efrem provine, de asemenea, și de la Părintele Efrem dogarul, bătrânelul la care a ucenicit la început Sfântul Iosif Isihastul.

În acea primăvară, înainte de Paște, au început să vină mai des pe la noi fiii duhovnicești din Cipru ai lui Gheronda. Le era dor să mai trăiască clipe duhovnicești ca cele din vremea când Gheronda Iosif se afla la Mănăstirea Sfânta Cruce de la Mînthi. Soseau mulți, cu toate că pe atunci nu exista avion direct Tesalonic-Cipru și făceau ocol prin Atena, cu toată osteneala pe care o presupune acest drum.

Din nou la Mănăstirea Cutlumuș

Încă din ziua în care obștea lui Gheronda Iosif s-a întors din Cipru, starețul Mănăstirii Cutlumuș, Arhimandritul Hristodul, și-a arătat dorința ca Gheronda și frații să rămână la Cutlumuș. Gheronda iubea mai mult viața de Chilie sau de schit, însă simțea că sănătatea i se șubrezea, iar pe măsură ce se apropia de vârsta la care adormise Sfântul Iosif, se gândea – din dorința de a-i urma în toate Părintelui său duhovnicesc – că poate avea să plece și el din această viață. Astfel, pentru că Părintele Stareț Hristodul înnoia invitația de câte ori venea, precum și pentru faptul că voia să asigure viitorul tinerilor frați care îl urmau, a început să se gândească la această posibilitate.

Pe când Gheronda era frământat de acest lucru, Sfântul Efrem de la Katunakia i-a trimis vorbă să vină la el. Gheronda l-a luat pe Părintele Atanasie și s-au dus la Katunakia. Se bucura întotdeauna să îl cerceteze pe Sfântul Efrem, cu care avea legături duhovnicești de nedestrămat.

Îndemnul Sfântului Efrem Katunakiotul a fost ca obștea să se închinovieze la Mănăstirea Cutlumuș. Gheronda, ascultător ca întotdeauna, s-a învoit, chiar dacă ceilalți părinți socoteau că

este o alegere greșită, din pricina concepțiilor diferite după care își orânduiau viața de zi cu zi cele două obști.

Gheronda obișnuia întotdeauna să se predea cu lepădare de sine voii lui Dumnezeu, iar după orice „nereușită” omenească trăia izbânda împlinirii voii Sale. Fiindcă numai Dumnezeu știe ce însemnătate are această mare nevoie a tăierii voii proprii pentru cel ce s-a lepădat de toate „ca pe Hristos să dobândească”¹⁴.

Pe 23 aprilie 1982, în ziua prăznuirii Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, ne-am mutat de la Chilia Bunei Vestiri din Kapsala la Mănăstirea Cutlumuș. Gheronda avea evlavie la Sfântul Gheorghe și îl iubea în chip deosebit. Îl socotea ocrotitorul obștii noastre și întotdeauna aștepta cu bucurie ziua prăznuirii lui.

Mănăstirea avea atunci probleme cu clădirile. Aripa de răsărit arse, aripa de miazănoapte necesita lucrări de consolidare, dar, desigur, nu existau fonduri pentru restaurare. În mănăstire viețuiau în jur de 16 frați, iar prin venirea obștii lui Gheronda s-a ajuns la 24, un număr îndeajuns de mare încât ascultările să se desfășoare în bună rânduială.

Gheronda a luat asupra lui grija de a sprijini duhovnicește obștea prin pilda și prin cuvântul său. Vorbea la trapeză și la sinele care se țineau regulat în acest scop. În foarte scurt timp, au venit la mănăstire tineri care fuseseră atrași de harul lui Dumnezeu și care, însuflați de Gheronda, doreau să se facă monahi. Se aflase deja că fusese ucenic al Sfântului Iosif Isihastul, cel care adusese din nou în viața Bisericii tradiția ascetică a Părinților isihasti și rugăciunea minții.

Cutlumușul era aproape de Careia, iar prin rânduială dumnezeiască, Sfântul Paisie Aghioritul se nevoia atunci la Chilia Panaguda, ce aparținea de Mănăstirea Cutlumuș. Sfântul Paisie era foarte cunoscut în lumea duhovnicească, iar frații din mănăstire aveau binecuvântare să îl cerceteze. În acea perioadă, la Cutlumuș se nevoiau și alți părinți îmbunătățiți, înaintați în vârstă, care vie-

¹⁴ Cf. Filipeni 3, 8.

țuia duhovnicește și ajunseseră la măsura de a afla de la Dumnezeu voia Lui. Unul dintre ei fusese ucenic al cuviosului Părinte Ghervasie Paraskevópulos¹⁵ și îi purta și numele, Ghervasie. Era atât de nevoitor, încât niciodată nu mânca la trapeză bucate gustoase. Puțina lui hrană o mânca rugându-se cu ochii închiși și turnând întotdeauna apă în farfurie ca să o lipsească de gust. Acest cinstit părinte ne spusese încă din primele zile, mie și câtorva frați:

– Voi nu sunteți pentru aici, ci pentru Vatoped!

La vremea aceea, lucrul acesta era cu totul de neînchipuit și părea lipsit de sens. Dar la împotrivirile noastre, care păreau îndreptățite, el răspundea arătând spre Vatoped:

– Minunea se va petrece!

Mulți ani mai târziu, când ne aflam deja la Vatoped, iar starețul de la Cutlumuș, Arhimandritul Hristodul, mă invitase la un hram al mănăstirii, Părintele Ghervasie s-a apropiat de mine în timpul slujbei, când ședeam pe tron, îmbrăcat în mantie, și mi-a șoptit la ureche:

– Ai văzut că s-a petrecut minunea?

La Cutlumuș, Gheronda Iosif s-a încins iarăși cu ștergarul adâncii smerenii, al lepădării de sine și al slujirii. S-a îngrijit, așa cum făcuse și înainte, de felurile ascultări din obște. A lucrat la tâmplărie și a sădit grădini și vii. De asemenea, am plantat măslini și pomi fructiferi, așa cum se obișnuiește în chinoviile aghiorite.

În Duminica Tuturor Sfinților din 1982, Părintele Atanasie a fost hirotonit preot, deși avea doar 23 de ani, din ascultare de conducerea Mănăstirii Cutlumuș (Părintele Stareț Hristodul și Gheronda Iosif) și cu binecuvântarea Sfinților Paisie Aghioritul și Efrem Katunakiotul. Hirotonia a fost săvârșită în biserica Adormirii Maicii Domnului de la Megáli Panaghía¹⁶ de către pururea-pomenitul Mitropolit Nicodim de Ierissó, Ardaméri și Sfântul

¹⁵ Ghervasie Paraskevópulos (1877-1964) a fost un părinte cu viață îmbunătățită, arhimandrit la o mănăstire din Patras. A slujit o vreme și la Arhiepiscopia Atenei, unde a săvârșit o aleasă lucrare duhovnicească și misionară. [n.tr.]

¹⁶ Localitate aflată în apropiere de Ierissó. [n.tr.]

Munte. La Cutlumuș, Părintele Atanasie avea ascultarea de arhondar, iar câteva ore pe zi și pe cea de portar. Eu eram portar și uneori trapezar. Toți părinții munceau zi de zi cu jertfire de sine și cu rugăciune. Gheronda Iosif veghea duhovnicește obștea. Părintele Stareț Hristodul era vechi ucenic al său și se îngrijea în tot chipul de binele obștii, care se mărea neîncetat.

S-au minunat îngerii

Adeseori se vădea la Gheronda darul înainte-vederii. Înțelegeau aceasta mai ales cei care aveau legătură cu el direct sau indirect. Mulți însă ziceau nedumeriți:

– Cine este Gheronda Iosif? Nu știm nimic însemnat despre viața lui!

Dar ceea ce nu știau bine oamenii, știau îngerii, precum și cei care, după puterea lor duhovnicească, îi urmau viața și învățătura. Gheronda Iosif, ca Părinte al tuturor – și duhovnicește, și ca vârstă, și ca ani petrecuți în schimă – lua inițiative ca să poată rezolva felurite probleme practice, pentru ca frații să poată viețui în mănăstire în pace și în bună-rânduială.

Smerenia, bunătatea și dragostea pe care Gheronda le purta în inimă Îl mișcau mult pe Dumnezeu și erau mângâierea noastră, a fraților care ne așteptam privirea la el. Mitropolitul Atanasie de Limassól povestește o întâmplare care arată cât de plăcută Îi era lui Dumnezeu lucrarea duhovnicească a lui Gheronda, dar și câtă luare-aminte se cere acolo unde viețuiesc mai mulți la un loc, pentru a nu da prilej de răstălmăciri.

Mitropolitul Atanasie povestește:

„Ca Părinte duhovnicesc al chinoviei, Gheronda Iosif și-a asumat odată o inițiativă într-o problemă practică ce ținea, se pare, de ascultarea unui alt părinte din obște. Gheronda se purta în toate împrejurările ca întemeietor și povățuitor al obștii, și tot ce făcea era primit de părinți. Însă părintelui care avea acea ascultare nu i-a

fost înfățișată corect fapta lui Gheronda, iar el, ca unul ce era mai tânăr, a început să se plângă, strigând împotriva Părintelui Iosif. Adevărul este că acest frate îl cinstea pe Gheronda, dar se lăsase influențat de felul în care îi fuseseră înfățișate lucrurile și a vorbit urât în curte la adresa lui. Și-a ieșit din fire și a zis:

– Dar cine-i și bătrânu' ăsta Iosif aici?!... Așa ne face de acum? Așa o să fie de acum încolo?

Câțiva părinți s-au îngrijit să îl înștiințeze despre aceasta pe Gheronda, care a răspuns liniștit:

– Ce ziceți? Așa a spus? O să îl pun eu la punct! O să îl învăț eu minte să nu mai zică astfel de lucruri, ia să vedeți ce o să îi fac!

Era sâmbătă. La ceasul Vecerniei eu mă aflam în Sfântul Altar, mă dusesem să mă îmbrac cu veșmintele pentru slujbă. Și a intrat Gheronda în Proscomidiar. Era un culoar mic, iar apoi venea Proscomidiarul, care avea formă pătrată. Era o cămăruță separată, cu o boltă mică deasupra. L-a chemat pe părinte, care era și ieromonah, și i-a zis:

– Vino puțin, am nevoie de tine în Sfântul Altar!

Părintele a intrat. Sau, dacă nu mă înșel, era chiar preotul de rând și Gheronda l-a găsit deja în Sfântul Altar. Oricum, fapt este că l-a chemat în Proscomidiar, iar eu urmăream totul din spate și credeam că o să se lase cu ceartă și strigăte. Și care a fost cearta? De îndată ce preotul a intrat înăuntru, Gheronda a căzut la pământ. Nu o simplă metanie, ci a căzut jos, la pământ, să îi sărute picioarele. Bineînțeles, părintele nu l-a lăsat. Și i-a zis Gheronda:

– Iartă-mă, te-am întristat astăzi, te-am necăjit! Iartă-mă!

Iar părintele s-a căit pentru ceea ce zisese despre Gheronda cu o zi înainte. A văzut marea lui smerenie și s-a umilit și el.

În ziua următoare m-am dus la Katunakia, la Gheronda Efrem. Nu îmi mai amintesc pentru ce m-am dus. Poate ca să iau binecuvântare, fiindcă tocmai fusesem hirotonit. De cum am intrat la el, Gheronda Efrem mi-a zis:

– Ce a făcut, măi, Părintele tău? Că am văzut în Duhul pe ingerul Domnului cu o cunună maaare-maaare deasupra lui!

Pe moment nu am înțeles la ce se referea și am fost nedumerit. Nu îmi puteam explica vorbele lui. Pe urmă am înțeles că era vorba de ceea ce se petrecuse în Sfântul Altar.

– Ieri seară, ieri după-amiază! a adăugat Gheronda Efrem.

Acesta era Gheronda Iosif, un om de o pace, de o smerenie și de o dragoste mai presus de fire”¹⁷.

Ultimele luni la Mănăstirea Cutlumuș

În ajunul Bunei Vestiri din 1983, au venit la mănăstire un monah romano-catolic, Părintele Lorenzo, împreună cu un prieten al lui mirean din Italia, dorind să aibă o întâlnire cu Gheronda și să discute cu el pe teme duhovnicești. Gheronda nu i-a refuzat. Nu a avut niciodată tendințe fundamentaliste, dar, desigur, a fost întotdeauna un bun cunoscător și un păzitor riguros al tradiției patristice și al dogmelor ortodoxe.

După ce a văzut că interesul Părintelui Lorenzo era sincer, a vorbit cu el vreme mai îndelungată. I-a spus că ei, ca monahi eterodocși, au un rol însemnat în a ajuta „Biserica” lor să se întoarcă la izvoare, la Sfinții Părinți, la harul și la trăirea Duhului Sfânt¹⁸.

Au rămas la mănăstire mai multe zile. Într-una din discuțiile lor, la care am fost de față și eu, Gheronda le-a propus să înceapă să îi traducă și să îi studieze pe Sfinții Părinți. Le-a spus însă că studiul acesta al scrierilor patristice – și îndeosebi al Sfântului Grigorie Palama, despre care au vorbit destul de mult – le va aduce unele cunoștințe, dar nu vor putea trăi dumnezeiescul har, energiile necreate despre care teologhisește Sfântul Grigorie Palama, dacă nu vor intra în „una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”, Ortodoxia.

¹⁷ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

¹⁸ Cf. Lorenzo Diletto, *Ὁδοιπορία στὸ Ἅγιο Ὄρος. Τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς ρωμαιοκαθολικοῦ μοναχοῦ*, Atena 2004, p. 229.

În 1983, de Înviere, a venit la mănăstire starețul Părintelui Lorenzo, Abatele Orfeu. Și acestuia, Gheronda Iosif i-a subliniat faptul că au o misiune înaltă în „Biserica” lor, aceea de a o face să revină la starea în care se afla când era o singură și nedespărțită Biserică, înainte de schismă. Când Părintele Orfeu l-a întrebat care este temeiul vieții creștine și monahale și cum poate dobândi omul dumnezeiescul har, Gheronda a răspuns:

„Părinții din vechime se dăruiau unor nevoițe aspre, privegherilor, posturilor etc. Însă din Evul Mediu a început să slăbească rezistența la acest mod aspru de trai. De pildă, Sfântul Simeon Noul Teolog nu a făcut multă nevoiță, dar a ajuns pe o treaptă duhovnicească înaltă prin smerenie și prin desăvârșită ascultare de Părintele său duhovnicesc. Noi astăzi suntem neputincioși, dar prin smerenie și prin tăierea voii proprii putem ajunge la aceeași treaptă de sfințenie la care au ajuns și aceia”¹⁹.

Înrăurit de cuvintele lui Gheronda, Părintele Lorenzo, când s-a întors la mănăstirea lui din Italia, a tradus în italiană cartea *Ἐκφρασις μοναχικῆς ἐμπειρίας*²⁰, care cuprinde epistolele Sfântului Iosif Isihastul. După aceea a mai tradus și alte texte patristice. A fost impresionat de Gheronda, încât în primăvara anului 1985, după ce ne mutasem la Noul Schit, a venit să ne vadă și a rămas mai multă vreme cu noi. S-a arătat foarte preocupat de viața lăuntrică în Hristos, de viața isihastă. Ceea ce spunea Gheronda îi părea nou, dar și captivant, deoarece ei, ca eterodocși, nu aveau cunoștință despre astfel de lucruri și, desigur, nici experiență pe teme legate de isihie și de trezvie. Îmi aduc aminte că într-o discuție la care am fost și eu de față, Gheronda îi explica faptul că monahismul eterodocșilor se sprijină pe activitatea din afară, iar nu pe lucrarea lăuntrică, pe găsirea „inimii adânci”, pe unirea minții cu inima. De aceea, dacă doresc să trăiască și ei aceste stări, trebuie să primească Botezul ortodox, care este temelia pentru dogmă și viață.

¹⁹ *Ibidem*, p. 248.

²⁰ Cartea a fost tradusă în lb. română cu titlul *Mărturii din viața monahală*. [n.tr.]

În discuțiile purtate de Gheronda cu acești romano-catolici – dar și cu ceilalți eterodocși care s-a întâmplat mai târziu să vină să îl întâlnească, între care și înalți demnitari străini – se vedește libertatea pe care o avea. Nu se temea să discute cu nimeni. Ba chiar, cu noblețea, cu discernământul purtării și cu rugăciunea lui îl câștiga pe cel cu care stătea de vorbă. Gheronda era foarte strict cu privire la denaturarea dogmelor ortodoxe, dar îl durea și se ruga pentru frații de alte credințe aflați în rătăcire. Nu se ruga numai pentru ei, ci pentru toți oamenii, ca toți să vină „la cunoștința adevărului”²¹.

După puțină vreme, unii părinți mai slabi duhovnicește au început să semene zăzanie în obște, iar Gheronda, care dintotdeauna iubise pacea și isihia, a hotărât să se retragă din mănăstire în singurătate. Era obișnuit să se osândească mereu pe sine și socotea că era vinovat pentru toate prin prezența lui. De altfel, Părintele Stareț Hristodul purta grijă de frați și se ocupa bine de mănăstire. Însă nu doar noi, care veniserăm cu el din Cipru, ci și alți frați care intraseră în mănăstire însuflați de Gheronda doream să fim împreună cu dânsul.

Gheronda nu voia să ia obștea cu el și din altă pricină. Fiind deja bolnav de inimă și având neîncetata pomenire a morții (căci se apropia de vârsta la care adormise Sfântul Iosif Isihastul), se temea că dacă ar fi plecat și alți frați cu el, poate ar fi rămas curând singuri și fără ocrotire. Despre preoție gândea, de asemenea, că, de vreme ce nu i-o dăduse Părintele său duhovnicesc, nu avea să o primească singur, chiar dacă Patriarhul Ecumenic Dimitrie îl silea oarecum la aceasta. Într-atât ajunsese să se identifice cu Sfântul Iosif Isihastul! Spunea:

– De vreme ce port numele lui Gheronda, nu trebuie să fac vreun lucru pe care Gheronda nu l-a făcut. Și se cade să și mor la vârsta lui Gheronda, pentru că am și ispitele lui Gheronda!

Mai zicea:

– Gheronda, când mi-a dat numele lui, mi-a dat și ispitele lui!

²¹ I Timotei 2, 4.

Într-adevăr, niciunul dintre ceilalți frați duhovnicești ai săi nu trecuse până atunci prin atâtea defăimări și clevetiri ca el. Dimpotrivă, mai ales la vremea aceea, se bucurau toți, pe bună dreptate, de respect și de cinstire.

Era însă cu neputință ca Gheronda să plece singur, de vreme ce noi, părinții care eram legați duhovnicește de el, l-am fi urmat din proprie inițiativă. Atunci, împreună cu Părintele Atanasie a luat asupra sa osteneala căutării unui nou adăpost. A fost o perioadă de mare istovire pentru Gheronda. Era bolnav de inimă și s-a primejduit de multe ori pe drumurile făcute în arșița verii, în frig sau în vremea furtunilor neașteptate pe mare, care sunt obișnuite în Sfântul Munte. La multe mănăstiri idioritmice a fost greu să găsim sprijin, căci conducerile lor de atunci nu înțelegeau modul de viață chinovial pe care îl înfățișa Gheronda. În același timp, se răspândea zvonul clevetitor că el i-ar fi stârnit pe monahii tineri să îl urmeze, lucru neadevărat, de vreme ce noi, părinții care l-am urmat, l-am rugat din proprie inițiativă să rămânem cu dânsul.

Când a mers să caute loc de ședere, a primit „povește” jignitoare de la feluriti proistameni ai unor mănăstiri idioritmice. Aceasta se întâmpla pentru că oamenii priveau din afară drumul străbătut de obștea lui Gheronda. Dar Dumnezeu, desigur, avea rânduiala Lui, precum s-a dovedit mai târziu.

Între altele, scurta ședere a lui Gheronda în Cipru și apoi la Cutlumuș a pregătit obștea care urma să se așeze mai târziu la Mănăstirea Vatoped. Gheronda întotdeauna căuta voia lui Dumnezeu, întrebându-i pentru aceasta pe părinții cu viață sfântă. Mai târziu, cugetând la drumul pe care îl străbătuse, spunea:

– Din Cipru m-au urmat Atanasie și Efrem împreună cu vreo câțiva frați. Apoi, câțiva părinți de la Cutlumuș au spus că s-au făcut monahi fiindcă m-au întâlnit pe mine acolo. Și așa s-a întregit obștea, cu rostul ca până la urmă să ajungem, după voia lui Dumnezeu, la Vatoped, lucru la care atunci nu se gândea nimeni.

La Noul Schit, așa cum am arătat înainte, Gheronda Iosif, în urma unei înștiințări dumnezeiești, îi dăduse în 1975 Coliba Bunei

Vestiri Părintelui Elpidie, fratele geamăn al Sfințitului Mucenic Filumen. Când Părintele Elpidie a aflat că Gheronda căuta un loc de nevoiță unde să se așeze cu obștea sa, l-a chemat cu multă căldură la Noul Schit, pe la începutul lui august 1983. Într-un fel, pronia lui Dumnezeu a rânduit ca Părintele Elpidie să fie păzitorul Colibei, din 1975 până când Gheronda s-a întors aici cu obștea lui. Astfel, se vădea încă o dată cât de mult Dumnezeu, Care știe mai dinainte toate, purta grijă de Gheronda, care cu lepădare de sine, fără vreun interes personal, cu smerenie și cu dragoste dorea să împlinească voia Lui. De asemenea, este lucru uimitor cum chiar și adevăraților Săi fii, Dumnezeu le face cunoscută uneori voia Lui – pe care a gătit-o mai dinainte pentru dânșii – numai după multe osteneți, rugăciuni și necazuri.

La Mănăstirea Sfântul Pavel, părinții din Sinaxa stărețească au făcut un consiliu neoficial și au spus:

– Să fie binecuvântat! Veniți și vă vom da scrisoare de binecuvântare ca să vă înscrieți la Noul Schit!²²

Aceasta s-a petrecut în ajunul praznicului Adormirii Maicii Domnului, pe 14 august 1983. Astfel, Gheronda Iosif și noi, 15 călugări tineri, ne-am mutat la Noul Schit. Am luat Coliba Bunei Vestiri de dincolo de Turn, cu binecuvântarea Mănăstirii Sfântul Pavel, de care aparținea administrativ Coliba și care și-a arătat sprijinul și dragostea față de noi în felurite chipuri.

La Noul Schit

Părinții de la Noul Schit au primit cu multă dragoste și cu bucurie întoarcerea lui Gheronda cu obștea lui. Era acolo Părintele Gheorghe de la Coliba Sfântului Gheorghe, care cu cei cinci

²² În Sfântul Munte, pentru ca un schit idioritmic să poată primi o obște la una din Colibele sale, este nevoie de o „scrisoare de binecuvântare” din partea Sinaxei stărețești a mănăstirii de care aparține schitul. [n.tr.]

mulari ai săi a transportat fără plată, cu multă osteneală, lucrurile obștii de la arsana la Coliba Bunei Vestiri. De asemenea, toate obștile și-au arătat sprijinul în fel și chip, la început dăruindu-ne unele lucruri de primă necesitate, iar apoi învățându-ne să pictăm icoane.

Clima la Noul Schit era foarte bună. Coliba Bunei Vestiri se afla într-un loc liniștit, în spatele vechiului Turn, iar mai jos se găsea Coliba Sfântului Ioan Botezătorul pe care o zidise Părintele Haralambie. Marea, muntele, țărnul păreau desprinse dintr-o frumoasă pânză pictată. Viața lipsită de griji mișca sufletul spre neîncetată doxologie și rugăciune. Acolo era mormântul izvorâtor de har al Sfântului Iosif Isihastul împreună cu toate amintirile minunate ale nevoițelor sale duhovnicești. Gheronda s-a odihnit sufletește în acel loc și, așa cum îl sfătuiseră Sfântul Paisie, a continuat să facă lucrare duhovnicească în sufletele tinerilor monahi.

La început a fost foarte greu, fiindcă cei mai mulți părinți nu aveau unde să stea și nu existau nici alte construcții neapărat trebuincioase traiului. Nu era însă prima dată când Gheronda trecea prin astfel de greutăți. Dobândise deja experiență în condiții mult mai grele, după anii petrecuți la Mănăstirea Stavrovúni, la Schitul Sfânta Ana Mică, alături de Sfântul Iosif, iar apoi chiar în acest loc, unde cu aproape 30 de ani în urmă începuseră să construiască micile lor chilii sihăstrești, spre a se așeza aici împreună cu Sfântul Iosif. În 1963 își renovase mica lui chilie, care se afla mai jos de Coliba Bunei Vestiri. În felul acesta ajutase la lărgirea Colibei, în vremea când locuia acolo fratele lui mai tânăr, Părintele Efrem, cu obștea lui de la început. De asemenea, se ostenise cu construcțiile și la Mănăstirea Cutlumuș, în două rânduri, apoi în Cipru, la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mínhi, precum și la Chilia Bunei Vestiri de la Kapsala. Și lucrarea lui nu se încheia aici, căci puțin mai târziu îl așteptau osteneli și mai mari.

În septembrie 1983, le scria unor fii duhovnicești:

„Nu știm când va începe povestea cu construcțiile. Deocamdată însă ne ocupăm să amenajăm spațiul ca să ne aranjăm provi-

zoriu. Am primit ce ne-ați trimis, modelele și fotografia color a portretului lui Gheronda Iosif. Nu vreau să vă neliniștiți atât de mult pentru noi și să ajungeți să nu vă mai intereseze ca voi și ai voștri să vă realizați în viață. Căci sunteți datori a purta grijă nu numai de viitorul vostru, ci și de al celorlalți din familie. Dumnezeu poartă grijă de toate și le prevede pe toate. Oricum, mulțumim pentru tot. Salutări din partea părinților. Părintele Atanasie îl pomenește și îl salută pe cel de un nume cu el.

Cu toată dragostea în Hristos și cu binecuvântări, mereu nevrednic,

Gheronda Iosif monahul și toți cei dimpreună cu mine²³.

De asemenea, în noiembrie 1983, scria:

„Noul Schit nu se află la o înălțime foarte mare, dar Coliba noastră este așezată cel mai departe de arsana. Anevoios este îndeosebi când aducem transporturi mai grele – lemne, materiale de construcții și în general produse multe, care ne trebuie pentru că suntem mulți. Oricum, clima este cea mai bună, mai ales călduroasă, și avem citrice din belșug.

Am cumpărat două animale de povară care așteptăm să sosească foarte curând, precum și o barcă a noastră cu tot cu adăpostul ei de pe mare. Toate acestea s-au făcut cu harul lui Hristos și prin dragostea celor dragi. Barca obștii, „bolidul” nostru, este mijlocul de trai de care aproape că nu ne putem lipsi în viața de zi cu zi, doar că nu aveam pe nimeni care să știe să o conducă. Și să vezi și aici purtarea de grijă a Stăpânei noastre: de îndată ce am terminat arsanaua și am cumpărat barca, a venit la noi un tânăr care este de meserie pescar. Și m-am minunat de acoperământul dragostei Stăpânei noastre²⁴.

O altă îndatorire care cerea multă osteneală era procurarea lemnului de foc pentru bucătărie și pentru încălzirea pe timpul

²³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 13/26 septembrie 1983.

²⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos Hristodúlu*, Noul Schit, 20 noiembrie 1983.

iernii. Ne duceam într-o pădure indicată de mănăstirea de care aparțineam, la distanță de o oră de mers cu mularii. Tăiam copacii, le retezam crengile, tăiam lemnele cam de doi metri lungime și apoi le încărcam pe mulari și ne întorceam, făcând iarăși un drum de o oră. În felul acesta, Gheronda ne învăța iubirea de osteneală și credința, căci noi nu aveam niciun fel de experiență la căratul lemnelor, iar cărările din pădure erau strâmte, cu locuri prăpăstioase în care mularii erau în primejdie.

Întrucât nu existau chilii pentru toți, până s-au construit noi spații de locuit am stat în măgaziile atelierelor, iar unul dintre părinți a fost găzduit la Coliba Sfintei Cruci de starețul de acolo, monahul Gheorghe. Puțin mai târziu, cu ajutorul bănesc al fiilor duhovnicești ai lui Gheronda, au ajuns și animalele de povară, care erau necesare ca mijloc de transport, fiindcă în locul acela numai așa se puteau aduce de la mare produsele pentru întreținerea obștii și materialele de construcție. Construirea grajdului a trecut pe primul loc, ca să nu pătimească animalele, căci duhul dragostei lui Gheronda se revărsa cu fața până la ele.

De asemenea, Mănăstirea Sfântul Pavel, de care aparțineam, a înscris câțiva frați la Coliba Sfântului Antonie și la Coliba Sfinților Arhangheli, aflate în ruină, cu gândul că vor fi renovate în timp. La început am folosit și grădinile acestor două Colibe pentru a obține produsele necesare traiului.

Rânduiala obștii

Viața pe care o duceam în mediul ascetic al schitului – cu rânduiala isihastă, slujbele de la biserică scurtate puțin întru cunoștință, grija pentru paza gândurilor, studiul scrierilor patristice și lucrarea pocăinței și a rugăciunii la chilie, sub oblăduirea duhovnicească nemijlocită a lui Gheronda – nu a întârziat să își arate roadele. Ca și la Chilia Bunei Vestiri de la Kapsala, masa principală era la prânz, după care urma odihnă, așa încât la trezire, având

trupul odihnit și ușor, mintea să fie în cea mai bună stare pentru a se îndeletnici cu cele duhovnicești. Mai mult, în tot cursul anului, chiar și iarna, când ziua este scurtă, timpul de odihnă era împărțit în două, puțin după-amiaza, iar restul seara, începând cam de la miezul nopții, rânduială ce ajută în lucrarea trezviei.

Rânduiala era aceasta: masă la prânz, odihnă, Vecernie, Pavecerniță, apoi lucrare duhovnicească la chilie patru-cinci ore, cu studiul cărților patristice și împlinirea canonul monahal, până la ora 23.00 sau până la miezul nopții, după puterea fiecăruia. Urma odihnă până la ora 4.00 dimineața, când începeam Utrenia și Sfânta Liturghie. Ascultările țineau până la prânz. Gheronda ne cerea, pe cât era cu putință, să rostim neîncetat Rugăciunea lui Iisus la ascultări. După prânz nu mai era îngăduită venirea închinătorilor la Colibă, de aceea și închideam poarta. Pe poartă era pusă o tăbliță pe care scria: „Primim vizite până la ora 13.00”. De asemenea, nu era îngăduit decât la mare nevoie să facem treburi în orele de după prânz și să vorbim după Pavecerniță.

Gheronda cultiva dragostea între frați. Ne îndemna să ne rugăm unii pentru alții și ne descoperea chipul în care lucrează harul lui Dumnezeu. Astfel, ne lămurea că rânduiala este necesară pentru a înfrâna firea noastră căzută ce alunecă lesne și a o ține departe de pricinile căderii. Păzirea rânduiei, spunea, este dovada cu fapta a iubirii noastre pentru Hristos și a mărturisirii Lui, de vreme ce nu cedăm în față osteneții pe care o pricinuieste adesea această strădanie. Iar atunci când, chiar și de nevoie, încălcăm rânduiala, simțirea harului slăbește. Ca un general duhovnicesc încercat, Gheronda sublinia însă faptul că, deși trebuie să păzim rânduiala, totuși omul este liber și mai presus de orice rânduială, pentru că este fiu al lui Dumnezeu.

În sinaxele obștii, Gheronda spunea despre aceasta:

„Cum se dobândește acrvia conștiinței? Prin păzirea cu strictețe a rânduiei. Dar nu trebuie să ajungă rânduiala mai presus de noi, ci noi stăruim în păzirea ei fiindcă aceasta este mărturisirea noastră. Chiar dacă sâmbăta a fost făcută pentru om, iar nu omul

pentru sâmbătă²⁵ – căci noi ne aflăm sub Har, nu sub Lege, ca iudeii –, totuși rânduiala nu trebuie încălcată fără un motiv foarte serios și o cercetare atentă a pricinilor care duc la încălcarea ei. Căci dacă lăsăm rânduiala pentru cea mai neînsemnată pricină, nu poate fi vorba să înaintăm duhovnicește, ci vom fi prăzi ușoare în mâinile diavolului, fiindcă diavolul își vără nasul în toate și profită de toate, de bolile noastre trupești, de oboseală, de ereditate, de deprinderi, de neputințe și de altele. De aceea, este nevoie de multă luare-aminte, pentru că păzirea rânduielii va aduce râvna pentru Dumnezeu, care va ridica povara trudei și a osteneții. Râvna pentru Dumnezeu ridică povara lucrării duhovnicești pline de osteneală și astfel înaintăm²⁶.

„Înainte ca cel întâi-zidit să cadă, harul, ca un al doilea suflet, îi porunceă, iar el săvârșea. Odată ce a căzut, a venit Legea, până avea să dobândească iarăși harul ca să devină liber²⁷.”

„Păziți rânduiala, nu căscați gura la gânduri! Avva Matoe spune: «Mai bine o lucrare mică și statornică, decât una mare la început și care apoi se curmă»²⁸. Ceea ce nu aveți, veți dobândi păzind rânduiala, iar ceea ce ați avut și ați pierdut, veți redobândi tot prin rânduială. Când diavolul vă prinde că stați și căscați gura, pășiți precum monahul acela care viețuia într-o mănăstire cu 200-300 de părinți și era singurul care îl primea pe diavol, după cum a văzut Avva Macarie²⁹. Când monahul a fost povățuit de Sfânt și a stat împotriva diavolului cu rugăciunea, cel viclean s-a făcut nevăzut și a jurat să nu mai calce pe acolo³⁰.”

Odată, după ce părinții care fuseseră trimiși la Katunakia să îi ajute pe Sfântul Efrem Katunakiotul și obștea sa la niște lucrări s-au întors la Colibă, Gheronda ne-a vorbit la masă despre rânduială:

²⁵ Cf. Marcu 2, 27.

²⁶ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 15 decembrie 1983.

²⁷ *Ibidem*, 19 noiembrie 1983.

²⁸ Cf. *Αποφθέγματα Πατέρων* (Avva Matoe 1), PG 65, 289CD.

²⁹ Cf. *Αποφθέγματα Πατέρων* (Avva Macarie Egipteanul 3), PG 65, 261A-264 B [Cf. *Patericul Mare...*, pp. 834-836].

³⁰ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 20 noiembrie 1983.

„Acum că s-au întors și părinții și că a fost împlinită lucrarea dragostei (...), vedeți și voi ce însemnătate are tipicul nostru, pe care Părintele nostru duhovnicesc însuși l-a dobândit cu osteneală și ni l-a predat și pe care îl ținem și acum, cu rugăciunile lui. Așa cum vedeți, am împărțit după dreptate ziua în trei: o parte pentru treburile din afară, a doua pentru odihnă, iar a treia pentru îndeletnicirile duhovnicești, care sunt cu adevărat lucrarea noastră de căpătâi. (...) Așadar, când se sfârșește timpul merit lucrării noastre din afară, să ne întoarcem ochii minții către cer, căci «ajunge zilei răutatea ei»³¹. Deja de la Vecernie mintea noastră se înalță mai sus, iar dacă mai înainte se afla în afară și era în tinda bisericii, acum intră în cele mai dinăuntru și în Sfânta Sfintelor, dincolo de catapeteasma Templului³², și ne aflăm căzând neîncetat înaintea Celui Care nu doar cât a fost în lume, ci și acum, când șade de-a dreapta Tatălui, în slava Lui, nu ne-a lăsat singuri: «Nu vă voi lăsa pe voi orfani»³³; «Merg să vă gătesc vouă loc. Și de voi merge să gătesc vouă loc, iarăși voi veni și vă voi lua pe voi la Mine, ca unde sunt Eu, și voi să fiți»³⁴.

Ce inimă, și de granit de ar fi, nu se frânge înaintea unei făgăduințe și unei bunătăți atât de mari? Să cădem dar fără încetare la Hristos, «cele dinapoi uitându-le și la cele dinainte întinzându-ne»³⁵ și închizând ușa ca și cum nu ar exista trecut. Cu gândul, cu dispoziția noastră lăuntrică, noi ne îndeletnicim cu cele din ceruri, unde se și află cetatea noastră, și trăim cele «spre care

³¹ Matei 6, 34.

³² Pentru a înfățișa parcursul minții monahului de la cele din afară la cele dumnezeiești, Gheronda recurge la analogia cu o veche rânduială de tipic, păstrată până azi în Sfântul Munte și în alte locuri, potrivit căreia anumite slujbe de început din ciclul liturgic zilnic (Ceasul IX, Miezonoptica) se săvârșesc în tinda bisericii, după care se intră în biserică și se continuă celelalte slujbe (Vecernia, Utrenia), culminând cu Sfânta Liturghie, unde în Sfântul Altar („Sfânta Sfintelor”) Se pogoră însuși Hristos și Se împărtășește tuturor credincioșilor. [n.tr.]

³³ Ioan 14, 18 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

³⁴ Ioan 14, 2-3.

³⁵ Cf. Filipeni 3, 13.

doresc îngerii să privească»³⁶. Deci sufletele noastre luptă să se înalțe la ceruri, trecând peste cele materiale, peste piedicile care apar de fiecare dată, peste povara trupului care anevoie se mișcă spre cele duhovnicești și peste toate greutatețile. Așadar, să mergem cu toții înainte și nimeni să nu zăbovească!³⁷

Altă dată, legat de aceeași temă, spunea:

„Să nu fim molateci în păzirea rânduiei și să nu o încălcăm cu ușurință, pentru că cel care stăruie în a o păzi, mai întâi dobândește bărbăție, vitejie, demnitate, personalitate, iar apoi vezi că poate ușor să tacă atunci când nu trebuie să vorbească, iar când trebuie să vorbească, știe când și cum și în ce chip să o facă. Unul ca acesta dobândește și o mai bună purtare în felul său de a fi, în mișcări, iar înainte de toate, întâmpină cu bărbăție felurite situații. De aceea stăruie și spun: nu doar să păzim ceea ce avem, ci să dăm și celorlalți! Așa vor vedea și ceilalți creștini și își vor face cruce, zicând: «Da, cu adevărat am aflat niște robi ai lui Dumnezeu!»». Desigur, altfel stau lucrurile cu cei care au ajuns să fie dreți, fiindcă «dreptului nu este pusă lege»³⁸. Aceștia sunt liberi, pentru că Îl au pe Dumnezeu înlăuntrul lor, au dobândit mințea lui Hristos, voința lui Hristos, hotărârea lui Hristos, lucrarea lui Hristos.

Așadar, să fim cu luare-aminte, ca astfel să sporim duhovnicește! Să nu credeți că întunecarea minții și celelalte patimi care ies la iveală purced de la cei ce le stărnesc în noi. Aceasta este cea mai ridicolă concluzie. Ele lucrează înlăuntrul nostru, iar dacă nu s-ar vădi în chipul acesta, ar lua alt chip.

Dacă seara la priveghere ne pregătim gândul în felul acesta, diavolul, pizmuind sporirea noastră, nu ne va mai ataca mult, nu atât pentru că va fi învins și rușinat – căci el mereu este în ocară și necinste –, cât pentru că pizmuiește sporirea nevoitorului. Așa ne izbăvim și de necurăția lui³⁹.

³⁶ I Petru 1, 12.

³⁷ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 19 noiembrie 1983.

³⁸ I Timotei 1, 9.

³⁹ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 3 octombrie 1984.

Despre rânduială și pricinile păcatelor

După căderea lui din slava lui Dumnezeu și îndepărtarea dumnezeiescului har, omul alunecă lesne spre poftele dobitocești, care devin foarte puternice și îi abat pe nevoitori de la calea lor chiar și când nu voiesc, din pricina neputinței firii omenești. Omul trebuie să fie foarte atent când intră în legătură cu pricinile păcatelor, cu lucrurile și cu persoanele care le stârnesc. Gheronda lămurea:

„Războiul nu este doar diavolesc, ci vine și prin pricinile care îl stârnesc. De pildă, este un lucru firesc să ți se facă foame când postești. Atunci, dacă vezi o livadă, gândul îți va spune îndată: «Înainte nu ai mâncat pentru că nu aveai, dar acum de ce să nu mănânci?». Acesta este un lucru firesc și mult mai puternic decât războiul pe care îl stârnește diavolul în lipsa pricinilor, prin închiuire. De aceea, să fugiți pe cât puteți de pricini, ca astfel să evitați lupta! Avva Nistero, când se primejduia cu un frate din pricina unei fiare sălbatice, a fugit împreună cu fratele. Când a fost întrebăat dacă și el se temea, a răspuns că voia să se izbăvească de gândul slavei deșarte⁴⁰. Și Pavel strigă: «Datu-mi-s-a mie îmbolditor trupului îngerul satanei, să mă bată peste obraz ca să nu mă înalț»⁴¹. Și cei nepătimiși sunt luptați îndeosebi de slava deșartă. Așadar, dacă fugiți de pricini, vă izbăviți de război. De multe ori diavolul se îngrijește să aducă sau să plăsmuiască pricinile păcatului, și astfel războiul devine mai puternic. El, desigur, este mereu nelipsit»⁴².

Strădania de a cultiva viața lăuntrică de pocăință, studiu și rugăciune la chilie, în singurătate, ceasuri îndelungate, precum și slujbele de obște la biserică sunt un element însemnat ce înlesnește adâncirea omului în înțelesul adevărat al vieții monahale, care este o viață de răstignire și de înviere. În felul acesta este trăită prezența minunată a Sfântului Duh, Care dă în chip simțit harul Său

⁴⁰ Cf. *Αποφθέγματα Πατέρων* (Avva Nistero 1), PG 65, 305D [Cf. *Patericul Mare...*, p. 471].

⁴¹ II Corinteni 12, 7.

⁴² Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 20 noiembrie 1983.

celor ce se luptă, precum zice cuvântul: „După mulțimea durerilor mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu”⁴³.

Lucrări și construcții noi

Gheronda se preocupa de reparațiile necesare și de renovarea Colibei. Legat de aceste lucrări, le scria unor fii duhovnicești:

„Cât privește construcțiile sus, la Colibă, urmează să treacă prin procedurile instituțiilor civile, ingineresti, de autorizare etc. Poate la anul ne vom apuca de lucru. (...) Magazia de jos am construit-o în întregime noi – desigur, fiindcă am avut materiale. Amestec de nisip și pietriș, precum și scânduri pentru cofraje ne-au împrumutat părinții de la schit”⁴⁴.

Cu timpul, s-au mai construit trei chilii la nivelul de sus al Colibei. A fost lărgit micul paraclis de la mormântul Sfântului Iosif Isihastul, unde obișnuiau să săvârșească Sfânta Liturghie. La toate lucrările, Gheronda muncea cu râvnă, ca și cum ar fi fost tânăr. Era cel dintâi la osteneală și nu lua aminte la dureri, pe care de multe ori le înțețea sănătatea lui șubredă. Bucătăria, brutăria și arhondaricul au fost lărgite, pentru că obștea începuse să se mărească și să primească totodată destui închinători. Gheronda a arătat multă răbdare. Era singurul cercat în viața monahală și singurul cu experiență în lucrări practice și se nevoia să se facă pildă de urmat în toate.

Ne grăia tot timpul cuvânt înflăcărat, pe care cu atâta sete îl doream. Ca unii ce eram chemați de Hristos, nu doream nimic altceva decât pe El. Făceam și multe greșeli la mai toate treburile și ascultările, cel mai adesea din neștiință și din lipsă de experiență. Atunci însă se vedeau și marile virtuți ale lui Gheronda, pe care le

⁴³ Psalmi 93, 19.

⁴⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 24 octombrie 1983.

cultivase atâția ani, cu iubire de osteneală, în viața lui de nevoință și de ascultare. Curăția, blândețea, smerenia, dragostea, discernământul, noblețea lui de negrăit străluceau atunci pe chipul său. Mai ales dragostea lui părintească îl făcea adesea să treacă peste tiparele rânduiei obișnuite și să facă pogorăminte pentru noi.

Trăise libertatea Duhului Sfânt, atât ca monah sub ascultare la Mănăstirea Stavrovúni și lângă Sfântul Iosif, cât și mai târziu ca Părinte duhovnicesc, în tot răstimpul celor 47 de ani de viață monahală ascetică. Intrase în mănăstire la 16 ani, iar de atunci petrecuse necurmat în mari ostenele ascetice. Acum avea 63 de ani.

După astfel de trăiri duhovnicești, ca unul ce dobândise roadele Duhului Sfânt, chivernisea viața lui și viețile fiilor duhovnicești și ale tuturor oamenilor din jurul său cu o larghețe a libertății absolute în Hristos, care nu avea nici urmă de grosolănie și nu încălca rânduielele, și cu atât mai puțin legea duhovnicească. Nu era politicos după felul politeții lumești, ci era foarte nobil după felul nobleței firești ce îl caracterizează pe omul virtuos, al nobleței lui Hristos, cum spune Sfântul Siluan Athonitul. Iar pe ucenicii săi îi povățuia pe aceleași cale. Orice faptă a noastră care rănea dragostea, oricât de neînsemnată ar fi părut în ochii unui om obișnuit, lui îi pricinuia durere și mâhnire în suflet. Nu îngăduia asemenea fapte, nu le lăsa să treacă neobservate, ci se folosea de ele ca să îi formeze și să îi sfătuiască pe ucenici. La o sinaxă a obștii, a vorbit despre lucrarea dragostei la modul practic:

„De atâta timp tot vorbim despre purtarea noastră! Face un frate focul și încălzește apă (aveam un cazan făcut de noi, în care încălzeam apă pentru nevoile obișnuite), altul o folosește fără binecuvântare, iar cel care a făcut focul nu o mai găsește ca să își facă treaba. Bunătate este asta, părinților? Nu știți să întrebați:

– A cui este apa? Oare pot să iau și eu puțină?

Sau măcar, dacă iei, pune alta în loc! Mai încape oare Duhul lui Dumnezeu aici? Duhul lui Dumnezeu este atât de prețios, încât este nevoie să te jertfești până la sânge numai ca să îl zărești, nu să îl dobândești. Câtă lene! Și pe urmă veniți și îmi ziceți:

- Gheronda, am ispită! Gheronda, mi s-a întunecat mintea!

Am început să obosesc, dar în fine, pentru asta sunt aici! Sunt și alte litere ale alfabetului pe care trebuie să le învățați, nu numai «A» și «B»! De ce, așadar, nu dispar ispitele acestea? Dar acestea nu sunt ispite, ci umbre! De acestea vă temeți voi?! Unde este osândirea de sine care să pună lucrurile în rânduială?

- Ah, Gheronda, am o ispită, totul este pierdut! Îmi spuneți. M-am îmbolnăvit, nu mai pot!

Oare acesta este monah?! Știți ce înseamnă monah? Jertfă de sine, lepădare de sine, foc! În ostenele «slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur»⁴⁵. Unde s-au dus cuvintele Părinților? Omul leneș «va fi mânat de biciul calului și de boldul asinului»⁴⁶, spune Sfântul Marcu Ascetul. Dumnezeu lasă pe diavol să se năpustească asupra voastră și să fiți zdrobiți de patimi ca să vă treziți, și așa se împlinește cuvântul: «Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului»⁴⁷ și «cu zăbală și cu frâu fâlcile lor vei strânge, ale celor ce nu se apropie către Tine»⁴⁸. Unde s-au dus toate acestea? Oare le auziți pentru prima dată? «Și perii capului vostru, toți sunt numărați»⁴⁹. Nu de perii capului vorbește aici, ci mai degrabă de gânduri, căci după gândurile omului sunt și faptele lui. Toate se fac după dreptatea lui Dumnezeu. Voi ați pornit cu rânduială, cu râvnă, numai eu am intrat în mănăstire nepregătit. Și, vedeți, am stat cu Gheronda Iosif doar o săptămână și mi-a tâlcuit în fiecare seară câte un cuvânt despre viața călugărească și apoi am plecat să muncesc la mănăstiri. Oare nu eram și eu bărbat? Și totuși nu am avut ispite trupești, pentru că toate săracele mele puteri I le-am dat lui Dumnezeu și El m-a acoperit»⁵⁰.

⁴⁵ Psalmi 2, 9.

⁴⁶ Cf. Marcu Ascetul, „Despre cei ce își închipuie că se îndreptează din fapte” în *Filocalia*, vol. I, trad. de Pr. dr. Dumitru Stăniloae, Institutul de Arte Grafice „Dacia Traiană”, Sibiu, 1947, p. 272. [n.tr.]

⁴⁷ Pilde 3, 11 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

⁴⁸ Psalmi 31, 10.

⁴⁹ Luca 12, 7.

⁵⁰ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1 octombrie 1984.

Odată, la Noul Schit, când se zidea cuptorul, a făcut o întreagă scenă. Cel care conducea lucrarea era pururea pomenitul Părinte Hrisostom. Gheronda stătea pe terasă și privea de acolo, de sus, cum pregăteau cimentul. Unul dintre frați îl ajuta pe Părintele Hrisostom. La un moment dat, Părintele Hrisostom i-a spus:

- Ajunge, nu mai pune ciment!
- Nici pe cel din lopată să nu îl mai pun? a întrebat fratele.
- Nu, nu, nu mai este nevoie. Nu îl pune!
- Totuși, să nu îl mai duc înapoi...
- Nu, nu îl mai pune, du-l înapoi!

Este adevărat că Părintele Hrisostom era și puțin pretențios. Gheronda urmărea de sus, de pe terasă, și frații de jos nu îl vedeau.

Când Părintele Hrisostom s-a întors în altă parte, fratele, ca să nu mai ducă cimentul înapoi în sac, l-a aruncat înăuntru, peste celălalt ciment, făcând neascultare. Părintele Hrisostom n-a băgat de seamă, însă Gheronda a văzut și a început să comenteze:

- Ia uite la el ce face!

Unii poate ar fi gândit: „Nu este așa de important! Unde să găsească acum sacul ca să pună cimentul înapoi?”

- Gheronda, nu are importanță! i-a spus un părinte.

Atunci, pe loc, Gheronda nu a zis nimic. Însă seara, la Pavecerniță, a dedicat acestei întâmplări omilia pe care obișnuia să o țină zilnic. A analizat ce înseamnă ascultarea de un părinte și cum se dobândesc smerenia și dragostea. Iar când fratele acela a încercat să se îndreptățească, Gheronda a fost foarte aspru cu el, aproape că i-a spus să plece. Și toate acestea ca să îl înțeleptească. L-a amenințat că îl va izgoni.

- De ce să faci așa ceva? Ți-a spus să nu îl mai pui și tu l-ai pus!
- Dar, Gheronda...

Părintele Iosif i-a lămurit fratelui de unde venea ceea ce făcuse, i-a arătat că purtarea lui vădea egoism, împietrire și iubire de sine, care sunt cu totul potrivnice însușirii noastre de monahi.

Însă cât privește alte neputințe – legat de post, boală, lipsa de rezistență la privegherile lungi sau osteneală – Gheronda putea

face mari pogorăminte, ținând seama de puterile fiecăruia. Nu era constrâns de tipare. Era pe deplin liber.

Când trebuia să iasă din Sfântul Munte pentru nevoile obștii, jumătate de mașină o încărca, din mărinimie, cu lucruri pe care să le dăruiască drept recunoștință celor ce ne ajutau, dar și celor care aveau nevoie. A fost un om cu har și cu multe daruri. Toate faptele sale arătau că ajunsese la o înaltă măsură duhovnicească.

Adormirea Părintelui Elpidie

Pe 10 decembrie 1983, Gheronda Iosif scria unui fiu duhovnicesc al său:

„Ne-a părăsit cu sfârșit cuvios și bătrânelul nostru, Părintele Elpidie, care a locuit aici, la Colibă. Ucenicii lui l-au îngropat la Atena, fiindcă acolo a murit, la Spitalul Crucii Roșii, unde slujise înainte mulți ani ca preot și duhovnic. L-au înmormântat la Bála, spre Dióniso, la o mănăstire de maici închinată Maicii Domnului, unde de asemenea fusese duhovnic”⁵¹.

Părintele Elpidie era un monah învățat. Era licențiat în Teologie și în Drept la Universitatea din Atena. A slujit Patriarhia Ierusalimului, Patriarhia Alexandriei, Biserica Greciei, Arhiepiscopia Tiatirei și Biserica Ciprului de pe poziții înalte și însemnate. Mai multe despre el a scris Gheronda în cartea lui *Amintiri de chipuri cuvioase*⁵². Era un monah liniștit, blând, smerit, iubitor de slujbe. Avea o dragoste arzătoare și nemărginită pentru Maica Domnului, iar pe sfinți îi cinstea cu multă evlavie și cu râvnă.

Citea mult cărțile sfinte. Cartea sa iubită era *Psaltirea*, iar în predici îi plăcea cel mai mult să dea îndemnuri despre smerenie. Ne-a arătat multă dragoste. Povestea cum îl înștiințase Preasfânta Născătoare de Dumnezeu că într-o zi Coliba lui avea să se umple

⁵¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos Hristodulu*, Noul Schit, 10 decembrie 1983.

⁵² Cf. Idem, *Όσίων μορφών αναμνήσεις*, pp. 143-151.

de monahi, lucru pe care a ajuns să îl vadă cu ochii lui, fiindcă a trăit minunea reinnoirii ei.

Deși era mai mare în vârstă, iar potrivit Constituției Sfântului Munte, era și întâi-stătătorul Colibeii, nu a primit niciodată cinstea de stareț al ei. Când noi, frații din obște, îi puneam metanie lui Gheronda Iosif înainte de otpustul „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...”, venea și el să îi pună metanie, lucru pe care Gheronda nu îl primea niciodată, ci i-o lua înainte și se apleca primul să îi sărute mâna. Când afla că cineva avea necazuri, Părintele Elpidie citea Paraclise sau rugăciunile de alungare a duhurilor rele, potrivit cu fiecare împrejurare. Era omul lui Dumnezeu, cuvios, fără răutate și milostiv.

Am viețuit alături de Părintele Elpidie numai trei luni, deoarece în noiembrie a adormit în Domnul la Spitalul Crucii Roșii, la o vârstă nu foarte înaintată. În cartea *Amintiri de chipuri cuvioase*, Gheronda Iosif scrie:

„Noi l-am cunoscut de aproape doar puțin timp și am simțit bunătatea și afecțiunea lui caldă, părintească. Pe cât ne-a fost cu putință, ne-am străduit să îl odihnim la bătrânețe, ușurându-i povara multelor boli care îi făceau crucea și mai grea. Dar bătrânul monah cel cu suflet mult răbdător cunoștea – în duhul Sfinților Părinți – rostul acestor boli și mai degrabă ne odihnea el pe noi.

Simțim ca pe o neîmplinire faptul că prea puțin ne-am bucurat de el și încă mai puțin l-am odihnit. Stăpâna noastră, Doamna de Dumnezeu Născătoare, hrănitorea acestui loc sfințit, l-a luat mai curând la adevărata odihnă întru moștenirea celor drepecți, acolo unde fratele lui de sânge, ca un cuvios, preot și mucenic, îl aștepta și îl chema, zicându-i: «Vino, fratele meu, ca precum împreună am viețuit monahicește, tot așa și plata să o luăm nedespărții și uniți! Amin»⁵³.

Gheronda Iosif își dorea ca adormirea lui să fie la Noul Schit. De aceea voia să i se pregătească mormântul acolo, alături de cel al Sfântului Iosif Isihastul.

⁵³ *Ibidem*, pp. 150-151.

În ziua de 11 noiembrie 1983, la prăznuirea Sfântului Teodor Studitul – pentru care avea o evlavie aparte, fiindcă Sfântul Teodor a fost deopotrivă ucenic desăvârșit, Părinte duhovnicesc și mărturisitor –, Gheronda s-a dus cu câțiva părinți să adune lemne de foc pentru cuptorul de pâine.

În vreme ce se străduia să ne povățuiască la iubirea de ostenală și să ne învețe practic astfel de treburi în care nu aveam experiență, unul din frați, mânuind toporișca, a lăsat-o pe spate, fără să bage de seamă că Gheronda era în spatele lui. Atunci a simțit cum cineva nevăzut i-a ținut brațul, încât toporișca ce se îndrepta spre capul lui Gheronda abia l-a atins. Așa a scăpat cu viață, într-adevăr în ultima clipă, cu ocrotirea Sfântului Teodor Studitul. În aceeași noapte, diavolii au umplut chilia lui de strigăte!

Noi nu știam să facem nicio rucodelie. Gheronda voia să învățăm mai repede să pictăm icoane, ca să avem cele necesare traiului. Însă până să ajungem acolo, bunătatea lui Dumnezeu a purtat grijă să avem tot ce era de folos pentru viața noastră modestă și simplă, prin ajutorul primit de la fiii săi duhovnicești din lume. Gheronda se minuna de dragostea pe care ne-o arătau aceștia. Îi scria unuia dintre ei:

„Auzeam acel cuvânt al Apostolului Pavel pe care îl scria fiilor săi duhovnicești, că «de era cu puțință, ochii voștri scoțându-i, i-ați fi dat mie»⁵⁴, și mi se părea de neînțeles. Dar iată că acum văd lucrul acesta petrecându-se cu mine, netrebnicul, din partea voastră, a fiilor mei adevărați”⁵⁵.

Gheronda nu era preocupat de bani, de obicei îi dădea milostenie, încât de multe ori noi, cei mai vechi, ne îngrijeam să păstrăm câțiva la casierie pentru lucrurile neapărat necesare. Gheronda continua să țină tipicul pe care îl învățase de la Sfântul Iosif Isihastul, acela de a lăsa toate lucrurile în seama proniei lui Dumnezeu. Dădea banii milostenie, iar problemele serioase ale clădirilor

⁵⁴ Galateni 4, 15.

⁵⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 31 decembrie 1983.

rămăneau nerezolvate. Greutățile de zi cu zi le întâmpina cu un aer glumeț. De pildă, trapeza fraților se ținea doar pe niște stâlpi.

– Gheronda, o să cadă tavanul pe noi! îi spunea un părinte.

– Lasă-l să cadă și apoi o să îl reparăm! răspundea el.

Prefera ca toate să se facă simplu și improvizat, ca să nu dea naștere la griji. Când se strângeau bani mai mulți, Gheronda îi dădea de multe ori fără să îi numere:

– Hai, ia-i pe ăștia, să dispară de aici! zicea.

Trăise atât de simplu alături de Sfântul Iosif, încât zicea:

„Dumnezeu știe că pot trăi toată viața și într-un chiup⁵⁶, cu atât de puțin mă mulțumesc! Ce-mi trebuie mie acum toate acestea de aici, case, și bani, și lume?! Un colțisor liniștit îmi era destul și numai eu știu cât de mult îl doresc... Numai ce-mi vorbești de bani și sunt nevoit să mă amestec în toate lucrurile astea, că mă și apucă durerea de cap! Iată, acum ne-am plătit datoria Chilei. Am dat banii obștii aceluși tânăr, i-am pus pe numele lui, nici nu știu ce se întâmplă cu ei.

– Cum este, avem bani? îl întreb.

– Avem, Gheronda!

– Bine, când se termină, să îmi spui!

– Gheronda, dar aici se tot înmulțesc!⁵⁷

În ianuarie 1984, le scria unor fii duhovnicești:

„Mulțumim nemăsurat lucrării dragostei voastre și tuturor celor care ne vin în ajutor nouă, netrebnicilor. Cred în atotbunătatea Mântuitorului Hristos că nu vă vom obosi mult, ci numai până vor deprinde cei tineri rucodeliile lor. Au început să învețe cu dăruire pictura icoanelor și sculptura, iar după cum merg lucrurile, cred că nu vor întârzia să le deprindă⁵⁸.”

⁵⁶ Aluzie la filozoful grec Diogene (412 – 323 î.Hr.) din școala cinică. Acesta, propovăduind un mod de viață la limita supraviețuirii, care sfida orice convenții sociale, și-a improvizat locuința într-un chiup (gr. πίθος), un vas mare de lut în care trăia având o singură haină și cerșind pentru a se hrăni. [n.tr.]

⁵⁷ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 10 noiembrie 1984.

⁵⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 2 ianuarie 1984.

Când obștea noastră s-a așezat la Noul Schit, doi părinți au deprins pictura în obștea lui Gheronda Spiridon Xénos, unde părinții erau iconari cu experiență și s-au oferit să îi învețe și pe frați. Au învățat aproape șase luni, astfel încât, încetul cu încetul, obștea noastră a început să aibă și ea propria rucodelie. Alți părinți au mers la Gheronda Gheorghe de la Coliba Sfântului Ioan Botezătorul, care lucra peceți, și au învățat să facă peceți pentru prescuri. La dorința lui Gheronda, care dădea mare însemnătate slujbelor, imnologiei și slăvirii lui Dumnezeu, eu și Părintele Pantelimon (devenit mai târziu Părintele Gherman) am mers destulă vreme la Gheronda Pantelimon Kártonas⁵⁹ de la schitul vecin, „Sfânta Ana”. Cu osârdia și cu dragostea îmbelșugată ce îl caracterizau cu deosebire, Gheronda Pantelimon ne-a predat lecții de muzică psaltică.

La Coliba Bunei Vestiri de la Noul Schit, mulți frați au fost tunși în schima mare, dând făgăduințele monahale înaintea icoanei Maicii Domnului „Pantánassa”. Icoana aceasta a devenit ocrotitoarea și mângâierea întregii noastre obști, odihna și adăpostul cald și plin de gingășie al fiecăruia dintre noi în parte. Încetul cu încetul, dragostea lui Gheronda pentru această icoană s-a altoit în sufletelor tuturor fraților.

Pe 28 septembrie 1983, Gheronda scria:

„Copiii îți trimit dragostea lor, îndeosebi Părintele Efrem, care a devenit schimonah la pomenirea Sfântului Neofit al nostru. Pe 20 octombrie (după calendarul vechi) va fi hirotonit diacon la Mănăstirea Sfântul Pavel. Dintre frații începători au fost rasoforiți trei, iar alți doi se pregătesc. Cei trei sunt: Iosif, pe care îl chema Dimitrie, topograful; Arsenie, care a făcut Dreptul; și Teona, filologul de limbă germană din Australia, care a întrerupt după trei ani studiile de teologie”⁶⁰.

„În ce îl privește pe Părintele Efrem, fiindcă nu are încă 30 de ani, așa cum cere rânduiala, am scris la Patriarhie, prin mijlocirea

⁵⁹ Pantelimon Kártonas a fost un monah virtuos și un vestit psalt aghiorit. [n.tr.]

⁶⁰ *Ibidem*, 28 septembrie 1983.

mănăstirii, să ne îngăduie hirotonia lui. Treburile de tot felul care sunt în schit și altele ne-au răpit un preot, încât adesea rămănem fără puțința de a săvârși Tainele. Alți câțiva frați dintre cei tineri sunt pregătiți pentru a fi hirotoniți diaconi”⁶¹.

Sănătatea lui Gheronda

La Noul Schit, Gheronda a suferit iarăși câteva crize de inimă. Avea și stări de leșin, care cereau administrarea urgentă de medicamente. Cu toate acestea, nu se temea, încât să ajungă să slăbească rânduiala de nevoie sau să părăsească ascultările de afară împreună cu frații. Tot timpul cât a suferit de această boală, L-a rugat pe Dumnezeu să îl mai lase să trăiască până când monahii tineri se vor maturiza duhovnicește și apoi să îl ia din această viață. După prima criză de insuficiență cardiacă a mai trăit încă 28 de ani.

Fiilor săi duhovnicești care se temeau că îl vor pierde, le scria:

„Cât despre pricina pentru care v-ați îndurerat, nu socotesc deocamdată a fi vreo primejdie. Nu suntem vrednici, copilul meu, de acest dar, ca «sfârșindu-ne curând, să plinim ani îndelungați și să fim scoși din mijlocul răutății»⁶². Dimpotrivă, eu aceasta aștept cu nădejde pentru mine, netrebnicul, să mi se cerce sufletul întru tristețe și trupul întru dureri, prin care se răscumpără tăgăduirile și trădările față de menirea noastră, pe care am nesocotit-o”⁶³.

Din adâncul smereniei sale, scria la începutul lui ianuarie 1984:

„Am primit scrisoarea ta și toată dragostea voastră și sunt adânc mișcat. Eu, fiind nimic din fire și nicidecum așteptând vreodată vreun rang sau vreo vrednicie, cel puțin pe acest pământ, mă rog să rămân neștiut și nearătat, așa cum în fapt se și întâmplă. Dar ce este aceasta ce se petrece acum cu mine, netrebnicul, că am

⁶¹ *Ibidem*, 10 decembrie 1983.

⁶² Cf. Înțelepciunea lui Solomon 4, 13-14.

⁶³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 31 decembrie 1983.

ajuns să îi încurc și pe alții, și mai ales pe cei ce sunt prietenii lui Dumnezeu, încât aceștia să se intereseze de mine și mă socotească și pe mine făptură? Mult mă înspăimânt! Și nu o spun ca să mă smeresc cu vorba, ci cu adevărat mă înfricoșez!

Încerc să mă mângâi cu gândul că aceasta se întâmplă pentru ceilalți care sunt cu mine, dar și așa argumentele sunt sărace, deoarece mă întreb necruțător: Oare am făcut bine adunându-i pe frați? Este aceasta bunăvoința lui Dumnezeu sau doar o îngăduință? Ce vor primi de la mine? Ce va da cel ce nu are și ce va arăta cel ce nu a văzut? Milostiv fii mie, Doamne, și întru aceasta! Pentru făpturile cele de neam bun, pentru care Hristos a murit și pe care El le-a chemat la mireasma cunoștinței Sale, cine este oare în stare să răspundă cu vrednicie, încât să nu le lipsească nimic?

Când o aud iarăși pe fiica mea cea plină de evlavie că se înfricoșează de pierderea pe care ar pricinui-o plecarea mea, cu adevărat sunt înfiorat cum eu, ticălosul, am adăugat nefericirii mele un nume mai presus de fapte și cu dreptate m-am făcut vrednic să aud acel «vai»! Poate vei gândi că mă laud sau că mă smeresc doar cu vorba, și totuși, mult iubitul meu suflet, mă înfricoșez și mă nedumeresc și, fiindu-mi milă de starea mea, cer rugăciunile celor cucernici spre a mă mângâia și a mă întări.

Am mers acum la Tesalonic să îmi văd de sănătate, la îndemnul celor ce au nădejdi mari în privința mea, și din păcate nu au găsit nimic care să arate că sârmanul meu drum pământesc s-ar scurta, așa încât mai rămân! Au găsit că sunt mai bine. Poate că iubirea mea de sine a împiedicat înaintarea bolii⁶⁴.

Gheronda nu îngăduia să ieșim în lume pentru cumpărăturile necesare obștii, astfel încât a luat asupra sa și această povară, care era grea pentru vârsta și pentru sănătatea lui, fiindcă trebuia să încarce și să descarce de la Tesalonic până la Noul Schit lucrurile de trebuință fraților.

⁶⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos Hristodúlu*, Noul Schit, 2 ianuarie 1984.

Cu gândul de a ne încuraja când ne îpușinam sufletește, când din cea mai neînsemnată pricină voiam să mergem la doctor pentru refacere și odihnă, zicea:

- Eu am sufletul în palmă - referindu-se prin aceasta la boala lui de inimă - și nu mă neliniștesc, nici nu mă îngrijorez; iar voi din nimic vă dați de ceasul morții?!

Mormântul Sfântului Iosif Isihastul

Sfântul Iosif Isihastul adormise la Coliba Bunei Vestiri și acolo se găsea mormântul lui. Din multa evlavie și recunoștință pe care le avea față de Părintele său duhovnicesc, Gheronda a zidit deasupra o încăpere mică, de doi metri și jumătate pe un metru și jumătate, care adăpostea mormântul. Acolo, în spațiul îngust dinăuntru, încăpea cineva numai cât să îngenuncheze sau să stea pe scăunel să se roage. Era și o candelă deasupra mormântului, iar pe pereți, în dreapta și în stânga, se aflau icoana Mântuitorului și icoana Adormirii Maicii Domnului, fiindcă în ziua acestui praznic adormise Sfântul Iosif.

De asemenea, pe peretele din dreapta era agățată o cruce de lemn, care la început fusese înfiptă în pământul de pe mormânt. Obștea viețuia acolo unde se nevoie, se rugase, vărsase lacrimi și se umpluse de har unul dintre ultimii mari Părinți ai monahismului aghiorit. Acest mormânt izvora ocrotire, har, mângâiere, întărire și însuflare în luptele duhovnicești. Tuturor ne mângâia inima în chip tainic, iar alteori în chip arătat și vădit. Odată, când Gheronda a lipsit puțin mai mult pentru nevoile obștii, întreg mormântul a răspândit într-o noapte o bună mireasmă ce a învăluit tot locul acela. Mulți părinți privegheau acolo, în apropiere, și se desfătau duhovnicește de acest har și de această binecuvântare cerească. Într-una din acele zile, Sfântul Iosif Isihastul i s-a arătat în vedenie unuia dintre părinți, spre a-l mângâia, și i l-a arătat pe Gheronda Iosif al nostru, spunându-i:

– Acestuia să îi faci ascultare!

În martie 1984, Gheronda scria:

„Acum am primit și o altă Chilie în Noul Schit și ne îngrijim să o reparăm; așa vom avea spațiu mai mult, mai ales pentru închinătorii care vin la noi. Am trecut-o formal pe numele Părintelui Efrem și astfel putem să îi înscriem legal și pe frați, fiindcă, potrivit regulamentului de aici, nu pot fi înscriși prea mulți într-un așezământ monahal care nu este mănăstire. Am scăpat astfel și de zarva construcțiilor, care este de nesuferit pentru noi”⁶⁵.

Iar în august același an, scria:

„Iată, din nou, peste vreo lună, vom avea hirotonia întru diacon a Părintelui Teona, în kiriakónul schitului nostru. Tot atunci vom isprăvi construcțiile și celelalte încă neterminate. Ne-am obișnuit să avem răbdare”⁶⁶.

Părinte duhovnicesc și învățător

Nu poate înțelegerea oamenilor să urmărească chipul în care se zidește în inima adâncă a ființei lor omul cel nou după Dumnezeu. Oricât ne-am fi minunat de măreția sfințelor virtuți ce împodobeau sufletul nobil al lui Gheronda Iosif, oricât am fi simțit lăuntric iubirea lui părintească ce ne ierta toate neputințele, toată lipsa de experiență și greșelile, fie ele cât de mari, totuși nu puteam cuprinde tăria și bogăția unirii sale cu Însuși Dumnezeu în toată adâncimea, lărgimea și înălțimea lor. Îndrăznim deci să îi schițăm viața atât cât am putut-o pricepe, socotind cuvântul pe care ni-l spunea Sfântul Efrem Katunakiotul: „Eu îți voi vorbi de la măsura mea, iar tu vei pricepe de la măsura la care ești”.

Odată, Gheronda Iosif ne-a spus:

⁶⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 25 martie 1984.

⁶⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 18 august 1984.

„Nu mă mândresc că am dobândit ceva, fiindcă eu am fost delăsător în viața mea monahală. Totuși, prin harul Său, mi-a dat Domnul și am gustat din toate tainele Împărăției cerurilor, cele despre care vorbește Domnul nostru când spune că «Împărăția lui Dumnezeu înlăuntru vostru este»⁶⁷. Dacă nu aș zice asta, aș minți. Am văzut și am pipăit viața cea mai presus de fire, așa cum vedem cele aflate sub simțuri și credem neîndoielnic în existența lor. Am trăit lângă oameni sfinți la Mănăstirea Stavrovúni. Apoi am ucenicit în Sfântul Munte la picioarele acestui mare viteaz (Iosif Isihastul) care este, după socotința mea, înnoitorul contemporan al monahismului răsăritean»⁶⁸.

După atâtea nevoințe duhovnicești, ca unul ce intrase în mănăstire cu totul curat, la 16 ani, nu doar că își plătise puținele datorii pe care poate le va fi avut, ci dobândise virtuți și daruri dumnezeiești: teologia, dragostea, smerenia, blândețea, discernământul, părințenia duhovnicească, dorul de a mântui sufletele omenești. „Tuturor toate m-am făcut”⁶⁹, spunea într-o scrisoare, și în timp ce scria, în acel loc scrisul s-a schimbat, cerneala literelor s-a diluat pe hârtie din pricina lacrimilor ce șiroiau fără de voie, fiindcă era mișcat și plângea mult în acea clipă.

Plin de Duhul Sfânt, Gheronda, fără ca ceilalți să înțeleagă, trăia tainele darurilor dumnezeiești, ale teologiei și ale părințeniei duhovnicești. Ne amintea ceea ce spunea Părintele său duhovnicesc: „Pentru fiecare suflet care primește folos de la mine, îndur ispita lui și starea lui sufletească”. Odată, legat de o anumită împrejurare, ne-a zis: „Ce să spun, copilul meu? Când mă rog înlăuntru meu, simt că duhul acestui om este acolo și îmi răpește rugăciunea și mi-o ia”. Spunea aceasta despre un cleric din lume. Pe atunci, acest cleric se legase foarte mult sufletește de Gheronda. „Ce să îți spun? Adesea simt că îmi soarbe atât de mult sufletul, duhul, rugăciunea, încât nu pot nici să dorm. Sunt nevoit să îmi împutți-

⁶⁷ Luca 17, 21.

⁶⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1986.

⁶⁹ I Corinteni 9, 22.

nez rugăciunea ca să mă pot odihni, să pot dormi noaptea. Nu pot altcumva. Și toată energia rugăciunii mele, toată, fără să vreau eu, este absorbită de acest om. Ca și când s-ar face un vas comunicant, care preia cumva toată energia din celălalt vas. Tu umpli un vas, iar celălalt absoarbe pe loc tot ce este în el. Și asta deoarece au această dispoziție lăuntrică și această credință și stare sufletească față de Părintele lor duhovnicesc. Iar asta, firește, nu este nimic altceva decât taina nașterii duhovnicești⁷⁰.

Această naștere îl va călăuzi pe om până când va ajunge la o vârstă duhovnicească matură, iar de obicei omul se întregeste, se desăvârșește când „pleacă” Părintele său duhovnicesc. Gheronda Iosif ne repeta adeseori cu dor: „Ah, dacă l-aș putea avea acum pe Părintele meu duhovnicesc! Acum, când înțeleg ce înseamnă, acum să-l fi avut!” La fel zicea și Sfântul Efrem Katunakiotul.

Tot legat de aceasta, Gheronda mai spunea:

„Când Mirele se va lua de la ei, taina aceasta se va da pe față și se va plini. Când Mirele se va lua de la ei. De aceea nici Hristos nu le-a dat ucenicilor o cunoaștere deplină despre Sine câtă vreme a fost cu ei. Pentru aceea le-a spus: «De folos este vouă ca să mă duc Eu»⁷¹. Să mă duc Eu ca să vină Mângâietorul, iar Acela vă va spune despre Mine, nu Eu. Mângâietorul vă va vorbi despre Mine. Și când a venit Mângâietorul, atunci au înțeles cine era Acela care fusese împreună cu ei⁷².

Era cu noi pe pământ, ne slujea tuturor, însă toate aceste griji nu îi pogorau mintea din cer. Nicio grijă ori desfătare pământescă nu îl preocupa în vremea rugăciunii. Se ferea să vorbească despre sine însuși. Dar toți îl căutam, fiindcă și noi voiam să aflăm Împărăția cerurilor. Rareori, pentru folosul nostru, îi mai scăpa câte o vorbă care ne vădea măsura duhovnicească la care ajunsese. Când ne vorbea despre cele pe care le trăiseră Sfinții, înțelegeam adeseori că vorbea, indirect, din proprie experiență. Fiindcă noi cunoș-

⁷⁰ Mărturia Mitropolitului Atanasie de Limassól.

⁷¹ Ioan 16, 7.

⁷² Mărturia Mitropolitului Atanasie de Limassól.

team trăirile și ispitele pe care le avusese și le avea Gheronda și știam că ceea ce trăiseră Sfinții trăia și el.

La sfârșitul lui decembrie 1984, spunea în sinaxa obștii:

„Nu tăinuiesc că sunt încă absorbit de ceea ce s-a citit la masă despre cei 13 Cuvioși Mucenici⁷³, care au ajuns până acolo încât și pe cele simple, pe cele de neapărată trebuință vieții le lepădau, și asta pentru acrivia conștiinței. Iar această linie pe care o țineau, duhul de luptă, i-a condus apoi și la acrivia mărturisirii credinței. Ați văzut câtă evlavie și câtă luare-aminte aveau, mergând până acolo încât, dacă simțeau că locul lor nu era prielnic isihiei, îl părăseau și plecau fără să se îngrijoreze pentru nimic? Gândiți-vă la ce înălțime a neagoniselii ajunseseră acești fericiți părinți, dacă, voind să se mute, plecau fără să ia în seamă nimic, ca și când ar fi fost vorba de un singur nevoitor.

Pentru ei, întreg universul depindea de credința lor în Dumnezeu. Credeau nu în existența lui Dumnezeu – ar fi de răs să spunem aceasta –, ci în faptul că El le poartă de grijă în toate, împlinind cuvântul Scripturii: «Aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni»⁷⁴, «că îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească în toate căile tale; pe mâini te vor ridica, ca nu cândva să împiedici de piatră piciorul tău»⁷⁵. Cu adevărat erau împlinitorii desăvârșiți ai acestor porunci din Scriptură, ai făgăduinței. Râvna îi mâna la lucrarea neagoniselii și a acriviei conștiinței, iar de aici treceau la râvna dreptei-credințe.

Și vedeți că atunci când cei ce cugetau împotriva îi provoau în chip repetat, ei nu șovăiau deloc, ca să nu se poată strecura

⁷³ Este vorba de cei 13 Cuvioși Mucenici din Mănăstirea Kantára din Cipru: Ioan, Conon, Varnava, Ghenadie, Gherasim, Gherman, Teoctist, Ieremia, Iosif, Marcu, Chiril, Teognost și Maxim, care au mărturisit în secolul al XIII-lea, când Ciprul se afla sub stăpânirea francilor catolici. Fiind siliți să săvârșească Sfânta Liturghie cu azimă (pâine nedospită), s-au împotrivit cu îndrăzneală, muștrând rătăcirea catolicilor. După trei ani de temniță, s-au săvârșit pe 19 mai 1231, fiind târați de cai pe pietre ascuțite și apoi aruncați în foc. [n.tr.]

⁷⁴ Psalmi 54, 25.

⁷⁵ Psalmi 90, 11-12.

vreun compromis. Adică nu le spuneau celorlalți călugări catolici, care erau prigonitorii lor:

– Uite ce este, părinților, noi trăim în isihie. Acum, ce cugetați voi în privința azimelor și ce faceți, voi știți. Noi ce să vă spunem? Noi, ca ortodocși, negreșit nu participăm la astfel de lucruri!

Acesta ar fi fost un chip ocolit de a fugi. Dar, precum vedeți, nu au făcut așa! Ci cu râvnă, întru cunoștința chinuirilor pe care le aveau de îndurat, au mărturisit:

– Domnilor, nu numai că nu faceți bine, ci vă spunem că toți câți fac în felul acesta merg spre pierzare! Unii ca aceștia nu sunt ai lui Dumnezeu! Aceasta este Ortodoxia, pâinea cea dospită pe care o ține Biserica Ortodoxă!

Luați aminte, toate acestea sunt urmarea dreptei-cinstiri pe care au agonisit-o prin acrvia cu care și-au păzit conștiința! Prin urmare, acrvia conștiinței este cea care trezește mintea omului, și astfel el ajunge să aibă ochiul sufletului sănătos, încât să știe și să simtă nu doar de unde se poate vătăma, ci și care este măsura acrviei cu care trebuie să vegheze ca adevărat rob al lui Hristos. Cu adevărat, acrvia conștiinței naște mintea lui Hristos, despre care scrie Apostolul Pavel: «noi avem mintea lui Hristos»⁷⁶ și «vom judeca pe îngeri»⁷⁷. Este ceea ce spun Sfinții Părinți: când mintea omului se curățește de patimi și devine slobodă, încă de atunci, chiar fără lucrarea harului care o îndumnezeiește deplin, ea are de la sine luminarea ei, care îi dă să vadă mai mult și mai departe decât diavoli⁷⁸. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că omul simte când diavoli fac sfat să se apropie și cu ce intenții se apropie de el spre a-l vătăma⁷⁹.

⁷⁶ I Corinteni 2, 16.

⁷⁷ I Corinteni 6, 3.

⁷⁸ Cf. Sfântul Atanasie al Alexandriei, *Βλῶς καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου* 34, PG 26 893BC [Cf. Sf. Atanasie al Alexandriei, „Viața și petrecerea Cuviosului Antonie”, *Viețile Sfinților* pe ianuarie, Episcopia Romanului și Hușilor, 1993, p. 292: „Căci eu cred că sufletul care s-a curățit de toate păcatele după fire poate să se facă văzător și chiar mai multe și mai departe să vadă decât diavoli.” (n.tr.)].

⁷⁹ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 29 decembrie 1984.

Când ne învăța acestea, noi cugetam cât de ușor lăsa și el însuși toate când o cerea voia lui Dumnezeu, deși era un om harnic, creativ și deschis. De pildă, mai târziu, cu toate ostenele pe care le făcuse în Cipru și în Sfântul Munte, mai ales la Noul Schit, îndată ce a aflat de la Sfântul Efreim Katunakiotul că obștea trebuia să se mute la Mănăstirea Vatoped, nu l-a mai preocupat nimic altceva. Era gata pentru noi ostenele și jertfe, fără vreo alipire de vreun lucru pământesc.

Inima lui de Părinte în Hristos găsea mereu chipuri de a se jertfi pentru a dărua hrană și mângâiere duhovnicească fiilor săi. Îi scria unei fiice duhovnicești: „Când oare este împlinit Părintele duhovnicesc? Atunci când, iubind precum Domnul, se face jertfă desăvârșită pentru cel iubit de el, chiar dacă adeseori acest lucru rămâne necunoscut celui pe care îl iubește”⁸⁰.

La vremea aceea nu puteam înțelege taina părințeniei duhovnicești pe care o trăia Gheronda zi de zi. Chiar și atunci când el ne-o tâlcuia, abia după mult timp, citind din nou cu luare-aminte cuvintele lui, pe care le păstram însemnate, înțelegeam mai adânc măreția iubirii sale mai presus de fire. La vremea aceea trăiam această taină, desfătându-ne de simțirea căldurii dragostei sale părintești. O mare taină era ocrotirea noastră de vrăjmașul diavol, de care Gheronda ne păzea chiar și atunci când – pentru nepăsarea și delăsarea noastră sau, mai grav, pentru obiceiurile noastre rele – legea duhovnicească ar fi trebuit să lucreze împotriva noastră.

Pentru fiecare greșală a noastră, fie ea cu știință sau cu neștiință, Gheronda stătea între ucenic și Dumnezeu, purtând toate neputințele noastre în chip mucenicesc, cu multă răbdare, liniștit, fără tulburare sau mânie, într-o deplină smerenie și nearătate, plin de căldură părintească. Se făcea cu adevărat mijlocitor fierbinte către Dumnezeu, cu îndrăzneala pe care o câștigase la El după atâția ani de nevoință și după ce mai întâi se pusese în rânduială pe sine însuși prin lucrarea pocăinței.

⁸⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 29 februarie 1984.

Plinea neincetat lipsurile noastre, chiar și când nu pricepeam. Aceasta este o mare osteneală, dacă te gândești cât de greu este să rabzi fie și numai cuvântul unui nesăbuit, nu mai vorbim de faptă. El însă răbda și faptele nesăbuite, iar de multe ori și cuvintele spuse de unele suflete neputincioase în clipele grele ale războiului lor duhovnicesc. Aștepta cu grijă și cu dragoste să vadă când se vor deschide ochii noștri sufletești, ca întru lumina lui Hristos sufletele noastre să se facă mai bune. Spunea:

„Cât de greu este să călăuzești suflete! Unul este sensibil, altul este aspru, altul are un caracter dificil, altul are năravuri. Este nevoie de dragoste și de răbdare. Dacă îl mustri și îl rușinezi pe vreunul, după aceea se va gândi tot timpul la asta și se va mâhni pe Părintele său și cine știe ce altceva va mai face! Uite, unul dintre frații începători a rupt astăzi smochinul, iar eu m-am prefăcut că sunt nemulțumit și îndată i s-au frânt aripile, nu mai putea face nimic. Atunci l-am îmbrățișat cu dragoste, iar asta l-a făcut să zboare, să alerge la treburile lui, la ascultare. Pe ucenici, diavolul este acela care îi inverșunează adesea și îi luptă, nu sunt ei de vină, iar după aceea ei se pocăiesc. Mai greu este însă de nevoitori. Aceștia se luptă aprig cu diavolul însuși, care se inverșunează grozav să îi lipsească de harul Botezului.

Așadar, câtă vreme stau eu în acest chip, fără să mă mâni, fără măcar să mă pornesc spre tulburare, cu binișorul, diavolul nu poate să îi vatăme cu nimic pe ucenici. Fiindcă eu mă întorc spre Dumnezeu și îi spun: «Oare nu fac eu răbdare cu ei, nu îi țin eu?» . Eu plătesc, eu Îl silesc pe Dumnezeu să îi țină. Și de vreme ce eu îi rabd, cu cât mai mult Dumnezeu! Nu este de folos să vorbești și să îi îndrepti pe cei care nu pot duce musttrarea. Să își facă voia lor, Gheronda nu pierde duhovnicește!

Pe ucenic trebuie să îl conduci mereu cu discernământ în ascultarea lui. De pildă, merg și îi spun ucenicului de la fierărie, care cunoaște meșteșugul: «Topește acest metal și fă-mi forma cutare!». Dar acolo ei nu topesc fierul. Ei, ucenicul va face cum știe el, este de ajuns să îmi dea forma pe care i-am cerut-o. Altmin-

teri, unde mai este personalitatea omului? Îi iei celuiilalt inițiativa! La fel și la bucătărie: calitatea, cantitatea și celelalte le stabilește ucenicul așa cum știe, ajunge numai să predea lucrul cerut”⁸¹.

Nu alunga pe nimeni dintre cei care voiau să îi fie ucenici

Gheronda nu respingea pe nimeni dintre cei ce îi cereau să viețuiască monahicește alături de el, oricât de neputincioși ar fi fost. Pricina o lămurea astfel:

„De vreme ce Dumnezeu mă rabdă pe mine și îmi dă neîndoielnic nădejdea mântuirii, nu cred să existe om pe fața pământului pentru care să nu fie mântuire. Și nu spun doar vorbe, ci ceea ce simt înlăuntrul meu. Așa că nu resping pe nimeni. Și apoi, mai este și legea duhovnicească. Dacă respingi pe cineva, firește că Dumnezeu îi va purta de grijă, dar tu ce răspuns vei da? Dacă pleacă și merge în altă parte și pățește ceva ce nu ar fi pățit dacă l-ai fi ținut lângă tine, oare nu vei da răspuns? Maica Domnului vrea mântuirea tuturor. Iar dacă este în obște cineva care creează probleme multe, încât ajung să se primejduiască și ceilalți, știe ea cum să îl înlăture. (...) Ce spune Hristos, copilul meu? «Trestie strivită nu va frânge și feștilă fumegândă nu va stinge»⁸². Prin urmare, nu voi tăia trestia care se îndoiaie, iar feștila ce fumegă și pâlpâie nu o voi stinge. Lasă să se stingă singură! Las-o în grija lui Dumnezeu!”⁸³.

El însuși întâmpina astfel de situații cu multă rugăciune și cu multe lacrimi. Se ruga cu lacrimi pentru fiecare suflet, pentru fiecare ucenic al său.

Gheronda, prin nevoința și prin legătura lui strânsă cu Dumnezeu, prin lupta sa de mulți ani cu patimile și cu diavoli, dobândise un mare discernământ duhovnicesc. Dădea răspunsul potrivit

⁸¹ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 2 august 1984.

⁸² Matei 12, 20; cf. Isaia 42, 3 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

⁸³ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 22 noiembrie 1983.

în problemele pe care le aveau monahi și mireni din toată păturile sociale, săraci și bogați, oameni de știință sau neînvățați. Înaintea lui Gheronda era ușor să îți deschizi inima, să îți spui frământarea, ca să primești din gura lui răspunsul ce arăta voia lui Dumnezeu personal pentru tine.

Nu silea pe nimeni, nici nu îl mână pe cel cu care stătea de vorbă. Nu avea tipare de canoane pentru viața duhovnicească, pentru felul cum trebuie să trăiască oamenii. Sfătuia potrivit cu firea, locul și felul de viață, puterile, chemarea și dispoziția fiecărui om, după cât putea fiecare să se jertfească, lucru de neapărată trebuință pentru ca omul să își arate dragostea lui pentru Dumnezeu.

Nu îi descuraja pe cei care cădeau, dar nici nu îngăduia delăsarea și lipsa de pocăință în viața duhovnicească. Vădea și înfiera împătimirea și păcatul. Mergea cu tine pe cale și te povățuia în duhul Sfinților Părinți, fiindcă avea o trăire deopotrivă cu a lor. Dădea răspunsuri prin luminarea primită de la Duhul Sfânt, prin cuvânt plin de discernământ, „cuvântul celor desăvârșiți”, cum spune Sfântul Siluan Athonitul⁸⁴. Acest cuvânt izvora din inima sa adâncă ce se ruga cu dragoste și era adresat omului din fața lui, cu problema lui concretă.

Niciodată Gheronda nu ducea pe cineva la descurajare, iar certarea lui era întotdeauna părintească, întotdeauna plină de nemărginită căldură și dragoste, măcar că uneori era nevoie să aibă oarecare tărie spre a ne trezi. Odată cu certarea, simțeam întotdeauna și lucrarea rugăciunii sale, ca o trăire vie a iubirii lui părintești fără hotar și mai presus de fire. Era acea iubire care ardea și topea mânăirea sau întristarea cea rea, care se putea cui-bări în sufletul nostru din felurite pricini. Niciodată nu plecam de la Gheronda întristați, ci cu bucurie duhovnicească și plini de nădejdea unui nou început. Chiar și mustrea era dovada dragos-

⁸⁴ Arhim. Sofronie, *op. cit.*, p. 98 [Arhim. Sofronie, *op. cit.*, p. 88: „Sfântul Siluan, într-o convorbire cu un nevoitor, Părintele Stratonice, s-a referit la următoarea descoperire: «Cei desăvârșiți nimic nu grăiesc de la sine, ei grăiesc doar ceea ce le dă Duhul»”. (n.tr.)].

tei sale, iar prin lucrarea rugăciunii lui, legătura acestei iubiri devenea încă mai puternică și mai trainică.

Harul Duhului Sfânt care via în Gheronda zidise înlăuntrul lui simțirea cea nouă în Hristos, care este mai presus de orice simțământ pământesc. Ca urmare, putea să îi judece duhovnicește pe toți, pe el însă nu putea să îl judece nimeni dacă nu avea o trăire pe măsură⁸⁵. De aceea, niciodată nu l-a preocupat să își „îmbunătățească imaginea”. Dimpotrivă, când era defăimat, iar noi voiam să răspundem în vreun fel, ne zicea:

– Vai nouă când toți oamenii ne vor vorbi de bine!⁸⁶ Defăimările sunt de folos, din ele vom scoate ceva. Pe când laudele nu fac decât să vatăme.

Cei mai mulți oameni, chiar și nevoitorii, lucrează virtuțile cu strădanie, cu osteneală. La Gheronda, aceasta era o stare firească. În vremea când trăiam alături de el, ajunsese deja la deplinătatea vârstei duhovnicești. Nu era cătuși de puțin măgulitor sau fățarnic. Avea o purtare neprefăcută, ce răspândea mireasma smereniei inimii sale, însoțită de dragostea care „toate le suferă”⁸⁷. Adâncul smereniei lui te făcea să te simți întotdeauna primit în inima sa, chiar și atunci când înțelegeai că nu valorai nimic față de măreția virtuților sale.

De obicei, nu le îngăduia începătorilor să iasă și să meargă pe la hramuri și pe la Chilio sau pe la alți Părinți duhovnicești. Odată, în timpul mesei de la trapeză, ne-a lămurit acest aspect:

„În *Pateric* se spune că Dionisie Mărturisitorul a aflat despre Sfântul Pahomie că nu îi lăsa pe monahii străini să intre în mănăstire, ci doar în biserică. Și când l-a întâlnit pe Sfântul Pahomie, a vrut să îl mustre pentru această faptă pe care el o socotea necreștinească. Iar Sfântul i-a răspuns: «Dumnezeu să te înștiințeze că nu o fac cu rea intenție, ci fiindcă în mănăstire sunt și tineri, iar aceș-

⁸⁵ Cf. I Corinteni 2, 15: „Cel duhovnicesc le judecă pe toate, iar el de nimeni nu se judecă”.

⁸⁶ Cf. Luca 6, 26.

⁸⁷ I Corinteni 13, 7.

tia se vatămă din întâlnirile cu străinii. Îi întreabă, de pildă, cum se nevoiesc ei, îi văd cum sunt îmbrăcați și, neavând încă discernământ, se primejduiesc»⁸⁸. Cei tineri încep atunci să primească gânduri împotriva lui Gheronda, își pierd încrederea în el și astfel pierd lucrul cel mai însemnat. O rană o primești într-o clipă, dar o tămăduiești vreme îndelungată. Câtă luptă ducem ca să scoatem dinlăuntru nostru un gând împotriva cuiva sau o oarecare stare și părere rea pe care am zămislit-o în noi!

De aceea, să nu vă mire faptul că nu îngăduim celor mai tineri să meargă pe la alte Colibe și pe la hramuri. Fiindcă eu, de pildă, știind cunoașterea, starea duhovnicească și felul de a fi al cutărui frate, îi poruncesc să facă un lucru. Acela, dacă iese din mănăstire și aude spunându-se ceva și îi pare diferit de ce i-am zis eu, îndată este năpădit de gânduri și apar războaiele și rănile. Gheronda este cel care dă diploma. Dacă îți pierzi încrederea în el, cine ți-o va mai da? Oare nu tot la fel este și cu profesorii sau cu cei care îi învață pe alții un meșteșug?

Ca să înțelegeți mai bine, este nevoie de discernământ, pe care cei mai tineri nu îl au. Ceea ce văd și aud ei undeva este într-adevăr corect în raport cu împrejurarea, cu timpul, locul și persoanele pentru care sunt spuse acelea. Însă pentru o altă împrejurare care pare la fel nu sunt potrivite.

Să zicem că stau de vorbă doi oameni la Turn. Tu treci pe acolo și îi auzi zicând: «Vezi, ferește-te de omul acela care vine de jos!». Așa vorbesc între ei. Tu auzi acest lucru și apoi pleci. Dar îndată ce se apropie omul pe care îl judecau, aceia își spun unul altuia: «Măi, nu este cel care credeam noi, este altcineva!». Cineva care, desigur, nu avea nicio legătură cu ceea ce ziceau ei mai devreme. Însă tu, dacă îl vei mai întâlni vreodată pe acel om, te vei teme și numai să îl vezi, fără ca el să știe ceva. Acum înțelegeți cum stau lucrurile?»⁸⁹.

⁸⁸ Cf. *Άγιος Παχώμιος βίος* 1, 40, ΒΕΠΕΣ, vol. 40, Apostoliki Diakonia, Atena, 1970, p. 144.

⁸⁹ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 13 ianuarie 1985.

Omilii și cuvânt cu putere multă

Adesea, când se întâmpla să iasă din Sfântul Munte pentru nevoile obștii, fiii săi duhovnicești îl înduplecau să meargă să vorbească la adunări ale credincioșilor. Aceștia se însuflețeau de cuvântul lui și îl rugau să rezerve o sală mai mare, ca să cheme mai multă lume pentru folos duhovnicesc, și să vină să vorbească la o dată stabilită. Însă Gheronda nu o făcea. Vorbea mereu când ieșea pentru treburile obștii, dar nu anunțat, ci pe neașteptate și fără să se pregătească.

Când însă împrejurările o cereau și simțea că trebuia să se ducă undeva, renunța cu bună știință la principiile sale, ca să fie împlinită voia lui Dumnezeu și să se folosească oamenii. Așa s-a întâmplat, de pildă, când a răspuns invitației de a merge în Australia și s-a dus acolo ca să îi întărească pe emigranții greci. A mers însoțit de un părinte din obște care era din Australia și avea acolo un frate preot. A ținut multe omilii în biserici, în săli și în casele credincioșilor unde era chemat.

Mintea lui se deschidea în teologie, darul dumnezeiesc pe care îl primise cu precădere. Chiar și în somn, Dumnezeu îi deschidea mintea „ca să priceapă Scripturile”⁹⁰. Odată a povestit la trapeză:

„Am pornit de la ceea ce spun Sfinții Părinți – și, desigur, dascălul, Avva Isaac –, că atunci când mintea se mișcă cu luare-aminte peste zi și are cugetări bune, sfinții îngeri prelungesc această stare și în somn, ca astfel să îi dea curaj nevoitorului să continue lupta pe acest drum anevoios.

Și iată că pe când dormeam, m-am aflat în somn înaintea unei mulțimi care îmi puna tot felul de întrebări despre iconomia mântuirii lumii, despre cum a ridicat Dumnezeu păcatul întregii lumi. Tema noastră era despre «Cel ce ridică păcatul lumii»⁹¹. Și în timp ce vorbeam, cu adevărat mi s-a deschis mintea și am înțeles adâncul acestei taine, încât am început să plâng. Adică am

⁹⁰ Luca 24, 45.

⁹¹ Cf. Ioan 1, 29.

înțeles cum Atotiubirea, Iisus, Mântuitorul nostru, de bunăvoie S-a răstignit și a ridicat păcatul. Și m-am trezit cu o bucurie care stăruie până acum.

M-au mai întrebat, de asemenea, despre dreptatea lui Dumnezeu. Eu le-am spus că nu cunosc cele despre dreptatea lui Dumnezeu, iar ei au rămas uimiți. Și le-am zis din nou că la mine nu se aplică dreptatea lui Dumnezeu, fiindcă, dacă s-ar aplica, ar trebui să nu mai exist, de vreme ce niciodată nu am făcut voia dumnezeiască, nici nu L-am odihnit pe Dumnezeu cum se cuvine, ci pururea trăiesc și sunt la mila lui Dumnezeu. Așadar, la mine nu s-a aplicat legea dreptății⁹².

Se apropia Nașterea Domnului din anul 1987, iar la prăznuirea Sfântului Spiridon, Gheronda era cufundat în vederi dumnezeiești legate de marea taină a întrupării Cuvântului lui Dumnezeu, așa cum i-o descoperea Duhul Sfânt în sufletul lui curat și plin de dor dumnezeiesc. Redăm cuvintele sale, însemnate la sinaxă de un frate din obște:

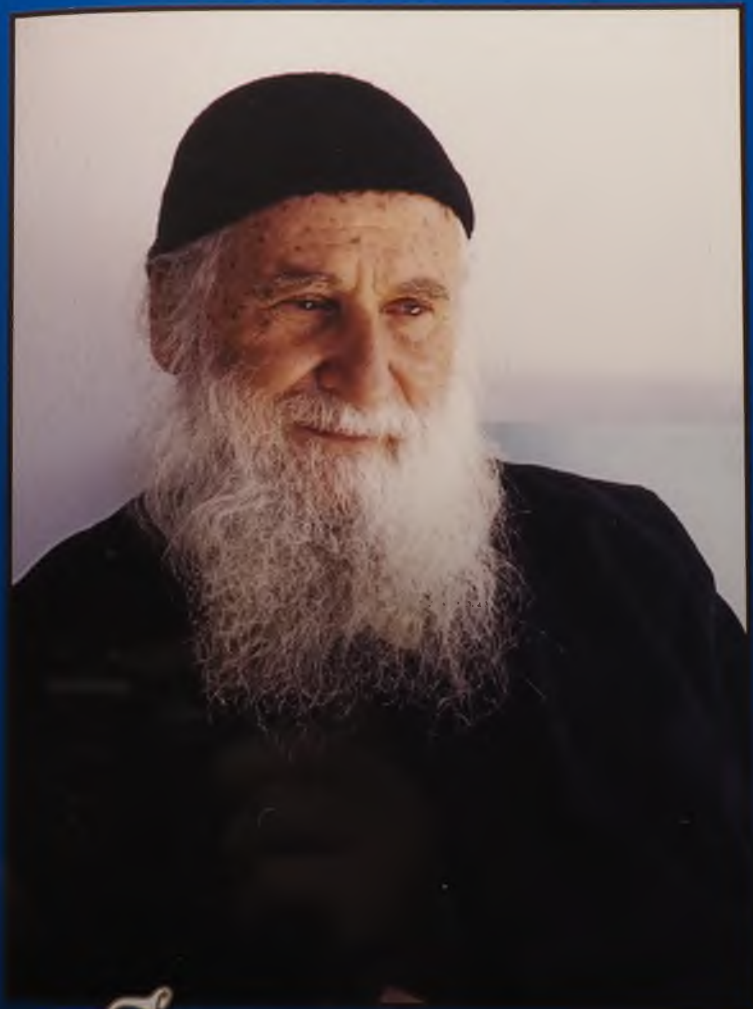
„Deșertarea de Sine a lui Dumnezeu Cuvântul este cu adevărat o taină de necuprins cu mintea nici în veacul acesta, nici în cel viitor. Adică felul în care o Persoană a Sfintei Treimi Se face om și împlinește rolul ucenicului desăvârșit și toată Sfânta Treime participă; fiindcă «Tatăl a binevoit și Cuvântul trup S-a făcut»⁹³, iar Duhul Sfânt orânduiește toate cele din Biserică, rămâne în ea și slujește, și toate acestea pentru sârmanul om⁹⁴.

Având în inimă această simțire duhovnicească și cunoaștere a felului smerit și nearătat în care Duhul Sfânt slujește în Biserică, slujea întotdeauna obștea atât de tainic, încât numai nevoitorii foarte cercați puteau să înțeleagă măsura cea mare a blândeții, a smereniei, a dragostei și îndeobște a virtuților sale evanghelice.

⁹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în trapeză*, Noul Schit, 19 noiembrie 1984.

⁹³ Cf. Ioan 1, 14; Coloseni 1, 19; *Mineitul lunii Decembrie*, Slujba Praznicului Nașterii Domnului, Laudele, idiomela Sfântului Andrei Criteanul.

⁹⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 12 decembrie 1987.

Să alegi întotdeauna folosul
aproapelui mai mult decât folosul tău...

37. Gheronda la sinodiconul Mănăstirii Cutlumuş (1982).
În mijloc, fostul stareţ, Părintele Hristodul

38. Gheronda cu Sfântul Paisie. În dreapta, Părintele Atanasie
(astăzi mitropolit de Limassól)

39. La Chilia Bunei Vestiri de la Kapsala (1982). Primul din dreapta, monahul Efrem (astăzi starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped)

40. Gheronda cu obștea lui la Kapsala (ianuarie 1982)

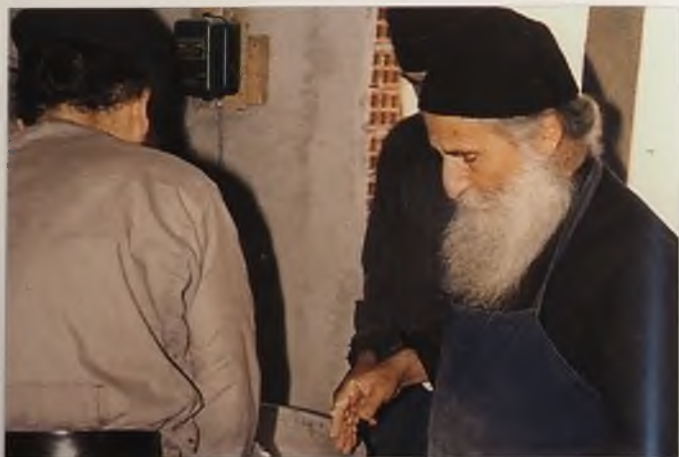
41. Gheronda îi dă binecuvântarea sa Părintelui Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól) la hirotonia lui, săvârșită în biserica Adormirii Maicii Domnului de la Megáli Panaghía - Halkidikí de către Mitropolitul Nicodim de Ierissó (+2012).

42. Gheronda cu obștea sa și cu închinători la Noul Schit,
în ziua următoare hirotoniei întru diacon a Părintelui Efrem, astăzi
starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped (21.10.1983 după calendarul vechi)

43. Gheronda cu obștea sa și cu închinători la Noul Schit (28.09.1984)

44. Gheronda slujind cu frații la ascultări, Noul Schit, 1986

45. În trapeza de la Noul Schit, cu fii duhovnicești monahi și mireni

46 și 47. „Trebuințelor mele și ale celor ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea”
(Fapte 20, 34). Gheronda la brutărie, Noul Schit, 1986

48. Gheronda cu obștea la Noul Schit (1984)

49. Gheronda cu obștea sa la Chilia de la Noul Schit,
în perioada construirii paraclisului cu hramul Buna Vestire (1986)

50. Gheronda cu obștea la Noul Schit (Marțea Luminată 1987)

51. Gheronda cu ucenicii săi, ieromonahii Atanasie și Efrem (1987)

52. Gheronda cu fratele său duhovnicesc, Gheronda Haralambie (+1.01.2001),
fostul stareț al Mănăstirii Dionisiu, la Noul Schit

53. Gheronda cu Părintele Teofilact (+1983) la Noul Schit

54. Gheronda la Katunakia, cu fratele său duhovnicesc,
Sfântul Efreim Katunakiotul

55. Gheronda cu Părintele Teoclit Dionisiatul (†2006) în 1986

56. Gheronda – o floare înmiresmată din Grădina Maicii Domnului

57. Gheronda cu doi frați din obște, alături de fiii săi duhovnicești Alekos și Maria Hristodúlu și de băiețelul lor, astăzi monah la mănăstirea Vatoped, 1985

58. „Lăsați copiii să vină la mine...” (Luca 18, 16)

59. Gheronda în Australia cu fice duhovnicești (1984). Prima în dreapta, Eftimia Mañavrăku (mai târziu monahia Melania, stareța Mănăstirii Megáli Panaghía - Ierusalim), iar prima în genunchi, în stânga, cu rochie în carouri, Kalomira Zantiótu (mai târziu monahia Calistena, stareța Mănăstirii „Grabnic Ajutătoarea” - Melbourne)

60. Gheronda în mijlocul copiilor

61 și 62. Gheronda la Mănăstirea Taxiarhon - Epidavros

Se străduia cu smerenie și fără niciun interes personal să câștige fiecare suflet pentru Hristos, să trezească râvna pentru Dumnezeu în inimile fiilor săi duhovnicești, ca aceștia să părăsească iubirea de sine, interesul personal, eul lor, să lucreze cu credință și cu lepădare de sine voia lui Dumnezeu și să țină poruncile Lui. În felul acesta puteau ajunge și ei să aibă simțirea înfierii, să guste din lucrarea Duhului Sfânt. Atunci dragostea lui Dumnezeu copleșește sufletul cu simțământul smeritei-cugetări adânci și al recunoștinței pentru faptul că „ceea ce este muritor a fost înghițit de viață”⁹⁵. Mulțumirea și slavoslovia pentru acest dar unic se fac omului „pâine ziua și noaptea”⁹⁶, iar lacrimile iubirii dumnezeiești îi devin tovarăș nedespărțit pe drumul mângâierii și al urcușului pe trepte duhovnicești mai înalte.

În aceeași omilie, Gheronda spunea:

„Iubirea de sine, interesul personal, într-un cuvânt voia proprie în orice lucru, fie el practic sau teoretic, adică tot ce ține de cunoștințele noastre este hulă împotriva lui Dumnezeu. Fiindcă toate depind de El. Cuvântul lui Dumnezeu poartă grijă de toate, ține laolaltă și rânduieste toate. Iar omul socotește că este cineva și spune «eu». Însă totul este să facă voia lui Dumnezeu. Cine a priceput această noimă a devenit fiu după har”⁹⁷.

Pocăința adâncă ce se lucra zilnic înlăuntrul său în Duhul Sfânt îi dădea putința să înțeleagă cum acest Atotputernic Duh Sfânt, în tăcerea veacurilor, ferindu-Se de orice ostentație și arătare, îl „slujește” pe sârmanul om. El nu cere nimic pentru Sine, ci vrea doar să ofere deplin darul înfierii omului îndepărtat de Dumnezeu prin căderea în patimi. Această simțire a tainei „slujirii” lui Dumnezeu în mijlocul nostru îl umplea de adâncă recunoștință și smerenie. Spunea minunându-se:

– Dumnezeu Se smerește și slujește, iar noi ne mândrim!

⁹⁵ Cf. II Corinteni 5, 4.

⁹⁶ Psalmi 41, 3. [n.tr.]

⁹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 12 decembrie 1987.

Trăirea Răstignirii și Învierii

Gheronda cunoștea bine necazurile și ispitele prin care trebuie să treacă omul pentru a se curăți de patimi. Toată această prefacere cere multă trudă și luptă duhovnicească până la moarte, potrivit felului în care pronia lui Dumnezeu rânduiește toate lucrurile. De aceea zicea:

„Cum le rânduiește Dumnezeu pe toate! Uitați-vă la Avraam! Dumnezeu i-a spus: «Ieși și mergi acolo unde îți voi arăta!». Și cu toate că de la vârsta de 60 de ani îi arătase prin atâtea vedenii că seminția lui avea să fie ca stelele cerului și ca nisipul mării, totuși i-a dat fiu când a implinit 100 de ani, ceea ce înseamnă că timp de 40 de ani a făcut o răbdare uriașă. Iar când Avraam a cerut să afle vremea când aveau să se îplinească făgăduințele, a auzit că după 400 de ani, după robia egipteană! Dar și Avraam însuși, câte nu a pățimit? O mulțime de prigoniri, soția lui închisă în harem de două ori și atâtea altele!»⁹⁸.

Gheronda era un izvor nesecat de cunoaștere a tainelor dumnezeiești. De aceea, un demnitar străin care l-a cunoscut spunea: „Vizitele mele la Vatoped din ultimii ani au fost foarte interesante și plăcute. Înțelepciunea lui Gheronda Iosif și a părinților m-a umplut de însuflețire. Am colindat lumea întregă, am avut multe nedumeriri legate de existența omului și de legătura lui cu Dumnezeu, am pus întrebări monahilor din aproape toate religiile, dar răspuns la nedumeririle mele am aflat doar aici”. Iar aceasta o spunea referindu-se la convorbirile avute cu Gheronda Iosif.

Gheronda sublinia faptul că viața creștinului este o mucenicie de toată vremea:

„Creștinul este mereu nedreptățit, mereu vânat fără vreun motiv anume. Însă adevărul este că omul trebuie să înțeleagă înlăuntrul lui că pătimește pe drept toate acestea și să nu cugete că îi poartă în spate sau îi rabdă pe alții, ci cu ardoare să dorească să moară el și să trăiască ceilalți; să trudească el și să se odihnească

⁹⁸ *Ibidem.*

ceilalți; să pătimească el, de este cu puțință, ca să se tămăduiască ceilalți. Iar aceasta nu înseamnă altceva decât smerenia și plină-tea poruncilor, adică dragostea⁹⁹.

Simțeam că acest adevăr – mucenicia smereniei și a dragostei – Gheronda îl trăia în fiecare zi, ca un următor al patimilor Domnului și ca un îndrăgostit de iubirea Lui. Iar aceasta o vădea cel mai puternic tăierea vocii sale. Nesocotea orice preț, orice risc și orice consecință pe care le-ar fi avut în viața lui înfăptuirea vocii lui Dumnezeu. Se putea ca după socoteala omenească să trăiască o nereușită. Întotdeauna îmbrățișa duhovnicește Crucea – „viața noastră”, cum o numea – și trăia bucuria învierii ce izvorăște din ea. O minunată dovadă a acestei bucurii pascale ne-a dat-o când ne-a zâmbit după adormirea lui.

În 1975, îi scria unui ucenic despre păruta nereușită care îi însoțește de obicei pe oamenii duhovnicești, prizoniți stăruitor pentru că Îl urmează pe Domnul cel Însuși prigonit:

„Omul trebuie să ceară cu smerenie numai voia lui Dumnezeu, iar pe a lui să o dea deoparte, chiar dacă voia dumnezeiască ar cuprinde primejdie. (...) «Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu»¹⁰⁰, zice, adică dumnezeiescul har, voia dumnezeiască. El Însuși, când Se primejduia, S-a rugat de trei ori cu același cuvânt, dar de fiecare dată a pus mai presus voia Părintelui Său. Și cu toată păruta înfrângere, numai astfel a biruit, iar după aceea a zis cu mulțumire: «Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ»¹⁰¹¹⁰².

După atâția ani de nevoiță, inima adâncă a lui Gheronda era cu totul curată de orice patimă egoistă. Patimile grele ale iubirii de sine, iubirii de plăcere și părerii înalte despre sine – biruite cu totul într-însul de bogăția harului dumnezeiesc primit pe potriva dorului și a ostenelilor sale pentru El – ajunsese să le simtă duhov-

⁹⁹ *Ibidem*, 8 noiembrie 1988.

¹⁰⁰ Matei 6, 33.

¹⁰¹ Matei 28, 18.

¹⁰² Gheronda Isif Vatopedinul, *Scrisoare către Andrei* (astăzi Mitropolitul Atenasiei de Limassól), Sfântul Munte, Duminica lăsatului sec de brânză, 1975.

nicește ca pe o ocară adusă lui Dumnezeu din lipsă de mărinimie. Această simțire i-a condus sufletul la acea adâncă și necurmată pocăință întru tânguirea și zdrobirea inimii, încât duhul lui se afla pururea cufundat în smerenie. De aceea plângea neconținut, iar chipul îi strălucea de bucuria mângâierii duhovnicești a prezenței Duhului Sfânt, împlinind cuvântul: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”¹⁰³. Aceasta era și pricina pentru care nu l-am văzut niciodată împărtășindu-se cu Preacuratele Taine fără să verse șuvoaie de lacrimi, izvorâte din adâncă lui pocăință și din dragostea arzătoare pentru Dumnezeu.

Ne zicea adesea că însușirea de căpătâi a lui Hristos a arătat-o El Însuși când le-a spus ucenicilor Săi care se întrebau cine este: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”¹⁰⁴. Trăsătura proprie iubirii, care definește iubirea, este smerenia, iar aceasta se zidește în om atunci când el, cu rostul de a se îndrepta, își taie voia atât înaintea lui Dumnezeu, prin ascultare față de cel rânduit de El, Părintele Stareț sau Părintele duhovnicesc, cât și înaintea fraților, după cuvântul: „Fiul Omului nu a venit să I se slujească, ci să slujească”¹⁰⁵ și „Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește”¹⁰⁶. Gheronda zicea: „Cel smerit pornește de la acest gând: că nu trăiește pentru sine, ci numai pentru Dumnezeu și pentru semenii săi, iar pe sine nu se socotește în niciun lucru”¹⁰⁷.

Pe 22 ianuarie 1987, Gheronda îi scria cu multă dragoste unui fiu duhovnicesc:

„Copilul meu Alekos, copilul meu Alekos, fiul meu iubit, «mai bine muream eu pentru tine»¹⁰⁸! Nu spun acest cuvânt numai eu, l-au spus și alte inimi când au primit săgețile întristării, de oriunde ar fi venit ele. De ce, fiul meu, de ce, sufletul meu, ai căzut rău și te descurajezi? Nu s-a întâmplat nimic, mult iubitul meu copil, ci

¹⁰³ Matei 5, 4.

¹⁰⁴ Matei 11, 29.

¹⁰⁵ Matei 20, 28.

¹⁰⁶ Luca 22, 27.

¹⁰⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 1984.

¹⁰⁸ II Regi 18, 33.

mai degrabă ni se dă prilejul să creștem și să sporim duhovnicește. Cunoașterea și învățarea din trăire sunt la fel de prețioase ca harul și totodată izvor al lui. O pace îndelungată și un răstimp de liniște iscă văltoare, așa cum acalmia aduce vifor. Numai astfel, fiul meu, dobândește omul experiența neputinței și a nimicniciei omenești. Deseori, flecărind la masă, povestim despre smerita-cugetare, iar în vreme de pace credem în părelnica noastră smerenie, socotind că am aflat-o și că o avem.

Este foarte prețioasă această cunună, copilul meu, și numai prin încercări care zguduie și prin cruci foarte grele se împarte celor ce o doresc. Fii cu luare aminte și nu îți pierde curajul, iar orice s-ar întâmpla, nu te gânde că tu ești vinovat! Nu, copilul meu drag și preadorit, de mii de ori nu! Așa este firea lucrurilor, și iuțea, și răspunsul neîndoielnic al harului pentru cei ce îl caută mereu, ca astfel mila lui Dumnezeu să ajungă la noi, cei ce o chemăm. Uită de asta și ține ca pe o pradă de război felul în care «lucrurile cele bune cu osteneală se câștigă»¹⁰⁹; și nu îți lăsa gândurile, sau mai degrabă nu le îngădui, să slăbească vederea ochilor minții de la rugăciune și de la înaintarea duhovnicească. Nu ai văzut cum tâlcuieste Gheronda Iosif al nostru în *Trâmbița*¹¹⁰ pricinile retragerii harului? Același har îi pune multe piedici nevoitorului pentru a-l stârni la luptă și a-l duce la sporire, de vreme ce el cere neîncetat aceasta.

Îmbărbătează-te, fiul meu preaiubit, întărește-te și nu te întoarce la cele dinapoi! Și Domnul fie cu tine, puternic în tărie, și vei zdrobi pe Madianiți¹¹¹ ca pe un singur om!¹¹²

La Noul Schit, masa de la trapeză era mereu plină de merinde duhovnicești. Pe 18 noiembrie 1984, Gheronda ne spunea:

¹⁰⁹ Cf. *Rânduiala slujbei de călugărie*. [n.tr.]

¹¹⁰ Este vorba de *Trâmbița cu zece glasuri mișcată de Duhul*, scriere a Sfântului Iosif Isihastul publicată și în biografia lui: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ὁ Ἰερόντας Ἰωσήφ ὁ Ἠουχαστῆς...* (vezi cap. 3, nota 8). [n.tr.]

¹¹¹ Cf. *Judecători* 6, 16. [n.tr.]

¹¹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos Hristodūlu*, Noul Schit, 22 ianuarie 1987.

„Măine îl prăznuim pe unul din prorocii mici, pe Prorocul Amos, despre care se spune că a fost căpetenie peste 50 de ostași în oastea lui Ahab și că Ahab l-a trimis la Prorocul Ilie. El era credincios și l-a rugat pe Ilie să nu îl nimicească precum pe cei doi căpitani dinaintea sa, ci să îl cruțe. Acesta, așadar, când a fost întrebat dacă era proroc, a răspuns: «păstor eram, scuturând dude»¹¹³. Cu adevărat, mă minunez de smerenia pe care o au oamenii lui Dumnezeu! Fiindcă prorocilor le vorbea limpede Duhul Sfânt – «Acestea zice Domnul» –, și totuși el nu a uitat de îndeletnicirea sa de mai înainte, ci spunea că este cioban.

De asemenea, măine îl prăznuim pe Sfântul Mucenic Varlaam, care era un bătrânel simplu și necioplit, dacă îmi este îngăduit să zic așa, care nu știa să lege o vorbă. Despre el împletește minunat cuvânt Sfântul Vasile cel Mare. Așadar, când l-au prins, i-au zis să jertfească idolilor, dar el nu s-a învoit. Singurul lucru pe care știa să îl spună era: «Cred în Hristos». I-au zis deci aceia: «O să întinzi mâna deasupra altarului și îți vom pune în palmă cărbuni aprinși, iar dacă vei trage mâna înapoi, cărbunii și tămâia vor cădea pe altar și va însemna că ai tămâiat!». Bătrânelul i-a ascultat și a întins mâna. A spus însă că nu se leapădă de Hristos și a preferat să îi ardă mâna, până când a ars, s-a găurit și au căzut cărbunii, dar el nu și-a tras mâna înapoi.

Ce învățăm de aici? Hotărârea, tăria de caracter în hotărârile pe care le luăm, fiindcă fără aceste lucruri este cu neputință să sporim duhovnicește. Pentru monah ele sunt negreșit necesare, altminteri nu va face nimic. Așa este rânduiala, încât trebuie să păzim acrivia conștiinței în toate, fiindcă fără aceasta nu sporim. Iată, așadar, ce îl definește pe creștin: eroismul, hotărârea, tăria în ispitele din afară. Pilda noastră este mucenicul.

Este nevoie să avem înlăuntrul nostru multă smerită-țuguitare, încât să ne vedem pe noi mai prejos de toți oamenii. Cine dar se va mândri acum fiindcă are o brumă de carte sau fiindcă părinții lui au o coajă de pâine în plus, iar pentru asta va ține nasul

¹¹³ Amos 7, 14.

pe sus și va rămâne nesmerit? «Toate le pot întru Hristos, Cel Ce mă întărește»¹¹⁴. Cu puterea lui Hristos toți putem dobândi un astfel de caracter, fiindcă «mai mare este Cel Ce este întru voi decât cel ce este în lume»¹¹⁵. Și iarăși: «Iată dau vouă stăpânire să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului și nimic pe voi nu vă va vătăma»¹¹⁶. Și cu adevărat, El o va da tuturor celor ce o cer, așa încât să plinim gândul nostru cel bun și să urmăm rănilor Lui însângerate, urcând spre Golgota, căci este cu neputință să existe Înviere fără Golgota. «Că de am murit împreună cu Hristos, împreună cu Dânsul vom și via»¹¹⁷. Deci așa, cu curaj, vom continua, având înaintea ochilor noștri aceste pilde vii. Amin»¹¹⁸.

Venirea Sfântului Efrem Katunakiotul

Unirea și dragostea duhovnicească ce îl legau pe Gheronda Iosif de Sfântul Efrem Katunakiotul se întăreau și mai mult prin faptul că puteam să îl cercetăm și noi, cei mai tineri. Deoarece Katunakia era foarte aproape de Noul Schit, Gheronda trimitea de multe ori părinți de la noi ca să se îngrijească de feluritele trebuițe zilnice de la Chilia Sfântului Efrem, căci dobândise și el o obște aleasă.

Pe 25 noiembrie 1984, am avut bucuria să vină Sfântul Efrem la Noul Schit și să auzim cuvintele sale cele pline de dulceață, izvorâte din experiența lui de nevoiță. Gheronda Iosif, așa cum obișnuia, i-a dat întâietate în toate, cu multă smerenie, iar Sfântul Efrem Katunakiotul ne-a spus atunci multe cuvinte de folos. Vom înfățișa pe scurt câteva.

¹¹⁴ Filipeni 4, 13.

¹¹⁵ I Ioan 4, 4.

¹¹⁶ Luca 10, 19.

¹¹⁷ Cf. II Timotei 2, 11.

¹¹⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în trapeză*, Noul Schit, 18 noiembrie 1984.

„Vă vorbesc nu numai pentru că m-a rugat Gheronda, ci și pentru că eu însumi voiam să vă spun câteva cuvinte pe care le-am înțeles din câte am trăit. Vedeți, să plece cineva din lume nu este greu. Greu este să găsească un povățuitor duhovnicesc. Vii aici, în Sfântul Munte, și vezi pe unul care grăiește cu folos și pe altul care grăiește în deșert. De ce? Oare nu cu aceeași râvnă am ieșit din lume ca să mergem în pustie, să ne nevoim? Așadar, pornim de la aceeași râvnă, dar această râvnă trebuie nu doar să nu o împuținăm, ci să o și sporim. Și o sporim când găsim un povățuitor duhovnicesc.”

„Un alt aspect este ascultarea. Omul face ascultare din trei motive. Primul motiv este cel de la început, din stadiul întâi. Fac ascultare fiindcă mă tem de iad. Al doilea motiv este acela că aștept să iau răsplată. Iar al treilea motiv este că îl iubesc pe Gheronda. Fericit este cel care face ascultare în acest din urmă chip!”

„Nu îl siliți pe Gheronda să facă ceva ce nu voiește. Să fiți atenți care este duhul lui Gheronda, ce vrea Gheronda. Așa cum ceaiul cu zahărul sunt una, tot așa și Hristos cu Gheronda. L-ai odihnit pe Gheronda, L-ai odihnit pe Hristos. Gheronda este Hristos pe pământ. Cel care îl silește pe Gheronda și face neascultare este pentru mine al doilea Iuda. Să ziceți mereu: «Cum voiți, Gheronda? Să fac asta? Să fie binecuvântat!»; «Cum vom face, Gheronda?»; «Cum doriți, Gheronda!»; «Eu nu am venit aici nici pentru chilii, nici pentru nimic, am venit pentru ascultare, să fac tot ce zice Gheronda».

Din ascultarea de Gheronda înveți apoi și ascultarea de frațele duhovnicesc, iar când faci astfel, te umpli de pace, de rugăciune. Dacă cercetezi, vei vedea că toate conduc la ascultare, fără aceasta nu se face nimic.”

„Am mers la o Chilie, m-au chemat, m-au primit foarte bine. La sfârșit, când să plec, Gheronda lor m-a rugat să le spun ceva ucenicilor săi. «Bine, am zis, le voi spune! Vă mulțumesc pentru ospitalitate, părinților, dar nu plec mulțumit de la voi. O să mă întrebați de ce. Se poate ca de față cu Gheronda să dați sfaturi unui

om?!... Unde mai este cinstirea lui Gheronda?»). Copilul meu, îl cinstești pe Gheronda? Pe Dumnezeu Îl cinstești! Îl necinstești pe Gheronda? Pe Dumnezeu Îl necinstești!”

„Desigur, trebuie să ne încredințăm care este voia lui Dumnezeu. Au venit aici niște părinți de la Marea Lavră – vă spun ca pe o mărturisire. Am vorbit trei ore, de la 12.00 până la 15.00. Voiau să mă duc stareț la Lavră. Am fost copleșit de o mare neliniște și apăsare. Mă întrebam: «Dumnezeul meu, care este voia Ta?»). Și înainte să vină aceia din nou, m-am neliniștit, m-am rugat să aflu. În timpul Sfintei Liturghii mă gândeam la Marea Lavră. Când am ieșit cu Sfintele Taine, atâta apăsare am simțit, încât era cât pe ce să leșin și să le vărs. Atunci am înțeles: «Nu, am spus, nu este voia lui Dumnezeu!»). Și gata, dintr-odată starea apăsătoare s-a dus, a plecat. Așa am înțeles și le-am spus «nu». Și pe urmă mi-a trimis și Părintele Paisie cuvânt să nu merg, că nu este voia lui Dumnezeu. De aceea trebuie să întrebăm înainte de a face ceva. Dumnezeu îți dă, dar nu îți bagă în traistă!»¹¹⁹

Tot în aceeași zi, Gheronda Iosif ne-a tâlcuit cu multă bucurie cele spuse de Sfântul Efrem. Între altele, ne-a zis:

„Astăzi am avut praznicul Sfintei Ecaterina, care cu adevărat ne-a veselit, l-am avut aici și pe Gheronda Efrem, o binecuvântare cu totul aparte, fiind prima dată când vine să ne vadă de la mutarea noastră aici. Gheronda Efrem este prin excelență urmașul și întâiul ucenic al Părintelui nostru Iosif Isihastul. El a și trăit, după putere, viața aceluia.

M-am bucurat cu adevărat de cele ce le-a spus, fiindcă nu sunt învățături pe care le-am citit, ci lucruri pe care el însuși le-a trăit, iar astăzi – în cuvinte puține, cum fac toți marii părinți – ni le-a împărtășit și nouă. (...)

Toate faptele noastre trebuie să le facem din plinătatea dragostei pentru Hristos, pășind pe urmele Lui însângerate. Asculta-re! Și El a fost ascultător până la moarte. Este vorba de o descoperire

¹¹⁹ Sfântul Efrem Katunakiotul, *Omilie către obște*, Noul Schit, 25 noiembrie 1984.

rire pe care ne-a dat-o El Însuși, de ceva ce rămâne. Nu există altă cale afară de aceasta și nu este ceva care se «modernizează», nu este o tehnologie. Primii noștri Părinți au folosit silirea firii, iar cei ce au urmat mai târziu, adunarea în sine; din pricina slăbănogirii firii, am ajuns să mâncăm pâine și untdelemn în loc de rădăcini și să purtăm rasă în loc de piei de oaie și să ne acoperim cu cearșafuri și pături în loc de rogojini, însă aceasta nu are importanță și este singurul lucru care se schimbă. Dar cât privește latura morală, ascultarea, smerenia, tăierea vocii, aici nu încapе «de ce». Acest «de ce» este cheia diavolului.

Este oare cu puțință să aibă război ucenicul? El, care și-a tăiat capul ca să poarte altul, pe cel nou în Hristos? «Ca un dobitoc eram înaintea Ta». Și răspunde îndată, fără șovăire: «Dar eu sunt pururea cu Tine»¹²⁰. Ce război să aibă ucenicul? Să nu socotiți că mă laud! Am văzut-o la ceilalți, dar și eu, care sunt nimic, am trăit aceasta. De unde desfrânare? De unde gânduri de hulă? Dacă există acestea, înseamnă că cel care socotește că e ucenic se înșală. Nu este ucenic, ci își face voia lui, iar atunci se întâmplă ceea ce zice Sfântul Vasile cel Mare, că «și pe senator l-ai pierdut, și nici monah nu te-ai făcut»¹²¹.

Fiți cu luare-aminte și prindeți curaj! Înnoți-vă cu acestea pe care le auziți și nu mai spuneți că «așa este felul lui» sau «este puțin cam nervos» și altele, cum spun cei din lume. Acestea nu sunt valabile pentru noi. Am venit aici ca să le zdrobim în mojarul nevoinței. Să scoatem cămașa cu care ne-a îmbrăcat diavolul și să o punem pe cea nouă, pe cea în Hristos. Nu ați auzit oare că «omul mânios, chiar dacă ar învia un mort, nu este primit de Dumnezeu»¹²²?

Să nu vă văd puși pe harță! Dacă am venit pentru acest Împărat, să mergem înainte cu puteri înnoite și cu mai mult curaj! Noi așteptăm cu dor din clipă în clipă, doar vom putea să Îi arătăm,

¹²⁰ Psalmi 72, 22 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

¹²¹ Sfântul Atanasie cel Mare, *Ἐπιστολὴ πρὸς Κάστορα*, PG 28, 888BC.

¹²² *Ἀποφθέγματα Πατέρων* (Avva Agaton 19), PG 65, 113CD.

pe cât suntem în stare, fie și numai pentru o zi, dragostea noastră, chiar de am fi tăiați în mii de bucăți. Îi strigăm: «Nici de iad nu ne temem, nici Împărăția nu o voim, ci pe Tine, Împăratul Însuși, miezul iubirii noastre!». Să fim ai Lui, măcar de va fi să mergem și în iad!”¹²³.

Pomenirea morții

Gheronda Iosif îl cunoscuse la Noul Schit pe cel ce avea să devină îmbunătățitul stareț al Mănăstirii Xiropotamu, răposatul Gheronda Efrem, încă de când acesta era începător. Pe 26 martie 1964, îi scria Părintelui Pantelimon în America:

„Numai ce s-a terminat hramul la Părintele Efrem. (...) Am avut o călugărie, l-au tuns în schima mare pe fratele Apostol și i-au pus numele Efrem. A mai venit și la Părintele Haralambie un tânăr bun”¹²⁴.

În scrisoarea următoare, se referă la moartea neașteptată a lui Gheronda Efrem, starețul Mănăstirii Xiropotamu, petrecută pe 21 noiembrie 1984, în urma unui accident de mașină. Acest fapt a fost pentru Gheronda un prilej de cugetări duhovnicești, după cum ne învâța și pe noi ca din fiecare împrejurare să scoatem înțelesuri folositoare și duhovnicești.

„Acum, în ceasul în care am început să îți scriu, am aflat, din păcate, de mult întristătorul eveniment al morții neașteptate a preaiubitului nostru frate, Gheronda Efrem, starețul Mănăstirii Xiropotamu, într-un accident de mașină. Se afla afară din Sfântul Munte, în lume, și acolo s-a petrecut acest fapt tragic și atât de dureros care ne-a cufundat pe toți în întristare.”¹²⁵

În omilia pe care a ținut-o în sinaxa obștii pe 24 noiembrie 1984, spunea despre aceasta:

¹²³ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 25 noiembrie 1984.

¹²⁴ Idem, *Scrisoare către monahul Pantelimon*, Noul Schit, 26 martie 1964.

¹²⁵ Idem, *Scrisoare către Maria Hristodălu*, Noul Schit, 6 decembrie 1984.

„Sfântul Neofit zice că «frica de Dumnezeu și pomenirea morții sunt un bine mai presus de tot binele»¹²⁶. Pe acestea el le-a avut ca cel mai însemnat scop al vieții sale și cu acestea se îndeltnicea pururea mintea lui. Cu adevărat, pe toți ne-a cutremurat mutarea dintre noi a fratelui nostru și toți ne-am întristat pentru ea. Desigur, nu ne temem de moarte, dar ca oameni ne temem de această clipă a morții. Cine se gândea că unul din frații noștri, care avea – nici nu avea încă – 40 de ani, va fi răpit dintr-odată printr-o astfel de moarte fulgerătoare și neprevăzută? În ce îl privește, eu cel puțin, care l-am urmărit de mulți ani, sunt încredințat că a izbutit să își îplinească rostul, fiindcă de mic a fost neprihănit și nu s-a întors din drum și a murit aflându-se în slujba Bisericii.

Când auzi că «a căzut cedrul și cei falnici s-au prăbușit la pământ»¹²⁷ – unde cedrul, pentru lemnul lui tare, este socotit regele copacilor, iar «cei falnici» sunt pinii, care sunt mai putregăioși – să înțelegi că în această pildă, pinii suntem noi. Fie ca cel silitor să dobândească această cugetare la moarte, care naște frica de Dumnezeu! Și iarăși, frica de Dumnezeu duce la cugetarea la moarte. Fie să aibă aceste două bune apărătoare, aceste două cugetări, care vor lucra în ceasul mâniei și al furiei, al învârtoșării și al altor pricini de păcătuire, făcându-ne să ne gândim: «Dacă va veni moartea acum, ce răspuns voi da la divanul lui Hristos?».

Sfântul Neofit spune că un frate din mănăstirea lui a căzut și a murit când mergea de la poartă la biserică. La fel se întâmplase nu mult înainte și cu un altul. Acest fapt și alte câteva întâmplări i-au dat prilejul să dobândească cugetarea la moarte, care nu este un lucru teoretic sau închipuit, ci unul practic. Este ceva ce există, nu o plâsmuire a noastră. Uite cum și aici, la noi, acest sculptor minunat, Nifon, ieșind din chilie, a căzut brusc și a murit. Și iarăși,

¹²⁶ Sfântul Neofit Zăvorățul, „Τυπική Διαθήκη” 1 in *Άγιου Νεοφύτου του Έγκλειστου Συγγράμματα*, vol. 2, Mănăstirea Sfântul Neofit, stavropighie împărătească, Pafos, Cipru, 1998, p. 27 [Ediția în lb. română: Sfântul Neofit Zăvorățul din Cipru, „Testamentul tipiconal” în *Scrieri*, vol. 2, Ed. Doxologia, 2016 (n.tr.)].

¹²⁷ Zaharia 11, 2 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

acolo, pe țărmlul de la «Sfânta Ana», dintr-odată, pe când monahii erau plecați la treburi, Gheronda lor a pășit puțin mai în afară și a căzut de pe buza prăpastiei pe țărml. L-au găsit mort, nu a mai spus niciun cuvânt. La fel s-a întâmplat acum cu fratele nostru, care este mădular și al obștii noastre. Ne-au spus că a fost aruncat în afara mașinii și a murit năprasnic, nu a mai apucat să spună nici măcar un «Doamne miluiește!».

Sfântul Ioan cel Milostiv a văzut milostenia în chip de fecioară, care i-a spus că îl poate conduce la Împărat dacă va fi mereu milostiv. Aceasta arată, desigur, cât de îmbelșugat sălășluia darul dumnezeiesc al milosteniei în sufletul lui. Noi însă, dacă nu putem avea acest dar dumnezeiesc, să avem cel puțin pomenirea morții, care ne va ajuta întotdeauna ca un străjer, încât să rămânem neclintiți când va fi nevoie, când pricinile și pretextele, obiceiurile și stările noastre apăsătoare, ba încă și diavolul ne vor duce spre păcat. Cu toții să ne străduim să dobândim pomenirea morții, acest ajutor bun și ocrotitor. Amin¹²⁸.

Primele cărți editate

Gheronda nu avea o pregătire academică, încât să se dăruiască unei lucrări scriitoricești. Nu considera însă obligatorie această pregătire, socotind că și Sfinții Părinți au scris fiindcă învățaseră la „Universitatea pustiei”. Adânca lui smerenie îl făcea să se apropie cu sfială de această lucrare. Spunea într-o scrisoare:

„De aceea, nu exclud nici varianta, îndreptățită de altfel, de a fi cu sfială, ascultând de conștiința care mă îndeamnă să renunț la a vorbi și a scrie. «Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce tu povestești dreptățile Mele și iei așezământul Meu de lege în gura ta? Iar tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta!»¹²⁹. Și spune mai departe în psalm lucruri pe care mă rușinez

¹²⁸ Gheronda Iosif, *Omile în sinaxa obștii*, Noul Schit, 24 noiembrie 1984.

¹²⁹ Psalmi 49, 17-18.

sau mai degrabă mă tem și numai a le scrie, când aud pedeapsa: «Mustra-te-voi și voi pune înaintea feței tale păcatele tale»¹³⁰. Îmi amintesc că un mare Părinte al Bisericii, traducând acest pasaj, și-a curmat scrisul și a izbucnit în lacrimi și suspine!¹³¹.

Și scriind aceste rânduri, Gheronda însuși plângea cu adâncă zdobire, iar lacrimile care i-au curs atunci au șters literele epistolei scrise de mână. În continuare, din smerenie, întărea: „Cât de mulți sunt astăzi cei ce vorbesc și cât de puțini cei ce faptuiesc!”¹³².

Îndată după adormirea Sfântului Iosif Isihastul, Gheronda începuse să lucreze cu multă râvnă la scrierea vieții lui, așa cum îl rugase în 1960 Părintele Pantelimon. Însă atunci hotărâseră să nu o publice curând. În 1962 a scris această biografie sub formă de epistole și i-a trimis-o Părintelui Pantelimon¹³³. Pornind de la ea, Gheronda a continuat mai adânc cercetările de-a lungul anilor, astfel că în 1983, cu puțin înainte de a ne muta la Noul Schit, a publicat viața și învățătura Părintelui său duhovnicesc Iosif Isihastul. Vorbește despre aceasta într-o scrisoare:

„Am fost la Tesalonic pentru vreo 10 zile, iar înainte de asta, la mutarea noastră, am obosit mult. Am multe scrisori la care nu am răspuns de mai bine de o lună. Din Tesalonic am trimis de probă 10 cărți, din păcate cu adresă greșită. (...) Cartea aproape s-a epuizat și am dat comandă pe loc de o reeditare în 5000 de exemplare. O să vă trimitem din nou câte doriți, numai să aveți puțină răbdare cu sărmana noastră neorânduială. Și când ne vom mai organiza cât de cât, îmi voi îndeplini îndatoririle mele”¹³⁴.

¹³⁰ Psalmi 49, 22.

¹³¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodulu*, Noul Schit, 9 februarie 1984.

¹³² *Ibidem*.

¹³³ Biografia în această formă a fost publicată în anul 2005: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θείας Χάριτος ἐμπειρίες, Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἠσυχαστής, Ἐπιστολιμαία βιογραφία - Ανέκδοτες ἐπιστολές καὶ ποιήματα*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2005 [Ediția în lb. română: Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale dumnezeiescului har...*, vezi cap. 3, nota 11 (n.tr.)].

¹³⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodulu*, Noul Schit, 13/26 septembrie 1983.

Gheronda avea o evlavie aparte la Sfântul Neofit Zăvorâtul, care era cipriot de neam și se nevoiește până la sfârșitul vieții în Englistra¹³⁵ din Pafos, ținutul natal al lui Gheronda. Era foarte mișcat fiindcă simțea duhovnicește că mănăstirea din Mînthi unde fusese stareț avea o legătură aparte cu acest mare Sfânt zăvorât, fapt care se susținea și logic. Mănăstirea de la Mînthi era afierosită Sfintei Cruci, întocmai ca locul de zăvorâre al Sfântului Neofit, Englistra, care și geografic era foarte aproape. Sfântul Neofit avea ca regulă să nu țină mulți ucenici. Zicea: „Mai bine zece oi la un păstor decât cincizeci de capre”¹³⁶. Adică este de dorit să aibă păstorul zece oi ascultătoare decât cincizeci de capre nesupuse. Și când obștea se mărea, pe monahii mai sporiți duhovnicește îi trimitea în alte părți. De aceea există în Pafos, datând din vremea Sfântului Neofit, un loc de zăvorâre asemănător, întemeiat de câțiva monahi într-o altă latură a ținutului. Gheronda credea că mănăstirea de la Mînthi, care data din secolul al XII-lea, fusese ctitorită de ucenicii Sfântului Neofit. Sfântul se numea pe sine „monahul Neofit, preot și zăvorât al Sfintei Cruci”. Gheronda spunea că „nu este întâmplător (...) faptul că mănăstirea noastră a fost ctitorită cam în aceeași perioadă în care a trăit Sfântul Neofit și că a fost numită «Sfânta Cruce»”.

De asemenea, Gheronda observa în viața Sfântului Neofit anumite experiențe duhovnicești pe care și el însuși le trăise. Un astfel de moment a fost cel în care unii, îndoindu-se, i-au zis: „Cine ești tu, un neînvățat, ca să scrii cuvinte de folos și să înveți norodul?”. Iar Sfântul Neofit le-a răspuns: „Bine, nu voi mai scrie nimic și nici nu voi mai vorbi”. Însă harul s-a făcut ca focul înlăuntrul lui și nu

¹³⁵ În gr. εγκλείστρα, „loc de zăvorâre”. Sfântul Neofit s-a nevoit mai întâi singur, vreme de 60 de ani, în acest „loc de zăvorâre”. Mai târziu, când s-au adunat în jurul lui monahi și a întemeiat mănăstirea din peșteră, aceasta a păstrat aceeași denumire, care a devenit nume propriu, „Englistra”. [n.tr.]

¹³⁶ Sfântul Neofit Zăvorâtul, „Πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐγκλείστρᾳ ἀδελφοὺς εἴκοσι ἀσκητικοὶ κανόνες” („Către frații din Englistră, 20 de canoane de nevoință”) în *Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου Συγγράμματα*, vol. 2, Mănăstirea Sfântul Neofit - stavropighie împărătească, Pafos, Cipru, 1998, p. 61.

l-a lăsat până nu l-a silit să scrie iarăși. Ceva asemănător s-a petrecut și cu Gheronda când s-a hotărât, la un moment dat, să nu mai vorbească. Zicea: „Cine sunt eu? Sunt eu preot, sunt duhovnic? Ce sunt eu? Sunt om neînvățat!”. Și a hotărât să nu mai vorbească. Însă harul lui Dumnezeu s-a făcut „foc arzător” înlăuntrul lui și l-a silit să grăiască iarăși cuvântul lui Dumnezeu.

Când Gheronda a izbutit să găsească și să citească scrierile Sfântului Neofit, l-a cunoscut și l-a înțeles într-o măsură mai mare. Iar ceea ce l-a mișcat în chip deosebit a fost faptul că Sfântul Neofit a rămas zăvorât de la vârsta de 24 de ani, adică vreme de 60 de ani încheiați. Zicea: „Măi, copilul meu, de fier să fi fost, și tot s-ar fi topit acolo, înăuntru; de fier să fi fost! Tânăr de 24 de ani, s-a dus și s-a închis și a rămas zăvorât până la 80 de ani. Nu a ieșit, nu s-a dus nicăieri!”. De asemenea, îl mișca faptul că era cu desăvârșire neînvățat, că învățase carte prin dumnezeiască luminare, pe când avea 18 ani și se afla la Mănăstirea Sfântului Ioan Gură de Aur din Kuțovéntis, în Cipru.

Obștea mai era legată de Sfântul Neofit și din altă pricină. Cu puțin înainte de plecarea noastră din Cipru, la Mănăstirea Sfântului Neofit se petrecuseră cu moaștele lui tot felul de lucruri neobișnuite. Din dragostea aparte pe care o avea pentru Sfânta Cruce a Domnului, Sfântul Neofit, înainte de a muri, își pregătise singur sicriul din trei esențe de lemn – pin, chiparos și cedru –, în amintirea Crucii Domnului. Acest amănunt îl scrie însuși Sfântul Neofit. La adormirea sa, le-a cerut părinților să îl îngroape în mormântul pe care îl săpase în peretele peșterii unde trăise zăvorât. Părinții l-au îngropat acolo, apoi au zidit un perete și l-au zugrăvit cu icoane. Și nu știa nimeni că dincolo de acel zid era mormântul lui. Un monah, lovind la un moment dat în perete, a înțeles că era gol și că ascundea ceva. S-a dus într-o noapte și a descoperit mormântul Sfântului Neofit și moaștele lui. Aceasta s-a petrecut la începutul veacului al XVIII-lea.

De atunci, nimeni nu mai deschisese racla care adăpostea sfintele lui moaște. În vremea când Gheronda se afla în Cipru, se

auzeau din raclă lovituri și zgomote. Un monah evlavios, Părintele Filaret, care mergea primul la biserică și aprindea candelile, a spus la un moment dat: „Nu pot să mai merg. Se aud atâtea lovituri din racla Sfântului! Ceva se întâmplă!”. Părinții din mănăstire au venit la Gheronda, fiindcă era aghiorit vechi, iar pe atunci se afla încă la Mănăstirea Sfintei Cruci de la Mînthi. Gheronda i-a sfătuit să deschidă racla și să îngrijească sfințele moaște. I-a dat binecuvântare Părintelui Atanasie, care era ierodiacon, să se îngrijească să deschidă racla și să pună în rânduială sfințele moaște.

În jurnalul lui Gheronda din 1981 scrie:

„Luni, 21 septembrie (...) Părintele Atanasie, după ce a fost la mitropolit, s-a întors la «Sfântul Neofit» pentru a îngriji sfințele moaște. Ne-a cercetat Părintele Mihail, preotul slujitor de la Chilii, și a rămas la noi peste noapte.

Mărți, 22 septembrie (...) Părintele Atanasie s-a întors la prânz de la «Sfântul Neofit», unde a fost pentru a se îngriji de sfințele moaște. După ce le-a pus în rânduială, a primit ca binecuvântare câteva părticele din moaștele Sfântului”¹³⁷.

Mai târziu, o părticică – din mâna Sfântului – au dăruit-o Mănăstirii Grigoriu, iar o alta au dat-o Mănăstirii Dionisiu din Sfântul Munte.

Prăznuirea Sfântului Neofit se săvârșește pe 28 septembrie. Atunci au luat parte și ei la privegherea săvârșită în mănăstirea Sfântului, lucru pe care Gheronda nu obișnuia să îl facă. A fost priveghere, iar dimineață s-a slujit Liturghia. Gheronda scria:

„Duminică, 27 septembrie. După Liturghie ne-am odihnit, iar mai târziu Gheronda a stat de vorbă cu niște închinători, în curtea mănăstirii și la căsuța din afară. După ora 16.00 am început să organizăm transportul părinților, dar și al închinătorilor, în majoritate tineri, la Mănăstirea Sfântul Neofit, pentru priveghere.

Luni, 28 septembrie. Prăznuirea Sfântului Neofit. Duminică seara a început Vecernia, avându-l ca protos pe Mitropolitul Hri-

¹³⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Jurnal*, însemnări din 21 și 22 septembrie 1981.

sant de Morfu. După Vecernie s-a făcut o pauză, iar pe la nouă, nu cu mulți credincioși de față, a început privegherea, care a durat până pe la ora două noaptea, când s-a făcut iarăși pauză până dimineață. Am fost patru părinți de la mănăstirea noastră, iar la momentul când se citește cuvânt, în loc de simpla citire care se făcea de obicei, Gheronda a ținut o omilie despre Sfântul Neofit și despre viața lui. La 7.30 dimineața a început Sfânta Liturghie și s-a terminat după 10.30, până în 11.00. După obișnuita tratație la sinodicon, nu am rămas pentru masă, așa cum stăruiau, ci ne-am întors la mănăstirea noastră în jur de ora 12.00”¹³⁸.

Sfântul Neofit era mic de statură și semăna cu Gheronda Iosif. Moaștele lui erau singurul odor pe care îl aveam când am venit din Cipru în Sfântul Munte. De atunci, Gheronda a rânduit să cinștim cu priveghere cele două prăznuiri ale sale, în septembrie și în ianuarie¹³⁹. Am continuat să facem aceste privegheri și mai târziu, la Kapsala și la Noul Schit. Gheronda zicea: „Nu există scrisă o viață completă a Sfântului, nu există...”. Scrierile Sfântului Neofit nu erau editate încă atunci.

Gheronda, când scria o carte, obișnuia să stea în liniște la chilie, cu multă rugăciune, și nu îngăduia să îl deranjeze nimeni. Întotdeauna, multe cărți, chiar duhovnicești, nu ezita să le numească „pălăvrăgeală multă”. Spunea: „Vai, vai, măi copilul meu! Pălăvrăgeală fără sfârșit!” Nici cărțile duhovnicești nu îi plăceau când erau „pălăvrăgeală”, adică erau scrise foarte amănunțit. Voia sa fie concise și limpezi. Spunea într-o scrisoare:

„Am isprăvit de scris viața Sfântului Neofit, desigur, nu așa cum îmi închipuiam, ci cât am putut la măsura mea, și nu găsesc pe nimeni să o dactilografieze și să o ordoneze cumva cronologic.

¹³⁸ *Ibidem*, însemnări din 27 și 28 septembrie 1981.

¹³⁹ Sfântul Neofit Zăvorâtul din Cipru este prăznuit în mai multe zile ale anului: 12 aprilie, ziua adormirii sale în 1219; 28 septembrie, ziua aflării și mutării sfințelor sale moaște în 1750; 24 ianuarie, ziua pe care Sfântul însuși o cinștea în amintirea minunii din 1198, când alunecase în prăpastie și fusese izbăvit de la moarte. În anul 2017, Sfântul Neofit Zăvorâtul a fost înscris și în calendarul Bisericii Ortodoxe Române, cu data de prăznuire 28 septembrie. [n.tr.]

Îi voi da Părintelui Atanasie să așeze în ordine întâmplările, iar pentru dactilografiere voi găsi pe altcineva și astfel vom înainta, cu harul lui Dumnezeu¹⁴⁰.

În martie 1984 aveau deja pregătite spre editare mare parte din omiliile pe care Gheronda le ținuse în Cipru și în alte locuri. Acestea au alcătuit cartea lui numită *Cuvinte de mângâiere*¹⁴¹. Le scria unor fii duhovnicești:

„Cât despre omilii, a început editarea, iar săptămâna viitoare, Părintele Atanasie va merge la Tesalonic să ducă la tipar corecturile la ceea ce a mai rămas de continuat. Cred că va începe îndată tipărirea cărții despre Sfântul Neofit, dacă va binevoi Dumnezeu. Dar acestea sunt numai planuri omenești. Îl rog pe Atotbunul Stăpân, Cel Care a arătat păcătoșilor pocăința spre mântuire, să vă întărească și pe voi toți în lupta aceasta, și acum, și după toate acestea. Amin. Cu toată dragostea mea în Hristos și cu rugăciune, nevrednicul vostru părinte¹⁴².

La sfârșitul anului 1986, a început să scrie cartea *Despre sfârșitul lumii și Antihrist*¹⁴³. Spunea într-o scrisoare:

„Dacă taina fărădelegii se lucrează – și încă din plin, cu atâtea semne ale vremurilor –, nu trebuie să ne pară ciudată înmulțirea întristărilor și a amărăciunilor, de vreme ce *Apocalipsa* spune: «Vai celor ce locuiesc pământul și marea! Că s-a pogorât diavolul la voi având mânie mare»¹⁴⁴. Scriem despre sfârșitul lumii și Antihrist, deci se cădea să cunoaștem din cercare această stare. (...) Trăim vremea când cei ce locuiesc pe pământ vor fi încercați, după cum mai înainte au văzut Părinții. Atât pentru acum, și răbdare acum și pururea și întru vremea ce va să vină. Amin¹⁴⁵.

¹⁴⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodūlu*, Noul Schit, 15 octombrie 1983.

¹⁴¹ *Λόγοι παρακλήσεως* [n.tr.]

¹⁴² *Ibidem*, Noul Schit, 8 martie 1983.

¹⁴³ *Περὶ συντελείας καὶ Ἀντιχρίστου* [n.tr.]

¹⁴⁴ *Apocalipsa* 12, 12.

¹⁴⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Alekos și Maria Hristodūlu*, Noul Schit, 6/19 decembrie 1986.

Mănăstirea Sfânta Treime din Platia Tebei

La poalele Munților Kiteróna, la cinci kilometri distanță de satul Platia din Teba, se află Mănăstirea Sfânta Treime, pe un mic platou cu priveliște înspre șesurile Platfiei. Această mănăstire istorică a fost ctitorită în veacul al XIV-lea. A cunoscut vremuri de înflorire și decădere. În 1981 a fost distrusă aproape complet după cutremurul cu epicentrul în insulele Alkionide.

În anul 1985 Gheronda a cunoscut-o pe maica Paulina, stareța mănăstirii, și de atunci au păstrat o legătură duhovnicească strânsă, cu binecuvântarea arhiereului locului, Mitropolitul Ieronim al Tebei, acum Arhiepiscop al Atenei și al întregii Elade. Gheronda sprijinea duhovnicește mica obște și pe Maica Stareță. S-a îngrijit ca maicile să aibă preot slujitor, ca să se facă slujbele după rânduială, așa cum se cuvine într-o mănăstire. În anul 1989 a propus să fie hirotonit și să vină să slujească la mănăstirea din Platia Gheorghe Sirivianós din Kiperúnta – Cipru, în vârstă de 70 de ani, tatăl preotului Mihail Sirivianós care slujea la metocul nostru de la Porto Lagos. Acesta a fost impresionat de propunerea lui Gheronda, fiindcă se gândea la hirotonie de mulți ani, dar nu era hotărât. Atunci l-a întrebat pe Sfântul Iacov Țalíkis, care i-a spus că într-adevăr era voia lui Dumnezeu să fie hirotonit, că Gheronda Iosif îl sfătuisese bine și că nu trebuia să aibă nicio șovăială din pricina vârstei lui înaintate¹⁴⁶. Părintele Gheorghe a slujit cu multă râvnă mănăstirea pentru o perioadă de timp.

Gheronda Iosif a ajutat mult la restaurarea mănăstirii. La inițiativa și prin ostenele sale a fost zidită o biserică nouă și mare închinată Sfintei Cruci, dar și alte clădiri pentru felurite trebuințe în incinta mănăstirii. La sfințirea noii biserici, la îndemnul lui Gheronda, am mers și noi acolo cu Sfântul Brâu și cu cinstitul cap al Sfântului Ioan Gură de Aur, spre binecuvântarea bisericii și a întregii mănăstiri.

¹⁴⁶ Cf. *Ὁ Γέρον Ιάκωβος (Διηγήσεις - νοουθεσίες - μαρτυρίες)*, Ed. Enomeni Romiosini, Orthodoxo Vioma 4, Tesalonic, Grecia, 2016, pp. 228-230.

Maica Stareță îl prețuia mult pe Gheronda și îl suna aproape zilnic să îi ceară sfatul. În ianuarie 1990 a căzut multă zăpadă la mănăstire, iar din pricina vremii rele s-a rupt undeva cablul de la rețeaua telefonică. Maicile erau izolate, nu puteau să meargă nicăieri din pricina nămeților, nici să înștiințeze pe cineva de situație, întrucât legătura telefonică era întreruptă, iar telefoanele mobile nu intraseră încă în viața noastră la vremea aceea. Însă atunci, așa cum mi-a povestit chiar Maica Stareță, Gheronda le-a dat telefon. Maicile au fost surprinse când au auzit sunând telefonul, fiindcă știau că se rupsesse cablul. Gheronda a vorbit destul de mult cu Maica Stareță, a alinat-o și a întărit-o în acea încercare. După ce a închis, maicile au încercat să sune pe cineva, dar zadarnic. După două-trei zile, când a încetat vremea rea, au venit cei de la OTE¹⁴⁷ și au reparat defecțiunea.

Maica Stareță Paulina a plecat în cele din urmă în America, împreună cu o altă maică. Acum este stareță la Sfânta Mănăstire Paraklîtu din Carolina de Sud. Stăreția mănăstirii din Platía a preluat-o maica Eliseea¹⁴⁸ din Cipru, care era rudă cu Gheronda.

Legea duhovnicească în viața oamenilor și a societății

Dumnezeu este de față în tot locul și dăruiește viață tuturor. Prin atotputernica Lui dragoste, El poartă grijă în fiecare zi de toți și chivernisește lumea. Respectă libertatea oamenilor, însă, în virtutea legilor Duhului pe care El le-a rânduit, pune și hotar nedreptății și răului atunci când oamenii le săvârșesc din libera lor alegere.

Înainte de săvârșirea unui rău de orice fel sau a unui păcat, o luptă tainică are loc în străfundul omului, acolo unde se află conștiința. O noblețe izvorâtă din milă, dragoste și curăție se împo-

¹⁴⁷ Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος, compania elenă de telefonie. [n.tr.]

¹⁴⁸ Maica Stareță Eliseea s-a îmbolnăvit de cancer și a adormit în Domnul pe 24 ianuarie 2017.

trivește dorinței egoiste, învățate, iubitoare de sine și iubitoare de plăcere. Când, în cele din urmă, în vremea acestui război, omul alege răul, se învățese și îl făptuiește, atunci el se face răspunzător înaintea dreptății lui Dumnezeu, Care orânduiește lumea având ca temelie legea Duhului dragostei.

Prin alegerea și săvârșirea răului, omul Îl întristează pe Duhul Sfânt, conștiința lui se întinează și mintea i se întunecă. Din această pricină, el nu are părtașie prin trăire cu Dumnezeu, din a Cărui dragoste își trage obârșia și prinde viață toată făptura. Inima îi este acoperită de o tainică răutate, care în profunzime este o stranie îndumnezeire de sine. Cu toate că după cădere a devenit făptură muritoare, omul se așază pe sine drept centru al lumii, ca și când ar fi nemuritor.

Gheronda știa din cercare că „toată călcarea de poruncă și neascultarea își ia dreapta răsplătire”¹⁴⁹. Odată ne-a povestit cum, pe când făcea o pecete de lemn, i-a scăpat cuțitul și i s-a înfipt în piept. Nu l-a rănit adânc, dar Gheronda s-a întrebat de ce îngăduise aceasta dragostea lui Dumnezeu, care poartă de grijă tuturor; iar conștiința lui subțiată prin luptele necurmătești pocăințe i-a răspuns că puțin mai înainte, nu ascultase îndată o poruncă pe care i-o dăduse Părintele său duhovnicesc, ci propusese altceva.

Pornind de la acest amănunt, a înțeles noianul fără seamăn al necazurilor care chinuie și vor chinui întreaga omenire. Când nu primim și nu păzim poruncile lui Dumnezeu, îi dăm prilej cruntului vrăjmaș al firii omenești, diavolul, să îi ceară lui Dumnezeu să aplice legea duhovnicească a dreptății. Aplicarea acestei legi poate fi ocolită numai prin pocăință. Pocăința – care începe cu preschimbarea minții, cu dreapta așezare a omului înaintea lui Dumnezeu și continuă în chip lucrător ca mod de viață – readuce echilibrul în relația dintre om și Dumnezeu.

Îndeosebi în ce privește Grecia, Gheronda înțelesese cu mult timp înainte greutățile ce aveau să vină din pricina îndepărtării oamenilor de Dumnezeu. În martie 1985, când bunăstarea exteri-

¹⁴⁹ Cf. Evrei 2, 2.

oară domnea pretutindeni, îi scria unei fiice duhovnicești: „Dumnezeu să scape neamul nostru de prăbușirea economică, fiindcă va fi una din cele mai grave”¹⁵⁰.

În anul 1993, la aproape trei ani după ce Mănăstirea Vatoped devenise chinovie, m-am dus la chilia lui Gheronda și l-am găsit rugându-se. Timp de vreo 20 de minute a stat cu totul cufundat în rugăciune, încât nici nu și-a dat seama că eram acolo. Îndată ce și-a dat seama, s-a aplecat să îmi sărute mâna și m-a întrebat:

– Părinte Stareț, sunteți de mult timp aici?

Atunci i-am răspuns:

– Nu, Gheronda, acum am venit.

– Copilul meu, a continuat el, eu nu voi mai trăi, însă voi veți trăi vremurile când vor lua capitalul din Grecia și nu vor mai exista bani. Vor veni zile foarte grele!

În februarie 1987, spunea într-o scrisoare:

„Cu adevărat, acestea două: «toți care voiesc cu bună credință a viețui în Hristos Iisus, goniți vor fi»¹⁵¹ și «prin multe neazuri trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu»¹⁵² sunt însușirile de astăzi ale lumii pline de nedreptate în care trăim. Și acesta nu este nici măcar începutul celor ce vor veni peste puțină vreme pentru a împlini dreptatea obștească. De aceea, de acum încolo să nu vă mai întrebați de ce acestea și de ce acelea și altele, ci căutați să întâmpinați cele ce vor veni cu multă stăruință și rugăciune, dar și cu răbdare. Ispite, boli, despărțiri, încercări în viață, în fiecare zi le auzi și te amărăști neîncetat... Iată ce a ajuns lumea fără Dumnezeu: o junglă, un loc în care oamenii se sfășie între ei. Dumnezeu să aibă milă de noi! Pe urmă, se vorbește despre armele nucleare, atomice sau mai știu eu cum se cheamă și mă tem că, pentru păcatele noastre, vom ajunge să le încercăm de-adevăratelea!”¹⁵³.

¹⁵⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 15 octombrie 1985.

¹⁵¹ II Timotei 3, 12.

¹⁵² Fapte 14, 22.

¹⁵³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 8 februarie 1987.

„Duhorile balaurului celui vechi, ale celui ce va ispiti lumea toată, au început să ne sufoce și să ne pricinuiască scârbă. Ne rămân semn de mângâiere cuvintele de toți știute pe care îngerii i le-au spus atunci lui Lot: «Mântuind mântuiește sufletul tău!»¹⁵⁴. Cu adevărat, vai tinerei generații de acum, care va fi ținta acestei urgii, prin câte va avea de trecut! Și din nou Dumnezeu rămâne singura mângâiere”¹⁵⁵.

„Taina dumnezeieștii descoperiri, buna mea fiică, continuă să se lucreze nestingherit și «cel sfânt mai sfințească-se încă, iar cel ce se spurcă, mai spurce-se încă»¹⁵⁶ și «cine este înțelept va păzi acestea și va pricepe milele Domnului»¹⁵⁷. Lupta dintre lumină și întuneric continuă și câmpul de luptă al celor care vor să se nevoiască este gata și cel ce are pricepere strigă cu credință: «Deschide ochii mei, Doamne, ca nu cumva să adorm într-o moarte, și ridică-mă ca să Te slăvesc pe Tine»¹⁵⁸¹⁵⁹.

Stăruia asupra cuvântului din Scriptură care zice: „Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită”¹⁶⁰. De asemenea, sublinia faptul că prin curajul credinței, dobândim adevărata biruință asupra răului care, așa cum Gheronda „vedea” încă de atunci, urma să ne lovească mai aprig și mai organizat, lucru pe care îl vedem petrecându-se astăzi.

În februarie 1987, îi scria unei fiice duhovnicești:

¹⁵⁴ Facere 19, 17.

¹⁵⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 16 noiembrie 1984.

¹⁵⁶ Cf. Apocalipsa 22, 11.

¹⁵⁷ Cf. Psalmi 106, 43.

¹⁵⁸ Stihuri de rugăciune aparținând lui Gheronda Iosif, însuflete din psalmi (Psalmul 118, 18 și Psalmul 12, 4) și din *Octoih* (a doua sedeaună a Utreniei de luni, glas 5). Adesea, Gheronda, în cuvintele și în rugăciunile sale spontane, care erau pentru el ca o mărturisire, impletea într-o minunată și însufletă întocmire versete din psalmi cu pasaje scripturistice și cântări bisericești, pentru o anumită temă pe care voia să o dezvolte.

¹⁵⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Noul Schit, 16 noiembrie 1984.

¹⁶⁰ Matei 26, 41.

„Eu urmăresc avântul înverșunat al răului și văd că taina fără-delegii nu doar că se săvârșește, ci deja a ajuns să împărățească și a înrobit toate. Este nevoie de multă luare-aminte și de întoarcere către Dumnezeu cu tot sufletul și cu toată stăruința, ca să rămânem neclintiți pe poziții, fiindcă nu este departe vremea când se vor înșela chiar și cei înțelepți și cu minte. Este nevoie, de asemenea, de curaj, ca să nu se înspăimânte omul de răspândirea tot mai mult și mai mult a răului, căci oricât de organizat ar fi răul, Dumnezeu nu îi lasă pe cei ai Lui, fiindcă «mai mare este Cel Ce este în voi decât cel ce este în lume»¹⁶¹¹⁶².

Cuvântul lui Gheronda

Cuvântul lui Gheronda se revărsa întotdeauna bogat. Se făcea șuvoi când sufletele care îl urmăreau erau deschise și îl ascultau cu râvnă. Existau totuși rareori și momente în care simțea că nu putea spune absolut nimic. Acest lucru se întâmpla când harul lui Dumnezeu îl înștiința că se găsea între ascultători cineva care nu era deschis, se opunea sau era răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Atunci prefera să tacă. Era întotdeauna simplu, direct și neprefăcut, nu încăpea la el diplomație. Și, dimpotrivă, de multe ori, chiar dacă era obosit și nu putea dăruii mult timp cuiva care dorea să îl vadă, totuși, fiindcă acela avea deschidere sufletească, până la urmă vorbea cu el vreme îndelungată. Ne zicea:

– Ce să îți spun? Mi s-a deschis inima șuvoi! Ce-a fost asta? Va fi ceva cu acest copil, va ieși ceva bun!

Pe alții, care ai fi zis că aveau motive să le vorbească, fiindcă erau monahi, teologi, clerici etc., îi privea și zicea:

– Ei, mări părinte, ce să îți spun eu? Fă ce te luminează Dumnezeu! Întrebați pe duhovnicii voștri, eu nu știu.

¹⁶¹ I Ioan 4, 4.

¹⁶² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodulu*, Noul Schit, 20 februarie 1987.

Vorbea două minute și nu putea să mai continue.

– Gheronda, îi ziceam noi, nu i-ai vorbit! Omul are probleme, de ce nu i-ai vorbit?

– Ei, ce să-i faci, copilul meu? Mi s-a închis gura! Mi s-a închis gura și gata! Nu puteam, nu aveam cuvânt. Nu puteam să zic nimic.

Când, dacă și cum va vorbi un om duhovnicesc este lucrarea harului. Cuvântul acestor oameni este înșuflat de harul lui Dumnezeu, dar ajută și dispoziția sufletească a celui care cere cuvânt. Când cineva își deschide inima, se va face după inima lui. Gheronda spunea: „Ți-ai deschis urechile inimii ca să auzi? Dă și Dumnezeu cuvânt! Ți-ai închis urechile inimii tale? Nu dă Dumnezeu cuvânt și nu te vei folosi!”

Răstimpul cel mai rodnic în care cuvântul viu al lui Gheronda a curs neîncetat și a adăpat sufletele fraților din obște a fost la Noul Schit. Acolo aveam prilejul să îl ascultăm vorbind zilnic la trapeză după Pavecerniță, dar și când ședeam pe cerdac să admirăm priveliștea minunată sau când urmărea ascultările fraților. În nicio împrejurare nu pierdeam ocazia să îi punem întrebări. Însă dragostea lui părintească o trăiam cu adevărat când mergeam să îi vorbim deosebi și îl întrebam despre gândurile noastre.

Am citat deja mare parte din feluritele însemnări luate de părinți din omiliile și din epistolele lui. Redăm în continuare alte câteva cuvinte ale sale însemnate de părinți.

Pe 1 august 1986 s-a întors la Noul Schit, după ce lipsise câteva zile, și frații l-au întrebat cum puteau Sfinții Părinți să rămână smeriți după atâta nevoie și după atâtea descoperiri primite. Gheronda a răspuns:

– Părinții știau că și nevoițele peste fire, și descoperirile nu erau ale lor. Când un împărat ia pe cineva și îi arată palatele, hipodromurile și tot ce are mai frumos, oare cel care le vede se mândrește cu ele? Firește că nu, de vreme ce știe bine că nu sunt ale lui. Sau când un casier de la bancă numără în fiecare zi milioane, se va mândri pentru asta? Nu, de vreme ce salariul lui este altul!

Altă dată i-a spus în taină unui frate:

– Martor îmi este Dumnezeu, Care îi pierde și îi nimicește pe cei ce grăiesc minciuna, că nu am socotit niciodată, nici măcar în gând, că eu sunt cel dintâi aici sau că există cineva mai mic decât mine.

Gheronda știa foarte bine că pocăința este de trebuință până la sfârșit, însă voia să vadă și sporirea noastră duhovnicească. De aceea ne spunea:

„Ținta noastră nu este să lucrăm mereu pocăința. Firește, nu respingem această lucrare, însă strădania noastră este să urcăm. Acolo unde mai înainte se făceau greșeli din neatenție, acolo unde lucrau patimile și aveau loc înfrângerile, acum vor intra virtuțile; iar apoi, încetul cu încetul, cu harul lui Dumnezeu, vor pleca de acolo și virtuțile, iar în locul lor vor veni darurile dumnezeiești. Și în spatele tuturor acestora se va vădi tot mai limpede pecetea făgăduinței, faptul că ne facem părtași făgăduințelor lui Iisus și devenim «moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori ai lui Hristos»¹⁶³, Care «așa ne-a iubit pe noi»¹⁶⁴. Acesta e înțelesul”¹⁶⁵.

„Înainte de a se uni omul cu Dumnezeu, dragostea pe care o are față de aproapele său este cu lipsuri, nu este întreagă. De multe ori este mișcată de interesul personal. Însă când omul devine «dumnezeu și om», asemeni lui Dumnezeu, atunci dragostea se revarsă dinlăuntru lui către aproapele în chip dezinteresat și firesc. Atunci se împlinește și acel cuvânt îndrăzneț al Sfântului Ioan că «datori suntem să ne punem sufletele pentru frați»¹⁶⁶. Acest lucru l-au trăit toți Părinții noștri. Ei, după ce s-au retras în liniștire și după ce mai întâi și-au curățit sufletele, au izbutit să atingă această culme, iubindu-L pe Dumnezeu și, ca urmare, iubind și pe aproapele ca pe ei înșiși. Apoi s-au întors iar ca să ne sprijine și pe noi”¹⁶⁷.

¹⁶³ Romani 8, 17.

¹⁶⁴ I Ioan 4, 11.

¹⁶⁵ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 20 mai 1985.

¹⁶⁶ I Ioan 3, 16.

¹⁶⁷ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 12 noiembrie 1984.

Pe 5 decembrie 1984, plecând de la viața Cuviosului Sava cel Sfințit și vrând să ne învețe dragostea de aproapele, unirea frățască și înfrânarea, care sunt atât de necesare în formarea unui caracter statornic și plin de bărbăție, ne-a spus:

„Când brutarul și-a pus hainele în cuptor ca să se usuce, iar frații, neștiind aceasta, au aprins cuptorul, încât hainele erau gata să ia foc, Sfântul Sava, arătând cu fapta iubirea de frați și dragostea, a intrat în cuptor și a scos hainele fără să se ardă. Astfel, focul lăuntric al dragostei a biruit flacăra cea din afară. Vedeți iubirea de frați și dragostea pe care le aveau Părinții? Nu a zis: «Așa îi trebuie, altă dată să fie atent!», așa cum spunem noi astăzi. Într-o altă împrejurare, pe când săpa, a căzut în fața lui un măr și s-a gândit să îl mănânce. Dar îndată ce l-a luat și era gata să își împlinească pofta, nevoitorul și-a venit în sine, l-a aruncat și l-a călcat în picioare, zdrobind odată cu el și pofta”¹⁶⁸.

Ne vorbea adesea pornind de la viețile sfinților care erau prăznuiți sau de care își amintea:

„Există într-adevăr astfel de inimi. Cât m-a impresionat mucenicia Sfintei Fausta! Copilă de 12 ani, să o sfâșie tiranii, iar ea să rămână cu Hristos și să vrea să îi facă creștini! Ce dragoste! Și în cele din urmă i-a făcut. Ce inimă avea aceasta! La fel și Sfântul Gheorghe, de aceea și faima lui s-a răspândit în tot locul. Cine dar mai poate pretinde acum că nu izbutește să își biruiască patimile? Poate va spune cineva că pe timp de pace este ușor să te silești pe tine însuși să îți iubești aproapele, însă când rabzi necurmat o mucenicie îndelungată nu este același lucru. Dar mucenița ce a făcut? Nici mânie, nici umbră de supărare împotriva celor ce o sfâșiau, ci nețărmurită dragoste!”¹⁶⁹.

„Taina, faptul că Dumnezeu rămâne cu noi, sunt ispitele. Diavolul le face pe toate. Născoceste lucruri inexistente, presupuneri și bănuieli ca să nimicească dragostea. Creștinul – și îndeosebi noi, monahii – se întrecește prin lucrarea tuturor poruncilor, având

¹⁶⁸ *Ibidem*, 5 decembrie 1984.

¹⁶⁹ *Ibidem*.

ca vârf dragostea. «Nimeni nu poate să vină către Mine de nu-l va trage pe el Tatăl Care M-a trimis»¹⁷⁰ – iată lucrarea Tatălui. Și «nimeni nu vine la Tatăl fără numai prin Mine»¹⁷¹ – iată lucrarea Fiului. Și apostolul zice: «Nimeni nu poate numi pe Domnul Iisus fără numai în Duhul Sfânt»¹⁷² – iată și lucrarea Duhului Sfânt. Iată, așadar, lucrarea întregii Treimi ca să devină cineva creștin, și cu atât mai mult noi, monahii! Vedeți, în această «vale a plângerii» noi nu așteptăm nimic altceva decât ispite!¹⁷³

Pe 9 ianuarie, ne-a vorbit din nou despre aceeași temă:

„Ceea ce trebuie să ne preocupe când se ivesc felurite ispite este să facem următoarea deosebire: dacă această formă de luptă pe care o avem acum este firească, pricinuită de starea noastră naturală – așa cum sunt stările fiziologice prin care trece trupul pentru a se însănătoși – sau este pricinuită de vreo greșeală din neluare-aminte săvârșită de noi. Spun Părinții că cei care sporesc sunt lăsați să pătimească «mai mari ispite».

Niciodată nu ne vom împotrivi pentru că suntem ispitiți, fiindcă doar cei fără minte fac așa și caută ceva ce nu există. Este ca atunci când lepădăm cele necesare vieții, adică hrana, îmbrăcămintea și altele, și vrem totuși să trăim; același lucru se întâmplă și în cele duhovnicești. Atenția noastră trebuie îndreptată spre a afla ce anume ne provoacă feluritele împotriviri care apar în viața noastră duhovnicească. Ca ființe raționale, avem puterea de a înțelege aceasta din tradiția Scripturii și a Sfinților Părinți, dar, mai presus de toate, din atârnarea noastră duhovnicească de un povățuitor prin supunere și ascultare. Noi, monahii, dezlegăm orice problemă potrivit cuvântului din Scriptură: «Întreabă pe tatăl tău și îți va da de știre, întreabă pe bătrâni și îți vor spune»¹⁷⁴. De aceea și Domnul nostru a întemeiat Biserica și le-a unit pe toate

¹⁷⁰ Ioan 6, 44.

¹⁷¹ Ioan 14, 6.

¹⁷² I Corinteni 12, 3.

¹⁷³ Gheronda Iosif, *Omilie la trapeză*, Noul Schit, 17 decembrie 1984.

¹⁷⁴ Deuteronom 32, 7.

într-una, deoarece căderea este frângerea unității în multe părți de sine stătătoare. A venit Hristos «ca pe fiii lui Dumnezeu cei risipiți să îi adune într-una»¹⁷⁵.

Și Părinții ne spun că este cu neputință să se petreacă ispite pe care să nu le fi provocat însuși omul. Pentru că pronia lui Dumnezeu este atât de precisă în cârmuirea tuturor lucrurilor! Nu îngăduie Dumnezeu nimănui să se amestece în pronia Lui. «Slava Mea altuia nu o voi da, nici bunătățile Mele celor ciopliți»¹⁷⁶, spune prin prorocul. Așadar, pronia lui Dumnezeu este cu totul fără de greșeală și părintească. «De vor lăsa fiii lui legea Mea și după judecățile Mele nu vor umbla, de vor spurca dreptățile Mele și poruncile Mele de nu le vor păzi, certa-voi cu toiag fărădelegile lor și cu bătăi strâmbătățile lor, iar mila Mea nu o voi depărta de la dânșii»¹⁷⁷.

Celălalt tip de ispite sunt cele pe care le îngăduie pronia lui Dumnezeu și ele sunt canonul pe care îl facem pentru dobândirea sănătății noastre duhovnicești. Pronia îngăduie ca un om, dacă sfârșește de suit o treaptă, să urce pe alta, iar dacă sfârșește de însușit o învățătură, să treacă la alta. Pentru că altfel starea noastră duhovnicească nu poate să se desăvârșească; or, noi trebuie să urcăm de la făptuire la vederea duhovnicească: «Suișuri în inima sa a pus»¹⁷⁸. Deci să nu ne înfricoșăm când întâlnim împotriviri în viața noastră duhovnicească. Am întâlnit o ispită, fie lăuntrică, fie de la diavol, fie vreo împotrivire de la apropiații noștri? Îndată să o înșfăcăm și să o întrebăm: «A noastră ești sau dintre potrivnicii noștri?»¹⁷⁹ De unde vii?». Și atunci o dai pe față și te îndrep-

¹⁷⁵ Cf. Ioan 11, 52.

¹⁷⁶ Isaia 42, 8.

¹⁷⁷ Psalmi 88, 30-33.

¹⁷⁸ Psalmi 83, 6.

¹⁷⁹ *Ἀποφθέγματα Ἀνωνύμων Πατέρων*, cap. 17-21, εκδ. J.-C. Guy, SC [Sources Chrétiennes, Παρίσι 1942 κ.έ.], vol. 498, Paris 2005, p. 204 [Patericul Mare..., p. 573: „Ziceau Părinții: La tot gândul care urcă în mintea ta, spune: Al nostru ești sau al potrivnicilor? Și fără doar și poate va mărturisi.” (n.tr.)]; Cf. Isus Navi 5, 13.

tezi, iar aceasta este adevărata filozofie. Celui ce a izbutit aceasta, i s-au deschis cu adevărat ochii. Unuia ca acesta au început să i se tămăduiască rănilile. Înlăuntrul lui încep să se arate bunele vestiri ale învierii. Și-a aflat drumul. Aceasta înseamnă sporire duhovnicească. Pentru unul ca acesta a început să se apropie ceasul cunoașterii duhovnicești.

Să nu vă mâhniți că aveți ispite! Aceasta este cea mai mare nebulie. «Ridică ispitele și nu se va mântui nimeni»¹⁸⁰. Nu ne preocupă aceste lucruri. Din colimvitra Botezului am făgăduit să ne supunem Acestuia (Domnului) și să ne lepădăm de satana. El ne-a spus: «Voi sunteți care ați petrecut cu Mine întru ispitele Mele»¹⁸¹. Când spunem «Of!», nu înseamnă oare nebulie?

Deocamdată atât. Să fim cu mulțumire și cu răbdare pentru toate cele ce vor veni!¹⁸²

Gheronda avea evlavie și o prețuire aparte pentru Sfântul Nifon, episcopul Constanțianei. Îi scrisese el însuși slujba de prăznuire. Întotdeauna, pe lângă alte virtuți ale Sfântului, ne vorbea și de curajul credinței pe care l-a avut acesta. De fiecare dată la pomenirea lui ne vorbea despre virtutea curajului, pe care Sfântul o folosea în felul său propriu. Pe 23 decembrie 1984, ziua prăznuirii sale, ne-a spus:

„Unde mai încape descurajarea? Este o înșelare a minții! Firea păcatului, dacă o cercetăm, ca să zic așa, și o descriem, o definim, este amăgire. Iar curajul este precum capul pentru trup, mădularul cel mai însemnat de care depinde tot trupul.

În cele mai vădite căderi în păcat – în care doar un caracter puternic, titanic poate cu adevărat să nu își împuțineze și să nu își piardă curajul – îl aflăm pe acest luminător, Sfântul Nifon al Constanțianei, lucrând fapte minunate. Și vedem nu doar propria lui strădanie, ci și răspunsul din partea harului lui Dumnezeu, care îl îmbrățișează și îl socotește nevoitor pe cel ce nu se predă nici

¹⁸⁰ Ἀποφθέγματα Πατέρων (Avva Antonie 5), PG 65, 77AB.

¹⁸¹ Luca 22, 28.

¹⁸² Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 9 ianuarie 1985.

când este însângerat. Și așa și trebuie. Pentru că lucrurile se petrec de fapt așa: în ceasul în care a căzut, a alunecat și s-a zdrobit, omul se cercetează pe sine și zice: «Dar ce, acum m-am lepădat de Dumnezeu, s-a sluit ceva înlăuntrul meu și am hotărât că nu voi mai fi creștin? Nicidcum!».

Fiindcă diavolul, dacă ne vede descurajați, capătă „personalitate”, deși altfel el nu are nici loc, nici stăpânire. De multe ori, harul însuși îl „predă” pe om, vrând să îl învețe și într-un fel să îl ridice pe o treaptă mai înaltă a experienței, și îl lasă înadins să fie rănit de păcat”¹⁸³.

Pe lângă virtuți, Gheronda dobândise roadele și darurile Duhului Sfânt. Prin adânca lui smerenie, cultivase darul deosebirii duhurilor, care este cununa virtuților. Acest dar este foarte necesar celui ce și-a mutat chipul viețuirii de pe pământ la cer și se primejduiește să se prăbușească de la înălțimea virtuților lui dacă într-un moment al nevoinței sale va primi minciuna drept adevăr. Gheronda își păzea ucenicii de primejdiile duhovnicești și spunea:

„Vedeți? Mântuirea tuturor oamenilor se cuprinde în numai două lucruri, pe care dacă le dobândește cineva, pot spune că a ajuns la nepătimire, fapt care este mult mai vrednic de minunare decât darurile dumnezeiești și totodată mai sigur, câtă vreme darurile dumnezeiești nu sunt așa, ci mai degrabă pot fi chiar primejdioase. Iar aceste două lucruri sunt: pe de o parte, în relația cu Dumnezeu să ai pururea așteptarea Lui întru răbdare; pe de altă parte, în relația cu aproapele să alegi întotdeauna folosul lui mai mult decât al tău.

Când mintea noastră observă o patimă – de pildă, patima mândriei – și mintea este despărțită de acea patimă și o vede, atunci înseamnă că gândurile de mândrie se află în afară, iar noi înlăuntru. Pentru că mintea și patima nu sunt una, ci sunt două lucruri diferite, adică patima separat și mintea separat. Faptul că patima poate să aibă putere și să lovească nu ne înspăimântă și

¹⁸³ *Ibidem*, 23 decembrie 1984.

nici nu ne face vinovați. Mai degrabă acest fapt ni se face pricină de luptă și de răsplătiri, așa cum dorește și Domnul. În niciun caz însă patima nu poate birui, chiar dacă are putere. Domnul o va înlătura atunci când va voi El.

Omul care va merge direct în Rai este acela care se îngrijește, mai presus de orice, ca toate mișcărilor lui să fie făcute pentru Dumnezeu. Acela în fiecare clipă se cercetează pe sine, luând aminte să nu se strecoare folosul personal și oportunismul. Apoi, în legăturile cu aproapele, ia aminte să nu îl mâhnească. A nu îl mâhni pe aproapele este propriu omului care se silește să rămână în starea după fire. Iar a-l odihni pe aproapele este cu adevărat mai presus de fire, este un lucru cu desăvârșire lipsit de interes personal. Aceasta a făcut și Iisus prin dumnezeiasca Lui deșertare de Sine, ca să ne mântuiască.

Vom înlocui ceata îngerilor căzuți atunci când fiecare dintre noi, stând singuri în chilia noastră, locul unde ni se preschimbă lăuntric firea, uneori îngenunchați, alteori șezând sau în picioare, vom chema dumnezeiasca milostivire să ne cerceteze, să ne izbăvească de patimi și să ne dea făgăduința mântuirii, și ne vom ruga și pentru frații noștri cei din lume.

Chiar dacă se va întâmpla să nu putem sta neclintiți, fie din pricina patimilor, fie din pricina vrăjmașului diavol, fie din pricina firii noastre slăbănogite, totuși nu vom da înapoi, ci cu stăpânire de sine vom face așa cum ne-am pus în gând. Nu vom dormi când ne este somn, nu ne vom preda când vom fi strâmtorați, ci vom dovedi și celor care ne războiesc, și harului lui Dumnezeu care rămâne cu noi că suntem credincioși chemării noastre. În felul acesta, să fiți încredințați că Domnul nostru Iisus Hristos, Care este pururea cu noi, ne va întări și ne va da «cu mult mai presus decât toate câte cerem sau pricepem noi»¹⁸⁴.

Trebuie ca omul să se aducă jertfă. Iar când se va da cu totul celorlalți, atunci cei cărora le-a făcut bine se vor întoarce împotriva lui ca să îl nedreptățească, întocmai ca pe Hristos, Care a dat

¹⁸⁴ Efeseni 3, 20 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

totul și S-a făcut jertfă pentru ceilalți. El nu Și-a făcut voia¹⁸⁵, iar când Se afla chiar în culmea durerii de pe Cruce pe care o răbda ca om, auzea de la cei cărora le făcuse bine: «Ua! Cel Ce strici Biserica și în trei zile o zidești, mântuiește-Te pe Sineți și Te pogoară de pe cruce!»¹⁸⁶. Vedeți? Ar fi putut să îi piardă cu un semn – și chiar asta ar fi vrut diavolul care vorbea dinlăuntru lor –, însă El a spus doar atât: «Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!»¹⁸⁷. Dacă Hristos nu ar fi făcut nicio minune, ar fi fost de ajuns doar aceasta ca să arate dumnezeirea Lui¹⁸⁸.

Pe 29 iulie 1985, ne-a vorbit despre lupta cea bună:

„Cercetări dumnezeiești primesc toți cei care se nevoiesc, dar aceasta nu este nimic, nici nu are însemnătate. Pe acestea le dă Dumnezeu când este nevoie, potrivit cu firea omului, cu împrejurările etc. La fel, vederea duhovnicească a rațiunilor lucrurilor¹⁸⁹ și suirea la această stare înaltă se dă iubitorilor de înțelepciune care au o minte în stare să o primească și pe care Dumnezeu îi pregătește cum știe El, la vremuri de nevoie, ca să sprijine Biserica, să susțină dogmele ortodoxe sau să lupte împotriva vreunei erezii. Dar nici aceasta nu este nimic.

Ceea ce are însemnătate și este cu adevărat un câștig este să dobândim răbdare în ispite până la sfârșit; încă și smerenie, îndelungă-răbdare și împreună-pățimire. Doar acestea sunt singurele lucruri sigure, pentru că cele de care am spus mai înainte aduc cu ele slavă deșartă și le poate imita și înșelarea. Ca să poată scrie cineva despre ele, trebuie să fi viețuit mai întâi lângă un Părinte duhovnicesc care să le fi trăit el însuși pe acestea. Apoi să le trăiască și el, să le cerce de multe ori și să le audă și de la alții.

¹⁸⁵ Cf. Luca 22, 42. [n.tr.]

¹⁸⁶ Marcu 15, 29-30.

¹⁸⁷ Luca 23, 34.

¹⁸⁸ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 29 decembrie 1984.

¹⁸⁹ „Rațiunile lucrurilor”, „rațiunile ființelor” sau „rațiunile celor ce sunt” (gr. λόγοι τῶν ὄντων) reprezintă, potrivit teologiei patristice, energia creatoare și susținătoare a lui Dumnezeu, care se găsește în toată zidirea (cf. Ierotheos Vlahos, *op. cit.*, pp.133-136).

În orice caz, Dumnezeu i Se descoperă fiecăruia în chip diferit. Adică este același Duh, dar Se împarte în felurite daruri. Cei ce au mintea curățită primesc înștiințare de la Dumnezeu atunci când voiește El sau când o cer ei înșiși. Cei ce au darul prorociei, când vor ceva, primesc îndată, este de ajuns să o dorească, în timp ce alții se poate ca numai uneori să audă un glas sau să aibă o vedenie sau o descoperire¹⁹⁰.

De multe ori, Gheronda însuși vorbea procește, dar, cu obișnuita lui adâncă smerenie, nu acorda niciodată însemnătate acestor daruri dumnezeiești, ca să ne dea pildă nouă, celor mai tineri. Avem nevoie să ne îndeletnicim cu pocăința, nu să fugă mintea noastră la daruri dumnezeiești, care sunt date de El celor ce au inima curată și le pot folosi cu dreptă socoteală, spre binele Bisericii și al semenilor, iar nu spre vătămarea sufletului lor.

Fericitul întru adormire Mitropolit Iacov de Argolida, care avea legături duhovnicești cu Gheronda și îl cerceta din 1967, pe când acesta se nevoia în colibele pustnicești de la Noul Schit, spunea într-o scrisoare:

„Pe Gheronda Iosif îl cunosc din 1967. L-am întâlnit prima oară pe când eram tânăr predicator și am fost găzduit la Noul Schit, care ține de mănăstirea aghiorită «Sfântul Pavel»; pe atunci el se nevoia acolo. Cuvioșia, nevoința și sfințenia lui m-au învățat și m-au întărit în lupta mea. Toți cei care se nevoiau acolo se minunau de el și îi urmau viețuirea. Sfaturile sale și scrisorile pe care mi le trimitea mă întăreau în slujirea mea. De aceea, de fiecare dată când vin în Sfântul Munte, merg întotdeauna să îl întâlnesc și să îi cer sfatul, și asta pentru caracterul său fără cusur, cunoscut în tot Sfântul Munte și în afara lui, pentru sfințenia sa, dar și pentru darul prorocesc pe care îl are¹⁹¹.

În anul 1984, între 5 și 28 iunie (după calendarul nou), Gheronda a fost în Australia împreună cu Părintele Teona, viețuitor

¹⁹⁰ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 29 iulie 1985.

¹⁹¹ Cf. Mitropolitul Iacov al II-lea de Argolida, *Scrisoare către Arhiepiscopul Ciprului Hrisostom 1*, 1261/16-12-1998.

în mănăstirea noastră, ale cărui rude se aflau acolo. Cu binecuvântarea Preasfințitului Episcop Iezechiil de Derby, Gheronda a ținut multe omilii în bisericile din orașele Sydney, Melbourne, Brisbane, Rose Bay și Earlwood. La Vecernia Cincizecimii a vorbit în biserica Sfintei Treimi din Footscray – Melbourne, în prezența Preasfințitului. De asemenea, a vorbit și la alte întâlniri ale credincioșilor, care îl invitau în fiecare zi de dimineața până seara.

Mulți oameni îi cereau sfatul și rugăciunea. Celor care aveau copii le spunea: „Voi aveți mare îndrăzneală la Hristos când vă rugați pentru copiii voștri, deoarece sunteți împreună-ziditori cu Hristos. Să Îl rugați pentru ei!”. Îmi amintesc cum îmi spunea că a simțit o mare dragoste și s-a rugat mult pentru grecii din Australia, că i s-a frânt inima din pricina durerii oamenilor.

Prin cuvântul său, Gheronda i-a însuflat pe mulți tineri să îmbrățișeze mai târziu viața monahală sau preoția. A văzut și dorul unor tinere pentru viața monahală. Sub povățuirea lui duhovnicească, două dintre acestea au devenit mai târziu starețe ale unor mănăstiri. Prima a fost Maica Stareță Calistena de la Mănăstirea Maicii Domnului „Grabnic Ascultătoarea” din Melbourne, care a fost și întemeietoarea mănăstirii. Mai târziu, maica Melania, de loc din Sydney, a devenit stareță la Mănăstirea Megali Panaghia¹⁹² de la Ierusalim.

La Melbourne a fost găzduit două nopți în casa părintelui Ilie Kentrotis, care avea atunci patru copii. Când Gheronda l-a văzut pe cel mic, Constantin, în vârstă de trei ani, i-a spus preotesei că acesta avea să le facă mari necazuri, dar Maica Domnului va ajuta. Într-adevăr, de la 15 până la 35 de ani, adică timp de 20 de ani, Constantin s-a încurcat cu drogurile, iar după boli grele pricinuite de folosirea lor îndelungată a murit în pocăință.

În timpul acelei vizite în Australia, l-a cunoscut pe Părintele Eustatie, care pe atunci era încă mirean și nu se gândea la preoție. El ne-a povestit mai târziu:

¹⁹² Mănăstirea mai este cunoscută și sub numele de „Sfânta Melania”, pentru că adăpostește moaștele Sfintei Melania Romana. [n.tr.]

„În 1984 Gheronda a venit în Australia cu Părintele Teona. La sfârșitul lui noiembrie și începutul lui decembrie 1985 am venit eu în Sfântul Munte, la Noul Schit, unde era obștea voastră. Am rămas cu voi o săptămână. Și îmi amintesc foarte multe lucruri, atmosfera de familie pe care o înfiripase dragostea părintelui; erați atunci cu Gheronda vreo 15 frați. Stăteam și mâncam împreună ca și cum am fi fost o familie.

Îmi amintesc mai precis că ne-a povestit o întâmplare despre un copilăș al cărui tată era casier la bancă și era învinuit că făcuse o delapidare. Toată familia era necăjită, iar copilul le-a zis: «Mă voi ruga și Maica Domnului ne va ajuta și se va rezolva problema». Într-adevăr, casierului i s-a descoperit ca în vis, i-a spus un glas înlăuntrul lui că acolo era o problemă, o neregulă, că cineva delapidă, lua bani fără știrea lui. S-a dus dis-de-diminează direct la bancă, a cercetat și s-a constatat că așa stăteau lucrurile. După aceea, într-adevăr, am citit despre asta și aici, în ziarul local, era dată ca știre în Australia, în Lumea Nouă.

Nu voi uita niciodată cum ne vorbea Gheronda la fiecare masă. Zile de neuitat au fost și cele petrecute cu Părintele Teofylact, și când am mers la priveghere la Avramei cu Mitropolitul, cu Atanasie. Era prima priveghere aghiorită pentru mine, la sărbătoarea Sfântului Andrei cel întâi chemat, după calendarul vechi. Daniileii în frunte cu Părintele Grigorie cântau într-o strană, iar Tomadeii în cealaltă. Am terminat diminează. Eu eram ca un mie-lușel, mă pierdusem. Am ieșit din biserică. Ne-au spus că este masă și ne-am așezat să mâncăm. Îmi amintesc că aveau sepii. Am mers cu Gheronda Iosif al vostru.

Îmi amintesc și că aveți grădină, iar Gheronda v-a zis odată: «Să mergeți să culegeți lămâile înainte să se schimbe luna!»¹⁹³. Nu voi uita nici cum am mers într-o diminează la Sfânta Liturghie aici, într-un paraclis. Toate acestea îmi vor rămâne de neuitat, ca

¹⁹³ Părinții aghioriți, întemeindu-se pe o veche tradiție izvorâtă din experiență, hotărâu vremea culegerii citricelor în funcție de fazele lunii. Momentul cel mai prielnic era „luna plină”, căci roadele culese atunci țineau mai mult. [n.tr.]

și sfaturile pe care mi le-a dat Gheronda Iosif când am vorbit deosebi cu el de două-trei ori.

La sfârșit, când să plec, firește că m-am emoționat, venise clipa să mă despart, trebuia să plec dimineată. Eram zguduit și luam binecuvântare de la părinți. Și Gheronda – nu voi uita cât voi trăi – a spus: «Data viitoare când vă veți întâlni, veți lua voi binecuvântare de la Eustatie!». A fost un lucru înfricoșător!

Păstrez puținele scrisori din corespondența pe care am avut-o împreună. Era mereu bucuros, iar aceste cuvinte pe care mi le-a spus zâmbind nu se vor șterge niciodată: «Data viitoare, cu ajutorul Domnului, veți lua voi binecuvântare de la el!».

Și într-adevăr, așa a rânduit Dumnezeu lucrurile. Eu, cu toate că terminasem facultatea, nu știam ce voi face. Desigur, discutasem cu el, mă sfătuiseră, îmi vorbiseră despre preoție și despre multe alte lucruri care mi-au rămas până astăzi. Dar, vedeți, el a descoperit întregii obști exact ce avea să fie! Gheronda avea mare har, știm cu toții. Cele pe care le spunea el deja le trăim astăzi, Dumnezeu să ne ocrotească! Vorbesc de cele pe care le spunea despre țară, și nu doar despre țara noastră, ci despre Ortodoxia noastră, pentru că lucrurile nu stau mai bine nici aici, în îndepărtata Australie.

Nu voi uita când zicea: «De ce are nevoie omul? De o farfurie cu mâncare, de un acoperiș deasupra capului și de două hăinuțe ca să își acopere goliciunea. Toate celelalte sunt nefolositoare!». Și spun și eu acestea în predicile mele. Și iarăși, nu voi uita niciodată cum îmi spunea: «Atunci, în vremea ocupației germane, eram aici, în Sfântul Munte, și Părintele nostru Iosif Isihastul ne trimitea pe la mănăstiri să lucrăm». Și Gheron Iosif le trimitea scrisori și le spunea: «Să aveți grijă la lucrul cutare! Vedeți să nu vă chinuie cutare lucrul!». Unde mai poți găsi azi așa ceva, un om care să te privească în ochi și să îți vadă sufletul?¹⁹⁴

Vrând să o mângâie pe una dintre ficele sale duhovnicești, i-a trimis o scrisoare în care spunea:

¹⁹⁴ Părintele Eustatie Papadopúlu (din Melbourne), Înregistrare audio, 25 mai 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

„Copilul meu, credința în Hristos ne dezleagă toate problemele, fiindcă vrerea și lucrarea¹⁹⁵ omului de la El vin, de vreme ce «Acela se grijește pentru voi» (I Petru 5, 7) și ne-a dăruit ca parte de moștenire cunoașterea Lui. Cu toate trădările noastre, Hristos ne-a ținut aproape de El. El ne-a făcut să ne cunoaștem între noi, legându-ne atât de adevărat și de adânc, iar prin harul Lui nădăjduim și la plinătatea făgăduințelor Sale dumnezeiești; cum oare ne va părăsi acum? El, «fiind noi morți cu păcatele, împreună ne-a înviat cu Hristos (...) și împreună cu Dânsul ne-a sculat și ne-a pus a ședea întru cele cerești întru Hristos Iisus»¹⁹⁶, prin Biserica Lui, ca să fim «cu toți sfinții»¹⁹⁷ un singur trup și un singur chip cu El¹⁹⁸. Cum oare ne va părăsi acum, de vreme ce toate darurile dumnezeiești, toate hotărârile și lucrările «nu se pot lua înapoi»¹⁹⁹? De altfel, «și perii capului vă sunt toți numărați»²⁰⁰ și îngerilor Săi va porunci pentru noi²⁰¹ și toate «știe și cunoaște» mai înainte ca să cerem noi de la El²⁰² și dăruiește «cu mult mai presus decât toate câte cerem sau pricepem noi»²⁰³²⁰⁴.

Cunoscând marea slăbiciune și sărăcie duhovnicească a omului de astăzi, care din nefericire a crescut în păcat, ne spunea:

„Cu adevărat, va fi o mare biruință pentru voi dacă veți putea, de vreme ce ați înțeles legea duhovnicească, să nu dați vina pe nimeni pentru necazurile ce vi se întâmplă, adică nici măcar pe diavoli, și nici pe oameni sau pe împrejurări, ci să păstrați osândirea de sine fără să cârțiți. Fiindcă celui ce cârtește i se îndoiește povara, iar de cârtește din nou, i se împătrește, apoi se înmulțește

¹⁹⁵ Cf. Filipeni 2, 13.

¹⁹⁶ Efeseni 2, 5-6.

¹⁹⁷ Efeseni 3, 18.

¹⁹⁸ Cf. Filipeni 3, 21 și Romani 8, 29.

¹⁹⁹ Cf. Romani 11, 29 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

²⁰⁰ Matei 10, 30.

²⁰¹ Cf. Psalmi 90, 11.

²⁰² Cf. Matei 6, 8.

²⁰³ Efeseni 3, 20 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

²⁰⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodulu*, Noul Schit, 17 septembrie 1985.

de opt ori și tot așa. La Avva Marcu și la Sfântul Maxim Mărturisitorul avem tâlcuirea întreagă și amănunțită a legii duhovnicești. Bine ar fi dacă i-ați învăța pe de rost!

Nicio trudă a noastră și nicio rânduială pe care o punem nu ne aduce harul. Pur și simplu noi ținem o rânduială și trudim, dar venirea harului și dobândirea sfințeniei sunt darul lui Dumnezeu. Cu toate acestea, Dumnezeu cere de la noi păzirea după putere a poruncilor. Dacă în vreme ce te ostenești duhovnicește nu vine harul, atunci ceva nu merge bine în rânduiala pe care o ții. Ai grijă să afli ce anume și să te îndrepti. Tuturor celor botezați, fără abateri, li s-a dat harul, iar acesta este atotputernic. Adică nu putem să spunem: «Eu sunt slab, iar acesta este mai puternic», ci este o problemă care ține limpede de dorința noastră. Și când omul face ceea ce trebuie din partea lui, apoi harul le desăvârșește pe toate.

Patimile nu ne părăsesc ca prin farmec, ci este nevoie de împotrivire cu fapta, iar Domnul, văzând dorința, hotărârea și lucrarea noastră cea bună, va veni cu harul Său și va pecetlui biruința. Fiindcă omul nu poate să alunge patimile și diavolii, numai harul lui Dumnezeu poate face aceasta. Dacă monahul nu spune: «Eu singur și Dumnezeu suntem în lumea aceasta»²⁰⁵, nu află odihnă. Dacă nu va petrece peste zi adunat în sine, cu Rugăciunea lui Iisus și cu osândire de sine, atunci neîndoielnic va vorbi în deșert, va viețui în delăsare, îi va osândi pe ceilalți, iar în loc să meargă înainte, va merge înapoi.

Cel ce crede în purtarea de grijă a lui Dumnezeu nu se teme nici de defăimări, nici de lipsa ori prisosul lucrurilor, nici de ispite, nici de răpirea bunurilor, nici de boli. Nu trebuie să căutăm vederi duhovnicești și alte stări înalte. Toate acestea sunt roade, stări mai presus de fire pe care le dăruiește Domnul nostru cel nemincinos. Când? Atunci când vede că noi, după ce am ascultat glasul Lui, I-am urmat și Îi urmăm cu credincioșie prin smerenie în toate cu fapta și cu gândul, prin frățietate și prin dragoste unul față de altul și, înainte de toate, prin răbdare, pentru că este cu neputință să

²⁰⁵ *Ἀποφθέγματα Πατέρων* (Avva Alonie1) PG 65, 133AB [*Patericul Mare*, p. 614].

nu vină ispitele. Fiecare, acolo unde are slăbiciunea lui, acolo va fi lovit de cel viclean, ca să nu mai rabde, să dea înapoi și să fie socotit necredincios și să se afle defăimător de cele sfinte, pierzând făgăduința²⁰⁶.

Într-o altă sinaxă, Gheronda ne povățuia la virtutea răbdării și a smereniei:

„Ce a spus Domnul nostru? «Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți și de necurăție să nu vă atingeți și Eu vă voi primi pe voi. Și voi fi vouă Tată și voi veți fi Mie fii și fiice»²⁰⁷. Auziți, auziți! Noi, care am auzit cu adevărat glasul Lui și am ieșit din mijlocul lumii, putem spune oare că am ajuns biruitori? De ce spune Apostolul Pavel «doborâți, dar nu nimiciți»²⁰⁸? Chiar dacă pare că am căzut, totuși suntem biruitori prin răbdare. Pentru că zice: «Așteptând am așteptat pe Domnul și a căutat spre mine. A auzit rugăciunea mea și m-a scos din groapa ticăloșiei și din tina noroiului. Și a pus pe piatră picioarele mele și a îndreptat pașii mei»²⁰⁹. Să așteptăm, așadar, cu toată răbdarea! De aceea repetă verbul, «așteptând am așteptat», ca să arate măsura cea mai înaltă a răbdării de care este nevoie. Pentru că fiecare avem slăbiciunile noastre și purtăm crucea noastră. Dacă povara ta este de 30 de kilograme, ce importanță are dacă este bumbac sau fier, aur sau argint? Trebuie ca fiecare să își ducă povara.

Nu fiți vicleni și nu lăsați gândul vostru să se înalțe! Ia vedeți, cei mai mari Părinți văzători de Dumnezeu, al căror chip străluccea ca soarele, adevărați dumnezei pe pământ, cum vorbeau? Unul zicea: «Iată, eu de aseară și până acum am împletit 20 de măsuri²¹⁰ și adevărat vă spun că nu am nevoie de ele, ci ca nu cumva să supăr pe Dumnezeu și să mă osândească zicând: de ce nu ai lucrat dacă ai putut să o faci?»²¹¹. Deși mintea acestui Avvă se afla răpită neîn-

²⁰⁶ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 20 iunie 1985.

²⁰⁷ II Corinteni 6, 17-18.

²⁰⁸ II Corinteni 4, 9 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

²⁰⁹ Psalmi 39, 1-3.

²¹⁰ În gr. οργιά, unitate de măsură folosită în Egipt, echivalentă cu 1.85 m. [n.tr.]

²¹¹ *Αποφθέγματα Πατέρων* (Avva Ahila5), PG 65, 125B [cf. *Patericul Mare*, p. 511].

catet în vedere duhovnicească, a ales smerenia faptei și a gândului, în loc să vorbească despre vederi înalte.

Și ascultă ce zice și altul: «Trei gânduri mă frământă: sau să plec în pustie, sau să mănânc la două zile, sau să petrec în înstrăinare». Și ce îi răspunde acel cu adevărat mare Avvă? «Niciuna dintre acestea trei nu îți este de folos (este vorba de ispita de-a dreapta), ci stai în chilia ta și ține gândul vameșului și te vei putea mântui!»²¹². Vezi smerenie și răbdare cu fapta? La fel ca mii de alți Părinți, Sfântul Ioan Colovul și Cuviosul Efreem Sirul, când Dumnezeu le dădea mult har, spuneau: «Nu, nu, noi vrem putere pentru a lucra cât timp suntem pe pământ, iar nu har!»²¹³. Dar și Gheronda Iosif al nostru, când îl întrebam, cu naivitatea noastră oarecum copilărească, despre vederile duhovnicești înalte, ne zicea: «Să nu discutați și să nu vă gândiți deloc la acestea, ci să dobândiți cu fapta răbdarea, smerenia, dragostea și neținerea de minte a răului, pentru că acestea îl fac pe monah!».

Părinții înțeleseseră bine rostul Crucii și nu căutau vederi înalte, ci putere pentru a lucra duhovnicește, fiindcă zice Scriptura: «Mergând mergeau și plângeau, aruncând semințele lor»²¹⁴. Iată, acum este vremea semănatului, secerișul mai întârzie, puneți să-mânați cât aveți timp, ca să «secerati cu bucurie snopii voștri»²¹⁵!

Ați văzut cum fratele acela din mănăstirea în care s-a dus Sfântul Vasile cel Mare înțelesese rostul ascultării și își omorâse voia chiar mai mult decât părinții bătrâni de acolo?²¹⁶ Și l-a înțelepțit

²¹² *Αποφθέγματα Πατέρων* (Avva Ammona 4), PG 65, 120C [cf. *Patericul Mare...*, pp. 509-510].

²¹³ *Αποφθέγματα Πατέρων* (Avva Ioan Colovul 13), PG 65, 208C [cf. *Patericul Mare...*, pp. 428-429].

²¹⁴ Psalmi 125, 7.

²¹⁵ Cf. Psalmi 125, 6.

²¹⁶ Cf. *Patericul Mare...*, pp. 684-685. Sfântul Vasile cel Mare a mers la o mănăstire și l-a întrebat pe stareț dacă are „vreun frate dintre cei ce se mântuiesc”. Starețul i-a răspuns că toți se silesc pentru mântuire, iar Sfântul, văzând că nu pricepuse tâlcul, i-a spus că voia să știe dacă are un monah care face ascultare în toate. Starețul i-a adus un frate, iar Sfântul Vasile, după ce l-a cercat și s-a încredințat de ascultarea lui, l-a hirotonit, luându-l cu el la episcopie. [n.tr.]

Sfântul pe stareț, cerându-i un om «dintre cei ce se mântuiesc», adică un om al desăvârșitei ascultări și mortificări a voii proprii. Drept urmare, fratelui i s-a dat și cinstea de a sluji Biserica. Așadar, credință, smerenie cu dragoste și multă răbdare, ca să ne vadă Iisus, Domnul nostru, urmând Lui și să ne dea făgăduințele! Toți sfinții prin credință s-au mântuit²¹⁷.

Cercetarea scrierilor Sfinților Părinți

Gheronda citea mult. Studia cu deosebire scrierile Părinților asceți și trezvitori, al căror cuvânt se referea la chipul viețuirii monahale. Citea *Everghetinosul*, *Patericul*, *Filocalia*, *Sinaxarul*, *Scara Sfântului Ioan Sinaitul*, pe Sfinții Efrem Sirul, Isaac Sirul, Marcu Ascetul, Maxim Mărturisitorul, pe Avva Isaia, Avva Dorotei, Avva Macarie și alții. Citea în chip deosebit scrierile Cuviosului Iustin Popovici, care astăzi este trecut în calendarul Bisericii Ortodoxe.

Socotea că acest Sfânt a cuprins în scrierile sale toată măreția omului, la care l-a înălțat dragostea lui Dumnezeu prin taina mai presus de fire a întrupării Lui. De aceea îl și iubea foarte mult și îl considera un adevărat Părinte al Bisericii, care a înțeles și a vorbit despre adevărul cel mântuitor al lui Dumnezeu, revelat de veacuri ca singură rezolvare a problemelor și a căutărilor existențiale ale omului contemporan. Îl cinstea și îl numea sfânt cu mult înainte de a fi fost înscris oficial în calendarul Bisericii Ortodoxe.

Ne sfătuia din cercare și pe noi, cei tineri, să dăm însemnătate deosebită studiului scrierilor Sfinților Părinți. Ne învăța:

„Cel care umblă noaptea se poticnește. Lumina este cuvântul Părinților noștri. Vedeți că noi, din pricina feluritelor noastre slăbiciuni care ne copleșesc, nu putem să primim nemijlocit de la Duhul Sfânt luminarea harului, ca să cunoaștem uneltirile vrăjmașului și să spunem și noi ca Apostolul Pavel și ca Sfinții Părinți

²¹⁷ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 5 noiembrie 1983.

ai noștri că «gândurile lui nu ne sunt necunoscute»²¹⁸; și astfel, diavolul poate negreșit să ne înșele.

Sfânta Scriptură este pentru cei care «au simțirile învățate»²¹⁹, ca să poată mistui hrană tare și nu lapte²²⁰. De multe ori chiar și Scriptura, tâlcuită după slovă, ucide; duhul este cel care face viu²²¹. Prin urmare, Părinții sunt aceia care descoperă adâncul înțelesurilor Sfintei Scripturi, pentru că Scriptura este de fapt descoperire și cunoaștere. Dar ca să ajungem la descoperire și la cunoaștere, totul este făptuirea, felul cum își va rândui omul sufletul prin trăire, astfel încât să primească răsplătă sau, dacă nu izbândește, mustrare. Prin urmare, răsplătită este lucrarea cu fapta – care fie primește plată, fie ia pedeapsă –, iar nu cunoașterea teoretică. Acest lucru l-au predanisit Părinții, și nu o simplă cunoaștere izvorâtă din tâlcuirea Scripturii. Aceasta chiar «semește»²²², spune Apostolul Pavel. Dar Părinții, având adânc de smerită cugetare, ne-au tâlcuit chipul practic în care fiecare dintre noi trebuie să lucreze, potrivit cu temperamentul și cu firea sa, potrivit cu locul, mediul și felul în care trăiește și cu toate care decurg din acestea și care îl strâmtorează și îl copleșesc. Diavolul – și, firește, răutatea ce izvorăște din el – are multe forme și chipuri. Dacă nu poate să te prindă cu una, te atacă îndată cu alta. Fiindcă, vedeți, aici felul luptei nu este omenesc, deschis, cinstit, față către față. Păcatul este viclenie.

În același timp, când ne aplecăm asupra scrierilor Sfinților Părinți, îi „provocăm” să ne ajute, mai ales dacă îi rugăm acest lucru când citim. Ei aceasta așteaptă, să ne rugăm lor! Sfinții, în primul rând prin împreună-pătimirea cu toți pe care au dobândit-o prin dumnezeiescul har, iar în al doilea rând prin cercare, pentru că sunt din neamul omenesc și cunosc neputința frii noas-

²¹⁸ II Corinteni 2, 11 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

²¹⁹ Cf. Evrei 5, 14.

²²⁰ Cf. Evrei 5, 12-14.

²²¹ Cf. II Corinteni. 3, 6. [n.tr.]

²²² Cf. I Corinteni 8, 1.

tre, vin să ne ajute. Ei știu ce înseamnă un nevoitor îndurerat, care stă cu privirea ațintită la ei și îi cheamă. Știu asta pentru că au trecut ei înșiși pe această punte și au simțit durerea ispitei și au cunoscut că omului îi sunt de trebuință necazurile și părăsirea de către Dumnezeu pentru un timp. Prin urmare, fiindcă îi rugăm, nu vor face altceva decât să vină la vreme să ne ajute.

Așadar, citindu-i pe Sfinții Părinți, nu aflăm numai experiențe de care avem nevoie, ci și pe Sfinții Părinți înșiși, care, când îi stârnim, ne ajută îndată. Că și Dumnezeu zice: «Și Mă cheamă pe Mine în ziua necazului tău și te voi scoate și Mă vei proslăvi»²²³. Întocmai această stare se răsfrânge prin Duhul asupra Părinților și ne spun și ei același lucru: «Chemați-ne în ziua necazului și vă vom izbăvi!».

Nu vă irosiți vremea fără rost, îndeletnicindu-vă cu alte cărți care nu sunt atât de folositoare. Pentru că toată Scriptura este de folos, dar cine poate pătrunde înțelesurile ei? Cele mai mari înșelări care biciuie astăzi societatea și care au fărâmițat creștinătatea în mii de bucăți au pornit de la Scriptură. Nu că pricina ar fi Scriptura, ci egoismul și prostia oamenilor.

Duhul Sfânt Se ascunde și nu îi descoperă nimic celui care pătrunde înțelesul Scripturii cu egoism. Ia uitate ce spune: «Și precum nu au cercat ei a avea pe Dumnezeu întru cunoștință, așa i-a dat pe ei Dumnezeu întru minte neiscusită a face cele ce nu se cade»²²⁴! Și iarăși, în altă parte zice: «Dumnezeu a orbit mințile necredincioșilor veacului acestuia, ca să nu le lumineze lor lumina Evangheliei slavei lui Hristos»²²⁵. Pentru că unii ca aceștia încep totul de la eul lor și spun: «Eu voi tâlcui aceasta!», «Eu trag următoarea concluzie!», «Eu așa tâlcuiesc!», «Eu așa gândesc!». Acolo unde există acest blestem care se numește «eu», Dumnezeu nu vine. Mai cu seamă acolo nu vine. Dumnezeu vine unde există smerenie, blândețe și rugăciune. Acolo, cu cei care Îl

²²³ Psalmi 49, 16.

²²⁴ Romani 1, 28.

²²⁵ II Corinteni 4, 4.

urmează în felul acesta, este Cel «blând și smerit cu inima»²²⁶, Domnul nostru Iisus. Acestora li Se descoperă și spune: «Arăta-tu-m-am celor ce nu Mă căutau»²²⁷, cum zice prorocul. Deci să fiți cu luare-aminte!²²⁸

Ne îndemna să citim scrierile teologice ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, îndeosebi *Patru sute de capete despre dragoste*²²⁹, cât și pe Avva Marcu Ascetul, mai ales *Două sute de capete despre legea duhovnicească*²³⁰. Socotea că prin acestea mintea se luminează și pătrunde în toată teologia Părinților, dar și în înțelegerea legăturii lui Dumnezeu cu făpturile Sale.

Cinstirea arătată părinților nevoitori

În răstimpul în care obștea se afla la Noul Schit, când veneau la noi Părinți duhovnicești de la alte Colibe, Gheronda se grăbea să îi întâmpine. Le-o lua înainte și punea cel dintâi metanie, cu toate că uneori aceia erau mai tineri decât el. Îi cinstea în mod deosebit pe cei care erau preoți. Stătea cu smerenie lângă ei și îi asculta ca un ucenic. La sinaxele stareților schitului pentru probleme de interes obștesc nu voia să meargă, fiindcă era dintre cei mai vechi în schit și părinții i-ar fi acordat întâietate în cuvânt și în cinstire. Când, rareori, se întâmpla totuși să meargă, nu participa niciodată la discuții aprinse, ci îi lăsa pe ceilalți să hotărască în legătură cu problemele respective. Iar când îl trimitea pe Părintele Atanasie – lucru ce se petrecea aproape întotdeauna –, îl îndemna: „Tu să nu spui nimic! Să se facă tot ce doresc stareții Chiliilor!”

De asemenea, părinții luau parte la lucru de obște în schit. Din vreme în vreme trebuiau făcute unele lucrări pentru folosul

²²⁶ Matei 11, 29.

²²⁷ Isaia 65, 1.

²²⁸ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 6 aprilie 1985.

²²⁹ Cf. *Filocalia românească*, volumul II. [n.tr.]

²³⁰ Cf. *Filocalia românească*, vol. I. [n.tr.]

comun. Obștea noastră fiind formată din părinți tineri, Gheronda îi trimitea pe mulți dintre ei să le ajute celor mai bătrâni, care aveau inițiativa organizării treburilor de obște, dar din pricina vârstei nu aveau puteri. Ne trimitea să ajutăm când se lucra la amenajarea izvoarelor, când se făcea lucru de obște pentru praznicele și hramurile schitului, precum și la hramurile unor Colibe unde ne chemau. De asemenea, când era nevoie, aduceam de la arsana cu mularii lucrurile părinților.

Gheronda se îngrijea mult de soarta părinților bătrâni din schit. Nu se mulțumea să spună: „Eu am 20 de monahi”, ci, lucru foarte rar întâlnit, îi împărțea pe frați, trimițându-i la unii părinți bătrâni ca să îi slujească și să îi ajute la treburile zilnice, și astfel să aibă și aceia mângâiere. Frații îi îngrijeau până când bătrânii aveau să adoarmă cu pace la Colibele lor de metanie, după care urma să rămână câte un frate la Colibă să le facă parastasele. În felul acesta, întrucât obștea continua să crească, s-ar fi rezolvat și problema lipsei de adăpost pentru frați. Această inițiativă a lui Gheronda i-a bucurat mult pe părinții bătrâni din schit. Gheronda arăta astfel măreția smereniei și a dragostei sale față de toți și dorința de liniștire și de rugăciune prin îndepărtarea de griji.

Fericitul întru adormire Părinte Pantelimon Kártonas, urcând cu mularul de la arsana Noului Schit la Coliba lui de la Sfânta Ana, a auzit de la părinți de această lucrare a lui Gheronda Iosif și nu și-a putut stăpâni lacrimile.

Între timp, au început să vină în obște și alți tineri. În 1987, la patru ani de la venirea lui Gheronda la Noul Schit, obștea număra, cu tot cu frații începători, în jur de 25 de viețuitori.

Între cei pe care i-au îngrijit părinții a fost Gheronda Calist de la Coliba Bunei Vestiri, care mai târziu a plecat din această viață înconjurat de dragostea întregii obști și supravegheat medical, fiindcă aveam atunci un monah doctor. După aceea au rămas la Coliba fericitului întru adormire Gheronda Calist încă doi părinți. De asemenea, trei părinți din obște au mers la alte trei Colibe spre a-i îngriji pe părinții bătrâni de acolo.

CAPITOLUL 7 LA SFÎNTA MĂNĂSTIRE VATOPED

Mutarea la Sfânta Mănăstire Vatoped

Între timp, continua să crească numărul închinătorilor care veneau la Gheronda Iosif pentru a lua folos duhovnicesc din învățătura sa și din cuvântul patristic izvorât din experiența lui de mulți ani. Însetau și erau atrași de marea lui dragoste în Hrisotos, pe care o împărțea tuturor.

Gheronda devenise foarte cunoscut, atât datorită vieții sale virtuozose, ca unul ce era vlăstar duhovnicesc al Sfântului Iosif Isihastul, cât și datorită prezenței lui în Cipru vreme de trei ani, datorită tipăririi celor trei cărți pe care obștea i le publicase până la acea dată și îndeosebi a cărții despre viața Părintelui său duhovnicesc. Închinătorii veneau tot mai mulți, dar nu exista loc de găzduire pentru ei. De asemenea, biserica era foarte mică, nu încăpeau în ea nici părinții, cu atât mai puțin închinătorii. De aceea, Gheronda a hotărât să fie construită o biserică mai încăpătoare, potrivit cu nevoile obștii. A fost cea mai mare lucrare făcută la Colibă. Au muncit toți părinții vreme de trei luni. În această zonă, o astfel de lucrare era foarte anevoioasă, deoarece Coliba era situată la înălțime față de mare și toate materialele trebuiau transportate de la arsana cu mularii.

Văzând că obștea se mărea, Gheronda era frământat și, ca de obicei, s-a așerosit rugăciunii, cerând cu deplină lepădare de sine să se facă voia lui Dumnezeu. Era perioada în care Sfânta Chinotită a Muntelui Athos și Patriarhia Ecumenică hotărâseră să revigoreze duhovnicește Mănăstirea Vatoped, iar puștinii părinți bătrâni care mai trăiau acolo căutau o obște potrivită.

Părinții nu luaseră prea mult în seamă stăruința cu care Părintele Ghervasie spunea că obștea va pleca de la Mănăstirea Cutlu-

muș și va ajunge în cele din urmă la Vatoped. Mai era și cuvântul Sfântului Porfirie, vestit pentru darul său prorocesc. La Sfântul Porfirie venea adeseori monahia Maria Stilianopúlu, numită „cea înaltă”, care primise schima mare avându-l ca naș de călugărie pe Gheronda Iosif. Această monahie suferea din naștere de gigantism și, ducându-și crucea cu mulțumire, devenise un om cu o adâncă trăire duhovnicească¹.

Într-una dintre multele convorbiri pe care le-a avut cu Sfântul Porfirie, cu cinci ani înainte de a se pune problema mutării noastre la Vatoped, Sfântul îi descoperise Mariei că Părintele ei duhovnicesc Iosif avea să fie înnoitorul Mănăstirii Vatoped. Gheronda știa acest lucru, avea evlavie la Sfântul Porfirie și îl cinstea, dar din adâncă smerenie voia să îl întrebe și pe Sfântul Efrem Katunakiotul, fiindcă acesta îi devenise povățuitor duhovnicesc după adormirea Sfântului Iosif Isihastul.

Ne-a trimis deci acolo, la Katunakia, pe mine și pe Părintele Atanasie. I-am zis Sfântului Efrem pentru ce venisem și el ne-a răspuns că va face rugăciune, iar dacă va primi înștiințare de la

¹ Monahia Maria Stilianopúlu (foto 97 și 98) a primit schima îngerească pe 25.05.1993. Naș de călugărie a fost Gheronda Iosif, iar preot slujitor, Părintele Atanasie, astăzi mitropolit de Limassól. Toată viața a fost chinuită de boala ei rară și cu multe dureri – gigantismul. A stat ani de zile ținută într-un cărucior pentru invalizi și a făcut răbdare mucenicească, încurajându-i pe alții în timp ce ea însăși avea dureri cumplite. Îndeosebi în ultimii ani a suferit neîncetat. A adormit în chip cuvios pe 20.01.1998. [Cu o înălțime de 2.30 metri și o înfățișare neobișnuită, Maria Stilianopúlu a fost un caz vestit al vremii sale. A fost chemată în America, pe cheltuiala guvernului, pentru analize, dar medicii cei mai renumiți nu au putut găsi cauza bolii. A „găsit-o” Sfântul Porfirie cel împodobit cu darul străvederii. Acesta i-a descris în amănunt cum mama ei, când o purta în pânțece, se duse odată la medic, iar acela îi dăduse din greșeală un tratament pentru epilepsie, care provocase fătului gigantismul. Ulterior, medicii din America au confirmat științific explicația. Crucea Mariei a devenit și mai grea când oasele au început să i se macine și să îi iasă prin piele. Suferința ei a fost nemăsurată, în copilărie din pricina batjocurii lumii, iar mai târziu din pricina durerilor înfricoșătoare. Dar Maria nu a învinuit niciodată pe nimeni, ci punând toate pe seama păcatelor ei, spunea cu smerenie: „Slavă Ție, Dumnezeuule, facă-se voia Ta! Îți mulțumesc că Ți-ai adus aminte de mine!” (n.tr.)]

Dumnezeu, ne va da de veste, ca să îl odihnească astfel pe fratele său duhovnicesc, Gheronda Iosif.

După puțin timp, pe ruta obișnuită, a sosit la schit prin căpitantul de vas o scrisoare pentru Gheronda Iosif cu doar câteva cuvinte: „Trimite-i pe părinți că vreau să le spun ceva!”. Când ne-am dus la el, Sfântul Efrem ne-a adevărit că voia lui Dumnezeu era să mergem la Vatoped.

– Să mergeți la Vatoped! ne-a spus.

Când eu mi-am exprimat îndoiala, mi-a arătat metanierul cu care se ruga:

– Acesta mi-a spus-o! a zis, vrând astfel să arate că primise înștiințare de la Dumnezeu prin rugăciune.

I-am transmis lui Gheronda cuvântul Sfântului Efrem, iar el a răspuns:

– Am învățat de la Părintele nostru Iosif Isihastul să îi întrebăm pe oamenii duhovnicești și să facem ascultare de ei. Facă-se voia Domnului!

Gheronda ar fi putut primi el însuși înștiințare de la Dumnezeu despre voia Lui, dar se ferea de obicei să o ceară, urmând înclinației sale lăuntrice de a se smeri.

În aceeași perioadă, Patriarhia Ecumenică a trimis Comisia Patriarhală în Sfântul Munte pentru a rezolva situația Mănăstirii Vatoped. Comisia a pus autoritar problema venirii în mănăstire a unei obști, pentru a spori astfel numărul viețuitorilor. Reprezentanții celorlalte mănăstiri în Sfânta Chinotită țineau legătura cu părinții bătrâni de la Vatoped, care în cele din urmă au chemat opt părinți din obștea lui Gheronda Iosif să vină și să fie înscrși în mănăstirea lor. Ceilalți urmau să vină mai târziu.

Gheronda l-a trimis atunci la Mănăstirea Vatoped pe Părintele Atanasie, actualul mitropolit de Limassól, pentru a vorbi cu părinții de acolo, care au sfârșit prin a-i adresa lui Gheronda invitația de a veni la mănăstire.

Pe 23 aprilie 1987, în ziua pomenirii Sfântului Mare Mucenic Gheorghe – la care Gheronda avea multă evlavie, socotindu-l

ocrotitorul obștii –, primii opt părinți s-au dus la Mănăstirea Vato-
ped și au fost înscrși în monahologhion². Acest lucru s-a săvârșit
prin mijlocirea Sfântului, care arăta astfel încă o dată că era călă-
uză și ocrotitor obștii. În urmă cu cinci ani, tot la pomenirea Sfân-
tului Mucenic Gheorghe, pe 23 aprilie 1982, Gheronda plecase cu
obștea lui de atunci la Mănăstirea Cutlumuș.

În iunie 1987, Gheronda îi scria de la Mănăstirea Vatoped
unei fiice duhovnicești:

„Nu a mai rămas deocamdată niciun alt mijloc prin care să
ținem legătura în afară de smerita scrisoare, dar și de aceasta îmi
aduc aminte doar când suntem siliți de împrejurări. Stau mai mult
la mănăstire decât la Noul Schit, din pricina situației care este încă
incertă, dar și pentru siguranța copiilor mei, care se află într-un
mediu necunoscut. (...)

Maica Domnului, care locuiește cu adevărat aici, își arată
neconținut și neadormit purtarea Ei de grijă, iar aceasta ne dă
curaj. Izbânda finală depinde, omenește vorbind, de unele forma-
lități din partea Patriarhiei, dar și acest lucru va fi rânduit prin
harul Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare.

Cum ar putea fi descrise bogăția harului și prezența Ei? M-am
îndestulat, în înțelesul deplin al cuvântului, de prezența Maicii
Domnului în acest palat împărătesc al Ei. Aici simți desăvârșit că
locuiește Stăpâna în persoană. Cum este cu puțință aceasta? Este
de necuprins cu mintea, doar o simți, este o realitate chiar și pen-
tru cei mai simpli.

Mănăstirea are cinci icoane importante și la fel de mari ca
«Portărița» de la Ivion, precum și alte sute de icoane mai mici,
asemănătoare «Pantânassei». Toată mănăstirea este plină de sim-
boluri și de minuni, sau mai degrabă de semne și minuni ale sfintei
sale istorii. Este o simțire vie a Bizanțului în toată splendoarea lui.
Oriunde îți întorci privirea, te fascinează «preaplinul» și toate îți

² Monahologhionul este registrul în care sunt înscrise oficial numele tuturor
monahilor ce viețuiesc într-o mănăstire aghiorită și în așezămintele monahale
care aparțin administrativ de ea. [n.tr.]

vestesc că aici, ca într-un pururea-lăcaș al Ei, cu adevărat locuiește nedepărtat preadulcea noastră Stăpână”³.

Mănăstirea istorică a Vatopedului

Sfânta Mare Mănăstire Vatoped este a doua mănăstire istorică în ierarhia Sfântului Munte. Tradiția întemeierii ei, potrivit manuscriselor, datează din vremea împăratului Teodosie cel Mare. O realizare însemnată a fost descoperirea, în timpul săpăturilor arheologice făcute în anul 2000 în jurul katolikónului, a temeliiilor unei vechi bazilici creștine, de dimensiuni mai mari decât biserica actuală care datează din veacul al X-lea.

În secolul al X-lea, Sfântul Atanasie Athonitul i-a îndemnat pe cei trei ctitori, Nicolae, Atanasie și Antonie, nobili din Adrianopol, să reinnoiască Mănăstirea Vatoped, care fusese distrusă de pirăți. De atunci, în toată perioada bizantină, sub oblăduirea a diferiți împărați, mănăstirea și-a recăpătat strălucirea, dăruind Bisericii lui Hristos o mulțime de sfinți, precum Sfântul Grigorie Palama, care a primit schima monahală la Vatoped de la Părintele său duhovnicesc, Cuviosul Nicodim Isihastul, și s-a nevoit împreună cu el la o katismă de lângă mănăstire; Sfântul Sava, primul Arhiepiscop al Serbiei, și Sfântul Simeon Izvorătorul de Mir, tatăl său după trup, întâiul domnitor al sârbilor, care au adus în Serbia lumina Tradiției Ortodoxe și au renăscut Biserica în această țară; Sfântul Maxim Grecul, care a fost trimis în secolul al XVI-lea de Mănăstirea Vatoped să sprijine duhovnicește Biserica Rusiei. O mulțime de alți sfinți și oameni de seamă care provin din Mănăstirea Vatoped au împodobit bolta duhovnicească a Bisericii. În mănăstire se păstrează Sfântul Brâu al Maicii Domnului, capul Sfântului Ioan Gură de Aur și cel al Sfântului Grigorie Teologul, nenumărate sfinte moaște și multe alte cinstite odoare. Înzestrată

³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 17 iunie 1987.

de sfinții ei ctitori cu numeroase metoace, Mănăstirea Vatoped a avut un rol însemnat de-a lungul istoriei neamului grec, sprijinind învățământul și luptele sfinte de eliberare.

În perioada care a urmat căderii Bizanțului, mănăstirea a fost idioritmă, însă în ciuda acestui neajuns, a atras mulți bărbați duhovnicești, oameni învățați, arhierii și patriarhi. Libertatea dată de rânduiala idioritmă i-a dat posibilitatea să desfășoare felurite activități pentru sprijinirea neamului grec, cel puțin în răstimpul de după căderea Bizanțului.

Viețuirea idioritmă nu i-a vătămat cu nimic pe cei încercați în viața monahală, înțelepți, înzestrați cu discernământ și nevoitori, însă nu i-a întărit deloc pe cei lipsiți de cercare și neputincioși. Din această pricină și Sfinții Părinți dau întâietate rânduielii de obște în mănăstiri. Monahii să ia parte cu toții la rugăciunea și la masa de obște, de vreme ce „frate ajutat de frate este ca o cetate tare și înaltă”⁴.

După 1930, mănăstirea a decăzut duhovnicește din pricina rânduielii idioritmice, fapt care a dus și la lipsa de viețuitori. Un motiv în plus al împuținării monahilor din mănăstire și de la metoacele ei a fost faptul că Vatopedul a acceptat noul calendar, pe care l-a folosit din 1924 până în 1975. Când Gheronda Iosif a fost chemat acolo împreună cu obștea sa, mai rămăseseră câțiva bătrâni care conduceau mănăstirea și alți câțiva care deschideau biserica și săvârșeau slujbele sumar.

După venirea primilor opt frați de la Noul Schit la Vatoped, părinții bătrâni din mănăstire, prin scrisoarea nr. 108/29.04.1987 către Sfânta Chinotită a Sfântului Munte, au adus la cunoștință faptul că au hotărât, „în baza administrării de sine stătătoare prevăzută în Constituția Sfântului Munte (...), ca mănăstirea să fie repopulată cu aleșii părinți din obștea lui Gheronda Iosif, care viețuiește la Noul Schit aparținând de Mănăstirea Sfântul Pavel etc.”. Criteriul alegerii au fost „trăsăturile morale fără cusur și viețuirea desăvârșită a acestor părinți”. În continuare, scrisoarea lămurește

⁴ Pildele lui Solomon 18, 19.

amănușit că părinții „s-au încredințat de caracterul lor virtuos și de ascultarea pilduitoare și cu smerită cugetare față de Gheronda lor, care este un vechi aghiorit. (...) Astfel, viitorul mănăstirii se arată a fi de bun augur, spre slava lui Dumnezeu și spre cinstirea Maicii Domnului”.

Sfânta Chinotită a aprobat demersurile mănăstirii în ședința a XVII-a din 9.05.1987 și a hotărât „actualizarea monahologhionului Sfintei Mănăstiri Vatoped”. A mai hotărât, de asemenea, să fie trimisă din partea mănăstirii la cinstita Patriarhie Ecumenică scrisoarea nr. 109/29.04.1987 cu privire la această problemă, „cu sprijinul călduros al Sfintei Chinotite, pentru a primi binecuvântarea Patriarhiei”.

Părinții bătrâni din mănăstire le-au dat fraților ascultări la biserică și la arhondaric. Unul dintre ei a primit ascultarea de a-l îngriji pe Părintele Constantin, care fusese mulți ani epitrop⁵ al mănăstirii.

Încep greutățile

Când Gheronda a mers prima dată să îi vadă pe părinții care veniseră deja la Vatoped, a doua zi după sosirea lui le-a spus:

– Aseară am văzut în vis un drum plin de cruci. Vom avea un drum lung, o cruce foarte mare. Este semn că vom pătimi mult.

În scurt timp, le-au sosit vești că diferite persoane influente au ajuns până la Ministerul de Externe și la Patriarhie și au creat probleme, cerând ca Gheronda Iosif și obștea lui să nu rămână în mănăstire.

Sfântul Efrem Katunakiotul a urmărit cu multă dragoste străduința lui Gheronda și a obștii sale de a întâmpina duhovnicește toate greutățile prin care trecuseră și încă treceau. În august 1987,

⁵ În mănăstirile aghiorite, epitropul este un proistamen care îl ajută pe stareț în ocărmuirea mănăstirii și se ocupă de problemele administrative cele mai însemnate. Anual sunt aleși doi epitropi dintre membrii Sinaxei stărețești. [n.tr.]

îi răspundea cu dragoste Părintelui Atanasie, care se afla la Vato-ped împreună cu ceilalți șapte părinți veniți primii acolo:

„Katunakia, 26 august 1987

Iubitul nostru fiu în Hristos, copilul meu, Părinte Atanasie, Te îmbrățișez părintește cu multă dragoste și mă rog ca Maica Domnului să își întindă sfântul ei Acoperământ și să te păzească pe tine și toată obștea. Am primit scrisoarea ta și, ca să fiu sincer, m-am întristat la suprafață, dar în adânc m-am bucurat. Pe de o parte m-am întristat fiindcă treceți în aceste zile printr-o mare încercare, printr-o perioadă de cumpănă. Pe de altă parte, mă bucur că pășiți pe urmele sfinților. Ce va ieși din această ispită? Veți vedea și voi din cercare, așa cum au văzut mulți alții. După o iarnă grea, măslinii dau rod bogat. Când vezi multă zăpadă, să aștepți mult untdelemn. După o furtună aprigă, zarea se face mai limpede și soarele strălucește mai tare. Dar în cele duhovnicești, ce va fi oare? Atunci o minune nu mică vă va mângâia. Sfinții nu s-au născut sfinți, ci s-au născut și ei ca toată lumea, ca tine și ca mine. Dar fiind ispitiți prin întristări, încercați și luptați, au devenit sfinți. Au biruit și lumea, și pe ei înșiși. Dacă vrem să fim următori ai Preadulcelui Iisus, trebuie ca și noi, asemenea Lui, să urcăm pe Cruce: «Că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea»⁶.

De câte și de câte ori nu ne zicea Gheronda Iosif al nostru că «toată viața mea a fost și este o mucenicie»? Da, dar de câtă rugăciune, de cât har nu s-a învrednicit? Însă și Gheronda acesta al vostru, Gheronda Iosif, toată viața lui este numai încercări, și iar chinuri, și iar lacrimi, și din nou încercări și tot așa. Da, dar câtă slavă și câte cununi mucenicești îl așteaptă? V-ați gândit la asta? «Pățimim împreună cu El, ca să ne și proslăvim împreună cu El»⁷. Și Sfântul Munte, prin câte perioade de cumpănă nu a

⁶ Fragment din stihira „Învieria lui Hristos văzând...”, care se cântă la Utreniile din duminici și la Ceasurile Paștilor din Săptămâna Luminată. [n.tr.]

⁷ Cf. Romani 8, 17.

trecut mai demult? Nu îmi mai amintesc bine, știu că domnul G. Mantzaridis⁸ urmărea situația din Sfântul Munte și scria că în cutare perioadă, în Athos a fost tuns numai un singur monah. În timp ce acum?... Și iarăși, nu era cât pe ce să se pustiască Filotheu, Xiropotamu sau Simonos Petras, Xenofont, Dohiaríru și atâtea alte mănăstiri? Iar acum sunt pline de monahi! Dar și Vatopedul, prin câte perioade de cumpănă nu a trecut?

Și v-a trimis Maica Domnului pe voi, nu doar să o umpleți cu viețuitori, cât mai ales să o salvați. Iar întru aceasta nu sunteți singuri, ci merge înainte «Pantánassa», atât în chip tainic, cât și în chip văzut, urmată de atâția și atâția sfinți, dintre care ultimul este însuși Gheronda Iosif al nostru. Mulți dintre ei s-au sfințit chiar în această mănăstire. Este adevărat că a se ridica iarăși Vatopedul nu este lucru ușor, ci este nevoie de multă răbdare și stăruință. Vatopedinii de astăzi sunt sfinți, însă au îmbătrânit în viața de sine, iar acum așteaptă de la voi să îi aduceți iarăși la viața de obște, la unire, la dragoste, la împreună-pățimire, la viețuirea laolaltă cu frații. Și să fiți încredințați că veți izbândi. Cinstiții bătrâni ai Vatopedului vor deveni mielușei – cum și sunt de fapt – și va veni o zi în care vă vor mulțumi, vă vor fi recunoscători și o vor slăvi pe Maica Domnului că, apropiindu-se de ceasul sfârșitului, văd răsărind din nou în mănăstirea lor viața de obște. Amin.

Cu binecuvântări părintești, Părintele Efrem Katunakiotul⁹.

Pe 24 iunie 1987, Patriarhia Ecumenică, prin telegrama trimisă de Patriarhul Dimitrie, a adus la cunoștință faptul că „a fost aprobată repopularea mănăstirii cu opt părinți din obștea de la

⁸ Gheorghe Mantzaridis (născut în 1935) este un cunoscut teolog contemporan, fost profesor și rector al Facultății de Teologie din Tesalonic, autor a peste 200 de lucrări. Teologia sa se întemeiază pe tradiția Sfinților Părinți, pe care a cunoscut-o atât din scrierile lor, cât și din legătura vie cu Părinți duhovnicești ca Efrem Katunakiotul, Emilian Simonopetritul și Iosif Vatopedinul. [n.tr.]

⁹ Sfântul Efrem Katunakiotul, *Scrisoare către Părintele Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Katunakia, 26 august 1987.

Noul Schit, cu condiția de neîncălcat ca nici pe viitor numărul lor să nu depășească zece”. Gheronda a spus atunci: „Această interdicție de a înscrie și alți părinți ne va chinui mult”.

Multe au fost necazurile ce l-au împovărat pe Gheronda în acea vreme. Iar când omenește a ajuns să cugete că poate până la urmă, strădania lor de a reinnoi mănăstirea nu era după voia lui Dumnezeu, unul din părinți i-a povestit o vedenie pe care o avusesese încă de la Noul Schit. Acesta îl văzuse în strana stărețească din katolikónul Mănăstirii Vatoped pe Sfântul Iosif Isihastul, care îi spusese: „Aici este voia lui Dumnezeu să fiți, aici veți rămâne!”.

Gheronda, cu adâncă lui smerenie, spunea:

„Pronia lui Dumnezeu ne-a adus în această mănăstire, de multe ori am spus asta. Nu am fost noi mari viteji de am intrat aici. Noi singuri nici măcar ca închinători nu am fi pătruns! Ați văzut cu ochii voștri că am venit aici prin cuvântul: «Așa zice Domnul»¹⁰. Ne-a adus pronia lui Dumnezeu! Maica Domnului! Gheronda Iosif al nostru, rădăcina din care ne tragem, a iubit-o pe Maica Domnului cum puțini au iubit-o, «a adorat-o»! Iar Maica Domnului i-a dat ca plată mănăstirea ei și el ne-a adus aici”¹¹.

Obștea era o parte la Noul Schit și o parte la Vatoped. Gheronda se ducea și se întorcea iarăși, ca să îi întărească duhovnicește pe frați. Părinții vechi din mănăstire nu erau împotriva noilor monahi, dar adesea se temeau că noua obște va preface mănăstirea în chinovie, iar ei – așa cum le spuneau unele persoane cu influență – nu vor putea face față rânduiei de obște și vor fi nevoiți să plece din mănăstire. Desigur, dragostea lui Gheronda se revărsa asupra tuturor și niciodată nu s-ar fi gândit să alunge pe cineva; dimpotrivă, era hotărât să îi ocrotească și să îi îngrijească pe părinții bătrâni, lucru pe care de altfel l-a și făcut.

¹⁰ Cuvânt folosit de prorocii Vechiului Testament pentru a introduce profețiile în care Dumnezeu își exprima nemijlocit voia, hotărârea sau porunca Sa (cf. Ieremia 23, 2 și 26, 2; Isaia 37, 21; Iezechiel 13, 3 etc.). [n.tr.]

¹¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omie în sinaxa obștii, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped*, 2 februarie 2002.

Nu tot la fel stăteau lucrurile în privința lui. El era „centrul” obștii de la Noul Schit și de persoana lui se legau toate criticile și feluritele temeri ale părinților vechi, astfel că nu i se îngăduia să aibă vreo poziție și nici măcar o chilie la Vatoped. În decembrie 1987, îi scria unei fiice duhovnicești: „Încă nu au socotit că am nevoie și eu de o încăpere unde să stau, fiindcă a venit iarna și îmi este frig”¹². Cu toate că obștea era a lui, el însuși nu avea nici măcar cele necesare unei minime găzduiri. În aceeași scrisoare, continua: „Vezi cum vrea Dumnezeu să îi încerce pe cei ai Lui? Iar eu sunt plin de bucurie, binevoitor și întotdeauna râvnitor și respectuos față de ei”¹³. Și fără îndoială că la fel îi învăța să fie și pe părinți.

Într-una din acele zile, avocații de atunci ai mănăstirii, care îi administrau averea, s-au întâlnit cu părinții bătrâni și s-au stărnit împotriva lui Gheronda și a obștii, temându-se că dacă noua obște va prelua frâiele conducerii, ei nu vor mai putea gestiona totul spre câștigul lor, care era unul foarte însemnat. Noi, ca unii ce eram mai tineri, ne-am tulburat și discutăm între noi cum am putea întâmpina această nouă amenințare. S-a întâmplat atunci să primim pește, iar în ceasul când se petreceau acestea, noi eram toți la lucru de obște și îl curățam. Gheronda, trecând pe acolo, a observat atitudinea noastră potrivnică față de bătrânei și nu doar că nu a încuviințat-o, ci a poruncit ca frații să ia cei mai buni pești curățați și să îi ducă ei înșiși părinților bătrâni din mănăstire. În acest chip ne învăța în faptă neșinerea de minte a răului, dragostea și credința în pronia lui Dumnezeu.

Știind greutățile prin care treceau, Gheronda scria:

„Nu există niciun semn luminos, afară de nădejdea tainică în ocrotirea Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare. Într-adevăr, «prin multe necazuri»¹⁴ se cade nouă a intra în Viață!”¹⁵.

¹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 21 decembrie 1987.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Fapte 14, 22.

¹⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 21 decembrie 1987.

Iar Sfântul Efreem Katunakiotul scria în noiembrie 1987:

„Rugându-mă pentru voi, văd că ați întâmpinat multe greutăți. Ați dat în drumul vostru peste pietre multe și mari. Ați ajuns până la deznădejde. Ați obosit. Da, toate acestea sunt adevărate.

Dacă însă țineți seama de faptul că Maica Domnului v-a trimis acolo, toate cele de mai sus nu mai au nicio însemnătate. Maica Domnului vă îndeamnă să vă osteniți din greu, să luptați cu multă râvnă, neobosiți, mereu cu nădejde, mereu bucuroși, de vreme ce facem ascultare de Preasfânta noastră Maică. Nu este ușor să răsucești cum vrei un copac bătrân. Buni și sfinți sunt vatopedinii, îndrăznesc chiar să spun că sunt flori înmiresmate ale Sfântului Munte, dar sunt și puțin neînduplecați, puțin brutali și aspri. Iar aceasta se întâmplă fiindcă au petrecut mulți ani făcându-și voia lor. Dar și ei sunt fii ai Maicii Domnului și vor să se mântuiască. Partea noastră este ascultarea de dânzii, îndelunga răbdare și multa rugăciune pentru ei. Dacă voi aveți nevoie, ca să zic așa, de 10 măsuri de rugăciune, vatopedinii bătrâni au nevoie îndoit, 20 de măsuri. Eu de aici așa vă văd. Nu ajung să termin rugăciunea și iarăși mi-o răpiți. Iar din asta înțeleg câtă nevoie aveți de ajutor duhovnicesc. Cel care a spus: «Dă sânge și ia Duh!»¹⁶ știa ce zicea. «Certarea are dureri multe și amare, dar roadele sunt dulci»¹⁷. Și Sfinții 40 de Mucenici din Sevastia ziceau: «Răbdând vitejește cele de aici și bucurându-ne de cele nădăjduite...»¹⁸ și celelalte. Iată că a venit ceasul să și împlinim acestea, nu doar să le citim.

Întotdeauna trebuie să ne rugăm pentru aproapele, și cu mult mai mult pentru ai noștri. La început așa este, e un lucru foarte greu, dar când va veni ceasul să secerăm ostenele noastre, mult

¹⁶ Cf. *Ἀποφθέγματα Πατέρων* (Avva Longhin 5), PG 65, 257CD [*Patericul Mare...*, p. 932].

¹⁷ Cf. Evrei 12, 11. Cf. Grigorie de Nyssa, *Πρὸς τοὺς ἀχθομένους ταῖς ἐπιτιμήσεσι*, PG 46, 313BC: „Rădăcinile muștrării nu sunt dulci, ci amare. Apoi însă vlăstăresc rod mai dulce decât fagurele”.

¹⁸ Cf. Sfântul Vasile cel Mare, *Εἰς τεσσαράκοντα μάρτυρας* 6, PG 31, 517BC [A se vedea și *Slujba Sfinților 40 de Mucenici din Sevastia*, la Vecernie, stihira întâi de la *Doamne, strigat-am* (n.tr.)].

ne vom bucura. Privind țintă la viața viitoare, la răsplată, la Raiul cel preadulce, toate cele întristătoare de acum le vom purta, le vom răbda cu multă bucurie. Așa să gândiți și voi, cu mintea ațintită la faptul că într-o zi vatopedinii vă vor fi recunoscători și vă vor săruta ca pe fiii lor, pentru că i-ați salvat, pentru că i-ați îndreptat, pentru că mănăstirea lor s-a întors la viața de obște. Dacă veți gândi așa, atunci toate greutățile pe care le veți întâlni, toate piedicile, toate problemele le veți îndura fără cărtire și cu mulțumire. Curaj, așadar, și îndrăzneală! Harul va birui și va străluci. Maica Domnului este ajutorul vostru. Să fiți pururea neobosiți, pururea osârdnici în a o asculta, pururea silitori a-i împlini porunca. Amin.

Cu binecuvântări părintești, Părintele Efreim Katunakiotul¹⁹.

După câteva luni, în iulie 1987, părinții bătrâni l-au ales proistamen – adică membru al Sinaxei stărețești care conduce mănăstirea – și pe ieromonahul Atanasie, astăzi mitropolit de Limassól. În aprilie 1988, cel mai în vârstă dintre părinții vechi și cel dintâi dintre epitropii mănăstirii, proegumenul²⁰ Constantin, a scris o scrisoare personală adresată Patriarhului Ecumenic, prin care îl înștiința despre „deplina mulțumire față de noii părinți care au repopulat mănăstirea noastră”. Scria:

„Eu personal, dar și toți ceilalți ne desfătăm deja de dragostea fiască până la jertfă și de sprijinul părinților nou-veniți, care ne odihnesc deplin prin purtarea lor fără cusur. Prin urmare, fiindcă au împlinit deja un an în sfânta noastră mănăstire, cu smerenie socotesc după cuviință și după dreptate să fie ridicată restricția privind numărul lor. Aceasta întrucât se știe că numai cu 10 viețuitori este cu neputință să funcționeze cum trebuie mănăstirea noastră, care este foarte mare și a cărei greutate a căzut pe umerii

¹⁹ Sfântul Efreim Katunakiotul, *Scrisoare către Părintele Atanasie* (astăzi Mitropolit Atanasie de Limassól), Katunakia, 1 noiembrie 1987.

²⁰ Proegumenul (gr. Προηγούμενος) este cel care a avut funcția de stareț al unei mănăstiri și și-a dat demisia din diferite motive (boală etc.). În mănăstirile aghiorite idioritmice (care astăzi nu mai există, toate mănăstirile din Sfântul Munte fiind chinovii), primeau acest titlu, în semn de cinstitură, epitropii sau ieromonahii proistameni. [n.tr.]

acestor buni monahi. Ei, pe cât le stă omeneste în putere, se nevoiesc zi și noapte să facă față, dar sunt puțini și nu pot răspunde pe deplin nevoilor. Vă scriu acestea mișcat de dragostea părintească față de frații tineri, dar și din grijă ca mănăstirea să aibă un viitor bun, care este chezușuit de însușirile morale desăvârșite ale noii obști. Fiind puși la încercare vreme de un an, au arătat că trăiesc cu adevărat în duhul făgăduințelor monahale, iar pentru aceasta Vă rog cu smerenie, Preafericirea Voastră, ca părinții tineri să fie sprijiniți și numărul lor să crească, spre binele nostru, al tuturor”.

Apoi mănăstirea a eliberat ieromonahului Atanasie permisul de drum nr. 79/10.04.1988, în care se menționa: „Către Patriarhia de Constantinopol, în legătură cu problemele Sfintei noastre Mănăstiri”. Cu acest permis, Părintele Atanasie a mers la Patriarhul Ecumenic Dimitrie și a depus scrisoarea, înfățișându-i și verbal cererea mănăstirii. Patriarhul a dat binecuvântare să fie înscrisi și ceilalți părinți, cerând totodată mănăstirii să adreseze oficial Patriarhiei, prin intermediul Sfintei Chinotite, o scrisoare prin care să solicite ridicarea restricției de număr²¹.

Însă după adormirea Părintelui Constantin, petrecută câteva luni mai târziu, unele persoane au stărnit din nou părinților bătrâni gândul că odată ce mănăstirea va deveni chinovie, ei, chipurile, vor fi alungați, pentru că nu vor putea urma rânduiala de obște. Astfel că bătrânii nu i-au mai înscris pe ceilalți părinți și pe Gheronda în monahologhion, sprijinindu-se pe restricția de număr impusă până atunci de Patriarhie.

Pe parcurs au mai ales între proistameni încă un părinte din obștea lui Gheronda, dar pe alți părinți nu îi acceptau. Cu toate acestea, obștea îi înconjura cu dragoste, după porunca lui Gheronda, care se purta el însuși întotdeauna cu smerenie și cu multă dragoste față de dânșii, interesându-se personal de ei. De pildă, când se întâmpla să iasă în lume cu treburi, se îngrijea să

²¹ În Sfântul Munte, schimbul oficial de acte între mănăstiri și Patriarhia Ecumenică se face întotdeauna prin intermediul Sfintei Chinotite. [n.tr.]

cumpere pentru ei anumite alimente care știa că le plac. În felul acesta împlinea porunca dragostei și le arăta totodată cu fapta că respecta obiceiurile lor – care nu se potriveau deloc cu rânduielele vieții de obște – și că el, dacă mănăstirea ar fi devenit chinovie, nu le-ar fi cerut să își schimbe nici măcar regimul de hrană. Astfel, prin purtarea de grijă a mănăstirii și a obștii, ei ar fi putut continua să trăiască idioritmic, așa cum se obișnuiseră.

Gheronda se mânia pentru că obștea avea mult timp de când era împărțită, unii la Noul Schit, alții la Vatoped. Se ruga fierbinte să se rezolve această problemă și astfel să revină bucuria și unitatea. Mai exista și o problemă practică, fiindcă atât el, cât și alți părinți își retrăseseră deja actele de la Mănăstirea Sfântul Pavel, cu gândul că urmau să se înscrie curând la Mănăstirea Vatoped, așa cum fusese înțelegerea la început. Însă acest lucru nu părea să se poată înfăptui, deoarece bătrâneii se speriaseră atât de tare de clevetiri, încât era cu neputință să fie convinși că nu erau adevărate. Astfel, după 50 de ani de nevoiță în Sfântul Munte, Gheronda a rămas vreme de aproape trei ani neînscris în niciunul dintre așezămintele monahale aghiorite.

În cele din urmă, părinții bătrâni au spus:

– Să vină și ceilalți din obștea voastră ca să vă ajute la ascultări, dar nu îi vom înscrie în monahologhion!

Au venit și ceilalți părinți la Vatoped, iar la Noul Schit au mai rămas vreo trei-patru, până când aveau să fie aduse toate lucrurile la mănăstire. Până la sfârșitul anului 1988 au mai fost înscriși șapte dintre ei ca începători, pentru perioada de încercare. Câțiva părinți, printre care și Gheronda, nu erau încă înscriși la acea dată.

Dumnezeiasca bunătate

Era Postul Mare, pe la jumătatea lui martie 1988. Gheronda se afla la Vatoped, iar greutățile, omenește vorbind, nu erau puține. Petrecea aceste zile în multă tăcere, în post și rugăciune, așa cum

își deprinsese Sfântul Iosif Isihastul ucenicii. Îndeosebi din 1987 până în 1990, când mănăstirea a devenit chinovie și s-au rezolvat problemele grele, adică trei ani la rând, Gheronda a mâncat fără untdelemn, lucru pe care obișnuia să îl facă ori de câte ori aveam necazuri și ispite.

Gheronda era slobod de patimile omenești. Sufletul lui era plin de dulceața Duhului Sfânt. Odată, pe când trăia o stare dulce de rugăciune și de pace și mergea de-a lungul pârauului ce curge în partea de apus a mănăstirii, la un moment dat, minunându-se de măreția dragostei lui Dumnezeu-Cuvântul întrupat, a fost răpit în vedere duhovnicească și a întrebat cu aleasă iubire:

– Ce Te-a făcut pe Tine, Cel de nepătruns, de netălcuit, strălucirea slavei Tatălui²², ca nemișcat fiind, să Te miști din sânurile părintești și să aduci la ființă lumea? Și iarăși, după ce aceasta a fost nimicită de greșeala noastră, ce Te-a făcut să vii să Te unești ipostatic cu făptura Ta, omul, și să reinnoiești toată zidirea?

Și îndată i-a venit răspuns în inimă prin cuvântul lui Hristos:

– Bunătatea Mea!

Străbătuse calea spre sfințenie și scria cu adânc de smerenie în *Catehezele* lui:

„Răsplata în viața de acum este la început iertarea păcatelor; apoi, izbăvirea de patimi și de omul cel vechi și intrarea în tărâmul libertății și al vieții virtuoaase. O, cât vă veți bucura și veți tresălta când veți simți cum se sting și mor în voi vechile năravuri și patimi! Vom vedea cum încetează vechile războaie, care mai înainte ne aruncau în deznădejde și întristare, iar în locul lor vlăstăresc obiceiuri virtuoaase și dorul după Dumnezeu. Acolo unde altădată ne chinuiau apăsarea mâinii necugetate și, într-un fel, ura și dezgustul când cineva ne defăima, acum tresaltă în chip neobișnuit înlăuntrul nostru dragostea și mila, iar rugăciunea noastră pentru cei ce ne războiesc se face fără strădanie și osteneală.

Dar ce înseamnă acestea față de simțământul înrudirii cu Dumnezeu, despre care omul primește înștiințare în chip tainic?

²² Cf. Evrei 1, 3. [n.tr.]

Mai bine zis, omul ajunge să Îl simtă cu plinătate în adâncul lui pe Hristos ca pe Părintele său. Aceste lucruri nu pot fi descrise prin raționamente și în termeni omenești. Omul încearcă atunci doar un simțământ adânc, de netălcuit și de necuprins, care îi stăpânește ființa și o umple de fericire. În același timp, el se tângue pentru josiția sa de lut și plânge văzând milostivirea și negrăita iubire a lui Dumnezeu pentru făptura Sa și se socotește nevrednic a trăi și a fi părtaș darurilor făcute de purtarea Lui de grijă cea nemărginită și cu sfințită cuviință.

Voiam să mai adaug aici și altele cu care dumnezeiasca atotbunătate copleșește din belșug făptura Sa, dar îmi simt nemernicia și trădarea vieții mele celei pline de trândăvie și tac ca să mă fac urât de oameni, așa cum merit!”²³.

Voia să se ascundă, să fie urât de ceilalți. Numai cei care cunosc această nevoiță pot înțelege înălțimea smereniei ce i se dăruise. Primea toate defăimările fără să încerce deloc să se ferească de ele și ne învăța cu stăruință: „Când sunteți defăimați, nu căutați să fugiți de aceasta, pentru că de aici vom câștiga ceva; iar din laude, cine a dobândit folos?”

Întâmpina cu adâncă credință în Dumnezeu ispitele și greutățile de nedescris pe care le întâlnea. Spunea că nu își amintea să Îl fi rugat niciodată pe Dumnezeu: „Dă-mi asta sau cealaltă!”, ci zicea: „Doamne, Tu știi! Oare nu Tu m-ai chemat? Ce vrei acum, să Te învăț eu pe Tine ce să faci?”. Tot ce Îi cerea lui Dumnezeu era să nu îl părăsească.

„Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot”

Gheronda își ascundea trăirile sale duhovnicești, ca să ne învețe să nu dăm însemnătate descoperirilor și vedeniilor, care pe mulți i-au condus la înșelare. Lucrurile minunate ce i se întâmplau

²³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Βατοπαιδινὲς Κατηχήσεις*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 1999, pp. 117-118.

spre mângâiere duhovnicească, el le ascundea. Uneori însă acestea erau înțelese și de ceilalți, care le consemnau cu uimire.

În acest răstimp de greutate și de răbdare la Vatoped, Gheronda, ca de obicei, lua parte la miezul nopții la Sfânta Liturghie în micile paraclise ale mănăstirii, potrivit tipicului pe care îl primise de la Sfântul Iosif Isihastul. Într-o noapte, la Sfânta Liturghie care se săvârșea în paraclisul Sfintei Treimi, când preotul a spus: „Cântarea de biruință cântând, strigând, glas înălțând și grăind...”, s-a auzit o psalmodie cerească mai presus de fire: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot...”. Gheronda a fost copleșit și lacrimile au început să îi curgă șuvoi. Nu a spus nimănui nimic, dar preotul slujitor a auzit și el acea psalmodie cerească. După ce s-a terminat Sfânta Liturghie, până ca Gheronda să se odihnească, preotul s-a dus la chilia lui și l-a întrebat despre cele petrecute. Gheronda a adevărit întâmplarea, spunând însă scurt doar atât: „A fost cântare îngerească”. Apoi nu a mai povestit nimănui aceasta, ca și cum nu s-ar fi întâmplat niciodată.

Spre a ne păzi de primejdia mândriei și a înșelării, spunea:

„Nu aş vrea să Îl silesc pe Dumnezeu să Se micșoreze ca să Îl pot vedea cu ochii mei, nici nu doresc să facă un astfel de lucru pentru mine. Vreau însă să Îl aduc înlăuntrul meu ca să mă unesc cu Dânsul așa cum știe El”²⁴.

Gheronda avea simțurile duhovnicești ale sufletului vii din fragedă tinerețe, când, înainte de a deveni monah, i Se arătase în vedenie Hristos cel Viu. De aceea, aflând despre experiențele și trăirile sfinților contemporani – pe care el însuși le avea –, înțelegea ușor, dinainte ca Biserica să îi canonizeze, că aceștia ajunseseră la măsura de fii ai lui Dumnezeu. Astfel, a înțeles sfințenia Cuviosului Siluan Athonitul de când a citit prima dată viața lui, iar sfințenia Cuviosului Iustin Popovici, din scrierile sale. La fel, sfințenia Cuvioșilor Arsenie Capadocianul, Porfirie Kavsokalivi-

²⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 20 noiembrie 1988.

tul și Paisie Aghioritul. De aceea le dăduse monahilor săi numele acestora înainte de canonizarea lor oficială.

Vizitele Sfântului Efrem Katunakiotul la Mănăstirea Vatoped

Sfântul Efrem Katunakiotul „urmărea” prin rugăciune și prin darurile sale duhovnicești ostenele lui Gheronda Iosif și nevoile obștii. Ne-a cercetat de două ori la Mănăstirea Vatoped în răstimpul acestei grele perioade dinaintea așezării definitive a obștii aici. Gheronda s-a bucurat duhovnicește de venirea lui, iar Sfântul Efrem i-a mângâiat pe toți prin darul său prorocesc și îndeosebi prin învățătura lui. Când s-a închinat cu evlavie și cutremur la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului Paramythia din paraclisul aferosit ei, a exclamat, mișcat de puternica prezență a harului ce venea dintr-însa:

– Maica Domnului, dacă întreg Sfântul Munte este Grădina ta, atunci aici este tronul tău!

Când a venit să ne cerceteze în aprilie 1988, vrând să îi povățuiască și să îi mângâie duhovnicește pe părinți, a spus între altele:

„Și Cuviosul Pahomie zicea mereu: «Să am binecuvântarea Părintelui meu Palamon!». Știau ei ce spuneau. Și noi am văzut multe minuni de acest fel și am auzit multe cuvinte de încredințare, acestea pe care vi le grăim acum. Lumea întregă nu are atâta putere cât are binecuvântarea Părintelui tău duhovnicesc. Ai luat binecuvântarea Părintelui tău? Nu te temi oriunde ai merge. Cel care face ascultare de Părintele său duhovnicesc Îl urmează pe Hristos, Care a făcut ascultare de Părintele Lui. Iar Cel Care este urmat, Hristos, este îndatorat să îl binecuvânteze pe cel ce Îl urmează. (...) Dacă un anumit lucru este voia lui Dumnezeu, aceasta ți-o va spune Părintele tău duhovnicesc. Gura Părintelui tău este voia lui Dumnezeu. De multe ori noi, ca Părinți duhovnicești, putem face și o greșală. Însă pentru tine, care faci ascultare,

lucrul va ieși bine. Nu îți va ieși rău. Niciodată din ascultare nu iese ceva rău, pentru că ascultarea este urmare a lui Hristos”²⁵.

Sfântul Efrem își întărea cuvintele sale cu învățătura Sfântului Iosif Isihastul și ne spunea:

„Și Gheronda Iosif era dintre isihastii desăvârșiți, dintre cei ajunși pe cea mai înaltă treaptă a rugăciunii minții, însă nu dădea întâietate acestor lucruri. Nu punea pe primul loc nici isihia, nici rugăciunea minții, ci ascultarea. Ai făcut ascultare? Vei merge în Rai. Nu ai făcut ascultare? Atunci poți să faci rugăciunea minții, poți să te împărtășești, să slujești Sfânta Liturghie, dar te îndrepti spre iad! Privește la Adam, la Prorocul Elisei și la Ghiezi! Toate aceste pilde ne încredințează că Dumnezeu Se odihnește mai mult în ascultare decât în celelalte virtuți. Și celelalte virtuți ajută, dar nu lucrează cum lucrează ascultarea. De aceea, îngrijeți-vă mai mult să faceți ascultare!”²⁶.

Totodată, cu vorba lui plăcută și plină de har, Sfântul lăsa uneori să se vădească, spre folosul fraților, darurile lui duhovnicești. Odată a avut loc următoarea întâmplare. I-a zis unui părinte:

– Ia spune-mi, ce este lumina aceasta pe care o ai în pieptul tău?

– Este schima mare, Gheronda!

– Ce este?

– Schima îngerească.

– Da, da, schima îngerească o văd, dar cealaltă? Schima îngerească este roșie, însă lumina dinlăuntru, cea albă, aceea ce este?

– Nu știu, Gheronda! Ce lumină este?

– O ai și nu știi? Să îți spun eu ce este. Este Sfântul Botez, harul pe care l-ai primit la Sfântul Botez!

– Se vede, Gheronda?

– Da. Dar ia spune-mi, ce scrie acolo, în lumină? Ce cuvânt este acela?... Ei? Ce scrie acolo, înăuntru?

– Nu știu, Gheronda, eu nu văd nimic!

²⁵ Sfântul Efrem Katunakiotul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 30 aprilie 1988.

²⁶ *Ibidem*.

– Păi cine să știe, eu?! Tu o ai, iar eu să îți fac tâlcuirea?... A!
Se vede că îl iubești pe Părintele tău duhovnicesc, de aceea scrie acolo numele lui. În această lumină ai numele lui Iosif. Ești de invidiat și vrednic de fericit fiindcă înăuntrul harului Sfântului Botez ai scris și numele Părintelui tău!

Apoi Sfântul Efrem a continuat:

„Să vă spun. În privința acestui lucru, de noi depinde să sporim sau să micșorăm această lumină pe care o avem înăuntrul nostru, adică harul. Dacă astăzi este de cinci măsuri, mâine putem să îl facem de zece, de treizeci, de cincizeci, de o sută de măsuri. Și tot de noi depinde, dacă acum este de zece măsuri, să îl facem să ajungă de opt, de cinci, de trei măsuri sau de una. De noi depinde. Iar aceasta vine din lepădarea de sine, din încrederea, evlavia și cinstirea pe care le vom avea față de Gheronda. Prin ascultarea pe care o facem de Gheronda, această lumină crește. Și nu doar de Gheronda să ascultăm, ci și între noi să avem ascultare. Cel care face ascultare primește o plată mai mare, o stare duhovnicească mai înaltă decât cel care poruncește. Și cel care poruncește, firește, are plata lui, dar mai mare plată are cel ce ascultă, deoarece Îl urmează pe Hristos.

Uite, dacă vorbești cu părintele cutare și îi pomenești de «Gheronda Iosif», se bucură îndată. Aceasta înseamnă că îl are la evlavie pe Părintele său duhovnicesc. Unul ca acesta nu lasă ca dragostea lui Gheronda față de el să se răcească. Las la o parte alte lucruri, spun numai că nu îl judecă pe Părintele lui. Este însă aici și un altul care are numai nemulțumiri față de Gheronda. Și îi zic: «Frăția ta, părinte cutare, ai nemulțumiri față de Părintele tău duhovnicesc. Așa evlavie ai! Numai nemulțumiri! De ce ești nemulțumit? Fiindcă nu îți face Gheronda ascultare? În orice caz, așa cum îți este ascultarea, așa îți este și evlavia!»²⁷.

Sfântul Efrem le-a mai povestit părinților o experiență duhovnicească a sa, pe care, așa cum spunea, o trăiseră și ucenicii direcți ai Sfântului Iosif Isihastul:

²⁷ *Ibidem.*

„Sfântul Iosif, când își trăia ultimele sale zile, mi-a spus:

– Când voi pleca, voi trece să îmi iau rămas-bun de la tine.

– Să fie binecuvântat! am răspuns.

Eu mergeam la el periodic. Cam la o jumătate de lună sau o lună mergeam să îl văd. Când a sosit praznicul Adormirii Maicii Domnului, mi-am zis: «Acum ei fac o mică priveghere la Părintele Atanasie, care are hramul Adormirii, și deci vor fi gata mai târziu, vor merge să doarmă, să se odihnească». Așa că am făcut slujba, am gătit, am stat la masă și apoi am pornit la drum. Mergeam încet-încet către schit. Când am ajuns la Biserica Sfintei Ana, erau niște mireni acolo și am mai stat de vorbă cu ei, ca să treacă timpul și să ajung la Noul Schit la o oră potrivită. Și a venit Părintele Timotei, care acum este Părintele Iosif, și mi-a zis:

– Vino, că a plecat!

Eu m-am pierdut.

– A plecat?

– A plecat. S-a dus să se desfăteze acum de ceea ce cu atâta osârdie dorea!

Bine-bine, mă gândeam, dar cum rămâne cu făgăduința că își va lua rămas-bun de la mine? În fine, m-am dus. Când am ajuns, îl cususeră deja în mantie²⁸. Era în fața noastră, acolo, la «Buna Vestire». M-am dus și i-am dat ultima sărutare.

A doua zi am mers să arunc și eu o lopată de pământ pe mormânt, cum se zice. Iar în ziua următoare m-am întors la Chilia mea și mă gândeam: unde este cuvântul lui Gheronda, «atunci când voi pleca, voi trece să îmi iau rămas-bun de la tine»? Nu puteam să înțeleg! Au trecut cinci, zece, treizeci de zile... În timp ce ședeam și îmi făceam rucodelia, simt deodată o bună mireasmă. Am rămas uimit. Ce mireasmă să fie aceasta? Nu cumva starețul

²⁸ La slujba călugăriei, între veșmintele pe care le primește monahul se numără și mantia. După adormire, trupul său este înfășurat și cusut în această mantie, iar apoi coborât în mormânt, de obicei fără sicriu. Un lucru mai presus de fire care se petrece până astăzi este că trupurile monahilor aghiorți care au trăit în chip bineplăcut lui Dumnezeu nu capătă după moarte rigiditatea obișnuită trupurilor neînsuflețite, ci rămân moi și mlădioase. [n.tr.]

meu, Părintele Nichifor, citește sus Vecernia și tămâiază? Dar nu este vremea Vecerniei! Las rucodelia și mă duc sus, la biserică. Nu era nimeni înăuntru, biserica era goală. Cobor iar la rucodelia mea și primesc înștiințare în inimă: «Gheronda Iosif a venit să își ia rămas-bun de la tine». Atunci a fost clipa când am primit înștiințare. Am socotit zilele de la adormire, era a treizeci și noua. Iar după învățătura religiei noastre, după învățătura credinței noastre, în a patruzecia zi sufletul merge la locul lui. Timp de patruzeci de zile sufletul călătorește, iar când se împlinesc patruzeci de zile, se închină la tronul Dumnezeirii și merge la locul lui. Atunci mi-am zis: «Cu adevărat, Gheronda s-a ținut de cuvânt când a spus: Voi trece să îmi iau rămas-bun de la tine!».

Iar când s-au împlinit patruzeci de zile, nu ne-am întristat, ca atunci când moare părintele tău și te mânănești și plângi. Noi nu ne-am întristat, ci mai degrabă ne-am bucurat. Ne bucuram toți și vorbeam între noi:

- Ia spune-mi, Părinte Iosif, sfinția ta te bucuri acum?
- Mă bucur mult! zicea.
- Dar sfinția ta, Părinte Haralambie?
- Și sfinția ta, Părinte Efrem?

Toți ne bucuram. Iar aceasta este o dovadă nu a mântuirii, ci mai mult decât a mântuirii. Acestea sunt dovezi ale sfințeniei. Când s-a încheiat a patruzecia zi, atunci s-a terminat și bucuria, s-a terminat și buna mireasmă, s-au sfârșit toate.

Auzi, părinte cutare, ce zic? Auzi acestea? Așa vei simți și frăția ta pentru Părintele tău duhovnicesc. La câtă evlavie ai tu pentru Gheronda, așa vei simți...²⁹.

Sfântul Efrem ne-a mai spus încă multe alte cuvinte de învățătură și lucruri pe care le trăise el însuși. Ne-a vorbit în chip lămuritor despre necazuri:

„Sunt bune necazurile, sunt bune și chinurile, sunt bune și mâhnirile. Știe Dumnezeu pentru ce le dă. Pentru că cei mai mulți

²⁹ Sfântul Efrem Katunakiotul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatopei, 30 aprilie 1988.

ne apropiem de Dumnezeu prin necazuri, prin chinuri. «Întru necaz ne-am adus aminte de Tine»³⁰. Întru necaz. Dacă Dumnezeu ridică necazurile, ce va fi? Că zice: «Cel ce fuge de ispita de folos fuge de viața veșnică»³¹. Așa este. De aceea, omul să nu deznădăjduiască, să nu ajungă la disperare când are o nereușită, din pricină că el o vedea și o voia izbândă și i se părea că va reuși, dar nu reușește. Neizbânda este de fapt izbândă, fiindcă nu știi care este voia lui Dumnezeu. Când cunoști voia lui Dumnezeu, faci răbdare, dar voia lui Dumnezeu nu este întotdeauna dulce, este și amară. Da, este și amară. Că zice: «Au nu voi bea paharul...?»³². «Nu voi bea paharul, Petre?», a spus. «Îl voi bea». Și l-a numit satană: «Mergi înapoia Mea, satano!»³³ Paharul care Mi l-a dat Mie Tatăl, au nu-l voi bea pe el?³⁴. Așa este. Dar prin Cruce a venit Învierea: «Că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea»³⁵.

Dascăl și ocrotitor neadormit

Gheronda Iosif se îngrijea cu râvnă duhovnicească să povățuiască obștea, știind că răspunderea pe care o luase asupra sa – aceea de a cumpăni duhovnicește mănăstirea – era o grea povară. Mănăstirea Vatoped, pe lângă prinosul istoric nemăsurat, a dat Bisericii și mulțime de sfinți³⁶ și oameni duhovnicești de seamă.

Gheronda spunea:

³⁰ Isaia 26, 16.

³¹ *Αποφθέγματα Ἀωνόμων Πατέρων*, cap. 10-16, ed. J.-C. Guy, SC, vol. 474, Paris 2003, p. 402.

³² Cf. Ioan 18, 11.

³³ Matei 16, 23.

³⁴ Ioan 18, 11.

³⁵ Sfântul Efrem Katunakiotul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 30 aprilie 1988.

³⁶ La Vatoped au viețuit, în cei mai bine de 1000 de ani de existență neînteruptă a mănăstirii, peste 70 de Sfinți cunoscuți după nume, cărora li se adaugă Sfinții ale căror nume nu se cunosc, precum și cei care, din pronia lui Dumnezeu, rămân încă tăinuți de oameni. [n.tr.]

„Noi cei ce viețuim în mănăstirile de aici nu suntem stăpâni pe ele, pentru că nu le-am ctitorit noi, ci tradiția și poporul nostru. Noi suntem doar păzitori și propovăduitori ai tradiției și ai moștenirii monahale pe care am primit-o. Dacă Domnul ne numește «sarea pământului și lumina lumii»³⁷, iar Pavel spune despre sine că «dregătorie îmi este încredințată și amar mie de nu voi binevesti»³⁸, înseamnă că și noi trebuie să fim o lumânare aprinsă a credinței și a adevărului, care pururea să ardă și să îi lumineze pe cei ce caută lumina.

Buna înțelegere, dragostea, frățietatea, îngăduința și împreună-pățimirea trebuie să prisosească între noi, spre mângâierea și sprijinul lumii care se clatină – această lume plină de nedreptate, de nepăsare și de trădare, în care se cutremură temeliiile vieții de familie, celula societății. De câte ori, uimiți, oamenii nu mi-au pus mie, nevrednicului, întrebarea:

– Gheronda, cum puteți trăi aici în pace atâția oameni de diferite neamuri, nefiind frați sau rudenii, în vreme ce noi, ca familie, ne-am destrămat?

Vedeți cum se propovăduiește fără vorbe virtutea, și mai ales frățietatea și dragostea, pe care lumea le caută și de care are atâta nevoie? Când ne lucrăm mântuirea cu frică și cu sârguință, plinind rânduiala noastră monahală, devenim totodată și misionari pentru neam, fără a ieși din «ograda» noastră.

«Sus să avem inimile!»³⁹, «cu duhul arzând, Domnului slujind»⁴⁰, nu ca să plăcem oamenilor sau ca slujitori năimiți, ci ca lucrători cinstiți ai viei înțelegătoare, căci iată, «mai este puțin timp, prea puțin»⁴¹ și Domnul va veni și va răsplăti fiecăruia după osteneala lui⁴².

³⁷ Cf. Matei 5, 13 și 5, 14.

³⁸ I Corinteni 9, 16 și 9, 17.

³⁹ Îndemn rostit de preot la Liturghie înainte de începerea anaforalei. [n.tr.]

⁴⁰ Romani 12, 11.

⁴¹ Evrei 10, 37 [Biblia sinodală, ed. 1993].

⁴² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Βατοπαιδινὲς Κατηχήσεις*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte 1999, pp. 133-134.

Într-o sinaxă a obștii din septembrie 1988, spunea:

„Fiecare om are personalitatea lui aparte. Oricâți oameni ai compara, în cele din afară și cu atât mai mult în cele lăuntrice, vei vedea că toți sunt diferiți. Unul, de pildă, este foarte inteligent, altul este mai prostănac; primului îi faci doar un semn și înțelege numaidecât; al doilea nu pricepe nici dacă îl înghiontești. Și cu toate acestea, Fiul lui Dumnezeu a venit să ne adune pe toți «întru una»⁴³. Pricini de despărțire vor exista mereu. Și este firesc, atâta vreme cât unul este războit uneori de un lucru și se teme că nu va putea să o scoată la capăt, iar altul nici măcar nu își închipuie că celălalt trece prin așa ceva. Atunci ce vom face? «Purtați sarcinile unul altuia și așa împliniți legea lui Hristos»⁴⁴. Iar Sfântul Ioan Teologul spune: «Și noi datori suntem pentru frați să ne punem sufletele»⁴⁵. Și Domnul: «Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește»⁴⁶. Adică omul trebuie să se lepede cu desăvârșire de tot ce este al lui, de tot ce își dorește și cere cu dinadinsul. Altfel, dacă dorește ceva și nu i se dă, îndată se tulbură, se îmbufnează, clocotește, se mânie și încep «de ce», «dacă», «nu cumva». Toate acestea sunt diavolești și arată că omul acela are înlăuntrul lui egoism, mulțumire de sine, iubire de sine, deci toate patimile.

Pe cei buni, pe cei deștepți, pe cei sporiți duhovnicește îi vrea toată lumea. Aceștia însă nu au nevoie de împreună-pățimire. De împreună-pățimire au nevoie doar cei slabi cu sufletul și cu trupul. Pe aceștia trebuie să îi purtăm: «Purtați sarcinile unul altuia și așa împliniți legea lui Hristos». De altfel, pe această împreună-pățimire se întemeiază Judecata de Apoi. «Cu ce măsură veți măsura, se va măsura vouă»⁴⁷. «Iertați și vi se va ierta!»⁴⁸.

Ce mare lucru este să îl iert pe aproapele meu? Este atât de ușor! Păcatele mele pe care le-am făcut față de Dumnezeu cum

⁴³ Ioan 17, 23.

⁴⁴ Galateni 6, 2.

⁴⁵ I Ioan 3, 16.

⁴⁶ Luca 22, 27.

⁴⁷ Matei 7, 2.

⁴⁸ Cf. Matei 6, 14.

sunt iertate? Nici tot pământul, nici chiar sângele meu, dacă l-aș vărsa, nu le spală, fiindcă păcatul meu este o defăimare adusă Dumnezeieștii Persoane. Cele ale lui Dumnezeu nu pot fi comparate cu nimic, nimic din cele ale noastre nu poate fi pus în balanță cu ele. Așteptăm numai mila Lui, dacă voiește El, din bunătate, să ne ierte. Nu avem nimic să oferim în schimb. Deci ce mare lucru este acum să îl iert pe fratele meu pentru o nimica toată, ca să îmi ierte și mie Dumnezeu păcatele mele? Deoarece El a spus aceasta: «Iertați și vi se va ierta!».

Și iarăși, cine poate să cuprindă cu mintea înfricoșătoarea iconomie și pogorământul lui Dumnezeu de a Se face om, de a fi batjocorit, precum și toate celelalte ale acestei iconomii? Este de necuprins cu mintea ca firea dumnezeiască să fie batjocorită și necinstită. Și cu toate acestea, Mântuitorul nostru Hristos a pătimit de bunăvoie pentru noi, ca să ne lase pildă. Dacă vom cugeta la acestea, chiar și palmuri peste obraz de am primi, ce sunt ele față de greșelile pe care le săvârșim înaintea lui Dumnezeu? Pururea să vă îndeletniciți mintea cu acestea – ca să nu vă înșelați și să nu vă uitați scopul – și să cultivați unitatea, deoarece diavolul aduce răul prin despărțire și dezbinare.

Toți oamenii sunt buni. Când se atinge puțin harul de cineva, îndată înțelege acest lucru. Toate au fost făcute «bune foarte»⁴⁹, însă omul se înșală în gândurile sale și atunci se ivește răul, așa cum boala se ivește în trup fără ca trupul să fi fost plăsmuit astfel, adică bolnav.

Să chemați stăruitor numele lui Hristos, să aveți pomenirea lui Dumnezeu, mintea voastră să nu hoinărească de colo colo! Mintea fără Dumnezeu devine ori dobitocească, și atunci cere să îi împlinești pornirile pântecelui și pornirile celor de sub pânțe, ori diavolească, lucru ce se întâmplă când pierde pomenirea lui Dumnezeu. Când mintea părăsește toate cele din afară, care sunt deșarte și trecătoare, și se adună în sine și se roagă lui Dumnezeu, atunci «unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt

⁴⁹ Facere I, 31. [n.tr.]

și Eu în mijlocul lor»⁵⁰; iar cei trei sunt mintea, cuvântul și duhul⁵¹. Când Dumnezeu vine și rămâne înlăuntrul omului, atunci diavolul nu poate să îl ducă în înșelare; și doar atunci omul se întregește, de vreme ce a fost zidit ca unealtă și vas al dumnezeiescului har”⁵².

Văzând mai dinainte toate cele ce se petrec astăzi, scria către o fică duhovnicească a lui:

„Fii cu luare-aminte, nevoiește-te, crede și roagă-te! Vin zile grele și Dumnezeu să ne izbăvească de urgia ce va să vină ca să îi pună la încercare pe cei ce trăiesc pe pământ!”⁵³.

Despre strădania de a revigora duhovnicește mănăstirea, scria:

„Știi, în mare, cele despre noi, care chiar dacă înaintează cu așa aspre greutate, totuși, cu harul Maicii Domnului, cred că vor merge bine. Vrăjmașul se împotrivesc cu strășnicie și nu vrea să predea cetatea, însă Stăpâna și Doamna noastră a dat hotărâre să fie nimic. Au început deja să se arate zorile, nu însă fără osteneală și peripeții. Când cineva cugetă că nu se poate face nimic fără Dumnezeu și, desigur, a simțit de multe ori puterea și lucrarea credinței, atunci se osândește pe sine că s-a împușinat cu sufletul în ciocnirea cu ispita ce a trecut. Dacă «nu este a omului calea lui»⁵⁴, așa cum spune cuvântul Scripturii, pentru care pricină să se neliniștească omul? Cu toate acestea, ceasul ispitei este dure-

⁵⁰ Matei 18, 20.

⁵¹ Părinții filocalici vorbesc adesea despre „alcătuirea treimică” a sufletului „după chipul Dumnezeului Treimic”. Când cele trei părți ale sufletului stau împreună înaintea lui Dumnezeu, omul „se întregește” lăuntric și se unește cu Ziditorul său: „Iar dacă mintea, cuvântul și duhul aleargă și cad înaintea lui Dumnezeu, cea dintâi prin luare-aminte, cel de-al doilea prin chemare, iar cel de-al treilea prin umilință și dragoste, întreg omul dinlăuntru liturghisește Domnului. Astfel, rugăciunea unește sufletul cu Dumnezeu cel în trei Ipostasuri”. (Sfântul Teolipt al Filadelfiei, „Despre ostenele vieții călugărești” în *Filocalia*, vol. VII, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2005, p. 54 ș.u.) [n.tr.].

⁵² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 28 septembrie 1988.

⁵³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodulu*, Noul Schit, 18 martie 1987.

⁵⁴ Ieremia 10, 23.

ros și anevoie de purtat. Noi încă așteptăm cu însuflețire mila lui Dumnezeu, care va veni negreșit, dar nu știm când anume”⁵⁵.

Pe lângă pilda pe care ne-o dădea prin răbdarea cu care întâmpina felurile necazuri, Gheronda se îngrijea totodată ca în orice împrejurare să ne învețe cu de-amănuntul, din proprie trăire, ostentivă lucrare duhovnicească pe care și Sfinții au făcut-o întreaga viață. În legătură cu aceasta, ne învăța:

„Care a fost lucrarea Sfinților dintru început și până au ajuns la treapta sfințeniei? Mai întâi, vedem la Sfântul Efrem că vorbește despre ascultare, nu numai față de întâi-stătători, ci și față de frați. Când un frate oarecare îi zicea să facă ceva, el spunea gândului său: «Domnul, adică stăpânul tău, îți spune să faci asta» și îndată ucidă cu ascultarea fiara egoismului ce se năpustea pe neașteptate dinlăuntru lui. Dacă îi mai spunea și un altul ceva, zicea: «Iată, fratele stăpânului tău îți poruncește»; iar dacă era vreunul mai tânăr, atunci zicea: «Fiul stăpânului tău îți poruncește» și tot așa.

Așa obișnuiau Părinții, să nu se socotească pe ei înșiși, să nu se uite ce făceau cei din jurul lor, să se liniștească, să se adune în sine. Acolo, înlăuntru, rugându-se și fiind cu luare-aminte în strădania lor de a păzi poruncile, își vedeau patimile, neputința și dobândeau smerenia de început. Și cădeau la pământ cu cutremur, rugându-L cu răbdare și cu stăruință pe Dumnezeu să vină să îi miluiască. Harul, văzându-le smerenia, venea încet-încet și apoi rămânea necurmat înlăuntru lor. Ei însă, deși Îl vedeau pe Dumnezeu într-înșii, nu uitau cine sunt și își continuau lucrarea smereniei și a osândirii de sine, știind că erau păcătoși și că cele primite de la Dumnezeu nu erau ale lor.

Mai mult decât atât, când Duhul Sfânt vine în om și îi deschide ochii sufletului, omul vede mai deslușit cât de păcătos este. Sfinții nu se mândreau cu darurile duhovnicești pe care le aveau mai îmbelșugat decât alții, deoarece Duhul Sfânt îi învăța și îi învață dragostea. Văzând pe fratele lor, chipul lui Dumnezeu, că

⁵⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 7 octombrie 1987.

suferea din pricina diavolului, ei Îl rugau cu durere pe Domnul să facă milă cu acela și, dacă era cu puțință, să ia boala de la dânsul și să le-o dea lor”⁵⁶.

Sfântul Iacov Țalikus și Sfântul Sofronie de la Essex

În vara anului 1989, înainte ca Mănăstirea Vatoped să devină chinovie, Gheronda și-a împlinit dorința arzătoare de a-l întâlni, la Mănăstirea Cuviosului David din Evia, pe Sfântul Iacov Țalikus, un Părinte duhovnicesc vestit și plin de har, împodobit cu darul străvederii. S-a dus acolo cu Părintele Atanasie și au vorbit cu Sfântul Iacov despre problema care îi preocupa, anume despre felul cum urmau să se desfășoare lucrurile în mănăstire. Sfântul Iacov i-a sfătuit să facă răbdare și le-a zis că Dumnezeu avea să lucreze. Le-a povestit și cele prin care el însuși trecuse, căci și el avusese greutăți în mănăstire când aceasta era idioritmică. Le-a făgăduit că Sfântul David îi va ajuta ca Mănăstirea Vatoped să devină chinovie. A fost o întâlnire plină de bucurie duhovnicească și de dragoste. Sfântul Iacov le-a vorbit despre arătările minunate ale Cuviosului David, sfântul său iubit, și i-a petrecut cu multă căldură. Când Gheronda se pregătea să plece, Sfântul Iacov i-a spus ucenicului său: „Multă dragoste are acest părinte în sufletul lui! Puțini părinți din Sfântul Munte au atâta dragoste pentru fiii lor duhovnicești!”

În iarna anului 1988, Gheronda a citit pentru prima dată, în manuscris fotocopiât, cartea Sfântului Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, înainte de editarea ei în limba greacă. Îl cinstea pe Sfântul Sofronie ca ucenic al Sfântului Siluan și ca scriitor al vieții lui. Citind această carte, Gheronda a „diagnosticat” duhovnicește că ucenicul pășea pe urmele dascălului său. Și fiindcă Sfântul Sofronie avea deja o vârstă înaintată, a socotit că ar fi fost

⁵⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 14 ianuarie 1988.

bine ca îndată după praznicul Nașterii Domnului din 1990 (după calendarul aghiorit), să îl cerceteze în Anglia, la Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul din Essex, ca să ia sfânta lui binecuvântare.

A fost cu el și Părintele Atanasie, care povestește:

„Am ajuns noaptea. Era un frig! Iarna ne-am dus. După calendarul vechi era îndată după praznicul Nașterii, pe 27-28 decembrie, iar Părintele Sofronie, înfășurat într-o pătură groasă, a ieșit la poarta mănăstirii cu doi-trei părinți. Era ora 10.00 noaptea. Ne aștepta acolo. Îndată ce l-a văzut pe Gheronda Iosif, a început să facă metanii. A făcut metanii mari, cu fruntea la pământ. De când am ieșit din mașină, de acolo de unde a oprit, și până am ajuns la el, Părintele Sofronie a făcut metanii. Și-au dat sărutarea frățească, s-au îmbrățișat. (...) Apoi Părintele Sofronie a spus:

– Să mergem în biserică să facem o rugăciune!

Ne-am dus la ora 10.00 noaptea în biserică noi, cei patru-cinci câți eram. Ei au cântat troparul Sfântului Siluan, apoi Părintele Sofronie l-a îmbrățișat pe Gheronda și i-a zis:

– Gheronda, Duhul Sfânt v-a adus astăzi aici, cu noi!

S-au îmbrățișat din nou și au mers să se odihnească. În ziua următoare, am stat cu Părintele Sofronie toată dimineața. Apoi am avut o altă întâlnire toată după-amiaza. Seara am rămas la mănăstire la Essex, iar dimineață ne-am văzut iarăși cu Părintele Sofronie. Înainte de prânz l-a rugat pe Gheronda să le vorbească monahilor și monahiilor, iar după-amiază am plecat. Am luat binecuvântarea lui și am plecat”⁵⁷.

În timpul acestor întâlniri, Sfântul Sofronie, care îl cunoscuse pe Sfântul Iosif Isihastul, Părintele duhovnicesc al lui Gheronda, ne-a vorbit despre el. Așa cum spunea, când mergea să îl întâlnească pe Sfântul Iosif, simțea deplin puterea rugăciunii lui, ca pe a unui general duhovnicesc. Cei doi părinți au vorbit îndeosebi despre rugăciune și despre osândirea de sine, iar Gheronda Iosif, plin de harul lui Dumnezeu, lăcrima. La îndemnul Sfântului Sofronie, a vorbit la sinaxa de obște a mănăstirii. În tot timpul omiliei, Ghe-

⁵⁷ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Relatare înregistrată, 11 iulie 2013.

ronda nu și-a putut stăpâni lacrimile. A înfățișat pe scurt viața Părintelui său duhovnicesc, Iosif Isihastul, din cele pe care le trăise el însuși lângă dânsul. S-a oprit cu deosebire asupra temei dobândirii dumnezeiescului har, care este scopul fiecărui creștin și îndeosebi al monahului. După aceea, obștea i-a pus întrebări și el a răspuns.

Gheronda și-a început cuvântul așa:

„Sunt adânc mișcat de prinosul dragostei atât de sincere cu care ne-ați primit și, mai mult decât atât, de faptul că am luat binecuvântarea Părintelui vostru duhovnicesc, pe care îl știu de mulți ani de la pururea pomenitul meu Gheronda. Nu l-am cunoscut personal până astăzi, dar din cărțile lui și din cele ce mi-a povestit Gheronda Iosif Isihastul, am cunoscut măsura înaltă a personalității sale. Și întotdeauna m-am rugat ca înainte să plec din această viață, să mă învrednicească Dumnezeu să iau binecuvântarea lui. Acum, în ce privește faptul că vă vorbim noi, desigur că mă rușinez, sincer vă spun, pentru că noi am venit aici să ascultăm... Nu voi spune nimic nou, preacinstiți frați. Sunt cele pe care voi înșivă le trăiți și le propovăduiți. Pe acestea le repetăm și noi, deoarece se știe că ideea, scopul și ținta noastră sunt absolut aceleași, deși viețuim în locuri diferite”⁵⁸.

Apoi a vorbit despre viața Sfântului Iosif, accentuând rânduiala de nevoință aparte pe care o avea ca isihast și care, fiind pusă în lucrare, dovedește că tradiția patristică este adevărată. Cu toate că era isihast, Sfântul Iosif socotea totuși că cea mai sigură cale este viața de obște întemeiată pe ascultare. Gheronda a spus:

„Părintele nostru ne-a învățat frica de Dumnezeu și adevăratul sens al monahismului. El era isihast. Dar, deși era isihast și zăvorât, prețuia toate felurile de viețuire monahală, chiar dacă pentru sine alesese viața ascetică în isihie. Ceea ce voia să ne însufle totdeauna era grija de a păzi frica de Dumnezeu, fiindcă viața omului, precum știți, este cu adevărat de nimic și cu totul

⁵⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul, Essex, 11 ianuarie 1991 (după calendarul nou).

netrebnică prin ea însăși, așa cum atât de înțelept spune Domnul nostru: «Fără de Mine nu puteți face nimic»⁵⁹. Ființa omenească singură într-adevăr nu este nimic, mai ales când pricinile păcătuirii lucrează asupra ei prin legea influențării. Ceea ce are însemnătate este prezența harului. Ne vorbea întotdeauna despre har și ne îndemna ca toată căutarea și tot dorul nostru, dar și toate treburile din afară să urmărească doar aceasta, adică atragerea și păstrarea dumnezeiescului har, fiindcă prin el ne vom câștiga dorirea. Iar fără har nu putem nimic. Aceasta este ținta noastră⁶⁰.

Gheronda s-a oprit în continuare la ascultare, dând pilde din viața lui ascetică plină de experiență. A vorbit apoi despre tânguirea inimii cea aducătoare de bucurie și despre luminarea ce se naște din ea, despre lucrarea trezviei, despre primejdia delăsării ce vine din părere de sine și despre calea sfințeniei, care îl duce pe cel ce o străbate la desăvârșire, la „desăvârșita desăvârșire nedesăvârșită”⁶¹. În timpul omiliei, părinții au pus multe întrebări despre sfințenie și despre mântuirea sufletului. Plin de harul lui Dumnezeu, Gheronda le-a răspuns, de multe ori neputând să își stăvilească lacrimile.

Povește către obște înainte ca Mănăstirea Vatoped să devină chinovie

Strădania lui era să ne ocrotească, spre a nu ne vătăma duhovnicește în acea perioadă de schimbare a vieții noastre la Vatoped,

⁵⁹ Ioan 15, 5.

⁶⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul, Essex, 11 ianuarie 1989.

⁶¹ Cf. Sfântul Isaac Sirul, „Cuvântul 55” în *Filocalia*, vol. X, p. 277; Sfântul Ioan Sinaitul, *op. cit.* 29, 3, p. 419, cu tâlcuirea Părintelui Dumitru Stăniloae: „Este desăvârșirea desăvârșită și în același timp nedesăvârșită, pentru că nu mai este în ea nimic necurat, ci petrece în nesfârșirea oceanului dumnezeiesc, dar acest ocean nu îl poate cuprinde niciodată deplin. Desăvârșirea este întotdeauna însetată după și mai multă desăvârșire”. [n.tr.]

dat fiind faptul că mănăstirea avea viețuire de sine, iar noi, trăind după rânduiala vieții de obște, eram oarecum un „corp străin”. Ne vorbea sau în trapeza pe care o improvisasem pentru obște în aripa unde era bolnița mănăstirii, sau când ne adunam după Pavecerniță la chilia lui. Într-una din aceste sinaxe, în ianuarie 1989, ne-a spus:

„Este nevoie de multă luare-aminte la pricinile păcatului. Dacă omul va tăia singur pricinile, va fi întotdeauna în pace. Când uităm semnificația Crucii, ne pierdem răbdarea. Iată, în situația noastră, cu necazurile pe care le avem la Vatoped, dacă ne obișnuim să ne mulțumim cu puțin, cu o farfurie de mâncare și cu hainele de trebuință, apoi cu ce să ne mai amenințe? Cu ce să ne mai lupte văzuții și nevăzuții vrăjmași, dacă noi singuri nu doar că ne-am lepădat de toate, ci ne și punem de bunăvoie rânduiei ostenitoare? Dacă ne vor trimite în temniță, o vom duce mai bine decât aici. Dacă ne vor amenința, nu ne vom teme, cugetând la semnificația Crucii, și astfel vom rămâne mereu în pace și nu vom putea fi războiți. Să vă temeți de lăcomia de bunuri, care este un furt de cele sfinte și este aspru pedepsită de Dumnezeu. Cel ce săvârșește un astfel de furt nu poate să devină preot, iar furii de cele sfinte sunt găsiți de obicei neputrezii la dezgropare.

Este nevoie de multă luare-aminte. Să ne obișnuim să ne mulțumim cu puțin, ca să nu ne lege diavolul și patimile noastre. Pentru că omul, dacă este cu luare-aminte, se îndumnezeiește, iar dacă este fără luare-aminte, se îndrăcește. Sfântul Vasile cel Mare, când îl amenința eparhul Modest, iată cu câtă îndrăzneală i-a vorbit: «Ce îmi vei face? Nu am decât rasa de pe mine, iar dacă mă lovești o dată, nu vei mai apuca să dai și a doua oară, pentru că sunt atât de bolnav, încât voi muri din prima lovitură!». Nu îl putea înfricoșa nimic⁶².

Cu alt prilej, pentru a ne întări în credință, ne-a vorbit despre purtarea de grijă părintească a lui Dumnezeu. Și văzând dinainte că noi, ca unii ce eram mai tineri, aveam să preluăm cârmuirea

⁶² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 11 ianuarie 1989.

acestei mari mănăstiri – lucru ce presupune și primejdii duhovnicești –, ne-a sfătuit să fim cu luare-aminte:

„Acolo, la Sfinții Părinți, am citit și eu că Sfântului Arsenie, îngerul Domnului i-a zis: «Fugi, taci, caută liniștirea, căci acestea sunt rădăcinile nepăcătuirii!»⁶³. De plecat, iată, am plecat și noi, este adevărat, am lăsat toate și am venit de la marginea pământului aici, în pustie. Unde să ne mai ducem? Nu mai avem unde! Așadar, ce mai rămâne să facem? Ceea ce vă spun în fiecare zi: nu ieșiți dinlăuntrul vostru, nu vă îndeletniciți cu nimic altceva! Nu vedeți? Suntem creștini de mici copii, diavolul și uneltele lui ne urăsc, pentru că diavolul este «ucigător de oameni»⁶⁴, și totuși existăm și nu poate să ne facă nimic. Pe de altă parte, avem și atâția prieteni de vază, însă nici aceștia nu pot să ne ajute cu nimic. Ei, nu este limpede că aici Dumnezeu este Cel Care le rânduiește pe toate, astfel încât toate să se facă după voia Lui? Nu puterea Lui atotțiitoare ne mântuiește? Nu ne poartă El de grijă? Prin urmare, de ce să ne îngrijorăm pentru orice? Nu este de prisos? Așadar, căutați liniștirea, intrați înlăuntrul vostru! Mai ales acum, că s-a încheiat ziua, mergeți la chiliile voastre și rugați-vă așa: «Atotbunule, unde ești? Nu vezi că nu izbândim? Avem nevoie de ajutor! Nu îți cerem doar să ne ierți. Aceasta facem și noi, care suntem oameni. Îți cerem ceva mai mult: să ne dai mai mult har! Nu ai spus Tu: fără de Mine nu puteți face nimic⁶⁵? Deci ce putem face acum fără Tine, Doamne? Nu ai spus Tu să cerem, să căutăm, să batem?»». Așa să vă «judecați» cu Dumnezeu, cu cea mai adâncă smerenie, și să stăruiți. Această rugăciune urcă la jertfelnicul ceresc ca un miros de bună-mireasmă.

De asemenea, fiți cu luare-aminte în timpul slujirilor! Dumnezeu socotește intenția cea bună, dorința cea bună a inimii, nu lucrul în sine. Nu este oare aceasta pricina pentru care unii mucenici, chiar dacă au suferit chinuri mai mici, sunt mai mari decât

⁶³ Ἀποφθέγματα Πατέρων (Avva Arsenie2), PG 65, 88CD [*Paterical Mare*, p. 210].

⁶⁴ Cf. Ioan 8, 44.

⁶⁵ Ioan 15, 5.

alții care au pățimit mai mult? Sfântul Dimitrie a fost doar însulițat, și uite totuși cât de mare este! Pe când acolo, în Răsărit, mai ales la perși, muceniciile erau cumplite. Și Sfântul Clement, iată, a fost mucenicit mulți ani la rând.

La fel se întâmplă și cu Sfinții Părinți. Nu vedeți? S-a dus Avva Amun și i-a spus lui Antonie cel Mare:

– Eu mă ostenesc mai mult decât tine, cum de numele tău s-a mărit între oameni mai mult decât al meu?

Și i-a zis Sfântul Antonie:

– Pentru că eu iubesc pe Dumnezeu mai mult decât tine⁶⁶.

De asemenea, în *Pateric*, doi frați au pornit unul spre altul, având fiecare în gând să ajungă el primul la celălalt, ca să facă mai multă osteneală. Când s-au întâlnit, unul a spus:

– De ce, frate, nu m-ai lăsat să fac eu această osteneală?

Iar celălalt s-a întors și i-a zis:

– Oare numai pe tine te încapă Împărăția cerurilor, frate?

Și s-a arătat îngerul Domnului și le-a zis că «această ceartă a urcat la cer ca un miros de bună-mireasmă»⁶⁷.

Un astfel de făcător de minuni a fost și acel Cuvios Teodosie, care a făcut atâtea minuni și hrănea atâta lume. Încă și pe cei ce se nevoiau împreună cu el i-a hrănit. Căci le-a spus: «Cine are îndrăzneală să Îl roage pe Dumnezeu să ne dea hrană?»⁶⁸. Și s-a rugat el însuși și Dumnezeu le-a dat atâta hrană proaspătă, încât le-a ajuns să mănânce până la Cincizecime⁶⁸.

Cu ce agonisim duhovnicește pe pământ, cu aceea vom pleca dincolo. Iată, ne-am născut în tulburare și odihnă n-am cunoscut. Există așadar și odihnă? Da, există: «Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre»⁶⁹. În ceasul morții, când vor veni îngerii, care sunt duhuri slujitoare,

⁶⁶ Ἀποφθέγματα Πατέρων (Avva Amun), PG 65, 128AB [*Patericul Mare*, p. 799].

⁶⁷ Cf. *Εὐεργετινός*, Cartea a III-a, Tema 36, Ed. Matei Langhi, ed. a 6-a, Atena, 1985, pp. 473-474. [Cf. *Patericul Mare...*, p. 817].

⁶⁸ Cf. *Εὐεργετινός*, Cartea a III-a, Tema 21, Ed. Matei Langhi, ed. a 6-a, Atena, 1985, pp. 254-255.

⁶⁹ Matei 11, 29.

să ia sufletele noastre, vor cerceta trăsăturile caracterului nostru. Avem noi însușirile Părintelui nostru ceresc? Dacă da, atunci îngerii ne vor lua în împărăția Lui.

Măine-poimăine, când va veni vremea, să fiți cu luare-aminte, niciodată să nu vă avântați în fața pricinilor păcatului! Pricinile păcatului l-au aruncat pe Adam din Rai. Omul este schimbător, iar în mijlocul pricinilor de păcătuire cade, este slab. Când aveam 40 de ani a trebuit să ajung și eu în mijlocul pricinilor păcatului. Dumnezeu mi-a arătat un semn și atunci am început să ies în lume. Însă m-a acoperit Dumnezeu și nu am primit nici măcar un gând.

Să nu vă atingă laudele oamenilor! Vă vor lăuda și vă vor fâgâdui multe, dar să nu primiți înlăuntrul vostru astfel de lucruri. Deoarece, dacă primiți laudele, din urma lor vi se va găti o mare rușine. De asemenea, vă dau poruncă să nu mâncați niciodată prin casele oamenilor. Să spuneți: «Nu avem binecuvântare, avem poruncă să nu facem lucrul acesta». Este bine ca monahul să nu iasă niciodată singur, ci întotdeauna să fie doi sau trei împreună. Să fiți stăpâni peste sufletul vostru, să nu se poată atinge nimic de voi. Fiindcă veți purta numele de vatopedini, și mari sunt datorile pe care trebuie le răscumpărăm, mari sunt petele de pe acest nume! Să nu se spună că ținem în continuare obiceiurile rele ale celor vechi, ci că suntem monahi aghioriți. Doar când veți intra înlăuntrul vostru și veți zice: «Eu singur și Dumnezeu suntem în lumea aceasta»⁷⁰, veți afla odihnă⁷¹.

Venisem de la Noul Schit la Vatoped și ne era dor de zilele de isihie pe care le trăisem în acel loc pustnicesc. Gheronda a atins acest subiect într-una dintre omilie lui de atunci:

„În viața monahală, problema nu este nici locul, nici peștera în care stă cineva și nici măcar rânduiala. Desigur, «și pe acelea să nu le lăsați»⁷², însă toată atenția noastră să fie îndreptată spre

⁷⁰ *Ἀποφθέγματα Πατέρων* (Avva Alonie1), PG 65, 133AB [*Patericul Mare*, p. 614].

⁷¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 18 ianuarie 1989.

⁷² Cf. Matei 23, 23.

minte, să cercetăm mișcările minții noastre. Și când ne ostenim lucrând cu mâinile – pentru că trebuie să fie făcute și treburile –, să avem mintea adunată înlăuntrul nostru și să ne cercetăm.

Să ținem în mâinile noastre arma osândirii de sine! Să vă dau un exemplu. Avem nevoie de mâncare, de haine, de chilie. Toate acestea nasc gânduri, gânduri care sunt simple și de folos. Însă diavolul le folosește ca pe un cablu prin care intră ca să le proiecteze în mintea noastră pe cele ale lui. Și care sunt cele ale lui? «De ce acesta are o astfel de rasă? Vreau și eu!»; «De ce el să facă așa și eu să fac altfel?». Și omul uită de legea strictului necesar și a mulțumirii cu puțin și intră în hotarele poftei, unde se află iubirea de sine și omul cel vechi. Aici este nevoie să fim atenți la minte și la osândirea de sine. Dacă cineva lucrează osândirea de sine, îndată ce vede că apare vreun gând de iubire de sine sau vreun alt gând al omului vechi, se ocărăște singur și se smerește până când va tăia lucrarea patimii și va dobândi smerenia de început. Acest lucru este ușor fiindcă pot să îl facă toți, și cei slabi, și cei puternici; și când se odihnesc, și când lucrează. Aceasta dorește de la noi harul lui Dumnezeu.

Câteodată, aici, când cuget la cele cerești și vorbesc cu Dumnezeu, Îi spun – cu îndrăzneală, ar zice unii: «Atotbunule, să Îți cer iertarea păcatelor, cum să spun, mă rușinez într-un fel. Că de atâta timp, de 52 de ani, niciodată nu am făcut voia Ta, și totuși rabzi nemernicia mea. Oare nu este acesta un lucru mai mare decât iertarea? Și apoi, Atotbunule, ce mare lucru este pentru Tine să mă ierți, de vreme ce și eu fac aceasta? Și omul iartă. Eu mă gândesc că pentru atotbunăitatea Ta, lucrul acesta nu este nimic. Iată, dacă ne uităm în urmă, în istoria Bisericii noastre, vedem că atâtor și atâtor răufăcători, oameni stricați, slabi și atâtor altora, atotbunăitatea Ta le-a dat nu doar iertarea, ci și cununa muceniciei, a cuvioșiei și atâtea alte bunătați. Nu milostivirea Ta a făcut acestea? Ce mare lucru este să ne dai și nouă acum mila Ta, Atotbunule?». Și prin aceste cugetări la cele sfinte intru adânc acolo, înlăuntrul iubirii lui Dumnezeu.

Iată, Sfântul Bonifatie a fost petrecăreț⁷³, și totuși într-o clipă a câștigat cununa muceniciei! Pentru un astfel de lucru este nevoie de iscălitură de la Jertfelnicul cel mai presus de ceruri. Nu vă amăgiți, nu ajunge cineva mucenic doar fiindcă își dorește! Altcineva își pune iscălitura. Dacă vă obișnuiți să lucrați osândirea de sine, încet-încet veți putea purta și necinstirile ce vin din afară. Căci dacă tu te socoți un câine mort, ce mare lucru este dacă celălalt îți spune «cocoșatul»?

Dumnezeu i-a zis prorocului: «Mare lucru este să te chemi sluga Mea»⁷⁴. Nu este lucru mare că ne-a chemat Dumnezeu pe noi, netrebnicii, și ne-a dat «mireasma cunoștinței Sale»⁷⁵? Acum nu înțelegeți, dar va veni vremea când harul vă va arăta cât de mare este lucrul acesta!

Trebuie să fiți cu luare-aminte, așa cum face pictorul. El privește modelul ca să facă un portret asemănător. Așa și noi, cercetăm cele ce se petrec înlăuntrul nostru. Vedem că se mișcă furia, mânia, iubirea de plăcere și orice altceva? Atunci cercetăm: Hristos, ca Cel Ce este modelul nostru desăvârșit, le are pe acestea? Nu. Atunci înșfăcăm osândirea de sine și facem zob gândul. Rosul pentru care suntem aici este ca din pahar cu apă să devenim ulcior, apoi chiup, apoi lac, să Îl încăpem pe Dumnezeu cât mai mult înlăuntrul nostru.

Nu vă uitați la evenimentele din afară! Uite, acum (era în perioada în care nu îl înscriseră încă pe Gheronda în monahologhionul Mănăstirii Vatoped) ei cred că suntem la mâna lor. Însă pe noi nu ne interesează ce cred și ce fac ei. Pe noi nu ne atinge

⁷³ Sfântul Bonifatie a viețuit la Roma ca slujitor al unei tinere bogate, Aglaida, cu care petrecea în dezmierdări și în păcate. Când stăpâna lui l-a trimis în Tarsul Ciliciei ca să cumpere moaște de mucenici, Bonifatie, văzând chinurile pătimitorilor pentru Hristos, s-a aprins de râvnă dumnezeiască și a mărturisit el însuși credința, primind mucenicia prin tăierea capului. Prăznuirea lui se săvârșește pe 19 decembrie. [n.tr.]

⁷⁴ Isaia 49, 6.

⁷⁵ II Corinteni 2, 14. [n.tr.]

nimic! Noi avem un singur scop: să Îl aducem pe Hristos înlăuntrul nostru. Căci la ce ne folosesc cele materiale și mănăstirile? Ni le va da Dumnezeu și pe acestea, însă pe noi ne interesează celelalte, cele care sunt cu adevărat de preț. Nu este o înfrângere să suferim, dimpotrivă, este cea mai mare bucurie, pentru că astfel ne vom face părtași sfinților. Ia uitați-vă cum au petrecut prorocii, apostolii, mucenicii! Este puțin lucru că ne învrednicește Dumnezeu să devenim frați ai lor? Chiar și mucenicia, există oare cinste mai mare decât să ne dea Atotbunul Dumnezeu mucenicia? Dar ne-o va da numai dacă va vedea că o voim. Și de ce să nu o voim, de vreme ce oricum «este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata»⁷⁶? Oare nu vom muri? Fie de lovituri, fie de gloanțe, fie altfel, tot vom muri!⁷⁷.

Gheronda Iosif ne povățuia mereu în duhul blândeții și al dragostei. El era nepătimaș, ajunsese la sabatul duhovnicesc⁷⁸. În sufletul lui împărăția blândul și smeritul duh făcător de pace al lui Hristos. Când însă, pentru formarea noastră duhovnicească, situația o cerea, devenea foarte aspru. Atunci, cineva care nu îl cunoștea ar fi putut spune că era mâniaș. Dar Gheronda, în aceste muștrări cu rost pedagogic pe care le făcea în fața ucenicilor, nu își pierde niciodată pacea adâncă a sufletului.

O pildă grăitoare este următoarea. Eram la Vatoped, în biserica mare, în timpul Sfintei Liturghii, și se citeau rugăciunile pentru Sfânta Împărtășanie. La un moment dat, cel care citea a făcut o greșală, o greșală gravă, iar Gheronda s-a folosit de prilej ca să își înțeleptească ucenicul. A început să strige atât de tare, încât s-au tulburat toți cei din biserică. Părinții din pronaos au venit în față să vadă ce se întâmplă. După ce l-a ocărât pe citeț, Gheronda s-a întors în strana lui, în starea sa obișnuită de rugăciune, adunare lăuntrică și vedere duhovnicească. Peste puțin timp, lacrimi

⁷⁶ Evrei 9, 27.

⁷⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 20 ianuarie 1989.

⁷⁸ Pentru „sabatul duhovnicesc”, a se vedea Addenda. [n.tr.]

aducătoare de bucurie, lacrimi ale iubirii arzătoare de Dumnezeu au început să îi curgă pe obraji. Toată acea scenă nu înrăurise cu nimic starea sa lăuntrică, lucru pe care cu greu îl izbândește cineva dacă nu este nepătimaș.

Darul pocăinței

Gheronda era lucrătorul pocăinței, era îndrăgostit de ea. Trăia adânc pocăința. O socotea de nedespărțit de viața în Hristos, de viața lăuntrică. Pocăința, paza minții, tânguirea inimii erau viața lui. Nu socotea pocăința ca pe un dat și ca pe un fapt static, ci ca pe o stare dinamică ce crește până la sfințenie, până la îndumnezeire. Prin pocăință, monahul, creștinul nevoitor, ajunge la vederea lui Dumnezeu, la trăirea dumnezeiescului har, la simțirea vieții veșnice.

Rugăciunea lui, pe care o făcea liber și spontan, ca o mărturisire înaintea Mântuitorului Hristos, era mereu pătrunsă adânc de duhul pocăinței⁷⁹. În întâlnirile pe care le aveam cu el deosebi, dar și la sinaxe, rostea de multe ori astfel de rugăciuni izvorâte din inimă, după cum îl însufla în acea clipă Duhul Sfânt.

La fiecare sinaxă a obștii era cu neputință să nu pomenească despre pocăință. Cuvântul lui despre pocăință era deopotrivă mângâietor și isihast, pătruns de duhul filocalic al Sfinților Părinți. În legătură cu aceasta, ne spunea într-o sinaxă:

„Dumnezeu Însuși a plătit cu Sângele Său prețul vinovăției noastre și ne-a arătat prin propria Lui pildă calea vindecării. Dar noi L-am lepădat, L-am disprețuit. Și acum face iarăși pogorământ și ne dă un dar la fel de însemnat ca cel dinainte. Așadar, prin grija Lui părintească, Dumnezeu face pogorământ și ne dăruiește ceea ce numim «pocăință», ca și cum ne-ar spune: «În sfârșit, de vreme ce nu ați izbândit, cereți iertare pentru greșelile voastre, arătați că vă pocăiți pentru ele, îndreptați-vă de acum încolo viața

⁷⁹ A se vedea o astfel de rugăciune a lui Gheronda Iosif la sfârșitul cărții, p. 567.

și Eu vă primesc! Și nu doar că vă primesc, dar nu vă voi lipsi nici de răsplata făgăduințelor Mele, astfel încât să vă ridic la îndumnezeire și la sfințire».

Aceasta este, prin urmare, îndatorirea absolută și neîncetată care ne rămâne aici, în «valea plângerii»⁸⁰. Nimic altceva! Cine nu a înțeles rostul pocăinței a căzut cu sunet. Așadar, noi, monahii, am primit într-un chip aparte milostivirea și bunătatea lui Dumnezeu, căci El ocârmuiește toate, nu se întâmplă nimic fără hotărârea Lui. Da, El a dat pocăința pentru toată lumea, însă este Dumnezeu și cunoaște cât poate cuprinde fiecare. El cercetează inimile și răunchii. Ca Atotbun, Stăpân, Ziditor și Chivernisitor, știe care suflete pot să încapă plinătatea pocăinței. El a ales acest fel de oameni și i-a atras, după cum spune, să Îi urmeze Lui; iar acești oameni suntem noi, monahii. Se cade cu adevărat să se zdrobească inima noastră, să se înduioșeze și să se cutremure înaintea bunătății pe care ne-a arătat-o Dumnezeu! Și paradoxul este următorul: noi, cei pe care ne-a atras în urma Lui și ne-a răsplătit cu răsplata acestei vieți desăvârșite, nu suntem dintre oamenii înțelepți, puternici, tari, deștepți, frumoși, voinici. A ales pe cele slabe ale lumii, pe cele nebune, pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sunt⁸¹. Și știți de ce? Ca să nu se poată lăuda nimeni înaintea lui Dumnezeu, iar puterea covârșitoare să fie de la El, iar nu de la destoinicia omenească⁸².

Noi suntem purtătorii pocăinței. Dar ce înseamnă pocăință? Pocăință înseamnă, după cum spun Părinții, întoarcerea minții înapoi la locul ei⁸³. Adică mintea a rătăcit și o aducem iar la locul ei. Acesta este sensul lui «pocăință»: întoarcerea minții la locul ei, de acolo de unde s-a abătut. Și totuși, nu aceasta este adevărata pocăință. Astăzi, toți înțeleg prin pocăință faptul că omul se

⁸⁰ Psalmi 83, 6. [n.tr.]

⁸¹ Cf. I Corinteni 1, 26-28.

⁸² Cf. I Corinteni 1, 29 și II Corinteni 4, 7.

⁸³ Etimologic, μετανοια („pocăință”) provine din μετά („schimbare”) și νοῦς („minte”) și înseamnă schimbarea, prefacerea minții, manifestată prin întoarcerea de la păcat la viața în Hristos. [n.tr.]

întoarce de la căile pierzării la calea lui Dumnezeu, cerând iertare pentru greșelile săvârșite. Dar și acest lucru pornește de la minte, pentru că întregul personalității umane se concentrează în minte. Fără minte nu există personalitate. Omul ca persoană este stăpân, este domn, are autoritate. Dar toate acestea nu pot exista fără minte. Puterea suverană a tuturor acestor însușiri desăvârșite ale personalității umane este mintea. Prin mijlocirea minții intrăm în legătură cu toate, cu cele din trecut, cu cele din prezent, cu cele din viitor. Cu mintea cugetăm, gândim, hotărâm, acționăm. Pe toate acestea le face mintea. Așadar, fără minte nu putem face nimic. Dacă nu ar fi coborât Marele Ziditor și Izvoditor să ne vindece rana și să ne arate calea întoarcerii, atunci am fi fost îndreptățiți să sfârșim în filozofările rațiunii omenești. Acum însă pentru noi, monahii, nu se mai pune o astfel de problemă.

Pricina decăderii întregii lumi este blestematul umanism, în care omul s-a afundat și s-a pierdut, îndeosebi în zilele noastre. În el cu adevărat se stinge și se pierde cu desăvârșire personalitatea umană. Dar acum, aceștia împing lucrurile și mai departe. În sfârșit, ar fi multe de zis despre asta.

Așadar, aducem mintea înapoi, la locul ei, ca să fie atentă, pentru că noi suntem înrăuriți fie de patimile pe care le avem în noi, fie de toate cele ce ne înconjoară. Fiindcă, așa cum v-am mai spus și altădată, după cădere noi nu am pierdut numai Raiul, nu am suferit numai izgonirea din Rai, ci am suferit o zdrobire desăvârșită a personalității. Vechea simplitate⁸⁴ a alcătuirii noastre a devenit compusă. Atunci am devenit victime ale legii influențării, iar mediul acționează asupra noastră. Cele dinlăuntru, cele din afară și cele din jur, aducerea-aminte, ceea ce vedem și gândurile, toate acestea ne înrăuresc puternic. Și nu există acum alt chip de a tămădui această stare jalnică și a ajunge să stăm pe picioarele noastre, în afară de luarea-aminte și paza minții. De aici începe pocăința.

⁸⁴ „Vechea simplitate” este o expresie prin care Gheronda Iosif desemna în chip cuprinzător simplitatea dintru început a omului, unificarea puterilor sufletești ale celor întâi-zidiți și neviclenia friii omenești înainte de cădere. [n.tr.]

Pocăința înseamnă, așadar, să ne dăm seama, mai întâi de toate, care este menirea noastră, fapt pe care în vremea noastră l-am uitat. Mai demult lucrurile nu stăteau așa. Și cu atât mai rău stau astăzi, când domnesc umanismul, ateismul și materialismul, și omul este în primejdie să piară, iar lucrarea lui Dumnezeu aici, pe pământ, să fie nimicită.

Prin urmare, noi trebuie să gândim și să punem început pe o temelie sănătoasă. Iar temelie sănătoasă este ca omul să înțeleagă cine este. Dacă omul nu știe cine este, cum a fost zidit, de unde vine și încotro se îndreaptă, cum va fi cu puțință să judece corect, să își supravegheze mintea și să o aducă acolo unde trebuie? De aici începe alunecarea. Diavolul nu doar că a izbutit să răstoarne credința în Dumnezeu, în faptul că El este Mântuitorul și Domnul nostru, ci a pătruns mai adânc și a urzit asemenea idei, încât propovăduiește că da, a venit Dumnezeu pe pământ, dar cele pe care le-a spus nu sunt adevărate. Cele pe care le-a spus El, chipurile, nu sunt mântuitoare. Și diavolul a urzit înșelări, erezii, felurite gânduri și sminteli despre care nu este acum timpul să vorbim. Toate acestea au nevoie de multă luare-aminte, deoarece, ca să putem sta pe temelie noastră, trebuie să avem înaintea ochilor rostul existenței noastre, al menirii noastre. Când cunoaștem bine lucrul acesta, atunci ușor le respingem pe toate celelalte, care nu sunt adevărate, sunt minciuni și nu pot sta în picioare. Minciuna nu poate sta pentru că are picioare scurte. Omul trebuie să știe și să cugete că este zidit ca o copie a Prototipului. Este un dumnezeu plăsmuit, întru totul asemănător Ziditorului și Părintelui său. Aceasta este omul. Iar după cădere, acest lucrul nu i-a fost luat înapoi. Și tot El Însuși a venit și ne-a adus iar la starea cea dintâi și ne-a dat chiar cu «mult mai presus decât toate câte cerem sau pricepem noi»⁸⁵.

Așadar, când omul are înaintea ochilor menirea sa, începe să se gândească și la calea vindecării, și la răsplată. De aici începe și continuă pocăința. Aceasta este deci pocăința, faptul de a sta pe temelie menirii noastre. Când stăm pe această temelie, vom des-

⁸⁵ Cf. Efeseni 3, 20 [Biblia sinodală, ed. 1993].

coveri înlăuntrul nostru legea înclinării spre cele pătimișe⁸⁶, legea împotrivirii față de viețuirea după Dumnezeu⁸⁷. După cădere, de vreme ce, așa cum am mai spus, am pierdut însușirea de a fi stăpâni, ne influențează împotrivirea față de viețuirea după Dumnezeu și înclinarea spre cele pătimișe. Acestea sunt elementele stricăciunii, pe care, firește, noi le-am provocat. Elementele stricăciunii încurcă mintea, o scot din noima viețuirii după Dumnezeu și o duc la viețuirea care nu este după Dumnezeu. Mai sunt apoi și felurile trebuințe ale existenței noastre biologice, în virtutea cărora avem nevoie de legătura cu cele materiale pentru a ne întreține. Și aici diavolul l-a încurcat pe om, care nu se mai gândește că are nevoie de foarte puțin ca să trăiască. Acum omul s-a încurcat și uită că mănâncă pentru a trăi, crede că trăiește pentru a mânca. Și astfel a luat naștere legea deplinei înclinări spre cele pătimișe. Acum deci suntem încurcați în patimile acestei înclinări spre cele pătimișe și în hățișurile minții ce rătăcește în diferite ideologii, și astfel ne-am pierdut, am ajuns ca niște victime, ca niște stărvuri. Așadar, trebuie să ne trezim și să punem în lucrare pocăința. Iar pocăința exact asta înseamnă: după ce ne vom descurca din hățișurile în care ne-a încurcat diavolul, să ne gândim că suntem

⁸⁶ Gr. νόμος της διαστροφής. Termenul διαστροφή („stricăciune, pervertire, denaturare, deformare”) era tâlcuit de Gheronda Iosif în omiliile sale ca înclinare a omului spre cele pătimișe (a se vedea Addenda), în sensul în care, vorbind despre căderea omului, Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că aceasta a însemnat „pervertirea capacității lui de alegere”, adică faptul că voința omului a început să încline spre păcat și spre plăcere. Am ales traducerea de față și pentru a deosebi mai limpede διαστροφή de termenul φθοράς („stricăciune”) care apare în context. [n.tr.]

⁸⁷ Gr. νόμος του παραλόγου. Gheronda Iosif folosește adesea această expresie în omiliile sale, cu referire la lupta lăuntrică de care vorbește Apostolul Pavel: „Dar văd altă lege întru mădularele mele, oștindu-se împotriva legii minții mele și dându-mă pe mine rob legii păcatului care este întru mădularele mele. Deci eu însumi cu mintea mea slujesc legii lui Dumnezeu; iar cu trupul, legii păcatului (Romani 7, 23, 25). Termenul „paralagos” (παράλογος), cu sensul de bază „absurd, irațional”, este folosit de Gheronda în astfel de contexte cu sensul de împotrivire nesăbuită, pătimișă a omului căzut față de viețuirea după Dumnezeu. A se vedea și Addenda. [n.tr.]

«după chipul și asemănarea lui Dumnezeu», adică nemuritori, veșnici, fapturi pururea fiitoare, iar nu muritori”⁸⁸.

„Căutați mai întâi Împărăția cerurilor”⁸⁹

Mulți, gândind omenește și necunoscând nevoințele lui Gheronda, socoteau că acesta dorea să revigoreze duhovnicește Mănăstirea Vatoped ca să câștige slavă omenească și trai bun. Însă pe Gheronda nu îl preocupau aceste lucruri. Altele dorea el, altele trăia și pe acestea voia să le trăim și noi, ucenicii săi. Pe 5 martie 1989, în sâmbăta din prima săptămână a Postului Mare, ne învăța:

„«Cel ce vrea să fie întâiul, acesta să fie mai pe urmă decât toți și tuturor slugă»⁹⁰. Cine dintre voi va aprinde înlăuntrul lui flacăra rugăciunii? Cine va avea în el focul dragostei de Dumnezeu pe care El a venit să îl aprindă? «Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins»⁹¹. Cine va avea iubire de osteneală? Căci fără iubire de osteneală, tinerețea este iarbă uscată. Cine dintre voi se va face nebun ca să îl înțeleptească Dumnezeu? Cine va avea smerenie? Bine, nu putem să fim iubitori de osteneală! Dar smeriți nu putem fi? Luptați-vă cu patimile acum, înainte să vă înecă grijile și să treacă tinerețea! Nu suntem aici ca să zidim mănăstiri! Rostul nostru este să ne curățim pe noi înșine. Ați văzut câți Sfinți vatopedini au ajutat întreaga lume? Sârbii și rușii au primit lumina credinței de la această mănăstire. Sfântul Grigorie Palama de aici a început. Oare nu va ieși și dintre voi un om luminat de harul lui Dumnezeu, care să ajute Ortodoxia precum Părinții noștri?»⁹².

⁸⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 1 aprilie 2002.

⁸⁹ Cf. Matei 6, 33. [n.tr.]

⁹⁰ Marcu 9, 35.

⁹¹ Luca 12, 49 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

⁹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 5 martie 1989.

Gheronda urmărea întotdeauna sporirea noastră duhovnicească și inima lui nu se abătea niciodată de la dragostea de Dumnezeu și de la neîmpătımirea de cele materiale. Ne învăța cum să păzim dragostea dintre noi:

„Ceea ce ne face cu precădere să ne asemănăm cu Dumnezeu este faptul de a ne ierta unii pe alții. Vrei să te iubească ceilalți? Vrei să te prețuiești și să alerge după tine? Arată-le dragoste și împreună-pătımire! Aici, înăuntrul «familiei» noastre, să învățăm să ne purtăm sarcinile unii altora. Fiecare are calități și lipsuri. După ce am învățat firea celuilalt, să nu mai strigăm toată ziua: «De ce aceasta, de ce cealaltă?». Fiecare are felul lui de a fi, nu se schimbă. De ce nu te întrebi mai bine pe tine: «Tu de ce nu te-ai schimbat? Unde este sporirea ta? Cum de îi ceri celuilalt să se îndrepteze, iar tu rămâi neîndreptat?». Dacă faceți așa, dacă învățați să fiți cu luare-aminte la voi înșivă și să purtați sarcina celuilalt, după aceea veți învăța să îi iconomișiți și pe închinători, iar ei vor alerga în urma voastră, pentru că ceea ce lipsește acum din lume este dragostea. Însă cel mai însemnat lucru este că veți «fura» Cerul. Acestea Îl mișcă pe Dumnezeu. Și El, când a venit pe pământ, nu a făcut tot așa?»⁹³.

Potrivit Sfinților Părinți, virtutea care conduce cu precădere la mântuire și maica tuturor virtuților este ascultarea. Pe aceasta Gheronda o socotea o virtute de căpătâi și ne vorbea despre subțirimea și despre luarea-aminte de care este nevoie pentru a o lucra. Legat de aceasta, ne spunea:

„Vă voi povesti ceva din viața mea, pornind de la purtarea unui părinte mai vechi care, având o oarecare îndrăzneală față de mine, mi-a vorbit cumva fără sfială, iar frații începători au băgat de seamă îndată și m-au întrebat: «Oare ce a făcut el acum este ascultare?»».

Eu aveam mult respect față de Gheronda Iosif al meu – pentru că, desigur, era un om vrednic de cinstire – și de obicei făceam

⁹³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 28 martie 1989.

ascultare din toate puterile. Odată, Gheronda mi-a spus să fac un lucru practic, iar eu, fără nicio intenție de a mă împotrivi în cuvânt, i-am propus altceva, cu gândul să obținem un rezultat mai bun. Gheronda niciodată nu stăruia, ci dădea înapoi spunând: «Faceți cum credeți!». Când m-am dus deci la lucrul pe care mi-l rânduisese, adică la peceți, deși niciodată nu mă tăiasem câtuși de puțin la vreun deget, de data aceea mi-a scăpat unealta și mi s-a înfipt în piept. Am lăsat-o acolo înfiptă, gândindu-mă de ce îngăduise Dumnezeu acel lucru. Și mi-am dat seama deslușit că făcusem altceva decât îmi spusese Gheronda.

Vedeți, în ascultare nu căutăm să obținem un rezultat practic bun, ci să ne însușim cugetul lui Gheronda! Nu vă amintiți cum scrie acolo de Avva Dositei⁹⁴? Îl punea Avva Dorotei să împlinească felurite treburi, iar el, după ce le făcea întocmai după poruncă și le termina cu bine, se ducea la Avva Dorotei și îi spunea:

– Le-am împlinit pe toate, Gheronda!

Iar Avva Dorotei îi zicea:

– Da, Dositei, te-ai făcut bun slujitor, dar te-ai făcut și monah? Și plângea apoi Avva Dositei.

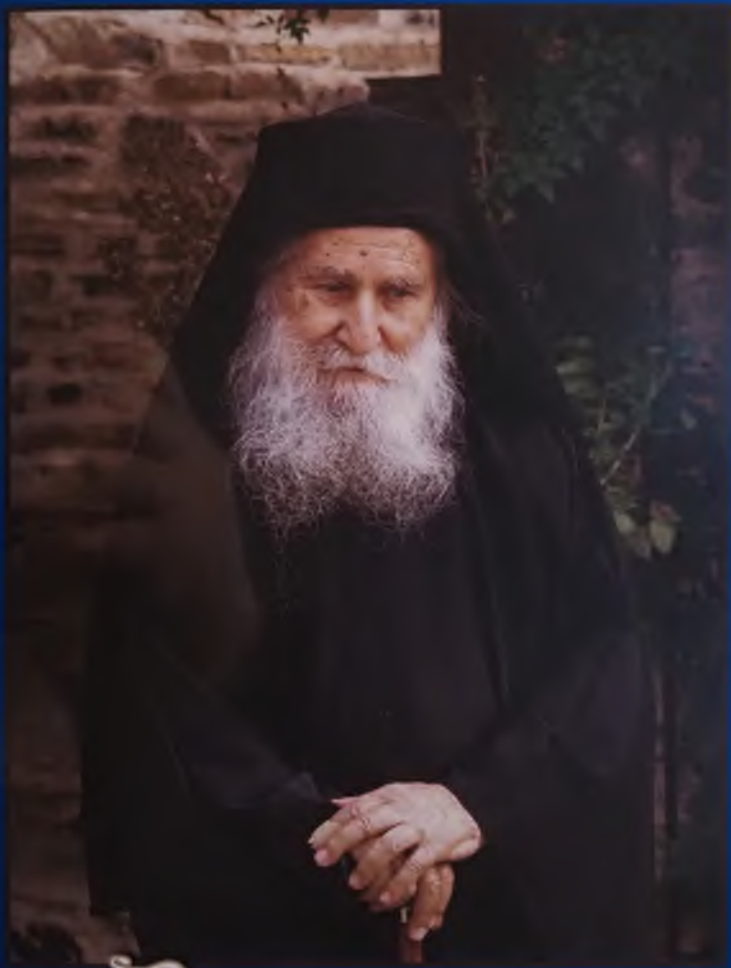
Odată, în timpul marilor sale războaie duhovnicești, Gheronda Iosif Isihastul s-a dus să privegheze într-o peșteră, așa cum obișnuia. Deodată a simțit tulburare în inimă și, fie cu ochii trupești, fie cu cei duhovnicești, a văzut lângă el o maimuță. Gheronda i-a spus:

– Ce vrei acum de la mine? Oare nu am luat binecuvântare să vin aici?

* Și îndată diavolul s-a făcut nevăzut.

Băgați de seamă să nu vă moleșiți și să nu stați fără să vă luptați! Aici se dă o bătălie. Nu Îl vedeți pe Domnul în pustie? La început, diavolul a folosit foamea. Nu s-a dus la Hristos înainte să flămânzească, ci când I s-a făcut foame și a lăsat să se vădească asta. Și atunci I-a spus:

⁹⁴ Cf. „Viața Cuviosului Părintelui nostru Dositei, ucenicul Cuviosului Dorotei” în *Viețile Sfinților* din luna februarie, ziua a 19-a. [n.tr.]

P

ocăința înseamnă să ne dăm seama
că suntem nemuritori...

65. Gheronda cu obștea sa, în perioada grea de început a șederii în Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, primește spre mângâiere vizita fraților săi duhovnicești, Sfântul Efrem Katunakiotul și Gheronda Efrem Filotheitul (1988).

66. Gheronda cu Sfântul Efrem Katunakiotul (în capul mesei) și obștea în trapeza veche a Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped (1988)

67. Gheronda cu frații săi duhovnicești, Sfântul Efrem Katunakiotul (în mijloc) și Gheronda Efrem Filotheitul (în stânga), în fața porții Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, cu prilejul vizitei lor acolo (1988)

68. Gheronda cu frații săi duhovnicești, Sfântul Efrem Katunakiotul (în mijloc) și Gheronda Efrem Filotheitul (în stânga), în timpul vizitei lor la Vatoped (1988)

69. Fotografie de arhivă cu prilejul venirii în Sfânta Mare Mănăstire Vatoped a Mitropolitului Bartolomeu al Filadelfiei (astăzi Patriarh Ecumenic), pe 19.09/2.10.1989, când a săvârșit hirotoniile a doi frați după trup, ieromonahul Tit (lângă Mitropolit, în dreapta) și ierodiaconul Timotei (lângă Gheronda, în stânga).

70. La Mănăstirea Cuviosului David din Evia (vara lui 1989). De la stânga: Sfântul Iacov Țalakis, Gheronda, Părintele Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól) și Părintele Mihail Sirivianós

71. În katolikónul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped,
Gheronda predă toiagul stărețesc ucenicului său, ieromonahul Efrem,
în ziua alegerii sale ca stareț al mănăstirii (februarie 1990).

72. Gheronda lângă ucenicul său, Arhimandritul Efrem, în ziua întronizării sale ca stareț al Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped (Duminica Mironosițelor 1990). În strana stărețească, Părintele Teoclit Dionisiatul ca Protos al Sfântului Munte

73. În trapeza mănăstirii, în ajunul întronizării starețului ei, Arhimandritul Efreim. Se disting, de la stânga: Gheronda, Mitropolitul Pavel de Veria (+1993), Mitropolitul Hrisostom de Kition, Mitropolitul Gherman de Teodoropol, Mitropolitul Hristodul de Dimitriada (mai târziu Arhiepiscop al Atenei) și Arhimandritul Efreim (1990).

74. La întronizarea starețului Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, Arhimandritul Efreim (Duminica Mironosițelor 1990). În strana stărețească se află Părintele Teoclit Dionisiatul ca Protos, iar lângă el, oficialități politice invitate.

75. Vizita Patriarhului Ecumenic Dimitrie la Sfânta Mare Mănăstire Vatoped (septembrie 1990). De la stânga: Părintele Stareț Efrem, Părintele Ștefan Vatopedinul (+1999), Patriarhul, Părintele Rafail Vatopedinul (+1997) și Gheronda

76. În trapeză, cu prilejul vizitei Patriarhului Dimitrie (sept. 1990). De la stânga: Mitropolitul Gavriil al Coloniei (+2003), Gheronda, Mitropolitul Bartolomeu al Filadelfiei (astăzi Patriarh), Patriarhul Dimitrie, Părintele Stareț Efrem, Constantin Lulis, guvernatorul Sfântului Munte, și Mitropolitul Fotie al Iracleiei (+2007)

77. La deschiderea muzeului de artă populară al Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped în 1991. Se disting, de la stânga: Constantin Lulis cu fiul său Nicolae, Părintele Stareț Efrem, Gheronda Iosif, ieromonahul Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól) ca Protos al Sfântului Munte și Arhiepiscopul Ciprului, Hrisostom I (+2007)

78. Gheronda cu dl. Constantin Lulis (fostul guvernator politic al Sfântului Munte) la sinodiconul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped

79. La Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul de la Essex (ianuarie 1991). În primul rând: Gheronda, Sfântul Sofronie, Părintele Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól), Părintele Stareț Chiril, Părintele Serafim și Părintele Zaharia

80. Gheronda cu Sfântul Sofronie Saharov (+1993)
la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul la Essex (ianuarie 1991)

81. Gheronda Iosif la Chilia vatopedină a Sfântului Gheorghe Colciu
cu Gheronda Dionisie, starețul Chiliei (pe atunci deja orb)

82. Gheronda împreună cu îmbunătățitul Părinte Ambrozie Lázaris (+2006),
în anul 1998

83. La Fanar [sediul Patriarhiei Ecumenice], în fața Bisericii Sfântul Gheorghe.
De la stânga: Părintele Elpidie Vatopedinul, Patriarhul Ecumenic Dimitrie (+1991),
Gheronda și Părintele Gherman Vatopedinul (6.08.1991)

84. În Constantinopol, cu Mitropolitul Bartolomeu al Filadelfiei,
astăzi Patriarh Ecumenic (6.08.1991)

85. Gheronda în pelerinaj în Rusia (septembrie 1991)

86. Gheronda la Atena, cu Părintele Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól)
și Părintele Hrisostom Papadákis (1987)

87. Aducerea Sfântului Brâu al Maicii Domnului în Cipru. În mijloc, ieromonahul Atanasie (astăzi mitropolit de Limassól) ținând Sfântul Brâu, în stânga starețul Mănăstirii Stavrovûni, Arhimandritul Atanasie, iar în dreapta Gheronda (1990)

88. Gheronda în Cipru, cu prilejul aducerii Sfântului Brâu, alături de președintele de atunci al Republicii Cipriote, dl. Gheorghe Vasilîu (1990). În dreapta, Mitropolitul Ieronim al Tebei (astăzi Arhiepiscopul Atenei și al întregii Elade)

89. La sinodiconul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, cu fostul președinte al Republicii Cipriote, dl. Spiros Kiprianú, și cu Mitropolitul Hrisostom de Kition (6/19.08.1990)

90. La sinodiconul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, cu președintele de atunci al Republicii Cipriote, dl. Glávkos Kliridis (1993)

91. La sinodiconul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped. Între Gheronda și Părintele Stareț Efrem, Arhimandritul Petru, starețul Sfintei Mănăstiri Dionisiu

92. La o sinaxă a obștii

93. Gheronda la Sfânta Mare Mănăstire Vatoped,
cu Arhimandritul Emilian, starețul Sfintei Mănăstiri Simonos Petras (1990)

94. La sinodiconul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, în timpul vizitei
Arhimandritului Emilian, starețul Sfintei Mănăstiri Simonos Petras (1990)

95. În katolikónul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped.
Rasoforia Părintelui Iosif (Duminica Ortodoxiei 1991)

96. Gheronda cu unul dintre cei mai vechi ucenici ai săi,
Părintele Gheorghe (astăzi Protos al Sfântului Munte), Învierea Domnului 1996

97. Gheronda în Cipru, în 1995, cu evlavioasa Maria Stilianopulu cea numită „Înalta”, devenită mai târziu monahia Maria (+1998)

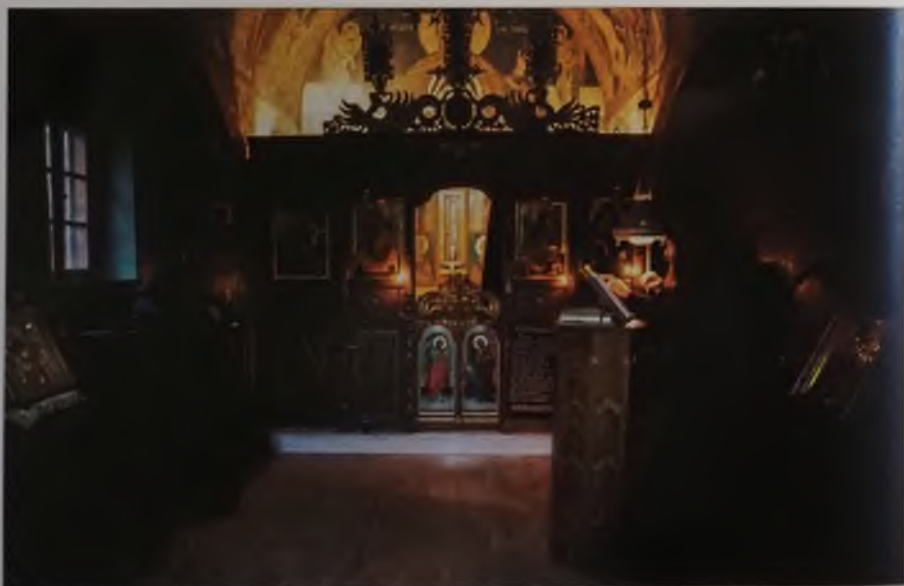
98. Călugăria Mariei Stilianopulu în Cipru. Naș de călugărie este Gheronda, iar preot slujitor, Părintele Atanasie (astăzi mitropolit de Limassol).

99. Katisma din apropierea mănăstirii, unde Gheronda a viețuit din octombrie 1996 până la adormirea sa.

100. Paraclisul de la katisma lui Gheronda, afierosit Sfântului Iosif Isihastul

101. Masa de scris a lui Gheronda și un mic loc de primire a oaspeților în holul katismei

102. Chilia lui Gheronda de la katisma sa

103. Vizita Arhiepiscopului Hristodul al Atenei (+2008)
la katisma lui Gheronda (septembrie 2002)

104. Vizita Mitropolitul Iacov al Argolidei (+2013) la katisma lui Gheronda

105. Vizita stareșului Sfintei Mănăstiri Simonos Petras, Arhimandritul Elisei, la katisma lui Gheronda. În spate, ieromonahul Serapion Simonopetritul

106. Gheronda la katisma lui cu stareșul Sfintei Mănăstiri Maherá, Arhimandritul Arsenie (+2004)

107. La katisma sa, Gheronda cu stareți aghioriți „din neamul iosefin” (de la stânga): Arhim. Filothei de la Mănăstirea Caracalu, Arhim. Nicodim de la Mănăstirea Filotheu, Arhim. Agaton de la Mănăstirea Constamoni, Arhim. Efrem de la Mănăstirea Vatoped și Arhim. Iosif de la Mănăstirea Xiropotamu (2002)

108. Vizita pururea pomenitului stareț al Mănăstirii Grigoriu, Arhimandritul Gheorghe Kapsanis (†2014), la katisma lui Gheronda

109. Gheronda le vorbește părinților în fața katismei sale, cu prilejul venirii Mitropolitului Atanasie de Limassól și a părinților de la Mănăstirea Maherá.

110. Gheronda primește vizita starețului Mănăstirii Maherá, Arhimandritul Epifanie (astăzi și episcop de Lidra-Cipru), însoțit de câțiva părinți din obștea sa.

111. Gheronda îl întâmpină la katisma sa pe prințul Charles de Wales.

112. Vizita prințului Charles de Wales la katisma lui Gheronda

113. Gheronda la katisma lui cu prim-ministrul Greciei,
dl. Constantin Karamanlís (30.07.2006)

114. Gheronda la ultima sa venire la metocul închinat Sfântului Nicolae
de la Porto Lagos, 19.04.2007

115. Gheronda primind Sfânta Împărtășanie
în katolikónul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped

116. Procesiune cu icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Vimatárisa”.
În fața katismei lui Gheronda

117. Gheronda se închină la icoana Maicii Domnului „Vimatarissa”
în timpul procesiunii.

118. Gheronda cu Părintele Stareț Efrem și cu Părintele Atanasie, care locuia cu el la katismă și îl ajuta (Săptămâna Luminată 2002)

119. La katisma lui Gheronda, după Sfânta Liturhie

120. Gheronda cu ucenicii săi,
Mitropolitul Atanasie de Limassól și Arhimandritul Efrem, starețul Sfintei Mari
Mănăstiri Vatoped, în fața aghiasmatarului de lângă katolikôn

121. Părinții din Sinaxa stărețească a Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped
la katisma lui Gheronda (2004)

122. Gheronda și Arhimandritul Efrem,
starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped (2004)

– Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini⁹⁵!

Și, vedeți, Domnul nostru vine și luptă din cealaltă parte:

– Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot graiul ce iese din gura lui Dumnezeu⁹⁶.

Adică, întâi de toate cred în Dumnezeu, iar apoi mănânc când vreau Eu și când am nevoie, nu când îmi spui tu! Și a fugit diavolul.

Apoi i-a zis:

– Îți voi da toate împărățiile acestei lumi dacă vei cădea și te vei închina mie⁹⁷.

Iar Domnul:

– Domnului Dumnezeuului tău să te închini și Lui Unuia să-I slujești⁹⁸, nu ție!

Și a fugit din nou vrăjmașul. Apoi L-a dus pe aripa templului și I-a spus să Se arunce jos:

– Că scris este: Îngerilor Săi va porunci pentru Tine și pe mâini Te vor ridica, ca nu cumva să împiedici de piatră piciorul Tău⁹⁹.

Și Domnul i-a răspuns:

– Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău¹⁰⁰ fără pricină, numai din egoism!

Minunea o face Dumnezeu când este nevoie.

Să învățați să vă luptați! Doar astfel veți dobândi cu adevărat libertate. Este ca în război, când vrăjmașii au luat în stăpânire o țară și trebuie războiți ca să fie alungați. Noi nu îl punem judecător al nostru pe diavol. Ați văzut ce s-a petrecut cu Gheronda în peșteră: a avut binecuvântare, iar vrăjmașul nu a putut să mai stea. Și chiar dacă facem vreo greșală, să ne întoarcem și să îi spunem diavolului: «Da, am greșit, și ce vrei acum? Am păcătuit lui Dumnezeu, judecătorul meu este Dumnezeu, tu ce treabă ai aici?».

⁹⁵ Matei 4, 3.

⁹⁶ Matei 4, 4.

⁹⁷ Cf. Matei 4, 8-9.

⁹⁸ Matei 4, 10.

⁹⁹ Matei 4, 6.

¹⁰⁰ Matei 4, 7.

Și va fugi din nou. Să robiți tot gândul vostru spre ascultarea lui Hristos¹⁰¹. Să nu vă temeți, căci frica aceasta vi se socotește iubire de sine și prin ea vă luptă vrăjmașul”¹⁰².

Gheronda Iosif și obștea sa preiau oficial mănăstirea

În iulie 1989, Patriarhia Ecumenică a hotărât să completeze înscrierea tuturor părinților și a lui Gheronda Iosif în monahologhion. În Scrisoarea patriarhală nr. 501/23.06.1989, trimisă mănăstirii prin mijlocirea Sfintei Chinotite, scria:

„Prin prezenta Scrisoare patriarhală aducem la cunoștința Cuvioșiei Voastre, pentru care avem aleasă dragoste, că cercetând și preocupându-ne de faptul că mănăstirea a rămas fără viețuitori, Sfântul Sinod a aprobat sălășluirea în acest lăcaș istoric a întregii obști de frați de la Noul Schit, pentru buna lui funcționare și săvârșirea neîmpiedicată a feluritelor ascultări. Aducându-vă la cunoștință această hotărâre a Patriarhiei de Constantinopol, poruncim cu patriarhală stăpânire să îi primiți pe aceștia cu bucurie, ca pe unii ce vă vor fi sprijin la bătrânețe și vor întări acest sfânt lăcaș să dăinuiască și să își împlinească lucrarea”.

În felul acesta a fost ridicată restricția dinainte a Patriarhiei Ecumenice, care interzicea închinovierea în mănăstire a mai mult de zece părinți din obștea lui Gheronda. În scrisoare se recomanda totodată și înscrierea celorlalți părinți. Această recomandare nu a fost acceptată de părinții bătrâni din mănăstire. În octombrie 1989, Patriarhia Ecumenică a trimis Comisia Patriarhală pentru a se ocupa de diferite probleme pe care le întâmpina Sfântul Munte, între care și problema Mănăstirii Vatoped. Comisia era alcătuită din Mitropoliții Maxim al Stavropolei, Bartolomeu al Filadelfiei și Atanasie al Iliopolei.

¹⁰¹ Cf. II Corinteni 10, 5. [n. tr.]

¹⁰² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 22 septembrie 1989.

Sfânta Chinotită și Comisia Patriarhală au constatat că părinții bătrâni nu aveau de gând să îi înscrie pe ceilalți frați în monahologhion. Ca urmare, în Ședința Sfintei Chinotite din 12/25 octombrie s-a hotărât demiterea lor din funcția de proistameni¹⁰³. Pe 13/26 octombrie, la Mănăstirea Vatoped, în prezența Comisiei patriarhale și a reprezentanților Sfintei Chinotite, a avut loc alegerea lui Gheronda Iosif și a încă patru părinți din obște ca proistameni. De asemenea, au fost înscriși în monahologhion toți frații din obște. La această întrunire, noua conducere a mănăstirii a primit însușite urări de izbândă în lucrarea ce îi stătea în față. Toți știau cât de mare era răspunderea pe care și-o asumase de a aduce acest lăcaș istoric al Maicii Domnului la strălucirea duhovnicească de odinioară, pe măsura așteptărilor pline de nădejde ale Patriarhiei Ecumenice și ale părinților din Sfântul Munte. Gheronda Iosif a mulțumit, a fâgăduit că noua conducere își va face datoria și i-a încredințat pe toți că tânăra obște va avea grijă de părinții bătrâni, așa cum făcuse și până atunci. Și într-adevăr a continuat să îi îngrijească până la adormirea lor.

S-a făcut Tedeum în katolikónul mănăstirii închinat Bunei Vestiri, precum și rugăciune de mulțumire către Maica Domnului, Stareța Sfântului Munte, pentru a depăși cu bine greutățile ce împiedicau transformarea mănăstirii în chinovie. S-a predat oficial noii obști conducerea mănăstirii. A fost deschis din nou, după mulți ani, tezaurul, dându-se pentru prima dată specialiștilor posibilitatea să cerceteze și să scoată la iveală odoarele de o însemnătate istorică unică, ce au adus lumină, din multe puncte de vedere, nu doar în istoria artei, ci și în multe aspecte necunoscute ale istoriei poporului grec în perioada bizantină și postbizantină.

Tot în acele zile, mitropolitul de atunci al Filadelfiei, astăzi Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, care a contribuit foarte mult, ca membru al Comisiei patriarhale, la așezarea oficială a obștii în Mănăstirea Vatoped, a săvârșit la mănăstire două hirotonii și a pri-

¹⁰³ Cf. Arhiva Sfintei Chinotite a Sfântului Munte, a doua Ședință extraordinară din 12/25 octombrie 1989.

mit mulțumirile și recunoștința lui Gheronda și a întregii obști. Mulțumiri călduroase din partea obștii a adresat Părintele Iosif și guvernatorului de atunci al Sfântului Munte, domnul Constantin Lúlis, pentru toată strădania și ajutorul dat ca obștea să se așeze și să pună rânduială chinovială în Mănăstirea Vatoped.

Sfânta Mănăstire Vatoped revine la viața de obște

Gheronda Iosif a preluat ascultarea de prim-epitrop al mănăstirii, iar Sinaxa Mănăstirii Vatoped a trimis pe 31 octombrie 1989 o scrisoare de mulțumire adresată Patriarhului Ecumenic Dimitrie, în care spunea:

„Datorăm nemărginită mulțumire Cinstitei Voastre Cărmuriri că a binevoit în vremea cât ați fost Patriarh să pună sfârșit bun chinului și necazurilor acestei preaslăvite Mari Mănăstiri a Vatopedului (...). Prin sfințele Voastre binecuvântări, a căzut sorțul pe noi, netrebnicii monahi, să luăm asupra-ne îndreptarea și readucerea acesteia la strălucirea și slava ei de odinioară. În tot răstimpul încercării noastre, ispitele potrivnicului nu ne-au înfricoșat cu nimic, ci ne-am ațintit privirea la cinstitul și sfântul chip al Preafericirii Voastre, de la care am învățat să răbdăm orice necaz și mâhnire. Am avut întotdeauna încredințarea și convingerea că Maica noastră [Patriarhia de Constantinopol] nu trece cu vederea cererile fiilor ei, ci degrabă aleargă să îi ajute și să îi mângâie, ceea ce s-a și întâmplat. Venirea Comisiei patriarhale a adus ceea ce doream cu toții. Fiori de emoție și de nespusă bucurie au cuprins obștea vatopedină. A trecut iarna grea și a răsărit primăvara învierii noastre. (...) Cinstitul Vostru nume, Preafericite Stăpâne, va fi scris cu slove de aur în paginile de istorie a Sfintei și Cinstitei Mari Mănăstiri a Vatopedului. Preafericirea Voastră, Preafericite Stăpâne, veți restabili aici așezământul vieții de obște, așa cum a fost el rânduit și binecuvântat de purtătorii de Dumnezeu Părinți ai Bisericii noastre. Din toate acestea cunoaștem pe deplin măsura

binefacerii Voastre. Astfel, ne rugăm lui Dumnezeu să nu ne lase niciodată să ne aflăm nevrednici de aceste mari binefaceri pe care ni le-a dăruit Preafericirea Voastră. Se cuvenea ca mulțumirea noastră să fie pe potriva lor, dar nu am fost în stare de acest lucru”.

Pe 17 noiembrie 1989, Gheronda Iosif a întrunit obștea și s-a hotărât reîntoarcerea la rânduiala de viață chinovială. În Procesul Verbal nr. 36 al Sinaxei mănăstirii, scrie:

„Gândindu-ne la situația din prezent, cât și la viitorul mănăstirii, socotim că singura soluție, din punct de vedere duhovnicesc, administrativ, economic și pentru creșterea numărului de viețuitori, este transformarea ei în mănăstire de obște, astfel încât, sub conducerea unui povățuitor duhovnicesc ajutat de Sinaxa stărețească, așa cum rânduiesc Sfintele Canoane și Constituția sfântului nostru loc, să înceapă cu timpul restaurarea sub toate aspectele a Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped.

În acest scop, întru frica lui Dumnezeu și cu duhovnicească chibzuință, chemând apărarea icoanei noastre ocrotitoare și făcătoare de minuni a Maicii Domnului «Vimatârissa», după un scurt sfat, am primit din tot sufletul și am hotărât transformarea mării noastre Mănăstiri Vatoped, Stavropighie patriarhală și împărătească, din mănăstire de sine în mănăstire de obște, ca într-un duh și sub un povățuitor duhovnicesc, împlinindu-ne conștiincios îndatoririle noastre monahale, să ne facem bineplăcuți lui Dumnezeu și oamenilor, după cum se cuvine monahilor aghioriți”.

Procesul Verbal de mai sus a fost trimis Sfintei Chinotite și Patriarhiei Ecumenice.

În acea perioadă, dorința tuturor părinților duhovnicești cunoscuți din Sfântul Munte era ca toate mănăstirile idioritmice să redevină chinovii. Gheronda, mai ales, se desfătase alături de Părintele său duhovnicesc, Sfântul Iosif, de dulceața virtuții ascultării și a neagoniseli, prin rânduiala de rugăciune la slujbe și la chilie. Știa din cercare că o chinovie cu aceste două aripi de aur ce se întăresc și se dobândesc prin rugăciune – ascultarea și neagoniseala – devine Cer pământesc. De aceea s-a ostenit și s-a

sârguit atât de mult să pregătească obștea pentru a lucra pe aceste temelii ale Părinților.

Aceste două virtuți, așa cum ne învăța, duc cu deosebire la smerenie și la dragoste, prin jertfa cu fapta a slujirii unii altora. Când sunt cultivate aceste virtuți, vine harul dumnezeiesc și obștile înfloresc, iar în același timp, și inimile altor tineri primesc încredințare spre a dori viața monahală. Astfel, mănăstirile lucrează duhovnicește, sporesc în numărul de viețuitori și totodată se fac lumină pentru închinători, pentru fiecare om care Îl caută sincer pe Dumnezeu.

Patriarhia Ecumenică a răspuns mănăstirii prin scrisoarea nr. 29/9.01.1990, „Scrisoare patriarhală ce pecetluiește schimbarea Sfintei Mari Mănăstiri a Vatopedului în mănăstire de obște”. Acest act are o însemnătate istorică și o greutate aparte și a constituit punctul de plecare pentru revigorarea duhovnicească a mănăstirii. Binecuvântarea aceasta s-a dat obștii ca o pecetluire a ostanelilor, răbdării, smereniei și dragostei lui Gheronda Iosif, precum și pentru rugăciunile Părintelui său duhovnicesc, Sfântul Iosif Isihastul, amândoi următori ai predaniei Sfinților Părinți. Scrisoarea patriarhală cuprinde următoarele:

„Dimitrie, din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Constantinopolului – Noua Romă și Patriarh Ecumenic. Nr. de ordine 29. Sunt multe lucruri care vădesc grija cea din dragoste părintească a Maicii Biserici, iar dintre acestea se deosebește și stă la loc de frunte grija pentru statornicirea și buna chivernisire a sfințelor mănăstiri. Pentru că în mănăstiri se învață rânduielile nevoinței și tot aici se întocmește viața plăcută lui Dumnezeu a celor ce au lepădat deșertăciunea vieții acesteia și se sârguiesc spre viețuirea cea de Sus. Drept aceea, Biserica știe să vadă cu bunăvoință cererile cu privire la lucrurile de mai sus și totdeauna să depună după datorie toată strădania ca Sfintele Așezăminte ce aparțin Preasfântului Scaun Apostolic, Patriarhal și Ecumenic să poată să propășească și, mai mult decât atât, ca cele ale vieții monahi-

lor să se poată împlini cu mai multă dragoste de Dumnezeu, cu desăvârșită înțelegere de obște și cu un cuget.

Pentru aceasta, primind înștiințarea înaintată de preacuvioșii părinți ai sfintei și cinstitei noastre Mănăstiri Vatoped, Stavropighie patriarhală din Muntele Sfânt al Athonului, însoțită și de înștiințarea Chinotitei prin care ni se face cunoscut că sus-pomeniții preacuvioși părinți din amintita Mănăstire a Vatopedului, ce are ca hram praznicul Bunei Vestiri a Maicii Domnului, vrând să schimbe chipul viețuirii lor din idioritmnic în chinovial – pentru că viețuirea de obște ajută mai mult la mântuirea sufletului și este rânduită și de Sfântul Vasile cel Mare, grăitorul de cele cerești, și de către ceilalți de Dumnezeu purtători Părinți – și să trăiască de acum înainte după regulile și rânduielile vieții de obște, aleargă către Patriarhia de Constantinopol, Maica noastră, și cer fierbinte să li se aprobe prin scrisoare patriarhală și sinodală, întărită cu pecete, revenirea la rânduiala chinovială și să se orânduiască de acum în chip de obște, eu, nevrednicul, dimpreună cu preasfințirii și preacinstiții noștri Mitropoliți, frații noștri iubiți în Duhul Sfânt și împreună-slujitori, dorind și îngrijindu-ne de statornicirea Sfințelor Așezăminte și purtându-le de grijă, am primit cu bunăvoință cererea ce ne-a fost înaintată de către părinții vatopedini, ca una ce este întemeiată, plăcută lui Dumnezeu și vrednică de laudă înaintea oamenilor. Deci scriind sobornicește, rânduim și hotărâm ca sfânta și cinstita noastră Mănăstire Vatoped, Stavropighie patriarhală, care are hramul Bunei Vestiri și se află în Sfântul Munte al Athonului, să fie și să se numească de acum înainte și pentru totdeauna și să se socotească de către toți mănăstire de obște, ocărmuindu-se slobod ca vechile mănăstiri de obște, rămânând de-a pururea neamestecată și curată față de orice idioritmie, voie proprie și samavolnicie a tuturor celor care deja viețuiesc în această mănăstire, precum și a fraților care, din dumnezeiască dragoste de viețuirea monahală, vor veni mai târziu; ca, potrivit canoanelor monahale, toți laolaltă să stea într-un singur locaș de

obște, din aceleași hrănindu-se și avându-le pe toate de obște, bucate, băutură, hrană, învelișuri, haine, încălțăminte, bani și restul lucrurilor, nimeni neavând ceva al său, nici putând avea ceva al său, nici înăuntru, nici ascuns în afara mănăstirii și nici zicând că stăpânește ceva cât de mic; ci toți vor trăi împreună și vor cugeta și vor face și vor zice toți același lucru, împlinind cuvântul prorocesc că «iată, ce este bun sau ce este frumos, fără numai a locui frații împreună»¹⁰⁴, afară doar dacă vreo boală sau vreo pricină întemeiată împiedică pe cineva să folosească aceeași hrană cu ceilalți frați, după cum va socoti și va cerceta starea de atunci despre aceasta.

Fiecare stareț, în vremea stăreției lui, trebuie să aibă stăpânirea și să aibă întâietate în fața tuturor fraților și să îi îndemne pe toți spre virtute, dar și să cerceteze dacă sunt păzite cele ale viețuirii de obște așa cum au fost rânduite din vechime pentru cei ce au ales a trăi chinovial. Ca să nu fie răpit de la îndatoririle lui duhovnicești, trebuie să aibă și epitropi, doi sau trei din cei mai iscusiți și mai cercați, pentru a rândui treburile care țin de viața de zi cu zi; împreună cu aceștia să se sfătuiască și să hotărască ce este mai bine să facă, afară de treburile neprevăzute și de cele mai oficiale ale mănăstirii, în care trebuie să fie chemați în sinaxă toți părinții mai încercați, ca să se sfătuiască cu privire la aceste treburi, și după părerea și hotărârea lor de obște să fie orânduite și să se desfășoare cele cu privire la ele, «căci mântuirea stă în împreuna-sfătuire» după cum spune scriitorul Pildelor.

În caz de nedestoinicie sau de retragere a starețului, în locul lui trebuie să fie ales de părinți cel mai cinstit și mai iscusit și mai deprins cu rânduielile vieții de obște, și să fie recunoscut de Biserică¹⁰⁵. Pe monahii care sunt în obște, pe cei ce deja se află aici

¹⁰⁴ Psalmi 132, 1. [n.tr.]

¹⁰⁵ Mănăstirile aghiorite au păstrat până astăzi privilegiile de autoadministrare date de împărații bizantini. Astfel, stareții rânduesc călugăriile și hirotoniile din obște fără a fi nevoie de aprobarea ierarhului. În cazul schimbării starețului, obștea alege noul stareț din sânul ei, iar Patriarhia doar îl recunoaște. [n.tr.]

și pe cei ce se vor aduna mai târziu, îi îndemnăm să se supună starețului și să facă ascultare, să fie înfrânați – pentru că înfrânarea este rupere de păcat, înstrăinare de patimi, tăiere a vocii, mortificare a trupului – și, urmând sfaturile și îndemnurile lui, să fie cu luare-aminte; și niciunul dintre ei să nu îl înfrunte sau să îi grăiască vreodată împotriva, viețuind laolaltă ca monahi, păstrând neschimbate rânduielile de obște și pomenind, potrivit canoanelor, numele Patriarhului, petrecând într-un cuget și în iubire duhovnicească și având către frați duh de dragoste în Hristos, ca și cum ar fi un singur suflet în mai multe trupuri; să ajute cu râvnă și cu bucurie și să se îngrijească de folosul sfintei chinovii ca și când ar sluji Domnului, iar nu oamenilor, și să nu pună pricină neputința, ci fiecare să lucreze după porunca ce o va lua de la starețul din vremea sa.

Acestea au fost hotărâte și întărite de Sinod. Iar de cineva, fiind stăpânit de vreo pornire vicleană sau de rea-voință, se va birui și va îndrăzni oarecând, pe furiș sau pe față, mijlocit sau nemijlocit, să răstoarne legiuirile amintite ale acestei mănăstiri de obște și să o readucă la vechea rânduială de sine, acela, fără osebire de treaptă sau vrednicie, ca unul ce este trufaș și de sine, va fi despărțit de numele Sfintei, celei de o ființă, de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi, Dumnezeu unul în Ființă, și de asemenea va fi vinovat de focul gheenei și osândit la veșnica anatemă.

Anul mântuirii 1990, ianuarie 9, indictionul al XIII-lea.

Hotărâsc: Dimitrie de Constantinopol, Chiril de Haldia, Ieronim de Rodopol, Fotie de Imbros și Tenedos, Gavriil de Colonia, Evanghel de Perga, Calinic de Listra, Constantin de Derkos, Atanasie de Elenopol, Ioachim de Melitina, Bartolomeu de Filadelfia”

Duminică, 12/25 februarie 1990, la ora 9.00, după săvârșirea Sfintei Liturghii, obștea m-a ales pe mine, nevrednicul, stareț al ei, întrucât Gheronda Iosif nu primise din tinerețe să fie hirotonit. Gheronda, cu glasul tremurând de emoție și de umilință, l-a sfătuit pe noul stareț să poarte cu blândețe, cu răbdare și cu dragoste slă-

biciunile fraților și i-a urat din toată inima ca harul Duhului Sfânt să îl întărească și să îi dea înțelepciune și putere. În acel ceas de însemnătate istorică, toți părinții lăcrimau, căci simțeau belșugul de har dumnezeiesc ce își arăta astfel bunăvoința. Îmi amintesc că înainte de întronizare, a venit la mănăstire Sfântul Efrem Katunakiotul. Era marți și eu am slujit Sfânta Liturghie la katolikón ca preot de rând. La sfârșitul Liturghiei, la împărțirea anafurei, s-a apropiat de mine și mi-a spus la ureche cu vocea lui gravă:

– Părintele tău nu ți-a dat altceva decât o maaare cruce!

Pe 16/29 aprilie, în Duminica Mironosițelor, a avut loc întronizarea stareșului Sfintei Chinovii. Aceasta a fost făcută, potrivit tipicului aghiorit, de o comisie a Sfintei Chinotite anume desemnată, de față fiind reprezentantul Preafericitului Patriarh Ecumenic Dimitrie, Mitropolitul Gherman de Teodoropol; Protosul Sfântului Munte, Părintele Teoclit Dionisiatul; mulți arhieri, stareți ai sfințelor mănăstiri aghiorite, miniștri ai guvernului grec și numeroși închinători.

La trapeză, Gheronda a mulțumit atât Patriarhiei de Constantinopol, care a binecuvântat propunerea obștii ca mănăstirea să devină chinovie, cât și Sfintei Chinotite, care a ajutat obștea în tot răstimpul de la venirea ei în mănăstire până la întronizarea stareșului ales; de asemenea, a făcut tuturor celor de față urarea ca Sfântul Munte să petreacă într-un suflet, într-o unire și într-un cuget.

De acum, mănăstirea avea rânduială chinovială, cu slujbe de obște, masă de obște și program de obște pentru ascultare, odihnă și liniștire. Gheronda îi odihnea pe părinții în vârstă, care continuau să viețuiască idioritm. Cu binecuvântarea lui, aceștia s-au bucurat până la adormirea lor de ocrotirea și grija părinților tineri. Aceasta s-a făcut cu toți, până la ultimul dintre părinții bătrâni de sine, Părintele Macarie¹⁰⁶. La bătrânețe au avut tot timpul lângă ei un părinte care i-a îngrijit. De asemenea, când au avut nevoie de medic și de medicamente, obștea a fost mereu gata să îi slujească.

¹⁰⁶ Părintele Macarie a venit la mănăstire în anul 1955, la vârstă de 20 de ani, și a adormit pe 11/24 august 2017.

Dragostea pentru dânșii, pe care Gheronda o însuflase întregii obști, i-a mișcat adânc și au început să urmeze și ei, cu mărime de suflet, o rânduală de viață mai duhovnicească. Mulți dintre ei au adormit cu pocăință și cu spovedanie, după ce au primit marea schimă îngerească. Iar câțiva au avut chiar sfârșit cuvios, ca urmare a ostenețelor pe care, în ciuda vârstei înaintate și a bolilor, le-au făcut pentru ca mănăstirea să nu își înceteze lucrarea.

Părintele Evdochim duhovnicul¹⁰⁷, care se nevoia în schitul vatopedin închinat Sfântului Dimitrie, era cel care îi spovedea pe bătrânii cu viață de sine din Vatoped. Era plin de bunătate, tăcut, respectuos și întotdeauna avea gânduri bune despre ceilalți. S-a bucurat mult de schimbarea mănăstirii în chinovie, fiindcă, așa cum îmi spunea când ne întâlneam, se rugase cu multă durere să vadă într-o zi în Vatoped viață de obște. În 1994 a plecat de la schit și a venit să viețuiască definitiv în mănăstire. Era foarte iubitor de slujbe. Până la sfârșitul vieții nu a lipsit de la nicio slujbă, cu toate că avea edemuri înfricoșătoare la picioare. Se bucura când vedea katolikónul plin de monahi. Povestea că pe vremea lui, când venea la slujbe la Vatoped găsea numai trei-patru părinți bătrâni. Strana lui se afla chiar în fața icoanei Maicii Domnului „Pantánassa”, iar într-o zi s-a umplut de uimire când a văzut o lumină nematerialnică ieșind din această icoană. Mi-a spus că s-a bucurat mult de această lumină și i s-au umplut inima și tot lăuntrul de veselie, fiindcă cerea să vadă în viața lui o minune adevărată. E drept că, așa cum mi-a mărturisit, vedea în fiecare seară ieșind o lumină la chiparos, față în față cu mănăstirea, unde era katisma Sfântului Grigorie Palama¹⁰⁸. Dar acea lumină, care era un semn că acolo

¹⁰⁷ Părintele Evdochim s-a născut în 1913. A venit de tânăr mai întâi la schitul vatopedin închinat Sfântului Dimitrie, unde a și fost tuns în monahism în anul 1930. A trăit până în 1994 la Coliba Sfântul Pantelimon din schit, apoi a venit să viețuiască în Mănăstirea Vatoped. A adormit pe 2/15 iulie 2003.

¹⁰⁸ La această katismă din apropierea Mănăstirii Vatoped, Sfântul Grigorie a viețuit trei ani cu Părintele său duhovnicesc, Sfântul Nicodim Isihastul. Aici a primit tunderea în schimă și tot aici i s-a arătat Sfântul Ioan Teologul, trimis de Maica Domnului să îl încredințeze că îi va fi pururea sprijinitoare. [n.tr.]

viețuise teologul Luminii necreate, nu o simțea în suflet ca pe un răspuns pentru el, de aceea se bucurase mult văzând lumina din icoana „Pantánassa”. De altfel, mi-a spus că atunci când a povestit cuiva că vedea acea lumină la katisma Sfântului, lumina a încetat să mai apară. Părintele Evdochim venea la sinaxele obștii. Îl odihnea mult cuvântul lui Gheronda și l-a încurajat să vorbească mai des. După cum mărturisea el însuși, a aflat foarte mult folos din cuvintele lui.

Pe 10/23 septembrie 1990, la șase luni după ce mănăstirea devenise chinovie, a venit la Vatoped Patriarhul Ecumenic Dimitrie și a rămas peste noapte. A binecuvântat noua obște vatope-dină, iar în cuvântul său a spus:

„Venirea noastră aici ne mișcă mult și pentru faptul că are loc odată cu o nouă perioadă din istoria acestei mănăstiri, ce a fost înnoită prin revenirea ei de curând la rânduiala chinovială. Acest fapt reprezintă o etapă însemnată în istoria mănăstirii (...), în care monahii, viețuind și nevoindu-se împreună, deprind mai ușor smerita-cugetare și dragostea, «suferind unul pe altul»¹⁰⁹ și slujind unii altora în dragoste, după îndemnul Apostolului Pavel.

Într-o vreme când în lume domnește puternic individualismul, cum este cu deosebire lumea de astăzi, nevoița întru comuniunea dragostei dă omului contemporan o pildă desăvârșită de trăire obștească ce îi poate învăța multe pe oameni. Binecuvântând viețuirea voastră monahală de obște începută nu cu mult timp în urmă, ne rugăm ca Domnul Dumnezeu să vă binecuvânteze oste-nelile și nevoița, spre mântuirea sufletelor și spre zidirea Bisericii, a cărei mică obște de aici trebuie să o călăuziți spre desăvârșire. Slăvind iarăși Numele Preamilostivului Dumnezeu pentru venirea noastră aici, ne rugăm ca voi, obștea de astăzi a mănăstirii, să vă arătați vrednici, pe măsura întregii istorii a acestui lăcaș. (...) Harul Domnului nostru să fie cu voi toți!”

La îndemnul lui Gheronda Iosif, prin scrisoarea nr. 525/22.09.1990, mănăstirea a mulțumit Preafericitului „pentru a nu fi

¹⁰⁹ Coloseni 3, 13. [n.tr.]

cruțat nici osteneală, nici timp și nici chiar sănătate spre a veni aici să îi binecuvânteze pe fiii săi care se nevoiesc”. Obștea a socotit venirea Patriarhului „o deosebită binecuvântare a Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare”, pentru că a putut auzi „sfaturile lui pline de înțelepciune, care rămân și vor rămâne multă vreme vii în ființa noastră”. Preafericitul, când s-a întors la Constantinopol, a trimis cinstita Scrisoare patriarhală nr. 696/6.10.1990, în care a scris, între altele: „Vederea de aproape a sfintei voastre alergări duhovnicești, ce înaintează din putere în putere în mănăstirea voastră, ne-a umplut de multă bucurie și de laudă în Domnul, pentru care ne și rugăm Celui Preaînalt să continuați cu aceeași sfântă însuflețire lupta cea lui Dumnezeu plăcută, spre mântuirea sufletelor voastre și totodată spre ajutorarea celor din lume”.

Gheronda Iosif și obștea și-au asumat greutatea și răspunderea de a face din mănăstire o chinovie. A fost nevoie de întocmirea unui tipic de obște pentru slujbe, căci nu exista unul. Pentru aceasta s-a folosit vechiul tipic vatopedin, dar au fost cercetate spre îndrumare și tipicele altor mănăstiri, cu rostul de a publica mai târziu un tipic complet¹¹⁰.

Gheronda era cercat în privința rânduiei și a vieții de obște. A înțeles dintru început că obștea se va mări și a fost cel dintâi care s-a dăruit lucrării duhovnicești în sufletele fraților. Pe lângă aceasta, se ostenea el însuși la ascultări, îngrijindu-se să curețe grădinile de vegetația sălbatică și să sădească livezi de măslini și pomi fructiferi pentru nevoile obștii și ale închinătorilor. S-a îngrijit, de asemenea, de pământurile unde putea fi cultivat grâu și a făcut un atelier de tâmplărie pentru lucrările de restaurare uriașe de care aveau nevoie clădirile mănăstirii.

În privința clădirilor, mănăstirea se afla într-o situație grea, deoarece zeci de ani nu se putuse face nicio reparație. Părinții bătrâni care erau atunci în mănăstire nu avuseseră această posibilitate. Lucrările de care era nevoie întreceau cu mult posibilitățile eco-

¹¹⁰ Acest tipic complet, rodul unor cercetări și osteneli de mulți ani, va fi publicat în curând de Mănăstirea Vatoped. [n.tr.]

nomice ale mănăstirii. Odoarele trebuiau restaurate și păstrate, construcțiile refăcute, iar mănăstirea trebuia să își continue cunoscuta ei lucrare istorică, socială și filantropică. Primisem de la părinții vechi tradiția – care este, desigur, în Tradiția Bisericii – de a duce Sfântul Brâu și sfințele moaște din mănăstirea noastră în mitropoliile care le cereau pentru binecuvântarea și sfințirea credincioșilor. Gheronda însă ne-a dat poruncă să nu păstrăm nimic din banii care se strângeau de la închinători, ci să îi dăm mitropoliilor. De asemenea, a poruncit ca toți banii care se adunau la pangar sau din donațiile creștinilor evlavioși să îi dăm milostenie și să nu păstrăm nimic din ei pentru mănăstire. Vedem aici delicatețea și discernământul lui Gheronda, cu toate că mănăstirea, îndeosebi la începutul perioadei în care a devenit chinovie, avea nevoie de venituri.

Pe de altă parte, Gheronda socotea că obștea avea răspunderea duhovnicească de a veghea averile mănăstirii și de a aduce veniturile necesare pentru ca aceasta să poată împlini și continua neîmpiedicat lucrarea ei duhovnicească atât de felurită. După anii '50 începuse să se facă simțită lipsa viețuitorilor, iar proprietățile mănăstirii din afara Sfântului Munte rămăseseră neingrijite și fuseseră însușite samavolnic de alții în fel și chip.

După ce mănăstirea devenise chinovie, în august 1990, Gheronda îi spunea unui părinte din obște:

„Am bătut neîncetat drumurile, m-am istovit de puteri. Îmi tremurau picioarele, nu puteam să le ridic, am dat să cobor de pe vapor și din pricina oboselii era să cad și să mă rănesc. Atunci mi-am venit gândul: «Așa voi muri eu, pe drumuri...». Însă după aceea mi-am venit în sine și mi-am zis: «M-a luat Dumnezeu fără să merit și m-a așezat pe drumul sfinților, aici, împreună cu prorocii și cu mucenicii. Nu doar să mor, ci mi-i de bucăți să mă fac, ce am eu să dau înapoi unei atât de mari milostiviri a lui Dumnezeu, Care S-a făcut om pentru mine și pe Care L-am pironit pe Cruce, nedându-I nici măcar puțină apă să bea? Ce apă? Fiere și oțet I-am dat!». Aceasta este cugetarea cea adevărată. Însă acest lucru este

o taină. Nimeni nu poate să se mântuiască singur. Așa este Tradiția Bisericii. Harul lui Dumnezeu ne lasă înadins să gustăm din fiere și oțet, căci ce vom arăta în ceasul în care mucenicii își vor înfățișa rănilile, iar mărturisitorii, urmele bătăilor cu toiege? Noi ce vom arăta atunci? Uită-te la acel nevoitor care a postit atâtea zile pentru a primi descoperire de la Dumnezeu, dar descoperirea a primit-o îndată ce s-a smerit întrebându-l pe aproapele!¹¹¹.

Cu credință neclintită în părinteasca pronie a lui Dumnezeu, Gheronda îi spunea aceluiași părinte, în septembrie 1990:

„Noi, fratele meu, avem cugetul lui Iosif cel vândut de frații lui în Egipt. Elementul omenesc așa a lucrat, însă cine a fost de fapt Cel Care l-a trimis pe Iosif în Egipt? Dumnezeu și dumnezeiasca Lui pronie! Și nouă ce ne-au făcut? Oamenii ne-au alungat dintr-o mică «văgăună» (se referă la perioada de ședere la Mănăstirea Sfintei Cruci din Mînți). Asta omenește vorbind. Iată însă că aceasta era voia dumnezeieștii Pronii, iar acum ne aflăm în cel mai mare așezământ istoric ortodox!¹¹².

Se ostenea mult și fără încetare pentru înnoirea mănăstirii pe toate planurile. Astfel, îi scria unei fiice duhovnicești:

„Călătoria pe care am făcut-o, copilul meu, a fost din porunca mănăstirii, pentru o licitație ce trebuia să aibă loc pe 3 februarie, cu susținerea Sfintei Chinotite. De aceea am ieșit din Sfântul Munte, însă vremea ne-a încurcat. Încă și în Atena, unde am stat, am alergat întruna pe la ministere, pentru îndatoririle juridice pe care le avem (în legătură cu lacul Vistonida). Cu cât trece timpul, cu atât se strânge lațul, pentru că apar alte responsabilități, și cine știe până unde vom ajunge.

Eu, copilul meu, nu îmi mai rânduiesc treburile după cum voiesc, pentru că nu mai am putere, și încerc să rezolv cât mai multe îndatoriri deodată. Sunt tare ostenit, iar trupul m-a lăsat pe neașteptate, însă mă silesc puțin. Ia să văd, până unde o să ajung? Este

¹¹¹ Convorbire din 28 august 1990. Mărturia unui monah din mănăstire.

¹¹² Convorbire din 24 septembrie 1990. Mărturia unui monah din mănăstire.

timpul să mă retrag, dar nu văd niciun semn care să mă îndreptățească să o fac. În orice caz, mă apropii, fiindcă se înmulțesc «dovezile de înștiințare» din partea tuturor mădularelor și simțurilor.

Ne zorește foarte mult starea bunurilor imobile ale mănăstirii, pentru că nu mai este timp, din pricina stricăciunilor și a pagubelor ce s-au produs, și este urgentă restaurarea unora dintre clădiri și vânzarea și cumpărarea altora¹¹³.

Cu binecuvântarea lui Gheronda, a început o lucrare vastă pe mai multe planuri. S-au făcut studii de specialitate, urmate de un uriaș proiect de restaurare și de conservare a odoarelor. Astfel a fost pusă în lumină și din punct de vedere științific cultura bizantină, care a slujit cultului Bisericii în lucrarea de preschimbare și de înnoire a firii omenești. Prin cărțile editate de mănăstire a fost înfățișată pentru prima dată o comoară duhovnicească și culturală unică și până atunci tăinuită, care mai târziu a fost încununată cu diferite distincții.

Gheronda, cu toate că încuraja strădaniile noastre pentru refacerea materială a mănăstirii, nu voia ca mintea noastră să rămână la acestea. Ne povățuia întotdeauna – vorbindu-ne din cercare, ca o destăinuire – să agonisim smerita-cugetare și ne însufla întru cunoașterea lui Dumnezeu:

„Mai întâi de toate, mărturisesc cu deplină simțire și cred neclintit că nu am făcut voia lui Dumnezeu nici măcar o singură dată. Nu L-am odihnit nicicum pe Dumnezeu. Însă deși sunt încredințat de păcătoșenia mea și o mărturisesc, totuși niciodată nu am păcătuit Dumnezeului meu decât din lipsă de cercare, din neștiință și din neputință. De aceea mă întorc la Dumnezeu și Îi spun: «Nu îmi scrie acest păcat! Tu, ca Dumnezeu, știi că nu am vrut să păcătoiesc, nici să Te trădez!». Și așa înaintez pe calea mea.

Dar dacă te gândești la nepățimire sau la alte daruri ale lui Dumnezeu, înseamnă că ai pretenții, înseamnă că nu mai umbli

¹¹³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodúlu*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 16 februarie 1991.

prin credință, fără să aștepți vederea¹¹⁴, și că pe undeva Îl socotești pe Dumnezeu un «zaraf»¹¹⁵ cu care să faci un schimb. Unde mai încap aici smerita cugetare? Trebuie să ne pogorâm până acolo de unde nu mai putem cădea. Simplu spus, să fim cu desăvârșire morți, fără să mai așteptăm nimic altceva în lumea aceasta, ci să nădăjduim în mila lui Dumnezeu după moarte. De multe ori însă Dumnezeu îl mângâie pe om încă de aici, din această viață, adeseori în ceasul morții, «căci Dumnezeu nu este nedrept, ca să uite osteneala voastră»¹¹⁶¹¹⁷.

Pe măsură ce înainta în vârstă, Gheronda, cu mare osteneală, din multa sa dragoste părintească, dăruia celorlalți cuvântul dat lui de Dumnezeu, atât când îi primea la mărturisire, cât și la sinaxele obștii, care aveau loc de două ori pe săptămână, miercurea și duminica. Acest cuvânt a fost pentru toți părinții însuflarea și puterea care pune în mișcare lupta pentru biruirea patimilor și dobândirea virtuților. Petrecerea lui cuvioasă, plină de virtute, în duhul predaniei Părinților, era o pildă de urmat. Astfel, obștea a cunoscut bucuria de a-l avea pe Gheronda ca îndreptar duhovnicesc al vieții virtuoză în Hristos. Cuvântul lui adevărat, izvorât din trăire, dezlega toate nedumeririle și întrebările legate de problemele ce se ivesc pe parcursul luptei fiecăruia. Iar aceasta, după cum mărturiseau mulți părinți, se petrecea și la sinaxa, când unele cuvinte le rostea parcă înadins pentru un monah sau altul.

Păzind cu fapta și cuvântul poruncile lui Dumnezeu, Gheronda Îl propovăduia pe „Hristos cel răstignit”¹¹⁸, fiind el însuși un mucenic al conștiinței. Plin de dragoste și grijă, urmărea cu rugă-

¹¹⁴ Cf. II Corinteni 5, 7.

¹¹⁵ Zaraf sau cămătar este schimbătorul de bani, cel care cumpără și vinde bani. Era o meserie care ajunsese la apogeu în perioada stăpânirii turcești. Gheronda se referă aici la schimbul pe care îl face zaraful: „Am luat atât, îți dau atât”. Acest schimb, spune Gheronda, nu trebuie să existe în relația noastră cu Dumnezeu.

¹¹⁶ Cf. Evrei 6, 10.

¹¹⁷ Gheronda Iosif Vatopeđinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatopeđ, 17 iunie 1991.

¹¹⁸ I Corinteni 1, 23.

ciunea sa fiecare monah din obște și se făcea scară pentru toți, ca să îi înalțe la Dumnezeu. Purta datoriile duhovnicești ale tuturor și ale fiecăruia în parte și ridica povara răspunderilor noastre duhovnicești cu lacrimi de durere și de dragoste, dar și cu bucurie pentru pocăința și sporirea noastră. Prin durerile negrăite ale nașterii duhovnicești – pe care el singur le știa –, trăia nașterea în Duh dar și creșterea fiilor săi.

Era omul care putea să tămăduiască sufletele rănite de păcat, ținute în legăturile unor patimi vechi și ale înrobirilor de tot felul. Acele suflete pe care alți duhovnici le-ar fi ocolit din pricină că erau anevoie de tămăduit – ba adesea chiar cu neputință de tămăduit omenește –, Gheronda le primea cu multă bucurie, pentru că Îl vedea în acești oameni pe Însuși Hristos. Niciodată nu gândea ceva disprețuitor despre aceste suflete, iar dacă îl ascultau, le dăruia tămăduirea în Hristos. Știa aproape pe de rost *Everghetinosul* și încerca să urmeze viețuirea plină de virtute a Cuvioșilor Părinți. „Ziceau despre Avva Isidor, preotul Schitului, că dacă cineva avea un frate neputincios, nepăsător sau hulitor și voia să îl scoată afară, el zicea: «Aduceți-l aici!»». Și îl lua la el și prin îndelungă-răbdare îl mântuia. Iar când vorbea către frați în biserică, numai acest cuvânt zicea: «Fraților, iertați și vi se va ierta!»¹¹⁹.

Odată, la una din desele mele întâlniri cu Gheronda la chilia lui, l-am întrebat despre lacrimi, fiindcă îl vedeam lăcrimând adesea. Mi-a răspuns că mai întâi își duce mintea la vederea lui Dumnezeu, iar apoi vin lacrimile dragostei ce izvorăsc din vederea Sa.

Purtarea de grijă pentru părinții care se nevoiau la Chiliile mănăstirii

De Mănăstirea Vatoped aparțin două schituri, Schitul Sfântul Dimitrie, care se află aproape de mănăstire, și Schitul Sfântul An-

¹¹⁹ Cf. *Everghetinos*, vol. 2, Tema 37, ed. a 6-a, editor Matei Langhi, Atena, 1981, p. 461 [*Patericul Mare...*, pp. 781-782].

drei de la Careia, precum și multe Chilii. Gheronda, ca unul ce se nevoise mulți ani la Chilii, cunoștea atât rânduiala, cât și nevoile celor ce urmau acest chip de viață. Astfel, se îngrijea ca monahii de la Chilii care nu aveau cele de trebuință să vină săptămânal la mănăstire să ia ca milostenie „proviziile”, adică alimentele necesare. Îi ajuta în tot chipul, duhovnicește și material. Îi cinstea în chip deosebit pe stareții obștilor de la Chilii. Mereu când îi întâlnea le zâmbea și avea un cuvânt bun pentru dânșii. Dar și stareții Chiliilor răspundeau pe măsura dragostei lui. Așa au fost stareții de la Colciu, Părintele Dionisie, Părintele Ioan¹²⁰ și Părintele Vasile, Părintele Pangratie, Părintele Agatanghel, Părintele Ilarion și alții.

Părintele Dionisie românul de la Colciu¹²¹ a fost un părinte plin de daruri duhovnicești. A trăit în Sfântul Munte aproape 80 de ani. La început s-a nevoit în regiunea Kapsala, apoi a mers la Chilia Sfântului Gheorghe de la Colciu, unde a petrecut tot restul vieții sale monahale, în jur de 70 de ani. A fost un adevărat nevoitor și silitor al Împărăției cerurilor. A arătat nemărginită răbdare în sărăcie, în lipsuri și în încercări. Dobândise o adâncă smerită cugetare, și pe aceasta și-a întemeiat viața lăuntrică în Hristos, dar și învățătura dată ucenicilor. Deși toată viața a lucrat nevoița de

¹²⁰ Părintele Ioan Gușu (1906-1996) a fost unul dintre marii nevoitori români contemporani din Sfântul Munte. A viețuit aproape 40 de ani singur la Chilia Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul de la Colciu, în posturi aspre, privegheri de noapte și răbdare mucenicească în boli. A lăsat celor care l-au cunoscut icoana unui monah desăvârșit. Viața și câteva dintre învățăturile sale sunt cuprinse în cartea: Monahul Nicodim, *Ieroschimonahul Ioan. O viață dăruită lui Hristos*, Ed. Egumenița, 2013. [n.tr.]

¹²¹ S-a născut în 1909, a fost tuns în monahism în 1927 și a adormit pe 28 aprilie 2004 (după calendarul vechi). [Părintele Dionisie Ignat, născut la Boțoșani, a venit în Sfântul Munte la vârsta de 17 ani. Din 1937 până la fericita sa adormire a viețuit la Chilia Sfântului Gheorghe de la Colciu. A fost un mare lucrător al Rugăciunii inimii și un iscusit povățuitor de suflete. După adormirea lui, ucenicii au publicat viața și învățăturile sale în trei volume: *Starețul Dionisie, Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos* (vol. I); *Starețul Dionisie, Lumea în vremurile de pe urmă* (vol. II); *Starețul Dionisie, Despre monahism și Sfântul Munte Athos* (vol. III), Ed. Prodromos, 2009-2010 (n.tr.).]

a nu-și îmbăia trupul¹²², de multe ori răspândea în întregime bună mireasmă, lucru pe care îl simțeai când te apropiai de el și îți vorbea. În ultimii zece ani i s-a adăugat și crucea orbirii depline, pe care a răbdat-o fără cârtire și cu mulțumire. Gheronda Iosif a înțeles din prima clipă măsura duhovnicească a Părintelui Dionisie și îl prețuia în chip deosebit. Iar Părintele Dionisie, desigur, îl iubea pe Gheronda și se odihnea duhovnicește lângă el. Se bucura mult de faptul că Mănăstirea Vatoped revenise la rânduiala de obște. Îmi spunea că dorul și rugăciunea lui fuseseră ca mănăstirea să ajungă într-o zi chinovie. El însuși trăia cu obștea sa după rânduiala chinovială, în duhul ascultării și al supunerii, și cunoștea cât de mare preț are acest lucru înaintea lui Dumnezeu și cât de însemnat este el pentru sporirea duhovnicească a monahului. Îmi spunea: „Cei care au ctitorit mănăstirile le-au lăsat chinovii și așa ar trebui să fie toate mănăstirile din Sfântul Munte”.

Gheronda Iosif, așa cum am spus, se spovedea la Sfântul Efrem Katunakiotul. Când era la Noul Schit și se întâmpla uneori să nu poată ajunge la Katunakia, se mai spovedea și la Gheronda Pavel, fostul stareț al Mănăstirii Caracálu, un părinte îmbunătățit care pustnicea atunci la Schitul Sfânta Ana. Amintim aici și o întâmplare minunată cu Părintele Pavel: unul dintre fiii săi duhovnicești a murit pe neașteptate într-un accident, iar Gheronda Pavel s-a rugat fierbinte pentru el și l-a zărit în vedenie în mijlocul Raiului.

Când Gheronda Iosif a venit la Vatoped, din pricina situației de acolo îi era greu să ajungă la Sfântul Efrem la Katunakia, iar Părintele Pavel deja adormise. De aceea s-a bucurat foarte mult

¹²² Neîmbăierea este una din nevoințele monahale pe care Sfinții Părinți o amintesc alături de celelalte osteneli trupești (cf. Sfântul Ioan Damaschin, „Cuvânt minunat și de suflet folositor” în *Filocalia*, vol. IV; Sfântul Simeon Noul Teolog, „Discursul 7” în *Scrieri I, Discursuri teologice și etice*). Ea nu vine din neglijență sau din dispreț pentru trup, care este „templu al Duhului Sfânt” (I Cor. 6, 19), ci din râvna de a nu lăsa nici cea mai mică dezmiardare trupească să abată inima de la dragostea de Dumnezeu. Adesea, lucrătorii acestei nevoițe sunt răsplătiți cu daruri mai presus de fire, căci sunt multe mărturii despre pustnici care, deși nu își spălau trupul ani la rând, răspândeau mireasmă. [n.tr.]

când a aflat în Gheronda Dionisie un Părinte duhovnicesc cu cugețul Sfinților Părinți, încercat, nevoitor și cu discernământ. Astfel, de multe ori se spovedea la Părintele Dionisie și se odihnea sufletește. Și fiecare mărturisea despre celălalt, cu multă noblețe și subțirime duhovnicească, sfințenia pe care o trăia.

Maica Domnului „Pantánassa” la Vatoped

Gheronda a pus spre închinare icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Pantánassa” în biserica mare, în partea stângă. Acolo se afla în vechime icoana Maicii Domnului „Odighitria” („Povățuitoarea”), care în 1730 plecase singură, în chip minunat, la Mănăstirea Xenofont, unde a rămas până astăzi.

De atunci, Maica Domnului „Pantánassa” a început să săvârșească și mai multe minuni, chiar și prin copiile de hârtie ale icoanei aflate la credincioșii evlavioși din întreaga lume. Episcopi și preoți din diferite țări ortodoxe au început să ceară icoane zugrăvite după original. Bisericile și mănăstirile în care au fost așezate aceste icoane au devenit lăcașuri de har ale Maicii Domnului și de mângâiere pentru poporul lui Dumnezeu, prin minunatele lucrări revărsate asupra credincioșilor. Copiile icoanei săvârșesc minuni întocmai ca originalul.

Numele „Pantánassa” a fost dat icoanei de Gheronda însuși, iar când a săvârșit una din multele ei minuni, Maica Domnului a arătat că încuviințase acest nume, lucru care l-a mișcat și l-a bucurat mult pe Gheronda. Despre această minune povestește Arhimandritul Meliton din Rodos:

„Când m-am dus să slujesc într-un sat ca predicator al Mitropoliei, am avut un accident de mașină. Mă aflam în Rodos. Eram student în anul patru. În acest accident, mașina s-a lovit frontal de un camion, iar tatăl meu, care era șofer, a fost rănit. I-a fost tăiată limba și au urmat chin, operații chirurgicale, intervenții etc. Când s-a sfârșit totul, eu am plecat, m-am dus la Tesalonic.

Au trecut câteva luni. Eram la Tesalonic. Într-o zi, mama mă întreabă la telefon:

- Nu te duci în Sfântul Munte?

- Nu am în plan să mă duc, îi zic.

- Ia spune-mi, există vreo mănăstire care se cheamă Vatoped?

Eu nu fusesem niciodată la Vatoped. Nici mama nu avea vreo legătură cu Sfântul Munte, ca să știe ceva de acolo.

- Nu știu, îi zic. Dar ce s-a întâmplat?

- Să te duci să întrebi! Există o icoană, probabil acolo, a Maicii Domnului «Pantánassa».

- De ce?

Și mi-a povestit că a avut un vis. Casa părintească a mamei se învecinează cu o altă casă, unde este zugrăvită în frescă Sfânta Parascheva. Această frescă datează de prin veacul al XVII-lea. În această casă a văzut-o mama în vis pe Maica Domnului. Se făcea că era în vremea cântării Paraclisului și era multă lume de față, iar ea a văzut-o pe Maica Domnului, care se făcuse ca vie, ținându-L pe Pruncul Hristos de mână. S-a ridicat, s-a apropiat de ea și i-a zis:

- Vino cu mine! Să mergem în cealaltă odaie să îți spun ceva!

Și a dus-o în altă odaie. Și i-a zis mamei:

- De ce mă strigi neîncetat și nu îmi dai pace?

Mama a răspuns:

- Dar cine ești tu ca să te strig?

- Nu mă cunoști? Eu i-am izbăvit în accident pe părintele, fiul tău, și pe soțul tău.

Și Maica Domnului i-a dat mâna ca să i-o sărute. Mama plângea. Apoi i-a zis, referindu-se la mine:

- Să îi spui să vină în Grădina mea, să vină să mă găsească!

Sunt Pantánassa și locuiesc la Vatoped.

Mama s-a trezit înfricoșată. Nici de «Pantánassa» nu auzise vreodată, nici mănăstirea pe care o avem aici în Rodos, a Maicii Domnului «Pantánassa», nu era pe atunci, ca să facă vreo legătură. Căutând prin biblioteca mea, a găsit undeva, în cărțile mele, o icoană a Maicii Domnului «Pantánassa», o copie. Când

a văzut-o, a recunoscut-o și mi-a povestit totul. Și astfel a început legătura noastră cu Maica Domnului¹²³.

Părintele Atanasie – Protos al Sfântului Munte
și stareț al Mănăstirii Maherá

Unii spuneau că Gheronda a vrut să meargă cu obștea la Vato-ped ca să devină Protos al Sfântului Munte. Instituția Protosului, care datează cel puțin din timpul Sfântului Atanasie Athonitul, este cea mai înaltă autoritate duhovnicească din Sfântul Munte. Însă Protosul poate fi ales doar dintre monahii primelor cinci mănăstiri în ordine ierarhică. Mănăstirea Vato-ped, fiind a doua în ierarhia mănăstirilor aghiorite, se bucură de acest drept. Dar Gheronda nu a urmărit niciodată să se afirme pe sine pentru a dobândi vreo vrednicie. De aceea, când a venit rândul mănăstirii să preia ascultarea de Protos pentru perioada 1991-1992, Gheronda l-a propus pe Părintele Atanasie, socotind că era cel mai potrivit și mai vrednic să primească acest rang. Într-adevăr, Părintele Atanasie a împlinit această ascultare cu duh de jertfă, cu dragoste și cu discernământ, odihnindu-i pe toți părinții aghioriți.

În septembrie 1992, la cererea Preafericitului Arhiepiscop al Ciprului, Hrisostom I, dar și la îndemnul lui Gheronda, Părintele Atanasie a plecat în Cipru pentru a întări monahismul de acolo. La început a fost stareț al Mănăstirii Sfântul Nicolae (numită „a Preoților”) din Pafos. La scurt timp, Gheronda Iosif a mers și el în Cipru aproape două luni ca să îl sprijine în noua sa lucrare misionară, pentru că vedea în Părintele Atanasie omul care putea ajuta duhovnicește insula Cipru, patria lor. El putea plini acolo lucrarea pe care o începuse Gheronda mai demult. Dar Părintele Atanasie era mâhnit că părăsea Sfântul Munte. Nu se gândise niciodată că

¹²³ Arhimandritul Meliton, Înregistrare audio, 3 august 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vato-ped).

avea să se despartă de iubitul său Athos. Mai târziu s-a vădit însă cât de departe vedea Gheronda. Avem aici o pildă pentru adevărata lucrare misionară. Cel care izbândește într-o astfel de lucrare e cel ce nu își dorește să o facă, ci este trimis din ascultare. Atunci lucrarea lui are izbândă, iar el primește har.

Pe lângă călătoriile pe care le făcea în Cipru, Gheronda îl întârea pe Părintele Atanasie și prin scrisori, încredințându-l că aceasta pe care o urma era calea Părinților:

„Ca trimis al meu, te-am pus în slujba poporului nostru, iar aceasta este lauda și nădejdea mea. De unde atâta tristețe în sufletul tău curat, în loc să te bucuri? Care sunt, preaiubitul meu suflet, calea, și chipul, și locul în care I-au bineplăcut lui Dumnezeu Părinții noștri? Adu-ți aminte de marele Epifanie, lauda și sprijinul Bisericii noastre, cât l-a silit Cuviosul Papos și l-a pus, împotriva voii sale, să păstorească poporul!”¹²⁴.

Gheronda avea deplină încredințare că lucrarea Părintelui Atanasie în Cipru era de la Dumnezeu. Această lucrare misionară o binecuvântaseră mai înainte Sfinții Paisie și Efrem Katunakiotul. Gheronda îi amintea acest lucru: „Oare nu te-a încredințat nici măcar cuvântul de obște al părinților noștri, care cu un singur glas și cu un singur gând te-au înștiințat să mergi mai departe fără șovăire în această slujire?”¹²⁵. Și mai departe: „Părintele Gheorghe Kapsanis a trimis în Africa și în Albania ucenici ai săi, iar acest lucru a fost socotit eroism și laudă pentru viețuitorii Muntelui Athos. Și ție, copilul meu, îți pare rău de cinstea pe care pronia lui Dumnezeu ți-a încredințat-o”¹²⁶?

În cele din urmă, după ce a stat aproape un an în Mănăstirea Sfântul Nicolae, pe 14 noiembrie 1993 Părintele Atanasie a fost întronizat stareț al mănăstirii istorice Maherá, iar pe 14 februarie

¹²⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Părintele Atanasie* (astăzi Mitropolitul Atanasie de Limassól), Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped, 12/25 decembrie 1992.

¹²⁵ *Ibidem*.

¹²⁶ *Ibidem*.

1999 a fost hirotonit și întronizat mitropolit de Limassól, fapt pe care Gheronda îl prorocise.

În timpul uneia din călătoriile lui Gheronda Iosif în Cipru, Părintele Atanasie, care pe atunci era stareț la Mănăstirea Maherá, a aranjat un pelerinaj la Muntele Sinai. Gheronda nu obișnuia să meargă în pelerinaje, însă Părintele Atanasie l-a pus în fața faptului împlinit. Nu a mai avut de ales, fiindcă biletele erau deja luate.

Mitropolitul Atanasie de Limassól povestește:

„Îndată ce am intrat în pustie, îndreptându-ne spre Sinai, Gheronda, cum stătea acolo singur, a început să se închine și să plângă. Plângea cu hohote, însă se străduia să se ascundă. Eu l-am văzut și am înțeles că se ruga așa cum o făcea înainte de a se împărtași. Își acoperise ușor fața cu mâna, ca să nu îl vedem, și plângea. Mai târziu l-am întrebat și mi-a spus:

– Ce să îți zic, copilul meu? M-a cercetat Sfânta Ecaterina în autocar. Ce har! Doamne, ce har! Ce mare este Sfânta aceasta!

Apoi nu i-a lăsat pe părinți să urce pe vârful Sinaiului:

– Unde să vă duceți? Aici este harul, aici este harul!

Și vorbea despre Sfânta Ecaterina și plângea. Dar și moaștele sfinte, în acele zile cât am stat acolo, ce mireasmă aveau! Chiar și Părintele Pavel Sinaitul ne-a spus:

– Întotdeauna moaștele Sfintei Ecaterina răspândesc bună mireasmă, însă mireasmă ca în zilele acestea am simțit prima dată!

Dar ce mireasmă! Puteai s-o tai cu cuțitul, așa era. Nu pot să spun ce a fost atunci! Și asta pentru că Gheronda o «adora» pe Sfânta¹²⁷.

Sfânta Ecaterina era hramul bisericii din satul natal al Sfântului Iosif Isihastul. Și fiindcă acesta avea evlavie la Sfânta Ecaterina, o transmisese și ucenicilor săi, la fel cum mai târziu ne-a transmis-o și nouă Gheronda. Desigur, păstrăm până astăzi obiceiul Sfântului Iosif de a face gogoși în ziua prăznuirii ei¹²⁸.

¹²⁷ Mitropolitul Atanasie de Limassól, Înregistrare audio, 11 iulie 2013.

¹²⁸ Sfântul Iosif Isihastul obișnuia ca în ziua pomenirii Sfintei Mucenițe Ecaterina să facă gogoși, în semn de cinstire și de bucurie pentru praznicul ei. [n.tr.]

La metocul istoric de pe lacul Vistonida de la Porto Lagos

La început, când mănăstirea a revenit la rânduiala de obște, Gheronda Iosif era singurul care avea experiență în chivernisirea unei chinovii. Astfel, în scurt timp a organizat prima echipă de colaboratori, care cuprindea și avocați, pentru a cerceta situația proprietăților mănăstirii. După ce au văzut care erau averile ei, s-au gândit cum să le fructifice mai bine pentru a obține venituri în vederea restaurării mănăstirii, a conservării odoarelor și a acoperirii atâtor altor nevoi de zi cu zi ale obștii.

Așa cum i-au spus părinții bătrâni și cum au constatat și avocații, un loc însemnat între proprietățile și metoacele mănăstirii îl deținea metocul Vistonida de la Porto Lagos din Xanti. Acest metoc fusese dăruit mănăstirii de împărații bizantini, iar după eliberarea Traciei, în anul 1920, trecuse în proprietatea Domeniului Public. În 1922, mănăstirea apelase la Justiție pentru a-l redobândi, iar în cele din urmă se ajunsese la o înțelegere validată în 1924 printr-un decret-lege. Potrivit acestei înțelegeri, mănăstirea a dat Domeniului Public 3.800 de hectare în Halkidiki pentru refugiați, iar Domeniul Public a renunțat la orice pretenție asupra lacului, amenajat ca și crescătorie de pești, precum și asupra tere-nurilor crescătoriei, adică asupra pământurilor din jurul lacului.

Gheronda s-a ostenit să redobândească drepturile legale asupra acestei proprietăți, întrucât Domeniul Public nedreptăța mănăstirea în tot chipul. El socotea că orice guvern grec ar trebui să își dea seama de lucrarea națională de folos obștesc pe care o săvârșesc mănăstirile. În februarie 1991, îi scria unei fiice duhovnicești: „În fiecare zi se ivește o nouă problemă de proporții uriașe care ține de Justiție și de organele statului. Și știi ce înseamnă acum, în condițiile de astăzi, să pretinzi ajutor de la stat, unde toate s-au destrămat!»¹²⁹.

¹²⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Scrisoare către Maria Hristodulu*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 16 februarie 1991.

Gheronda mergea des la metoc. A început să sprijine duhovnicește multe familii. Văzând nemăsurata nevoie de ajutor duhovnicesc care era în acel loc, la începutul anului 1993 a hotărât ca la răstimpuri să rămână acolo. În felul acesta se putea dărui mai mult sprijinirii duhovnicești a credincioșilor din zonă, dar nu lăsa nici obștea, care creștea neconținut.

La metoc, în apropierea amenajărilor de pescuit, se aflau două ostroave, unul al Sfântului Nicolae și unul mai mic al Maicii Domnului „Pantánassa”, care aveau nevoie de reparații. Gheronda s-a ostenit mult, îndeosebi pentru biserița „Pantánassei”. De asemenea, a făcut punțile pitorești care leagă ostroavele de uscat, ca să nu se primejduiască închinătorii și cei ce vizitau micile biserici.

Biserițele îl aveau ca preot slujitor și duhovnic pe Părintele Mihail Sivirianós, care era fiu duhovnicesc al lui Gheronda. Credincioșii din zonă, dar și din județele Xanti și Rodopi, au început să cerceteze mai des metocul ca să asculte cuvântul lui Gheronda și să primească întărire și mângâiere. Totodată, Gheronda îi îndemna să se spovedească, lucru pe care îl puteau face la duhovnicul de acolo. În scurt timp, la biserița „Pantánassei” a fost adusă o copie a icoanei făcătoare de minuni de la mănăstire, iar mângâierea duhovnicească a oamenilor a fost și mai mare.

Gheronda continua să își țină rânduiala lui duhovnicească și isihastă, după predania primită de la Părintele său, Sfântul Iosif. Nu primea vizitatori după prânz și în fiecare seară făcea priveghere cu rugăciunea minții. Părinților care veneau să slujească la metoc le spunea: „Ca să păstrați aici starea voastră duhovnicească, trebuie să fiți cu luare-aminte și să vă luptați. Să nu încălcați programul sub diverse pretexte, care apar mai ales aici, în locul acesta, unde sunteți departe de rânduiala mănăstirii!”

La chilia lui de pe ostrovul „Pantánassei”, Gheronda a avut în 1994 o nouă criză de inimă. A simțit că i se tăia respirația, nu putea sta în picioare și avea o durere de nesuferit la inimă. S-a gândit că sosise ceasul morții și de aceea a încercat să meargă la icoana Maicii Domnului, ca să se roage ei. Cu greu s-a dus până la

bisericuța „Pantánassei”, iar înainte de a ajunge la icoană, a simțit cum o putere dumnezeiască l-a înviorat și și-a revenit.

Gheronda i-a mulțumit Maicii Domnului, iar când am vorbit la telefon, ne-a spus:

– Zilele trecute m-am îmbolnăvit aici, în ostrov. M-am îmbolnăvit tare, nu mă mai ajutau nici medicamentele (se referea la cele sublinguale). Am leșinat. Ce să fac? M-am târât încet-încet ca să mă duc să o rog pe Maica Domnului. Ce era să fac? Nu mai puteam. Și m-am dus, iar ea nu m-a lăsat singur. Ca și cum ai sufla, așa a tămăduit durerea! Nu mi-a îngăduit să îi spun: „Maica Domnului, mă doare, ajută-mă, nu mai pot!” Nu m-a lăsat. Ca să arate că într-adevăr, așa cum ne-a făgăduit, este Maica noastră, doctorul nostru, îngrijitoarea și chezășuitoarea noastră!

Tâlcuire la Sfântul Marcu Ascetul

Pornind de la convorbirea avută cu o femeie în vârstă care venise la metoc, Gheronda ne-a tâlcuit din nou cuvintele lui Avva Marcu Ascetul din scrierea *Despre cei ce își închipuie că se îndreptează din fapte*.

Femeia aceasta era foarte evlavioasă și din tinerețile ei Îl cinstea pe Dumnezeu. Nu se căsătorise tocmai pentru a putea sluji Biserica toată viața, cu tot sufletul și fără împrăștiere. Intrase într-una din organizațiile bisericești ce înfloreau în anii aceia și care făceau în țară o lucrare misionară însemnată, pentru care, desigur, sunt vrednice de laudă.

Stând de vorbă cu Gheronda, această femeie evlavioasă i-a povestit că își afierosise întreaga viață lui Dumnezeu și lucrării duhovnicești pe care o desfășura în multe feluri Biserica, slujind zi și noapte cu multă jertfă, din toate puterile ei, cu deplină acrivie a conștiinței și fără niciun interes personal. Datorită acestui fapt, se bucura de prețuirea și de lauda tuturor celor care o cunoșteau și care urmăreau lucrarea ei plăcută lui Dumnezeu. „Dar cu toate

acestea – spunea femeia – sunt deznădăjduită. Mă lupt cu deznădejdea. Am ajuns la sfârșitul vieții mele pământești și nu simt nicio bucurie. Nu am nicio nădejde, cu atât mai puțin încredințarea că mă voi mântui. O viață de nevoie pentru Dumnezeu, iar acum mă simt părăsită de El! Am făcut atâtea fapte, atâtea osteneți pentru mântuirea mea, și acum nu am nicio simțire, nicio încredințare că Dumnezeu mi-a primit lucrarea. Sunt deznădăjduită. Cuvintele pe care le spune Apostolul Pavel, «călătoria am săvârșit, credința am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptății»¹³⁰, nu le aflu în sufletul meu. Le-am propovăduit, dar pentru mine, acum, că am ajuns la sfârșit, nu se adevăresc”.

Și spunând acestea, femeia plângea. Gheronda i-a împărțit durerea, iar apoi, vrând să o ajute, i-a arătat pricina pentru care se afla în starea aceea:

„Suflet evlavios, toate cele pe care le-ai spus, le-ai făcut cu adevărat. Cu adevărat te-ai nevoit pentru Dumnezeu, afierosindu-I întreaga ta viață. Ceva însă ai trecut cu vederea și de aceea dumnezeiescul har rămâne departe de tine și nu lucrează în suflet. Iar asta se întâmplă fiindcă ai crezut în sineți că prin faptele tale îți vei răscumpăra mântuirea sau, într-un anumit fel, că Îl vei îndatora pe Dumnezeu să îți dăruiască harul Său, Raiul, Împărăția Lui ca răsplată a osteneților tale ori ca recompensă pe care este obligat să ți-o dea pentru virtuți.

Mântuirea noastră izvorăște însă din deșertarea de Sine a Cuvântului lui Dumnezeu, care s-a săvârșit numai din dragostea Lui până la capăt pentru om, din întruparea Lui, din jertfa Sa pe Cruce și, în cele din urmă, din Sângele Lui «care s-a vărsat pentru viața lumii»¹³¹. Pentru aceasta și este un dar de Sus. De aceea și dumnezeiescul har se numește «dar», fiindcă este ceva ce ni se dăruiește¹³². Dobândirea dumnezeiescului har și, în cele din urmă,

¹³⁰ II Timotei 4, 7-8.

¹³¹ Rugăciunea de la Epicleză din rânduiala Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare.

¹³² Joc de cuvinte bazat pe polisemantismul lui χάρις, care are înțelesul atât de „har”, cât și de „dar”. Pentru tema „harului”, a se vedea și Addenda. [n.tr.]

mântuirea noastră nu sunt rodul faptelor bune și al virtuților noastre și cu atât mai puțin se primesc ca o răsplată pe care Dumnezeu este dator să ne-o dea. Faptele bune și virtuțile sunt datorita noastră față de societate și față de noi înșine. Dumnezeu nu câștigă nimic din faptele noastre. Nicio faptă a noastră nu îl obligă pe Dumnezeu să ne mântuiască. Prin fapte ne străduim doar să ne arătăm intenția și credința noastră, ca să Îi dăm putința să ne ofere în dar mântuirea.

Când ne înfrânăm, ce primește Dumnezeu de la noi? Nimic. Ne ținem pe noi înșine departe de lăcomia pântecelui. Când suntem neagonisitori, ce primește Dumnezeu? Nimic. Ne ținem pe noi înșine departe de lăcomia de bunuri. Fiecare virtute este o izgonire a răutății potrivnice ei. Când lucrăm cele rele, ne formăm un caracter străin și deosebit de cel al lui Hristos. Această deosebire nu Îi îngăduie să Se sălășluiască în noi și să ne dea darurile Crucii și ale Sângelui Său. De aceea și lucrăm virtuțile potrivnice patimilor și, tot cu ajutorul Lui, rugându-ne cu smerenie, stărnim milostivirea Sa să vină să își facă sălaș în noi și să ne dea în dar tot ce ne-a făgăduit.

Sfântul Marcu Ascetul exprimă limpede acest mare adevăr:

«Cel cumpătat se înfrânează de la lăcomia pântecelui; cel neagonisitor, de la lăcomia de bunuri; cel tăcut, de la multa vorbire; cel curat, de la iubirea de plăcere; cel cuviincios, de la desfrânare; cel mulțumit cu puțin, de la iubirea de arginți; cel blând, de la tulburare; cel care are smerită-cugetare, de la slava deșartă; cel ascultător, de la iubirea de sfadă; cel pus să îndrepte pe alții, de la fățarnicie; cel ce se roagă, de la deznădejde; cel sărac, de la iubirea de bani; mărturisitorul, de la tăgăduire; mucenicul, de la slujirea la idoli. Așadar, fiecare virtute care se săvârșește chiar și cu prețul vieții nu este nimic altceva decât îndepărtarea de păcat, iar îndepărtarea de păcat este lucrare a firii, iar nu un preț de schimb pentru Împărăția lui Dumnezeu»¹³³.

¹³³ Avva Marcu Ascetul, *Περὶ τῶν οὐλομένων ἐξ ἔργων δικαιοῦσθαι* 24, PG 65, 933CD [Cf. Sfântul Marcu Ascetul, *op. cit.*, pp. 250-251].

Când vom îndrepta felul în care privim mântuirea – nu socotind că se câștigă din faptele noastre, care sunt de trebuință doar pentru a ne arăta credința, ci înțelegând că ea este un dar al Crucii lui Hristos care vine prin credință, iar nu un preț de schimb sau o răsplată pentru faptele pe care le facem –, atunci vom lepăda încrederea în noi înșine, iar prin această îndreptare, sufletul nostru va simți harul lui Dumnezeu și va veni într-o smerenie, recunoștință și mulțumire. Atunci ne vom încredința de mântuirea noastră «întru multă adevăritate»¹³⁴ duhovnicească, pentru că Dumnezeu «celor smeriți le dă har»¹³⁵.

Acea femeie evlavioasă s-a bucurat mult de cuvintele lui Gheronda. A înțeles calea și a mărturisit că era pentru prima dată când auzea astfel de cuvinte.

În învățăturile pe care le dădea închinătorilor, Gheronda le vorbea și despre vremurile din urmă, despre timpurile care aveau să vină și care au fost profețite de Sfinții Părinți. Socotea că „păcatul și îndepărtarea omului de Dumnezeu vor aduce urgia războaielor peste întreaga lume, războaie care vor avea loc în zilele noastre și pe care le vom trăi”. De aceea îndemna la „pocăință și întoarcere la Dumnezeul Părinților noștri, pe Care aceștia L-au slujit cu sângele lor mucenicesc, cu nevoițe și cu sudori și ni L-au lăsat ca pe cea mai de preț moștenire”. Spunea:

„Să nu ne arătăm ucigași de tată și de mamă, lepădându-ne de cele sfinte și cuvinoase ale neamului nostru, iar asta fără măcar să întâmpinăm primejdii, fără vreo pricină anume, ci numai ca să ne desfătăm de feluritele plăceri ce vin din «păcatul ce grabnic ne împresoară»¹³⁶, și din satisfacerea a tot felul de împătimirii, și din înclinarea spre cele pătimase care îl face pe om fie animal, fie diavol. Să ținem tradițiile noastre! Să vină Dumnezeu și să ne afle credincioși și să ne reazeze pe calea înaintașilor noștri. Și astfel, prin lucrarea harului Său, vom avea pace în suflet, ba încă ne vom

¹³⁴ Cf. I Tesaloniceni 1, 5. [n.tr.]

¹³⁵ Iacov 4, 6.

¹³⁶ Evrei 12, 1. [n.tr.]

și regăsi cu toții împreună în același loc, de-a dreapta Lui, în «ziua aceea»¹³⁷ când Domnul va veni să așeze toate^{138”139}.

Întoarcerea la Mănăstirea Vatoped

Întotdeauna Gheronda căuta cu smerenie voia lui Dumnezeu și nu se aliea de nimic din cele pământești. Nu socotea ostenelele pe care le făcuse pentru zidirea clădirilor în mănăstirile și metoacele unde îl trimisese pronia lui Dumnezeu. În acea vreme l-a cunoscut pe un vechi aghiorit împodobit cu daruri duhovnicești, Părintele Ambrozie¹⁴⁰, duhovnicul mănăstirii de maici Dadfu. L-a întrebat pe Părintele Ambrozie dacă trebuia să continue lucrarea duhovnicească la metoc sau să se întoarcă la mănăstire. Părintele i-a spus că prezența lui era mai necesară în obște, fiindcă îi sprijinea pe Părintele Stareț și pe toți frații cu pilda și cu sfaturile sale duhovnicești. I-a subliniat lui Gheronda că isihia este o știință pe care nu o stăpânesc mulți, iar de vreme ce el o primise de la Părintele său duhovnicesc și o lucra, era mai bine să continue să o predea și obștii. Cuvântul acesta a fost de ajuns. Gheronda nici măcar nu s-a mai întors să își ia lucrurile de la metoc, ci a transmis altor părinți să le împacheteze și să i le trimită la mănăstire.

Astfel, în toamna anului 1995 Gheronda s-a întors la Vatoped, la chilia lui din mănăstire. A început să caute în împrejurimi un loc potrivit pentru liniștire. Nu exista însă nicio clădire bună

¹³⁷ II Timotei 1, 12. [n.tr.]

¹³⁸ Cf. Fapte 3, 22. [n.tr.]

¹³⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 5 noiembrie 1994.

¹⁴⁰ Arhimandritul Ambrozie Lazaris (1912-2006), unul dintre cei mai cunoscuți duhovnici contemporani, a viețuit 20 de ani la Mănăstirea Cutlumuș din Sfântul Munte. Problemele grave de sănătate l-au silit să vină la Atena. La sfatul Sfântului Porfirie, s-a legat duhovnicește de Mănăstirea Maicii Domnului „Gavriótissa Dadfu” din Amfíklia, unde a slujit ca preot și duhovnic până la fericita lui adormire. [n.tr.]

de locuit. A găsit niște ruine ale unei case vechi pe care o foloseau părinții când lucrau la grădină. I-a plăcut locul fiindcă era mai ferit și se afla aproape de mănăstire, undeva în spatele ei, cam la zece minute de mers. A început să defrișeze terenul. În jurul măslinilor bătrâni sădiți acolo existau deja niște terasări din piatră. Gheronda a organizat lucrările de amenajare. Pe locul unde urma să fie construită katisma se afla un măslin mare și bătrân. Gheronda nu a vrut să îl taie, de aceea au săpat adânc cu excavatorul în jurul rădăcinilor, ca să îl poată scoate și sădi în altă parte. După ce copacul a fost legat și ridicat, s-a desfăcut dintr-odată și a căzut cu toată greutatea lui peste Gheronda. După aceea, șoferul excavatorului ne-a povestit:

„Aproape că am leșinat. Mi-am zis: «L-am omorât pe Gheronda!» . Am sărit din excavator tremurând și l-am văzut jos, la pământ, zâmbind și zicându-mi:

– Vezi cât de vie este credința noastră?

Măslinul nici măcar nu îl zgâriase, era la doi metri mai încolo. I-am zis cuprins de panică:

– Gheronda, ce s-a întâmplat? M-am gândit la ce este mai rău.

Spuneți-mi, ce s-a întâmplat?

Și mi-a răspuns:

– Când a căzut peste mine copacul cu rădăcinile și cu pământul, am simțit ca și cum ar fi căzut o pătură moale și din reflex am dat-o la o parte cu mâna. Însă pătura a fost puțin cam grea și mi-am pierdut echilibrul.

M-am dus să îl ajut să se ridice, dar s-a ridicat singur”.

Construcția s-a încheiat la mijlocul lui octombrie 1996. Katisma avea la intrare un coridor lung, unde puteau aștepta cei care veneau să îl vadă. În partea dreaptă a acestui coridor, Gheronda și-a așezat mai târziu masa de scris. În partea stângă era o chilie cu un hol. Alături, tot în stânga, era paraclisul pe care Gheronda îl afierosise Maicii Domnului „Pantánassa” și Sfântului Iosif Isihastul. În dreapta chiliei se aflau o mică bucătărie și o cămară. Pentru că terenul era în pantă, s-a făcut și un demisol care cuprindea

încă un paraclis, închinat Sfântului Neofit Zăvorâtul, o chilie, o bucătărie mică și o baie, pentru părintele care urma să locuiască cu Gheronda.

Au fost lucrate icoanele pentru cele două catapetesme, iar paraclisul aferosit Maicii Domnului „Pantánassa” a fost pictat de Părintele Ghervasie¹⁴¹. Cum Gheronda avea deja 74 de ani, mănăstirea a rânduit un părinte care să stea cu el la katismă – deosebi, în chilia de jos, ca astfel Gheronda să aibă liniște – și să îl ajute totodată la unele treburi necesare, pe care nu le mai putea face singur din pricina slăbiciunii.

Gheronda s-a dăruit isihiei și rugăciunii pentru obște și pentru întreaga lume. Totodată, îi sfătua și îi mângâia pe monahi și pe cei ce veneau să îl vadă. Primea închinători, dar fără să încalce rânduiala sa isihastă. De două ori pe săptămână, eu ori un alt ieromonah din mănăstire săvârșeam la katismă Sfânta Liturghie pentru el. La slujbă luau parte părinții care doreau. Când nu erau rânduiți la alte paraclise ale mănăstirii, unde de asemenea se slujea Sfânta Liturghie, părinților le era drag să meargă la Gheronda, fiindcă la sfârșitul slujbei le tâlcuia totdeauna câteva pasaje din Scriptură.

Deși din pricina vârstei înaintate și a bolilor era o osteneală în plus pentru el să vină de la katismă la mănăstire și să urce la sala

¹⁴¹ Părintele Ghervasie și Gheronda Iosif se cunoșteau de multă vreme. Părintele Ghervasie s-a născut în 1929 la Torno Evritanías. A intrat în viața monahală la Mănăstirea Sfântul Pavel, unde a primit tunderea în timpul Stareșului Evsevie. În 1962 a mers în obștea lui Gheronda Arsenie, împreună-nevoitorul Sfântului Iosif Isihastul, când aceasta se afla la Noul Schit. Era un pictor și un monah bun. Îl cinstea mult pe Gheronda Iosif. Când obștea de la Burazeri a plecat să revigoreze duhovnicește Mănăstirea Dionisiu, Părintele Ghervasie s-a întors la Noul Schit, a transformat atelierul aflat mai sus de Chilia Părintelui Iosif în Colibă pustnicească, aferosind-o Sfântului Ioan Damaschin, și a rămas acolo. A locuit la Noul Schit până în 1997, când a venit și el la Vatoped. La început a rămas în mănăstire și îi învăța pe părinți iconografia. Mai târziu s-au agravat problemele cu ochii și îi venea greu să mai picteze. Iar întrucât avea dorința de a dăruia mai mult timp rugăciunii, în anul 2001 s-a mutat în afara zidurilor mănăstirii, la katisma Sfântului Nectarie. A adormit pe 31 octombrie /13 noiembrie 2015.

de sinaxe, totuși dragostea pentru fiii duhovnicești nu îi îngăduia să ne lase fără cuvântul său părintesc de povătuire. De două ori pe săptămână venea și vorbea la sinaxa de obște. De multe ori, la aceste sinaxe lua parte și închinătorii aflați la mănăstire.

– Mi-au slăbit puterile, spunea, și mă silesc mult pe mine însumi ca să vin. Iubirea și evlavia pe care mi le arătați mie, netrebnicului, mă silesc la aceasta!

Emoția lui era vădită, căci de multe ori nu putea să își stăpânească lacrimile. Se oprea puțin, apoi își revenea și zicea iar:

– Să știți că și eu vă iubesc mult și mă rog neîncetat pentru voi, pentru sporirea voastră după Dumnezeu. Acum, așa cum am ajuns, nu pot să mai fac altceva!

Până la adânci bătrâneți a fost un adevărat silitor al Împărăției cerurilor. La katisma lui din afara mănăstirii, scrisese pe tocul de sus al unei uși cuvântul „Rânduială”. Era singura însemnare pe care și-o pusese spre aducere-aminte, sub forma unei plăcuțe agățate. Atâta însemnătate și greutate dădea viețuirii după rânduială, chiar și atunci când îmbătrânise și ar fi trebuit să urmeze calea îngăduinței și a pogorământului, din pricina șubrezirii firești a sănătății! La vârsta lui, cu insuficiență cardiacă și cu alte boli, se nevoia cu asprime. De multe ori se lovea cu bățul¹⁴² ca să își păstreze trezvia când îl lupta somnul la rugăciune, îndeosebi în orele dimineții. Mi-a spus el însuși aceasta la una din întâlnirile noastre:

– Gheronda, nu pot să îți zic ce mijloace folosesc ca să mă împotrivesc toropelii pe care mi-o aduce somnul în ceasurile dimineții!

Nu zicea: „De vreme ce sunt bătrân, bolnav și obosit, să dorm și le voi face mai târziu!”. Nu dădea înapoi niciun pas.

¹⁴² Gheronda Iosif, ca și Sfântul Iosif Isihastul, nu îndemna la folosirea acestui mijloc ca metodă permanentă de autodisciplinare a trupului, așa cum se practică în unele ordine călugărești apusene. El poate ajuta monahului, cu binecuvântarea unui Părinte duhovnicesc cu discernământ, doar în mod excepțional, în momentele de înțepire a patimilor. A se vedea și Arhimandritul Sofronie, *Nevoia cunoașterii lui Dumnezeu*, trad. de Ierom. Rafail Noica, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, pp. 243-245. [n.tr.]

Pentru folosul nostru, ca să ne învețe păzirea cu acrivie a rânduiei, ne-a povestit un lucru pe care îl trăise:

„Temelia, cum am spus, este ascultarea și, desigur, rânduiala. Vedeți, la zidirea omului, când Dumnezeu i-a făcut pe Adam și pe Eva, i-a pus în locul gătit pentru ei și le-a dat porunca: «Lucrați și păziți!»¹⁴³. Vedeți rânduială? Așadar, rânduiala, păzirea poruncilor, este necesară pentru noi, cei ce suntem făcuți de Dumnezeu. Nu poate exista nimic fără lucrarea lui Dumnezeu, iar ca să izbândim, trebuie să ținem cu acrivie rânduiala.

Acum o să vă spun de-a dreptul, în puține cuvinte, ceva practic ce s-a petrecut acum trei-patru zile. Acolo, la katisma mea, țin și eu, netrebnicul, o mică rânduială. Pentru că sunt foarte bolnav și am de luat șase-șapte medicamente pe zi, dimineața pe la ora 7.00 sau 8.00 iau întâi o gustare și apoi medicamentele, pentru că altfel nu se poate. Seara m-am obișnuit să nu mai mănânc nimic, rar când iau câte un fruct, dar sunt cu luare-aminte. Alaltăieri mi-am încălcat rânduiala. Deși mi-am rânduit, așa cum v-am spus, să nu mănânc niciodată seara, erau acolo niște cireșe pe care ni le adusesse cineva. Ei, și m-a pus gândul să mănânc cireșe, pentru că sunt fructe, și am mâncat câteva. Apoi era pe masă și o ridiche frumoasă, fragedă. Îmi plăcea. Și pentru că îmi plăcea, am mâncat-o și pe aceea. Și îndată ce am terminat, s-a stârnit înlăuntrul meu o neliniște. Am început să îmi fac rugăciunea. Este momentul din zi în care trebuie să mă rog cu luare-aminte cel puțin o oră și jumătate, ca de acolo să pot înainta mai adânc în rugăciune. Ei, vă mărturisesc că în această oră și jumătate m-a părăsit cu totul harul lui Dumnezeu. M-am îndurerat, am plâns, am strigat, L-am silit pe Hristos, nimic! «Atotbunule, am greșit, iartă-mă, mi-am călcat rânduiala, mă pocăiesc! Nu ești Tu Dumnezeul celor ce se pocăiesc? Pentru că Tu nu judeci!»¹⁴⁴. Nu am putut să Îl înduplec.

¹⁴³ Cf. Facere 2, 15.

¹⁴⁴ Gheronda Iosif spunea întotdeauna că în această viață, Hristos este Dumnezeul celor ce se pocăiesc, Dumnezeul dragostei, Care nu judecă pe nimeni. Judecător va deveni numai în ceasul Judecății. [n.tr.]

Am suferit canonul acesta aspru un ceas și jumătate. Minteaa mi s-a închis cu desăvârșire, nu simțeam dacă sunt om, dacă mai judec. Fiindcă mi-am încălcat cu bună știință rânduiala, a trebuit să plătesc cu acest canon ca să pot continua rugăciunea.

Dar ce înseamnă, frații mei, încălcarea rânduiei? Încălcarea rânduiei este stârnită de blestemul simțămintelor supuse împătimirii¹⁴⁵. Și când se trezesc simțămintele supuse împătimirii, unde mai este personalitatea neîmpărțită a omului, care trebuie să Îl iubească pe Dumnezeu cu toată ființa lui? Aceasta este prima și cea mai însemnată datorie, pentru toate fapăturile înțelegătoare îndeobște, dar îndeosebi pentru noi, oamenii cei căzuți. Suntem datori, așadar, să Îl iubim pe Dumnezeu «din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul și din toată tăria»¹⁴⁶, pentru că «El întâi ne-a iubit pe noi»¹⁴⁷. Prin urmare, cea mai înaltă îndatorire a fapturilor înțelegătoare, ca să revină din nou la starea în care au fost zidite, este dragostea pentru Dumnezeu. Când însă se trezește blestemul simțămintelor supuse împătimirii – și aceste simțăminte nu au existat înainte de cădere, părinților, ele sunt urmarea căderii, sunt roada morții –, atunci mintea începe să se împrăștie și să se împartă și apar interesul egoist, mulțumirea de sine și dorința de a plăcea celorlalți. Ca urmare, harul dumnezeiesc se retrage. «Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește»¹⁴⁸ și «Cel ce nu Mă iubește pe Mine, cuvintele Mele nu le păzește»¹⁴⁹. Acolo unde a încolțit blestemul simțămintelor supuse împătimirii, cum vom păzi acrivia împlinirii poruncilor, de

¹⁴⁵ În gr. *συναίσθηματα*, „sentimente”. Sentimentele sunt firești pentru om, în sensul că țin de viața după fire în urma căderii. Când însă le vorbește monahilor, care s-au lepădat de lume și doresc petrecerea cea mai presus de fire și revenirea la starea omului dinainte de cădere, Gheronda Iosif înțelege prin *συναίσθηματα* simțămintele supuse împătimirii, care sunt „roada stricăciunii”, pentru că „robesc omul și nu îi lasă dragostea neschimbată, ci o dirijează încotro voiesc”. A se vedea și Addenda. [n.tr.]

¹⁴⁶ Cf. Marcu 12, 30.

¹⁴⁷ I Ioan 4, 19.

¹⁴⁸ Ioan 14, 21.

¹⁴⁹ Ioan 14, 24.

vreme ce mintea s-a împrăștiat și domnesc mulțumirea de sine și dorința de a plăcea celorlalți?

De aceea rog dragostea voastră, fiți cu luare-aminte, rânduiala este absolut necesară! «Dacă cele pământești am spus vouă și nu credeți – zice –, cum veți crede de voi spune vouă cele cerești»¹⁵⁰? Dacă aici nu păzim un lucru la îndemână de făcut, prin care dovedim supunerea și ascultarea noastră față de Hristos, cum ne va dărui El Împărăția Lui, înrudirea cu Dânsul, încât să ne facem fii ai lui Dumnezeu? Acesta este înțelesul. Punând ca temelie ascultarea, prin care este omorâtă cu desăvârșire voia proprie, mintea are putere să se apere împotriva îndreptăririlor pe care voia proprie i le aduce înainte ca să încalce rânduiala. Ați înțeles? Pentru că pe toate le face voia proprie¹⁵¹!

Însă ucenicul nu are voie proprie. Se socotește mort pe pământ. Când voia proprie este desființată cu desăvârșire, atunci mintea rămâne liberă. Atacurile se vor mișca pe două planuri: cel trupesc și cel duhovnicesc, sufletesc. Chiar dacă Hristos a plătit iertarea noastră cu Sângele Său și ne-a dat prin Cincizecime, lucrător în noi, harul Duhului Sfânt, care poate să ne înalțe și chiar ne înalță la sfințenie și îndumnezeire, care sunt menirea noastră, totuși, după cădere, când voia omului a devenit stăpână, dacă omul nu se luptă și intră la mijloc voia proprie, este foarte greu. Fiindcă puterea sporirii noastre este harul lui Dumnezeu, iar nu lucrările noastre omenești; nu să facem tumbe (se referă la meta-nii), să înălțăm psalmodii și altele asemenea. Și acestea, desigur, sunt necesare, dar ele în sine nu sunt nimic. Cel care va nimici omul cel vechi și îl va zidi pe cel nou, cel care va smulge din rădăcină stricăciunea și va aduce sfințenia este harul lui Dumnezeu, care este roada Cincizecimii. Așadar, Cincizecimea continuă, este întotdeauna cu noi, nu a încetat¹⁵².

¹⁵⁰ Ioan 3, 12.

¹⁵¹ Despre „voia proprie” a se vedea și Addenda. [n.tr.]

¹⁵² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 9 iunie 2003.

Așa cum învățase de la Părintele său duhovnicesc, Gheronda nu mânca niciodată mâncare proaspăt făcută dacă mai rămânea ceva din ziua sau din zilele dinainte. Când se întâmpla să rămână mâncare, o aduna, se îngrijea să nu se strice și o mânca până se termina. Gheronda era foarte înfrânat. Și-a păstrat duhul de nevoință până în ultima zi a vieții sale. Părintele Ambrozie, cu care se sfătuia duhovnicește, îi spusese:

– Acum, că ai înaintat în vârstă și ai probleme cu inima, să pui puțin untdelemn în mâncare în Postul Mare și în toate zilele anului când se mănâncă fără ulei!

Însă în această privință, Gheronda nu a făcut ascultare, chiar dacă prețuia întotdeauna cuvântul Părintelui Ambrozie și îl cinstea adânc. Spunea:

– Părintele zice așa din dragoste, însă noi trebuie să ne nevoim!

Și ultimul Post Mare din viața lui l-a ținut cu strictete, cu multă nevoință, în ciuda sănătății șubrede și a istovirii pe care o simțea.

Paza minții

Cea mai înaltă lucrare a duhului omenesc este rugăciunea. Din cele 24 de ore ale zilei, cele mai multe Gheronda le folosea pentru rugăciune. Rugăciune cu luare-aminte și paza minții. Această rugăciune aduce darurile Duhului Sfânt. Părinții spun că dragostea noastră pentru Dumnezeu este vădită de timpul pe care îl așerosim rugăciunii. Numai în lucrarea rugăciunii se împlinește virtutea desăvârșită a dragostei: „Iubiți pe vrăjmașii voștri”¹⁵³. Cu cât sporește rugăciunea, cu atât sporește dragostea și cu atât sporește și cunoașterea empirică a lui Dumnezeu. Atunci făptura zidită ajunge să Îl cunoască în chip desăvârșit pe Ziditorul ei, prin norul Luminii de netălcuit. Îndeosebi pentru monah, cunoașterea lui Dumnezeu este o stare existențială, ființială, care se trăiește în Duhul Sfânt. Monahul trăiește harul Duhului Sfânt. Singura și

¹⁵³ Matei 5, 44.

desăvârșita mângâiere a monahului este simțirea dumnezeiescului har trăită în vremea rugăciunii și a trezviei.

La sinaxele în care ne vorbea, Gheronda ne sublinia în chip repetat câtă însemnătate au rugăciunea și paza minții. Monahul trebuie să aibă o viață „văzătoare”, adică să trăiască vederea lui Dumnezeu prin unirea cu Hristos în inima sa. Sublinia faptul că monah adevărat este acela care își păzește mintea. Viața practică trăită sănătos, adică ascultarea autentică a monahului, va aduce și viața contemplativă sănătoasă, adică trezvia și rugăciunea neîn-cetată. Paza minții va aduce împlinirea cu mai multă osârdie a poruncilor și va conduce la tămăduirea sufletului și la nepătımire. Gheronda era un lucrător al trezviei, așa cum o învățase de la Părintele său duhovnicesc, Iosif Isihastul, și acest lucru dorea fier-binte să ni-l predea și nouă, așa cum se vede din cuvintele pe care ni le ținea la sinaxe:

„Prin urmare, frații mei, noi avem nevoie acum de această luare-aminte, adică să ne îndeletnicim sârguincios cu paza minții. Mintea este partea de căpătâi a ființei noastre, a existenței noastre, a nemuririi noastre, a veșniciei noastre, a vieții noastre fără de sfârșit. Mintea este aceea care, primind gândurile, supraveghează cele ce ne înconjoară, se supraveghează pe sine și își supraveghează rostul și ținta ei. Pe toate acestea le face mintea. Așadar, acum, când cercetăm starea jalnică în care am ajuns și căutăm să găsim pricina, o vom găsi în minte. Ea nu a fost atentă și nu a judecat drept. De fiecare dată când a fost lovită de legea înclinării spre cele pătimase pricinuită de căderea din Rai, mintea nu a judecat drept. A primit momeala gândului care se împotrivesc viețuirii după Dumnezeu, în loc să o alunge gândind: «Să nu fie! Înapoia mea, satano! Eu sunt monah, sunt creștin, sunt al lui Dumnezeu! Cum să gândesc și să fac asta?». Mintea nu a făcut așa și ca urmare a fost târâtă în înșelare. A fost înșelată și în trecut, din pricina celor pe care le-a auzit, le-a văzut și le-a aflat, și a fost înșelată și mai târziu, din pricina celor pe care le-a dobândit, adică a relelor obișnuințe și a patimilor.

Toate acestea ne luptă neîncetat. Pentru că, așa cum am spus, după cădere omul a căpătat o înclinare spre cele pătimăse. Acum, această înclinare spre cele pătimăse lucrează neîncetat și ne provoacă mereu, având drept căpetenie pe diavolul, care uneltește nimicirea noastră. Acum, așadar, altă cale de tămăduire nu există. Trebuie să aducem mintea din nou la locul ei. Ori de câte ori primim momeala, fie simțit, fie la nivelul minții, mintea trebuie să stea pe o temelie sănătoasă și să cerceteze: «Al nostru ești sau dintre potrivnicii noștri?»¹⁵⁴. Adică vine momeala, gândul. Și atunci mintea spune: «Ia stai, ce este cu gândul acesta? Este de la Dumnezeu sau este de la patimile mele?». Când gândește așa de la început, îndată momeala se dă pe față și nu mai are putere. Pentru că numai atunci când mintea este la locul ei, se descoperă momeala gândului care se împotrivesc viețuirii după Dumnezeu și se taie puterea acestui gând. Și atunci mintea este slobodă să ia bărbătește o hotărâre și să își urmărească ținta și scopul ei, care este întoarcerea sinceră spre Părintele său¹⁵⁵.

Gheronda stăruia asupra vieții lăuntrice, asupra lucrării minții, asupra adunării în sine, deoarece socotea că aceasta este „lupta după lege”¹⁵⁶ și că numai astfel poate exista roadă duhovnicească. Având ca temei această lucrare duhovnicească, monahul poate să aibă părtașie cu harul, să trăiască neîncetat „simțirea lui Dumnezeu”. Gheronda ne învăța:

„Îndeosebi noi, monahii, prin iubirea de osteneală în toate, prin lepădarea de sine și prin supunerea desăvârșită față de voia lui Dumnezeu, avem ca scop de căpătâi paza minții. Aceasta este «adunarea în sine», cum o numesc Părinții. Iar când mintea ajunge să se păzească prin adunarea în sine, începe și pentru noi nevoința și lupta spre a auzi cuvântul: «Bine, slugă bună și credin-

¹⁵⁴ Isus Navi 5, 13.

¹⁵⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 7 octombrie 2002.

¹⁵⁶ Cf. II Timotei 2, 5.

cioasă»¹⁵⁷. Când suntem atacați, numaidecât să aducem mintea la locul ei, gândindu-ne la menirea noastră. Toate aceste atacuri vin în minte ca o imagine, ca să ne momească, să ne stârnească, să ne provoace. Noi înșfăcăm gândul nostru de temelie. Care este acesta? Că suntem zidiți «după chipul și după asemănarea». Ca persoane aparținem asemănării cu Dumnezeu. Suntem chip și asemănare a Acestuia Care ne-a zidit și Care acum primește să Se numească și să Îi spunem și să Se dovedească Părinte al nostru. Acum știm. Având aceasta ca temelie, orice momeală care va lovi în ecranul închipuirii o vom înșfăca și îi vom spune: «Stai! Al nostru ești sau dintre potrivnici? Jos mâinile de pe mine! Eu sunt monah, nu am nevoie de asta, nici de asta, nici de celelalte, de nimic!». Și să spunem asta de fiecare dată când vine momeala. Aceasta este lupta după lege¹⁵⁸.

„Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește”

Când Hristos arăta vădit puterea Lui cea de minuni făcătoare, „oamenii, văzând semnul care l-a făcut Iisus, ziceau: Acesta este cu adevărat Prorocul cel ce va să vie în lume. Deci Iisus, cunoscând că vor să vie și să-L apuce pe El ca să-L facă împărat, S-a dus iarăși în munte El singur¹⁵⁹. S-a ferit să devină împărat când Îl căutau, însă nu S-a ferit să Se smerească, să slujească, să Se jertfească, să Se răstignească, să Se facă pildă de viață adevărată, de jertfă și de dragoste pentru toți câți aleg singura cale a adevărului pe pământ – viața de jertfă și de dragoste dezinteresată.

Acest singur chip de viețuire adevărată este batjocorit de cei mulți, care „nu știu ce fac¹⁶⁰. Însă acei cărora li s-a descoperit de

¹⁵⁷ Matei 25, 21.

¹⁵⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 19 august 2002.

¹⁵⁹ Ioan 6, 14-15.

¹⁶⁰ Luca 23, 34. [n.tr.]

Sus această cale au cunoscut prin trăire că „Dumnezeu adevărat este”¹⁶¹ și se smeresc în fața oricărui om, pentru a păzi dragostea. Iar cei care păzesc dragostea călătoresc pe calea desăvârșirii. Când Domnul Se pregătea la Cina cea de Taină să predea Taina Sfintei Împărtășiri cu El, fiindcă râvnea să fie mereu una cu cei ce Îl doresc, le-a zis ucenicilor: „Cu poftă am poftit aceste Paști să le mănânc cu voi mai înainte de patima Mea, căci zic vouă că de acum nu voi mai mânca dintr-acestea, până când se vor plini întru Împărăția lui Dumnezeu”¹⁶².

După aceea, precum spune Evanghelistul Luca, „s-a făcut și prigonire între dânșii, care dintre ei ar fi mai mare”¹⁶³. Cearta aceasta începuse a se înfiripa mai demult, de când se apropiase de Hristos mama lui Ioan, ucenicul cel iubit, cerându-I să îi pună pe cei doi fii ai ei de-a dreapta și de-a stânga Lui în Împărăția Sa¹⁶⁴. Atunci s-a arătat în ucenici înclinarea spre egoism și spre iubire de stăpânire, fiindcă nu primiseră încă Duhul Sfânt. Această stare lăuntrică de după cădere a omului față de semenul său a dus la suferințe în legăturile dintre oameni și dintre neamuri. Dar iubitorul de oameni Iisus ne-a învățat cu fapta, prin pilda Lui smerită, răsturnarea acestei înclinări spre cele pătimase a firii omenești căzute.

Această învățătură a lui Hristos este temeliea celei mai cutremurătoare răsturnări a oricărui chip de dictatură și a oricărei constrângeri a adevăratei libertăți în legăturile dintre oameni și, în sens mai larg, din societate. Mântuitorul învață peste veacuri: „Știți că domnii păgânilor îi domnesc pe ei și cei mari îi stăpânesc pe dânșii. Iar între voi nu va fi așa, ci care dintre voi va vrea să fie mare, să fie vouă slujitor. Și care dintre voi va vrea să fie întâiul, să fie vouă slugă, precum și Fiul Omului n-a venit să-I slujească Lui, ci să slujească El și să-și dea sufletul Său răscumpărare pentru

¹⁶¹ Ioan 3, 33. [n.tr.]

¹⁶² Luca 22, 15-16.

¹⁶³ Luca 22, 24

¹⁶⁴ Cf. Matei 20, 20-24.

mulți”¹⁶⁵. Cu acest cuget trăia Gheronda. De aceea, în pilda și în cuvântul lui se împlinea ceea ce spune Domnul: „Împărații păgânilor îi domnesc pe ei; și cei ce îi stăpânesc pe ei, făcători de bine se cheamă. Iar între voi nu așa. Ci cel ce este mai mare între voi să fie ca cel mai mic; și cel ce este începător al vostru, ca cel ce slujește. Că cine este mai mare, cel ce șade sau cel ce slujește? Au nu este cel ce șade? Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește”¹⁶⁶.

Puterea Duhului Sfânt se face arătată în sufletele acelor oameni purtători de Dumnezeu care, prin puterea Lui de necuprins cu mintea, sunt în stare nu doar să poarte neputințele semenilor, ci să le și slujească acestora cu bucurie, chiar dacă știu că în slujirea lor vor primi mulțime de ispite, adeseori chiar pricinuitoare de moarte. Nimeni nu poate îmbrățișa acest chip de viețuire dumnezeiesc-omenesc dacă nu i se dă de Sus. Gheronda Iosif, din clipa când i Se arătase Domnul, înainte de a se face monah, trăia ca pe o realitate bucuria și durerea harului Duhului Sfânt, cu venirea și retragerea lui. Nimic nu îl mai putea despărți de Domnul, nicio mâhnire sau ispită. Dimpotrivă, ispitele îl duceau mai aproape de Hristos. „Iar voi sunteți cei care ați petrecut cu Mine întru ispitele Mele. Și Eu vă rânduiesc vouă Împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu, ca să mâncați și să beți la masa Mea întru Împărăția Mea, și să ședeți pe scaune, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israil”¹⁶⁷.

Pescarii cei simpli nu puteau înțelege puterea de nedescris pe care o dobândiseră după cădere înclinarea omului spre cele pătimăse, egoismul, iubirea de stăpânire și iubirea de sine. Nu puteau pricepe măsura acestui rău, care intrase în inima omenirii prin îndepărtarea harului Duhului Sfânt de la cel întâi-zidit și care cuprinsese apoi întreaga lume. Cum puteau să își închipuie că această înclinare spre cele pătimăse este miezul nefericirii a toată lumea? Și încă mai mult, că această înclinare spre cele pătimăse

¹⁶⁵ Matei 20, 25-28.

¹⁶⁶ Luca 22, 25-27.

¹⁶⁷ Luca 22, 28-30.

a lumii întregi de după cădere, care se găsește înlăuntrul nostru, poate fi biruită numai de Dumnezeu, dacă fiecare va începe nevoița pe măsura credinței sale? Lupta aceasta poate ajunge până la jertfa din urmă și până la vărsarea sângelui în slujirea semenilor, ba încă și până la moarte.

Singur Domnul Iisus ca om știa înainte de jertfa Lui pe Cruce rostul pentru care Îl trimisese Tatăl pe pământ. Știa, de asemenea, că ucenicii Lui nu puteau încă pricepe lucrarea cu neputință de înfățișat omenește a smereniei și a dragostei Sale când S-a ridicat la Cina cea de Taină și a început să le spele picioarele¹⁶⁸. Abia după venirea Duhului Sfânt, Apostolul Petru a dobândit ochi lăuntrici și prin luminarea harului a putut să înțeleagă această faptă a Domnului și să fie condus el însuși la jertfa răstignirii prin deplină smerenie, lepădare de sine și dragoste, ca să învețe din cercare cuvântul: „Unul altuia plecându-vă, smerita cugetare să agonisiți; de vreme ce Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har”¹⁶⁹.

Fericitul nostru Părinte Iosif, în cei 73 de ani de viață monahală, s-a ostenit zilnic întru păzirea poruncilor lui Dumnezeu, rugându-se, slujind celorlalți, răbdând, tăinuindu-și lucrarea sub povara defăimărilor și a smereniei sale de bunăvoie. Prin credința lui neclintită, simțea adâncă iubire și purtare de grijă a Domnului în lupta sa duhovnicească. Sufletul lui se veselea de vederi cerești, îndeosebi în clipele cele mai grele ale vieții sale. Ne învăța din cercare, zicând:

„Omul trebuie să se lepede cu desăvârșire de tot ce este al lui, de tot ce își dorește și cere cu dinadinsul. Altfel, dacă dorește ceva și nu i se dă, îndată se tulbură, se îmbufnează, clocotește, se mânie și încep acestea: «De ce să fie preferat altul și nu eu?»; «Dacă mi-ar fi dat mie această ascultare, s-ar fi făcut cutare lucru!»; «Nu cumva nu trebuie făcut așa?» etc. Toate acestea sunt diavolești și arată că omul acela are înlăuntrul lui egoism, mulțumire de sine,

¹⁶⁸ Cf. Ioan 13, 4-16.

¹⁶⁹ I Petru 5, 5.

iubire de sine, deci toate patimile, în vreme ce Domnul Se smerea și slujea: « Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește »¹⁷⁰.

Firește, toți câți se luptă și se străduiesc să slujească smerit vor întâlni felurite ispite. În aceste ispite trebuie să aibă răbdare fără cârtire. Gheronda spunea:

„Omul trebuie să înțeleagă pentru ce ne aflăm aici. Omul este făptura care nu a stat în rostul în care a așezat-o Dumnezeu, iar acum îl zdrobesc împrejurările vieții, bolile, păcatul, diavolul, moartea. Scopul nostru este să ne mutăm la viață. Cum? Prin a deveni oameni care slujesc. Omul care nu vrea nimic, ci slujește mereu celorlalți, va auzi: «Bine, slugă bună și credincioasă»¹⁷¹ și «Voi sunteți cei care ați petrecut cu Mine întru ispitele Mele»¹⁷². Un astfel de om, când ceilalți îi răspund împotriva sau îi fac necazuri, se mâhnește nu pentru sine, ci pentru cei care îl mâhnesc»¹⁷³.

„Dacă omul, în ciuda ispitelor, rămâne statornic și rabdă calea Domnului, atunci se împlinește cu el cuvântul «amin grăiesc vouă, fericită este sluga aceea pe care, venind domnul său, o va afla făcând așa»¹⁷⁴, fiindcă «se va încinge și o va pune să șadă la masă»¹⁷⁵. Vedeti? Cu adevărat Însuși Domnul îi va sluji pe cei ce rămân în luptă și nu fug»¹⁷⁶.

„Voi sunteți cei care ați petrecut cu Mine întru ispitele Mele”

Gheronda dorea să se slujească des Sfânta Liturghie în paradisul katismei sale și să se împărtășească. În decembrie 1998, la

¹⁷⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 28 septembrie 1988.

¹⁷¹ Matei 25, 21.

¹⁷² Luca 22, 28.

¹⁷³ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 28 septembrie 1988.

¹⁷⁴ Matei 24, 46.

¹⁷⁵ Cf. Luca 12, 37.

¹⁷⁶ Gheronda Iosif, *Omilie în sinaxa obștii*, Noul Schit, 13 ianuarie 1985.

sfârșitul uneia din obișnuitele Liturghii, s-a întors și i-a zis cu un aer glumeț Părintelui Arsenie:

– Părinte Arsenie, pregătește-ți spinarea!

Prin aceasta înțelegea glumeț bătaia duhovnicească, ispitele ce aveau să urmeze.

– Ce înseamnă asta, Gheronda, că vom avea ispite?

Gheronda i-a răspuns:

– Azi, cu puțin înainte să mă trezesc ca să îmi fac slujba, am auzit în somn, ca o rugăciune, un glas dulce care repeta: „Voi sunteți cei ce ați petrecut cu Mine în ispitele Mele”¹⁷⁷. Era atât de limpede și dulce acel glas, încât de dulceața lui m-am trezit și am început să repet și eu cu voce tare aceleași cuvinte, ca pe o rugăciune.

Nu au trecut multe zile și mass-media din Cipru, pentru a sluji anumitor interese, a început împotriva lui Gheronda o campanie de defăimare care pe orice om normal l-ar fi zguduit. Însă Gheronda, care întotdeauna avea o așezare pașnică și netulburată, le-a încredințat pe toate proniei lui Dumnezeu. Ispita aceasta a fost iscată de anumite persoane care aveau scopurile lor cu privire la alegerea în Cipru a noului mitropolit de Limassól. Toate s-au petrecut pentru a lovi în reputația Mitropolitului Atanasie de Limassól de astăzi, care era fiu duhovnicesc al lui Gheronda Iosif. Mai târziu, Gheronda ne-a spus despre aceasta:

„Dacă nu ar fi fost vorba de numele Mănăstirii Vatoped și de Părintele Atanasie, aș fi stat înaintea tuturor și aș fi spus: «Iertați-mă, aveți dreptate!». Fiindcă, deși conștiința nu mă osândește pentru toate câte mi le reproșează ei, totuși, cine știe, se poate să fi păcătuit vreodată și să fi uitat, și deci aceia să aibă dreptate. Mă smeresc și mă rog cu lacrimi pentru cei ce spun acestea. Să ai pretenția să îți se dea dreptate nu se potrivește cu legea Duhului, căci niciodată nu avem dreptate înaintea lui Dumnezeu. Pretenția asta apare mereu, dar nu trebuie să stăm fără să luptăm împotriva ei”¹⁷⁸.

¹⁷⁷ Luca 22, 28.

¹⁷⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 13 ianuarie 1999.

Zece ani mai târziu, fiind întrebat dacă își mai amintea de această defăimare, a răspuns detașat și liniștit: „Nu îmi amintesc copilul meu, se pare că eu m-am osândit pe mine însumi mai mult decât aceia!”. Astfel, chiar și atunci când avea deplină dreptate, Gheronda se smerea singur și biruia cursa egoismului și a iubirii de sine. Se osândește pe el însuși și niciodată nu rănea vreun om, nu numai cu vreun gest de mânie sau cu vreo vorbă înverșunată, dar nici cu cea mai mică urmă de osândire a aceluia în sine. Murise pentru lumea aceasta, iar de lupta lui pentru agonisirea celei mai adânci osândiri de sine – pe care în generația noastră foarte puțini oameni o mai trăiesc – se minunau îngerii.

În perioada în care Gheronda era defăimat, Preafericitul Patriarh Ecumenic Bartolomeu a trimis următoarea scrisoare Preafericitului Arhiepiscop al Ciprului, Hrisostom I:

„Preafericite și Preasfințite Părinte Arhiepiscop al Noii Iustiniane și al întregului Cipru, mult iubite în Hristos și dorite frate și împreună slujitor al nostru, Kir Hrisostom, îmbrățișăm frățeste în Domnul cinstita Voastră Preafericire și cu multă bucurie Vă heretisim.

Dintr-un interes viu și adânc, în aceste zile în care trăim taina întrupării Dumnezeu-Omului, Domnul nostru, socotim obligația și datoria noastră să înaintăm această scrisoare Preafericirii Voastre celei iubite și mult prețuite, spre a ne exprima neliniștea în legătură cu cele zvonite prin mijloacele de informare în masă și care se petrec în Sfânta Biserică a Ciprului, sora noastră.

Mulțimea anunțurilor făcute de către Preasfințitul frate, Mitropolitul Sfintei voastre Biserici, și probabil și de alte persoane, precum și răspândirea lor prin mijloacele de informare în masă – lucru ce vatămă, mai ales în aceste zile sfinte pentru creștinătate, Preasfânta Biserică a Ciprului și Preasfânta noastră Patriarhie Ecumenică, în jurisdicția căreia se află canonic Sfântul Munte Athos – pricinuesc sminteală credincioșilor, iar nouă și Preasfințiților noștri frați de aici, mahnire și tristețe.

Contribuind, în calitate de mitropolit al Filadelfiei pe care o aveam atunci, la repopularea Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped cu obștea de sub povățuirea lui Gheronda Iosif și cunoscând din experiență integritatea caracterului și a duhului său, dar și duhovniceasca lui strălucire în Sfântul Munte și în spațiul mai larg al Ortodoxiei, voim și prin prezenta scrisoare să mărturisim aceasta și să o întărim înaintea Voastră, Preafericite Frate.

Fiindcă toți suntem responsabili de smintirea turmei în clipa în care Sfânta Ortodoxie întâmpină pretutindeni probleme de la casnicii ei și de la străini; și cu siguranță ar fi de prisos să adăugăm și noi altele asemenea și să înstrăinăm poporul lui Dumnezeu de Biserica Lui, cu atât mai mult când este vorba de un părinte de 80 de ani, împodobit cu virtuți, mărturisit îndeobște a se număra între chipurile cuvioase din Sfântul Munte, renumit în nevoința monahicească și în arena duhovnicească, întemeietorul unei obști alese și autorul multor cărți cu conținut duhovnicesc ce dovedesc în chip neîndoielnic duhul și caracterul său. Supunând cele de mai sus atenției și judecății iubitei Voastre Preafericiri și a Preasfințiților frați dimpreună cu Voi, din dragoste frățească și din grijă față de Sfântul Munte, moștenirea Bisericii Constantinopolului, și cu deosebire față de vătămarea făcută în rândul poporului lui Dumnezeu, avem nestrămutată convingere că vă veți ocupa personal de situație, spre a pune capăt necinstirii numelui Bisericii Ortodoxe în popor în aceste zile și spre a restabili cinstea numelui pomenitului monah aghiorit, pe care, repetăm, îl cunoaștem personal și îl prețuim.

Având nădejdea că Însăși Preafericirea Voastră va avea în vedere rugămintea noastră frățească, reinnoim urările cu prilejul celor douăsprezece Zile Sfinte [ale Întrupării și Teofaniei] și, așteptând vești îmbucurătoare despre situația în cauză, Vă îmbrățișăm frățește și Vă împărtășim aceeași adâncă iubire și aleasă prețuire.

12 decembrie 1998

Al cinstitei Voastre Preafericiri frate iubit în Hristos,
†Bartolomeu al Constantinopolului”

În același timp, Sfânta Chinotită a Sfântului Munte a trimis și ea Preafericitului Arhiepiscop al Ciprului, Hrisostom I, scrisoarea de mai jos privind defăimarea lui Gheronda:

„Careia, 5/18 Decembrie 1998

Nr. de înregistrare F. 2/5b/2044

Preafericitului Părinte Arhiepiscop al Noii Iustiniane și al întregului Cipru, Kir Hrisostom, Nicosia – Cipru

Heretisim cu evlavie în Domnul a Voastră Preafericire!

Îndrăznind cu familiaritatea cunoscutei iubiri frățești dintre noi, ce își are obârșia în legăturile duhovnicești de nedestrămat dintre Cipru și Sfântul Munte – legături ce dăinuie din negura vremilor până astăzi, întărite și în timpurile noastre, pe de o parte, prin vădirea timp îndelungat a mărinimiei Voastre și a sincerei iubiri față de acest Loc Sfânt al nostru când au cerut-o împrejurările, iar pe de altă parte, prin a noastră împreună-pățimire din toată inima și prin râvna plină de dragoste de a fi alături de încercatul popor cipriot –, punem înainte, prin hotărârea unanimă a Sfintei Chinotite, această scrisoare ce poartă sfânta noastră pecete, pentru a face cunoscute Preafericirii Voastre următoarele aspecte în legătură cu importanta problemă a Bisericii Voastre, fără să intenționăm să ne amestecăm în problemele ei interne, ci numai cercetându-le din perspectivă aghiorită.

1. Cu multă întristare și durere, dar și cu sporită iubire și rugăciune stăruitoare, urmărim încercările necurmăte ale Bisericii Ciprului – care, adăugate multelor necazuri de ordin național, adună, din nefericire, o povară grea pe umerii poporului cipriot, de care suntem alături – și ne folosim de acest prilej pentru a vă încredința încă o dată de ajutorul și sprijinul nostru din toată inima.

2. De asemenea, vedem cu tristețe cum problemele interne ale Bisericii, în loc să fie cercetate canonic de către Biserică și Sinod, sunt aduse la cunoștința laicilor într-un chip care provoacă confuzie și sminteală, și nu numai atât, ci și dezbinarea poporului,

într-o vreme în care este imperios necesar să petrecem toți uniți și într-un cuget, însuflețiți și călăuziți de Biserică.

3. De asemenea, măhnire și în același timp multă surprindere ne-a pricinuit vestea despre apariția publică în repetate rânduri a Preasfințitului Mitropolit al Sfintei Voastre Biserici, spre a defăima monahi aleși, cu precădere aghioriți, și mai ales pe cei din obștea Mănăstirii Vatoped și pe călăuzitorul ei duhovnicesc, Gheronda Iosif, precum și pe Preacuviosul Părinte Stareț al Mănăstirii Maherá din Cipru, Arhimandritul Atanasie, care provine tot din această obște. Lucrul acesta, desigur, numai folos nu are să aducă Bisericii și poporului bine-cinstitor, care, așa cum se spune, îi socotește lumină pentru el pe monahi, și îndeosebi pe monahii aghioriți, cu atât mai mult când este vorba despre mădulare alese ale cinului monahicesc din zilele noastre.

4. Pentru eventualele sale greșeli, fiecare va da răspuns nu în fața mijloacelor mass-media, ci, pe de o parte, în acest veac, în fața autorităților bisericești de care ține, iar pe de altă parte, în veacul viitor, înaintea înfricoșatului Divan al nemitarnicului Judecător.

5. În situația de față suntem datori, dar și obligați ca organ competent, în calitate de Autoritate Supremă a Sfântului Munte, să amintim că obștea de acum a Sfintei Mănăstiri Vatoped – călăuzită în chip destoinic de cel ce s-a dovedit cercat în nevoie de mulți ani, Gheronda Iosif – reprezintă, după cunoștința noastră întemeiată, o podoabă a bolții înțelegătoare aghiorite și a fost aleasă spre viețuire în amintita mănăstire prin glăsuirea și consimțământul de obște al Sfintei noastre Chinotite și al Sfintei Patriarhii Ecumenice. De asemenea, ne amintim cu bucurie de vrednica de laudă prezență aici a ieromonahului Atanasie, atât ca monah venit între cei dintâi în obște, cât și ca Protos al Sfântului Munte. Marea pierdere pricinuită de plecarea lui din Sfântul Munte poate fi mângâiată în inimile noastre numai de vestea marii slujiri pe care o aduce Bisericii și tinerilor din Cipru.

Acestea punându-le cu multă durere înaintea Preafericirii Voastre, avem nădejde că ajutăm după a noastră putere ca, prin mij-

locirile Maicii Domnului, Ocrotitoarea Locului nostru Sfânt, să se risipească grabnic norii ce nu s-ar fi convenit să se adune în acest fel peste Biserica marii Insule mucenicești. Pentru aceea ne și rugăm stăruitor Domnului să reverse pacea Sa, spre folosul și unitatea poporului evlavios al lui Dumnezeu și spre propășirea cea după Dumnezeu a întregii noastre Biserici Ortodoxe. Cerând ale Voastre rugăciuni de Dumnezeu ascultate, Vă păstrăm aceeași adâncă cinstire.

Cei din Sinaxa de obște Reprezentanți și Proistameni ai celor 20 de Sfinte Mănăstiri din Sfântul Munte Athos”

Învinuirea adusă lui Gheronda Iosif a fost cercetată de Biserica Ciprului în cursul anului 1998. După aceea, dosarul a fost trimis Consistoriului Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, care în ședința din 6 iunie 1999 a hotărât:

„Dând citire scrisorii Preafericitului Arhiepiscop al Ciprului, K. Hrisostom, cu privire la cazul părinților din Sfânta Mănăstire Vatoped aflată în Sfântul Munte Athos, judecăm a fi total nefondate acuzațiile îndreptate împotriva lui Gheronda Iosif. Ca urmare, încetează cercetările și se clasează cazul în dosarul său”¹⁷⁹.

Învinuirea a fost respinsă ca neîntemeiată de Consistoriul Bisericesc suprem și cazul a fost închis definitiv.

Ajutorul dat unei bolnave de cancer

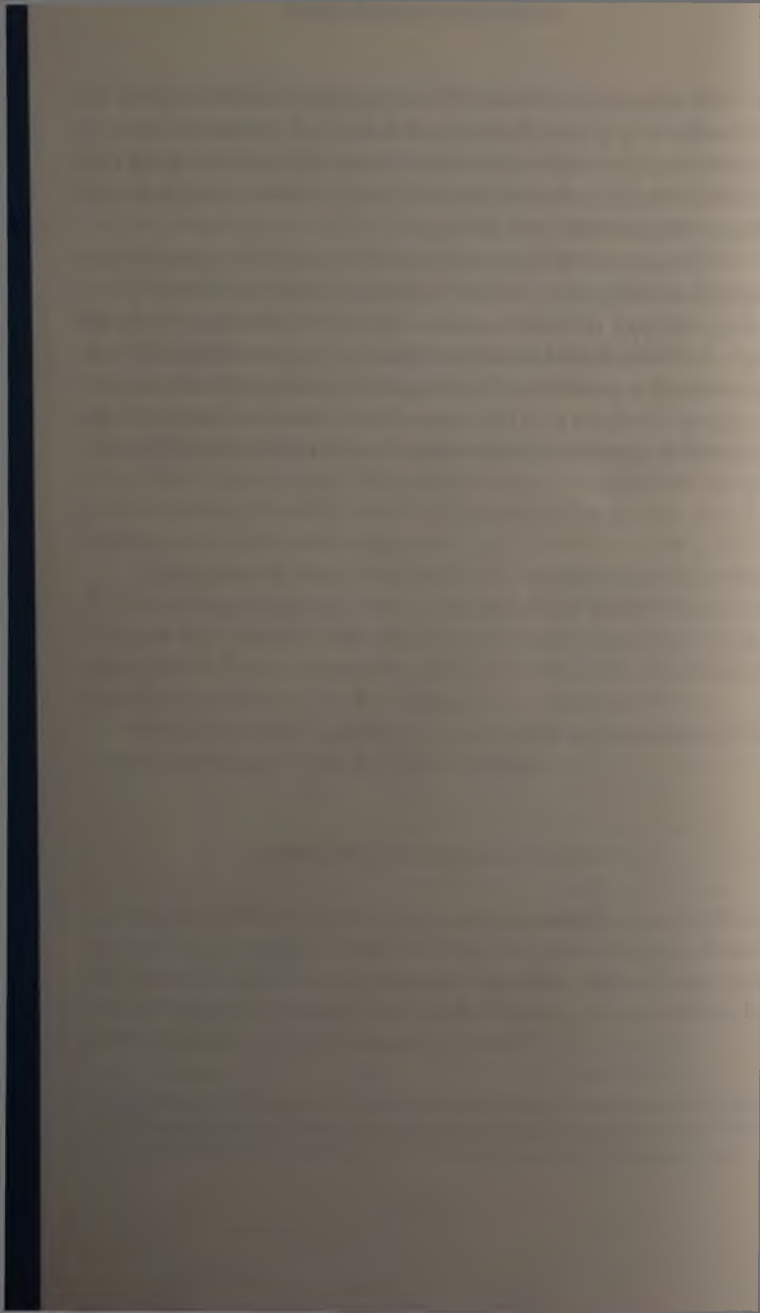
În iulie 1999, Gheronda Iosif a primit un telefon ciudat. Elena din Ioanina, o femeie în jur de 30 de ani, avea cancer și se afla în Germania. Încercând să găsească un ajutor duhovnicesc, fără să cunoască niciun monah din Sfântul Munte, a dat un telefon la întâmplare și a nimerit la Gheronda Iosif ¹⁸⁰.

¹⁷⁹ Fragment din Procesul Verbal administrativ al Sfântului Sinod din 10.06.1999.

¹⁸⁰ Întâmplarea este o minune deoarece Gheronda Iosif avea la chilie un telefon fix al cărui număr nu era public și care de cele mai multe ori era închis. [n.tr.]

Cu puține zile în urmă, Elena avusese o vedenie ciudată. Ea și familia ei se găseau într-un loc întunecos și prăpăstios, greu de străbătut. Și pe când se aflau acolo în necaz și în încurcătură, i s-a arătat un monah care, încetul cu încetul, a călăuzit-o spre un loc plin de lumină și de bună mireasmă.

Gheronda Iosif a ascultat cu grijă părintească necazul ei și a început să se roage pentru ea. Cu rugăciunea și cu sfatul și-a asumat povățuirea ei duhovnicească, a întărit-o în boală și a dus-o pe ea și familia ei la Hristos. Când Elena s-a pregătit desăvârșit prin spovedanie și prin Sfânta Împărtășanie, a adormit în duh de mulțumire și de slăvire a lui Dumnezeu. Prin mijlocirea lui Gheronda, a cunoscut și a trăit ea însăși sensul Crucii și al Învierii lui Hristos.

CAPITOLUL 8 CUVIOASA LUI ADORMIRE

Înrăutățirea sănătății sale

În anul 2000, pe data de 23 iulie (după calendarul vechi), după-amiază, Gheronda a suferit un infarct miocardic acut. A apucat să sune la poarta mănăstirii, unde părintele care avea ascultare acolo a auzit cuvintele: „Sunt Gheronda și nu mă simt bine deloc”. Și nu a mai avut putere să spună altceva. Părinții au alergat îndată și l-au găsit căzut lângă masa lui de scris. Cu mijloacele pe care le aveau, au încercat să îl readucă în simțiri. Au anunțat medicii și după simptome și-au dat seama pe loc că era vorba de infarct. A fost chemat de urgență elicopterul sanitar, care a ajuns la arsanaua mănăstirii în aproximativ o oră. L-au luat pe Gheronda și l-au dus la Spitalul Militar 424 din Tesalonic.

Un închinător mirean aflat în acea zi în mănăstire povestește: „Eram la Careia când am aflat despre criza de inimă a lui Gheronda Iosif. Tulburați, am pornit spre Vatoped să vedem ce se întâmplă. Am ajuns la poarta mănăstirii, unde am găsit afară trei-patru părinți. L-am întrebat pe Părintele Arsenie ce este cu Gheronda Iosif și mi-a spus că așteaptă să vină din clipă în clipă elicopterul să îl ia. Am așteptat și noi puțin cu ei și elicopterul a sosit și a aterizat pe chei.

În grupul nostru de închinători erau și doi copii, Dimitrie și Panaghiotis Kursaris, unul de 14 ani, iar celălalt de 12. Au vrut să meargă să vadă elicopterul și au alergat până la arsana, unde aterizase. Noi am urcat la arhondaric, ne-am dus pe balcon și am urmărit totul de acolo, până când elicopterul a plecat cu Gheronda în direcția Tesalonic.

După puțin timp, gâfâind, copiii au venit bucuroși. I-au zis tatălui lor, Iorgos Kursaris, că o văzuseră pe Maica Domnului înso-

țită de o Sfântă, înveșmântate una în negru și cealaltă în alb. Au mai povestit că pe Gheronda l-au dus cu mașina și l-au coborât până jos, la arsana, iar în elicopter erau aparate medicale și doctori care i-au pus tot felul de fire pe piept. Gheronda stătea în elicopter. A mai urcat încă un monah, apoi Maica Domnului și au plecat. Ne-au repetat aceasta de vreo patru-cinci ori. Atunci ne-am zis că Maica Domnului era lângă Gheronda și ne-am liniștit”¹.

După ce a stat internat câteva zile la terapie intensivă, Gheronda a fost mutat în salon și doctorii i-au îngăduit să primească vizite. Între altele, exista o mare nesiguranță cu privire la soarta sănătății sale. Doctorii spuneau că suferise o necroză a miocardului în proporție de 85% și că se putea întâmpla orice, cel puțin pentru o perioadă. Îl vizitau o mulțime de oameni, iar Gheronda voia să îi primească pe toți, însă îndată ce începea să sune ușor o mică alarmă conectată la pieptul lui prin niște fire, care dădea semnalul că inima obosise, asistenții opreau vizitele.

Când niște părinți i-au povestit despre copiii care o văzuseră pe Maica Domnului în elicopter, Gheronda a plâns mult. Pe de o parte osândindu-se pe sine, iar pe de altă parte mulțumind, a strigat cu lacrimi de smerită cugetare și de recunoștință:

– Și-a amintit Maica Domnului de mine, păcătosul, și a venit cu mine?!... Cum să îi răsplătesc aceasta? Slavă Ție, Doamne!

Mult mai târziu i-a destăinuit unui părinte că „femeia îmbrăcată în negru era Maica Domnului, iar cea îmbrăcată în alb era Sfânta Ecaterina, care venise să o însoțească pe Maica Domnului”. Era Sfânta lui dragă, așa cum am arătat mai înainte.

Acolo, la spital, văzând dragostea pe care i-o arătau doctorii și asistenții, care se străduiau să îl ajute în toate privințele, să nu îi lipsească nici îngrijirea medicală, nici atenția plină de dragoste pentru alinarea durerilor, Gheronda se osândește pe sine fără încetare, cu lacrimi, că nu era vrednic de atâta cinste și grijă. Se ruga mult pentru cei care îl îngrijeau, nădăjduind că astfel le va

¹ Mărturia lui Luca Kuné din Lárna, Cipru, 8 septembrie 2000.

putea răsplăti fie cât de puțin, de vreme ce, după cum spunea el, nu putea să le ofere nimic altceva.

După ce a aflat despre boala lui Gheronda, Preafericirea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu i-a trimis următoarea scrisoare:

„Cuviosului Monah Iosif, Părintele duhovnicesc al obștii Sfintei Mănăstiri Vatoped din Sfântul Munte, Stavropighie patriarhală, și fiu al meu iubit în Hristos, har și pace de la Dumnezeu!

Cuvioase Părinte, îmbrățișându-vă cu multă și părintească dragoste și cu afecțiune și prețuind slujirea voastră îndelungată ca Părinte duhovnicesc al obștii Mănăstirii Vatoped, Stavropighie patriarhală, am fost foarte mișcați de vestea înrăutățirii de curând a sănătății voastre și dorim prin prezenta Scrisoare patriarhală să ne exprimăm adâncă noastră compasiune.

Rugând pe Domnul, Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, pentru grabnica redobândire a neprețuitei voastre sănătăți, ca să puteți duce mai departe lupta duhovnicească încă mulți ani, vă transmitem urările noastre de bine și, dăruindu-vă din tot sufletul binecuvântarea noastră patriarhală, chemăm asupra Cuvioșiei Voastre și a celor dimpreună cu voi harul și nemărginita milă a lui Dumnezeu.

16 august 2000, al Constantinopolului
rugător fierbinte către Dumnezeu, Bartolomeu.”

După ce a stat aproape 40 de zile internat sub supraveghere medicală la Spitalul Militar 424 din Tesalonic, Gheronda s-a putut întoarce la mănăstire. Însă nu mai era ca înainte. Acum, la insuficiența cardiacă se adăugase și infarctul. Doar o mică parte din inima lui mai funcționa. Trebuia să fie atent să nu se obosească, să stea întins mai multe ceasuri peste zi, să vorbească foarte puțin. La Sfânta Liturghie săvârșită la katisma lui venea doar la sfârșit, ca să se împărtășească. Nu putea să participe nici măcar stând pe scaun. Iar evoluția sănătății sale era în parte încă imprevizibilă, din pricina felului în care se manifestă această boală.

Încet-încet, a izbutit să întocmească o scrisoare de mulțumire către Patriarhul Bartolomeu.

„Sfânta Mănăstire Vatoped, 14/27 septembrie 2000
Către Patriarhia Ecumenică din Constantinopol
Preafericitului Patriarh Ecumenic Bartolomeu

Preafericirea Voastră,

«Mulți sunt prietenii, dar la vreme bună. În vremea încercărilor însă, abia de vei afla vreunul.»²

Nu putem uita, Preafericite Părinte, că pentru obștea de astăzi a Sfintei Mănăstiri Vatoped ați fost acel «singur prieten» sau un alt Simon Cirineul, în vremea când eram fără apărare și aproape prizoniți. Din vremea așezării noastre aici și până astăzi, ați fost și continuați să ne fiți acel «singur prieten» în felurile încercări pe care Dumnezeu, după judecățile Sale de nepătruns, le îngăduie asupra noastră. Îmbelșugata Voastră dragoste părintească nu încetează să-i îmbrățișeze pe toți, ajungând până la noi și revărsând asupra noastră ocrotirea ei mângâietoare, în felurile chipuri și în toate împrejurările.

Socotesc că ceea ce am spus eu, nevrednicul, în urmă cu zece ani, anume că Preafericirea Voastră sunteți un nou ctitor al Sfintei Mari Mănăstirii Vatoped, este singurul cuvânt adevărat în stare a caracteriza însemnătatea prinosului istoric adus mănăstirii de Preafericirea Voastră și a permanentei cultivări a legăturii cu ea și cu smerita noastră obște de astăzi. Multa Voastră purtare de grijă pastorală, rod al prisositoarei bunătăți duhovnicești a inimii Voastre nobile și al dragostei Voastre părintești ce izvorăște îmbelșugat, a contribuit hotărâtor și continuă să contribuie adânc la strădania tuturor viețuitorilor acestui sfânt lăcaș de a reinnoi tradiția noastră patristică.

² Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Κεφάλαια περί αγάπης* 4, 94, PG 90, 1072AB [Sfântul Maxim Mărturisitorul, „Capete despre dragoste” 4, 94 în *Filocalia*, vol. I, trad. Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. Apologeticum 2005, p. 156 (n.tr.)].

Părinte și Stăpâne, am fost foarte mișcat când dragostea Preafericirii Voastre, pe lângă «grija tuturor Bisericii»³, și-a adus aminte și de mine, păcătosul, în greua încercare prin care am trecut de curând cu sănătatea, trimițându-mi acea scrisoare personală de mângâiere, precum și urările și binecuvântările patriarhale ale Preafericirii Voastre pentru însănătoșirea mea. Nu am cuvinte să Vă mulțumesc. Numai Vă urez și mă rog – așa cum o fac totdeauna, ca un fiu, în chip smerit și după datorie – pentru buna Voastră statornicie și pentru îndelungare de zile, pentru întărire și însuflețire, ca să aveți putere să duceți crucea grea pe care Domnul a pus-o pe umerii Preafericirii Voastre – și ai tuturor arhierilor și clericilor ce vă înconjoară, fiecare cu datoria și misiunea lui, precum și pe umerii poporul credincios al Cetății, care cu toții au fost rânduiți să apere din toate puterile cinstita moștenire a credinței noastre Ortodoxe și a neamului nostru – și să ajungeți la pășunile Învierii cele bineplăcute lui Hristos. Preafericirea Voastră, eu simt că «vremea despărțirii mele s-a apropiat»⁴. Starea bolii mele nu dă loc niciunei certitudini omenști cu privire la felul în care va evolua, ceea ce înseamnă că se poate să mai trăiesc puțin timp sau mai mult, că sfârșitul vieții mele pământești poate veni mai târziu, sau foarte curând, sau poate chiar fulgerător. Puterile mi-au slăbit. Doar o mică parte din inimă mai lucrează. Mâinile mele tremurânde în urma crizei de inimă pe care tocmai am făcut-o se mișcă greu chiar și pentru întocmirea unor simple scrisori. Glasul mi s-a stins, organele simțurilor nu mai răspund. Toate ale mele îmi amintesc că sfârșitul este neprevăzut și poate chiar foarte aproape. Așadar, prin scrisoarea de față, care are caracterul și valoarea unei întâlniri de rămas-bun, aș vrea, plecându-mi genunchii, să Vă cer iertare dacă V-am mâhnit cumva cu ceva, precum și pentru cele în care nu m-am putut ridica la înălțimea așteptărilor Maicii noastre, Biserica de Constantinopol, în răstimpul cât eu,

³ II Corinteni 11, 28. [n.tr.]

⁴ II Timotei 4, 6.

nevrednicul, am povățuit smerita obște din această mănăstire istorică și vestită; și mă rog Preafericirii Voastre să mijlociți pe mai departe în rugăciuni și pentru mine, ticălosul, fie că trăiesc, fie că voi muri.

Pe lângă aceasta, Vă rog fierbinte, Preafericirea Voastră, ca precum până astăzi i-ați ocrotit pe fiii Voștri și ai mei cu părinteasca Voastră grijă și oblăduire, tot astfel să faceți și de acum încolo.

Cu patriarhalele Voastre binecuvântări și rugăciuni și cu purtarea de grijă cea după Dumnezeu a Bisericii de Constantinopol, Maica noastră, toți părinții vatopedini avem nădejdea mântuirii sufletelor noastre și a sporirii duhovnicești pe calea monahală în care nemărginita dragoste și îndelunga răbdare a lui Dumnezeu ne-a purtat pașii.

Cu adâncă cinstire și cu genunchii plecați, ca celui ce sunteți de Dumnezeu păzit, Vă sărut dreapta,
nevrednicul Părinte Iosif

Cu trecerea timpului, Gheronda și-a recăpătat puterile și rezistența. Doctorii ne-au spus că după o vreme va putea din nou să meargă la Sfânta Liturghie, să ne primească la mărturisire și să vorbească la sinaxe. Și așa s-a întâmplat, cu ajutorul lui Dumnezeu. Însă continua să obosească mai repede decât înainte. Era cu nepuțință de prevăzut dacă după-amiaza va putea face cele pe care și le rânduise dimineața, iar dimineața, dacă va putea împlini cele pe care le rânduise seara. Însă părinții nu încetau să vină la katisma lui pentru cuvânt de folos și întărire, iar dacă se întâmpla ca din pricina sănătății să nu îi poată primi, așteptau pentru următoarea zi.

Dumnezeu i-a binecuvântat lucrarea

În tot acest răstimp, obștea s-a mărit. De la 23 de viețuitori, cât număra în 1990, când mănăstirea devenise chinovie, a ajuns la peste 100 când Gheronda se apropia de apusul vieții sale.

Între 1990 și 1993, numărul închinătorilor primiți anual în mănăstire nu depășea 2.000, în vreme ce în ultima perioadă au început să fie găzduiți între 40.000 și 50.000 de închinători pe an.

De asemenea, cu purtarea de grijă și cu binecuvântarea lui Gheronda a început lucrarea editorială, fiind publicate cărți cu conținut duhovnicesc, științific și cultural. O lucrare de vârf a fost cartea în două volume *Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Istorie și Artă*⁵, premiată de Academia din Atena.

Gheronda a mers la școală până în clasa a treia primară, din care a făcut numai două luni. Însă viața lui trăită cu dumnezeiască însuflare a avut ca rod scrierea cu har a numeroase cărți, întocmite cu multă râvnă și cu rugăciune. După cum spunea el însuși, atât de multe înțelesuri dumnezeiești i se iveau în minte în timp ce scria, încât nu dovedea să le însemneze. A scris în total 16 cărți cu conținut duhovnicesc.

Între aceste cărți se numără vieți de sfinți și de nevoitori care s-au sfințit: *Viața lui Gheron Iosif Isihastul*⁶; în această carte nu înfățișează doar viața Părintelui său duhovnicesc, așa cum a cunoscut-o îndeaproape ca ucenic al său, ci face și o tâlcuire teologică a ei. *Viața Sfântului Neofit Zăvorâtul*⁷; Gheronda a avut dintotdeauna evlavie la acest Sfânt, dar el și obștea lui s-au legat și mai mult duhovnicește de Sfântul Neofit în vremea când s-au îngrijit de sfințele lui moaște în Cipru. Acela a fost prilejul care l-a îndemnat pe Gheronda să îi scrie viața. *Chipuri de Pateric din Sfânta Mănăstire Stavrovúni și întristările în viața noastră*⁸ și *Chipuri de Pateric de la Noul Schit*⁹, cărți care au fost reunite apoi într-o nouă ediție cu

⁵ *Ἐπερὰ Μεγίστη Μονῆ Βατοπαιδίου, Ἱστορία καὶ Τέχνη.*

⁶ Monahul Iosif, *Βίος τοῦ Γέροντος Ἰωσήφ τοῦ Ἠουχαστοῦ* [Ediția în lb. rom.: vezi cap. 3, nota 8. (n.tr.)].

⁷ Monahul Iosif, *Βίος τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ* [Ediția în lb. rom.: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Sfântul Neofit Zavorâtul din Cipru*, Ed. Doxologia, 2016 (n.tr.)].

⁸ Monahul Iosif, *Πατερικὲς Μορφές τῆς Ἱ.Μ. Σταυροβουνίου καὶ Οἱ θλίψεις στὴν ζωὴ μας.* [n.tr.]

⁹ Monahul Iosif, *Πατερικαὶ Μορφαὶ τῆς Νέας Σκῆτης.* [n.tr.]

titlul *Amintiri de chipuri cuvioase*¹⁰, în care Gheronda înfățișează cu mult har viețile unor părinți îmbunătățiți pe care i-a cunoscut la Mănăstirea Stavrovúni și în Sfântul Munte. *Bătrânul Efrem Katunakiotul, ucenicul plin de har*¹¹; o carte în care Gheronda evocă viața de nevoiță a fratelui său duhovnicesc, Sfântul Efrem, așa cum a cunoscut-o el însuși. *Părintele Ioachim*¹², o carte despre viața Sfântului Ioachim Vatopedinul. După ce am citit într-un manuscris din mănăstirea noastră despre lucrarea și cuvioasa trăire a monahului vatopedin Ioachim din Itaka, am fost în această insulă și am văzut „cu ochii noștri”¹³ că în conștiința oamenilor de acolo era cinstit ca sfânt. Toate bisericile din insulă aveau pe catapeteasmă icoana lui. La îndemnul nostru, după ce ne-am înțeles cu mitropolitul de atunci de Lefkada și Itaka, Nichifor, și cu binecuvântarea Patriarhului Ecumenic, pe 23 mai 1992 s-a făcut dezgroparea și mutarea sfintelor sale moaște pline de har. Apoi Gheronda Iosif a scris și a publicat viața lui. Biserica Ortodoxă l-a canonizat pe 19 mai 1998. *Trăiri ale dumnezeiescului har. Gheron Iosif Isihastul, biografie în epistole. Epistole inedite și poezii*¹⁴; cuprinde prima biografie a Sfântului Iosif Isihastul, așa cum a fost trimisă, sub formă de scrisori, Părintelui Pantelimon din America. În partea a doua a cărții sunt publicate scrisori inedite și poezii ale Sfântului Iosif Isihastul.

Gheronda a scris, de asemenea, cărți care cuprind cuvinte și sfaturi despre tămăduirea patimilor, despre dobândirea virtuților și a darurilor Duhului Sfânt și despre alte teme din Tradiția Ortodoxă, de la făptuirea de început până la vederea lui Dumnezeu, de la curățire până la îndumnezeirea omului. În câteva din aceste

¹⁰ Monahul Iosif, *Όσίων μορφῶν ἀναμνήσεις*. [n.tr.]

¹¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Γέροντας Έφραίμ Κατοννακιώτης, ὁ χαρισματοῦχος ὑποτακτικός* [Ediția în lb. rom.: Monahul Iosif Vatopedinul, *Ne vorbește Părintele Efrem Katunakiotul*, Ed. Egumenița, 2004 (n.tr.)].

¹² Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ίωακείμ ὁ Παπουλάκης*. [n.tr.]

¹³ I Ioan 1, 1. [n.tr.]

¹⁴ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Θείας Χάριτος ἐμπειρίες. Γέροντας Ίωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἐπιστολιμαία βιογραφία - Ἀνέκδοτες ἐπιστολές καὶ ποιήματα* [Ediția în lb. rom.: vezi cap. 3, nota 11. (n.tr.)].

cărți – cum sunt *Mărturie athonită*¹⁵, în care dezvoltă diferite teme duhovnicești, *Asceza – maica sfințeniei*¹⁶ și *Dialoguri la Athos*¹⁷ – a lăsat concentrată toată bogăția cuprinsă în *Filocalii*. Cartea *De la moarte la viață*¹⁸ este însuflată de experiența pe care Gheronda a trăit-o când i S-a arătat Domnul, când Însuși Hristos i-a spus că „omul este nemuritor”.

Cărțile de omilii ale lui Gheronda Iosif sunt: *Cuvinte de mângâiere*¹⁹, o culegere de cuvinte rostite de Gheronda în lume, îndeosebi în Cipru, în cei trei ani cât a stat acolo; *Învățăături din Athos*²⁰, cu omiliile pe care le-a ținut în Sfântul Munte monahilor și închinătorilor, în special în perioada în care obștea se afla la Noul Schit; *Cateheze Vatopedine*²¹, care cuprinde omiliile duhovnicești ținute părinților la sinaxele monahale de la Mănăstirea Vatoped.

Dorul lui după Dumnezeu, dragostea pentru unii sfinți pe care îi cinstea în chip aparte fiindcă primise descoperiri de la ei, iubirea pentru Maica Domnului „Pantánassa” și lipsa în cultul liturgic a unor slujbe închinatelor lor l-au făcut pe Gheronda să se ocupe de scrierea câtorva slujbe pentru a fi cântate la strană. Câteva dintre acestea sunt: Slujba și Paraclisul Cuviosului Părintelui nostru Iosif Isihastul; Slujba, Paraclisul și Acatistul icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Pantánassa”; Slujba Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianeii Egiptului; Slujba Sfântului și purtătorului de Dumnezeu Părintelui nostru Maxim Vatopedinul; Slujba Cuviosului Părintelui nostru Simeon Noul Teolog; Slujba de prăznuire

¹⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ἀθωνική Μαρτυρία* [Ediția în lb. rom.: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Mărturie athonită*, Ed. Sfântul Nectarie, 2016 (n.tr.)].

¹⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ἀσκησις ἢ Μητέρα τοῦ Ἁγιασμοῦ* [Ediția în lb. rom.: Iosif Vatopedinul, *Asceza -maica sfințeniei*, Ed. Bizantină, 2000 (n.tr.)].

¹⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Συζητήσεις στὸν Ἄθωνα* [Ediția în lb. rom.: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Dialoguri la Athos*, Ed. Doxologia, 2012 (n.tr.)].

¹⁸ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Ἐκ τοῦ Θανάτου εἰς τὴν Ζωὴν* [Ediția în lb. rom.: Gheronda Iosif Vatopedinul, *De la moarte la viață*, Ed. Doxologia, 2017 (n.tr.)].

¹⁹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Λόγοι Παρακλήσεως*. [n.tr.]

²⁰ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Διδαχές ἀπὸ τὸν Ἄθωνα*. [n.tr.]

²¹ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Βατοπαϊδινὲς Κατηχήσεις* [Ediția în lb. rom.: Gheronda Iosif Vatopedinul, *Cateheze vatopedine*, Ed. Doxologia, 2021 (n.tr.)].

a Tuturor Cuvioșilor și de Dumnezeu purtătorilor Părinți Vatope-dini; Slujba mutării moaștelor celui între Sfinți Părintelui nostru Nicolae al Mirelor Lichiei, făcătorul de minuni; Slujba Cuviosului Părintelui nostru Xenofont și a celor împreună cu dânsul; Slujba Cuviosului Nicolae Planás; Tropare ale Sfântului Iraclidie și ale multor altor sfinți.

Ca să ne întărim în lupta duhovnicească și să luăm aminte la sfaturile și la îndemnurile sale părintești, ne spunea:

„Ținta noastră este una: să ne supunem, și încă în amănunt, nevoinței practice a tradiției patristice pe care o cunoaștem. Iar noi avem, desigur, un motiv în plus pentru aceasta, așa cum v-am mai amintit și altă dată. Alți părinți se poate să nu fi întâlnit oameni duhovnicești, ci să-i fi cunoscut doar pe cei din tradiția patristică, citind scrierile lor. Dar noi, cei care am crescut la picioarele sfinților bărbați, „și i-am auzit, și i-am văzut, și i-am pipăit”²², și i-am simțit că sunt lângă noi!

Iată, nu v-am spus niciodată, dar vă spun acum. Când am scris ultima carte, *Mărturie athonită*, l-am simțit de multe ori pe Gheronda Iosif [Isihastul] cum stătea lângă mine. De aceea cartea nu este o lucrare omenească. Poate nu trebuia să o spun... Dar «taina împăratului bine este a o ascunde, iar a descoperi lucrurile lui Dumnezeu slavă este»²³!

Așadar, părinții mei, vă și fericesc, vă și laud. Eu, când am intrat în mănăstire, am intrat de copil și nu aveam povățuitori. De aceea m-am chinuit mult. V-am spus asta de multe ori, mă rușinez să o mai repet. Când eram mai tânăr, aveam un duh neliniștit, aveam căutări. Credeam că prin muncă multă voi putea plini ceva ce trebuia neapărat împlinit. În felul acesta am cheltuit mulți ani și nu s-a întâmplat nimic. Și ce era acel «ceva» ce trebuia neapărat împlinit? Era tocmai să pricep rostul pentru care m-a chemat Dumnezeu! Nu am venit aici ca să restaurăm monumente, rostul nostru cel mai înalt nu este să conservăm tezaurele arheologice, să

²² Cf. I Ioan 1, 1. [n.tr.]

²³ Tobie 12, 6 și 12.

hrănim și să găzduim închinătorii. Da, le vom face și pe acestea, însă rostul nostru este paza conștiinței, care ne va conduce la curăția inimii, căci pentru aceasta ne-a chemat Dumnezeu: «Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu»²⁴. Iar acest lucru se izbândește prin tăierea vocii, prin trezvie, prin nevoință și rugăciune neîncetată, prin viața rânduită cu conștiinciozitate după tipicul mănăstirii și prin întrebuițarea cu folos a timpului de la chilie.

Acolo, în chilia noastră, care este cu deosebire locașul împărțării noastre cu Dumnezeu, să facem rugăciune cu durere, din inimă înfrântă, rugând fierbinte mila Lui să vină și la noi, să nu ne lipsească Hristos de dumnezeieștile Sale făgăduințele, să vină să locuiască El Însuși în lăuntru nostru neîncetat, nu doar la răstimpuri, și să ne dăruiască în chip simțit sfințenia și îndumnezeirea încă din această viață²⁵.

În anul 2006, când Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a venit în Sfântul Munte, Gheronda a dorit mult să îl întâlnească pentru a lua binecuvântare. Era un prilej bun pentru el, deoarece, din pricina sănătății șubrede și a vârstei înaintate, știa că omenește nu ar fi fost ușor să îl mai întâlnească altă dată.

În dimineața zilei de 24 octombrie, Gheronda a plănuit ca după-amiază, când Preafericitul urma să îi primească pe părinți la arhondaricul Sfintei Chinotite din Careia, să mergem împreună să ia binecuvântare, ca merinde de drum pentru lunga călătorie ce îl aștepta. Dar nu a putut ajunge. Din pricina bolii i-a scăzut foarte mult tensiunea și a trebuit să stea întins, fiindcă numai așa putea depăși astfel de momente. Era o manifestare a bolii ce revenea la răstimpuri și mai ales pe neașteptate. Până la urmă, am mers doar eu și i-am transmis Preafericitului prețuirea sa.

Acesta, când a auzit că Gheronda se mâhnise fiindcă nu își putuse împlini dorința fierbinte de a-l întâlni, a scris cu mâna lui

²⁴ Matei 5, 8.

²⁵ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 9 noiembrie 2003.

o scrisoare pe care a întocmit-o atunci, pe loc, cu multă dragoste părintească, și care cuprindea următoarele cuvinte:

„Către Gheronda Iosif, Părinte duhovnicesc și ocrotitor a multe mlădițe alese, care slujesc cu cinste Biserica și îndeosebi Sfântul Munte. Aflându-ne noi spre închinare în acest loc sfânt, trimitem celui aflat pe patul de suferință calde urări părintești împreună cu mulțumirea noastră patriarhală și îi urăm din toată inima lungime de zile cu sănătate, spre a se lăuda întru urmașii săi ce aduc roadă de fapte bune.

Al vostru rugător fierbinte către Dumnezeu,
Bartolomeu al Constantinopolului,
Careia, 24 octombrie 2006”

Gheronda a fost foarte mișcat de scrisoarea Preafericitului, prin care îi dădea părinteasca sa binecuvântare și își exprima mulțumirea pentru lucrarea pe care o săvârșea. A socotit-o ca pe o încredințare de la Dumnezeu, primită cu puțin înainte de a pleca la El, că lucrarea lui Îi fusese bineplăcută.

În aprilie 2007, cu multă osteneală și durere, Gheronda a izbutit să iasă din Sfântul Munte și să își întâlnească pentru ultima dată fiii duhovnicești din lume. S-a dus la metocul mănăstirii de la Porto Lagos, închinat Sfântului Nicolae, unde se ostenise atât de mult și unde timp de trei ani, așa cum am amintit mai înainte, mângâiasă poporul lui Dumnezeu și semănase cuvântul despre nevoița aghiorită, care întruchipează Tradiția mântuitoare a Bisericii noastre.

La metoc, Gheronda renovase clădirile, făcând din el un punct de atracție, spre înălțarea sufletească a închinătorilor și spre slava lui Dumnezeu. S-a dus acolo pentru ultima dată ca să își ia rămas-bun de la fiii săi duhovnicești. Iar aceștia au răspuns chemării și au alergat grabnic la metoc din mai multe colțuri ale lumii, cu dor, cu adâncă emoție și cu lacrimi în ochi, ca să ia binecuvântarea lui, să vadă pentru ultima dată privirea sa plină de bucurie, de dragoste

părintească și de har și să asculte din gura lui ultimul cuvânt de mângâiere, cuvânt de mântuire, ca o moștenire duhovnicească de la Gheronda pentru un drum binecuvântat al vieții lor în Hristos.

Pe măsură ce trecea timpul, starea sănătății lui Gheronda se înrăutățea. Nici măcar în chilie nu se mai putea mișca fără baston.

– Gheronda, cum vă simțiți? îl întrebam.

– Nu îmi mai simt trupul de la mijloc în jos. De la jumătate în jos parcă nu aş avea trup! Când vreau să pășesc, trebuie să mă sprijin în baston, altfel cad.

În plus, când ieșea din chilie și trebuia să meargă puțin mai mult, avea nevoie de părintele care îl slujea.

Cu toate că îi era foarte greu, continua să vină la sinaxele obștii o dată pe săptămână sau măcar o dată la două săptămâni. Venea cu multă trudă. Spunea cu adâncă smerenie:

„Sunt o povară pentru obște. Nu mai pot oferi nimic. Doar mă rog pentru voi de acolo de unde sunt. Mă ostenesc din greu să vin să vă văd. Întrezăresc evlavia voastră față de mine, nevrednicul, iar aceasta mă obligă să vin. Simt că este o minune faptul că găsesc până la urmă putere să vin, fiindcă de fiecare dată îmi zic până în ultima clipă că este cu neputință să merg. Dar îndată ce vine ora, simt că primesc putere și pornesc. Aceasta ține până când termin cuvântul. După aceea, mă simt din nou ca o mortăciune”²⁶.

Altă dată, spunea: „Vă iubesc nespus de mult și simt nevoia să vin să vă văd, ca să împărtășim cuvinte de mângâiere și întărire”²⁷.

În cuvintele rostite înspre sfârșitul vieții sale pământești, relua mereu învățăturile despre obârșia omului, despre vrednicia lui ca persoană zidită după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, despre căderea lui, despre nevoia întoarcerii sale la Tatăl Ceresc prin deplina pocăință, care pornește de la căința de început și de la spovedanie și ajunge până la dobândirea deplinătății făgădu-

²⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 18 februarie 2005.

²⁷ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 25 iulie 2008.

ințelor dumnezeiești, a sfințirii și a îndumnezeirii. Cuvântul lui, prin care îndemna neîncetat la mai multă iubire de osteneală și la păzirea cu acrivie a conștiinței, trezea și însufla întotdeauna o mai aprinsă râvnă, dorire și dragoste de Dumnezeu.

Gheronda nu se plângea niciodată de bolile lui, îndeosebi de cea de inimă, care îl chinuia mult. Uneori ne spunea dimineața:

– Azi-noapte nu am putut dormi deloc, am avut așa o durere încât am crezut că o să mor!

– Gheronda, chemați-ne să vă ajutăm în momentele acestea grele! îi spuneam.

Iar el ne răspundea:

– Nu vreau să vă chinuiți cu mine. Va fi cum va vrea Dumnezeu!

În ultimii ani s-a chinuit din pricina multor boli, între care insuficiența cardiacă, de care suferea de la vârsta de 60 de ani. Când s-a adăugat infarctul acut petrecut în anul 2000, Gheronda și-a împușinat activitățile, deoarece doar 15% din inima lui mai funcționa. O altă problemă de sănătate era cancerul de prostată. Mai avea și o tasare a unei vertebre de la baza coloanei, care strangula nervii și îl făcea să își simtă mereu trupul ca anesteziat de la mijloc în jos; spre sfârșitul vieții a apărut și lipsa de echilibru la mers, astfel încât nu putea umbla în afara chiliei fără ajutor. Însă cu toate bolile lui, niciodată nu a cârtit și nu s-a văitat, ci era într-o așteptare plină de dorire a sfârșitului vieții sale pământești, nu ca izbăvire de nenumăratele încercări, ci ca pârgă a vieții veșnice, ca întâlnire față către față cu Hristos. Era foarte blând, iar pacea adâncă ce îl stăpânea vădit îi liniștea pe toți cei care veneau să îl vadă. Când părinții îl întrebau cum se simte, le vorbea despre bolile lui, adăugând că nu se mâhnea pentru ele și pentru nimic din cele ce ar mai fi îngăduit Domnul. Avea însă nădejdea că toate acestea dădeau mărturie despre apropierea sfârșitului, ca „să fie împreună cu Hristos”²⁸.

Până în ultima zi a fost cu mintea limpede și nu a încetat să îi sprijine, să îi întărească și să îi povățuiască duhovnicește pe frați –

²⁸ Cf. Filipeni 1, 23. [n.tr.]

monahi și mireni –, îndemnându-i stăruitor să înfrunte „prin credință”²⁹ ispitele și greutățile acestei vieți. Spunea mereu că „Cel Care ne-a fâgăduit: «Nu vă voi lăsa orfani»³⁰ niciodată, Acela «se va îngriji de noi»³¹”.

Era plin de harul Duhului Sfânt și mereu lin și bucuros. Le însufla monahilor nădejde, putere, dor de nevoință și râvnă. El însuși, deși se afla într-o situație vrednică de compătimire din pricina sănătății trupești, se înnoia neîncetat duhovnicește. Îi ajuta pe toți. Avea atâta dragoste înlăuntrul lui, încât de multe ori spunea, mai ales monahilor:

– Dacă e nevoie, merg și la mucenicie pentru voi ca să vă ajut!

Credea aceste cuvinte și avea un mare dor de moarte. Nu este deloc ușor, mai ales astăzi, să întâlnești un om care să își dorească moartea nu din deznădejde și disperare sau din pricina vreunui alt lucru omenesc, ci din dragoste arzătoare pentru Dumnezeu.

Când îl cercetam la chilia lui, îl întrebam:

– Gheronda, ce mai faci?

Și îmi răspundea cu durere:

– Copilul meu, aștept trenul și nu vine! Căci pentru mine a sosit vremea să merg la Hristos al meu. Atât de mult Îl simt pe Hristos ca pe Tatăl meu, atât de mult Îl simt alături de mine, încât vreau să merg lângă El! Mi-am încheiat viața, am făcut ce am putut, acum a venit timpul să plec...

Avea un suflet atât de sensibil! Nu voia cu niciun chip să devină o povară pentru obște. Ne spunea:

– Îmi doresc și mă rog mult lui Dumnezeu să nu îngăduie să ajung o povară pentru obște, da, o povară pentru obște! Să pot să mă îngrijesc singur până la sfârșit, să nu cad bolnav la pat. Dacă se va întâmpla aceasta, mă voi mâhni mult. Nu am pretenții de la Dumnezeu, doar Îi spun dorința sufletului meu. Până la urmă, facă-se voia Lui!

²⁹ II Corinteni 5,7. [n.tr.].

³⁰ Cf. Ioan 14, 18 [*Biblia sinodală*, ed. 1993].

³¹ Cf. I Petru 5, 7.

Iar Domnul i-a auzit rugăciunea și s-a putut îngriji singur până la sfârșit. Nu a stat la pat nici măcar o zi, deoarece sufletul său nobil întru toate s-ar fi mâhnit să se ostenească vreun părinte din pricina lui. Până l-au părăsit puterile, a fost mereu între noi „ca cel ce slujește”³². Aceasta era pentru el cea mai mare desfătare și niciodată nu a primit să îl slujească cineva. Dar spre sfârșitul vieții, când puterile i-au slăbit de tot, mănăstirea i-a rânduit un părinte care locuia cu el la katisma Sfântului Iosif, lângă chilia lui, și care l-a slujit pe Gheronda cu dragoste de fiu. Părintele îl ajuta la îngrijirea micii grădini și a pământului din jurul katismei, făcea aprovizionarea cu lemne de foc, avea grijă de sobă, făcea curățenie și orice mai era nevoie, slujind astfel până ce Gheronda și-a dat ultima suflare. Dar chiar și în acea perioadă, Gheronda, tot ce putea să facă, făcea. Își gătea singur hrana lui simplă și îi dădea să mănânce și părintelui care îl slujea, în afară de ultimele trei-patru zile de viață, când puterile i-au slăbit cu desăvârșire.

Cu puțin înainte de cuvioasa lui adormire

Încă de la începutul anului 2009, Gheronda știa că nu va mai apuca alt an pe pământ. Când îi urau „la anul cu sănătate”, spunea:

– Ei, în ceruri!

Sfântul Pantelimon îl tămăduise când fusese bolnav de stomac și tot el, ca ocrotitor al familiei sale, l-a înștiințat cu doi ani înainte despre adormirea lui. Gheronda i-a povestit unui părinte din obște care s-a dus să îl vadă pe 14 iulie 2007:

„Sfântul Pantelimon a fost și este temelia familiei mele. Rădăcina noastră și întreaga noastră familie se cuprind în acest nume. Și iată că aseară mi-a dăruit această binefacere. Mi-a adus-o pe mama, care m-a chemat cu gingășie: «Vino, vino, vino!»”³³.

³² Cf. Luca 22, 27.

³³ Povestirea lui Gheronda Iosif către un părinte din mănăstire, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 14 iulie 2007.

Cu cinci zile înainte de adormirea lui, când încă se simțea bine, l-am cercetat și i-am ascultat ultimele sfaturi legate de povățuirea părinților. Mi-a spus:

– Nu îți las nicio poruncă, cum să faci sau cum să îi ocârmuești pe părinți. Un singur lucru îți spun cu tărie: să nu îți încalci niciodată conștiința! Niciodată să nu iei aminte la fața omului sau la constrângerile omenești și să faci ceva sau să dai binecuvântare pentru ceva care să fie împotriva conștiinței tale! Dacă vei păzi acestea, și tu te vei mântui, și pe părinți îi vei ajuta.

După aceea m-a binecuvântat pentru ultima dată, în chipul în care îi plăcea să o facă îndeosebi în ultima parte a vieții: făcea cruce pe capul părinților cu cele trei degete unite și rostea o rugăciune spontană către Dumnezeu, pe care o alcătuiam potrivit cu situația fiecăruia, după cum îl lumina Dumnezeu în acea clipă. S-a rugat:

„Duhule Sfinte, Care de la Tatăl purcezi, Care i-ai însuflat pe sfinții ucenici și apostoli și din pescari i-ai arătat înțelepți și învățători, vino și luminează pe robul tău, părintele nostru Efrem ieromonahul, și dăruiește-i lui cumpătate, dreptate, înțelepciune, bărbăție, râvnă și dragoste de Dumnezeu, iar la sfârșit, îndumnezeire și sfințire! Dăruiește-i lui înțelepciune și dreaptă socoteală, ca să povățuiască la limanul cel neînvințat al Împărăției Tale oile cele cuvântătoare ale turmei acesteia! Dăruiește-i lui răbdare și îndelungă-răbdare să poarte neostenit neputințele părinților, ca să nu se piardă niciunul! Amin”.

Ar fi vrut să prelungească rugăciunea, dar nu a mai putut. Puterile îl părăseau.

Gheronda era născut pe 1 iulie, în ziua prăznuirii Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian. În iunie 2009 au venit să îl vadă câțiva închinători din Cipru. Între ei era și Gheorghe Kuțiof, care după adormirea lui Gheronda ne-a povestit:

„Eram un grup de închinători și am mers să îl vedem la schit (se referă la katisma lui Gheronda), unde viețuia, pentru că erau între noi unii care îl cunoșteau. Când am ajuns acolo, monahul care îl îngrijea ne-a spus:

– Gheronda este bolnav și nu vă va putea primi.

– Spune-i totuși, poate ne va primi măcar cinci minute! l-am rugat noi.

– Bine.

S-a dus și i-a spus și ne-a primit pentru cinci minute. Ne-am dus acolo, afară, am stat în picioare, nu am șezut niciun pic. Ne-a zis:

– Sunt bolnav și nu pot să vă spun multe. O să vă dau niște broșuri și o casetă, ca să vedeți anumite lucruri despre care vorbim. Eu stau aici și aștept să vină Sfinții Doctori fără de arginți ca să plecăm.

Noi am fost acolo pe 24, 25 și 26 iunie, iar Sfinții Doctori fără de arginți sunt prăznuiți pe 1 iulie. Am înțeles și am tăcut oarecum uimiți când am auzit: «Aștept să vină Sfinții Doctori fără de arginți». Oare ce voia să ne spună?

Ne-am întors în Cipru. În Lárnaka, unde locuiesc, în zona Sotiros din Mitropolia de Lárnaka, se află o mică biserică a Maicii Domnului «Hrisogalactúsa», unde Părintele Cleant săvârșește Sfânta Liturghie în fiecare luni dimineța. După vreo lună, nu îmi amintesc să vă spun precis când, Părintele Cleant a făcut parastas și am auzit că l-a pomenit pe Iosif Vatopedinul. Când a împărțit anafura, l-am întrebat:

– Părinte Cleant, cel pe care l-ați pomenit, căruia i-ați făcut parastas acum, este Gheronda Iosif Vatopedinul?

– Da, mi-a spus.

– Când a adormit?

– Pe 1 iulie.

Și când mi-a zis «1 iulie», am rămas câteva minute fără grai. Pentru mine era foarte important. Când am aflat că a adormit în acea zi, am făcut legătura: cu trei săptămâni înainte ne-a zis: «Aștept să vină Sfinții Doctori fără de arginți», iar acum preotul îmi spune că îi face parastas și că a adormit pe 1 iulie³⁴.

³⁴ Gheroghe Kuțiofís, Înregistrare audio, 7 februarie 2016 (Arhiva Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped).

Cuvioasa lui adormire

Într-adevăr, miercuri, 1 iulie 2009 – când pe calendarul nou sunt pomeniți Sfinții Doctori fără de arginți Cosma și Damian, iar în Cipru era hramul mănăstirii unde Gheronda văzuse în chip minunat lumina zilei în această lume trecătoare –, acești doi sfinți au venit și l-au luat, spre a-l înfățișa lui Hristos ca pe o jertfă desăvârșită a iubirii Sale. În dimineața zilei dinainte, marți, 17/30 iunie, Gheronda era nerăbdător și i-a spus părintelui care îl slujea:

- Voi pleca astăzi, fiindcă simt moartea.

Pe parcursul zilei a fost deplin lucid și a vorbit tot timpul cu Părintele Atanasie care îl slujea. De asemenea, și-a citit singur slujba Vecerniei, așa cum făcea de obicei. După-amiază, starea sănătății lui s-a înrăutățit. Avea dispnee, tensiune mică și aritmie cardiacă. Părintele Atanasie m-a înștiințat îndată. Am mers, i-am citit o rugăciune și Gheronda mi-a dat binecuvântarea lui pentru ultima oară. Mi-a spus:

- Copilul meu, nu sunt bine. Plec!

După aceea a rămas deplin conștient, dar nu voia să mai vorbească, ci numai șoptea lin și fără încetare rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”, iar din când în când, „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă”. Au venit și alți părinți dintre cei mai vechi și au luat binecuvântare. Însă cei mai mulți părinți nu l-au văzut, fiindcă Gheronda nu putea să îi primească. Ultimul om cu care a vorbit la telefon a fost sora Părintelui Atanasie, Maria, care îl suna rar. Acum însă, din dumnezeiască rânduială, fără să fi știut nimic despre starea sănătății lui Gheronda, îl sunase la ora 14.00 să îi ceară binecuvântarea. În jur de ora 20.00, Gheronda a spus cu pace:

- Dar diavolii aceștia care au venit ce vor?

După puțin timp, a spus din nou:

- Acești sfinți care au venit aici vor rămâne cu noi să ne ajute?

Părintele Atanasie i-a răspuns:

- Da, vor rămâne cu noi să ne ajute!

După acest moment, Gheronda a fost cuprins de o nemărginită pace și seninătate.

La ora 20.30 a sosit doctorul Centrului de Sănătate al Sfântului Munte, domnul Kostas Dokuslīs, care, văzând mersul bolii, a spus că Gheronda urma să plece la Domnul în patru sau cinci ore. Au făcut tot ce era omenește posibil, dar situația nu se mai putea îndrepta. Gheronda a rămas întins în pat, spunând neîncetat Rugăciunea lui Iisus și făcându-și cruce mereu. Când avea dispnee, se ridica puțin, pentru că se sufoca. Apoi obosea și se întindea din nou. Și continua să facă așa, când întins, când șezând pe pat. Pe la miezul nopții, s-a ridicat din pat și a întrebat:

- Cum este mai departe troparul? Că acum fac slujba.

Părinții, neștiind ce slujbă spunea, nu i-au răspuns nimic. În ultimele trei luni, Gheronda spunea slujbe în somn. Se afla în acea stare duhovnicească în care sufletul se roagă și aduce neîncetat slujire lui Dumnezeu. „Eu dorm, dar inima mea priveghează”³⁵, spune Scriptura. În zorii zilei de 1 iulie, miercuri, la ora 2.20, Gheronda Iosif, rostind cuvintele: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă” și însemnându-și pentru ultima dată trupul cu semnul sfintei cruci, și-a dat sufletul în mâinile Ziditorului său, pe Care atât de mult L-a iubit. A părăsit această lume și s-a adăugat la ceata sfinților săi Părinți, cărora le-a urmat prin viețuirea sa plină de osteneală și de trudă, de pocăință, jertfă de sine, ascultare, smerenie și dragoste.

Doctorul Centrului de Sănătate din Careia scrie despre ultimele clipe ale lui Gheronda:

„Socot o mare cinste și binecuvântare faptul că Maica Domnului, Ocrotitoarea Sfântului Munte, a rânduit să mă aflu ca doctor alături de sfântul Părinte Iosif Vatopedinul în ultimele clipe ale vieții sale pământești și să mă îngrijesc de sănătatea lui.

Am fost chemat de urgență pe 30.06.2009, seara, în jurul orei 21.00, să merg la sfânta sihăstrie a lui Gheronda Iosif ca să îl consult, pentru că starea sănătății sale se înrăutățise.

³⁵ Cf. Cântarea Cântărilor 5, 3.

Într-adevăr, l-am aflat pe Gheronda într-o stare de istovire din pricina tensiunii foarte mici, cu un sindrom de insuficiență la multe organe și îndeosebi cu insuficiență cardiacă decompensată și cu edem pulmonar. Cu toate acestea, am făcut tot ce s-a putut medical pentru a-i prelungi viața fie și cu câteva ceasuri. Îl cunoșteam pe Gheronda Iosif și îl iubeam mult, aveam o mare prețuire și dragoste pentru sfinția sa.

Din prima clipă când l-am văzut, m-a impresionat foarte mult faptul că nu mi-a spus nicidecum: «Doctore, salvează-mă!», așa cum se întâmplă de obicei cu mai toți bolnavii care sunt pe moarte; dimpotrivă, Gheronda își făcea neîncetat semnul crucii și șoptea încontinuu Rugăciunea lui Iisus: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă» și rugăciunea: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă». Pe chipul lui se vădea limpede o pace mai presus de lume și o desprindere de cele pământești. Pe măsură ce creștea starea de istovire și Gheronda își pierdea puterile trupești, își făcea semnul crucii cu gesturi tot mai mici și glasul îi devenea tot mai stins, dar nu a încetat închinarea și rugăciunea până la cea din urmă suflare. În ultimele sale clipe de viață, părea că vorbea cu puterile cerești. Și-a dat sufletul în fața mea, într-o desăvârșită liniște. Eu unul am simțit că în acea clipă pleca în Rai un monah cu adevărat sfânt pentru mine, dar, în același timp, omenește m-am mâhnit și am lăcrimat.

După adormirea lui, s-au rânduiește cele pentru slujba de îngropare, iar chipul lui Gheronda era cu totul senin, căpătând și un surâs lin, care pentru mine a fost un semn de la Dumnezeu că a avut un sfârșit sfințit.

Ca unul ce sunt doctor de mai bine de 30 de ani și am fost martor la ultimele clipe de viață și la moartea multor oameni, mărturisesc că sfârșitul vieții lui Gheronda Iosif îmi va rămâne pentru totdeauna în inimă, pentru acea seninătate a lui mai presus de lume și pentru surâsul ceresc și de neuitat, ca un mesaj către toți fiii lui duhovnicești că sfințenia vieții pământești este răsplătită cu un loc de sălășluire în Rai.

Cred fără îndoială că Gheronda se va ruga pururea din ceruri pentru toți creștinii ortodocși, mai ales pentru miile de fii duhovnicești ai săi, și îndeosebi pentru Sfântul Munte și pentru Sfânta Mare Mănăstire Vatoped³⁶.

Au fost înștiințați fiii duhovnicești ai lui Gheronda din afara mănăstirii, precum și părinții din mănăstirile aghiorite și alții care îl cinsteau. Înarmorântarea a fost stabilită la ora 18.00 în aceeași zi. În ciuda răstimpului scurt până la înarmorântare, au izbutit să ajungă destui frați în Hristos, chiar și din Cipru.

Protos la slujba de înarmorântare a fost fratele obștii și fiul duhovnicesc al lui Gheronda Iosif, Preasfințitul Mitropolit Atanasie de Limassól. Au fost de față Înaltpreasfințitul Mitropolit Serafim al Kastoriei³⁶, Preasfințitul Epifanie, episcop al Lidrei și stareț al Mănăstirii Maherá din Cipru, și Preasfințitul Episcop Grigorie de Suprasl din Polonia. Cel din urmă se găsea atunci pentru o vreme la Chilia Burazeri din Careia și a venit îndată ce a aflat de înarmorântarea lui Gheronda. De asemenea, au fost de față Preacuvioșii Stareți ai Sfințelor Mănăstiri Dionisiu – Arhimandritul Petru, Pantocrator – Arhimandritul Gavriil, Zografu – Arhimandritul Ambrozie, Caracálu – Arhimandritul Filothei, Filotheu – Arhimandritul Nicodim, Simonos Petras – Arhimandritul Elisei, Xenofont – Arhimandritul Alexie. De asemenea, a participat Protosul Sfântului Munte, Părintele Simeon Dionisiatul, împreună cu părinții din Sfânta Chinotită. Au fost de față și reprezentanți ai Sfințelor Mănăstiri Ivion, Hilandar, Cutlumuș, Xiropotamu, Sfântul Pavel, Grigoriu, Esfigmenu, Sfântul Pantelimon (Rusikon) și Constamonitu, precum și Părintele Efrem, fostul stareț al Mănăstirii Filotheu, astăzi stareț al Schitului Sfântul Andrei. Au venit, de asemenea, și stareți din afara Sfântului Munte, Arhimandritul Teoclit de la Mănăstirea Sfântului Arsenie din Hakidikí, Arhimandritul Nectarie de la Mănăstirea Sfinților Augustin și Serafim de Sarov, Arhimandritul Paisie de la Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul de la Méssa Potamós din Mitropolia de Limasól

³⁶ Mitropolitul Serafim a adormit în Domnul pe 20 decembrie 2020. [n.tr.]

din Cipru. Au mai fost de față mulțime de călugări din toate așezămintele monahale din Sfântul Munte, precum și numeroși clerici și credincioși din lume care îl aveau la evlavie pe Gheronda. Între aceștia s-a numărat și fostul guvernator al Sfântului Munte, domnul Constantin Lúlis.

Slujba înmormântării a avut loc într-o atmosferă de umilință, deoarece o mulțime de monahi și mireni îl pierdeau, omenește vorbind, pe Părintele lor duhovnicesc, cel care îi născuse prin Duhul Sfânt și îi crescuse cu cuvintele vieții veșnice. La sfârșitul slujbei, împreună cu Mitropolitul Atanasie de Limassól am rostit două cuvântări la înmormântare, izvorâte din multa noastră recunoștință față de Părintele nostru duhovnicesc.

Mitropolitul Atanasie de Limassól a spus:

„Înaltpreasfințiți Arhierei, cinstiți Părinți,

Mi s-a cerut să rostesc câteva cuvinte în această clipă însemnată din viața noastră și a acestei sfinte mănăstiri, la slujba de înmormântare a cuviosului nostru Părinte Iosif.

Nu este lucru ușor să vorbească cineva despre Părintele său duhovnicesc. Și nu este ușor să vorbească cineva despre un părinte ca Gheronda Iosif, care de 72 de ani Îl urmează pe Hristos în viața monahală, și încă în șuvoiul celor mai curate ape ale tradiției monahale.

Văzând cinstitul trup al lui Gheronda și atâta lume în jurul lui, mă gândesc că poate – nu poate, ci sigur – este prima dată când Gheronda are parte de o astfel de cinste de la oameni, pentru că el fugea din rășputeri de cinstirile lumii.

În viața lui, el singur a ales, dar și pronia lui Dumnezeu a rânduit ceea ce ne spunea adeseori de la Apostolul Pavel: «Că vouă vi s-a dăruit pentru Hristos, nu numai întru El a crede, ci și pentru Dânsul a pătimi»³⁷. L-am cunoscut pe Gheronda de tineri și l-am urmat, după puterile noastre, pe calea lui mucenicească. Și simt nevoia în această clipă să îi mărturisesc marea noastră recunoștință și nemărginita mulțumire pentru că ne-a arătat – și prin

³⁷ Filipeni 1, 29.

cuvântul, dar mai ales prin pilda sa – ce înseamnă să Îl dorească cineva pe Hristos. Însă simt nevoia să îi mărturisesc și că ne pare rău și îi cerem iertare fiindcă în atâția ani în care ne-a purtat, ne-a crescut și ne-a povățuit, de multe ori l-am mâhnit, l-am obosit și l-am întristat. Dar inima lui părintească nu socotea astfel de lucruri, pentru că îi încăpea pe toți, de vreme ce Îl încăpuse înlăuntrul ei pe Hristos.

Va rămâne mereu în mine acea imagine a sa de când l-am cunoscut, de atunci, de când eram foarte tânăr, aveam 18 ani, și l-am văzut pentru prima dată împărtășindu-se cu Preacuratele Taine, nu doar cu lacrimi, ci cu hohote de plâns, cu chipul scădat în lacrimi. Și câți ani s-a împărtășit din mâinile mele și din mâinile celorlalți părinți, nimeni nu l-a văzut vreodată împărtășindu-se fără lacrimi. Acest lucru este de ajuns și singur ca să dea mărturie de măsura lui duhovnicească, pe care lumea nu o cunoștea, dar o cunoștea Dumnezeu. Iar rodul acestei măsurii duhovnicești sunt ucenicii lui.

Suntem încredințați că Gheronda se odihnește «în corturile dreptilor». Cerem binecuvântarea și ocrotirea lui. Îi cerem să se roage lui Dumnezeu să ne lumineze și să ne povățuiască întotdeauna să îi urmăm pilda. Și îl rugăm să mijlocească pentru toți fiii săi duhovnicești, ca să mergem și noi pe calea pe care a pășit el, oricât de grea ar fi. Deoarece acum, când și-a încheiat viața, înțelegem toți, văzându-i și trupul adormit, dar și petrecerea, că a ajuns la capăt, a primit răsplata, a luat cununa și deja se odihnește «în mâna lui Dumnezeu»³⁸. Și aceasta este de fapt biruința, așa cum ne spunea: «Copilul meu, important este ce va spune Dumnezeu în ziua cea mai de pe urmă! Cuvintele oamenilor sunt deșertăciune. Cuvântul lui Dumnezeu pentru fiecare om în ziua Judecării, acesta are însemnătate!». Iar noi știm și suntem încredințați că pentru acest om, cuvântul lui Dumnezeu a fost cel despre care spunea că Hristos, cercetându-ne la sfârșitul vieții, îl va zice celor ce L-au urmat: «Bine, slugă bună și credincioasă, intră întru bucuria

³⁸ Înțelepciunea lui Solomon 3, 1. [n.tr.]

Domnului tău!»³⁹. Suntem încredințați că Gheronda a auzit deja de la Stăpânul Hristos acest cuvânt și acum se află «întru bucuria Domnului său». Să avem rugăciunile lui! Să avem parte de iertarea lui! Să avem binecuvântarea lui și pilda lui înaintea ochilor, pildă de monah adevărat. Să îl avem mereu în fața noastră, să ne însufle, să ne lumineze, să ne povățuiască! Amin”.

A urmat cuvântul nostru de înmormântare:

„Înaltpreasfințiți Arhieriei, cinstiți Părinți,

În acest moment, toți ne amintim cele pe care le-am trăit alături de Gheronda; retrăim în minte cu dor, așa cum a spus mitropolitul de Limassól, toată petrecerea noastră lângă un om duhovnicesc pe care l-am văzut și l-am cunoscut și care L-a iubit foarte mult pe Dumnezeu.

Ceea ce îl caracteriza cu adevărat pe Gheronda Iosif și ne cutremura tot timpul în sfaturile și în învățăturile sale era faptul că se lăsa deplin în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Totdeauna simțea și trăia harul lui Dumnezeu și pronia Lui părintească în tot ce i se întâmpla, în tot ce întâmpina, în orice întristări, necazuri și ispite veneau asupra lui.

Pe Gheronda Iosif l-am cunoscut, așa cum a spus mitropolitul de Limassól, nu atât în slavă pământească, deoarece mereu se făcea nevăzut între oameni, întotdeauna «se dădea în lături din norodul care era într-acel loc»⁴⁰. Într-adevăr, a trăit în nearătate, și în această nearătate stă măreția virtuții și a sfințeniei lui.

Mai mult, Gheronda a fost învinuit de oameni, fiindcă, din păcate sau din fericire, era un om cu o libertate pe care nu o găsești la mulți monahi, și adeseori era înțeles greșit. Din această pricină, unii părinți și frați din alte părți aveau o părere diferită despre el, iar de multe ori, ca oameni, răstălmăceau lucrurile.

De aceea, pe Părintele nostru l-am cunoscut ridicându-și tot timpul crucea și primind osândiri și defăimări. Și de multe ori îl întrebam: «Ce simțiți față de acești oameni care vă osândesc, și

³⁹ Matei 25, 21.

⁴⁰ Cf. Ioan 5, 13.

știți bine că vă osândesc pe nedrept?». Iar el ne răspundea: «Nu simt nimic împotriva lor, nici nu mi se pare greu de dus acest lucru, fiindcă eu cel dintâi mă osândesc pe mine, ba chiar mai mult decât o fac ei». Îl vedeam cum ridică această cruce și nu ne dumiream cum putea să o întâmpine așa. Se purta de parcă altcineva ar fi avut acea ispită, nu el. Iar asta fiindcă se întorcea mereu spre Hristos, Care îl răcorea cu dragostea Lui și îl întărea. Îmi amintesc cum ne spunea că «miezul iubirii noastre este Hristos» și mereu ne povățuia să avem dragoste arzătoare pentru El: «Nimic să nu cucerească inima voastră, nimic care nu se numește Hristos!». De aceea, după 50 de ani de la adormirea Părintelui său duhovnicesc, Cuviosul Iosif Isihastul, iată că acesta însuși îl ia și îl duce astăzi în brațele lui Dumnezeu.

Îmi amintesc cum ne spunea: «Cea mai mare binecuvântare pe care mi-a dat-o Dumnezeu în viață a fost să vin în Sfântul Munte și să îl cunosc pe Părintele meu, care nu a fost un om duhovnicesc obișnuit, ci un om sfânt». Mai zicea: «Am tânjit să vin în Athos și să găsesc oameni ca cei despre care citeam și cercetam în cărți; și l-am găsit pe acest om care, într-adevăr, cu ocrotirea, cu povățuirea, cu binecuvântarea și cu rugăciunea lui, a izbutit să îmi dea ceea ce căutam, și încă atât de mult, încât de multe ori mi se deschidea mintea ca la Cincizecime; și așa am ajuns eu, cel fără carte, care nu am terminat nici patru clase primare, să scriu atâtea cărți teologice, cu atâta profunzime teologică». Și cu adevărat, teologia era darul duhovnicesc al Părintelui nostru care cred că acum se odihnește în ceruri.

Este cutremurătoare clipa în care cineva se desparte de Părintele său duhovnicesc! Așa precum spun Sfinții Părinți, legătura duhovnicească este mult mai strânsă și mult mai puternică decât cea de sânge. Ne despărțim de un om care ne-a arătat atâta dragoste și grijă părintească, de un om care cu atâta răbdare ne-a îngăduit pe fiecare cu slăbiciunile și cu lipsurile noastre. Când ne vedea făcând ceva greșit, se întâmpla poate să ne spună adesea câteva vorbe și să își arate mâhnirea pentru faptul că nu ne pur-

tasem bine, dar când mergeam la el și vorbeam deosebi, simțeam dragostea și căldura lui părintească. Și cu adevărat, mult se mai ruga pentru noi, ca «să ieșim din întuneric», după cum spunea, și să aflăm rostul adevărat al vieții!

După Mitropolitul Atanasie de Limassól, și eu, la rândul meu, doresc să îi cer iertare din partea întregii obști pentru toate cu câte l-am mâhnit, pentru că în cei 28 de ani petrecuți împreună, fără îndoială că nu ne-am purtat așa cum ar fi vrut Dumnezeu și cum s-ar fi cuvenit.

În această clipă ne despărțim trupește de Părintele nostru duhovnicesc, dar nădăjduim ca prin neîncetatele sale rugăciuni cele cu bună îndrăzneală din Rai, unde deja se află, să ne dăruiască totdeauna dragostea și acoperământul său părintesc.

Veșnica lui pomenire!”

La scurt timp, fratele duhovnicesc al lui Gheronda, fostul stareț al Mănăstirii Filotheu, Părintele Efrem din Arizona, ultimul dintre ucenicii Sfântului Iosif Isihastul care mai este încă în viață⁴¹, mi-a trimis o epistolă de mângâiere scrisă cu mâna lui, care cuprindea următoarele:

„Mănăstirea Sfântul Antonie, 7.09.2009

Cinstite Părinte Efrem,
să fiți sănătos în Hristos!

Vă înțeleg tristețea îndreptățită și durerea sufletească.

Este adevărat că și noi ne-am întristat când a adormit în Domnul Părintele nostru sfânt, Iosif [Isihastul], fiindcă astfel ne lipseam de el. Însă am simțit înlăuntrul nostru mai ales pace și bucurie. Bucuria pascală venea fără să vrem, venea singură.

Da, pe de o parte am pierdut atunci acest mare sprijin, pe Dascălul nostru, pe Părintele nostru, pe Ocrotitorul nostru după Dumnezeu, care ne-a păzit cu atâta grijă, veghind neabătut asupra noastră. Însă pe de altă parte, a fost cinste și slavă pentru

⁴¹ La data publicării ediției în lb. greacă, Părintele Efrem era încă în viață. [n.tr.]

noi să știm că în vremurile noastre, un om al lui Dumnezeu urcă spre întâlnirea cu Hristos încărcat cu atâtea merinde pentru viața veșnică.

Același lucru se întâmplă și acum cu mult iubitul meu frate Iosif, care a plecat în lumea de dincolo. Păstrez cele mai luminoase amintiri despre acest binecuvântat om al lui Dumnezeu.

Oricum, aici toți suntem călători în drumul spre viețuirea lângă Părintele nostru Dumnezeu.

Hristos vă iubește și are grijă de voi. Să aveți curaj! Cu smerenie vă doresc ca Domnul să fie pentru voi totul, acum și pururea.

Vă trimit binecuvântările mele și dragostea mea frățescă.

Ultimul dintre toți,

G. Efrem”

„Fericiți cei ce plângeți acum, că veți râde”

După adormirea sa, Gheronda, așa cum au spus părinții care i-au pregătit cu evlavie trupul pentru îngropare, avea pe chip expresia unui om sleit de boală. Acest lucru era firesc după istovirea trupească din clipele agoniei morții, așa cum se întâmplă cu toți cei care mor din pricina unei boli grele. Avea gura ușor deschisă. Cu toate strădaniile, a fost cu neputință ca părinții să i-o închidă. După un timp, le-am spus părinților să îi dezvelească fața și să o lase descoperită, chiar dacă avea o expresie neplăcută. Și atunci au văzut că gura era închisă, iar Gheronda surâdea.

La simpozionul monahal care a avut loc pe 1 septembrie 2011 la Guménița, la Mănăstirea Sfântului Nicodim Aghioritul, am zis în legătură cu acest fapt:

„Pururea pomenitul Gheronda Iosif a adormit pe 1 iulie 2009, iar la aproximativ o oră și jumătate de la adormire, a zâmbit, pecetluind astfel în chip văzut mărturia Învierii de obște.

Gheronda a trăit după adormire bucuria și desfătarea gătite celor ocărăți și prigoniți pe pământ, după cuvântul: «Fericiți veți

fi când vă vor ocări pe voi și vă vor goni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri»⁴². Fericitul nostru Gheronda a zâmbit după moarte pentru că a plâns duhovnicește aici și și-a curățit inima prin pocăință. «Fericiti cei ce plângeți acum, că veți râde»⁴³, a spus gura cea nemincinoasă a Aceluia pe Care Gheronda L-a iubit în viață ca nimeni altul.

Ce mort a mai zâmbit după moartea lui? Dar Gheronda nu a murit, ci doar a adormit, după cuvântul Domnului: «Sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea»⁴⁴. A adormit, dar în loc de tristețe, obștea a prăznuit învierea lui. Duhul Sfânt a mărturisit prin prezența Lui vie bucuria care se făcuse în ceruri. Harul Domnului nostru ne-a încredințat în chip simțit că Gheronda a dobândit măsura desăvârșită a înfierii și a îndrăzelii la Hristos, încât a putut porunci slobod trupului său adormit să suradă.

El a fost innoitorul Mănăstirii Vatoped, așa cum prociseră Sfinții Efrem Katunakiotul și Porfirie Kavsokalivitul. A ales de bunăvoie nearătarea, răbdarea fără murmur a clevetirilor și lipsirea de slavă, și de aceea Dumnezeu l-a slăvit. Când era clevetit, în loc să se împotrivescă, zicea: «Aceștia mă cunosc cu adevărat, copilul meu». Și se bucura, fiindcă, după cum spunea, «aceștia, copilul meu, sunt binefăcătorii mei și mă vor ajuta să aflu puțină odihnă în cer». Ne-a încredințat acum în chip simțit de îndrăzneala lui înaintea lui Dumnezeu, ca un fiu adevărat înaintea tatălui său. Mereu simțea viu iubirea părintească a lui Dumnezeu. Când vorbeam deosebi, îmi spunea: «Copilul meu, cad cu îndrăzneală în brațele Lui părintești și simt neîncetat dragostea Lui de Tată»⁴⁵.

⁴² Matei 5, 11-12.

⁴³ Luca 6, 21.

⁴⁴ Marcu 9, 1.

⁴⁵ Arhimandritul Efrem Vatopedinul, *Πνευματική παρακαταθήκη Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινού* (Moștenirea duhovnicească a lui Gheronda Iosif Vatopedinul), Simpozionul monahal organizat de Mănăstirea Sfântul Nicodim din Pentelófu, Guménița, 1 septembrie 2011.

După slujba de înmormântare, trupul lui Gheronda Iosif a fost dus și îngropat în locul pregătit din timp lângă biserica mare, în partea de nord-est. După ce a fost acoperit cu țărână, s-a pus pe mormânt crucea cu înscrisul: „Aici odihnește robul lui Dumnezeu Gheron Iosif Monahul. Născut pe 1.07.1921. Adormit pe 18.06/1.07.2009, la vârsta de 88 de ani”.

Ultima și cea mai proaspătă – dar și cea de totdeauna – moștenire pe care ne-a încredințat-o a fost acest cuvânt:

„Iubiți-vă unul pe altul! Dacă sunteți uniți în dragoste, nimeni nu va putea niciodată să vă facă rău. Dumnezeu nu *are* dragoste, ci *este* dragoste. Dragostea nu este virtute, ci este întregirea personalității noastre. Este însăși Persoana lui Hristos. Nu putem vorbi de persoană acolo unde nu există dragoste. Cel ce păzește dragostea nu poate să judece și să osândească, nu face neascultare, nu răstălmăcește lucrurile. Dragostea este datorie, este ceva ființial. Suntem datori să îi iubim pe vrăjmașii noștri și suntem datori să ne punem sufletul pentru aproapele. Hristos Însuși ne-a arătat aceasta cu fapta în timpul vieții Sale pământești, nu ne-a spus-o doar ca îndemn”⁴⁶.

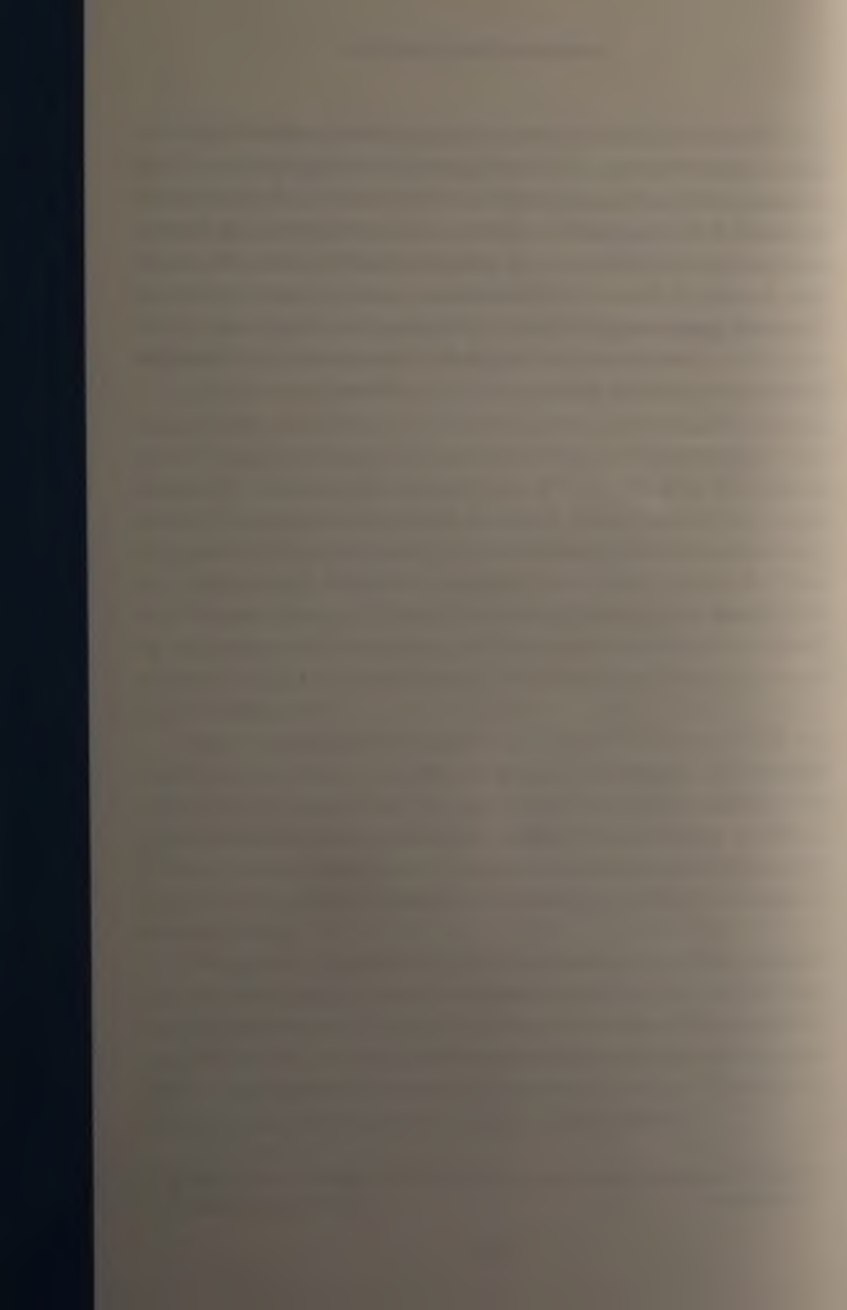
Sunt numeroase împrejurările în care Gheronda Iosif s-a arătat după adormire multor oameni și i-a mângâiat, dar despre aceste lucruri vom vorbi la vremea lor. De altfel, Gheronda nu dădea niciodată mare însemnătate arătării vreunui fapt suprafiresc în viața omului credincios, ci socotea mai însemnată dobândirea vieții lăuntrice, familiarizarea cu viața mai presus de fire a dumnezeiescului har.

Dragostea părintească și binecuvântarea lui să fie pururea cu noi, ca să păzim cuvintele testamentului său, dar și celelalte cuvinte pe care ni le-a predat cu atâta putere duhovnicească izvorâtă din trăirile lui. Fiecare dintre noi să răspundă pe măsura puterilor la această binecuvântată slujire în oastea cerească la care ne-a chemat – sau mai degrabă ne-a atras – Duhul Sfânt!

⁴⁶ Gheronda Iosif Vatopedinul, *Omilie în sinaxa obștii*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 2 ianuarie 2006.

Gheronda ne amintea mereu că „nimeni nu poate să vină către Mine de nu-l va trage pe el Tatăl cel ce M-a trimis pe Mine”⁴⁷. Iar acesta o face pentru a ne dăruia nu doar bunătățile Sale cele cerești, ci însăși înfierea. Această înfiere – adevărata intrare în familia dumnezeiesc-omenească ce se găsește înlăuntrul dragostei, bucuriei, luminii și fericirii lui Dumnezeu – ne rugăm să o dăruiască Domnul, pentru rugăciunile lui, tuturor cititorilor, tuturor celor care l-au cunoscut, dar și celor care nu l-au cunoscut pe Gheronda Iosif în această viață. Amin.

⁴⁷ Ioan 6, 44.

RUGĂCIUNE DE POCĂINȚĂ

a lui Gheronda Iosif Vatopedinul

A totbunule Stăpâne, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu celui Viu, singurul Dumnezeu adevărat și Mântuitor al lumii, Cel Ce și pe mine, smeritul și nevrednicul, m-ai tras spre dumnezeiasca Ta cunoștință, iartă-mi, Te rog, Preaiubitorele de oameni Doamne, toate păcatele mele și toată vina greșalelor și luminează întunecata mea minte și învățatul meu cuget, ca să pot sta în acest ceas înaintea dumnezeieștii Tale atotbunătăți și iubiri de oameni și să chem fierbinte nemărginita Ta milostivire spre a mea ticăloșie și nemernicie.

Păcătuit-am, Doamne, păcătuit-am până în sfârșit și mă deznădăjduiesc, căci fără de rușine trecut-am cu vederea nemăsurata și îndelunga Ta răbdare către mine. Dar Tu, Stăpâne Atotbunule, strălucirea atotiubirii și milostivirii Părintelui Tău, Începătorul Luminii, nu-Ți întoarce fața Ta de la mine, nevrednicul, ci în nemărginita Ta îndurare, adaugă și această rugăciune de iertare și mă tămăduiește iară și mă scoate dintru întunericul deznădăjduirii. Din pricina nemăsuratei nehibzuinte și a nebuniei mele, pierit-au întru mine puterile firii cuvântătoare ce am avut dintru început și nu mă pot scula din cădere ca să mă întorc, după datorie, la părinteasca Ta mângâiere și iubire de oameni.

Adusu-mi-am aminte de cuvântul Tău cel spus cu mult amar, când pe Cinstita-Ți Cruce grăit-ai: Mi-e sete!; și socotesc că pentru a mea ticăloșie și împie-

trire ai spus aceasta, și aflu mângâiere că încă Îți aduci
aminte de mine și nu m-ai lepădat. Pleacă-Te dar încă
o dată și Însuși mă scoate dintru această moarte a mea,
Cel ce ești nemărginită mângâiere părintească și milos-
tivire. Arată pieritului meu suflet semnele atotbunătă-
ții Tale, ca să pot eu, cel mort și cu totul netrebnic,
a sta în locul cel de pocăință, după bunăvoirea
Atotbunului Tău Părinte, Care nu voiește
moartea celui din urmă păcătos,
care sunt eu, smeritul
și nevrednicul.
Amin.

EPILOG

„LEGĂTURA UCENICULUI CU GHERONDA ESTE O TAINĂ”¹

Cea mai mare binecuvântare din viața mea a fost faptul că l-am cunoscut, că l-am întâlnit pe Gheronda Iosif. Îi mulțumesc tot timpul cu lacrimi lui Dumnezeu că mi l-a dăruit. A fost cu adevărat omul lui Dumnezeu. Harul Duhului Sfânt sălășluia neîncetat înlăuntrul său. Nu a fost lecție duhovnicească pe care să nu ne-o fi predat. Faptul că l-am cunoscut este însă și o responsabilitate care apasă pe umerii noștri.

Totdeauna am fost însetat să îi aud cuvântul de povățuire, cuvântul său patristic. Se întâmpla să simt – și vă rog să nu mă înțelegeți greșit – că doream cuvântul său așa cum doream Sfânta Împărtășanie. Știți că Gheronda ne tâlcuia ceea ce se citea la trapeză. De multe ori eram atât de pătruns de cuvântul lui, încât nu puteam face otpustul la sfârșitul mesei din pricina emoției duhovnicești.

Am încercat să îl urmez în toate. Nu am făcut niciodată ascultare „cu discernământ”. L-am întristat de multe ori din neștiință, dar am încercat din toate puterile să nu o fac cu bună știință. Îmi spuneam: „Dacă îl necăjesc pe Gheronda, voi muri. Dacă pe Gheronda nu îl odihnesc, atunci pe cine voi odihni? Cinci lucruri îmi spune să fac? Zece voi face! Singur, de bunăvoie, am venit la mănăstire”.

¹ Adaos în ediția românească. Întocmire din cuvintele rostite de Arhimandritul Efrem, Starețul Mănăstirii Vatoped, în omiliile către obște, în cadrul telesinaxelor organizate de Asociația Pemptousia (accesibile pe internet) și în cadrul cursurilor doctorale ale programului de burse „Evghenie Vûlgaris”, desfășurate la Mănăstirea Vatoped și susținute de mari teologi și Părinți duhovnicești contemporani: Mitropolitul Ierotei de Nafpaktos, Mitropolitul Atanasie de Limassól, Arhimandritul Efrem Vatopedinul, Arhimandritul Elisei Simonopetritul, Părintele Zaharia de la Essex, Gheorge Mantzaridis etc. (o prezentare completă a programului se află pe www.pemptousia.ro). [n.tr.]

Vedeți, aproape toți mi-ați spus cât de mult vă atrage mormântul lui Gheronda. Atât de des mergem acolo și punem metanie! Faptul că mormântul lui ne atrage nu este oare o dovadă a îndrăznelii pe care o are la Dumnezeu?

Când am hotărât să mă fac monah, îmi doream fierbinte să găsec un Părinte duhovnicesc, un povățuitor duhovnicesc care a trecut și el prin ascultare, care a făcut și el ascultare lângă Părintele lui. Și Dumnezeu mi-a dat după inima mea. Mi l-a dăruit pe Gheronda Iosif, care a ucenicit lângă Sfântul Iosif Isihastul și căruia i-a urmat din toate puterile sale.

La începutul vieții mele monahale, îmi aduc aminte că m-am dus la Sfântul Efrem Katunakiotul să iau binecuvântare. El mi-a cuprins capul, iar cu o mână îl ținea strâns la piept și cu cealaltă mă lovea peste cap și îmi spunea:

– Dacă acesta nu devine ca un bostan², nu o să faci nimic!

Se referea la ascultare, la ascultarea pe care trebuia să o fac de Părintele meu duhovnicesc, Gheronda Iosif. Iar pe mine mă durea când mă lovea și spunea:

– Au! Au! Mă doare!

Apoi, Sfântul Efrem Katunakiotul mi-a zis:

– Copilul meu, în fiecare zi să Îl rogi pe Dumnezeu să îți dea credință în Gheronda Iosif!

Da, pentru că aceasta este taina. După credința pe care o ai în Gheronda, îți dă și Dumnezeu. Cu cât mai multă credință ai în Gheronda și cu cât mai multă ascultare faci, cu atât mai mult îți dă Dumnezeu. Gheronda nostru Iosif avea atâta credință în Sfântul Iosif Isihastul, încât la fiecare două minute rostea numele lui, îl socotea un uriaș. La fel, Gheronda Efrem Katunakiotul îi spunea Sfântului Iosif, Părintele său duhovnicesc: „Gheronda, eu pe Dumnezeu nu L-am văzut, dar pe tine te-am văzut!”. Încă îmi aduc

² În gr. τούβλο, „cărămidă”, care are sensul figurat de om prostănac, nătâng. Sfântul Efrem se referă aici la faptul că monahul trebuie să lase deoparte isteștiimea minții sale și să se supună în toate povățuitorului său duhovnicesc. [n.tr.]

aminte că și Gheronda Dionisie de la Colciu, român, care a fost un sfânt, ne spunea că ei, din evlavie și din respect pentru Gheronda lor, nu îndrăzneau să îi calce nici umbra. Când Gheronda trecea pe lângă ei și bătea soarele și făcea umbră pe pământ, nu îndrăzneau să pășească pe umbra lui Gheronda.

La fel și noi, numai cât îl vedeam de departe pe Gheronda Iosif, luam har. Pentru că ascultarea, legătura ucenicului cu Gheronda este o taină. Este cu adevărat o taină. Tot ceea ce face Gheronda, fie că este vorba de un surâs, fie că este vorba de o grimasă, fie că este vorba de o glumă, fie că este vorba de o observație sau de o ocară pe care o spune ucenicului, toate acestea îl folosesc pe ucenic. Acest lucru l-am trăit și noi lângă Gheronda Iosif.

Eu mereu îmi spuneam: „Vreau ca prin purtarea mea să îl fac pe Gheronda să îmi vorbească așa cum se odihnește. Dacă vrea să îmi facă observație și să mă certe, să mă certe; dacă vrea să mă ocă-rască, să o facă. Să se simtă în largul lui, să îmi vorbească așa cum dorește, fie că mă ceartă, fie că îmi zice altceva. Să nu se gândească niciodată: «Dacă încep acum să îi fac observație sau să îl cert, nu va rezista», și atunci, de nevoie, din diplomație, să nu mă certe”.

Gheronda Iosif era un om duhovnicesc împodobit cu multe virtuți. Era foarte smerit, trăia adânc pocăința. Avea atâta osândire de sine de parcă ar fi făcut crime. Ca ieromonah, timp de 30 de ani l-am împărtășit la Sfânta Liturghie și niciodată, nici măcar o singură dată nu s-a apropiat de Sfântul Potir fără să îi curgă lacrimile pe obraji. De asemenea, niciodată nu l-am văzut râzând. Rareori, cu multă cuviință, surâdea. Niciodată nu a ținut minte răul. Nu a ținut minte nicio defăimare, durere sau întristare pe care i-au pricinuit-o oamenii. Odată mi-a spus:

– Copilul meu, toată noaptea m-am rugat cu lacrimi pentru cei ce ne-au alungat atunci din Cipru!

Avea foarte multă osândire de sine. Când eram tânăr, s-a întâmplat să îi spun odată:

– Ce frumos ar fi fost, Gheronda, dacă am fi trăit și noi în vremea cât a stat Hristos pe pământ!

Și Gheronda mi-a răspuns:

– Copilul meu, eu Ți mulțumesc lui Dumnezeu că nu m-am născut atunci, pentru că nu știu dacă nu cumva, influențat, împins de ceilalți sau poate chiar singur, fără să mă îndemne nimeni, nu aș fi fost și eu printre cei care L-au răstignit.

Atâta osândire de sine avea!

Altă dată l-am întrebat:

– Gheronda, de ce plângeți atât de mult?

Și mi-a răspuns:

– Copilul meu, când vei ajunge să te simți ca un mare osândit în fața lui Hristos, atunci vei plânge și tu!

Vedeți? Harul lui Dumnezeu i-a luminat pe oamenii duhovnicești și au înțeles în Duhul Sfânt ce înseamnă deșertarea lui Hristos, ce înseamnă faptul că Hristos a venit pe pământ. Aceasta, deșertarea lui Hristos, îl zdrobea pe Gheronda. Cu ea s-a îndeletnicit tot timpul, toată viața lui.

Odată, când vorbeam amândoi, mi-a spus:

– Mă doare faptul că sunteți delăsători și nu vă puteți îndeletnici adânc și temeinic cu deșertarea lui Hristos!

Gheronda, oriunde mergea, oriunde îl ducea pronia lui Dumnezeu să se nevoiască, își săpa mormântul și vorbea tot timpul de faptul că vedea în fața ochilor moartea. Până când Sfântul Paisie a venit odată la Cutlumuș și i-a zis în fața noastră, a ucenicilor:

– Binecuvântatule, nu mai vorbi atât de des despre moarte, că se deznădăjduiesc ucenicii!

Iar Gheronda i-a răspuns:

– Dar nu vorbesc. Văd pur și simplu moartea în fața ochilor!

A dori cu ardoare moartea este o măsură duhovnicească înaltă. Această trăire o au doar cei care au gustat veșnicia încă din această viață. Gheronda Iosif avea această trăire. Mergeam la chilia lui să îl cercetez și îl întrebam:

– Ce faceți, Gheronda?

Și îmi răspundea:

– Copilul meu, aștept trenul și nu vine!

Îmi aduc aminte iarăși cât de mult își iubea Gheronda chilia. Nu mergea nicăieri altundeva. Nu știu dacă a fost o dată sau de două ori la arhondaricul mănăstirii, când a trebuit să vadă ceva sau pe cineva. Nu se ducea nicăieri. Totdeauna era în chilie și la ora 19.00 închidea poarta. Nu deschidea la nimeni, la absolut nimeni, și nici nu voia să îi dăm telefon. Când se întâmpla totuși să îl sunăm pentru anumite probleme care apăreau în mănăstire, nu îi plăcea și ne făcea observație. Odată am întârziat să ajung la chilie și l-am sunat mai târziu de ora 19.00, iar părintele care îl slujea acolo mi-a spus:

– Vă rog să mă iertați, Părinte Stareț, acum Gheronda se roagă. Dacă se poate, vă roagă să vorbiți mâine!

Era foarte aspru cu rânduiala. Dacă întârziam cu puțin peste program, nu accepta. Ne povestea că atunci când erau tineri, Sfântul Iosif Isihastul le zicea: „Fiți cu luare-aminte la rânduială! Dacă iese din iad însuși tatăl meu după trup și vine și bate la noi la poartă, dacă se întâmplă să fiți acolo și este ceasul când rânduiala nu îngăduie să deschidem poarta, să îl lăsați acolo să aștepte!”

Vă dați seama câtă acrivie avea! Gheronda a păstrat această acrivie până la sfârșitul vieții. Chiar și la adânci bătrâneți folosea bățul. Pentru că se întâmpla să îl apuce toropeala în orele dimineții, se lovea cu bățul și spunea că este achedia. Iar eu îi ziceam:

– Gheronda, nu cumva este bătrânețea?

– Nu, nu, copilul meu, achedia este! spunea. Și mă lovesc ca să îmi pot ține rânduiala.

Sfinții Părinți spun că este greu să dobândești virtutea, însă este nemăsurat mai greu să ascunzi virtutea pe care ai dobândit-o. Or, Gheronda a izbutit acest lucru cu o măiestrie desăvârșită. Tot timpul a cultivat nearătarea. De altfel, oamenii duhovnicești nu doresc niciodată recunoaștere din partea celorlalți. Sfântul Efreem Katunakiotul ne spunea: „Cu binecuvântarea diavolului și cu blestemul lui Dumnezeu, am dobândit faimă”.

Datorită ascultării pe care a făcut-o lângă Sfântul Iosif Isihastul, Dumnezeu i-a dat lui Gheronda și darul teologiei. Învățătura

lui în duhul Sfinților Părinți ne arată, ne învață tot ce trebuie să facem ca să ne mântuim sufletele și să pășim pe calea sfințeniei. Dumnezeu i-a dat și darul – care nu se întâlnește foarte des – de a aduna în jurul său o obște mare ca a noastră, precum și destoinicia de a-i învăța pe părinți, de a-i povățui.

Gheronda nu era străin nici de darul înainte-vederii. Cu mulți ani înainte de adormirea lui, cam prin 1996, l-a vizitat un doctor, ucenic al său. La un moment dat, Gheronda i-a spus bucuros:

– Lefteraki, să mergem să îți arăt ceva!

– Să mergem, Gheronda! a răspuns doctorul, bucuros și el de bucuria lui Gheronda, care era ca un copil.

Când au coborât scările și au ajuns acolo unde azi este mormântul lui Gheronda, acesta i-a spus:

– Uite, aici va fi mormântul meu! Nu este bun locul? Voi fi lângă biserică, o să mă vadă și părinții, o să fie lângă mine la slujbe și o să treacă pe aici. Nu este bun locul?

– Este bun! a spus doctorul, fără să i se pară nimic ciudat.

Însă atunci, în 1996, nimeni din obște nu se gândise la lucrul acesta, fiindcă era încă devreme – Gheronda a adormit în 2009. Au trecut mulți ani, Gheronda a adormit și a fost îngropat în locul pe care i-l arătase doctorului. Cât de mare a fost surpriza, și a doctorului și a noastră, când nu demult, povestindu-ne el acestea, ne-am dat seama că Gheronda nu îmi arătase niciodată nici mie, nici altcuiva din obște locul mormântului. După infarctul pe care îl suferise în 2000, începusem să mă gândesc unde am putea să îl îngropăm când va veni vremea, dar nu am avut în vedere acel loc anume și nici nu i-am spus nimic lui Gheronda despre aceasta.

Deci Gheronda știa încă din 1996 unde avea să fie îngropat. Îmi amintesc că o singură dată l-am întrebat cum ar vrea să fie înmormântarea lui, iar el mi-a răspuns:

– Copilul meu, să nu exagerați!

De asemenea, spre sfârșitul vieții lui pământești i-am spus:

– Gheronda, când veți pleca nu îmi va fi deloc ușor!

Iar el mi-a răspuns:

– Copilul meu, dacă voi afla îndrăzneală la Hristos, te voi ajuta mai mult de acolo!

Și cu adevărat așa este. Mă rog mult, mă rog foarte mult lui Gheronda, mă rog pentru toate problemele pe care le am. Și mereu aceste probleme se rezolvă, de multe ori chiar foarte repede.

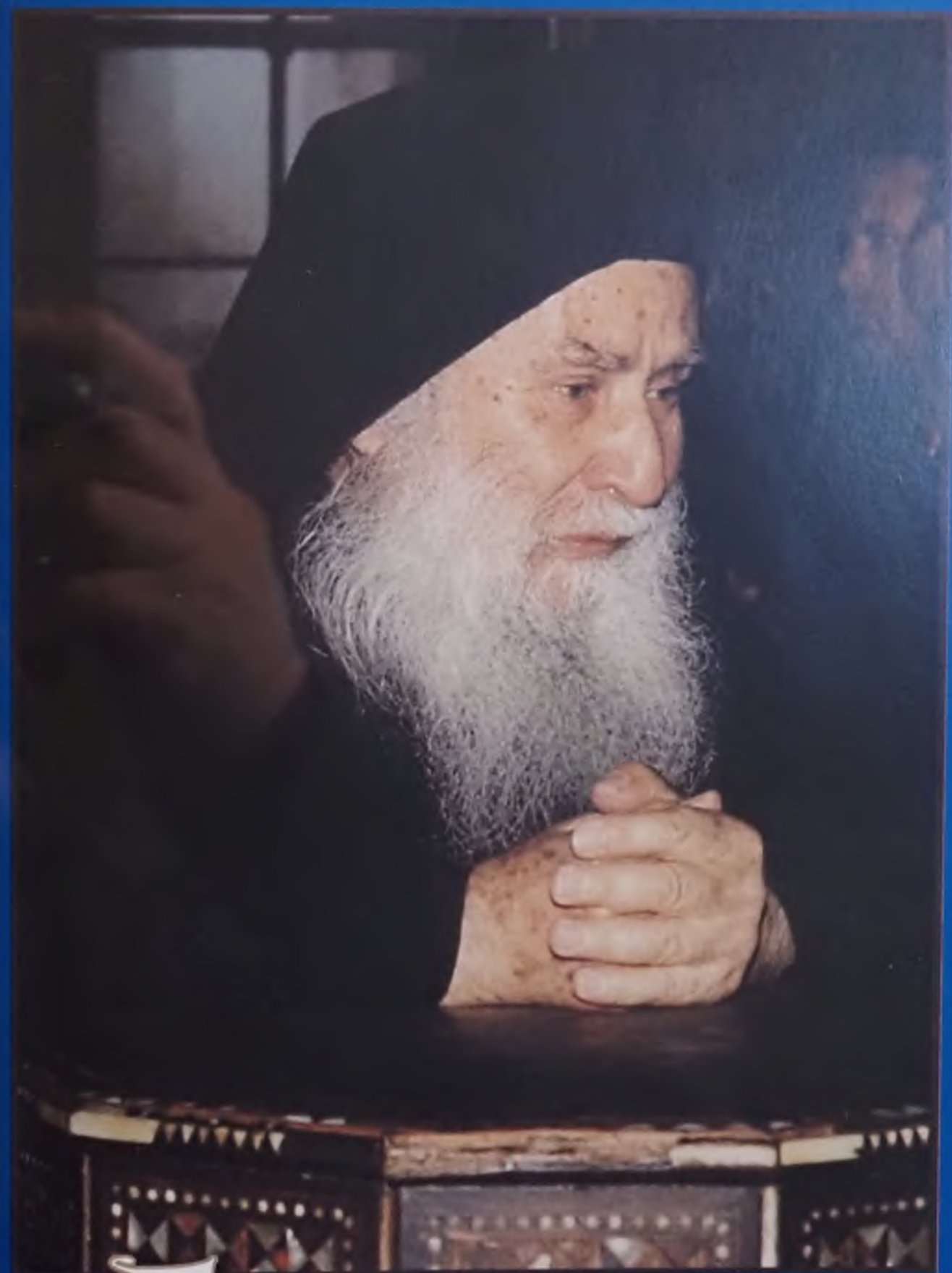
În îndelungata lui viață monahală, Gheronda a încercat din toate puterile să Îi urmeze lui Hristos, să dobândească lăuntric însușirile lui Hristos. Sfântul Efrem Katunakiotul îmi spunea: „Copilul meu, veți înțelege cu adevărat cine a fost Gheronda Iosif abia după ce va pleca la Domnul”.

În acești ani în care m-am îndeletnicit cu scrierea celor două cărți despre el, *Gheronda Iosif Vatopedinul* și *Gheronda Iosif și mistagogia rugăciunii*³, am înțeles ceea ce îmi spunea atunci Sfântul Efrem Katunakiotul. În nopțile cât am lucrat cu rugăciune la aceste cărți, am putut să pătrund mai bine adâncul duhovnicesc al lui Gheronda, să îi înțeleg sufletul cel atât de împodobit cu dumnezeiescul har și cu atâtea virtuți. A fost un povățuitor duhovnicesc, un Părinte duhovnicesc, care, așa cum fac toți Părinții duhovnicești, suspină și mijlocește la Dumnezeu pentru ucenici, îi învață, îi însuflă, le dă har din harul pe care el însuși l-a dobândit, unește sufletele lor cu dragostea lui Hristos și, în cele din urmă, îi înviază și îi duce în Împărăția cerurilor, la Hristos, acolo unde nu este durere, nici întristare, nici suspin.

În fiecare zi Îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi l-a dăruit pe Gheronda Iosif. Să avem parte de binecuvântarea lui! Amin.

Arhimandritul Efrem,
Starețul Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped

³ Arhim. Efrem Vatopedinul, *Μυσταγωγία προσευχής κατά τὸν Γέροντα Ἰωσήφ*, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Sfântul Munte, 2021. [n.tr.]

F

ericiți cei ce plângeți acum, că veți râde...

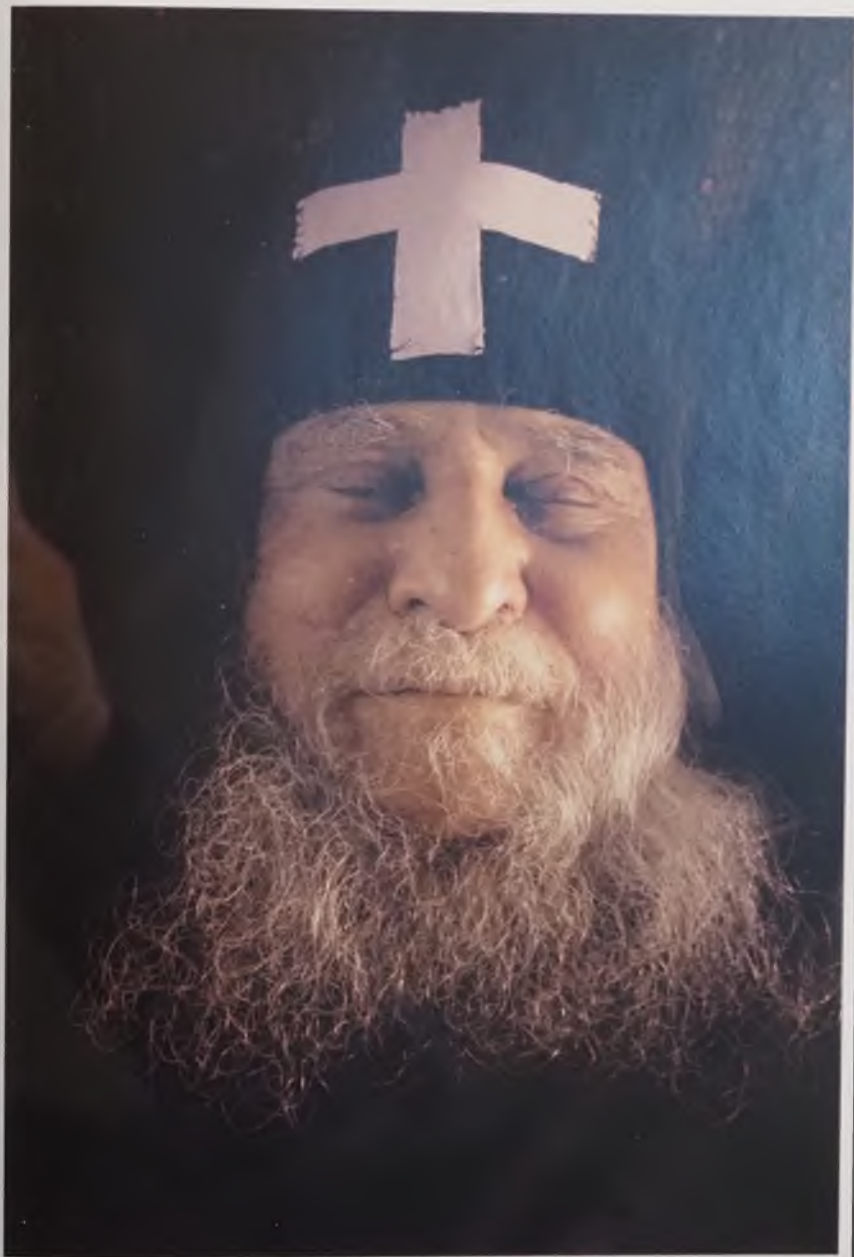

124. Obștea Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped (2006)

125. Gheronda îndată după adormire

126. Gheronda la câteva ore după adormire

127. Trisaghion înainte de slujba înmormântării lui Gheronda

128. La slujba înmormântării lui Gheronda

129. Mitropolitul Iosif de Prikónisos la mormântul lui Gheronda,
la parastasul de 40 de zile

130. Mitropolitul mărturisitor Pavel de Alep (+2016)
la mormântul lui Gheronda, 2011

131. Mormântul Cuviosului Iosif Vatopedinul,
izvor de pace și mângâiere pentru monahi și închinători

132. Un surâs din veșnicie...

SĂ FIM CU LUARE-AMINTE!¹**Acrivia conștiinței (ή ακρίβεια τής συνειδήσεως)**

Tot timpul să vă gândiți: „Dacă ar fi aici Gheronda, cum m-aș purta? Ce aș spune?”. Să aveți mereu în minte acestea: „Ce mi-a spus Gheronda? Ce ar vrea el să fac?”. În fiecare împrejurare să vă întrebați: „Ceea ce fac eu acum este după cugetul lui Gheronda? Îl odihnește aceasta pe Gheronda?”. Aceasta este acrivia conștiinței!

Adunarea în sine (εσωστρέφεια)

Acesta este scopul nostru, părinți și frați, așa cum totdeauna vă repet. Singurul nostru scop este adunarea în sine. Aceasta este totul, când ne adunăm în noi înșine și ne cercetăm neconținut cum suntem, ce gândim, ce facem, încotro mergem. Când facem această cercetare, nu ne pot atrage cele viclene, patima, obișnuința, nici chiar diavolul.

Delăsarea (ή ἀμέλεια)

Să fim cu luare-aminte la delăsare! Cel delăsător și care trăiește fără luare-aminte este primejdios. Știți de ce? Fiindcă această holeră este molipsitoare. Nu mă refer la cel care a fost păcălit pe moment și a fost mai puțin atent, ci mă refer la cel care trăiește tot timpul în delăsare. Acesta este vătămător pentru obște, pentru că această boală se transmite. După cădere, omul este pradă legii influențării. Și cum răul este ușor de imitat, de urmat, trebuie să fugiți de cei care sunt delăsători și nepăsători, fiindcă legătura cu ei o să vă molipsească și pe voi de această patimă!

¹ Adaos în ediția românească. Spicuri – așezate pe teme și ordonate alfabetic – din cuvintele rostite de Gheronda Iosif Vatopedinul cu felurite prilejuri, în sinaxele obștii, după Pavcerniță sau la trapeză. [n.tr.]

Gheronda nostru Iosif Isihastul ne spunea: „Nu m-am temut nici de mândrie, nu m-am temut nici de egoism. De un singur lucru m-am temut – de delăsare”. Și ne povestea acea vedenie pe care a avut-o. A văzut o scară pe care urcau monahi. Și când se aflau pe trepte, unul pe a cincisprezecea, altul pe a douăzeci și cincea, altul pe a treizecea, se deschidea acolo o poartă și acel monah se prăbușea în prăpastie. Atunci Gheronda a făcut rugăciune și harul i-a spus: „Poarta care se deschide și prin care cad monahii în prăpastie este delăsarea”.

Descurajarea (ή αποθάρρυνσις)

„Mărturisescu-mă Ție, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pre ele pruncilor”². Și apoi spune: „Adevărat, Părinte, că așa a fost buna voință înaintea Tă”. Buna voință! Voia desăvârșită a lui Dumnezeu, a Părintelui nostru, este ca noi, cei neînțelepți, cei cu totul mici, ființe liliputane, să mergem să petrecem împreună cu El. „Părinte, pre care i-ai dat Mie, voiesc ca unde sunt Eu și aceia să fie împreună cu Mine; ca să vază slava Mea, care ai dat Mie, pentru că M-ai iubit pre Mine mai înainte de întemeierea lumii”³. Nu vă cutremură aceasta, părinților? Este sfârșitul făgăduințelor, este menirea pentru care ne aflăm aici. De aceea, nu vă temeți! Nu vă împuținați la suflet! Nu vă descurajați!

Să fiți cu luare-aminte la acest lucru asupra căruia stăruie cu deosebire, la duhul tristeții, căci el pricinuieste descurajare, mai ales în zilele noastre, în veacul de acum. Are o mare înrăurire și este cea mai puternică armă a diavolului. Vedeți, îndeosebi prin descurajare omul pierde putere și câștigă diavolul. Căci diavolul știe cum să lucreze și țintește capul, spun Părinții. Așa cum un vânător lovește capul prăzii ca să o ucidă dintr-odată, tot așa

² Luca 10, 21.

³ Ioan 17, 24.

face și diavolul prin duhul tristeții. Și cum se naște duhul tristeții? Săvârșim o greșală. Se întâmplă apoi să o tot repetăm. Diavolul vine și spune: „A, nu îți este rușine? Ai făcut asta și acum te rogi? Oricum ești pierdut! Ce mai faci acum? Nu faci nimic! Încă nădăjduiești, nenorocitul? Fapta asta o tot faci în fiecare zi. Hai, pleacă, lasă rugăciunea!”. Iar omul, sărmanul, se predă necondiționat. Și astfel vrăjmașul îi dă lovitura de grație, îi ia capul. Diavolul acesta este un câine!

Fiți cu multă luare-aminte, mereu vă îndemn! Descurajarea este un lucru înfricoșător. Nu trebuie să își afle loc în noi. Toate celelalte pot avea vreun loc mic, însă descurajarea nu trebuie să aibă. Căci ce înseamnă descurajarea? Înseamnă că diavolul o face pe avocatul. Cum adică? Adică vine să ne judece pe noi, să judece între noi și Hristos. Dar Hristos este Tatăl nostru! Diavolul ce treabă are să o facă pe avocatul? Am făcut o greșală? Da, am făcut-o, dar o să vedem noi pe urmă cu Părintele nostru ce este cu ea. Ce treabă are diavolul de vorbește acum? Domnul a venit aici, pe pământ pentru noi, ca să ne înfieze – este Tatăl nostru adevărat și Cel Care ne-a înfiat –, iar pe diavol să îl zdrobească. Și diavolul s-o facă acum pe avocatul?! Nu vom primi niciodată așa ceva! Chiar în ceasul în care am făcut greșeala, eu singur să o îndrept. Să strig cu îndrăznire către Tatăl meu: „Tată, nu îmi socoti păcatul acesta! Ești Dumnezeu și știi. Eu nu m-am gândit să mă lepăd de Tine. Doar m-am înșelat, nenorocitul de mine! Nu Îți spun eu în fiecare zi că sunt slab, că nu am putere, că sunt un om de nimic, că nu pot, că am trebuință de ajutorul Tău? Nu Ți le spun pe toate? Acum, iată, le-am vădit iarăși cu fapta. Nu plec din fața Ta, aici rămân. Nu mă lăsa! «Ție Ți s-a lăsat săracul; sărmanului Tu fii ajutor!»⁴”. Făcând astfel, îndată ștergem greșeala, o îndreptăm.

Fiți cu multă grijă! Descurajarea, duhul tristeții sunt drăcești, nu își au locul în noi. Descurajarea este mai mare chiar decât păca-

⁴ Psalmi 9, 35.

tu, căci este minciună, cleveteală, nedreptate. Hristos este Tatăl nostru, nu avem nevoie de diavol ca mijlocitor! Domnul S-a jurat pe Numele Său. Știți ce înseamnă să Se jure Dumnezeu? S-a jurat pe Numele Lui că nu vrea moartea păcătosului! „Așa nu este voia înaintea Tatălui vostru celui din ceruri ca să piară unul dintre aceștia mici”⁵. Vedeți aceste însemne și peceți ale adevăratei înfierii, vedeți că Hristos este Tatăl nostru? Și diavolul o face pe avocatul!

Fiți atenți și la altceva! Dacă ar fi adevărat ce ne spune diavolul, că suntem niște nenorociți fără nădejde de mântuire, atunci de ce nu continuăm să săvârșim de bunăvoie păcatul, de ce ne întristăm. de ce plângem, de ce ne pocăim, de ce fugim de rău? Oare nu sunt acestea mărturii că nu voim răul?

Vă spun cu dinadinsul: este mai mare răul pe care îl pricinuieste descurajarea decât însuși păcatul săvârșit cu fapta! De aceea, să nu o primiți niciodată! Nu avem nicio treabă cu ea! Ci întotdeauna să cerem cu smerenie ca harul lui Hristos să ne ajute. Suntem slabi, știm asta. Dar oare L-am înșelat noi pe Dumnezeu, oare n-a știut El cine suntem, ci L-am păcălit furișându-ne? Doamne al puterilor! El ne-a rânduit dinainte, dintru început ne-a rânduit „spre dobândirea mântuirii”⁶. Oare poate fi înșelat Domnul, „Cel Ce știe toate mai înainte de a fi făcute”?⁷ Nu, nu L-am înșelat noi. A știut Dumnezeu cine suntem.

Potrivit cu caracterul, cu patimile și cu năravurile sale, fiecăruia îi stă înainte o anumită bătălie, o luptă, iar din pricina aceasta uneori se încurcă. Să nu vă temeți de toate acestea, socotindu-vă înfrânți! Nu dați înapoi! Ne va ajuta harul lui Dumnezeu. Nicio dată să nu primiți gândurile de descurajare. Descurajarea și deza-

⁵ Matei 18, 14.

⁶ I Tesaloniceni 5, 9.

⁷ Cf. Istoria Suzanei 1, 42.

măgirea par ceva firesc, însă ele sunt vădit diavolești. Nu au niciun loc în viața duhovnicească. Unei lovături îi urmează durerea, trupului îi urmează umbra, iar în urma unei greșeli sau a unei neresușite, încolțește dezamăgirea, tot așa cum după o reușită încolțește egoismul. Nu vă speriați, nu este nimic! Aceasta nu înseamnă nici cădere, nici neputință și nici înfrângere. Stați la postul vostru de luptă și continuați să înaintați! Deoarece, dacă nu vom da înapoi, atunci maica noastră, harul care sălășluiește întru noi, ne va rânduind timpul, felul și mijlocul prin care vom izbuti să dobândim și noi cununa pentru care am pornit în viața duhovnicească. Este vorba de timp și de stăruință în luptă. Deci nu primiți niciodată descurajarea!

Dragostea de Dumnezeu (ή αγάπη Θεού)

Am întâlnit un suflet foarte evlavios, o monahie, care atât de mult i-a bineplăcut lui Dumnezeu, încât Dumnezeu i-a spus: „Dacă dorești, acum îți voi deschide poarta ca să intri, să vii lângă Mine”. Acest suflet evlavios a tăcut scurtă vreme, apoi, cu puțină șovăială și cu multă cuviință, a spus: „Nu, Doamne, Te rog să mă ierți, doresc să trec pe acolo pe unde ai trecut și Tu!”. Și Domnul Hristos a primit acest răspuns cu cea mai mare mulțumire. Vedeți ce înseamnă adevărata dragoste? Vedeți cum trebuie să Îi dăm înapoi lui Dumnezeu această dragoste? Acel suflet a spus: „Nu, Doamne, doresc să trec pe acolo pe unde ai trecut și Tu!”. Vedeți? Dorea să urmeze Celui pe Care Îl iubea!

Aceste stări sufletești grele, ispitele, războaiele, defăimările de care am avut parte atât de mult, scandalurile, toate au trecut ca o umbră și ca un vis și a rămas înlăuntrul nostru dumnezeiescul har și dorul fierbinte de a pleca la Hristos. Tot timpul ne gândim: când vom pleca și vom merge la Hristos? La Domnul Hristos, Care este miezul dragostei noastre.

Dragostea de aproapele (ή ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον)

Dragostea e emblema creștinului, este, am putea spune, ființa creștinului. Vedeți, Domnul nostru Hristos a vorbit în mod poruncitor doar în ceea ce privește dragostea: „Aceasta vă poruncesc: să vă iubiți unul pe altul”⁸. Îndeosebi cei ce vor să devină curați cu inima sunt cu multă luare-aminte la virtutea dragostei, pentru că dacă această virtute nu este lucrată deplin, atunci dumnezeiescul har nu poate lucra înlăuntrul nostru la nimicirea omului vechi.

Copiii mei, dacă mergeți să vă împărtășiți și sunteți înaintea Sfântului Potir cu gura deschisă, așteptând să vă dea preotul Sfânta Împărtășanie, și vine un frate și vă spune: „Du-te la garaj că este nevoie să ajuți acolo!”, veți lăsa Sfânta Împărtășanie și vă veți duce să ajutați!

Harul (ή χάρις)

Harul lui Dumnezeu, care este atât de curat, nu poate fi păcălit, nu poate fi înșelat. Este sau da, sau nu. Îl dorești pe Dumnezeu sau nu Îl dorești. Dacă Îl dorești, trebuie să faci ceea ce El dorește. Dacă urmezi voia ta, nu vine Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi silit să vină înlăuntrul nostru.

Cel care se străduiește cu fapta să petreacă în virtute atrage asupra lui harul, iar energia lui tainică înrăurește tot ce îl înconjoară. Am văzut acest lucru și vi-l zic. Nu este numai o pildă seacă, ci cu adevărat harul este ca o sticlă cu mir ce a fost desfăcută și umple cu bună mireasmă tot locul în care se găsește. Deoarece, când cineva se luptă duhovnicește cu adevărat, atunci este împreună cu el și harul, care vine și se sălășluiește într-însul. Și fiindcă omul îl ține înlăuntrul său, el înrăurește și mediul în care se află, fără vreo strădanie deosebită, și dobândește răsplată și pentru asta.

⁸ Ioan 15, 17.

Smerenia atrage harul. De asemenea, luăm har când nu judecăm. Dacă nu lucrăm dragostea, harul nu se apropie de noi.

Monahul este rod al Duhului Sfânt și are un singur țel: dobândirea deplină a dumnezeiescului har pe care l-a avut cel întâi-zidit. Aceasta este esența! Acolo este mintea noastră, atenția noastră, dorirea noastră, de aceasta însetăm și după aceasta tânjim. Fie ca Cel Care ne-a atras să Îi urmăm să ne ajute să împlinim acest țel!

Inima adâncă (ή βαθιά καρδιά)

Sfinții Părinți au vorbit despre inima adâncă. Inima adâncă este adâncul cel mai adânc al ființei noastre duhovnicești. Ca să ajungem la ea este nevoie de harul Duhului Sfânt. Când găsim inima adâncă, putem trăi curăția, fecioria inimii. Fecioria inimii este roadă a inimii adânci.

Iubirea de osteneală (ή φιλοπονία)

Monahul adevărat, care a înțeles noima iubirii de osteneală atotcuprinzătoare, care a înțeles noima crucii, nu se teme de nimic. Este întotdeauna pregătit, pentru că neîncetat însetează să își ridice crucea. Și pentru că nu izbutește să o ridice în întregime, adică harul nu îi dă încă aceasta, totuși harul dumnezeiesc îi dă gustul crucii și neîncetat are această sete înlăuntru lui, are această nostalgie tot mai mare, chiar și pentru mucenicie. Începe să aibă înlăuntru lui această sete și acest dor de a mărturisi. Nu numai că nu se împovărează din pricina greutăților pe care le întâlnește în fiecare zi, dar îi rămâne în suflet ceva ca o sete neostoită să ajungă să mărturisească pentru Domnul Hristos. Fiindcă socotește că astfel Îl va urma, Îl va copia pe Părintele lui, va urma Prototipul.

Cel care iubește truda mai presus de toate, acela a îmbrățișat iubirea de osteneală. Acolo unde există iubirea de osteneală, dia-

volul nu poate să se apropie. Și asta deoarece arma cu care diavolul izbutește să îl distrugă pe om se numește iubirea de plăceri. Prin ea au căzut primii oameni. De aceea, pentru ca Hristos să o dezrădăcineze, a luat asupra-Și, în chip desăvârșit, iubirea de osteneală. Și vedem că Părinții cei din vechime, cei care au statornicit această linie duhovnicească pe care o urmăm noi astăzi, au început cu o adâncă iubire de osteneală. În acea vreme nu era nimic, nici slujbe, nici forme de organizare. Dar au îmbrățișat iubirea de osteneală atotcuprinzătoare și l-au pus pe fugă pe diavol. Diavolul nu mai putea să se apropie de ei. Și pe unde să se apropie, de vreme ce nu se săturau vreodată nici de mâncare, nici de apă, nici de somn și nici îmbrăcăminte nu aveau? Pe unde să atace diavolul? Nu putea ataca în niciun chip! Pentru ca diavolul să atace, este nevoie de un prilej. Silindu-se a se osteni cu dragoste, omul taie drepturile diavolului. Dacă omul a pătruns înțelesul iubirii de osteneală, este deja de nebiruit. Orice încălcare de poruncă și orice neascultare pe care le facem ascund în ele un fel de satisfacție numită plăcere. Însă iubitorul de osteneală nu înghite niciodată această momeală, nici nu mușcă din ea. Astfel, diavolul nu poate să îl atace. De aceea, să nu vă leneviți! Să iubiți osteneala, mai ales că sunteți tineri! Să îmbrățișați iubirea de osteneală, fiindcă este cea mai puternică armă care îl împresoară pe diavol. Iubirea de osteneală vădește înțelesul crucii. Aceasta o spune și Hristos cu limpezime: Cel ce vrea să Îmi urmeze, dar nu își ia crucea, să nu vină, să nu înceapă a-Mi urma, pentru că va fi înghițit de diavol!

Împotrivirea față de viețuirea după Dumnezeu (τὸ παράλογο)

Pentru a înțelege bine cuvântul „cine va vrea să își măntuiască sufletul său, pierde-l va pe el”⁹, este nevoie de o tâlcuire corectă. Asta ne mai lipsește acum, să ne pierdem sufletul! Este cu neputință să ne pierdem sufletul. Dacă îl vom pierde, cum îl vom afla?

⁹ Marcu 8, 35.

Aici nu se referă la suflet, ci la voile acestei lumi, la împătımire, la ceea ce este împotriva viețuirii după Dumnezeu, la năravurile omului vechi, care, din pricină că sunt atât de strâns unite cu omul căzut, îi devin o a doua fire. Pe acestea trebuie să le pierdem. Dacă nu le vom pierde pe acestea, nu vom dobândi sănătatea sufletului nostru pentru a ne face părtași făgăduințelor lui Dumnezeu.

Înclinarea spre cele pătimase (ή διαστροφή)

După cădere, din păcate, nu am pățimit doar izgonirea din Rai, ci am adus stricăciunea asupra întregii lumi. Ne-am pierdut simplitatea și am dobândit o minte înclinată către cele viclene. Ne-am pervertit. Așa că acum, ca să ne putem ridica și să putem sta pe picioarele noastre, trebuie să înțelegem care este obârșia noastră, de unde ne-a venit căderea și cum putem găsi calea de întoarcere. Avem neapărată trebuință de toate acestea.

Înfierea, înrudirea cu Dumnezeu (ή υιοθεσία, θεοαγχιστεία)

În Pilda fiului risipitor, îndată ce fiul risipitor s-a pocăit și s-a lepădat de toate faptele pe care le făcuse până atunci, Tatăl nu l-a mai judecat. Nu a mai judecat aceste fapte, care erau atât de multe la număr, ci pe dată a poruncit: „Aduceți haina cea dintâi...”¹⁰. Vedeți? Aceasta este înfierea. Vedeți cine este Domnul Hristos? Acesta este. Ei, nu merită oare să ne nevoim pentru dragostea Lui?

Iubiți părinți și frați, noi nu ne-am făcut monahi pur și simplu ca să ne mântuim. Ne-am făcut monahi ca să devenim „curați cu inima”¹¹, ca să îmbrățișăm desăvârșit dumnezeiasca făgăduință – îndumnezeirea. „Iar celor care l-au primit pe Dânsul, le-a dat stăpânire ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”¹².

¹⁰ Luca 15, 22.

¹¹ Matei 5, 8.

¹² Cf. Ioan 1, 12.

Fiul Dumnezeului celui Viu, Domnul Hristos, Stăpânul tuturor, Care cârmuiește toate, ne-a ales pe noi, netrebnicii, dintre miliardele de oameni care trăiesc acum pe pământ și ne-a atras la El, vrând să ne dea înfierea, să ne aducă lângă El. Nu trebuie oare să ne miște această dragoste a Domnului Hristos? Acestea sunt lucruri adevărate, nu sunt teorii. Să ne întoarcem, așadar, mintea către El și să spunem: „Fraților, Hristos Se îndeletnicește cu noi, iar noi stăm și sforăim? Nu ar trebui să ne trezim?” Dacă vom cugeta astfel, vom dobândi foarte mult ajutor.

Eu de acum nu mai spun: „Doamne Iisuse Hristoase, mântuiește-ne pentru rugăciunile sfinților Tăi!”, ci spun: „Doamne Iisuse Hristoase, mântuiește-ne pentru rugăciunile fiilor Tăi!”

Luați aminte cum pune înainte Hristos înțelesul înrudirii, de care v-am mai vorbit și alte dăți! Având în minte cele din Evanghelia pe care le-am auzit înainte, acum vedem că începe a le spune ucenicilor: „Eu sunt buciumul viței, voi sunteți vițele”¹³. Înțelesul acestor cuvinte este acela că acum îi leagă de El, îi unește cu El. Acum încetează a le mai da porunci, fiindcă nu mai au trebuință de ele. Pentru că prin lucrarea cu acrivie a făptuirii, au biruit patimile, iar acum sunt pregătiți pentru vederea lui Dumnezeu. Dovada acestui lucru sunt cuvintele Sale: „Eu sunt buciumul viței, iar voi sunteți vițele”. Este nevoie de puțină atenție ca să înțelegem bine acest lucru. Dacă mlădița nu rămâne unită cu rădăcina, nu aduce roadă. Cu alte cuvinte, Hristos le vorbește ucenicilor astfel: „Acum, în clipa de față, depindeți de Mine cu desăvârșire”. Așadar, Hristos ne aduce în tărâmul înrudirii, al legăturii de rudenie cu El. De acum devenim copiii Lui, iar El, Tatăl nostru, fiindcă am păzit mai întâi cu acrivie ascultarea, supunând minții simțurile noastre și nelăsând vreo dorință vicleană să ne abată de la El. Toate acestea trebuie să le înțelegeți, deoarece reprezintă latura practică a viețuirii monahale. „Eu sunt vița, iar voi mlădițele unite întru

¹³ Ioan 15, 5.

Mine”, iar apoi spune: „Tatăl Meu este lucrătorul. Toată vița care nu aduce roadă întru mine o scoate, iar toată care aduce roadă o curățește”¹⁴. Cât de frumos le spune acum ucenicilor! „De vreme ce v-am unit întru Mine, acum Îl aduc și pe Tatăl Meu să devină și Tatăl vostru. Și dacă voiți să aduceți roadă, Cel Care a devenit acum Tatăl vostru vă va ajuta să rodiți mult mai îmbelșugat”.

Judecata sufletului (ή Κρίσις)

În ceasul când ne vom da sufletul, îngerii îl vor despărți de trup și îl vor urca în văzduh. Atunci toate puterile întinericului vor veni la vămile văzduhului, îl vor înconjura și îl vor cere ca niște turbați. Ei, vor găsi atunci ceva asupra lui? Vor găsi oare fapte rele și voi proprii pe care le-a împlinit în lume și pe care nu le-a îndreptat prin pocăință, nu le-a nimicit prin harul lui Dumnezeu? Dacă da, atunci îngerii nu îl vor ajuta. Faptele ajută! Vedeți, faptele îl însoțesc pe om când pleacă din lume, faptele și gândurile lui. Să cugetați așa: „Acum fac acest păcat din nepurtare de grijă. Da, nu mă vede nimeni, dar îl voi lua cu mine, iar când voi pleca din această viață, mă vor prinde diavolii pe cale!”. Să fiți încredințați că nimic din ce facem în această lume nu se pierde. Ceea ce face cineva aici, va găsi dincolo. Ceea ce seamănă aici, va secera. Dacă veți conștientiza aceasta, veți avea mai multă luare-aminte.

Legea strictului necesar (οι όροι τής χρείας)

Numai acest lucru trebuie să ne preocupe: urmarea desăvârșită a Modelului nostru, Hristos. Fiindcă pe El vrem să Îl dobândim. Acesta este meșteșugul nostru, acesta e scopul nostru. Pentru aceasta trăim și răsufălăm! Nu ne interesează nimic altceva. De aici nu avem nimic de luat. Nimic, nimic, nimic! O bucățică de pâine, o haină în care să ne înfășurăm și un acoperiș sub care să ne adăpostim este tot ce avem nevoie. În rest, nimic altceva. Nimic!

¹⁴ Ioan 15, 1-2.

Osândirea de sine (ή αὐτομεψία)

Când vă războiesc toate câte țin de legea împotrivirii față de viețuirea după Dumnezeu, de legea înclinării spre cele pătimășe, atunci să înșfăcați îndată osândirea de sine. Înșfăcați-o în ceasul când înlăuntrul vostru se trezește blestemata îndreptățire de sine și se rostește acel „de ce”: de ce una, de ce alta, de ce aceasta și tot așa. „De ce” este blasfemie. Este cea mai mare blasfemie, și știți din ce pricină? Pentru că urcă la Dumnezeu și Îi spune: „Ai greșit! Nu conduci bine lumea!”. În acel ceas, cum spuneam, să înșfăcăm osândirea de sine și vom scăpa. Să nu ne îndreptățim pe noi înșine! Spun Părinții că dacă vezi la un monah voie proprie și îndreptățire de sine, trebuie să plângi pentru el. Acel monah a murit, nu mai are nădejde. Doar dacă Dumnezeu face o minune cu el.

Vă spun mereu: țineți osândirea de sine! Să o aveți ca tovarăș nedespărțit, pentru că în acest chip se înnoiesc înlăuntrul vostru smerita cugetare și blândețea, și astfel harul găsește „îndreptățire” ca să rămână neîncetat în voi.

Adevăratul monah, de îndată ce întâlnește vreo greutate, începe să se osândească pe sine. Ori de câte ori se ivește vreo nereușită, se osândește pe sine. Unul ca acesta cu adevărat propășește mult, fiindcă pune în lucrare smerita cugetare, în care Se odihnește Duhul Sfânt. Osândirea de sine sprijină toate virtuțile. Cel ce se osândește pe sine, chiar dacă alții îl mahnesc sau îl ocărăsc, nu se tulbură. Și, dimpotrivă, dacă nu a îmbrățișat osândirea de sine, nu poate să rabde unele ca acestea.

Pilda lui Hristos (τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ)

Știm din Scriptură că „toată călcarea de poruncă și neascultarea a luat dreaptă-răsplătire”¹⁵. Orice călcare de poruncă și orice

¹⁵ Evrei 2, 2.

neascultare vin din iubirea de plăcere și din iubirea de sine. Ca să ne izbăvim de acestea trebuie să facem osteneală pe potrivă, trebuie să îmbrățișăm iubirea de osteneală atotcuprinzătoare. Firea noastră a fost vătămată și trebuia tămăduită. Atunci a venit Fiul lui Dumnezeu și a luat această fire a noastră ca să o tămăduiască. Putea să dea porunci de la distanță, cum a făcut cu Prorocul Moise, sau să trimită un înger să ne spună ce trebuie să facem, dar a venit El Însuși și a luat firea noastră ca să o vindece. Asta ca să nu putem spune noi, oamenii: „Păi da, Tu ești Dumnezeu, Ți este ușor să vorbești, dar noi, care suntem aici, pe pământ, ce putem face?”. Așa că a străbătut El cel dintâi acest drum, îmbrățișând iubirea de osteneală. Toată viața Lui a îmbrățișat osteneala atotcuprinzătoare. A venit să ne arate calea și a împlinit rolul celui ce se pocăiește. Dar pentru ce să Se pocăiască El? El este fără de păcat! A împlinit rolul celui ce face ascultare. Dar de cine să asculte? El este una cu Dumnezeu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Deci toate le-a făcut numai pentru noi, ca să ne arate calea. Toată viața Lui, de la nașterea plină de smerenie în Betleem și până la înfricoșătoarele și Sfintele Lui Patimi, a fost o osteneală pentru a ne arăta calea. Iar acum stă în vârful Golgotei și ne așteaptă surâzând. Este ca și cum ne-ar spune: „Dacă vreți să veniți la Mine, trebuie să veniți pe același drum pe care am mers și Eu”. Toate acestea trebuie să ne miște, să ne sporească râvna și dragostea pentru Hristos!

Domnul nostru, ca Mântuitor al întregii lumi, ne descoperă că la temelia Persoanei Sale se află însușirea de monah. Monah, cu desăvârșire monah a fost Hristos! Trăia în neagoniseală, postea, Se ruga, priveghea, Se supunea! Ce altceva este aceasta, dacă nu viețuire monahală? Însă cât de frumos a ocolit pricinile păcatului! Iar după ce S-a slobozit desăvârșit de aceste pricini, l-a provocat pe vrăjmaș la luptă. Iar acesta, desigur, nu a pregetat să vină să Îl războiască. Dar vedeți că la ispitirile din pustie nu L-a putut prinde cu nimic? Aceasta fiindcă nu exista vreo pricină a păcatului care să Îl stăpânească. Era slobod de toate. Vedeți cu câtă dibăcie

luptă cel care s-a depărtat de pricinile păcatului? Iar aceasta nu-mai monahul poate să o facă. Ori de câte ori va fi provocat la un anumit tip de război, monahul este pregătit, fiindcă el a fugit de pricinile păcatului. De care pricină să se mai teamă? Dacă cineva îl va amenința cu moartea ca să se lepede de credință și să devină, să zicem, comunist sau musulman, ori îl va defăima pentru credința sa, pentru gândirea sa, pentru viețuirea sa, el va răspunde: „Poți să mă omori! Oricum am murit deja lumii acesteia!” Nu are nimic pentru care să mai stea pe gânduri. Este întotdeauna pregătit.

Rânduiala (ὁ προγραμματισμός)

Temeiul pentru a izbândi în chip desăvârșit în viața duhovnicească este păzirea cu acrivie a rânduiei. Și știți de ce? Ne învață și Scriptura, și întreaga experiență: din păcate, după cădere, omul, întreaga lui personalitate, s-a zdrobit, și astfel el a rămas lipsit de putere. Având cugetul plecat spre cele rele din tinerețile sale, ca unul ce a fost supus stricăciunii, omul cade pradă influențelor rele. Iar alt colac de salvare afară de acrivia păzirii rânduiei nu există.

Pururea pomenitul nostru Gheronda [Iosif Isihastul], ca un uriaș al Duhului, a înnoit întregul monahism athonit. El ținea să împlinim neabătut rânduiala, predania primită de la Părinți. Pe vremea lui, eram învinuiți cu toții, întreaga obște, că suntem înșelați, deoarece nu urmam înnoirilor aduse de ruși. Deși ne aflam în locuri sihăstrești, la Katunakia și la Schitul Sfântului Vasile, trebuia să mergem la praznice și să umblăm după noi cu oale mari în care fierbeam pești și cu mai știu eu ce, fiindcă aceasta era socotită linia Părinților. Iar Gheronda ne zicea plângând:

– Stați, copii, nu mergeți după ei! Calea lor nu e calea Părinților. Toate acestea sunt pentru mănăstiri. Dar noi suntem pustnici, ce treabă avem? Rostul nostru este să ne curățim inima. Să ne adunăm în noi înșine, să îndurăm lipsuri, aceasta este calea noastră. Cu celelalte ce să facem? Acestea sunt pentru popor, pentru societate,

pentru biserici. Cum să fie pentru noi, pe care Hristos ne-a atras la Sine cu deosebire și ne-a adus la păzirea cu desăvârșită acrivie a rânduiei Părinților, care ne-au învățat calea adunării în sine?

Însă ceilalți ne arătau cu degetul ca pe niște înșelați. Plângeam că eram socotiți așa. Toți ne vedeau ca pe niște nebuni, ca pe niște înșelați. Așa spuneau despre noi. Câteodată, când îi auzeam, îi judecam cumva pe aceia și îl întrebam pe Gheronda de ce spun așa, de ce fac așa, iar el ne răspundea:

– Copilul meu, dă-i aceluia ochii tăi și atunci o să vadă și el așa cum vezi tu! Însă cu ochii pe care îi are acum, el nu vede. Așadar, nu îl judeca! Atât este vederea lui, atât har are înlăuntrul lui, atâta luminare i-a dat lui Dumnezeu și de aceea face așa. Ție ți-a dat mai mult, nu trebuie să îl judeci. Oamenii duhovnicești nu îi judecau niciodată pe ceilalți.

Râvna (ὁ ζήλος)

Prima râvnă o dă Dumnezeu în dar la începutul vieții monahale. A doua râvnă este mult mai însemnată și vine din unirea duhovnicească a ucenicului cu Gheronda.

Când diavolul găsește felurite pricini ca să vă taie râvna, să aveți puterea să spuneți imediat: „Până aici! Pentru mine numai porunca are însemnătate, nimic altceva! Pentru cuvintele buzelor Tale, eu am păzit căi aspre¹⁶”. Așa se face mărturisirea, iar atunci harul care sălășluiește în om ia deplin asupra sa dezlăcuirea năravurilor omului vechi și îl zidește înlăuntrul nostru pe cel nou.

Nerușinarea vrednică de laudă (ἡ ἐπαινετὴ ἀναίδεια)

Vorbiți cu Hristos! Spuneți-I problemele voastre! Spuneți-I: „Doamne, singur nu pot, ține-mă Tu de mână și du-mă unde tre-

¹⁶ Psalmi 16, 4.

buie"! Stăruieți! El ne aude, nu obosește niciodată. „Bateți și vi se va deschide!”¹⁷ Când vorbim cu Hristos, când ne mărturisim lui Hristos, încet-încet inima noastră se zdrobește, apoi vin lacrimile, iar apoi Duhul Sfânt ne mângâie cu harul Său.

În fiecare zi vă reamintesc și vă îndemn să faceți lucrul acesta. Este vorba de nerușinarea cea vrednică de laudă. Pe aceasta să o lucrați în chiliile voastre. Chilia monahului este cu precădere locul unde se dă lupta, locul unde monahul biruiește și unde Domnul dă răsplata. Chilia! În chilie ne adunăm în sine, cădem în genunchi la rugăciune și spunem: „Uite, Atotbunule, iar am venit! Sunt același, ba chiar mai rău decât eram înainte. Un singur lucru mi-a rămas: nu vreau să mă întorc, nu vreau să dau înapoi! Ce să fac acum? Înțeleg toate câte ai făcut Tu pentru mine până în acest ceas. Atât de mult m-ai răbdat pe mine, nefericitul! Și astăzi, și ieri, și în fiecare zi Ți-am făgăduit atâtea și atâtea și iar rămân același, ba chiar mai rău. Și totuși Tu mă ții și mă rabzi. Acum am venit din nou. De ce am venit? Am venit să Îți spun că până acum Îți ceream să îmi dai harul Tău ca putere să fac voia Ta. Acum văd nu numai că nu fac voia Ta, dar că nu mai am nici dorința de a o mai face! De aceea, fie că vreau, fie că nu vreau, mântuiește-mă! Stăruie, Atotbunule! Nu plec de-aici! Aici mă voi lovi cu fruntea de pământ până când îmi va ieși sufletul! Nu te vei îndura oare de mine? Nu mă vei asculta? Nu ești Tu Cel Ce ai ridicat păcatul întregii lumi? Acum tocmai pe mine nu mă vei lua în seamă? Nu plec de aici! Tu m-ai adus aici!”. Aceasta este nerușinarea cea vrednică de laudă. Dumnezeu Se bucură când vede aceasta. Părintele nostru Se bucură, pentru că acestea nu sunt cuvinte care vin dintr-un complex de vinovăție, ci sunt o simțire a inimii smerite. Inima a dobândit simțirea nimicniciei sale, iar acum stăruie ca un copil la tatăl lui și Îi spune: „Doresc aceasta și o să mi-o dai!”. Și Tatăl îi dă ceea ce cere, fiindcă nu poate să treacă peste însușirea Lui de Părinte. Așa este!

¹⁷ Matei 7, 7.

Sabatul duhovnicesc (ὁ σαββατισμὸς)

După ce ucenicii au împlinit cu fapta poruncile Lui, Hristos le-a zis: „Sculați-vă să mergem de aici!”¹⁸. Cu alte cuvinte, îi aduce de la făptuire, de la forma practică a păzirii cu acrivie a poruncilor, la înălțimea vederii lui Dumnezeu. Iar în mod metaforic se referă și la noi. Și noi, când vom păzi acrivia supunerii și a ascultării, tăindu-ne voia și biruind în întregime iubirea de a ne face pe plac și iubirea de sine, vom ajunge la înălțimea vederii lui Dumnezeu. Nu avem nevoie de nimic altceva. Cele de trebuință vieții le luăm direct de la mănăstirea noastră, care ne poartă de grijă. Așadar, când vom ajunge, cu harul lui Dumnezeu, să supunem simțurile noastre minții și nu vom mai asculta de nimic din cele ce sunt împotriva viețuirii după Dumnezeu, adică de ceea ce se numește patimă și dorință, atunci mintea noastră va fi pregătită pentru „sabatul duhovnicesc”, pentru suirea la vederea lui Dumnezeu. Atunci va începe să lucreze slobod înlăuntrul nostru, fără trudă și stăruință, pomenirea lui Dumnezeu, iar mintea va primi dumnezeiasca luminare și îi va vedea de departe pe cei ce o războiesc.

Simțămintele supuse împătimirii (τὰ συναισθήματα)

Sentimentele sunt roada stricăciunii. După cădere, când harul a plecat de la om, s-a trezit în el blestemul acestor sentimente, care sunt de fapt simțăminte supuse împătimirii. Așadar, aceste simțăminte sunt roada stricăciunii, sunt temelia morții. Când încolțesc ele, îndată personalitatea omului se împarte, se împrăștie, pentru că aceste simțăminte robesc omul și nu îi lasă dragostea neschimbată, ci o dirijează încotro voiesc.

După cădere, am devenit supuși stricăciunii. Ne războiesc tot timpul egoismul, iubirea de sine, iubirea de bunuri. Pe acestea le mișcă diavolul înlăuntrul nostru și ne provoacă, fiindcă acestea sunt în legătură cu simțămintele supuse împătimirii. Când aceste

¹⁸ Ioan 14, 31.

simțăminte lucrează în om și se lipesc de ceva pământesc, omul este înrobît și nu poate avea dragoste curată. Cum poate să existe dragoste pentru Dumnezeu și pentru aproapele dacă există aceste simțăminte supuse împătimirii? Acestea le vor pe toate pentru ele! Acestea au ca temelie, chipurile, gândirea sănătoasă, dar în realitate, temelia lor este împătimirea și iubirea de sine. Aceste simțăminte sunt temelia nimicirii și a morții. Ele au fost provocate de căderea noastră. După cădere, atunci s-au născut stricăciunea și moartea, acestea nu existau. Stricăciune și moarte Dumnezeu nu a făcut, le-a făcut căderea omului, pentru că după ce a avut loc căderea, au început să îl stăpânească aceste simțăminte supuse împătimirii, au plecat harul și gândirea după har și au început să lucreze aceste simțăminte și gândirea după legea stricăciunii, gândire cu care filozofii încearcă să răspundă la întrebările esențiale despre existență și despre felul cum ar trebui să înainteze corect omeni-rea. Este nevoie de multă luare-aminte ca să eliminăm aceste simțăminte supuse împătimirii, care se împotrivesc firii cu care am fost zidiți la început. Pentru noi, monahii, ele nu există. Cum să existe, de vreme ce temelia noastră cea mai adâncă este dragostea, iar cu această dragoste deplină ne aferosim lui Dumnezeu, Tatăl nostru, „din toată inima, din tot sufletul și din toată puterea”?

Studiul (ἡ μελέτη)

Studiul atent și adânc al scrierilor sfinte aproape că este socotit rugăciune. Cu alte cuvinte, studiul duhovnicesc adevărat are aceleași roade ca și rugăciunea. De aceea, vă îndemn să studiați cu atenție, îndeosebi scrierile patristice. Niciodată să nu dați pagina dacă nu ați înțeles! Mie însumi mi s-a întâmplat să citesc o pagină de opt ori, pentru că avusesem mai înainte mintea împrăștiată. De fiecare dată când ajungeam la sfârșitul paginii fără să înțeleg ce citisem, o luam de la capăt. Iar și iar! Așadar, aplecați-vă cu atenție asupra textului! Scopul nu este să frunzărim paginile, ci să surprindem înțelesul ca să ne folosim duhovnicește.

Voia proprie (τὸ θέλημα)

Să fiți cu luare-aminte la voia proprie! Voia proprie are felurite chipuri. Voia proprie nu înseamnă numai că rânduiala mănăstirii cere să faci un lucru sau Gheronda spune: „Du-te acolo și fă asta!”, iar tu te gândești în clipa aceea dacă o vei face sau nu. Nu este numai aceasta. Fiecare formă de plăcere, fiecare lucru care te satisface, care îți hrănește mulțumirea de sine și dorința de a plăcea celorlalți, în orice fel l-ai face, te leagă de acest blestem al morții și al nimicirii care se numește voie proprie. Trebuie să spunei: „Nu, nu voi face asta!”. Dacă nu faceți așa, nu „dezlegați” mâinile harului. Să lăsați liber harul dumnezeiesc, ca să lucreze înlăuntrul vostru, să nimicească urâciunea pustiirii, legea înclinării spre cele pătimase, legea gândirii împotriva viețuirii după Dumnezeu, să vă lumineze mintea, să vă curețe inima! Nu poate să lucreze harul dacă în voi există voia proprie, dacă există acest blestem al vocii proprii. Îmbrățișați iubirea de osteneală atotcuprinzătoare!

Stăru asupra tăierii vocii proprii. Nu vă amăgiți! Unde este voie proprie, harul nu lucrează. De ce? Fiindcă cel ce își face voia este rob al diavolilor, este un răzvrătit.

Fericit cu adevărat este omul care la ieșirea lui se va afla neavând nimic din cele cu care vrăjmașul caută să îl chinuie! Iar cel care izbândește aceasta este mai cu seamă cel ce și-a tăiat voia proprie. Toate nenorocirile care îl încătușează pe om și de la care începe tot acest labirint al stricăciunii și al distrugerii pornesc de la voia proprie.

Războiți voia proprie dintru început! Dacă veți face așa, să fiți încredințați că nimic rău nu va mai putea să vă vatăme. Dacă cineva viețuiește după voia sa, care are la rădăcină egoismul, voia proprie va lăstări îndată iubirea de sine, iar iubirea de sine este rădăcina distrugerii. Înțelegeți? De aici își are începutul iubirea de sine, care se lucrează prin iubirea de plăceri. Așadar, dacă cineva

își împlinește voia proprie, care este egoism, egocentrism, iar aceasta odrăsleşte iubirea de sine și iubirea de plăceri, atunci toată osteneala acelu om se va pierde. Nu numai că nu va câștiga nimic, dar nici nu se va mântui, fiindcă le va lua pe acestea cu sine. Și cum îl vor lăsa diavolii să treacă? Așa că acum, când sunteți la început, când punem mereu început bun, războiți voia proprie! De aici pornește totul. Nu este oare tocmai ceea ce ne-a învățat Hristos, Începătorul mântuirii noastre? Domnul, când a venit să reînnoiască firea căzută, vedeți ce frumos a început? A zis: „Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Care M-a trimis”¹⁹. „Cele ce am auzit de la Dânsul, acestea grăiesc în lume”²⁰. Nu face nimic de la Sine. Își taie voia, vedeți? Iar în ceasul Pătimirii Sale, vă amintiți, în acel ceas înfricoșător din Ghetsimani, cere cu cutremur:

– Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta²¹!

– Nu!

Nu este ascultat. Mai cere încă o dată:

– Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta!

– Nu!

Iar nu este ascultat. Reînnoiește a treia oară cererea. Știți cum se tâlcuiește aceasta? Se tâlcuiește așa:

– Părinte, *Eu* i-am zidit!! Lasă-Mă să îi mai zidesc o dată de la început, pentru ca astfel să nu beau paharul acesta!

Și răspunsul a fost iarăși:

– Nu!

Apoi spune:

– Dacă nu este cu puțință, atunci facă-se voia Ta!

Și de aici începe urcarea Sa pe Cruce. Mărturisindu-Și în chipul cel mai desăvârșit ascultarea de Tatăl, zdrobește moartea și pe toate cele ale ei și înalță firea cea căzută. Toate acestea pentru noi le-a făcut, ca să avem pildă.

¹⁹ Cf. Ioan 5, 30.

²⁰ Cf. Ioan 8, 26.

²¹ Cf. Matei 26, 39.

Pe cele „bune foarte”²² ale lui Dumnezeu, voia proprie a omului le-a nimicit. Vedeți că voia proprie este împotriva firii, este chipul morții, chipul îndrăcirii, chipul pierzaniei? Nu își are loc în ființa și în viața care este Dumnezeu. Cum este cu putință? Vedeți, Dumnezeu este Dragostea cea atotțiitoare. Ce înseamnă aceasta? Este ceva ce nu se poate descrie în cuvinte. Dacă nu ar fi fost Dragoste atotțiitoare, cum ar fi spus apostolul despre El că este „Cel Ce nu a cruțat pe Fiul Său”²³? Fiul este dorirea cea mai de preț a Dragostei lui Dumnezeu, Cel Unul după Ființă, și L-a junghiat pentru noi, niște fugari și niște apostatați!

Vedeți, Dumnezeu l-a făcut pe Adam și S-a bucurat de zidirea Lui: „Să facem om după chipul Nostru și după asemănare”²⁴! Am făcut un mic dumnezeu care poate să se asemene Nouă”. Însă de îndată ce omul și-a făcut voia sa, l-a izgonit. Cercetați lucrul acesta și înțelegeți cât este de însemnat! Bine, veți spune, dar dragostea cea atotțiitoare a lui Dumnezeu nu ar fi putut ierta o greșeală? Însă aceasta nu este greșeală! Împlinirea voii proprii este îndrăcire, este întreaga lege a stricăciunii, este câmpul morții și al pierzaniei, aceasta este! Iar lepădarea ei, dimpotrivă, este sfințire, este tămăduire, este viață, este înrudire cu Hristos. Pentru aceasta suntem aici, ca să ne facem fii ai lui Dumnezeu!

²² Cf. Facere 1, 31.

²³ Cf. Romani 8, 32.

²⁴ Cf. Facere 1, 26.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5800 S. UNIVERSITY AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637

RECEIVED
MAY 15 1964

TO THE EDITOR
OF THE JOURNAL OF POLYMER SCIENCE

FROM
DR. J. H. GOLD

DEPARTMENT OF CHEMISTRY
UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS 60637

Dear Sir:

I am pleased to inform you that the manuscript of my paper, "The Kinetics of the Reaction of Nitric Oxide with Ethylene Oxide," has been accepted for publication in the *Journal of Polymer Science*.

I am sure that your journal will provide a wide audience for this work.

CRONICA EVENIMENTELOR MAI ÎNSEMNATE¹

1.07.1921	Socrate Pantélas se naște în Drúsia – Pafos.
1936	Socrate Îl vede pe Hristos viu.
primăvara lui 1937	Chemarea monahală, sosirea la Mănăstirea Stavrovúni
1944	Socrate este rasoforit cu numele Sofronie.
august 1946	Plecarea de la Stavrovúni la Ierusalim
17.12.1946 (c.v.)	Sosirea în Sfântul Munte și șederea pentru o vreme la Coliba Înălțarea Domnului de la Schitul Sfânta Ana
august 1947	Se așază în peșterile de la Sfânta Ana Mică și devine ucenic al Sfântului Iosif Isihastul.
11.04.1948 (c.v.) Sâmbăta lui Lazăr	Este tuns monah în schima mare și primește numele Iosif.
septembrie 1953	Mutarea obștii Sfântului Iosif Isihastul la Noul Schit
15.08.1959 (c.v.)	Adormirea Sfântului Iosif Isihastul
1957-1963	La Coliba Doctorilor fără de arginți de la Noul Schit
1963	La îndemnul lui, mama sa primește schima monahală.
1964-1967	Viețuiește la sihăstria sa de la Noul Schit.

¹ Acolo unde textul original face astfel de precizări, am folosit abrevierile (c.v.) pentru datele pe calendar vechi și (c.n.) pentru datele pe calendar nou. [n.tr.]

începutul anului 1964	Sfântul Pantelimon îl tămăduiește în chip minunat de ulcer duodenal.
1966-1968	Ia sub povățuirea sa duhovnicească monahiile de la Mănăstirea Buna Vestire din Inússes.
1967-1975	Șederea la Coliba Bunei Vestiri de la Noul Schit
1975-1978	Așezarea cu cei dintâi ucenici ai săi în Mănăstirea Cutlumuș pentru a o revigora duhovnicește
octombrie 1978	Mutarea în Cipru. Așezarea cu cei dintâi ucenici ai săi în mănăstirea Sfintei Cruci de la Mínthi – Pafos
26.10.1981 Sf. Dimitrie (c.n.)	Plecarea din Cipru spre Sfântul Munte
26.10.1981 Sf. Dimitrie (c.v.)	La Chilia închinată Bunei Vestiri a Maicii Domnului de la Kapsála
3.04.1982 Vinerea Mare	Gheronda face primul infarct.
23.04.1982 Sf. Gheorghe (c.v.)	Se întoarce pentru a doua oară la Sfânta Mănăstire Cutlumuș.
14.08.1983 (c.v.)	Întoarcere cu obștea la Coliba Bunei Vestiri a Maicii Domnului de la Noul Schit
5-28.06.1984 (c.n.)	Vizită în Australia
1985-1993	Ia sub povățuirea sa duhovnicească Mănăstirea Sfânta Treime din Platía-Teba.
23.04.1987 Sf. Gheorghe (c.v.)	Venirea primilor opt părinți de la Noul Schit în obștea Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped
1989 (vara)	Gheronda merge să îl întâlnească pe Sfântul Iacov Țalíkis la Mănăstirea Cuviosului David din Evia.

- 13/26.10.1989 Venirea Comisiei Patriarhale la Mănăstirea Vatoped
- 9.01.1990 Hotărârea Patriarhiei Ecumenice de transformare a Sfintei Mari Mănăstiri Vatoped în chinovie
- 12/25.02.1990 Alegerea ieromonahului Efrem ca stareț al mănăstirii
- 16/29.04.1990
Duminica
Mironosițelor
Declararea oficială a Sfintei Mari Mănăstirii Vatoped chinovie și slujba întronizării starețului ales, Arhimandritul Efrem
- 27-29.12.1990 (c.v.) Gheronda îl întâlnește pe Sfântul Sofronie la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Essex, Anglia.
- 1993-1995 Șederi mai îndelungate la metocul Sfântul Nicolae de la Porto Lagos
- 1994 Face al doilea infarct la metocul de la Porto Lagos, în ostrovul cu paraclisul Maicii Domnului Pantánassa.
- toamna lui 1995 Întoarcerea definitivă la Mănăstirea Vatoped
- octombrie 1996 Se stabilește la katisma care a fost ridicată la dorința sa în apropierea mănăstirii.
- 23.07/05.08.2000 Face al treilea infarct acut.
- aprilie 2007 Ultima vizită la metocul de la Porto Lagos
- august 2007 În răutățirea gravă a sănătății
- 1.07.2009 (c.n.) Adormirea lui Gheronda Iosif Vatopedinul

CUPRINS

PREFAȚĂ

Preafericitul Patriarh Ecumenic Bartolomeu 11

INTRODUCERE

Arhimandritul Efrem Vatopedinul 15

CAPITOLUL 1 ANII COPILĂRIEI ȘI AI TINEREȚII

Familia 29
Copilăria și tinerețea 37
În orașul Pafos 39
L-a văzut viu pe Domnul cel Viu 40

CAPITOLUL 2 CHEMAREA MONAHALĂ LA SFÂNTA MĂNĂSTIRE STAVROVUNI

Chemarea dumnezeiescului har când Socrate avea 15 ani 47
Frate începător la Sfânta Mănăstire Stavrovuni 50
Părinții îmbunătățiți din Sfânta Mănăstire Stavrovuni 52
Lupte și har la Sfânta Mănăstire Stavrovuni 56
Osândire de sine – osteneală – ascultare 60
Rasofor cu numele Sofronie 65

CAPITOLUL 3 SFÂNTUL MUNTE - LA SCHITUL SFÂNTA ANA MICĂ

Pelerinaj la Ierusalim 71
În Sfântul Munte – minunata pronie a lui Dumnezeu 74
Întâlnirea cu Sfântul Iosif Isihastul 79
Sfântul Iosif Isihastul și obștea sa 84
Sfântul Efrem Katunakiotul 88
Mutarea de la Schitul Sfântul Vasile la Schitul Sfânta Ana Mică 91

Părintele Sofronie intră în obștea Sfântului Iosif Isihastul	92
Trăirea prezenței Duhului Sfânt	100
Râvna dumnezeiască și neputința trupului	105
Povățuire în duh de nevoiță spre lucrarea a toată virtutea	107
Lucrarea diavolului	113
Credință neclintită în pronia lui Dumnezeu	116
Privegherea	120
Însemnătatea rânduielii în viața duhovnicească	124
Formare și povățuire duhovnicească	130
Tunderea monahală	133
Părintele Haralambie (1910-2001)	136

CAPITOLUL 4
LA NOUL SCHIT

Pricinile mutării	141
Părintele Ioachim Spețieris și ucenicul lui, Părintele Teofilact	142
La Noul Schit	146
În noul loc de viețuire	149
Părintele Pantelimon (1935-2016)	156
Fericita adormire a Sfântului Iosif Isihastul	162
Povestirea Părintelui Andrei	169
Viața Părintelui Iosif la Noul Schit după adormirea Sfântului Iosif Isihastul	173
Despre sănătate	176
Jertfa de sine	182
Mediul duhovnicesc din Atena	183
Bogat în experiențe duhovnicești, putea fi și altora dascăl	196
Conștiința bisericească	198
„Nu poate cetatea a se ascunde..”	199
Monahul Gheorghe Vitkovici (1920-1972)	201
Tunderea mamei sale în schima monahală	203
Dragoste, lepădare de sine, jertfelnicie	204
Maica Domnului „Pantánassa”	208
Începutul întemeierii obștilor monahale, începutul revigorării duhovnicești a Sfântului Munte	211
La Inússes	220
Trăiri duhovnicești	224

Obștile Părinților Efrem și Haralambie se mută în alte locuri de nevoiță	229
Primește el însuși ucenici	231
Aprecieri ale Părintelui Ioannis Romanidis în acea perioadă	233
Temeliile sănătoase ale monahismului	236
Viața monahală – „făgăduința crucii, a morții și a învierii”	242

CAPITOLUL 5

REVIGORAREA DUHOVNICEASCĂ A MĂNĂSTIRII CUTLUMUȘ
PLECAREA ÎN CIPRU

Revigorarea duhovnicească a mănăstirilor din Sfântul Munte	247
Ieromonahul Elpidie	249
Gheronda Iosif refuză stăreția Mănăstirii Cutlumuș	251
Părintele Atanasie	255
Prima venire în Cipru	260
Întoarcerea în Sfântul Munte pentru a cere sfat părinților duhovnicești cu discernământ	263
Stabilirea în Cipru	268
Grija pentru mănăstire și pentru ucenicii lui	272
Întâmplare minunată cu Sfântul Paisie Aghioritul	276
Sfântul Antim din Hios	279
Omilii în toată vremea – cuvinte ale vieții veșnice	280
Sănătatea șubredă a lui Gheronda	284
Noblețe și discernământ	286
Frământări legate de întemeierea unei mănăstiri de maici	289
Străduință de a găsi stareță la mănăstirea de maici din Cipru	292
Sfântul Siluan și Sfântul Iustin Popovici	295
Darurile duhovnicești primite de la Dumnezeu	295
Dragoste și împreună-pățimire	298
Omiliile sale teologice	299
Înființarea unei pepiniere duhovnicești pentru Biserică	304
L-a văzut pe Gheronda Iosif împreună cu Sfântul Nectarie	315
În ispite dobânda virtuții mai mari	318
Ispita a luat proporții	321
Frământări în legătură cu întoarcerea în Sfântul Munte	323
Stareța Hristofora pleacă din Pafos	326
Gheronda Iosif nu ține minte răul	326

CAPITOLUL 6 ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE

Întoarcerea din Cipru în Sfântul Munte	329
La Chilia Bunei Vestiri a Maicii Domnului de la Kapsala	332
Învățători din Kapsala cea ascetică	336
Șubrezirea sănătății lui Gheronda	339
Din nou la Mănăstirea Cutlumuș	342
S-au minunat îngerii	345
Ultimele luni la Mănăstirea Cutlumuș	347
La Noul Schit	351
Rânduiala obștii	354
Despre rânduială și pricinile păcatelor	359
Lucrări și construcții noi	360
Adormirea Părintelui Elpidie	364
Sănătatea lui Gheronda	369
Mormântul Sfântului Iosif Isihastul	371
Părinte duhovnicesc și învățător	372
Nu alunga pe nimeni dintre cei care voiau să îi fie ucenici	379
Omilii și cuvânt cu putere multă	383
Trăirea Răstignirii și Învierii	386
Venirea Sfântului Efrem Katunakiotul	391
Pomenirea morții	395
Primele cărți editate	397
Mănăstirea Sfânta Treime din Platia Tebei	404
Legea duhovnicească în viața oamenilor și a societății	405
Cuvântul lui Gheronda	409
Cercetarea scrierilor Sfinților Părinți	427
Cinstirea arătată părinților nevoitori	430

CAPITOLUL 7 LA SFÂNTA MĂNĂSTIRE VATOPED

Mutarea la Sfânta Mănăstire Vatoped	433
Mănăstirea istorică a Vatopedului	437
Încep greutățile	439
Dumnezeiasca bunătațe	447
„Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot”	449

Vizitele Sfântului Efrem Katunakiotul	451
la Mănăstirea Vatoped	451
Dascăl și ocrotitor neadormit	456
Sfântul Iacov Țalikus și Sfântul Sofronie de la Essex	462
Povește către obște	
înainte ca Mănăstirea Vatoped să devină chinovie	465
Darul pocăinței	473
„Căutați mai întâi Împărăția cerurilor”	478
Gheronda Iosif și obștea sa preiau oficial mănăstirea	482
Sfânta Mănăstire Vatoped revine la viața de obște	484
Purtarea de grijă pentru părinții	
care se nevoiau la Chiliile mănăstirii	498
Maica Domnului „Pantánassa” la Vatoped	501
Părintele Atanasie – Protos al Sfântului Munte	
și stareț al Mănăstirii Maherá	503
La metocul istoric de pe lacul Vistonida de la Porto Lagos	506
Tâlcuire la Sfântul Marcu Ascetul	508
Întoarcerea la Mănăstirea Vatoped	512
Paza minții	519
„Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește”	522
„Voi sunteți cei care ați petrecut cu Mine întru ispitele Mele”	526
Ajutorul dat unei bolnave de cancer	532

CAPITOLUL 8 CUVIOASA LUI ADORMIRE

Înrăutățirea sănătății sale	535
Dumnezeu i-a binecuvântat lucrarea	540
Cu puțin înainte de cuvioasa lui adormire	550
Cuvioasa lui adormire	553
„Fericiți cei ce plângeți acum, că veți râde”	562
Rugăciune de pocăință	
a lui Gheronda Iosif Vatopedinul	567
EPILOG	569
ADDENDA	577
CRONICA EVENIMENTELOR MAI ÎNSEMNATE	599